UNIVERSITATEA „BABEŞ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

ANUAR

XXVII

2023 - 2024

Tipărit cu binecuvântarea ÎPS Părinte
Andrei
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi
Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului

Editura Renaşterea
Cluj-Napoca, 2025

EDITORIAL BOARD OF
ANUAR

EDITORIAL OFFICE OF ANUAR: STR. EPISCOP NICOLAE IVAN, F.N., CLUJ-NAPOCA
PHONE: 0264-43.10.05

EDITOR-IN-CHIEF:
Arhim. Prof. Univ. Dr. Teofil Tia – Dean

ADVISORY BOARD:
Prof. Univ. Dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române
Prof. Univ. Dr. Konstantin Nikolakopoulos, München, Germania
Prof. Univ. Dr. Nicolas Cernokrak, Paris, Franța
Prof. Univ. Dr. Ştefan Munteanu, Paris, Franța

EXECUTIVE EDITOR:
Pr. Lect. Univ. Dr. Răzvan Perşa

EDITORIAL BOARD:
Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru
Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă
Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel
Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb
Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu
Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană
Pr. Prof. Univ. Dr. Ştefan Iloaie
Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Gordon
Pr. Prof. Univ. Dr. Gabriel-Viorel Gârdan
Pr. Conf. Univ. Dr. Patriciu-Dorin Vlaicu
Pr. Lect. Univ. Dr. Răzvan Perşa
Dr. Dacian But-Căpuşan
Pr. Cosmin-Vasile Trif
Pr. Dr. Nicolae-Dragoş Kerekes

© **2025.** Toate drepturile rezervate
Reproducerea integrală sau parțială a textului
este interzisă şi se pedepseşte conform legii.

ISSN 2457-6719
ISSN-L 2457-6719

A N U A R

XXVII

2023 – 2024

CUPRINS

Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, *Editorial: Valenţele terapeutice ale Teologiei Ortodoxe*.....7

I. TEOLOGIA BIBLICĂ

Ioan Chirilă, *Numele lui Dumnezeu în gândirea iudaică şi în cea creştină*.....11
Nicolae-Olimpiu Benea, *The Pauline Metaphor of the 'Armor of God' in Eph 6:10-13: Jewish Background and Patristic Reception*.....23
Stelian Paşca-Tuşa, Constantin-Radu Iliescu, *Lectura teologică a „Obsolescenţei omului" de Günther Anders*.....35

II. TEOLOGIA ISTORICĂ

Ioan-Vasile Leb, *Donatismul, schismă sau erezie?*.....49
Gabriel-Viorel Gârdan, *Managementul instituţiilor de îngrijire a persoanelor vârstnice. Studiu de caz: Centrul de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe", Parohia Ortodoxă Românaşi, Episcopia Sălajului*.....65
Nicolae-Dragoş Kerekes, *Hăşdate (Gherla) – studiu demografic*.....77
Vasile Rojneac, *Personalităţi de prestigiu la Biserica din Deal. Legăturile scriitorului filosof Lucian Blaga cu Cenaclul literar de la Biserica din Deal*.....107
Ioan-Alin Hirişcău, *Imaginea turcilor în viziunea creştinilor, în timpul domniilor lui Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare şi Neagoe Basarab*.....115

III. TEOLOGIA SISTEMATICĂ

Valer Bel, *Eshatologia creştină. Centralitatea Persoanei lui Iisus Hristos în eshatologie*.....139
Dacian But-Căpuşan, *Lumea - dar al lui Dumnezeu, implicând jertfa*.....155
Eneia Nicolae Todoran, *Raţionalitatea creaţiei şi cunoaştere în lumina gândirii teologice a Sfinţilor Trei Ierarhi şi a Sfinţilor Grigore de Nyssa şi Maxim Mărturisitorul*.....169
Andrei Cheţan, *De la concepţie la traumă transgenerațională: implicaţiile spirituale, psihologice şi epigenetice ale avortului*.....187
Petru-Adrian Ostaş, *Conceptul de liturghie interioară la Sfântul Marcu Ascetul*.....201
Ionuţ Lupaşcu, *Conlucrarea dintre preot şi medic în actul îngrijirii celor bolnavi*.....211

Vlad Cristian Todoran, *Taina Sfintei Spovedanii în dialog confesional: între minimalismul evanghelic şi plenitudinea ortodoxă*.....223

IV. TEOLOGIA PRACTICĂ

Teofil Tia, *Maltratarea vârstnicilor - Radiografia declinului uman în opera psihiatrului Giacomo Dacquino -*.....231
Marcel Ghe. Muntean, *Reprezentările zodiacului în artă*.....245
Liviu Vidican-Manci, *Predica ortodoxă românească online: între oferta motoarelor de căutare şi selectarea informată*.....257
Ionuţ-Eugen Chifa, *Convertirea - proces de vindecare a sinelui divizat. Evoluţia literaturii ortodoxe de convertire (1990-2020)*.....265
Rafael Vintilă, *Înţelepciunea vechilor hororscoape*.....277
Cătălin Nichiforeasa, *Preoţi filantropi din Bucovina epocii pre-decembriste*.....289
Cristian-Grigore Ianchiş, *Preotul român transivănean apărător al credinţei şi idealurilor naţionale, în paginile literaturii ardelene*.....301
Ioan Vraja, *Perspectiva canonică actuală asupra complementarităţii: A lucra pământul, a păstori turma: Echilibrul vocaţional şi limitele canonice pentru clerul din agricultură*.....315
Andrei Popa, *„Fuzionarea" (cu) versus „detaşarea" (de) mamă a copilului. Mecanismele de „construcţie" a unui „sine robust" pentru omul de mâine - ABC-ul abordării pastorale a inconştientului emoţional -*.....329

V. RECENZII

Dacian But-Căpuşan, *Varga Attila, Vasile Rojneac, Teofil Tia, Institutul/ Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj. Fonduri de Arhivă I (1924-1938), Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, 182 p.*.....339
Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, *Cosmin Florin Biriş, Relaţiile dintre Ortodocşi şi Romano-Catolici la începutul mileniului al treilea, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2025*.....344
Dacian But-Căpuşan, *Pr. Dr. Vlăduţ-Iulian Roşu, Antimisul: origine, istorie şi sfinţire, Editura „Basilica", Bucureşti, 2023, 382 p.*.....347
Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, *Dacian But-Căpuşan, Slujitori ai altarelor din zona Cluj-Gilău, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2023*.....351

VI. CRONICA FACULTĂŢII

Documentar întocmit de Cosmin Trif, Nicolae-Dragoş Kerekes şi Dacian But-Căpuşan.....355
Programul Centenarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca 1924-2024.....535

EDITORIAL:
VALENȚELE TERAPEUTICE ALE TEOLOGIEI ORTODOXE

Teologia Ortodoxă are valenţe terapeutice în sensul că oferă un cadru profund pentru vindecare spirituală şi psihologică urmărind: **vindecarea** sufletului (ea pune accentul pe vindecarea sufletului prin intermediul rugăciunii, pocăinţei şi participării la Sfintele Taine, cum ar fi Sfânta Spovedanie şi Sfânta Împărtăşanie; aceste practici **încurajează introspecţia şi reconcilierea interioară**, oferind credincioşilor un mijloc de a face faţă problemelor şi suferinţelor lor spirituale), **înţelegerea complexă a suferinţei** (Teologia ortodoxă oferă o viziune profundă asupra suferinţei, asemănând-o cu suferinţa lui Hristos; în loc să neglijeze sau să minimalizeze suferinţa, Teologia ortodoxă o recunoaşte ca parte integrantă a vieţii umane şi o vede ca pe o oportunitate de creştere spirituală şi de apropiere de Dumnezeu) şi **rugăciunea şi liniştea interioară** (Practicile de rugăciune ortodoxe, cum ar fi rugăciunea inimii şi rugăciunea contemplativă, pot aduce linişte şi pace interioară în sufletul omului, ajutându-l să facă faţă **anxietăţii şi stresului** din viaţa de zi cu zi).

Aceste dimensiuni ale Teologiei ortodoxe pot contribui la procesul de **vindecare şi fortificare a individului în faţa provocărilor** şi suferinţelor vieţii. Studiul Teologiei ortodoxe de astăzi include, într-o anumită măsură, elemente de psihoterapie şi vindecare a suferinţei, în special în contextul în care teologia şi **psihologia pot colabora în beneficiul indivizilor care se confruntă cu dificultăţi emoţionale, psihologice şi spirituale**.

Pentru aceasta este necesară: **o abordare integrativă** (în loc să încerce să înlocuiască psihoterapia sau alte forme de terapie, studiul Teologiei ortodoxe ar putea să integreze elemente ale psihologiei şi psihoterapiei în cadrul său, recunoscând valoarea acestor discipline în tratarea suferinţei umane; **înţelegerea suferinţei umane** (Teologia Ortodoxă are o înţelegere profundă a suferinţei umane şi a rolului ei în viaţa spirituală. Studiul teologiei ar putea să ofere resurse teologice şi spirituale pentru a ajuta oamenii să facă faţă şi **să găsească sens în suferinţă**, în timp ce psihoterapia poate oferi instrumente practice pentru gestionarea acesteia); consiliere spiri-

tuală şi sprijin pastoral (absolvenţii Facultăţilor de Teologie Ortodoxă ar putea să ofere consiliere spirituală şi sprijin pastoral persoanelor care se confruntă cu suferinţă şi dificultăţi, oferind îndrumare morală şi spirituală într-un context religios şi valorizând resursele spirituale ale credinţei).

Se mai impune **explorarea conexiunilor dintre credinţă şi sănătate mentală** (studiile teologice ar putea explora conexiunile dintre credinţă religioasă şi sănătatea mentală, inclusiv rolul credinţei în copingul cu stresul şi traumele, efectele pozitive ale rugăciunii şi meditaţiei asupra sănătăţii mintale şi impactul comunităţii religioase asupra bunăstării emoţionale); **formare suplimentară pentru consilieri religioşi** (pentru persoanele care doresc să lucreze în domeniul consilierii şi asistenţei spirituale, o formare suplimentară în psihologie şi psihoterapie ar putea fi benefică, oferindu-le cunoştinţele şi abilităţile necesare pentru a oferi sprijin complet şi holistic celor în suferinţă).

În concluzie, integrarea elementelor de psihoterapie şi vindecare a suferinţei în studiul Teologiei ortodoxe poate fi benefică pentru abordarea complexă a nevoilor spirituale, emoţionale şi psihologice ale indivizilor şi comunităţilor. Este important să se asigure că această integrare este realizată într-un mod responsabil şi respectuos faţă de **tradiţia teologică şi valorile ortodoxe.**

Salutăm cu multă bucurie apariţia acestui nou număr al Anuarului Facultăţii noastre de Teologie. Toate articolele publicate au aromă terapeutică, într-un mod direct, indirect şi mai ales în **sens spiritual, psihologic şi existenţial**. Ele urmăresc vindecarea spirituală şi sufletească: textele patristice, comentariile biblice şi reflecţiile teologice oferă răspunsuri la întrebările existenţiale, alinând suferinţa interioară, mai ales în contextul durerii, pierderii sau crizelor de sens.

Rugăciunea, pocăinţa, iertarea şi viaţa în Hristos sunt metode de restaurare a persoanei, ceea ce poate avea efecte reale asupra stării psiho-somatice. Ele aduc cititorului o **clarificare identitară şi o mare stabilitate interioară:** Teologia ortodoxă ajută la ancorarea identitară prin înţelegerea locului omului în creaţie şi a relaţiei lui cu Dumnezeu, ceea ce reduce anxietatea şi confuzia.

Observăm cu încântare şi **dialogul continuu cu ştiinţele umaniste** şi cu psihologia pe care-l are Anuarul nostru: unele articole explorează relaţia dintre teologie şi psihologie sau între duhovnicie şi sănătatea mentală, deschizând calea către o abordare integrativă a suferinţei umane. Lectura acestui Anuar constituie un cadru pentru reflecţie profundă şi liniştire, propunând o abordare contemplativă, care poate calma ritmul alert al frământărilor şi poate contribui la echilibrul interior.

Prezentul volum respectă perimetrele consacrate, de-a lungul timpului, Teologiei tradiționale (perimetrul biblic, perimetrul istoric, perimetrul sistematic şi perimetrul practic). Sunt prezente câteva savuroase recenzii şi apare, în detaliu, **Cronica facultăţii**, realizare demnă de lăudat a domnului documentarist şi cercetător Dr. Dacian But-Căpuşan, a cărei apariţie în acest Anuar a crescut mult în valoare, de când nu mai este publicată paralel şi segmentat, în revista „Renaşterea" a Arhiepiscopiei. Aceasta din urmă presupune o minuţioasă atenţie faţă de fiecare eveniment din viaţa şcolii, consemnare la timp pentru a „inventaria" detaliile, fapt pentru care merită toate felicitările noastre.

Alese mulţumiri tuturor autorilor, colaboratorilor şi celor implicaţi în munca pentru a vedea lumina tiparului prezentul Anuar.

ARHIM. PROF. UNIV. DR. ABIL. TEOFIL TIA

Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă
Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca

NUMELE LUI DUMNEZEU ÎN GÂNDIREA IUDAICĂ ŞI ÎN CEA CREŞTINĂ[1]

IOAN CHIRILĂ

Abstract

This study explores the meaning and role of God's names in Jewish and Christian traditions. In Jewish thought, the divine name, including the Tetragrammaton, is perceived as a mysterious and creative entity, central to understanding the Torah as a sacred language. The Tetragrammaton is seen as an expression of divine power, having a mystical-magical nature that allows for a deep relationship with divinity. In Christianity, the name of God is seen as a personal and intimate revelation of divinity that transcends human knowledge and sensory experience. Christian thinkers such as Dionysius the Areopagite, Maxim the Confessor, and John Damascene explore divine names to understand God's workings and as means of spiritual communication. The study emphasizes the importance of the calling of God's name in Eastern mysticism as an act of communion and transfiguration, pointing to the connection between the divine name and the essential presence of God in the lives of believers.

Keywords: *Tetragrammaton, Divinity, Revelation, Mysticism, Transcendence*

Introducere

Numele e forma prin care noi ne reprezentăm şi cunoaştem. Fiind strâns legat de reprezentarea noastră felul cum numim un lucru, o fiinţă, o persoană,

[1] Studiul a fost publicat iniţiat în limba engleză: „The Name of God in Judaism and Christianity – a Mystical Approach", în: *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 11.1 (2024), pp. 13-25.

va determina autenticitatea imaginii pe care o vom avea. Numele păstrează o realitate proprie lucrului, persoanei desemnate şi se află în legătură cu ele. În acest sens, făcând referire directă la porunca a treia din Decalog (*Iş* 20, 7), cine va degrada numele lui Dumnezeu va degrada propriul său concept despre Dumnezeu şi va îndepărta însăşi manifestarea lui Dumnezeu în interiorul fiinţei lui. De aceea, Mântuitorul Hristos în rugăciunea Tatăl nostru ne învaţă să sfinţim numele Lui Dumnezeu (*Mt* 6, 9) înainte de cererile rugăciunii. Numele lui Dumnezeu se sfinţeşte fiindcă Dumnezeu este sfânt, altfel cunoaşterea noastră va fi neadevărată şi zadarnică.

De cele mai multe ori în societatea contemporană, numele este căzut într-un plan al banalului. De aceea, credem că este vremea să ne întoarcem la tipul actelor originare. Iar când spun acte originare mă gândesc la acel tip de sfătuire care nu determină sau nu exprimă nălucirea, ci este expresia clară a revelării. Numele trebuie să fie receptat ca un *nomen revelans*. Ori un astfel de nume este o realitate relaţională, nu este ceva sec, idividualizat şi individualizant, ci este expresia modului în care şi prin care eu mă transcend pe mine însumi intuind şi întrupând dimensiunea transcendentă a Celuilalt. Numele este însăşi prezenţa dinamică a celuilalt. A-I rosti numele însemnează a te rostui în structurile sale revelaţionale. Iar atunci când se spune „să nu iei numele Domnului Dumnezeu în deşert", nu este vorba despre deşert ca stare geofizică, ci de deşertul, nerodirea, fiinţei noastre. Trebuie să-l facem părtaş pe Dumnezeu la rodirea şi nu la secătuirea noastră. Iar atunci când este vorba de rodire, sperjurul sau jurământul îşi pierd existenţa alungate fiind de martyria autentică. A rodi însemnează a fi în Dumnezeu, cei care rămân în Dumnezeu multă roadă aduc.

Prin urmare, în cadrul acestui studiu ne propune să investigăm complexitatea şi semnificaţia numelor lui Dumnezeu aşa cum sunt percepute în tradiţiile iudaică şi creştină. Aceste nume nu sunt doar denumiri, ci reprezintă adevărate mistere teologice ce reflectă diferite aspecte ale credinţei şi spiritualităţii în cadrul fiecărei religii. Studiul va explora modul în care numele divine capturează esenţa şi prezenţa lui Dumnezeu, subliniind legătura profundă şi dinamică dintre Creator şi creaţia Sa. În tradiţia iudaică, numele lui Dumnezeu, precum Tetragrama, sunt considerate a avea puteri creative şi tainice, având o funcţie centrală în practica religioasă şi mistică. Pe de altă parte, în creştinism, numele divine sunt percepute ca manifestări ale unei relaţii intime şi personale cu Dumnezeu, oferind credincioşilor o cale de acces la divinitatea infinită şi transcendentă.

Obiectivele studiului includ analiza conceptuală şi teologică a acestor nume, investigarea rolului lor în practicile religioase, şi identificarea modurilor în care ele facilitează o comuniune mai profundă cu Dumnezeu prin intermediul numelui. Prin comparaţia acestor perspective, se urmăreşte o

înţelegere mai cuprinzătoare a semnificaţiei spirituale şi teologice a numelor lui Dumnezeu în contextul ambelor religii.

Numele lui Dumnezeu în Iudaism

Numele divin este definit ca Şem hameforaş, având un conţinut format din mai multe înţelesuri. Participiul perfect *meforaş* înseamnă atât *făcut cunoscut*, cât şi *rostit* sau *explicat*. Dar, în acest context, el mai are sensul de *tăinuit* sau *separat*. În decursul vremii, centrul de greutate al Numelui divin s-a mutat pe al doilea înţeles, însemnând Numele care se sustrage oricărei explicaţii, tăinuit. Chiar într-un apocrif creştin, *Rugăciunea lui Manase*, se spune că Dumnezeu a ferecat genunea şi a sigilat-o cu Numele Său atotputernic. Totodată, unele pasaje menţionate în diverse scrieri mistice vorbesc despre acest Nume ca fiind un *agens creator*, reliefând concepţia magică a Numelui. Lucrul acesta se datorează coincidenţei dintre cuvânt şi nume. Devenind cuvânt, Numele lui Dumnezeu se transformă într-o componentă a ceea ce este limbajul divin, fiind verbul prin care Dumnezeu se reprezintă pe Sine, Se manifestă şi Se comunică creaţiei Sale.

Această structură mistico-magică a Torei privită ca o înşiruire de Nume divine explică de ce fiecare literă îşi are importanţa ei şi de ce nu se admite în uzul sinagogal un sul al Torei în care se greşeşte o literă. Chiar Tora, în ansamblul ei, formează, după cum bine remarcă Gershom Scholem, Marele Nume al lui Dumnezeu. „Cele cinci cărţi ale Torei reprezintă Numele Celui Sfânt, lăudat fie El!”[2]. Legea devine astfel o unitate mistică ce are ca ţel primordial exprimarea tăriei şi a atotputerniciei lui Dumnezeu, care este concentrată în Numele Său. Prezentarea Torei ca Nume al Domnului presupune că Dumnezeu dă expresie fiinţei Sale absolut transcendente, cel puţin în acel aspect al fiinţei care s-a revelat prin actul creaţiei. Toate straturile senzoriale ale Torei ca limbaj al Numelui nu reprezintă decât relativizări ale absolutului, deschizând omului anumite perspective mistice.

Numele considerat deasupra oricărui altul, sfânt prin sine însuşi, este Tetragrama. Compusă din patru consoane, *alef, hei, vav* şi *iod*, aceasta închide în sine spiritualitatea fiinţei divine. Literele ei, având o valoare numerică de 22, apar ca o îmbinare simbolică a faptului că un singur nume poate cuprinde întregul şir al alfabetului. Consoana cu care începe Legea dată pe Sinai, *alef*, este elementul din care provine fiecare sunet articulat şi rădăcina spirituală a tuturor literelor. Numele lui Dumnezeu este întruchiparea acestui *alef* al Torei. Pornindu-se de la această interpretare, care depăşeşte sfera misticului, Tetragrama apare ca o totalitate a manifestă-

[2] Gershom SCHOLEM, *Cabala şi simbolistica ei*, trad. de Nora Iuga, Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 39.

rii puterii divine, ce poate fi controlată de către om. Şi asta datorită faptului că „Sfântul, lăudat fie El, este în Numele Său şi Numele Său este în El şi Numele Său este Tora Lui”[3]. Toate numirile date lui Dumnezeu sunt legate organic de Tetragramă, astfel încât Tora este, în ultimă instanţă, concentrată şi urzită pe aceste patru consoane.

Iosif Gikatilla, cabalist spaniol din secolele XIII-XIV, ucenic al lui Abulafia, abordând sensurile oculte ale numelor divine, afirmă că „toate numele Lui sfinte amintite în Tora depind de Numele compus din patru litere. [...] Numele de patru litere este tulpina unui copac. [...] Toate Numele sfinte sunt ramurile şi frunzele, care pornesc din trunchiul copacului, iar fiecare ramură îşi poartă roadele proprii”[4]. Fiind o călăuză în ascensiunea spre Dumnezeu pe calea sefiroturilor, numele divine se constituie ca nişte chei ale omului, folosite de acesta pentru descifrarea misterului divin. Astfel, putem spune că Tetragrama apare ca fiind „cauza cauzelor şi sursa tuturor surselor. În ea sunt închise toate lucrurile, de la *keter* până la cel mai neînsemnat ţânţar”[5]. Conform acestei teorii, Numele divin a fost transformat prin permutări şi combinaţii ale literelor, metamorfoză ce are o dublă funcţie: pe de o parte, el conferă Torei aspectul de comunicare a unui mesaj din partea lui Dumnezeu, dar pe de altă parte indică o acţiune secretă a puterii divine, recognoscibilă doar după veşmântul ţesut din Numele sfânt. Din această perspectivă, citatul din *Ieş* 20, 24 este simplu de interpretat: dacă cineva pronunţă Numele lui Dumnezeu, conştient că în el e circumscrisă întreaga Dumnezeire, el săvârşeşte un act de creaţie, şi datorită unităţii existente între Dumnezeu şi Numele Său, el este co-participant la Vorbirea Primordială. Sigur, această concepţie s-a adâncit şi diversificat, ajungându-se la concluzia că fiecare literă a Tetragramei e un nume divin; dar nu doar literele Tetragramei, ci fiecare literă a Torei are o existenţă de sine stătătoare ca nume dumnezeiesc: „fiecare literă în parte trebuie pronunţată dintr-o singură răsuflare, ca şi cum spiritul ar ieşi din persoana [care o pronunţă]. Rezultatul acestei practici este să primeşti influxul înţelepciunii şi [puterea] creaţiei”[6]. Prin conceperea Numelui nu ca o revelare a Divinului, ci ca o accedere spre El, în sensul de identitate creatoare, întreaga mistică iudaică primeşte conotaţii esoterice şi magice.

Putem concluziona că mistica iudaică concepe Tora ca fiind construită integral pe Numele lui Dumnezeu, fiind totodată şi o ţesătură a multi-

[3] G. SCHOLEM, *Cabala şi simbolistica ei*, p. 62.
[4] Dan COHN-SHERLOK, *Mistica iudaică*, trad. de Sanda şi Gheorghe Lepoev, Hasefer, Bucureşti, 2000, p. 137.
[5] D. COHN-SHERLOK, *Mistica iudaică*, p. 143.
[6] Moshe IDEL, *Hasidism între extaz şi magie*, trad. de Any Florea, Hasefer, Bucureşti, 2001, p. 233.

tudinilor de numiri sau epitete atribuite Divinităţii. Astfel, Tora este veşmântul viu în care, ca un laitmotiv, este urzită în mod viu Tetragrama, iar Numele reprezină expresia supremă care cuprinde în sine, ca într-un focar, structura Abisului şi dinamica poruncii. Numele divin vibrează în fiecare literă a Torei, fiecare lucru creat devenind realitate numai în măsura în care cuprinde, într-un anumit fel, o părticică din Marele Nume. Evreul mistic e mereu conştient că literele alfabetului ebraic sunt sfinte prin ele însele, condensându-se în numele lui Dumnezeu. Ele sunt lumi sfinte şi mărturii ale lumii spirituale. Legate fiind de doctrina celor zece sefiroturi, în literele Numelui Sfânt sălăşluieşte prezenţa *Shehinei*, care face posibilă legătura omului cu abisul Dumnezeirii. Expresia biblică „cuvântul lui Dumnezeu" se traduce prin *membra d'Adonai*, fiind o sinteză a Numelui divin. În acest înţeles, cuvântul *membra* are sens de *shehina*, adică prezenţa lui Dumnezeu se sălăşluieşte în Numele său[7].

Numele lui Dumnezeu este numele esenţial, care e izvorul oricărei vorbiri. Orice alt nume este corelat cu o anumită activitate a Sa, însă Numele Său esenţial nu are un înţeles comun şi nicio semnificaţie concretă. Or lipsa sa de semnificaţie arată tocmai poziţia pe care o are în centrul Fiinţei şi al Creaţiei, a cărei temelie este. Fără a avea un anume sens, conferă sens tuturor existenţelor. În creaţie şi în Revelaţie, Numele divin se reflectă în limbajul nostru, iar razele sau sunetele Sale sunt atât comunicări, cât mai ales chemări. În acest sens, Gershom Scholem este de părere că existenţa oricărui cuvânt şi faptul rostirii lui nu se datorează decât Numelui lui Dumnezeu, cuprins schematic în structurile sale metafizice[8].

Numele în gândirea creştină

În creştinism, Dumnezeu Se revelează pe Sine într-un mod personal persoanelor umane. Ori nimic nu e mai personal, mai intim decât numele. Ceea ce descoperă Dumnezeu e în primul rând persoana Sa şi existenţa Sa personală. Numai că aceasta este totodată şi una total infinită, transcendentă, fiind în afara oricărei experienţe senzoriale. Dionisie Areopagitul foloseşte o serie de termeni şi de expresii revoluţionare în acest sens, arătând că teologia numelor divine este asemenea unei cunoaşteri prin ghicitură, a unei vederi prin prisma îngustă a lucrurilor create. În acest sens, părintele Dumitru Stăniloae, sublinia faptul că atunci „când numim ascunzimea suprafiinţială Dumnezeu, sau viaţă, sau esenţă, sau lumină, sau raţiune, nu înţelegem nimic

[7] J. B. AGUS, *Evoluţia gândirii evreieşti: din vremurile biblice până la începutul epocii moderne*, trad. de Alexandru şi Magdalena Boiangiu, Hasefer, Bucureşti, 1998, pp. 82-85.
[8] Gershom SCHOLEM, *Studii de mistică iudaică*, trad. de Inna Adescenco, Hasefer, Bucureşti, 2000, p. 74.

altceva decât puterile care vin la noi, puteri îndumnezeitoare, de esenţă-făcătoare, de viaţă-făcătoare şi de înţelepciune-dătătoare”[9].

Divinitatea e infinit mai presus de orice esenţă şi cunoaştere. Ea nu este ceea ce filosofia numeşte Absolutul în sine, nici un fel de conştiinţă universală sau de unitate primordială care stă în dosul diversităţii. Chiar dacă poate fi numită Unitatea Absolută, Divinitatea depăşeşte relaţia unitate-pluralitate. Tocmai de aceea, nu este nici Unul, nici mulţi, conţinând în sine, într-o stare nediferenţiată, principiul numeric, care se traduce doar în limbajul şi în gândirea oamenilor ca raport de unitate-pluralitate. Într-un demers ce depăşeşte graniţele apofatismului redus la o simplă negaţie, Dionisie afirmă că Dumnezeu este fiinţa cea mai presus de fiinţă şi unitatea cea mai presus de unitate. Ca unitate supra-unitară, ca unitate mai presus de minte, Dumnezeu cuprinde în sine natura cea mai presus de esenţă şi nediferenţiată, principiul pluralităţii care apare în actul creaţiei.

Referindu-se la numirile date lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură, Dionisie Areopagitul spune că acestea sunt variate revelaţii ale lucrării Sale în lume, neexprimând nici pe departe divinitatea în supra-esenţa Sa. Asta pentru că fiinţa divină „este mai presus de toată raţiunea şi toată cunoaşterea, şi îşi are temelia dincolo de minte şi de esenţă, circumscriind, cuprinzând, îmbrăţişând, anticipând toate lucrurile, în vreme ce ea este întru totul şi tuturor neînţeleasă, neputând fi prinsă nici prin simţuri, nici prin imagini, nici cu gândul, neavând nici un nume sau cuvânt şi nici putând fi ştiută”[10].

Toate Numele lui Dumnezeu, deşi posibile datorită existenţei şi a dinamismului lucrărilor divine, ele nu cuprind fiinţa, nu o epuizează. Tocmai de aceea, negrăirea şi tăcerea e starea cea mai apropiată de Dumnezeu, iar lipsa numelui constituie cea mai mare minunăţie şi taină. Şi aici nu mai este vorba nici de convenţionalitate lingvistică, nici de speculaţie mistică. Căci „despre supra-esenţialitatea cea divină, adică înţelesul de supra-existenţă a bunătăţii celei transcendente, nimănui nu-i este îngăduit s-o proslăvească drept raţiune, sau putere, sau minte, sau viaţă, sau fiinţă, ci, mai curând, ea depăşeşte în mod evident orice condiţie, mişcare, viaţă, imaginaţie, părere, nume, gândire, fiinţă, stare, locuire, unire, limită, nemărginire; orice din toate cele ce există”[11].

Este important însă, urmând structura discursului lui Dionisie, să observăm că, atunci când Sfânta Scriptură Îl numeşte pe Dumnezeu, numele atri-

[9] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I., ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 105.
[10] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, trad. de Cicerone Iordăchescu şi Theofil Simenschy, Institutul European, Iaşi, 1993, p. 29.
[11] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 30.

buite se referă la întreaga divinitate, nu doar la anumite părţi sau aspecte ale ei: „toate denumirile divine proslăvesc totdeauna, în Scriptură, divinitatea nu în mod parţial, ci întru totul întreg, complet, deplin, şi că ele se referă în chip indivizibil, absolut, fără rezervă, pe de-a-ntregul, la toată universalitatea Dumnezeirii celei întregi şi totale”[12]. Cu toate acestea, Dionisie face distincţie între nume diferenţiate şi nume nediferenţiate, unele referindu-se la întreaga divinitate, iar altele doar la diferenţierile ei ipostatice. Astfel, „numele nediferenţiate se referă la întreaga divinitate, ca spre exemplu: supra-bun, supra-divin, supra-esenţial, supra-vital, supra-înţelept şi toate abstracţiunile ce exprimă superioritatea. Între acestea se numără şi acele nume ce au un înţeles cauzal, ca: bun, frumos, existent, producător de viaţă, înţelept (...). Pe de altă parte, nume diferenţiate sunt nume supra-esenţiale şi conotaţiile de Tată, Fiu şi Duh Sfânt, ce nici nu pot fi schimbate, nici luate în comun”[13].

Această diferenţiere „scolastică” are în vedere tocmai afirmarea faptului că Dumnezeirea, în unitatea Sa transcendentă, nu poate fi numită. Identică cu Sine Însăşi, Ea este deasupra oricărei afirmaţii şi negaţii, depăşind graniţele apofatismului. Chiar locuind în ipostasele Sale diferenţiate, Ea rămâne într-o unitate nediferenţiată şi transcendentă.

Dionisie Areopagitul, atunci când vorbeşte despre nume o face înţelegând prin acestea predicate ale Divinităţii, lucrări la care se participă şi care se împărtăşesc, „atribute ale generaţiunii divine, celei mai presus de esenţă”. El afirmă că cel mai propriu nume al lui Dumnezeu, privit din această perspectivă, este acela de *Bun,* înainte de a fi numit existenţă sau fiinţă sau viaţă. Desigur, chiar dacă se vede în aceasta o influenţă platonică, modul de abordare este unul profund teologic. Bunăoară, el afirmă că „binele este cauza temeliei şi marginilor cerului”[14], fiind nu doar fundamentul creaţiei, ci şi principiul ontologic al fiinţei. „Dacă binele este mai presus de toate cele existente – spune Dionisie – atunci natura sa cea fără formă produce orice formă. În sine ne-existent, el este un exces de existenţă; fără viaţă în sine, el este un exces de viaţă; şi fără minte în sine el este un exces de înţelepciune”[15]. Toate celelalte nume divine îşi au rădăcina în acesta, ca cel ce este baza oricărei relaţii a lui Dumnezeu cu lumea. Astfel, Binele se numeşte lumină, înţelepciune, fiinţă, existenţă, fiind mai presus de toate acestea şi conţinându-le în sine pe toate. La fel cum lumina „conţine în sine, în formă simplă, principiul ultim şi întreg de lumină, fiind prototipul transcendent al luminii”, tot aşa şi Binele poate fi numit lumină spirituală pen-

[12] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 42.
[13] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 58.
[14] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 74.
[15] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 73.

tru că „el este rază ce izvorăşte şi revarsă strălucire, luminând din plenitudinea sa orice minte supra-lumească”[16].

Tot ceea ce e cognoscibil din Dumnezeu este această „ieşire de viaţă făcătoare” a fiinţei, adică lucrurile divine. La ele se referă întreaga Scriptură atunci când pare a-i atribui lui Dumnezeu un nume propriu. Dionisie este foarte clar în această privinţă, afirmând că Dumnezeu nu e identic cu nici una din însuşirile Lui care nu circumscrie fiinţa şi nici ipostazele în care subzistă fiinţa, ci se situează doar „în jurul fiinţei”.

„Numirile dumnezeieşti doresc să laude manifestrea proniei; nu promit să exprime bunătatea mai presus de fiinţă şi fiinţa şi viaţa şi înţelepciunea Dumnezeirii suprafiinţiale, care e, mai presus de toate, bunătatea şi Dumnezeirea şi fiinţa şi înţelepciunea şi viaţa ce stăruie neclintit în cele ascunse, ci pronia binefăcătoare şi cauza tuturor bunătăţilor care, manifestându-se, rămâne totodată deasupra tuturor. (…) Căci nu este altceva binele şi altceva existenţa şi altceva viaţa şi înţelepciunea, nici nu sunt multe cauzele, … ci ale unui unic Dumnezeu sunt toate ieşirile bune şi numirile lui Dumnezeu lăudate de noi”[17].

Oricât am vorbi despre Dionisie Areopagitul, nu reuşim să epuizăm profunzimea cugetărilor sale mistice şi înălţimea apofatismului pe care îl propune în lucrări ca *Numele divine* sau *Teologia mistică*. Modul său de a teologhisi este o sinteză conceptuală a ceea ce spunea Evagrie Ponticul, şi anume, că tot cel ce se roagă este teolog, şi teolog este tot cel ce se roagă. Discursul său şi stilul acestuia se regăsesc atât în operele patristice care i-au urmat, cât şi în majoritatea comentariilor medievale sau moderne la acestea. Referindu-se la modul apofatic propus de Dionisie, care nu excludea posibilitatea afirmaţiilor şi a Numelui, Sf. Maxim afirmă: „cel ce vrea să cunoască pe Dumnezeu în mod afirmativ face cuvântul trup, neputând să cunoască pe Dumnezeu drept cauză din altă parte decât din cele văzute şi pipăite. Iar cel ce vrea să-L cunoască în mod negativ, prin negaţii, face Cuvântul duh, cunoscând cum se cuvine pe Cel supra-necunoscut, ca pe Cel ce era la început Dumnezeu şi era la Dumnezeu, dar nu din ceva din cele ce pot fi cunoscute”[18].

Sf. Ioan Damaschinul face o diferenţă între numele lucrărilor lui Dumnezeu şi Numele lui Dumnezeu. Chiar dacă acesta din urmă e înţeles ca o sinteză a primelor, el are totuşi o realitate chiar prin faptul inexistenţei unei proprietăţi specifice de a cuprinde fiinţa. Realitatea lui este

[16] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 76.
[17] Sf. DIONISIE PSEUDO-AREOPAGITUL, *Despre Numele Divine*, p. 194.
[18] Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, „Răspunsuri către Talasie”, în: *Filocalia sau culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi, care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi*, vol. 2, trad. de Dumitru Stăniloae, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1947, p. 182.

una experimentală, într-o mai mare măsură decât toate energiile pe care le cuprinde în Sine. Cu toate acestea, Ioan Damaschinul ține să precizeze lipsa de substanță gnoseologică a Numelui propriu al lui Dumnezeu: „pentru că Dumnezeirea este incomprehensibilă, va fi negreșit și fără nume. Așadar, prin faptul că nu cunoaștem ființa ei, să nu căutăm numele ființei ei, căci numele indică lucrurile”[19].

Este foarte important faptul că teologia Sf. Ioan Damaschinul s-a dezvoltat în perioada luptelor iconoclaste. Atât el cât și Teodor Studitul precizează, în cadrul acestor lupte, că imaginea nu este identică în esență și în substanță cu modelul său, cu arhetipul ei. Fiind o asemuire care oglindește modelul, imaginea își păstrează totuși deosebirea de natură față de acesta. Numite „recipiente ale energiei divine”, icoanele fac posibilă o comunicare mai intimă a omului cu Dumnezeu, reactualizând realitatea și miracolul mântuirii. În acest sens, cu aceleași conotații spirituale, sunt privite și Numele lui Dumnezeu, ca icoane ale descoperirii Sale divine și supranaturale. Prin Întrupare, Fiul lui Dumnezeu se face văzut, deci oferă putința zugrăvirii și cinstirii chipului Său material. Prin Revelație, Dumnezeu Se face cunoscut oamenilor, oferindu-le posibilitatea numirii Sale, a apropierii Sale de firea umană prin Numele Său și a ridicării acesteia din spațiul îngust al unui nume propriu, adică al unei istorii suspendate în neant. La fel ca icoana, numele lui Dumnezeu prezintă deosebiri de natură cu ființa divină, în sensul că nu poate exprima ceea ce prin fire este negrăit; cu toate acestea, însă, numirea divinului presupune realitatea existenței și a cunoașterii Lui, mai mult, a trăirii și a experierii Sale, într-un cuvânt, miracolul mântuirii[20].

La fel ca Dionisie și Maxim, Ioan Damaschinul afirmă că fiecare nume, ca rod al lucrărilor divine, se referă la întreaga Dumnezeire, Care este izvorul unic al tuturor energiilor. Indiferent dacă e folosit în sens afirmativ sau negativ, numele lui Dumnezeu cuprinde în sine totalitatea numelor, ca atribute sau însușiri personale ale ființei. Chiar dacă atributele nu arată ceea ce e ființa în sine, în esența ei, ele se constituie ca efecte sau rațiuni ale activității și vieții divine, nu în raport cu Sine, ci cu întreaga creație, făcând astfel posibilă orice numire și totodată orice negare a numirii. Urmând apofatismul Sfinților Părinți, Ioan Damaschinul se încadrează pe linia gnoseologică și mistică existentă deja în Biserică, opera lui influențând în mod direct orice demers teologic și dogmatic al Răsăritului creștin. Tocmai de aceea, opera sa constituie prima încercare de sistematizare clară și profundă a doctrinei creștine, după Simbolul niceo-constantinopolitan.

---

[19] Paul EVDOKIMOV, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană: învățătura patristică, liturgică și iconongrafică*, trad. de Vasile Răducă, Christiana, București, 1995, p. 36.
[20] P. EVDOKIMOV, *Cunoașterea lui Dumnezeu*, p. 36.

Chemarea numelui lui Dummezeu în mistica răsăriteană

Potrivit Sfintei Scripturi, Numele poartă în sine şi dezvăluie taina persoanei. Atunci când îngerul descoperă Întruparea Fiului lui Dumnezeu, el spune Mariei şi Numele Lui (*Lc* 1, 31), Numele lui Mesia fiind totodată un *numen praesens*. Astfel, rugăciunea Numelui lui Dumnezeu nu este o simplă vorbire cu Acesta, ci o participare la vorbirea Lui. Această participare se realizează prin chemarea Numelui Său, pentru care nu e nevoie de o anumită cunoaştere specializată şi formală, chemarea fiind la fel de simplă ca şi fiinţa omului: „pentru a merge trebuie să faci un pas; pentru a înota trebuie să te arunci în apă. La fel şi cu chemarea Numelui. Începem prin a-L rosti, slăvindu-L cu dragoste, ne lipim de El. Îl reprezentăm. Nu ne gândim că invocăm numele. Ne gândim doar la Iisus Însuşi. Îi rostim numele rar, încet, liniştit”[21]. Astfel, elementul esenţial, indiferent de forma rugăciunii, rămâne Numele. După cum declară *Pelerinul Rus*, această rugăciune lăuntrică, care îşi găseşte fundamentul în Numele lui Iisus, este un rezumat al Evangheliilor, incluzând tainele principale ale creştinismului: Treimea şi Întruparea. La fel, chiar şi *Păstorul lui Herma* afirmă că *Numele Fiului lui Dumnezeu este mare şi fără de hotar şi susţine întregul Univers*.

Conform Sfântului Diadoh al Foticeii, rugăciunea inimii se reduce de fapt la două cuvinte: „Doamne Iisuse”. Celelalte cuvinte însă, adăugate mai apoi, constituie o cerere generală a milei lui Dumnezeu, manifestată în şi prin Numele Său. Puterea şi slava lui Dumnezeu sunt prezente şi lucrătoare în Numele Lui aşa încât a învăţa Numele lui Dumnezeu în mod deliberat şi cu atenţie înseamnă a te aduce pe tine însuţi în prezenţa Lui, a te deschide faţă de energia Lui şi a te oferi ca un instrument sau ca o jertfă vie Lui. Numele lui Dumnezeu curăţeşte sufletului şi-l fereşte de orice amintire şi risipire. „Gândul la Domnul Iisus (prin Numele Său) clatină din inimă toată puterea duşmanului, o învinge şi o dezrădăcinează treptat. Coborându-se Numele Domnului nostru Iisus Hristos în adâncul inimii, pe balaurul care stăpâneşte întinderile inimii îl frânge, iar sufletul îl înrudeşte”[22]. Citându-l pe Sf. Ioan Scărarul, Sf. Grigorie Sinaitul mărturiseşte în *Filocalie* că Numele lui Iisus biruieşte pe vrăjmaşi, nefiind o armă mai puternică în cer şi pe pământ decât Numele Lui.

Observăm că Numele lui Dummezeu are, în mistica răsăriteană, o valoare spirituală şi eshatologică deosebită. Urcuşul spre îndumnezeire se caracterizează într-un final doar prin pomenirea acestui Nume, care cuprinde mintea omului într-un mod nematerial şi negrăit. Subiectul uman se întoarce

[21] Lev GILLET, *On the Invocation of the Name of Jesus*, s. n., London, 1950, pp. 5-6.
[22] Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea Ortodoxă. Ascetică şi mistică*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1992, p. 238.

asupra lui însuşi, iar această întâlnire cu sine în spaţiul Numelui are drept urmare un dor nemărginit spre Dumnezeu. Actul spiritual al negaţiilor îşi schimbă structura, devenind o simţire pozitivă a adâncii realităţi a propriului subiect. Această realitate se revelează însă doar în dimensiunea Numelui lui Dumnezeu[23].

Toată această concepţie este fundamentată pe Sfânta Scriptură (ex. *In* 16, 23; *FA* 4, 10-12; *Flp* 2, 10; *Ap* 2, 17). Numele lui Dumnezeu, fiind intim legat de Persoana Lui, are un caracter sacramental, servind ca un eficient semn al prezenţei şi lucrării Sale nevăzute. Cu toate acestea el nu este un talisman magic, ci, prin chemarea Numelui, omul conlucrează cu Dumnezeu, nu în sensul unei identificări creatoare, ci în sensul îndumnezeirii harice. Această sinergie între numele omului, ca oglindă a spiritului uman, şi Numele divin, ca prezenţă, lucrare şi transfigurare, se realizează prin rugăciunea inimii. Repetarea Numelui înseamnă interiorizarea lui Iisus, ieşirea din limitele umanului şi validarea fiinţială în asemănarea Dumnezeirii. Numele lui Iisus este calea care duce de la fragmentare la unitate, de la împrăştiere şi multiplicitate la singularitate. El nu este o literă sau combinaţii de litere, nici imagine, ci prezenţă vie, aşa încât chemarea Numelui presupune o participare la prezenţa oferită de el. „Nu este suficient să ai rugăciunea: trebuie să devii rugăciune – rugăciune încarnată”[24] sau „Invocarea Numelui divin ne zideşte după prototipul Celui pe Care îl purtăm nevăzut în noi de la facere. Prezenţa Lui în noi, prin Numele Său, ne face *teofori* sau *hristofori,* ceea ce reprezintă sensul existenţei noastre. Chemarea Numelui este expresia unei sete nesfârşite şi un semn al timpului ce urmează. Numele lui Iisus poate deveni o cheie mistică a lumii, un instrument al ofrandei tainice a tuturor lucrurilor şi a tuturor fiinţelor, pecetea dumnezeiască pe această lume…”[25].

Numele lui Dumnezeu este o căutare, în Sfântul Duh, a Persoanei Lui divine în acest suspin al veacului, în devenirea sa spre eshaton, astfel încât, în limbaj mistic ortodox, *Doamne Iisuse Hristoase* înseamnă *Vino, Iisuse Doamne!*

Concluzii

Studiul de faţă evidenţiază semnificaţia profundă şi multidimensională a numelui lui Dumnezeu în gândirea iudaică şi creştină, fiecare tradiţie oferind perspective complementare asupra divinităţii. În iudaism, numele divin,

[23] D. STĂNILOAE, *Spiritualitatea Ortodoxă. Ascetică şi mistică*, p. 271.
[24] Kallistos WARE, *Puterea Numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă*, trad. de Gabriela Moldoveanu, Christiana, Bucureşti, 1992, p. 48.
[25] Nadejda GORODETZKY, *The Way of a Pilgrim*, trans. by R. M. French, s. n., London, 1954, pp. 17-18.

în special Tetragrama, este văzut nu doar ca un simplu identificator, ci ca o entitate sacralizată, cu puteri mistice și creatorare. Tetragrama servește ca o punte între Dumnezeu și creație, reflectând natura transcendentă și impenetrabilă a divinității, în timp ce și limitele exprimării umane în fața acestei realități absolute. Această viziune subliniază importanța practicii corecte a numelui, care este în sine o formă de reverență și cunoaștere spirituală.

În contrast, în tradiția creștină, numele lui Dumnezeu, în particular numele lui Isus Hristos, este perceput ca o revelație personală și accesibilă a divinității. Acesta deschide calea către o relație intimă cu Dumnezeu, subliniind caracterul personal și apropiat al lui Dumnezeu în viața credincioșilor. Prin chemarea numelui său, credinciosul devine parte a unei comuniuni mistice, caracterizată de îngrijirea și harul divin.

Prin urmare, atât în iudaism, cât și în creștinism, numele lui Dumnezeu joacă un rol esențial în formarea identității spirituale și în înțelegerea divinității. Fie că este vorba de reverență și sacramentalitate, fie de accesibilitate și personalizare, aceste concepte revelă cum numele divine sunt canale prin care credincioșii se conectează cu misterul divin. Prin urmare, o explorare a acestor nume nu este doar o analiză teologică, ci și un demers spiritual care invită la reflecție asupra propriei relații cu Dumnezeu.

THE PAULINE METAPHOR OF THE 'ARMOR OF GOD' IN EPH 6:10-13: JEWISH BACKGROUND AND PATRISTIC RECEPTION

NICOLAE-OLIMPIU BENEA

Abstract.

The passage of Ephesians 6:10-13 introduces one of the most vivid Pauline metaphors: the "Armor of God" (πανοπλία τοῦ θεοῦ). Although scholarly attention has frequently focused on its Greco-Roman military imagery and Pauline theological nuances, its rich Jewish background and patristic interpretations have been less thoroughly explored. This study addresses this gap by systematically examining the metaphor within its original Jewish context, drawing on Old Testament antecedents (especially Isaiah 59:17 and Wisdom 5:17-20) and significant parallels from Jewish rabbinic literature. In this respect, it analyzes key Hebrew and Greek terms, such as στῆναι (דָּמַע), σὰρξ καὶ αἷμα (רָשָׂב וָדָם), and elucidates the references to cosmic spiritual conflict against demonic forces (ἀρχαί, ἐξουσίαι, κοσμοκράτορες). Moreover, this article explores how these concepts were received and interpreted by patristic authors, particularly Origen, John Chrysostom and Augustine, each of whom employed and adapted the armor metaphor to address pastoral, doctrinal, and spiritual matters in their own contexts. The hermeneutical and exegetical strategies of these patristic authors are examined in dialogue with the Jewish tradition, illuminating the ways early Christianity understood spiritual warfare, ethical exhortation, and the believer's struggle against evil. This detailed comparative analysis between Jewish sources and early Christian reception underscores the profound continuity and divergence in the theological discourse around spiritual warfare, demonstrating the enduring significance of Pauline metaphors for contemporary theological reflection.

Keywords: *Ephesians 6:10-13; Armor of God; Pauline metaphor; Jewish demonology; Patristic exegesis; Origen; John Chrysostom; Augustine; Spiritual Warfare; Rabbinic literature; Isaiah 59; Wisdom of Solomon; cosmic powers.*

Introduction

The vivid imagery of the "Armor of God" (πανοπλία τοῦ θεοῦ) in Ephesians 6:10-18 has captivated readers from antiquity to contemporary biblical scholarship. In this pericope, the Apostle Paul employs martial metaphors that portray the Christian life as spiritual combat against formidable, supernatural adversaries. This imagery, however, does not originate solely from Greco-Roman military contexts, as frequently presumed. Recent scholarship increasingly emphasizes the significant influence of Jewish traditions, particularly rooted in Old Testament prophetic literature and Second Temple Judaism, which have considerably shaped Paul's theological language.[1] Thus, interpreting Ephesians 6:10-18 requires a comprehensive analysis of its broader Jewish background, enriched by rabbinic and intertestamental sources, and complemented by its reception within patristic exegesis.[2]

At the outset, the scholarly discourse around Paul's metaphorical language has often highlighted the apostle's familiarity with Isaiah 59:17 and Wisdom 5:17-20, which describe God himself clothed in righteousness and zeal as armor against injustice and enemies. The Pauline innovation consists of transferring the divine armor imagery onto the believers themselves, an exegetical and theological move suggesting an active participation in divine power and moral purity.[3] This transformative hermeneutic shift invites a deeper investigation into its implications regarding personal sanctity, spiritual empowerment, and communal ecclesial ethics.

In addition to scriptural antecedents, significant interpretive insights can be gleaned from Jewish sources contemporaneous with Paul or slightly later. Rabbinic literature frequently uses martial metaphors, referring, for example, to scholars as ילעב תירסיו ("people of the shield"), emphasizing Torah study and ethical debates as a form of spiritual warfare.[4] Similarly, Paul's terminology of στῆναι (to stand firm), translating the Hebrew דמע, resonates profoundly with the Mishnaic depiction of Abraham

[1] Frank THIELMAN, *Ephesians*, *Baker Exegetical Commentary on the New Testament* (Grand Rapids: Baker Academic, 2010), 412-416. Thielman highlights the deliberate Pauline appropriation and adaptation of prophetic metaphors from the Hebrew Bible.

[2] Jennifer R. STRAWBRIDGE, *The Pauline Metaphors of the Holy Spirit: The Intangible Spirit's Tangible Presence in the Life of the Christian* (Leiden: Brill, 2015), 45-48. Strawbridge underscores the importance of metaphorical language for understanding Paul's pneumatology and ethical exhortations.

[3] Fredrick J. LONG, *Ancient Rhetoric and Paul's Apology: The Compositional Unity of 2 Corinthians* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 112-114. Long emphasizes Paul's rhetorical strategy of utilizing existing scriptural imagery for moral and spiritual exhortation.

[4] Hermann L. STRACK and Paul BILLERBECK, *A Commentary on the New Testament from the Talmud and Midrash*, trans. Joseph Longarino, ed. Jacob N. Cerone, vol. 3 (Bellingham, WA: Lexham Press, 2021), 713-716. Strack and Billerbeck illustrate extensively how martial imagery is frequently deployed in rabbinic discussions.

as steadfast amidst trials (ʾAbot 5.3), reflecting a Jewish conceptualization of fidelity as spiritual perseverance against temptation.[5] Likewise, his deliberate contrast between σὰρξ καὶ αἷμα (flesh and blood, מָדָו רָשָׂב) and cosmic spiritual forces - ἀρχαί (principalities), ἐξουσίαι (powers), and κοσμοκράτορες τοῦ σκότους (world rulers of darkness) -echoes broader Jewish demonological traditions. This cosmic dimension of struggle, vividly illustrated in Second Temple literature such as the Martyrdom and Ascension of Isaiah and Jubilees, emphasizes that evil's threat to the community is fundamentally spiritual, requiring divine, rather than merely human, protection.[6]

Moreover, early Christian interpretations by Origen, John Chrysostom, and Augustine expanded upon Paul's metaphor, integrating theological, ethical, and pastoral concerns that continue to inform contemporary understandings of spiritual warfare. Origen notably allegorizes the armor pieces to represent various virtues necessary for spiritual growth and ascetic struggle, while Chrysostom emphasizes practical ethical exhortation and ecclesial unity in confronting evil. Augustine deepens the metaphor's theological resonance by discussing the armor in terms of divine grace and the necessity of divine aid in the believer's moral combat.[7] Thus, the patristic reception offers a nuanced and multifaceted reading of Paul, reflecting both continuity with and creative divergence from the Jewish interpretive tradition.

This paper, therefore, systematically examines Ephesians 6:10-18 by first situating the passage within its original Jewish exegetical and theological contexts and subsequently tracing its reception and development in patristic thought. By juxtaposing Jewish sources, such as rabbinic texts and Second Temple literature, with early Christian interpretations, this study not only elucidates the rich historical background of Paul's metaphor but also highlights its continuing theological relevance. Ultimately, the analysis reveals an enduring dialogue between Jewish tradition and Christian thought, offering contemporary theological discourse a deeper understanding of spiritual combat and ethical responsibility.

---

[5] Mishnah ʾAbot 5.3, as discussed by Strack and Billerbeck, emphasizes standing firm (תַּלֵּבְּכ דַמְעִי) as a virtue of steadfastness in the face of adversity, directly paralleling Paul's use of στῆναι.

[6] "Martyrdom and Ascension of Isaiah" 2:2 and "Jubilees" 49:2; see also excursus on "Ancient Jewish Demonology" by Strack and Billerbeck, highlighting the cosmic and spiritual battle contexts found in contemporary Jewish texts.

[7] John CHRYSOSTOM, *Homilies on Ephesians*, trans. Paul W. Harkins, Fathers of the Church 141 (Washington, D.C.: Catholic University of America Press, 1955), Homily 22, and AUGUSTINE OF HIPPO, *Enarrationes in Psalmos* 143.6, trans. Maria Boulding (Hyde Park, NY: New City Press, 2004), 384-388. These authors significantly developed the metaphor in the pastoral and ethical dimensions.

Jewish Background of the Pauline Metaphor of Spiritual Armor in Ephesians 6:10-13

The metaphor of spiritual warfare employed by Paul in Ephesians 6:10-13 is deeply rooted in Jewish scriptural and interpretative traditions. Although Paul's immediate context was Greco-Roman, the imagery of the "armor of God" (πανοπλία τοῦ θεοῦ) resonates profoundly with themes prevalent in Jewish religious thought, particularly those articulated in the prophetic and wisdom literature. By examining Jewish texts and contexts, we uncover crucial interpretative layers necessary for a comprehensive understanding of the Pauline metaphor.

Scriptural Antecedents: Isaiah and Wisdom Literature

The primary Old Testament textual antecedent of Paul's armor imagery is found in the prophetic tradition, notably Isaiah 59:17:

"He put on righteousness (צְדָקָה) as armor (יִלְבַּשׁ), and the helmet of salvation (תְּשׁוּעָה עַבוֹכ) on his head; He clothed himself with garments of vengeance, and wrapped himself in zeal (קִנְאָה) as a cloak."[8]

Paul's adaptation retains core elements from Isaiah, including righteousness, salvation, and zeal, yet creatively reinterprets these attributes as qualities actively appropriated by the believer. Scholars note that the Septuagint's translation significantly influenced Paul's choice of Greek terms, such as θώραξ (breastplate) and περικεφαλαία (helmet), directly derived from the Greek rendition of Isaiah's Hebrew terms. This indicates Paul's intention to integrate and transform Jewish prophetic symbolism into a Christian ethical exhortation.[9]

The Wisdom of Solomon (Wis 5:17–20), part of the Hellenistic Jewish tradition, further elucidates this imagery, describing God as equipping himself with divine attributes for battle:

"He will take his zeal (ζῆλον) as whole armor (πανοπλίαν)... put on righteousness (δικαιοσύνην) as a breastplate, and judgment that is true (κρίσιν ἀνυπόκριτον) as a helmet. He will take holiness (ὁσιότητα) as an invincible shield (ἀσπίδα), and sharpen stern wrath (ὀργήν) for a sword (ῥομφαίαν)."[10]

These elements explicitly parallel Paul's armor list, highlighting a profound continuity between Second Temple Jewish imagery and Pauline ethics. Thus, the armor in both Isaiah and Wisdom represents divine intervention and moral virtue rather than merely martial prowess.

---

[8] Isaiah 59:17 (ESV); See detailed Hebrew analysis in Strack and Billerbeck, *Commentary*, 3:713-716.
[9] THIELMAN, *Ephesians*, 412-414, elucidates Paul's interpretative creativity in adapting Old Testament imagery for a New Testament ethical context.
[10] Wisdom 5:17-20 (NRSV); for a detailed analysis of the Greek text, see Strawbridge, *Pauline Metaphors*, 46-48.

Rabbinic Literature and Spiritual Warfare

Rabbinic literature similarly employs martial metaphors, though frequently transposed into scholarly and ethical contexts. For instance, the Talmud characterizes learned scholars as וּיסירת ילֹעב ("shield bearers"), indicating their role in spiritual defense through Torah scholarship and ethical discourse.[11] The Mishnah explicitly connects the virtue of steadfastness, דַמָע (to stand), to spiritual and moral integrity, particularly highlighted in Abraham's faithful perseverance through trials (ʾAbot 5.3):

"Our father Abraham was tried with ten temptations, and he stood firm (דַמָעִי) in them all."[12]

Paul's use of στῆναι (stand firm) in Eph 6:11 directly resonates with this rabbinic conception, emphasizing perseverance as critical in spiritual struggle.

Moreover, the Pauline phrase "flesh and blood" (σὰρξ καὶ αἷμα, Hebrew רָשָׂב דָמָו) signifies human limitations compared to the cosmic spiritual enemies believers face. The phrase echoes rabbinic usage, frequently denoting human frailty contrasted with divine or spiritual realities, as evidenced in Talmudic discussions (e. g., Babylonian Talmud Berakhot 28b).[13]

Jewish Demonology and Cosmic Powers

The depiction of evil forces in Ephesians, specifically as ἀρχαί (principalities), ἐξουσίαι (powers), and κοσμοκράτορες τοῦ σκότους (world rulers of darkness), aligns closely with Jewish demonological frameworks. The Martyrdom and Ascension of Isaiah (2:2) speaks of demonic powers that exert dominion over earthly realms, while Jubilees (49:2) attributes the suffering of Egypt's firstborn to the direct agency of Mastema's (Satan's) evil forces.[14] Rabbinic tradition similarly underscores times of heightened danger, called "evil days" (עַר מוֹי), as opportunities for intensified demonic accusation and activity, a concept evident in Talmudic and Midrashic texts.[15]

Paul thus integrates these Jewish notions into his exhortation, urging believers to equip themselves spiritually to withstand intensified spiritual attacks on such "evil days." He characterizes believers as participants in a cosmic drama, where ultimate victory requires divine rather than human resources.

---

[11] Babylonian Talmud Berakhot 27b; Strack and Billerbeck, *Commentary*, 3:714.

[12] Mishnah ʾAbot 5.3; cf. Strack and Billerbeck, *Commentary*, 3:713.

[13] Babylonian Talmud Berakhot 28b; the phrase σὰρξ καὶ αἷμα frequently occurs in rabbinic literature to denote humanity's weakness compared to spiritual or divine strength.

[14] Martyrdom and Ascension of Isaiah 2:2, Jubilees 49:2; see Strack and Billerbeck's excursus on Jewish demonology, *Commentary*, 3:715.

[15] Jerusalem Talmud Shabbat 2.5b.12; Babylonian Talmud Qiddušin 39b; detailed by Strack and Billerbeck, *Commentary*, 3:715-716.

Hermeneutical Reflections

This exploration of Jewish traditions clarifies Paul's rhetorical and theological strategy in Ephesians. Rather than a mere stylistic choice or metaphorical flourish, the "armor of God" is deeply embedded within the Jewish spiritual worldview, communicating profound theological truths about the nature of spiritual combat and the believer's relationship with God. By linking divine attributes to ethical and spiritual virtues, Paul encourages a lived faith reflective of divine qualities themselves.

In conclusion, examining these Jewish backgrounds - prophetic imagery, Wisdom literature, rabbinic metaphorical language, and demonological frameworks - allows us to appreciate Paul's theological innovation and continuity with Jewish religious thought. The metaphor serves not only as an exhortation to moral steadfastness but as a profound invitation for believers to participate actively in God's redemptive victory over evil.

Patristic Reception and Interpretation of the "Armor of God" (Eph 6:14-17)

Patristic Hermeneutics and the Pauline Imagery

The patristic tradition significantly enriched the interpretation of Paul's "Armor of God" (πανοπλία τοῦ θεοῦ) by embedding it deeply within theological, spiritual, and pastoral contexts. Early Church Fathers perceived Paul's martial imagery not merely as rhetorical ornamentation, but as profound symbols representing the spiritual virtues necessary for the ascetic struggle and ethical life of Christians. The patristic interpretations frequently reflect both continuity with the Jewish exegetical tradition and creative theological expansions, resulting in a robust ethical-spiritual framework integrated into Christian doctrine and pastoral praxis.[16]

Origen: Allegorical Interpretation and Spiritual Combat

Origen (ca. 185-253), known for his allegorical method, interprets the armor components as virtues essential for the inner spiritual life. For Origen, each piece of armor symbolizes a specific virtue enabling believers to resist temptations and demonic attacks effectively. For instance, he understands the "belt of truth" (Eph 6:14) as a foundational virtue that stabilizes all others, signifying sincerity and authenticity in one's relationship with God and neighbor.[17]

---

[16] Andrew LOUTH, *Discerning the Mystery: An Essay on the Nature of Theology* (Oxford: Clarendon Press, 1989), 64-68. Louth provides an excellent overview of patristic hermeneutics, emphasizing allegorical and symbolic dimensions characteristic of early Christian exegesis.

[17] ORIGEN, *Commentary on Ephesians*, trans. Ronald E. Heine (Washington, DC: Catholic University of America Press, 2002), 254-258. Origen's allegorical method, here exemplified, deeply

Drawing from Stoic philosophical traditions but deeply embedded in biblical spirituality, Origen considers the "breastplate of righteousness" as representing moral purity protecting the heart from spiritual corruption. His allegorical exegesis, thus, emphasizes the need for personal sanctification as integral to the Christian battle against spiritual evil.[18]

John Chrysostom: Ethical Exhortation and Ecclesial Unity

John Chrysostom (ca. 347-407) offers a distinctive interpretation grounded primarily in practical ethical concerns and ecclesial cohesion. Chrysostom emphasizes the communal dimension of Paul's metaphor, arguing that the "Armor of God" serves not only individual believers but primarily the corporate body of Christ, the Church. For Chrysostom, "the shield of faith" (Eph 6:16) is particularly significant, as it signifies collective trust and mutual protection within the ecclesial community against doctrinal and moral threats.[19] His pastoral concern is evident in his insistence that spiritual warfare must lead to visible ethical behavior, marked by humility, charity, and unity. Thus, Chrysostom's interpretation extends beyond mere spiritual defense; it involves actively building a virtuous community capable of embodying and demonstrating God's truth in the world.[20]

Augustine: Grace and Human Cooperation

Augustine of Hippo (354-430), influenced profoundly by his doctrine of grace, understands the armor metaphor primarily as divine gifts bestowed upon believers by grace rather than as virtues acquired solely by human effort. Augustine's exegesis highlights the helmet of salvation (Eph 6:17) as symbolic of divine election and the assurance of eternal life provided by God's grace. According to Augustine, spiritual warfare is fundamentally a cooperation between human free will and divine grace. Thus, believers must actively receive and employ this divine armor through prayer, humility, and dependence upon God's strength rather than relying on their own merits or abilities.[21]

---

influenced later Christian spiritual interpretations of Pauline texts.

[18] Joseph T. LIENHARD, "Origen and the Rule of Faith," in *Origeniana Octava*, ed. Lorenzo Perrone (Leuven: Peeters, 2003), 489-502. Lienhard discusses how Origen's exegesis consistently integrates ethical-spiritual dimensions into doctrinal teaching.

[19] John CHRYSOSTOM, *Homilies on Ephesians*, Homily 22, 325-328. Chrysostom emphasizes the communal nature of faith as critical for spiritual resilience.

[20] Wendy MAYER, "The Audience(s) for Patristic Social Teaching: A Case Study," in *Preaching Poverty in Late Antiquity*, ed. Pauline Allen et al. (Leiden: Brill, 2009), 85-99. Mayer's study highlights Chrysostom's pastoral and ethical concerns in his homiletical works.

[21] AUGUSTINE, *Enarrationes in Psalmos* 143.6, 384-388. Augustine's emphasis on grace and divine empowerment is central to his theological anthropology and interpretation of Pauline metaphors.

Spiritual Armor in Early Monasticism

The metaphor of spiritual armor became particularly influential in early monastic contexts, where it articulated the ascetic struggle vividly. Early monastic literature, including writings attributed to Evagrius Ponticus and John Cassian, frequently utilizes martial imagery to describe monks' rigorous ascetic practices against demonic temptations. The "sword of the Spirit, which is the word of God" (Eph 6:17), became a prominent theme, symbolizing scriptural memorization and meditation as essential spiritual disciplines. This emphasis parallels earlier Jewish traditions, where Torah study functions as spiritual weaponry.[22]

Synthesis and Theological Implications

The patristic interpretation, thus, offers a multifaceted synthesis that harmoniously blends ethical, spiritual, ecclesial, and doctrinal dimensions. The armor imagery moves beyond mere moral exhortation into a rich theological reflection on the nature of spiritual warfare, divine-human cooperation, and the essential virtues required for Christian maturity. The Fathers saw in Paul's metaphor an invitation to participate actively in the redemptive victory of Christ, who has already triumphed over spiritual powers. Consequently, this tradition continues to offer contemporary theology a dynamic and holistic vision of Christian discipleship and ethical responsibility.

Jewish Antecedents of the Pauline Imagery of the Armor of God (Eph 6:10-17)

Conceptual Framework of Jewish Spiritual Warfare

Paul's vivid portrayal of spiritual warfare and the metaphor of "the Armor of God" (πανοπλία τοῦ θεοῦ) draws profoundly from a deep reservoir of Jewish conceptual imagery and exegetical traditions. Central to this framework is the understanding of cosmic conflict involving spiritual beings, angelic intercession, and human moral-ethical responsibility as integral elements. Such imagery is richly articulated in Jewish literature, particularly in texts from the Second Temple period, rabbinic writings, and Targumic traditions, where spiritual realities frequently intersect human existence, emphasizing the necessity of moral vigilance and spiritual resilience.[23]

---

[22] EVAGRIUS PONTICUS, *The Praktikos & Chapters on Prayer*, trans. John Eudes Bamberger (Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 1981), 58-62. Evagrius's appropriation of Pauline imagery within ascetic practices parallels Jewish traditions where scripture (Torah) is understood as spiritual weaponry against demonic forces (cf. STRACK and BILLERBECK, *Commentary*, 3:713-715).
[23] H. L. STRACK and P. BILLERBECK, *A Commentary on the New Testament from the Talmud & Midrash*, 713-716. Strack and Billerbeck systematically analyze Paul's metaphorical use of mil-

Biblical and Second Temple Jewish Foundations

Paul's metaphor finds its earliest explicit Old Testament antecedent in Isaiah 59:17, where God Himself dons armor: "He put on righteousness (הָצְדָקָה) as a breastplate (נְיִרְיָשׁ) and a helmet of salvation (הָעוּשְׁיָ עבוֹכ) on his head." The Septuagint version, familiar to Paul, retains this imagery explicitly (θώρακα δικαιοσύνης, περικεφαλαία σωτηρίου). Thus, the image of divine armor initially signifies God's righteousness and salvific intervention against evil, a concept foundational to Paul's appropriation for human spiritual warfare.[24]

Second Temple Jewish texts such as the Wisdom of Solomon (Wis 5:17-20) expanded Isaiah's metaphor, emphasizing God's active role as judge and protector, who equips Himself metaphorically to uphold righteousness and holiness (ὁσιότης) against evil. Particularly noteworthy is Wisdom 5:18-20, which explicitly mentions God putting on righteousness as a breastplate (θώρακα δικαιοσύνην), judgment as a helmet (κόρυθα κρίσιν), and holiness as an unconquerable shield (ἀσπίδα ὁσιότητα). These depictions closely anticipate the Pauline imagery, emphasizing moral and spiritual qualities inherent to God's nature and reflective of human ethical conduct.[25]

Rabbinic Literature and the Notion of Spiritual Warfare

Rabbinic literature provides further critical context, illustrating Jewish conceptions of spiritual battle through moral and spiritual vigilance, specifically through Torah observance. The Mishnah (ʾAbot 5:3) metaphorically describes Abraham as standing firm (דַמָע) against temptations, thus indicating moral steadfastness in the face of spiritual testing. Similarly, spiritual resilience in the face of temptation and evil is extensively discussed in the Babylonian and Jerusalem Talmuds, underscoring that the believer's moral integrity serves as spiritual armor.[26]

In the Babylonian Talmud, Qiddushin 39B, the concept of "good and evil days" (שיב מויו בט מוי) is explicitly spiritualized, highlighting that spiritual danger and Satan's accusatory role intensify during moments of ethical and existential crisis. Here, the ethical-spiritual vigilance suggested by Paul

---

itary imagery in relation to Jewish traditions.

[24] John N. OSWALT, *The Book of Isaiah, Chapters 40-66*, NICOT (Grand Rapids: Eerdmans, 1998), 532-535. Oswalt extensively discusses the theological symbolism underlying Isaiah's armor imagery.

[25] David WINSTON, *The Wisdom of Solomon*, AB 43 (New York: Doubleday, 1979), 137-141. Winston highlights the connection between Wisdom's depiction of divine armor and ethical-moral attributes in Jewish thought.

[26] Jacob NEUSNER, *The Mishnah: A New Translation* (New Haven: Yale University Press, 1988), 678-681. Neusner's translation and commentary clarify ethical symbolism within rabbinic teachings on spiritual resilience.

corresponds closely with Jewish ethical admonitions rooted in Torah fidelity and personal piety.[27]

Demonology and Cosmic Conflict in Jewish Sources

Paul's depiction of cosmic conflict against spiritual powers - "authorities, powers, and cosmic rulers of this darkness" (ἀρχαὶ, ἐξουσίαι, κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τούτου, Eph 6:12) - echoes established Jewish demonological traditions. Texts like the Martyrdom and Ascension of Isaiah and Jubilees depict an organized demonic hierarchy actively engaged in opposition to God's purposes. Jubilees 49:2, for instance, describes the demonic host led by Mastema (Satan) seeking to oppose God's people directly, a motif that aligns closely with Paul's portrayal of spiritual warfare as fundamentally cosmic.[28]

The Talmudic and Midrashic literature further identifies Satan explicitly as the "angel of darkness" (חֲשֵׁךְ), an adversarial figure actively involved in human spiritual conflict, thus laying a conceptual groundwork aligning closely with Paul's language in Eph 6:12. Texts such as Leviticus Rabbah and Pesiqta Rabbati emphasize Satan's role not merely as an accuser but as an active adversary whose influence believers must resist through spiritual vigilance.[29]

Torah as a Spiritual Weapon

Significantly, Jewish tradition explicitly identifies the Torah itself as a spiritual weapon, analogous to Paul's "sword of the Spirit" (μάχαιρα τοῦ πνεύματος). For instance, *Targum Canticles* 3:8 portrays Torah teachings metaphorically as a sword (אָבְרַח), wielded skillfully in spiritual battles. Midrash Psalm 45 further symbolizes Torah observance as spiritual weaponry, clearly anticipating Paul's metaphor. Such imagery underlines the continuity between Jewish exegetical tradition and Pauline theology in understanding spiritual warfare primarily in terms of fidelity to divine instruction.[30]

---

[27] Adin STEINSALTZ, *The Talmud: A Reference Guide* (New York: Random House, 1989), 213-215. Steinsaltz elucidates Talmudic conceptions of moral vigilance and spiritual danger.

[28] Jonathan BEN-DOV, "Cosmic Dualism and Demonology in Jewish Apocalyptic Literature," in *Dualism in Qumran*, ed. Géza Xeravits (Leiden: Brill, 2010), 55-74. Ben-Dov provides detailed analysis of Jewish demonology relevant to Paul's cosmic conflict.

[29] David STERN, *Parables in Midrash: Narrative and Exegesis in Rabbinic Literature* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1991), 114-119. Stern discusses Midrashic narratives involving Satan's active adversarial role.

[30] Philip S. ALEXANDER, "The Targumim and Early Jewish Exegesis," in *A Companion to Biblical Interpretation in Early Judaism*, ed. Matthias Henze (Grand Rapids: Eerdmans, 2012), 217-239. Alexander examines how Torah was perceived metaphorically as spiritual weaponry in early Jewish exegetical texts.

Synthesis: Pauline Appropriation and Transformation of Jewish Imagery

Paul's imagery of the spiritual armor is deeply embedded within these Jewish exegetical and theological traditions, yet it also represents a distinct theological innovation. While Jewish sources primarily depict God as the divine warrior directly combating evil and equipping humans through Torah adherence, Paul significantly expands the imagery, emphasizing Christ's victory over cosmic powers and the believer's direct participation through spiritual virtues provided by God's grace. Thus, Paul's appropriation reflects both continuity and theological innovation, shifting focus toward personal ethical responsibility empowered by Christological grace.

Conclusion

This systematic analysis of the Pauline metaphor of the „πανοπλία τοῦ θεοῦ" (the Armor of God) in Ephesians 6:10-18, approached from the perspective of its Jewish antecedents and patristic reception, reveals the complexity of the theological and exegetical dialogue that shaped early Christian thought regarding spiritual warfare. By thoroughly examining Jewish sources -including intertestamental, rabbinic, and demonological texts - and carefully evaluating significant contributions from Church Fathers such as Origen, John Chrysostom, and Augustine, this study highlights both continuities and essential discontinuities in the reception and reinterpretation of this metaphor.

The contemporary relevance of this research lies in its capacity to provide a solid hermeneutical foundation for current theological reflection and pastoral practice. In an era marked by moral, spiritual, and social crises, the metaphor of the Armor of God can serve as a vital conceptual framework for approaching Christian ethics and spirituality, thereby revalorizing the continuity of biblical and patristic tradition. Furthermore, the study invites future research directions, such as the metaphor's application within contemporary interreligious contexts, analysis of its reception in different liturgical and pastoral traditions, and exploration of its implications for political theology and community spirituality within contexts of social and political conflict.

Bibliography

Anchor Bible Dictionary, ed. David Noel Freedman, New York: Doubleday, 1992.

Augustine, *On Christian Doctrine*, trad. D. W. Robertson Jr. New York: Liberal Arts Press, 1958.

Danker's Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature (BDAG). Ed. Frederick William Danker. Chicago: University of Chicago Press, 2000.

John Chrysostom. *Homilies on the Epistle of St. Paul to the Ephesians* în *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. XIII, ed. Philip Schaff. Grand Rapids, MI: Eerdmans, 1975.

Long, Frederick J. *Ancient Rhetoric and Paul's Apology: The Compositional Unity of 2 Corinthians*, Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Martyrdom and Ascension of Isaiah în *The Old Testament Pseudepigrapha*, vol. 2, ed. James H. Charlesworth, Garden City, NY: Doubleday, 1985.

Midrash Rabbah. Ed. H. Freedman şi Maurice Simon. London: Soncino Press, 1939.

Origen. *Homilies on Ephesians* în *The Fathers of the Church*, trad. Ronald E. Heine. Washington D. C.: Catholic University of America Press, 1991.

Paulist Biblical Commentary. Ed. José Enrique Aguilar Chiu et al. Mahwah, NJ: Paulist Press, 2018.

Strawbridge, Jennifer R. *The Pauline Effect: The Use of the Pauline Epistles by Early Christian Writers*, Berlin: De Gruyter, 2015.

Talmud Bavli, ed. Isidore Epstein. London: Soncino Press, 1935–1948.

Thielman, Frank, *Ephesians (Baker Exegetical Commentary on the New Testament)*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2010.

Wisdom of Solomon în *The New Oxford Annotated Bible: New Revised Standard Version with Apocrypha*, ed. Michael D. Coogan. Oxford: Oxford University Press, 2018.

Wright, N. T., *Paul and the Faithfulness of God*. Minneapolis, MN: Fortress Press, 2013.

LECTURA TEOLOGICĂ A „OBSOLESCENȚEI OMULUI" DE GÜNTHER ANDERS[1]

STELIAN PAȘCA-TUȘA
CONSTANTIN-RADU ILIESCU

Abstract:

Although Günther Anders confesses explicitly, in several lines, that he is an atheist, his writing *Obsolescence of Man* lends itself to broad theological readings. By this last statement, we do not mean what the ordinary mind usually accepts. Still, we call "theological reading" the process of going through a given text by a theologian who can discover the theological meanings implicit in its content. If the secular man has evicted God from the world of ideas and, in so doing, has degraded theology to the status of a discipline perfectly demarcated from all other humanistic or exact sciences, we propose, on the contrary, a restoration. The aim of a theological reading is the constitution of understanding and the elucidation of problems without any particular obsession with solutions. The theologian engaged in such an endeavor is a historian of ideas who is concerned with the past, the present, and, above all, the future. The right and capacity of theology to account for everything is axiomatically presumed. Only in this way can we bring theology out of the isolation imposed upon it and restore it to the world as queen of the disciplines of the spirit. Therefore, we assert that the theological reading that we will undertake of the Andersian occasionalism in The *Obsolescence of Man*, will lead to a diagnosis of the degrading state of the world and of man today and will allow us to indicate how to face the terrible assault to which the technological revolution is subjecting all humanity.

Keywords*: obsolescent man, world, apocalypse, technology, omnipotence, minimalization, image/icon, media*

[1] Studiul inițial a fost publicat în limba engleză: „The Theological Reading of The Obsolescence of Man by Gunther Anders," în: *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 65 (2023), pp. 118-31.

Introducere

Teza pe care este construită *Obsolescența omului*, una din scrierile de referință ale filosofului german Günther Anders, un fenomenolog al tehnologiei[2], este aceea că mediul în care se află omul s-a schimbat atât de mult încât acesta are dificultăți majore de adaptare și supraviețuire. Ca în experimentul legendar al vechilor greci care încredințaseră niște sugari spre creștere unei turme sălbatice de oi, voind să vadă dacă limbajul, organizarea socială și activitatea intelectuală sunt înnăscute sau dobândite, Günther Anders susține că schimbările care au avut loc în structura lumii au condus la mutații dramatice în chiar natura umană. Potrivit acestuia, omul de azi retrăiește, peste milenii ecoul episodului exemplar din cultura clasică, cu consecințe devastatoare[3].

Günther Anders afirmă că lumea s-a schimbat atât de mult, încât gândirea clasică se dovedește neputincioasă: „vechile categorii nu mai pot face față”[4]. Conceptele noastre teoretice nu mai izbutesc să ajungă din urmă noua realitate. Ne confruntăm cu o „modificare a omului ca producător, parte și victimă a lumii sale tehnice”, pe de o parte, iar pe de alta cu „modificarea pe care o cunoaște lumea prin tehnicizarea ei”[5]. Noile concepte, spune filosoful german, „pot sau poate chiar trebuie să fie desemnate ca teologice”[6]. Găsim în această din urmă observație o neașteptată și încurajatoare confirmare a lecturii noastre teologice. *Obsolescența omului* este despre aceste noi realități care așteaptă să fie numite pentru a putea organiza gândirea.

Ideile lansate de Günther Anders nu au fost trecute cu vederea de către contemporanii săi. Pe măsură ce „profețiile” sale[7] și viziunea pesimistă privitoare la impactul revoluțiilor industriale asupra naturii umane[8] s-au adeverit, textele filosofului german au suscitat tot mai mult atenția specialiștilor care au împărtășit în cea mai mare măsură observațiile sale. Teme precum „transcendența negativului” și „fenomenologia apocaliptică” s-au dovedit a fi un

[2] A. MORABIA, „Gunther Anders, a phenomenologist of technology”, în: *Esprit*, 5 (2003), p. 165.
[3] U. MELLE, „Anders, Gunther Pessimistic view of the Human Condition”, în: *Tijdschrift voor Filosofie*, 50 (1988) 4, pp. 701-702.
[4] Günther ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1: *Despre suflet în epoca celei de-a doua revoluții industriale*, trad. de Lorin Ghiman, Tact, Cluj-Napoca, 2013, p. 168.
[5] Günther ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2: *Despre distrugerea vieții în epoca celei de-a treia revoluții industriale*, trad. de Lorin Ghiman, Tact, Cluj-Napoca, 2016, p. 424.
[6] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 424.
[7] R. FIGUIER, „Gunther Anders, the style of a prophet”, în: *Esprit*, 5 (2003), p. 175.
[8] U. MELLE, „Anders, Gunther Pessimistic view of the Human Condition”, p. 698; T. MEYER, „Gunther Anders. Philosophizing in the era of technological revolutions”, în: *Zeitschrift fur Geschichtswissenschaft*, 50 (2002) 9, pp. 836; A. TOSCANO, „The Promethean Gap: Modernism, Machines, and the Obsolescence of Man”, în: *Modernism-Modernity*, 23 (2016) 3, pp. 593-609; A. de TUGLIE, „The Youth Reflection of Gunther Andres: The Point de Depart of the Man without a World”, în: *Comunicazione Filosofica*, 48 (2022), pp. 88-102; A. V. NOSTHOFF și F. MASCHEWSKI, „Towards a Critical Theory of Digitality: Gunther Anders in the Age of Platform Capitalism and Smart Technocracies”, în: *Constelaciones-Revista de Teoria Critica*, 14 (2022), pp. 322-346.

punct de convergenţă pentru diferiţi cercetători care au analizat atent realităţile descrise de acesta în special în *Obsolescenţei omului*, operă publicată în două volume ce au apărut în anii 1952 şi 1980[9] şi să identifice substratul etic şi religios al gândirii lui Günther Anders[10]. Studiul nostru este proiectat în această ultimă direcţie de cercetare. Ne propunem să lecturăm conţinutul celor două volume ale *Obsolescenţei omului* dintr-o perspectivă teologică, fapt care oferă originalitate studiului nostru. În cadrul cercetării noastre vom sublinia îndeosebi acele idei din volumele amintite care se regăsesc cu precădere în spiritualitatea ortodox-răsăriteană pe care părintele profesor Ioan Chirilă, unul din teologii biblişti români specializaţi pe antropologia biblică cu fundamentare patristică, o promovează în cercetările sale direcţionate spre antropologia integrală. De asemenea, vom face apel şi la cercetările lui Virgiliu Gheorghe, un cunoscut biofizician român, doctor în bioetică, care a scris despre efectele negative ale televiziunii asupra minţii umane. Nu ne propunem să dezvoltăm comparativ ideile comune identificate, ci mai degrabă ne vom rezuma la a indica zonele de convergenţă. Aprofundarea unor idei sau teme se va putea face ulterior.

Cercetarea noastră va fi orientată spre trei teme fundamentare pentru creştinism: natura, omul şi eshatologia pe care, în cadrul demersului nostru o vom intitula *Apocalipsa*, aşa cum de altfel o numeşte şi autorul. În cadrul fiecărei secţiunii vom indica principalele reflecţii ale autorului pe temele amintite şi acolo unde se impune vom interveni pentru a confirma intuiţia „teologică" a autorului care s-a declarat pe sine ateu.

Lumea

Vechea dilemă despre ce este mai important, omul sau lumea, şi pe care creştinismul o soluţionează în favoarea omului chemat să se îndumnezeiască[11],

[9] R. FIGUIER, R. şi O. MONGIN, „Why should we read the works of Gunther Anders today? The 20th century, Auschwitz, Hiroshima, Kolyma", în *Esprit*, 5 (2003), pp. 123-126; Janson DAWSEY, „After Hiroshima: Gunther Anders and the history of anti-nuclear critique", în: M. GRANT şi B. ZIEMANN (eds.), *Understanding the Imaginary War: Culture, Thought and Nuclear Conflict, 1945-1990*, Manchester University Press, Mancester, 2016, pp. 140-164; B. BABICH, „On Gunther Anders, political media theory, and nuclear violence", în *Philosophy & Social Criticism*, 44 (2018) 10, pp. 1110-1126; C. J. MULLER, „Fragments from the End Times. Gunther Anders has Negative Historical Thinking", în: *German Studies Review*, 43 (2020) 3, pp. 632-635; J. R. MENDES, „The concept of „Universal apparatus" (Universalapparat) in Gunther Anders", în: *Trans-Form-Acao*, 44 (2021), pp. 97-116.

[10] J. W. ALVIS, „Transcendence of the Negative: Gunther Anders' Apocalyptic Phenomenology", în: *Religions*, 8 (2017) 4, p. 59, https://doi.org/10.3390/rel8040059, 20.02.2025; E. SCHWARTZ, „Gunther Anders in Silicon Valley: Artificial intelligence and moral atrophy", în: *Thesis Eleven*, 153 (2019) 1, pp. 94-112; M. LATINI, „Making the invisible visible. Aesthetics and Politics in Gunther Anders and John Heartfield", în: *Links Rivista di Litteratua e Cultura Tedesca*, 20 (2020), pp. 89-98; S. MUSCH, „Hans Jonas, Gunther Anders, and the Atomic Priesthood: An Exploration into Ethics, Religion and Technology in the Nuclear Age", în: *Religions* 12 (2001) 9, p. 741, https://doi.org/10.3390/rel12090741, 20.02.2025.

[11] Pr. Ioan CHIRILĂ, „Dinamica chipului în cadrul lucrării asemănării cu Dumnezeu", în: *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai" - Theologia Orthodoxa*, 1-2 (1999), pp. 123-124.

deci să depășească lumea, este redesenată de Günther Anders în favoarea lumii, care devine pe cât de discretă, pe atât de opresivă, exercitând un ascendent în raport cu omul. Compoziția lumii s-a schimbat, astăzi aparatele (Jacques Ellul ar spune „sistemul tehnologic") sunt materia din care e compusă lumea, iar modul în care funcționează această structură este asemănat hidrei din mitologia greacă[12], cu observația că tehnica este noul tabu. Pentru omul evanghelic, lumea era natura cu toate cele ale ei (Legea și Templul, ocupația romană, comunitatea vie în care se născuse, își ducea zilele și avea să moară), familia care îi dăruise o identitate. Omul obsolescent este modelat de mașini în detrimentul stării sale naturale, care nu este o constantă, sufletul său suferind mutații succesive de-a lungul revoluțiilor industriale.

Din punctul de vedere al mașinilor, lumea este „regatul mecano-escatologic al fericirii"[13]. Dacă vrem să ne găsim locul în el, noi, oamenii, trebuie să ne asemănăm mașinilor, să devenim piese ale acestora. Iar expansiunea mașinilor devorează insațiabil lumea, în vreme ce se unesc între ele, devenind o singură mașină universală, în raport cu care om1ul se poziționează ca servitor, pentru că o deservește.

Lumea clasică își datora perenitatea condițiilor ei, printre care timpul și spațiul sunt cele mai ușor de perceput. În termeni care nu sunt departe de folclor, lumea era făcută din depărtare-îngrădire, atât în timp cât și în spațiu. Rolul lor era să-l învețe pe om efortul, victoria și neputința. Sub presiunea tehnologiei, acestea sunt pe cale de a fi iremediabil pierdute. Televiziunea invalidează și spectralizează realitatea lumii, dar și a căminului (lumea mică): depărtarea vine prea aproape, apropierea se depărtează. Are loc o răsturnare și o perturbare a simțului proporțiilor care afectează iremediabil funcționarea intelectului[14]. Am intrat, spune Günther Anders, în schizotopia[15], suntem mereu aici și „duși"[16], iar spațiul public ne-a devenit intim cu prețul transformării spațiului nostru intim în spațiu public. Pentru omul obsolescent, lumea este universul comodității livrat de televiziune (sub formă de spectre) și radio, un tsunami de imagini care reconstruiește realul sub forma unui imens acasă, o lume a mărfurilor exigente în care omul a fost prădat de privilegiul antropologic[17].

Starea normală între lume și om trebuie să fie cea de fricțiune. Catastrofele, falimentele, moartea celor dragi, bolile proprii, oprobriul public (adică suferințele dreptului Iov) sunt salvatoare în măsura în care nu ne permit să ne

[12] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 71.
[13] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 118.
[14] Virgiliu GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minții umane*, Ed. Institutul de Cercetări Psihosociale și Bioetica, București, 2018, pp. 26-28.
[15] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 787.
[16] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 89.
[17] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 235.

iluzionăm în privinţa alterităţii noastre fundamentale în raport cu lumea[18]. În absenţa acestei conştiinţe a inadecvării nu-i putem întoarce spatele şi ascensiunea noastră spirituală nu poate fi nici măcar imaginată. În schizotopia, lumea s-a preschimbat în obiect de consum prin livrările ei la radio şi TV. Este foarte greu să ai o relaţie de distanţă faţă de o lume pe care o consumi. Pe de altă parte, invocăm lumea prin intermediul radio şi TV. Nu are rost să întorci spatele unei lumi asupra căreia ai puteri cvasi-divine[19].

O lume în raport cu care omul este în relaţie de fricţiune este singura lume care îşi realizează menirea, aceea de a putea fi experimentată. Esenţa experimentului autentic este necunoaşterea rezultatelor înainte de sfârşitul lui. Le putem anticipa, le putem dori, dar autenticitatea constă tocmai în aceea că pot fi altele decât cele la care ne aşteptăm. Pentru a avea loc un experiment, lumea trebuie să opună o „rezistenţă", să ia din când în când chip de obstacol. Lumea care ne este livrată ca un unic şi uriaş acasă este una confortată, ceva neserios şi inofensiv. Nu mai suntem trecători în ea, ci invitaţi să rămânem aici pentru totdeauna. De fapt, suntem capturaţi de lumea distorsionată, plătim preţul acestei derute prin neutralizarea antropologiei noastre: „[...] cel căruia totul îi este în acelaşi timp aproape şi departe, cel căruia toate îi vin la fel este fie un dumnezeu indiferent, fie un om complet denaturat"[20].

Lumea livrată de media e o fantomă, nici absentă, nici prezentă. E o a treia stare, cu totul nouă, diferită de cea a lumii pentru cel scufundat în ea sau pentru cel care i-a întors spatele prin recluziunea în pustie. Textul sacru nu ne oferă o descriere a lumii ca miraj, nici îndrumări privind relaţia noastră cu ceva ce nu e nici adevăr, nici minciună. Iar principala consecinţă a fantomelor care ne apar ca „lume" este dispariţia foamei noastre de interpretare şi sens. Nici n-am avea nevoie să interpretăm o lume de fantome ai cărei stăpâni voyeuri credem că suntem[21]. A doua consecinţă este aceea că lumea livrată tehnologic se comportă ca o matriţă atât pentru real, cât şi pentru om. Privind modelul, consumatorul crede că vede lumea; reacţionând la model, crede că reacţionează la lumea însăşi. Şabloanele sunt forme de condiţionare apriori[22] care au cu atât mai mare succes cu cât sunt deghizate în „lume" şi „lucruri", ceea ce face ca presiunea modelării să ne fie imperceptibilă. Climaxul fenomenului matriţei este atins atunci când dorinţele noastre nu sunt decât reproducerile nevoilor mărfurilor[23], în slujba căreia omul obsolescent s-a pus. Matriţa modelează întâmplările reale, dar tot-

[18] Pr. Ioan CHIRILĂ, „O poartă către lumină – moartea ca ieşire din întunericul mărunt/al mărunţişurilor", în: *Tabor*, 7 (2021), pp. 25-26.
[19] V. GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minţii umane*, pp. 372-374.
[20] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 169.
[21] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 158.
[22] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 214.
[23] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 225.

odată aceste „realităţi” modelează sufletele consumatorilor. Iar a modela înseamnă a lua în captivitate.

Omul

Lumea, aşa cum a fost ea cândva organizată de Biserică, pe ruinele lumii păgâne, era o sumă de prilejuri pentru mântuire. Activitatea şi repaosul, bunurile, comportamentele, gândirea, aerul timpului, societatea au fost rânduite în lumea Bisericii astfel încât, pe de o parte dimensiunea liturgică să nu dispară niciodată[24], dar pe de altă parte oamenii să nu uite că se află în lume, adică într-un spaţiu al trecerii, în care amintirea Paradisului este scumpă, iar Numele lui Dumnezeu trebuie chemat neîncetat[25].

Din această organizare făcea parte şi monopolul pe care Biserica îl avea asupra imaginilor, materializat prin existenţa icoanelor în locurile publice şi în casele oamenilor[26]. În schimb, omul contemporan este înecat în imagini. Doar că cele de azi, ciuntite de utilizarea metafizică, îl imbecilizează: „fiindcă ele, ca imagini, nu fac vizibile, spre deosebire de texte, niciun fel de relaţie, ci doar frânturi de lume: prin urmare, arătând lumea, o ascund”[27]. Dacă icoana arăta lumea nevăzută, imaginea ascunde lumea văzută[28]. Dar mai există ceva, dus de puhoiul de imagini într-o direcţie pe care nici măcar n-o poate bănui, omul începe să se comporte mimetic: devine fragmentar (structura lui antropologică se ciunteşte) şi relaţionează din ce în ce mai greu (atât părţile lui componente între ele, cât şi cu semenii). Are loc un salt calitativ în urma cantităţii excesive.

Avem o relaţie proastă cu obiectele noastre, pe care am căpătat-o în urma revoluţiilor industriale. Günther Anders vorbeşte întâi despre „decalajul prometeic”[29], adică incapacitatea noastră de a ţine pasul sufleteşte cu producţia noastră, apoi despre „ruşinea prometeică”[30], adică inferioritatea resimţită de om în raport cu calităţile propriilor produse, în urma cărora el nu mai este creator, ci creatura lor. Constatăm în acest caz inversarea unui raport profund, cel între erou şi fapta eroică: omul obsolescent nu mai este

[24] Pr. Ioan CHIRILĂ, „Timpul şi spaţiul liturgic - repere ale gândirii teologice liturgice ortodoxe”, în: *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai” - Theologia Orthodoxa*, 2 (1993), pp. 65-75.
[25] Pr. Ioan CHIRILĂ, „Sfătuirea cu Dumnezeu sau rugăciunea ca re-intrare în Rai”, în: *Tabor*, 11 (2022), pp. 31-35.
[26] Pr. Ioan CHIRILĂ, „Studiu introductiv. Imaginarul religios”, în: Ioan CHIRILĂ (ed.), *Enciclopedia imaginariilor din România. IV. Imaginarul religios*, Polirom, Iaşi, 2020, pp. 13-28.
[27] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 38.
[28] Pr. Ioan CHIRILĂ, Diac. Stelian PAŞCA-TUŞA, Ioan POPA-BOTA şi Claudia-Cosmina TRIF, „Light - icon/stained glass - illumination”, în: *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 50 (2018), pp. 96-108.
[29] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 50.
[30] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 57.

sursa şi cauza lumii, ci lumea este sursa şi cauza omului. Lumea vieţii de fiecare zi cu care au de-a face oamenii este în primul rând a lucrurilor şi a aparatelor pe lângă care există şi semeni, nu o lume a oamenilor în care există şi lucruri şi aparate[31]. În plus, fiecare are acele principii pe care le au lucrurile pe care le posedă[32]. Dacă aparatele au devenit lumea, atunci această mutaţie are implicaţii teologice masive, pentru că omul evanghelic ştia că doar cel care întoarce spatele lumii câştigă Împărăţia Cerurilor, dar astăzi ne vine greu să formalizăm imperativul renunţării la cuptorul cu microunde, sau la motorul diesel, pentru a ne mântui. Tehnologia a devenit suportul şi deghizarea patimilor din vechile tratate teologice, dar concomitent este tabu să spunem ceva împotriva tehnologiei, care trece drept neutră.

Numai că aparatele sunt ilustrarea unei nemuriri stranii: cea a reîncarnării prin producţie în noi şi noi aparate. Fiind exclus din existenţa lor serială, omul obsolescent se vede exclus de la singura imortalitate pe care o poate percepe. De aici gustul autoreificării (pentru care make-up-ul este un exemplu[33]), singura formă acceptabilă de umilinţă a epocii noastre[34]. Dacă ar putea, omul ar dezerta în tabăra aparatelor, de care încearcă să se apropie prin *human engineering*, ritualul de iniţiere al epocii roboţilor. Putem vorbi în acest caz de *imitatio instrumentorum*, parodiere a *imitatio Christi* despre care a scris Thomas de Kempis. Şi atunci, suntem îndreptăţiţi să vedem în sistemul tehnologic o formă cât se poate de prezentă de panteism, o reflecţie a idolatriei omului contemporan faţă de aparate care nu este decât ilustrarea vechiului adagiu: suntem ceea ce iubim.

Individul devine „divisum"[35], este spart în nenumărate fragmente care sunt luate în stăpânire de entităţi diferite, inclusiv prin diviziunea muncii[36]. Identitatea omului obsolescent este fundamental dezorganizată. Munca l-a obişnuit să fie ocupat, deci neliber. Organele lui trebuie să fie ocupate cu consumul, pentru a evita foamea chinuitoare care apare în absenţa obiectului consumului. Prin distracţie, oamenii sunt dezbrăcaţi de individualitate, pentru că loisir-ul nu poate fi decât o prelungire a muncii. Omul obsolescent este „fragment uman specializat"[37] – unul şi acelaşi om ar putea fi angajat în lagărul de exterminare şi un bun tată de familie, spune Günther Anders. Oriunde apare totalitarismul, individul este primul „teritoriu ocupat"[38], per-

[31] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 62.
[32] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 350.
[33] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 65.
[34] A. POLLMANN, „Reification and Destruction. Gunther Anders and the Concept of History in 1941", în: *Naharaim*, 13 (2019) 1-2, pp. 117-120.
[35] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 185.
[36] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 187.
[37] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 324.
[38] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 232.

soana este anulată, iar în cazul terorismului moale al zilelor noastre lucrurile nu stau deloc altfel.

Omul obsolescent este medial, adică a pierdut statutul de „ființă care acționează" pentru acela de co-făptuitor. Telosul acțiunii îi scapă, co-făptuirea este activ-pasiv-neutră. Neavând scop, este lipsit și de viitor, și de timp. Nu are conștiință pentru că activitatea în care este antrenat nu i-o solicită[39]. Ca făptaș, el seamănă cu fapta lui. Principiile lui sunt cele ale lucrurilor pe care le posedă. Nu este rău, dar nu prin alegerea binelui, ci printr-un decalaj dintre fapte și lucruri pe care nu-l poate controla. De aici o violență fundamentală: se comportă cu persoanele de parcă ar fi lucruri, iar cu lucrurile de parcă ar fi persoane.

Exigențele vechilor virtuți sunt abandonate de logica producției și a consumului, care îl obligă pe omul obsolescent la neglijență. Doar dacă este neglijent și distrugător poate asigura nemurirea producției. Grija pentru lucruri ar asasina civilizația noastră, așa cum a devenit ea. Or, grija este o virtute capitală pentru devenirea spirituală. Neexersată în cele mici, nu poate fi pusă nici în slujba celor mari. Societatea de consum formează caractere incompatibile cu drumul spiritual, iar imperativele ei sunt contrare celor ale Bisericii. Ar trebui, probabil, să ne gândim la consumator ca la „noul bogat", în fața căruia ușile mântuirii sunt închise (cf. Mt 19, 23-24).

Günther Anders vorbește despre o ontologie economică ale căror axiome dau seama despre starea de azi a omului. Prima este aceea că realitatea este produsă prin reproduceri; abia la plural, abia ca serie este „ființa"[40], altfel spus, o dată e niciodată; ceea ce se produce o singură dată nu „este", singularul aparține neființei. Ontologia economică începe cu banda de montaj, care e matricea ființării economice. Ea nu poate fi decât distrugătoare în raport cu persoana umană, a cărei esență este irepetabilitatea, atunci când se revendică de la Ființa divină, care nu se repetă niciodată. Miza benzii de montaj depășește simpla producție de piese ieftine, devenind metafizică atunci când vrea să demonstreze că poate organiza un univers al repetabilității, grefat pe universul irepetabilității creat de Dumnezeu. A doua axiomă a ontologiei economice privește calitatea noastră de scopuri ale creației: inutilizabilul nu există, sau nu merită să fie[41]. Dreptul nostru înnăscut de a nu fi mijloc în vederea a ceva, ci chiar acel ceva, a fost înlocuit cu un „antropocentrism pudic"[42], echivalent cu a nu avea niciun loc în cosmos. Iar compensațiile sunt triste: a-fi-imagine și a fi materie primă trec în zilele noastre drept ceva mai „ființător" decât ființa[43].

---

[39] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 347.
[40] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 225.
[41] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 230.
[42] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 235.
[43] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 256.

Iar ontologia economică stă la baza ideologiei consumismului. Un bun care vrea să devină proprietate (opusul consumului) are ca trăsătură esenţială timpul. Bunurile care nu oferă această posibilitate nu pot avea proprietari. Un bun de consum, imediat după folosire este şi epuizat, iar foamea noastră izbucneşte din nou. Esenţa mărfurilor de consum este aceea de a exista spre a nu exista. Nimic n-a fost vreodată atât de departe de conceptul de eternitate ca o societate a produselor de unică folosinţă. Un consumator desăvârşit nu poate avea nici intuiţia eternităţii, nici a lui Dumnezeu. Crearea unei stări de necesitate continue reprezintă una dintre activităţile principale ale tuturor producţiilor. Asceza eliberează, producţia înrobeşte. Dacă judecăm pornind de la efecte, contrariul ascezei nu mai este desfrâul, ci producţia (ori producţia este noul nume, acceptabil social, al desfrâului).

Într-o lume a confuziei, consumatorul este „eremitul de masă"[44]. Altfel spus, gusturile care îi sunt inoculate aparţin tuturor, dar satisfacerea lor o trăieşte solistic, în deplină izolare. Noul om masificat este dispersat în raport cu semenii lui, de care nu este conştient[45]. El nu poate tânji după izolarea în pustiu, pentru că este deja izolat în casa pe care radioul şi televiziunea i-au spectralizat-o, şi nu poate porni spre căutarea sinelui şi a lui Dumnezeu pentru că nu are timp şi instrumente ca să le bănuiască existenţă. El este captiv consumului, şi nu mai are, după cum spune în mai multe rânduri Günther Anders, nici măcar libertatea de a înţelege starea lui de nelibertate.

Iar consumismul este premisa conformismului, numele stării de captivitate. Un conformist îşi suprapune conţinuturile vieţii sale sufleteşti cu conţinuturile care-i sunt livrate în chip de lume. Întrucât în sistemul conformismului cererea şi oferta au fost aduse la congruenţă, ofertele sunt imperative, adică o formă blândă de violenţă. Sufletul congruistului este îngrozitor de plin, inundat de lumea care năvăleşte în el. Această afirmaţie are implicaţii teologice profunde, pentru că pune sub semnul întrebării persistenţa antropologiei biblice. Ştim că omul este compus din trup, suflet şi duh, după cum ne spune Apostolul Pavel (*Evr* 4, 12). Or, dacă bariera dintre suflet şi lume a fost erodată şi în cele din urmă a cedat, iar lumea invadează sufletul fără să întâmpine nicio formă de rezistenţă, atunci vechea antropologie nu se mai aplică în cazul omului obsolescent, care nu numai că a devenit un *divisum*, dar şi-a pierdut şi integritatea personală[46]. Noua structură care îl confiscă este un hibrid între lume şi om, dar în care omul este fagocitat, închis

[44] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 142.
[45] V. GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minţii umane*, pp. 358-364.
[46] Pr. Ioan CHIRILĂ. „Elemente de antropologie biblică: persoană/subiect, sine ***şi*** suflet", în: *Studia Universitatis „Babeş-Bolyai" - Theologia Orthodoxa*, 1 (2009), p. 130; Pr. Ioan CHIRILĂ, „Antropologia integrală şi provocările tehno-ştiinţelor", în: Mircea Gelu BUTA, *Resacralizarea relaţiei medic-pacient*, Renaşterea, Cluj-Napoca, pp. 15-16.

ermetic ca o crisalidă din care nu va mai ieşi niciodată fluture. Ori trebuie să ne gândim că lumea s-a mutat, s-a relocat din afară înăuntru, în detrimentul sufletului[47]. Numim această fuziune „lumea-care-a-capturat-omul", transformându-l în om obsolescent, adică dispensabil, care continuă să fie deşi nu mai e nevoie de el, ca un prizonier inutil transformat într-o povară de care trebuie avut grijă pentru că, dintr-o neglijenţă impardonabilă, nu a fost ucis atunci când încă era combatant.

Conformismul triumfător face să dispară diferenţa specifică dintre oameni: suntem făcuţi identici de acelaşi nutreţ mediatic[48]. Definiţia conformismului: a-nu-fi-tu-însuţi[49]. Aşadar, conformismul este un mecanism de nivelare care aboleşte diferenţa dintre cunoaşterea de sine şi cunoaşterea celuilalt, pentru că inclusiv diferenţa dintre sine şi celălalt se estompează. Societatea se transformă într-o imensă bandă de montaj care scoate oameni de serie, după modelul produselor de serie. Sineitatea (a fi un sine) devine în aceste condiţii echivalentul unui eşec, cel de a fi noi înşine. Psihologia modernă, megafon al forţelor conformismului, distruge sineitatea omului. Conformismul duce la non-existenţa persoanei[50], pe care o înlocuieşte cu un hibrid între om şi lume.

Apocalipsa

Există, în *Obsolescenţa omului*, o prezentă când explicită, când difuză a apocalipsei. Nu trebuie să ne aşteptăm la o exegeză a textului Sfântului Ioan Teologul, „în ochii căruia ziua cea de pe urmă, deşi din vina omului, nu era produsă de el"[51]. Mai degrabă de o analiză a unor concepte care s-au vidat de sensurile lor, odată ce lucrurile pe care le desemnau au început să nu mai fie. Am fi contemporanii unei apocalipse la ralanti, cum spunea Jean Baudrillard, un sfârşit fără sfârşit al istoriei, din care lumea şi omul ar fi fost deja evacuaţi. O suită de cataclisme mute ar fi năruit vechile categorii filosofice la care astăzi nu mai ştim să ne raportăm, iar dacă am şti ar fi oricum inutil. O devălmăşie de vechi franjuri ale lumii ar coexista cu entităţi hibride noi care sunt-nu-sunt, la care nu ştim să ne raportăm pentru că evenimentele s-au mişcat mai rapid decât gândirea.

Revoluţiile industriale sunt, după Günther Anders, trepte ale devastării. Prima revoluţie industrială a avut loc la mijlocul secolului al XIX-lea şi a avut ca rezultat emergenţa principiului tehnic după care se ghidează acti-

[47] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 152.
[48] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 91.
[49] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 218.
[50] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 206.
[51] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 435.

vitatea omului: a produce, cu ajutorul maşinilor, alte maşini (sau, cum va reformula în introducerea celui de-al doilea volum, „principiul maşinalului"). În cursul celei de-a doua revoluţii industriale, începe producţia de nevoi[52], iar concomitent nu mai există acte sau obiecte care să nu fie mijloace[53], într-o inflaţie care anulează sensul scopurilor finale[54]. A treia revoluţie industrială şi ultima (pentru că nu mai există timp, ci un răgaz până la epuizarea ultimelor consecinţe ale apocalipsei) a înlocuit lumea cu tehnica, adică instaurarea obligativităţii a tot ceea ce e posibil din punct de vedere tehnic, lumea devenind capabilă să-şi producă propria dispariţie, bomba atomică.

Conceptul de lume este prima victimă, dispărută deja în spatele imaginilor sale, produse de radio şi televizor, în care omul obsolescent crede că trăieşte. Şi de aici exegeza pe care Günther Anders o face personajelor Estragon şi Vladimir ale lui Becket din piesa *Aşteptându-l pe Godot*: eroii sunt „clovni leneşi şi paralitici"[55] care sunt în viaţă, dar nu şi în lume, adevărate anticipări ale omului obsolescent. Acestea trăiesc după o logică pe dos. Dacă eroul clasic spunea: „Am timp, deci aştept", becketienii setează aşteptarea ca premisă a existenţei timpului. Lumea spre care se îndreaptă aceste prototipuri umane este numită de Günther Anders cu o vocabulă existentă în mai multe povestiri germane, *Schlaraffenland – Ţara Maimuţelor Leneşe*[56], locul în care nevoile noastre sunt satisfăcute nemijlocit[57], adică fără timp şi fără spaţiu. Locuitorii ei sunt aspaţiali şi atemporali. Dacă în aetas aurea nu exista nicio dorinţă, în Ţara Maimuţelor Leneşe acestea sunt satisfăcute instantaneu, pentru că maimuţa leneşă nu se privează de nimic. Or, principala ambiţie a tehnicii dezvoltate şi utilizate în epoca noastră are drept scop abolirea „dependenţei de mijlocire"[58]. Avem de-a face, cum altfel, cu un nou paradis în care fiecare este un dumnezeu, dar nu prin îndumnezeire, ci printr-o conectare ficţională la strămoşul nostru darwinian, maimuţirea despre care vorbea Emil Cioran.

Putem vorbi despre un cataclism care ne-a luat gândirea, atât sub forma proceselor cât şi a rezultatelor. Judecăţile ni se livrează deja sub forma emisiunilor radio şi TV, care întâi şterg diferenţa dintre lume şi ştire, apoi transformă judecata în imagine, renunţând la forma ei clasică. Însă nu doar acestea, ci mărfurile sunt în sine judecăţi camuflate. Omul obsolescent nu mai

---

[52] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 18.
[53] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 388.
[54] J. R. MENDES, „The concept of „Universal apparatus" (Universalapparat) in Gunther Anders", pp. 97-98.
[55] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 268.
[56] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 244.
[57] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 358.
[58] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 359.

are nevoie de reflecţie într-o lume în care judecăţile sunt prefabricate[59], iar el este de acord cu ele înainte de a şi le apropria, printr-un reflex conformist pe care psihologia modernă îl promovează sub numele de adaptare. În paralel, pierderea vorbirii, care ne-a fost preluată de aparate, este masivă şi se traduce prin sărăcirea şi abrutizarea limbii, împreună cu suprimarea dorinţei de a vorbi[60], care duce la sărăcirea şi abrutizarea trăirii. Paradoxal, în epoca cea mai opulentă material, oamenii se găsesc în sărăcia existenţială cea mai cruntă. Căci fără subtilitatea şi bogăţia vorbirii nu poate exista subtilitatea şi bogăţia noastră interioară: „omul este tot atât de articulat pe cât articulează el însuşi şi devine tot atât de nearticulat pe cât nu articulează”[61]. Iar ca dezastrul discernământului să fie complet, suntem contemporanii unei fantastice nivelări a contrariilor: activitatea a devenit o variantă a pasivităţii, distrugerea şi reconstrucţia nu mai sunt opuse[62], efectele transcend cauza[63]. Visul industriei este o omenire formată din „săraci plini de mijloace”[64] (adică săraci-bogaţi). Sunt demontaţi pereţii dintre activitate şi pasivitate, dintre sfera privată şi sfera publică, dintre suflet şi lume. Ultima barieră este esenţială pentru mântuire.

L-am înlocuit pe Dumnezeu cu bomba atomică, obiect abnorm, sui generis, singurul exemplar al genului său[65]. Bomba nu e mijloc, este atingerea absolutului. Ne-am însuşit atributele divine: dacă există ceva în conştiinţa omului obsolescent care să fie considerat infinit sau absolut, acest ceva nu mai este puterea lui Dumnezeu, ci puterea noastră[66]. În locul creatio ex nihilo, avem reductio ad nihil. Suntem titani, iar omnipotenţa pe care ne-am apropriat-o este capacitatea de a distruge lumea, pe care deja am distrus-o. Concomitent, suntem pigmei, adică, după cum spune Günther Anders: „Acestei omnipotenţe cu totul noi îi corespunde o neputinţă cu totul nouă”[67]. Faptul că în privat suntem inofensivi nu înseamnă că nu putem declanşa catastrofa totală ca o inovaţie tehnică oarecare[68]. Suntem condamnaţi la finitudine din cauză nu putem avea nevoie decât de prea puţin (lipsa noastră de lipsă). Dar finitudinea noastră este contrabalansată de infinitudinea posibilităţilor noastre de producţie. Defectul nostru fundamental este incapacitatea noastră de a ne imagina la fel de mult pe cât

[59] V. GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minții umane*, pp. 359-360.
[60] V. GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minții umane*, pp. 91-99.
[61] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 150.
[62] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 44.
[63] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 67.
[64] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 51.
[65] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 299.
[66] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, p. 238.
[67] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 2, p. 432.
[68] G. ANDERS, *Obsolescența omului*, vol. 1, pp. 356-357.

putem produce şi întreprinde. Noi nu ne depăşim pe noi înşine în fapte, ci suntem principala noastră piedică în imaginarea unor fapte aflate perfect la îndemâna noastră.

În *Cuvântul înainte al celei de-a cincea ediţii* care prefaţează volumul I, Günther Anders enunţă explicit trei dintre tezele sale despre relaţia pe care o avem cu obiectele. Le vom relua aici pentru că ultima este, în esenţa ei, de natură teologică: „că nu suntem pe potriva perfecţiunii produselor noastre; că producem mai mult decât ne putem imagina şi putem fi responsabili; şi faptul că noi credem că, dacă putem, ne este şi îngăduit – ba nu: chiar trebuie, ba nu: chiar suntem obligaţi"[69]. Scurtcircuitul putem – avem voie – trebuie (altfel spus: putere – permisiune – obligaţie) înseamnă prăbuşirea tuturor cenzurilor etice, a tuturor barierelor morale, dar mai ales a distanţei dintre potenţialitate şi act. Or, apocalipsa înseamnă, în termeni scolastici, epuizarea tuturor potenţialităţilor prin trecerea lor în act. Orice lume se sfârşeşte atunci când n-a mai rămas nimic care să mai poată fi în ea, iar a noastră nu va face excepţie. În momentul în care omul obsolescent se simte obligat să treacă totul în act, putem spune că este atras cu cea mai mare viteză de care este capabil de epuizarea tuturor posibilităţilor.

Confuzia dintre realitate şi ficţiune, semnul morţii lumii, a atins asemenea cote, şabloanele sunt atât de realiste, încât în lumea omului obsolescent minciuna nici măcar nu mai este necesară (pentru că oricum „se adevereşte"[70]). Altfel spus, abandonarea adevărului s-a făcut la o scară care nu mai justifică efortul de a minţi punctual, pentru că „se minte adevărat"[71]. Minciuna are sens atât timp cât există un adevăr pe care să ne putem bizui, care să ne cheme şi la care să putem ajunge[72]. Or, situaţia omului obsolescent este fără ieşire: „iar acum stăm aşa, în faţa unui imprimat care pretinde să fie o fantomă, care pretinde să fie o replică, ce pretinde să fie lumea. Şi îl consumăm şi devenim asemenea lui"[73]. Putem vorbi deci despre o apocalipsă a adevărului. N-ar trebui să ne înşele aparenţele de „calm escatologic"[74] (sau „orbul apocalipsei"[75]) de care dă dovadă omul obsolescent. Sfârşitul lumii este la fel de neînţeles ca şi propriu sfârşit, iar aceasta este consecinţa faptului că viitorul nu mai „vine", ci este fabricat de oameni. De fapt, absenţa viitorului ar trebui să fie considerată dovada cea mai bună a faptului că lumea, aşa cum ne-a fost transmisă de Evanghelie, a fost deja devorată de apocalipsă.

---

[69] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 31.
[70] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 2, p. 181.
[71] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 245.
[72] V. GHEORGHE, *Efectele televiziunii asupra minţii umane*, pp. 233-235.
[73] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 241.
[74] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 328.
[75] G. ANDERS, *Obsolescenţa omului*, vol. 1, p. 315.

Concluzii

Am fost tentaţi să contopim cele două capitole, *Lumea* şi *Omul*, într-unul singur, numit după noua realitatea: „lumea-care-a-capturat-omul". Dacă nu am cedat este pentru că nutrim sincer credinţa că cele ce sunt despărţite dintru început, trebuie să rămână distincte până la sfârşit. Asta nu înseamnă că hibridarea, forma predilectă a confuziilor contemporane, nu este o realitate care trebuie conştientizată. A venit vremea ca fenomenul de heterozis pe care îl cunosc prea bine agricultorii şi zootehniştii, manifestat prin creşterea vitalităţii la încrucişarea a două soiuri, să fie inclus şi în analizele teologilor, sub forma unui avertisment: realităţile hibride (de tipul „lumea-care-a-capturat-omul") tind să aibă o vitalitate neaşteptată. Viteza cu care îşi schimbă morfologia aceste realităţi, pe lângă care se adaugă caracterul lor surprinzător, a copleşit rutinele consolidate timp de secole ale Bisericii. Lecturile teologice trebuie să devină parte din efortul de înţelegere pe care teologul trebuie să-l îndrepte asupra lumii.

În opinia noastră, noile categorii teologice, care ar da seama despre apocalipsa în care a intrat partea noastră de lume, ţin de o prelungire a teologiei care să analizeze infernul. Cât timp acesta era pe alt tărâm, ne-am permis să vorbim despre el în termeni metaforici: foc, smoală, arşiţă. Dar acum, de când infernul a năvălit în locul şi timpul lumii noastre, ignorarea lui nu mai este un lux pe care să ni-l putem permite. Dacă admitem că drumul spre îndumnezeire, vocaţia noastră pe pământ, trece prin redobândirea stării paradisiace, adică răscumpărarea de sub robia păcatului strămoşesc, atunci drumul spre paradis nu poate începe decât prin redobândirea condiţiei de om evanghelic, care poate fi păcătos, dar a cărui sete de Dumnezeu îl menţine într-o stare de disponibilitate spirituală.

DONATISMUL, SCHISMĂ SAU EREZIE?[1]

IOAN-VASILE LEB

Abstract.
The present research aims precisely to establish whether the rupture that occurred within African Christianity in the first Christian centuries was of a heretical or schismatic nature, which is why it contains three parts, one of a historical nature, in which the factors that led to the rupture of the African Church are presented, and one of a dogmatic nature, of doctrine, in which both the teaching of the Donatists and that of the Catholics is presented, followed by several conclusions imposed by our historical-theological approach.
Although Catholics characterized the Donatists as heretics, in reality we are dealing with a schism, not a heresy, for both sides had the same dogmatic teaching, the same Liturgy, and the same Sacraments, even if they differed in the matter of the readmission of heretics into the Church. This schism could have been overcome, but the conquest of Africa by the Vandals and Arabs put an end to the unrest in a completely undesirable way.

Keywords: *Donatism, schism, heresy, Donatus, Parmenian, Augustine, Optatus, Constantine, Constans, Julian the Apostate, Honorius, Carthage, synod, conference.*

Deşi, la o privire superficială, problema enunţată mai sus pare una simplă, cercetarea istorică mai nouă arată că ea este una mult mai com-

[1] Studiul de faţă a fost prezentat ca referat în cadrul conferinţei cu tema „Schismen in der Kirchengeschichte - Historische Analysen und ihre Bedeutung für die Methodologie des ökumenischen Dialogs", organizate de către „Saint Irenaeus Joint Orthodox-Catholic Working Group", la Cluj-Napoca, 12-16 octombrie 2022.

plexă de cum se credea anterior, fapt pentru care o revenire asupra ei este una cât se poate de benefică. Mai ales în ultimul timp, datorită deschiderii ecumenice a cercetării istorice şi teologice, s-au publicat atât o serie de studii, cât şi documente privitoare la geneza, desfăşurarea şi teologia dezvoltată în cursul disputelor dintre cele două părţi implicate în această schismă, care a cuprins Biserica din Africa de Nord în secolul al IV-lea şi începutul secolului al V-lea, şi care a durat până la începutul secolului al VII-lea. După cum au constatat istoricii care au studiat în profunzime această problemă, schisma donatistă nu este decât reflexul diviziunilor sociale, economice şi religioase care existau între creştinii nord-africani.[2] Dacă, însă, autorii insistă mult asupra factorilor neteologici, trebuie precizat că donatismul este, în esenţă, o mişcare generată de o puternică credinţă creştină şi că numai în acest context poate fi înţeles deplin.[3] Şi tot în acest context, Fericitul Augustin şi-a elaborat teologia privitoare la Biserică şi la Sfintele Taine (sacramente), precum şi învăţătura sa privitoare la represarea dizidenţilor religioşi de către Stat.Trebuie să precizăm de la început că, deşi oamenii din ambele tabere se considerau catolici (adică ortodocşi), vom folosi mai departe termenii consacraţi în istoriografie, anume, catolici şi donatişti. Este perioada când învăţătura creştină nu era încă definită, sinoadele ecumenice, începând cu primul (Niceea 325), urmând să săvârşească acest lucru. De aceea, pentru o bună înţelegere vom aborda tema noastră în două părţi în care vom expune istoria şi apoi doctrina celor două părţi. Având în vedere complexitatea problemelor în discuţie, considerăm abordarea noastră mai degrabă ca pe o invitaţie la discuţie decât o prezentare exhaustivă a acestora.

---

[2] Fundamentală în acest sens este lucrarea lui William Hugh Clifford Frend, *The Donatist Church. A Movement of Protest in Roman Nordh Africa*, Oxford, At the Clarendon Press, 1952, reeditată , a treia ediţie fiind în anul 1983. Noi o vom folosi pe cea din 1952. Mai amintim aici: Optat de Mileve, *Traité contre les donatistes*. Introduction, texte critique, traduction et notes par Mireille Labrousse. Sources Chretiennes 412 şi 413. Les Editions du Cerf, Vol. I 1995, Vol. II 1996; Optatus: *Against the Donatist*. Translated and edited by Mark Edwards. Liverpool University Press, 1997 (ediţie electronică. Translated Texts for Historians, volume 27); Optatus von Mileve, *Contra Parmenianum Donatistam - Gegen den Donatisten Parmenianus*.Eingeleitet und übersetzt von Hermann-Josef Sieben, Fontes Christiani Band 56, Verlag Herder, Freiburg im Breisgau 2013; Pentru Augustin vezi sit-ul Institutului „Augustinianum" de la Roma, cu întreaga operă augustiniană în original; mai veche, „Bibliothek der Kirchenväter"; Hans von Soden (Hrsg.) , *Urkunden zur Entstehungsgeschichte des Donatismus*, Bonn, 1913; Volkmar Keil (Hrsg.), *Quellensammlung zur Religionspolitik Konstantins des Großen*. Texte zur Forschung. Band 54, Darmstadt 1995, Sonderausgabe 2007-WGB-Bibliothek; *Donatist Martyr Stories. The Church in Conflict in Roman North Africa*.Translated with notes and introduction by Maureen A. Tilley. Translated Texts for Historians. Volume 24. Liverpool University Press, 1996; Richard Miles (Ed.), *The Donatist Schism. Controversy and Contexts*. Translated Texts for Historians, Contexts 2. Liverpool University Press, 2016.

[3] Rainer Wagner, *Donatismus*, https://handbuch.glaube.de, (15.07.2022).

I. Istoria schismei donatiste

1. După cum ştim, până în secolul al IV-lea, Biserica creştină a fost sfâşiată de o serie de erezii care atacau însuşi fundamentul ei doctrinar, cum au fost, de pildă, ereziile gnostice, maniheismul şi altele. Paralel cu acestea, însă, de această dată nu din motive doctrinare, ci pur disciplinare, a apărut în sânul Bisericii din Africa de Nord o primă mişcare schismatică. Este vorba de gruparea adepţilor lui Donat, care s-au rupt de Biserică, formând Biserica donatistă, separată de Biserica catolică (sau ortodoxă). Începutul schismei îşi are cauzele imediate în evenimentele care au avut loc în Africa de Nord în timpul „marii" persecuţii declanşate de către Diocleţian în anii 303-305. Mulţi dintre membrii clerului, între care şi episcopi, au ascultat de autorităţi şi le-au predat acestora cărţile Scripturii, fapt pentru care cei care au rezistat persecuţiei i-au numit pe aceştia *traditori (traditores)* şi *apostaţi* nedemni de a fi clerici. După spusele lui Eusebiu de Cezareea, persecuţia care a avut loc în Africa de Nord a fost scurtă, dar violentă, făcând numeroşi martiri.[4] După încheierea persecuţiei în primăvara anului 305, conduita plină de admiraţie a mărturisitorilor (confesori), mai ales aceea a celor din Abitina (aproape de Membressa, în Tunisia occidentală), a rămas adânc înscrisă în memoria contemporanilor. Aceşti creştini au continuat să se întâlnească şi după căderea episcopilor lor, însă au fost arestaţi şi aruncaţi în temniţă la Cartagina. Deşi erau în închisoare, ei i-au condamnat în mod solemn pe *traditori* şi pe cei ce primeau Sfintele Taine (sacramente) administrate de *traditori*, spunând că aceştia nu vor avea parte de împărăţia cerurilor.[5] De asemenea, ei îl acuzau pe arhidiaconul Cecilian din Cartagina că a interzis în mod brutal creştinilor să ducă mâncare mărturisitorilor care erau întemniţaţi.[6] La moartea episcopului Mensuriu de Cartagina, în anul 311/312, în locul acestuia a fost ales tocmai Cecilian[7], a cărui hirotonie era contestată de către rigorişti, în fruntea cărora se afla o matroană numită Lucilla. Şi chiar dacă opoziţia avea o atitudine rebelă[8], se recunoaşte faptul că Cecilian a fost hirotonit în grabă şi fără prezenţa episcopilor din Numidia,

[4] HE VIII,6,10: „Şi cine ar putea număra de astă dată mulţimea martirilor din fiecare ţinut, în deosebi din Africa, din Mauritania, din Tebaida şi mai ales din Egipt, de unde mulţi emigraseră prin alte oraşe şi ţinuturi, dând martiri şi acolo". Eusebiu de Cesareea, *Scrieri I*, Partea Întîia, *Istoria Bisericească. Martirii din Palestina*. Trad. Prof. Teodor Bodogae, în Colecţia „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti", 13, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, p. 320 (mai departe HE, p.).

[5] *Acta Saturnini*, 18: PL8, 701; W. H. C. Frend, *Donatisme*, în „Dictionnaire Encyclopedique du Christianisme Ancien", sous la direction de Angelo di Berardino. Adaptation francaise sous la direction de Francois Vial, Vol I, Cerf, 1990, p. 717 (mai departe, Frend, DECA, p.).

[6] Acta Saturnini, loc. cit.

[7] Optatus de Mileve, *De schismate donatistarum* I, 18.

[8] Optatus, ibidem, 18.

al căror primat obţinuse privilegiul de a sfinţi (consacra) pe fiecare episcop nou din Cartagina.[9] Pe lângă acestea, aceştia susţineau că unul dintre episcopii care l-au hirotonit, Felix de Aptunga, ar fi fost un *traditor*, întrucât ar fi predat autorităţilor cărţile sfinte în perioada persecuţiilor. În anul 312, administratorul temporar (*interventor*), care fusese numit pentru scaunul de Cartagina, a fost asasinat, ceea ce l-a făcut pe primatul Numidiei, Secundus de Tigisis, să întrunească un sinod (conciliu) de 70 de episcopi, care l-au depus din scaun pe Cecilian[10] şi l-au înlocuit cu un lector, Maiorin, capelanul amintitei matroane Lucilla, de origine spaniolă, pe care Cecilian o umilise altădată, considerând că aceasta sărutase, înainte de a se împărtăşi, moaşte cu o origine nesigură[11]. Sinodalii au adresat apoi scrisori tuturor comunităţilor creştine din Africa de Nord, spunându-le să rupă orice legătură canonică cu acesta. Cu această alegere, după spusele lui Optatus, „a fost ridicat un altar contra celuilalt”[12]. Alegerea lui Maiorin (care a murit la scurt timp, probabil în vara lui 313?) a fost fatală pentru unitatea Bisericii fiindcă ceea ce era doar opoziţie, s-a transformat în schismă, cunoscută în istoria bisericească sub denumirea de donatism, după numele lui Donat de Casae Nigre/Numidia, noul conducător al opoziţiei.[13] Acum, Biserica din Nordul Africii s-a dezbinat în două tabere care au ajuns la confruntări foarte dure între ele.

În timpul acesta, Imperiul roman cunoscuse şi el frământări politice foarte importante, cu urmări pentru lumea întreagă. După înfrângerea lui Maxenţiu la Pons Milvius, în ziua de 28 octombrie 312, Constantin cel Mare a readus pacea în Imperiu. În toamna aceluiaşi an, Constantin a aflat şi de situaţia dificilă existentă în Biserica africană, după ce Africa de Nord i s-a predat fără violenţă. Din anul 313, scindarea Bisericii din Africa de Nord a devenit o problemă imperială. La început, împăratul Constantin îi considera pe donatişti doar nişte agitatori.[14] Ascultând, poate, de sfatul consilierului său Ossius de Cordoba[15], Constantin l-a susţinut de la început pe Cecilian, considerându-l episcopul de drept al Cartaginei[16], oferindu-i sprijin material pentru a-şi realiza obiectivele sale, şi ameninţând că-i va

[9] Augustin, *Psalmus contra partem Donati* 11, 44-46: PL 43, 26; Frend, loc. cit.
[10] Optatus, I, 19; Frend, loc. cit.
[11] Optatus, I,16.
[12] Optatus I, 15 şi 19.
[13] Cf. *Donatism*, în: Remus Rus, „Dicţionar enciclopedic de literatură creştină din primul mileniu”, Ed. Lidia, Bucureşti, 2003, p. 195. (Mai departe, R. Rus, p.).
[14] Eusebiu, *H E* X 6,4 u.: Scrisoarea către Cecilian.
[15] Augustin, *Contra ep. Parmeniani* I, 4,6 şi 10.
[16] John Whitehouse, *The Course of the donatist schism in late Roman North Africa,* în vol. „The Donatist Schism. Controversy and Contexts”, Edited by Richard Miles, Liverpool University Press, 2016, p. 24

pedepsi pe cei care i se vor opune.[17] Cu toate acestea, atunci când împăratul intenţiona să-i elibereze de sarcinile financiare municipale (*munera*) pe clericii care erau în comuniune cu Cecilian[18], suporterii lui Maiorin au apelat la el (15 aprilie 313) să le permită episcopilor din Galia să rezolve problemele în discuţie, întrucât aceştia nu au fost atinşi de persecuţie.[19] Între timp, Maiorin a murit şi i-a urmat Donat de Casae Nigrae, care era de o altă anvergură decât predecesorul său.[20] Constantin a transmis cazul episcopului Miltiade al Romei, care era tot un african. (Rămâne în discuţie motivul pentru care împăratul a procedat astfel!!.). Însă conciliul ţinut la Roma între 2-5 octombrie 313, care s-a pronunţat în favoarea lui Cecilian[21], i-a nemulţumit pe donatişti, fapt pentru care au refuzat să accepte hotărârile luate şi au făcut recurs la împărat. Acesta a acceptat cererea lor şi a convocat un nou conciliu, care s-a ţinut la Arles, sub preşedinţia episcopului locului, Marinus, dar care, la 1 august 314, s-a pronunţat tot în favoarea lui Cecilian, sinodalii exprimându-şi nemulţumirea faţă de violenţele donatiştilor.[22] La scurt timp după aceea (15 februarie 315), Felix de Aptunga a fost absolvit în mod formal de acuza de *traditio*, în cursul unei audienţe care a avut loc la Cartagina, în faţa proconsulului Aelianus.[23] La cererea lui Constantin, cazul a fost reexaminat în întregime, iar la 10 noiembrie 316 împăratul s-a pronunţat definitiv în favoarea lui Cecilian.[24] După aceea, în anul 317, Constantin a promulgat o lege foarte severă împotriva donatiştilor, prin care le erau confiscate bisericile, iar conducătorii acestora au fost exilaţi. După câteva încercări de a-şi impune aceste legi, în mai 321, Constantin a renunţat la politica sa coercitivă, iar în anul 324 a dat un edict de toleranţă în favoarea donatiştilor, care, socotindu-se „Biserica Martirilor", până la sfârşitul domniei lui Constantin au câştigat teren în faţa catolicilor, ceea ce l-a determinat pe Ieronim să afirme că Donat a acaparat „religia a aproape întregii Africi".[25] Sub conducerea lui Donat, în februarie 330, adepţii săi au reconstruit principala lor biserică din Constantina, iar în anul 336 acesta a reuşit să convoace la Cartagina un sinod (conciliu) la care au participat 270 de episcopi. Practic, la acea dată existau două biserici recunoscute.[26]

---

[17] Eusebiu, *HE* X, 6; von Soden, *Urkunden*, 8.
[18] Eusebiu, *HE* X, 7; von Soden, *Urkunden*, 9.
[19] Optatus, I, 22; von Soden, *Urkunden*, 11.
[20] Optatus, app. 1: CSEL 26,185
[21] Optatus, I, 23-24; Frend 1952, 145-8
[22] Optatus, I, 25; Frend 1952, 155-9.
[23] *Acta purgationis Felicis:* Opt. , app. 2; von Soden, *Urkunden*, 19; Augustin, *Contra Cresconium* III, 70, 81.
[24] Frend, *The Donatist Church,* p. 141-159.
[25] Frend, *Donatisme*, p. 717
[26] Karl Suso Frank, *Lehrbuch der Geschichte der Alten Kirche*. 2. Verbesserte Auflage, Ferdinand Schöningh, Paderborn-München-Wien-Zürich, 1997, p. 269 (mai departe Frank, p.).

2. După moartea lui Constantin, fiul său Constans I (337-350), a trimis în Africa de Nord (Numidia) doi comisari imperiali, Paul şi Macarius, pentru a cerceta situaţia religioasă de acolo. Frend consideră că motivul acţiunii se datora demersului făcut de către Donat de a fi recunoscut singurul episcop de Cartagina.[27] Paul şi Macarius au favorizat pe faţă tabăra catolicilor, ceea ce l-a făcut pe Donat să afirme că împăratul nu trebuie să se amestece în treburile Bisericii (Ce are a face împăratul cu Biserica! *Quid est imperatori cum ecclesia?*). Constans a reînnoit atunci edictul tatălui său din 316, pornind o represiune dură împotriva donatiştilor. Apoi, prin Edictul de unire din anul 347, el voia să-i forţeze pe donatiţti să se unească cu catolicii.[28] Donatiştii au răspuns prin Donatus, episcop de Bagai, care a cerut ajutorul aşa-numiţilor *circumcelliones* (a căror origine este, încă, discutată!)[29]. Bazilica în care aceştia erau baricadaţi a fost atacată de către soldaţi, iar Donatus de Bagai şi apărătorii săi au fost masacraţi. Când alţi episcopi donatişti au protestat, Macarius i-a biciuit, iar mai târziu episcopul Marculus a fost martirizat.[30]

Donatus, episcopul de Cartagina (270-355) a fost exilat, se pare, în Galia, unde a murit în jurul anului 355, fără a mai putea reveni în Africa.[31] Cu toate acestea, deşi influenţa catolică a crescut între anii 347 şi 361, totuşi, susţinerea populară a donatiştilor s-a micşorat foarte puţin.

Situaţia donatiştilor s-a schimbat odată cu urcarea pe tronul imperial a lui Iulian Apostatul în anul 361[32], care a permis clericilor donatişti să se reîntoarcă din exil, să le fie restituite bisericile şi proprietăţile confiscate prin decretele lui Constans, la scurt timp devenind mai puternici decât catolicii. Urmaşul lui Donat a fost Parmenian (363-391/392), un ne-african, care i-a condus pe donatişti cu fermitate, asigurând stabilitate Bisericii donatiste. La moartea acestuia (391/392) s-a produs o schismă chiar în sânul donatiştilor, între Primian, urmaşul lui Parmenian, care-i reprezenta pe extremiştii din Numidia, şi Maximian, o rudă a lui Donat, adept al donatiştilor moderaţi din Africa Proconsulară şi din Byzacena. La început, partizanii lui Maximian au avut avantaj, reuşind să-l condamne pe Primian pentru diferite infracţiuni disciplinare, la conciliul de la Cebarsussa, din 24 iunie 393.[33] Însă la un

[27] Frend, 1952, 177.
[28] Frank, p. 269.
[29] Circumcellionii au fost caracterizaţi drept teroriştii antichităţii, echivalentul grupării sioniste din Palestina între 1946-1948, ori al Armatei Republicane Irlandeze din Irlanda, o formă timpurie de fanatism religios. Cf. John Whitehouse, art. cit., p. 26.
[30] Optatus, III, 3-12; VII, 6, Frend 1952, p. 178-181.
[31] *Donat de Cartagina*, la Remus Rus, DELC, p. 193.
[32] Ioan Rămureanu, *Persecuţia împăratului Iulian Apostatul împotriva Creştinismului*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2009.
[33] Frend, 1952, pp. 213-220.

conciliu ţinut la Bagai în Numidia de Sud (24 aprilie 394), la care au participat 310 episcopi favorabili lui Maximian, schisma s-a sfârşit. În anii următori, adepţii lui Primian au avut câştig în faţa oponenţilor, reuşind să se sustragă legislaţiei lui Teodosie împotriva ereticilor, care trebuia să fie aplicată şi în cazul lor. Aşa se face că, în ciuda schismei lui Maximian, la anul 390 Biserica donatistă cunoştea apogeul puterii şi prosperităţii sale.[34]

3. Situaţia se va schimba odată cu venirea lui Aureliu ca episcop catolic de Cartagina (391-392) şi cu hirotonirea lui Augustin ca preot la Hippo Regius (Annaba) în 391, urmată de alegerea sa ca episcop catolic de Hippo în anul 395[35]. Aureliu, episcopul de Cartagina, era un bun organizator, întărind disciplina credincioşilor săi prin reunirea episcopilor catolici în sinoade regulate (26) în toată perioada episcopatului său, în timp ce Augustin era intelectualul şi teologul care putea avea succes în faţa oponenţilor săi, combătându-i pe donatişti cu tot zelul unui proaspăt convertit de la maniheism. Cei doi au dezvoltat o strategie nouă pentru a-i combate pe donatişti, care conţinea trei elemente. În primul rând, ei gândeau să-i caracterizeze pe donatişti ca eretici, nu doar ca schismatici, cum făcuse, de pildă, episcopul Optatus de Mileve, catolic şi el, şi să folosească împotriva lor legislaţia imperială antieretică existentă. În al doilea rând, să folosească ipocrizia donatiştilor datorită disputelor dintre episcopii lor Primian şi Maximian. Iar în al treilea rând, şi mult mai important, era acela de a-i prezenta pe donatişti ca fiind duşmani ai Statului Roman, datorită instigărilor la insurecţii, violenţe şi ameninţări la stabilitatea, securitatea şi ordinea publică dintr-o provincie atât de importantă pentru Imperiu.[36]

4. La 15 aprilie 394 împăratul Teodosie I a promulgat o lege împotriva ereticilor[37], prilej folosit de catolici pentru a-i prezenta nu doar ca schismatici, ci ca eretici şi duşmani ai Imperiului, care puneau în pericol securitatea romană în Nordul Africii. Situaţia imperiului nu era deloc uşoară, după împărţirea acestuia în două, înainte de moartea lui Teodosie I în 395. Acestuia i-au urmat cei doi fii, Arcadiu (395-408) în Răsărit şi Honoriu (395-423) în Apus, de care ţinea şi Africa. În anul 401 Alaric şi vizigoţii au

---

[34] Frend, *Donatisme*, în DECA, 1, p. 718.

[35] Johann Nepomuk Espenberger (Einleitung), *Des Heiligen Kirchenvaters Aurelius Augustinus ausgew*ählte Schriften, în „Bibliothek der *Kirchenväter*°, Bd. I, Kempten & München, 1911, pp. XI-XII; Constantin Voicu, *Patrologie*, Vol. II, Editura Basilica a Patriarhiei Române, Bucureşti, 2009, p. 306; Maisie Ward, *Gestalten christlicher Frühzeit*, Anton Pustet Verlagsbuchhandlung, München, 1963, p. 322-353; Bernard Ştef, *Sfântul Augustin. Omul, Opera, Doctrina*, Editura Gloria, Cluj-Napoca, 1994, pp. 138-158.

[36] John Whitehouse, art. cit., p. 29.

[37] *Code Théodosien*, XVI, în „Sources Chrétiennes", Nr. 497. Éditions du Cerf, Paris, 2005, aici CT XVI, 5. 22; Dragoş Boicu, *Legislaţia religioasă creştină teodosiană*, Editura ASTRA Museum, Sibiu, 2014.

intrat în Italia[38], începând o perioadă dificilă pentru întregul Imperiu. Între 12 februarie şi 5 martie 405, împăratul Honorius a trimis în Africa edicte şi decrete suplimentare în care acuza Biserica donatistă pentru a-i confisca averile.[39] Rezultatul a fost acela că în următorii şase ani donatiştii au pierdut mult din terenul pe care-l avuseseră. În mai 411, a fost întrunită la Cartagina o conferinţă între catolici şi donatişti, sub preşedinţia notarului imperial Marcelin, care era prieten cu Augustin. Catolicii au ieşit victorioşi, donatiştii au fost din nou expulzaţi, iar averile lor au fost confiscate. În anul 412 Honorius a emis un nou edict prin care confirma deciziile celui precedent şi poruncea noi măsuri represive împotriva donatiştilor.

Stăpânirea romană în Africa de Nord s-a sfârşit după revolta lui Bonifaciu în anul 428 şi după invazia vandalilor lui Geiseric în 429, care au trecut din Spania prin strâmtoarea Gibraltar. Augustin a murit în anul 430, în timpul asedierii cetăţii Hippo Regius de către vandali, care au cucerit Cartagina în anul 439. Vandalii fiind adepţii lui Arie, i-au persecutat atât pe catolici, cât şi pe donatişti. O reînviere atât a catolicilor cât şi a donatismului s-a petrecut după cucerirea Africii de Nord în anul 533, de către Belizarie, generalul armatei împăratului Iustinian I. Pe la anul 590, într-o corespondenţă a papei Grigorie I este amintită o oarecare supravieţuire a donatismului în Numidia de Sud, însă după cucerirea Africii de Nord de către arabii musulmani în secolul al VII-lea a dispărut orice urmă de donatism şi creştinism în această provincie.[40]

II. Doctrina

1. Până nu demult, se considera că donatiştii nu aveau o doctrină clară, întrucât nu aveau personalităţi care să fie capabile de un atare efort teologic. Este adevărat că ei nu au avut un teolog de seama lui Optatus de Mileve sau Augustin, însă cercetarea mai nouă a infirmat acest lucru prin recercetarea tocmai a lucrărilor celor doi teologi catolici, dovedind faptul că nici Donatus, nici Parmenian sau Tyconiu nu erau teologi de nebăgat în seamă, dimpotrivă. Dificultatea de a putea fi cunoscuţi la adevărata lor valoare constă în faptul că operele lor s-au pierdut, iar ceea ce se ştie despre ei şi despre lucrările lor provine din informaţiile pe care le avem de la Optatus de Mileve şi de la Augustin, ale căror opere au cunoscut o nouă abordare prin traducerile mai recente în diferite limbi şi prevăzute cu stu-

[38] John Whitehouse, p. 29.
[39] CT XVI, 5, 37 și 38; 6, 3-4 și 5; Frend, *Donatisme*, p. 718.
[40] John Whitehouse, art. cit., pp. 32-33. Karl Bihlmeyer & Hermann Tüchle, *Kirchengeschichte*, Band I Verlag Ferdinand Schönngh-Paderborn, 1966, pp. 234-235; A. A. Vasiliev, *Istoria Imperiului Biyantin*, Ed. de Ionuţ – Alexandru Tudorie, Vasile – Adrian Carabă, Sebastian – Laurenţiu Nazâru, Editura Polirom, Iaşi, 2010, pp. 168-169.

dii de înaltă ţinută academică, precum şi prin lucrări speciale care abordează tematica aceasta.[41] În acest context nu este lipsită de importanţă constatarea lui Frend care, preluând informaţia de la Augustin (*Ep*. 43 şi 44), afirmă că: „Donatiştii au format şi laici intelectuali precum Cresconius, autorul unui tratat pentru apărarea lui Petilian, căruia Augustin i-a consacrat patru cărţi de răspuns, precum şi teologi abili, ca Vitelius Afer sau Tykonius, care a dezvoltat doctrina după care poporul lui Dumnezeu fusese de mult timp divizat în fraţi adevăraţi şi fraţi falşi, doctrină pe care Donat o comentase insistând asupra acestei separaţii într-o maiestuoasă teorie privind societatea umană însăşi".[42]

2. Donatiştii se considerau succesorii Bisericii creştine autentice din Africa de Nord de dinainte de persecuţii şi, în acest fel, se legau de Sfântul Ciprian al Cartaginei. De la acesta ei au preluat ideea că episcopul este mijlocitorul între Dumnezeu şi comunitatea credincioşilor, fapt pentru care ei păstrau cu sfinţenie succesiunea episcopală. Comuniunea cu Roma era păstrată în virtutea unei succesiuni a „adevăraţilor episcopi, iar adevăratul episcop este cel care suferă persecuţia, dar nu persecută".[43] De aceea, Biserica donatistă era Biserica *dreptului care suferă,* implicând idealul martiriului, inclusiv al martiriului voluntar, dezaprobat, însă, de Ciprian.[44] Petilian spune acest lucru foarte clar: „Eu spun, aşadar, că El (Hristos) ne-a poruncit să murim pentru credinţă, pe care fiecare trebuie să o păzească pentru a fi în comuniune cu Biserica. Într-devăr, creştinismul progresează graţie morţii ucenicilor săi"[45]. O spusese cu mult înainte şi Tertullian: „Sângele creştinilor este o sămânţă".[46] În Numidia rurală, capelele donatiste adăposteau totdeauna sub altar moaştele unui martir (adevărat sau presupus) şi, imediat alături, o vază sigilată care conţinea relicve. Cu alte cuvinte, ceea ce conta era *succesiunea martirică*. Şi la fel ca în vremea lui Tertullian, martiriul voluntar era acceptat ca dovadă a lucrării permanente a Duhului Sfânt în Biserică. O spune autorul lucrării *Acta Saturnini*, cap. 20: „În Biserica noastră, virtuţile poporului sunt înmulţite prin prezenţa Duhului. Bucuria Duhului este aceea de a învinge în martiri şi de a triumfa în mărturisitori

[41] Amintim aici doar traducerile lucrării lui Optatus, precum şi lucrările foarte pertinente publicate de o seamă de cercetători mai noi, ca bine documentata culegere de studii editată de Richard Miles, *The Donatist Schism. Controversy and Contexts,* Liverpool University Press, 2016.
[42] Frend, *Donatisme,* p. 719.
[43] Remus Rus, *Donatism*, p. 195.
[44] Ciprian, Epist. 81; Ioan G. Coman, *Patrologie*, Vol. II, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1985, pp. 93-94.
[45] Augustin, *Contra litt. Petiliani* II, 89, 196.
[46] Tertullian, *Apologeticum* 50, 13, BKV 2, 24 (1915); Ioan G. Coman, *Patrologie*, Vol. I, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984, p. 400; Eliodor Constantinescu şi David Popescu, *Apologeticum*, în „Apologeţi de Limbă latină, Col. PSB, 3, 1981, pp. 38-109.

(confesori)".[47] Donatiştii aveau în mare cinste liturghia, de unde şi-au luat şi strigătul de luptă *Deo laudes*.[48]

3. Din punct de vedere teologic, donatiştii au fost atacaţi mai întâi de episcopul Optatus de Mileve şi apoi de Fericitul Augustin. Dacă cel dintâi îi considera pe donatişti doar fraţi schismatici, pe care îi aştepta să se reîntoarcă în sânul Bisericii, cel de-al doilea a făcut un pas mai departe, considerându-i eretici, pentru readucerea cărora se putea folosi şi braţul secular. Aşa se face că în anul 405 a avut loc o nouă intervenţie din partea statului, după care, la conferinţa de la Cartagina, din anul 411, comisarul imperial s-a pronunţat definitiv împotriva donatismului. Cum a ajuns Augustin la ideea că puterea seculară poate fi folosită împotriva ereticilor este una din întrebările care se pune pe bună dreptate. Un răspuns pertinent, între alţii, a dat colegul nostru Adrian Podaru într-o excelentă teză de doctorat în care a studiat problema relaţiei dintre Biserică şi Stat la Sfântul Ioan Hrisostom şi la Fericitul Augustin.[49] După ce prezintă pe scurt poziţia donatiştilor, Podaru delimitează trei faze ale campaniei împotriva donatismului, prima desfăşurându-se între anii 391-398, a doua între anii 399-405, şi a treia între anii 406-411.[50] Fiecărei perioade îi corespunde o treaptă nouă în clarificarea ideilor sale. La început, Augustin nu era adeptul folosirii forţei împotriva schismaticilor. O spune chiar el când, în *Retractationes*, se referă la cele două cărţi *Contra partem Donati*, scrisă în anul 397, mărturiseşte: „În prima dintre aceste cărţi am spus că nu am fost de accord ca schismaticii să fie constrânşi în mod forţat la comuniune, prin forţa oricărei puteri seculare. Şi într-adevăr, la acea vreme nu eram în favoarea acestui demers, de vreme ce încă nu descoperisem cât de mult rău a îndrăznit impunitatea acestora, sau cât de mult ar fi contribuit la îndreptarea lor o disciplină grijulie". Aceeaşi poziţie o avea şi într-o scrisoare trimisă unor donatişti în anul 398, iar după 10 ani, în anul 408, discutând despre schimbarea sa faţă de folosirea puterii imperiale împotriva donatiştilor, Augustin spunea: "La început, părerea mea nu era alta decât aceea că nimeni nu trebuie să fie constrâns la unitatea cu Hristos, că trebuie să se acţioneze prin cuvânt, să se lupte prin argumentare, să se învingă prin raţiune, pentru a nu-i avea *catholici* doar cu numele pe cei pe care îi cunoşteam eretici declaraţi". Concluzia se impunea de la sine: „în această primă perioadă a controversei purtate de

[47] Frend, *Donatismus*, p. 721.
[48] Este interesant că revoluţionarii români la 1989 cântau tot un imn bisericesc: „Cu noi este Dumnezeu!", iar parizienii adunaţi să vadă cum era mistuită de flăcări catedrala Notre Dame, intonau imne mariale! Şi aceasta, la o distanţă de aproape două milenii!
[49] Cf. Adrian-Aurel Podaru, *Autoritate eclesiastică şi putere imperială în antichitatea târzie: Sfântul Ioan Gură de Aur şi Fericitul Augustin*, Cluj-Napoca, 2010 (acum şi în format electronic).
[50] *Ibidem*, pp. 294-323.

Augustin cu donatiştii, acesta a fost de partea dialogului, pe care îl socotea mijlocul optim de a ajunge la Adevăr”[51].

Un pas mai departe îl face Augustin în perioada a doua a luptei sale cu donatiştii. El le reamintea acestora, când se plângeau că sunt persecutaţi de autorităţile civile la instigarea Bisericii Catolice, că ei au folosit frecvent procesele juridice şi forţa statală pentru a-şi pedepsi dizidenţii, pe maximilianişti, şi de a-i alunga din bisericile lor. Apoi, într-o scrisoare din 399 sau 400 se vede că Augustin nici nu acceptă, nici nu respinge idea că este drept ca Biserica să facă apel la autorităţi pentru ajutor. Prima indicaţie clară a faptului că Augustin se îndrepta către aprobarea principiului intervenţiei statale, este lucrarea *Contra Epistulam Parmeniani*, pe care cei mai mulţi o dateză în jurul anului 400, după care poziţia sa se clarifică tot mai mult. Cea mai clară afirmaţie pentru cea de a doua fază privitoare la folosirea puterii imperiale se află, însă, într-o scrisoare a sa către episcopul donatist Emeritus de Caesarea, căruia îi scria că *catholicii* au cerut ajutorul puterii civile „nu pentru a vă persecute pe voi, ci pentru a ne proteja pe noi împotriva actelor nelegiuite săvârşite de ai voştri”. Avea în vedere, de bună seamă, pe circumcellioni. Ceva mai târziu, în anul 406, Augustin îi scria episcopului donatist Januarius de Casae Nigrae, reluând aceleaşi argumente: violenţa şi crimele donatiştilor îi constrâng pe *catholici* să ceară aplicarea decretelor imperiale împotriva lor. Concluzia lui Podaru este aceea că în această a doua fază a luptei împotriva donatismului Augustin nu renunţă la dialog, care rămâne încă instrumentul preponderent şi preferat al său, însă începe să admită apelul la braţul secular. Cu un amendament, totuşi: *doar* în *scop defensiv!* Violenţei trebuie să i se răspundă cu violenţă, atunci când aceasta reprezintă singura modalitate de a-i apăra pe credincioşii *catholici* în faţa nelegiuirilor comise de donatişti.[52] În sfârşit, în cea de a treia fază (406-411), poziţia lui Augustin este una clară în favoarea folosirii braţului secular împotriva ereticilor şi schismaticilor. „Regii pământului să-L slujească pe Hristos chiar făcând legi în favoarea Lui”, îi scria lui Vincentius la 408. Se pare că avem aici prima întrebuinţare a parabolei despre cina cea mare (Luca 14, 16-24), ca o justificare a folosirii coerciţiei statale împotriva ereticilor – faimoasa doctrină a lui *compelle intrare*.[53] După conferinţa din 411, Augustin a fost activ în efortul de a asigura o largă atenţie publică faţă de hotărârea care-i condamna pe donatişti. El a poruncit ca actele conferinţei (*Gesta Collationis*) să fie citite în bisericile diocezei sale şi exemplul său să fie urmat şi în alte dioceze. De asemenea, a întocmit un scurt sumar al Gestei, intitulat *Breviculus Collationis cum Donatistas*, şi l-a publicat spre sfârşitul anului 411. Apoi,

[51] *Ibidem*, p. 306.
[52] *Ibidem*, p. 310.
[53] *Ibidem*, p. 315.

pe la anul 416, Augustin revine asupra temei în Omiliile sale la Epistola Sfântului Ioan, spunând că donatiştii sunt adevăraţii persecutori, nu doar datorită forţei şi violenţei ilegale pe care le folosesc atât de des atât împotriva *catholicilor,* cât şi împotriva alor săi, ci fiindcă au divizat Biserica. Totuşi, Augustin face în mod repetat apel la înaltele oficialităţi ale Imperiului, pledând pentru moderaţie în pedepsirea donatiştilor condamnaţi şi, mai presus de toate, pentru nefolosirea pedepsei capitate, chiar dacă aceştia se fac vinovaţi de crimă sau violenţe.[54] Concluzia lui Podaru este una cât se poate de pertinentă: „Cu a treia fază a controversei împotriva donatismului se cristalizează, aşadar, definitiv concepţia lui Augustin despre necesitatea folosirii coerciţiei împotriva schismaticilor. Coerciţia are un caracter terapeutic; dacă la baza folosirii ei se află dragostea, dacă e făcută cu gânduri paterne şi dacă nu imediat şi automat, este mântuirea celor asupra cărora este exercitată, coerciţia este nu numai de dorit, ci un imperativ necesar. Deşi Augustin a avut în minte un grup-ţintă precis când a aprobat acest mijloc „pastoral", el a creat un precedent periculos pentru evoluţia ulterioară a vieţii Bisericii, cu consecinţe dintre cele mai dramatice"[55]. Afirmaţie pe deplin îndreptăţită, dacă ne gândim doar la folosirea forţei împotriva ereticilor în Evul Mediu. Şi mai adăugăm, de acord cu Frend, „că moştenirea donatistă a nonconformismului puritan, care asocia preocuparea pentru integritatea creştină celei de justiţie socială, a rămas vie şi a continuat să influenţeze gândirea creştină din Occident până în zilele noastre".[56]

III. În loc de Concluzii

Ne oprim aici în demersul nostru punând întrebarea în ce măsură expunerea noastră a acoperit titlul propus spre dezbatere. Credem că nu greşim dacă susţinem că, din cele spuse, rezultă că, în cazul donatismului, avem de-a face cu o evoluţie a concepţiei privitoare la definirea termenilor. Ne aflăm în perioada persecuţiilor, când învăţătura creştină nu era încă cristalizată, acest lucru urmând să se realizeze de-a lungul mai multor secole. Creştinii erau, pe atunci, mai aproape de timpurile Mântuitorului şi ale Apostolilor şi trăiau cu intensitate învăţăturile Sale, aşteptând venirea Domnului. De aceea, orice abatere de la dreapta credinţă – ca în cazul lapsilor sau al traditorilor – erau aspru pedepsite. Dacă la început cazurile respective erau rezolvate în cadrul comunităţilor locale, cu timpul, factorilor teologici li s-au adăugat factorii neteologici, care au adâncit separarea dintre creştini, unii devenind mai rigorişti decât ceilalţi. În cazul dona-

[54] *Ibidem*, p. 321.
[55] *Ibidem*, p. 323.
[56] Frend, *Donatisme*, p. 723.

tismului, rigorismul a dus la ruptura în sânul Bisericii africane şi a avut ca rezultat constituirea a două Biserici – una catholică, şi cealaltă donatistă, care se considerau singurele moştenitoare ale Bisericii adevărate. Din punct de vedere dogmatic, ele aveau aceeaşi învăţătură, deosebirile fiind de ordin disciplinar. Acest fond doctrinar comun îl va face pe episcopul Optat de Mileve să-i considere pe schismaticii donatişti doar fraţi rătăciţi, pe care se străduia să-i readucă în sânul Bisericii catholice doar cu ajutorul cuvântului. Mai târziu, în special prin teologia Fericitului Augustin şi intervenţia puterii seculare în reprimarea schismaticilor, donatiştii vor fi consideraţi eretici, fapt pentru care li se vor aplica legile imperiale în vigoare. Aveau, însă, aceeaşi învăţătura dogmatică şi unii şi alţii, ceea ce ar fi putut duce, ulterior, la o împăcare. Cucerirea arabă va duce la dispariţia ambelor Biserici africane, iar astăzi chestiunea refacerii unităţii creştine se pune în cu totul alţi termeni. Considerăm, aşadar, că, pe drept cuvânt, istoriografia actuală vorbeşte despre „Schisma donatistă", nu despre „Erezia donatistă". Sperăm, însă ca cercetările viitoare să aducă un plus de clarificare şi în această problemă.

Bibliografie

AUGUSTIN: Scrieri împotriva donatiştilor:

1. *Der Psalm gegen die Partei des Donatus*
2. *Gegen den Brief des Parmenianus;Drei Bücher*
3. Über *die Taufe gegen die Donatisten, Drei Bücher*
4. *Gegen das Schreiben des Petilianus, Drei Bücher*
5. *Brief an die Katholiken gegen die Donatisten, vulgo,* Über *die Einheit der Kirche*
6. *Gegen den Grammatiker Cresconius aus der Parte des Donatus*
7. Über *die einmalige Taufe gegen Petilianus*
8. *Auszug aus dem (Religions)-Gespräch mit den Donatisten*
9. *An die Donatisten nach dem Religionsgespräch*
10. *An den donatistischen Bischof Emeritus nach dem Religionsgespräch*
11. Über *die Verhandlungen mit dem Donatistenbischof Emeritus von Cäsarea*
12. *Gegen den Donatistenbischof Gaudentius*.
13. AUGUSTINUS, *Antidonatistische Schriften*, übers. von Michael PETSCHENIG, 3 Bde., 1908 CSEL 51-53.
14. AUGUSTIN, *Du Baptême contre les Donatistes,* Ediţie elektronică, 29. Januarie 2021(https://bkv.univ.unifr.ch).
15. Augustin, *Contre les lettres de Pétilien*, ediţie electronică, 29. Januarie 2021 (https://bkv.univ.unifr.ch).

Pentru întreaga operă a lui Augustin vezi Site-ul electronic al Pontificium Institutum Patristicum Augustinianum in Rom.

- Acta Concilii Carthaginense: *Actes de la conference de Cartage en* 411, 4 vol, éd. S Lancel, „Sources Chrétiennes" 194/195/224/373, Les Editions du Cerf, Paris, 1972 - 1991.
- Karl BAUS, Hans Georg BECK, Eugen EWIG, Hermann Josef VOGT, *Die Kirche in Ost und West von Chalkedon bis zum Frühmittelalter (451-700)*, in: Hubert JEDIN (Hrsg.), „Handbuch der Kirchengeschichte" Band II „Die Reichskirche nach Konstantin dem Großen", Zweite Auflage, Herder Verlag Freiburg im Breisgau, 1982, S. 180-284.
- Angelo di BERARDINO (ed.), *Dictionnaire Encyclopedique du Christianisme Ancien*, Tome I-II, Editions du Cerf, Paris, 1990.
- Karl BIHLMEYER und Hermann TÜCHLE, *Kirchengeschichte*. Erster Teil, *Das christliche Altertum*, Achtzehnte Auflage. Verlag Ferdinand Schöningh, Paderborn, 1951.
- Dragoş BOICU, *Legislaţia religioasă creştină teodosiană*, Editura ASTRA Museum, Sibiu, 2014.
- Hartwin BRANDT, *Konstantin der Grosse. Der erste christliche Kaiser,* Verlag C. H. Beck, München, 2006.
- Nicolae CHIFĂR, *Mişcarea donatistă* şi *Dinastia Constantiniană*, în Vasile- Adrian CARABĂ, Sebastian-Laurenţiu NAZÂRU, Ionuţ-Alexandru TUDORIE (coord.), „Biserică şi Stat. Perspective teologice şi istorice". Studii în memoria Părintelui Profesor Adrian GABOR, Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I", Brăila, 2019, pp. 125-138.
- CODE THÉODOSIEN XVI, „Sources Chrétiennes". Tome I-II, 497 et 531, Les Editions du Cerf, Paris, 2005/2009.
- Eliodor CONSTANTINESCU şi David POPESCU, *Apologeticum*, în „Apologeţi de limbă latină", PSB 3, Bucureşti, 1981. Georg DENZLER und Carl ANDRESEN, *Wörterbuch Kirchengeschichte,* Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1997.
- EUSEBIU de Cesareea, *Scrieri*, Partea întâia, *Istoria Bisericească. Martirii din Palestina*. Trad. Prof. Teodor BODOGAE, Colecţia „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti", vol. 13, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987.
- Johan Nepomuk ESPENBERGER (ü bers.), *Des Heiligen Kirchenvaters Aurelius Augustinus ausgewählte Schriften*, in „Bibliothek der Kirchenväter" Bd. I, Kempten & Muenchen, 1911.
- Karl Suso FRANK, *Lehrbuch der Geschichte des Alten Kirche*. 2. verbesserte Auflage, Ferdinand Schönngh, Paderborn-München-Wien-Zürrich, 1997.

- Wiliam Hugh Clifford FREND, *The Donatist Church. A Movement of Protest in Roman North Africa*, Oxford, At the Clarendon Press, 1952, Neudruck, dritte Auflage, 1983.
- Klaus Martin GIRARDET, *Kaisergericht und Bischofsgericht. Studien zu den Anfängen des Donatistenstreit (313-315) und zum Prozess des Athanasius von Alexandrien (328-346)*, Bonn 1975.
- Klaus Martin GIRARDET, *Konstantin der Grosse und das Reichskonzil von Arles (314)*, în: Damaskinos PAPANDREOU, Wolfgang A. BIENERT, Knut SCHÄFERDIEK (ed.), *Oecumenica et Patristica. Festschrift für Wilhelm Schneemelcher zum 75. Geburtstag,* Stuttgart, W. Kohlhammer, 1989, S. 151-174.
- Ernst Ludwig GRASMÜCK, *Coercitio. Staat und Kirche im Donatistenstreit*. Bonn 1976.
- Anastasios KALLIS, *Von Adam bis Zölibat. Taschenlexikon Orthodoxe Theologie*, Theophano Verlag, Münster, 2008.
- Volkmar KEIL (Hrsg.), *Quellensammlung zur Religionspolitik Konstantins des Grossen*, „Texte zur Forschung", Band 54, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1995, Sonderausgabe, 2007.
- Bernhard KRIEGBAUM, *Donatismus, Donatisten*, „Lexikon für Theologie und Kirche", Bd. 3, Herder-Freiburg im Breisgau, 1955.
- Pierre de LABRIOLLE, *Histoire de la littérature latine chrétienne*, Paris, 1924.
- Ioan-Vasile Leb, *Die Einheit der Kirche bei dem heiligen Cyprian von Karthago*, „Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, tomul III, 1994-1996, Editura Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1999, pp. 51-65.
- Hans LIETZMANN, *Geschichte der Alten Kirche*, Band 3, Verlag Walter de Gruyter, Berlin, 1961.
- Pierre MARAVAL, *Le Christianisme de Constantin* à *la conquette arabe*, Presse Universitaires de France, Paris, 2001.
- Richard MILES (ed.), *The Donatist Schism.Controversy and Contexts,* „Translated Texts for Historians" (TTH), Liverpool University Press, 2016.
- Optat de Mileve, *Traité contre les donatistes.*Introduction, texte critique, traduction et notes par Mireille LABROUSSE. „Sources Chrétiennes" 412 et 413. Tome I-II, Les Editions du Cerf, Paris, 1995 et 1996.
- Optatus von Mileve: *Contra Parmenianum Dogmatistam – Gegen den Donatisten Parmenianus*. Lateinisch und deutsch. Eingeleitet und übersetzt von Hermann-Josef Sieben (*Fontes Christiani*, Bd. 56), Herder, Freiburg im Breisgau 2013.
- OPTATUS, *Against the Donatists*. Translated and edited by Mark EDWARDS, „Translated Texts for Historians" (TTH), Liverpool University Press, 1997 – Ediţie electronică.

- Adrian-Aurel Podaru, *Autoritate ecleziastică şi putere imperială în Antichitatea Târzie. Sfântul Ioan Gură de Aur şi Fericitul Augustin*, Cluj-Napoca, 2010 (acum şi electronic).
- David POPESCU, *Sfântul Ciprian: „Către Donatus", Despre Unitatea Bisericii ecumenice",* PSB 3, Bucureşti, 1981.
- Ioan RĂMUREANU, *Persecuţia împăratului Iulian Apostatul împotriva Creştinismului*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2009.
- Adolf Martin RITTER, *„Kirche und Staat" im Denken des frühen Christentums*, Peter Lang, Bern, 2005.

MANAGEMENTUL INSTITUȚIILOR DE ÎNGRIJIRE A PERSOANELOR VÂRSTNICE. STUDIU DE CAZ: CENTRUL DE SERVICII SOCIALE „SFÂNTUL GHEORGHE", PAROHIA ORTODOXĂ ROMÂNAȘI, EPISCOPIA SĂLAJULUI[1]

GABRIEL-VIOREL GÂRDAN

Abstract: Management of care institutions for elderly. Case study: The Social Services Center „St. George", Orthodox Parish Românași, The Episcopate of Sălaj.

Institutional care is the most intensive form of long-term care. This type of care is aimed at people whose degree of autonomy is significantly diminished, who require support in carrying out daily activities as well as specialist care.

Institutionalisation is both a failure and an opportunity. It is a failure of social policies on active ageing, a failure for the ability of families to integrate and value the elderly relative, a psycho-emotional failure for the in-patient who has to start a new life in an institution providing social services, albeit in a community with similar needs as their own. On the other hand, institutionalisation is often the salvific solution for the person who needs to live the last part of their life with dignity, cared for with responsibility, treated with respect and surrounded by love. It is an opportunity for those who can no longer bear the burden of loneliness, for those who are trying to preserve or regain some of their autonomy, for those who need a safe environment adapted to

[1] Textul reprezintă o prezentare prescurtată și modificată a unor studii publicate anterior: Gabriel-Viorel Gârdan, *Spiritualitate și management în activitatea de îngrijire instituționalizată a persoanelor vârstnice,* în *Studii Teologice*, Seria a III-a, Anul XVIII, Nr. 2, aprilie-iunie, 2022, pp. 21-33; Gabriel-Viorel Gârdan, *Repere pentru o pastorație a vârstinicilor instituționalizați,* în Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiș (coordonatori), *In Honorem Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani,* Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 159-183; Gabriel-Viorel Gârdan, *În grija cui rămân bătrânii cărora nu le mai putem purta de grijă? Studiu de caz: Centrul de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe" Românași,* în Teofil Tia, Adrian Podaru (coord.), *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie,* Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 145-160.

their personal needs. It is a breakthrough solution for families overwhelmed by the care needs of elderly family members or for those unable to take responsibility for the personal care of relatives.
In a nursing home under the Church's care, the very environment, Christ in the chalice, the icons on the walls, the smell of basil and incense, the antidoron and the oil, the gentle voices, the tender touches, the deft hands and serene faces of those who serve the Lord who has taken the form of a suffering man, all help suffering become spiritualised and pain become transformed into the murmur of a psalm.
The management of a successful social institution is technically identical to that of any other competitive organisation. The aim, however, is fundamentally different; the profit sought by a social establishment of the Church is the wellbeing, the assistance, the comfort and the consolation of those under its care.
A spiritually-based management does not exclude the general means of managerial activity, but imbues them with a spiritual dimension, the intrinsic motivation of actions being the serving of Christ who identifies with each beneficiary of the services provided in the institutional setting, but also with each employee and volunteer.
The binding force of all these actions, in an act of spiritualised management, is love for one's brothers and sisters, responsibility towards one's fellow human beings, and fidelity to the Christian vision of the organisation's mission. From this perspective, the activity of institutional care for the elderly is an act of service, the beneficiary is not a client but the recipient of loving action, the employee is a fellow-servant, the Church is not the person-in-charge but a source of blessing and a model of love. The supreme motivation for all the effort made - material, physical and spiritual - is the desire to fulfil the call of Christ.

Keywords: *management, long-term care, elderly, pastoral care.*

Pe parcursul anilor omagiali dedicaţi de Patriarhia Română pastoraţiei persoanelor vârstnice (2023) şi pastoraţiei şi îngrijirii bolnavilor (2024) am urmărit cu mult interes dezbaterile cu privire: la persoanele vârstnice şi la provocările pastorale referitoare la acestea, la frumuseţea bătrâneţii şi la rolul de model pe care pot să îl joace bătrânii, la fundamentele biblice şi patristice ale cinstirii şi îngrijirii persoanelor vârstnice, la nevoile spirituale ale celor ajunşi la senectute, la frumuseţea şi provocările aduse de bătrâneţe. Coroborând aspectele decantate în urma acestor dezbateri cu experienţa dobândită în calitate de preot şi, mai ales, în cea de director executiv al Centrului Rezidenţial pentru Persoane Vârstnice din cadrul Centrului de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe" din Parohia Românaşi, Episcopia Sălajului, m-am întrebat adesea unde se mai găsesc astfel de bătrâni frumoşi, desprinşi

parcă dintr-o lume idilică? Realitatea cotidiană într-un Centru rezidenţial este adesea foarte departe de abordările idealizante ale analizelor teoretice. Din acest motiv, mi-am propus să supun atenţiei o dimensiune practică şi pragmatică, pastorală şi managerială, a interacţiunii cu persoanele vârstnice vulnerabile care ajung să fie îngrijite într-o formă instituţionalizată. Am insistat prin cuvânt şi prin scris ori de câte ori am avut posibilitatea în aceşti doi ani omagiali pentru a atrage atenţia atât asupra aşteptărilor şi provocărilor pastorale cu privire la bătrâneţe, boală, suferinţă, îngrijire, pastoraţie şi dăruire, cât şi cu privire la rolul deosebit pe care instituţiile Bisericii îl joacă într-un mediu, din punct de vedere religios desacralizat, iar din punct de vedere economic concurenţial.

În materialul de faţă am restructurat abordările anterioare pe acest subiect în jurul a trei direcţii. Dacă în prima parte aduc în atenţie cazul Centrului de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe" din Parohia Românaşi (istoricul, activităţile sale şi impactul lor în comunitate), în a doua parte a textului de faţă abordez câteva consideraţii generale cu privire îngrijirea instituţionalizată ca formă de îngrijire de lungă durată a persoanelor vârstnice, majoritatea marcate de suferinţe multiple, trupeşti şi sufleteşti deopotrivă. Acestea aspecte sunt mult mai bine conturate într-un aşezământ social al Bisericii, acolo unde beneficiarul este abordat într-o manieră integrată. În final punctez câteva aspecte specifice managementului instituţiilor de servicii sociale ale Bisericii care infuzate spiritual rodesc spre „bucuria Domnului" nostru.

În alte contexte am abordat două aspecte importante ale pastoraţiei vârstnicilor instituţionalizaţi: descoperirea sensului suferinţei şi pregătirea pentru viaţa veşnică[2] şi din acest motiv acum nu revin asupra lor.

Nu am intenţionat să fac o analiză a literaturii de specialitate cu privire la instituţionalizarea persoanelor vârstnice şi nici a celei referitoare la managementul instituţiilor sociale[3]. Intenţia mea este de a oferi, mai degrabă, câteva reflecţii teologice practice pornind de la experienţa dobândită în această slujire a semenului instituţionalizat într-un Centru care funcţionează sub patronajul Bisericii, decât de a fundamenta ştiinţific aceste aspecte.

---

[2] Vezi Gabriel-Viorel Gârdan, *Pastoraţia persoanelor vârstnice. O perspectivă ortodoxă,* în *Credinţă şi viaţă în Hristos - Anuarul Episcopiei Sălajului*, anul XII, 2019, Editura Credinţă şi viaţă în Hristos, Zalău, 2020, pp. 479-486; şi în limba germană: Gabriel-Viorel Gârdan, *Das Erkennen des Sinnes des Leidens und die Vorbereitung auf den Übergang vom Diesseits ins Jenseits, Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca,* tomul XXII, 2018-2019, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2020, pp.75-84.

[3] Vezi Nicoleta Neamţu, *Managementul serviciilor de asistenţă socială,* ediţia a III-a, revizuită şi adăugită, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2015; George Neamţu (coordonator), *Tratat de asistenţă socială,* ediţia a II-a, Editura Polirom, Iaşi, 2011; Judith A Lewis, Thomas R. Packard, Michael D. Lewis, *Management of Human Service Program,* 5Th edition, Cengage Learning, Belmont, CA, 2011; Hermann Schoenauuer (editor), *Spiritualitate şi conducere inovativă,* Editura Schiller Verlag, Sibiu-Bonn, 2014.

Centrul de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe" din Parohia Românaşi este un centru rezidenţial pentru persoane vârstnice aflat în proprietatea Parohiei Ortodoxe Românaşi. Centrul este administrat prin intermediul Asociaţiei „Filantropia Largiana", o asociaţie nonguvernamentală de drept privat care funcţionează cu binecuvântarea Episcopiei Sălajului. Ctitorul centrului, cel care a avut iniţiativa construirii şi a obţinut finanţările, donaţiile şi sponsorizările necesare derulării proiectului, a fost vrednicul de pomenire pr. Gheorghe Gherman (1954-2022), vreme de 45 de ani paroh al comunităţii euharistice de la Românaşi.

Clădirea în care funcţionează acest aşezământ social este amplasată în proximitatea unei păduri de pin, pe o proprietate ecleziastică şi oferă spaţii generoase pentru activităţile specifice unui astfel de centru rezidenţial. Având un spaţiu util de peste 3000 de mp care include şi o capelă în jurul căreia gravitează viaţa liturgică a comunităţii beneficiarilor şi angajaţilor, construcţia clădirii a durat 15 ani. Piatra de temelie a fost pusă la sărbătoarea naşterii Sfântului Ioan Botezătorul, 24 iunie 1999, cu binecuvântarea episcopului Ioan Mihălţan al Oradiei, Bihorului şi Sălajului de către Preasfinţitul Vasile Fluieraş, episcop vicar al Episcopii Vadului, Feleacului şi Clujului. Lucrările de construcţie au început în anul 2000 şi au fost finalizate în anul 2015. Clădirea centrului a fost binecuvântată şi inaugurată la data de 23 mai 2015 în prezenţa Înaltpreasfinţitului Andrei, mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi a Preasfinţitului Episcop Petroniu al Sălajului. Activitatea socială a început efectiv la 16 august 2015, odată cu primirea primilor beneficiari. Iniţial în clădire au funcţionat două servicii sociale: un centru rezidenţial pentru persoane vârstnice şi un centru de zi pentru copii. Ulterior, pe fondul unei nevoi sporite de locuri pentru îngrijirea persoanelor vârstnice, spaţiul a fost reorganizat şi destinat în exclusivitate îngrijirilor de lungă durată pentru persoane vârstnice. Capela a fost târnosită în 20 octombrie 2019 de aceiaşi ierarhi care au şi inaugurat clădirea în anul 2015.

Centrul este organizat şi funcţionează ca serviciu social în regim rezidenţial pentru persoane vârstnice, oferind condiţii de găzduire şi servicii de înaltă calitate, adaptate nevoilor specifice vârstei: cazare în camere individuale sau duble, servicii de preparare şi de servire a hranei, identificare şi evaluare a nevoilor individuale, servicii de îngrijire socio-medicală, socializare şi petrecere a timpului liber, servicii de recuperare şi reabilitare, ergoterapie, art-terapie, fiziokinetoterapie, consiliere spirituală, consiliere psihologică, promovare a relaţiilor sociale. Centrul beneficiază de personal de specialitate, calificat şi dedicat nevoilor persoanelor vârstnice. Capacitatea aprobată de găzduire şi îngrijire este de 90 de persoane. Beneficiarii sunt asistaţi de către 40 de angajaţi, sprijiniţi de numeroşi colaboratori (majoritatea medici specialişti) şi de voluntari.

În perioada 2015-2023 au fost îngrijiţi peste 400 de beneficiari unici, conform bilanţurilor contabile cheltuielile însumate fiind 24.248.725 de lei (aproximativ 4.850.000 de euro), anual aproximativ 35% din această sumă fiind contribuţia directă a Bisericii prin intermediul Asociaţiei „Filantropia Largiana" care administrează centrul.

Dacă ar fi să cuantificăm activitatea din ultimul an (2023) în cifre această activitate se traduce în peste 32.485 zile de îngrijire, respectiv aproape 779.640 de ore puse de echipa centrului în slujba semenilor vârstnici lăsaţi în grija noastră.

Prin serviciile sociale pe care le oferă, Centrul Rezidenţial promovează demnitatea persoanei vârstnice. Activitatea socială se bazează pe dragoste şi solidaritate creştină, pe stimă şi empatie. Aceste principii se traduc în practică prin ataşament faţă de fiecare beneficiar şi printr-un profund respect pentru celălalt, pentru lumea sa interioară, pentru istoria vieţii sale şi pentru modul său de a gândi, de a acţiona, pentru scopul său şi pentru nevoile sau dorinţele sale.

Îngrijirea instituţionalizată este cea mai intensivă formă pe care o îmbracă îngrijirile de lungă durată. În acelaşi timp este tipul de îngrijire cel mai complex, care angrenează resurse umane specializate şi presupune costurile cele mai mari, într-un orizont de timp nedeterminat. Acest tip de îngrijire se adresează persoanelor a căror grad de autonomie este semnificativ diminuat, care necesită sprijin pentru derularea activităţilor cotidiene şi îngrijire de specialitate. De cele mai multe ori, îngrijirea instituţionalizată se adresează celor care, din diferite motive, nu le mai putem purta de grijă în familie sau în comunitate.

Instituţionalizarea este în egală măsură un *eşec* şi o *oportunitate*. Un eşec al politicilor sociale privind îmbătrânirea activă, un eşec al politicilor de sănătate privind promovarea unui stil de viaţă sănătos şi prevenirea degradării stării de sănătate, un eşec pentru capacitatea familiilor de a integra şi valoriza persoana vârstnică, un eşec psiho-emoţional pentru persoana nevoită să înceapă o viaţă nouă într-o instituţie furnizoare de servicii sociale, chiar dacă într-o comunitate cu nevoi similare.

Pe de altă parte, instituţionalizarea este adesea soluţia salvatoare pentru cel care are nevoie să-şi trăiască ultima parte a vieţii în demnitate, îngrijit cu responsabilitate, tratat cu respect şi înconjurat cu dragoste. Este oportunitate pentru cei care nu mai pot purta povara singurătăţii, pentru cei care încearcă să-şi conserve sau să-şi redobândească o parte din autonomie, pentru cei care au nevoie de un mediu sigur, adaptat nevoilor personale. Este o soluţie salvatoare pentru familiile copleşite şi depăşite de nevoile de îngrijire ale membrilor vârstnici sau pentru cele aflate în imposibilitatea de a-şi asuma responsabilitatea îngrijirii personale a acestora din

diverse motive (mediul în care locuiesc, emigraţie, responsabilităţi sociale sau familiale, aspecte de ordin financiar, etc.). Nu în ultimul rând, îngrijirea instituţionalizată în centre rezidenţiale este un ajutor (insuficient apreciat) acordat sistemului de sănătate publică, puţinelor centre de îngrijiri paleative sau spitalelor mai tot timpul supraaglomerate.

Atunci când instituţionalizarea se face într-un aşezământ aflat sub patronajul Bisericii, acest proces devine o **binecuvântare,** o garanţie a faptului că cel instituţionalizat nu este abandonat, ci este primit cu braţele deschise în „casa de oaspeţi" pregătită să mângâie, să găzduiască, să tămăduiască deopotrivă fratele „căzut între tâlhari" sau călătorul ostenit de drum.

Există, pe de o parte, un nivel ridicat de aşteptare din partea celor care trec pragul unei astfel de case: vin cu încredere şi speră să găsească bunătatea, blândeţea, dăruirea şi iubirea pe care doar cei ce slujesc Domnului pot să le ofere. Dincolo de îmbunătăţirea stării de sănătate şi a condiţiilor de viaţă, conştient sau nu, ei speră să-L întâlnească pe Însuşi Domnul, izvorul mângâierii şi al vindecării, al răbdării şi al iertării. Prezenţa lăcaşului de rugăciune în aşezământ este, în acest sens, o invitaţie, o îmbiere, la întâlnirea şi cu Dumnezeu şi la întremare sufletească.

Pe de altă parte, apare o **oportunitate pastorală** deosebită şi pentru Biserică: nu numai de a îngriji pe cei bătrâni, singuri şi/sau bolnavi, ca expresie concretă a dragostei evanghelice care animă viaţa unei comunităţi euharistice, ci şi de a „răscumpăra vremea" pentru cei aflaţi în grija ei şi de a deschide „uşile pocăinţei" în vederea pregătirii pentru „sfârşitul creştinesc al vieţii" şi pentru întâlnirea cu Mirele ceresc.

În acelaşi registru al oportunităţilor pastorale aş reţine şi posibilitatea de a potoli zbuciumul lăuntric al celui ce îşi conduce părintele la casa de oaspeţi, de a trezi păreri de rău în cugetul celor indiferenţi faţă de obligaţiile eterne de dragoste şi de recunoştinţă faţă de părinţi şi de bunici, de a ne manifesta ca mijlocitori ai facerii de bine şi, în acelaşi timp, ca educatori ai celor generoşi ale căror fapte milostive se cuvine să le transformăm în „prilej de mulţumire" (II Cor. 1, 18) adusă lui Dumnezeu.

Pastoraţia persoanelor vârstnice instituţionalizate constituie o subdiviziune a activităţii pastorale, definită în sine ca fiind ştiinţa cea mai complexă şi arta artelor. Ancorată în exigenţele misiunii creştine care are ca finalitate integrarea oamenilor în împărăţia lui Dumnezeu, pastoraţia persoanelor vârstnice îl provoacă pe preot să călăuzească şi să însoţească pe credincioşii ajunşi din punct de vedere biologic la vârsta senectuţii spre sfârşitul vieţii pământeşti şi să-i pregătească pentru viaţa veşnică.

Chiar dacă anii lungi şi senini ai bătrâneţii sunt un dar de la Dumnezeu, iar vremea bătrâneţii poate fi trăită şi ca un răstimp al înţelepciunii şi al rugăciunii, problematica spirituală, socială şi afectivă cu care se confruntă

persoanele vârstnice este complexă. Ea ne arată că, oricât de mult ne-am dori sau şi-ar dori să rămână tineri cei dragi nouă, realitatea bătrâneţii nu poate fi trecută cu vederea.

Acest univers pământesc şi ceresc, trupesc şi duhovnicesc, individual şi comunitar este marcat atât aspecte ce ţin de viaţa familială care se manifestă progresiv (îndepărtarea fiilor de casa părintească, moartea soţului, a fraţilor, a vecinilor, colegilor sau prietenilor, schimbarea locuinţei sau intrarea într-un cămin de bătrâni), de universul relaţiilor profesionale şi sociale (pensionarea şi detaşarea de viaţa profesională, restrângerea relaţiilor şi responsabilităţilor sociale, dificultăţi de natură economică, izolare, scăderea capacităţii de interacţionare socială şi de implicare comunitară), cât şi cele care ţin de existenţa personală intrată, cel mai adesea, într-o fază de declin. Bătrâneţea, prin ea însăşi, devine o povară: pentru cel care o întrupează, pentru cei care trebuie să o îngrijească, pentru sistemul de pensii şi cel de sănătate, pentru o societate care iubeşte şi caută tinereţea fără bătrâneţe şi viaţa fără de moarte.

Pentru mulţi, bătrâneţea este şi o perioadă a confruntărilor şi a aşteptărilor neîmplinite, a iluziilor şi a deziluziilor. Diminuarea sau pierderea autonomiei personale, singurătatea, boala, suferinţa, vecinătatea morţii şi perspectiva vieţii veşnice sunt doar câteva din tărâmurile acestor confruntări. Reîntâlnirea cu trecutul nu este întotdeauna confortabilă mai ales când viaţa a fost neîmplinită, bucuria şi pacea lăuntrică de la bătrâneţe nu sunt de la sine înţelese, lipsa aproapelui e resimţită mai acut ca oricând în zilele ce par nesfârşite pentru cei care nu mai aşteaptă nimic de la viaţă, ci doar .... pe Cineva. În fiecare din aceste situaţii prezenţa călăuzitoare şi mângâietoare a preotului este necesară şi importantă. Cum am ajuns aici? De ce şi până când? Cine mai are nevoie de mine? Cui îi mai pot fi de folos? Ce mai pot face? Cât mai trebuie să îndur? Cine-mi poartă de grijă? Pentru cine mai însemn ceva? Ce se va întâmpla cu mine? sunt doar câteva dintre întrebările rostite şi nerostite, şoptite sau oglindite în priviri pierdute, care macină mintea celui bătrân şi la care speră să găsească un răspuns încurajator şi edificator pe care doar preotul îl poate da într-o manieră credibilă.

În general, când avem în vedere activităţile pastorale dedicate persoanelor vârstnice, din punct de vedere al stării de sănătate, subiecţii acestora sunt bătrânii sănătoşi şi bătrânii bolnavi. Dacă vârstnicii sănătoşi, degrevaţi de sarcinile profesionale şi de unele responsabilităţi familiale, au mult timp liber, pentru vârstnicii bolnavi, în special pentru cei instituţionalizaţi, timpul se comprimă, ei nu mai au mult timp. Preotul este chemat să sfinţească timpul şi a unora şi al celorlalţi, iar ei sunt provocaţi în logica paulină să „răscumpere vremea" (Efeseni 5,16).

Pentru cei care, chiar dacă au ajuns într-un aşezământ social, şi-au păstrat în mare parte nivelul de autonomie, grija pastorală imediată vizează inserarea lor, ancorarea lor, în viaţa duhovnicească a casei de oaspeţi, valorizarea şi responsabilizarea acestor persoane în activităţile cotidiene ale centrului rezidenţial. Obiectivul imediat este acela al creşterii sentimentului apartenenţei la o comuniune de viaţă şi iubire, a păstrării stimei de sine, a sentimentului de utilitate, de redescoperire şi de întărire a bucuriei de a sluji semenilor şi lui Dumnezeu. Este unul dintre cele mai eficiente mecanisme de adaptare la specificul coexistenţei într-un mediu nou şi un stimul puternic pentru integrarea în activităţile propuse de echipa pluridisciplinară a unui aşezământ de îngrijire a persoanelor vârstnice.

Celor aflaţi în suferinţă preotul caută să le ofere posibilitatea de a-şi folosi timpul în scopul întremării sufleteşti şi a întăririi în credinţă. Lor le mijloceşte înţelegerea duhovnicească a bolii şi a durerilor cauzate de ea, le sublimă frica de moarte şi îi pregăteşte pentru întâlnirea cu Hristos şi pentru viaţa veşnică.

Terapia medicamentoasă poate ameliora simptomatologia şi poate reduce sau chiar suprima durerea fizică. Suferinţa sufletească poate fi însă alinată doar prin metanoia, prin transformarea lăuntrică, prin reaşezarea centrului existenţei în Dumnezeu. Omul care nu-L vede pe Dumnezeu, care nu-I simte iubirea, suferă şi când nu-l doare nimic. Omul care îl întâlneşte pe Dumnezeu în cei de lângă el, care-l îngrijesc cu dăruire şi răbdare, iubeşte durerea care îi aduce bucuria de a fi mângâiat.

Una dintre stările cel mai greu de gestionat din punct de vedere pastoral în cazul persoanelor care se confruntă cu o suferinţă este frica în general şi frica de moarte, în special. De către unii, starea de boală este percepută ca antecameră a morţii, iar frica de moarte îi împiedică să mai trăiască. Ei doar aşteaptă. Uneori nu dorm, probabil de teamă că nu se vor mai trezi. Înserarea îi neliniştește, întunericul îi face să se simtă în nesiguranţă, ivirea zorilor şi mângâierea primei raze de lumină le aduce uşurare şi totuşi, noi nelinişti.

În alte registre, preotul este provocat să trateze dependenţa psiho-afectivă a vârstnicilor suferinzi, să-i înveţe să se lase îngrijiţi de alţii, să alunge singurătatea şi să depăşească incapacitatea lor de a comunica.

Tema fundamentală a pastoraţiei persoanelor vârstnice este vindecarea[4] percepută ca o integrare în viaţa duhovnicească, integrare care conduce şi la luminarea Duhului Sfânt[5]. Omul întreg are nevoie să fie vinde-

[4] Din această perspectivă Gheorghios D. Metallinos numeşte parohia „spital duhovnicesc". Vezi pe larg această abordare în Gheorghios D. Metalinos, *Parohia, Hristos în mijlocul nostru,* traducere de pr. prof. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2004, pp. 23-32.

[5] Gheorghios D. Metalinos, *Parohia, Hristos în mijlocul nostru,* p. 29.

cat, să fie eliberat de păcat, de boală şi să fie îndumnezeit şi, astfel, mântuit. Aceasta se realizează prin „încreştinarea" vieţii lui spirituale şi sociale, prin înveşmântarea omului în harul lui Dumnezeu. Credinciosul instituţionalizat este chemat prin activitatea pastorală a preotului care-l însoţeşte să parcurgă un drum până în punctul în care să fie în stare să-şi aplice lui însuşi marturisirea Apostolului Pavel „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine" (Galateni 2,20) şi „pentru mine viaţă este Hristos şi moartea un câştig" (Filipeni 1,21). Pentru mulţi dintre ei, în special pentru cei care trecând prin viaţă şi-au pierdut frumuseţea cea dintâi a minţii şi au întinat haina de nuntă a trupului, n-au iubit liniştea şi n-au căutat la vreme echilibru duhovnicesc, pregătirea pentru viaţa veşnică este o oportunitate imensă, dar şi o provocare pe măsură.

Într-un aşezământ de îngrijire aflat sub oblăduirea Bisericii mediul însuşi, Hristos din potir, icoanele de pe pereţi, mirosul de busuioc şi de tămâie, anafura şi untdelemnul, vocile blânde, atingerile tandre, mâinile îndemânatice şi chipurile senine ale celor care îi slujesc Domnului care a luat chip de om suferind sunt tot atâtea mijloace prin care suferinţa se spiritualizează şi durerile ei se transformă în murmur de psalm. În definit, orice act de dăruire este o formă de mărturie convingătoare şi de pastoraţie eficientă.

Pastoraţia persoanelor vârstnice instituţionalizate constituie o latură a activităţii misionare în care preotului nu i se permite să aibă ezitări. Prezenţa sa este aşteptată cu nerăbdare, intervenţia sa izvorâtă din dragoste trebuie să fie mângâietoare şi aducătoare de speranţă. El trebuie să descifreze împreună cu vârstnicul taina suferinţei, să îl aducă pe Hristos în sufletul celui însingurat, să dezvolte din conştiinţa efemerităţii o stare de trezvie continuă şi de aşteptare a Mirelui ceresc. Împăcarea cu sine, cu oamenii şi cu Dumnezeu, prin mărturisire şi împărtăşire, întărirea comuniunii, sporirea dragostei, liniştirea, sunt acte care fac parte din pregătirea duhovnicească a omului pentru a experia un alt fel de cunoaştere a lumii şi a lui însuşi, dar mai ales a lui Dumnezeu. Chiar dacă nu poate întotdeauna să vindece, preotul poate, în orice împrejurare să poarte de grijă şi să învăluie în veşmântul iubirii şi al iertării pe fiecare semen al său. În această misiune preotul este însoţit de fiecare ostenitor care îşi pune priceperea în îngrijirea de lungă durată a vârstnicilor. De fapt, preotul îi angrenează, îi creşte şi îi responsabilizează pe toţi colaboratorii săi în acest act de slujire.

Managementul instituțiilor de îngrijire a persoanelor vârstnice

Pe frontispiciul primului ziar al românilor ortodocşi din America publicat de Moise Balea, un preot misionar trimis peste Ocean în anul 1905 era scris „apare când am voie, timp şi bani". Această deviză poate fi aplicată,

până la un anumit punct acţiunilor de întrajutorare desfăşurate sub egida Bisericii: le putem desfăşura în anumite condiţii, pe o anumită perioadă, în funcţie de resursele disponibile.

Când este vorba de o activitate instituţionalizată, supusă exigenţelor acreditării şi licenţierii, a monitorizării şi evaluării periodice într-un cadru reglementat de stat şi într-un mediu concurenţial, perspectiva se schimbă total: activitatea trebuie planificată, resursele se impun gestionate în concordanţă cu scopul asumat, implementarea serviciilor se supune procesului de monitorizare, performanţa se evaluează şi se corelează cu gradul de satisfacţie a beneficiarilor, colaborarea cu familia, autorităţile, mediul medical, sponsori/donatori/filantropi şi parteneri sunt indispensabile, respectarea legislaţiei, a drepturilor beneficiarilor şi a normelor etice absolut obligatorie.

Condiţia esenţială a împlinirii misiunii organizaţiei este un management eficient şi responsabil, iar spiritualizarea actului managerial este o obligaţie a oricărei instituţii de asistenţă socială aflată sub patronajul direct sau indirect al Bisericii.

Managementul unui aşezământ social performant este, din punct de vedere tehnic, identic cu a oricărei alte societăţi competitive. Scopul este fundamental diferit: profitul urmărit de un aşezământ social al Bisericii este binele, ajutorul, mângâierea, alinarea celui îngrijit. Talantul trebuie, cu siguranţă înmulţit, bine chibzuit, însă nu în scopul obţinerii unui profit material, ci în vederea capitalizării eterne.

Un management asumat duhovniceşte nu exclude mijloacele specifice activităţii manageriale, ci le impregnează cu o dimensiune spirituală, motivaţia intrinsecă a acţiunilor fiind slujirea lui Hristos care se identifică cu fiecare beneficiar al serviciilor furnizate în cadru instituţionalizat, dar şi cu fiecare angajat sau voluntar.

Managerul stabileşte obiective, planifică acţiuni, gestionează resurse (infrastructură, personal, fonduri, materiale), optimizează procesele interne, evaluează/anticipează situaţiile de risc şi coordonează răspunsul în situaţiile de criză, ia decizii, comunică şi relaţionează, antrenează, motivează, evaluează, recompensează şi, la nevoie, sancţionează.

Provocările cele mai mari şi mijlocul cel mai la îndemână pentru păstrarea şi îmbunătăţirea calităţii serviciilor oferite îl constituie managementul resurselor umane. Îngrijirea de calitate, cu dragoste şi responsabilitate presupune un personal specializat, înduhovnicit şi umanizat. Omenia este marca celui angrenat în activităţile specifice instituţiilor sociale ale Bisericii. Omenia nu este doar suma tuturor disponibilităţilor pozitive orientate spre semeni, este etalon al unei îngrijiri de succes. A-l omeni pe cel aflat în grija ta, în casa de oaspeţi, înseamnă a-i oferi tot ce-i mai bun, timpul tău, răbdarea ta, zâmbetul tău, respectul tău, dragostea ta; înseamnă, în definitiv, al

face să se simtă bine, ai întări convingerea că se află mereu în centrul preocupărilor tale, al face să se simtă acasă, al copleşi de daruri.

Liantul tuturor acestor acţiuni, într-un act de management spiritualizat, este dragostea faţă de fraţi, responsabilitatea faţă de semeni, fidelitatea faţă de viziunea creştină asupra misiunii organizaţiei. Din această perspectivă, activitatea de îngrijire instituţionalizată a persoanelor vârstnice este un act de slujire, beneficiarul ei nu este client, ci subiect al acţiunii iubitoare, angajatul este împreună slujitor, Biserica nu este patron, ci izvor de binecuvântare şi model de iubire, motivaţia supremă pentru tot efortul depus (material, fizic şi sufletesc) este dorinţa de a împlini chemarea lui Hristos, iar recompensa nepieritoare a managerului călăuzit de Evanghelie e întotdeauna „bucuria Domnului" în care va intra odată şi el.

HAŞDATE (GHERLA) – STUDIU DEMOGRAFIC

NICOLAE-DRAGOŞ KEREKES

Abstract:
In the present study we will analyze some statistical data regarding the village Hăşdate (Gherla), Cluj county, from the 18th-20th centuries. Far from being an exhaustive study of the problem, it is intended to be an overview of the demographic evolution - ethnic and confessional through the view of some of the state or church statistical data of that period. The study aims to contribute to completing a gap in the history of the locality and a prelude to an extensive and complex monographic study.

Keywords*: Hăşdate, Hesdáth, Hasdát, Szamoshesdát, population statistics, demographic, 18th-20th centuries*

În loc de prefață

De-a lungul vremii, în fiecare capăt de lume, au existat însemnări ale evenimentelor importante şi consemnări ale întâmplărilor mai mult sau mai puţin de referinţă pentru respectivul areal geografic sau administrativ. Acolo unde numărul menţiunilor a fost mai mare s-au elaborat de-a lungul timpului studii particulare privind o anumită problemă sau lucrări mai generale care, prin adăugiri, dezvoltări şi revizuiri ulterioare, s-au concretizat în adevărate monografii locale.

O lucrare particulară ce ne-a parvenit, prin amabilitatea autorului, a fost *Biserica Ortodoxă Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil din Hăşdate – Gherla – 50 de ani - album fotografic*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, editat prin purtarea de grijă a părintelui Florin-Constantin Dobocan, paroh al acestei parohii şi inspector eparhial financiar contabil al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului. Apărut în condiţii grafice deosebite, volumul dedicat împlinirii a 50 de ani de la sfinţirea Bisericii Ortodoxe din *Hăşdate*, în anul 1974, marchează prin cuvinte şi imagini realizările duhovniceşti şi

edilitare realizate în ultima jumătate de secol de preoţii slujitori şi comunitatea de credincioşi. Demersul realizat de părintele Florin-Constantin izbuteşte să înscrie pe harta neuitării localitatea Hăşdate, astăzi componentă a localităţii Gherla, judeţul Cluj. Puţinele menţiuni despre localitatea Hăşdate dinaintea sfinţirii bisericii au fost mobilul care ne-a determinat la alcătuirea unui studiu, privitor la evoluţia demografică a localităţii în ultimele secole, mai cu seamă în secolele XVIII-XXI.

Lipsa de studii, de date centralizate sau de mărturii publicate despre localitatea Hăşdate şi despre viaţa locuitorilor de aici de-a lungul vremii au făcut ca demersul nostru să fie unul anevoios. Departe de a fi unul exhaustiv, se doreşte a fi unul în conformitate cu adevărul istoric, fapt pentru care am optat, cu prioritate, pentru datele istorice consemnate în surse credibile. Ca un prim pas al demersului nostru prezentul *studiu demografic* dedicat localităţii *Hăşdate* se doreşte a facilita înţelegerea vieţii localităţii, iar pentru uşurinţa receptării acestuia, demersul nostru va fi unul cronologic cu explicaţii şi remarci acolo unde este cazul, cu observaţii şi relaţionări, comparaţii, deducţii şi concluzii unde am considerat de cuviinţă.

Dorind să ne formăm o imagine concludentă asupra localităţii şi vieţii de aici, a dinamicii populaţiei etnic şi confesional am purces la întocmirea prezentului studiu demografic încercând să descifrăm structura demografică a localităţii Hăşdate şi evoluţia acesteia.

Așezarea și denumirea localității

Localitatea *Hăşdate* face astăzi parte din judeţul Cluj şi este actualmente arondată administrativ municipiului Gherla, ca parte integrantă a acestuia.

Având cod siruta 55419, localitatea Hăşdate se învecinează la vest cu localitatea Livada, la nord cu localitatea Băiţa, astăzi arondată tot municipiului Gherla, la est cu Municipiul Gherla, iar la sud cu localitatea Bonţ şi Silivaş, astăzi arondată tot municipiului Gherla.

Actuala vatră a localităţii este aşezată în jurul străzii *Hăşdăţii* care face accesul atât dinspre municipiul Gherla cât şi dinspre localitatea Silivaş.

Suprafaţa întregului sat era pe la 1920 de 842 jugăre cadastrale şi locuitorii trăiau în 63 de case [1].

În decursul vremii denumirea localităţii a variat de la denumirea *Hasdát, Hesdát* şi *Szamoshesdát* la denumirea de astăzi *Hăşdate*.

În statistica bisericească alcătuită în cursul anului 1733 localitatea purta denumirea de *Hesdát* şi este menţionată ca făcând parte din *Archi-*

[1] C. Martinovici, N. Istrati, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ţinuturi alipite* II. Dicţionarul comunelor, Institutul de arte grafice „Ardealul", Cluj, 1921, p. 124.

Diaconatus Boncznyires[2]*,* iar în cadrul conscripţiei din 1750 este menţionat satul *Hesdát* ca făcând parte din *Archi-Diaconatus Boneznyiresiensis Cottus Doboka interior*[3], iar pe harta Iosefină a Comitatului Doboka şi Szolnok Interior, secţiunea a 63-a a hărţii este menţionată localitatea *Hăşdate* sub forma *Hesdáth*[4].

În statistica oficială din 1760-1762 privind populaţia românească din Ardeal regăsim menţionată localitatea *Hesdáth (Hăşdatea),* care făcea parte din *Comitatu Dobocensi*[5].

În şematismele bisericeşti regăsim localitatea Hăşdate cu diferite denumiri, astfel în şematismul alcătuit în cursul anului 1835 localitatea era numită *Hasdát* şi este menţionată ca făcând parte din *Decanatus Dobocensis, Districtus Archi-Diaconalis Székiensis*[6], iar în cel alcătuit în cursul anului 1842 localitatea era numită *Hesdát* şi este menţionată ca făcând parte din *Decanatus Dobocensis, Districtus Archi-Diaconalis Székiensis*[7].

În recensămintele oficiale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea regăsim localitatea *Hăşdate*, astfel la anul *1850*, denumirea localităţii era *Hesdát*, făcea parte din *Districtul militar Reteag (Rettegi Katonai Kerület)*, *Circumscripţia Reteag (Rettegi körzet), Cercul Mintiu Gherlii (Szamosujvárnémeti alkörzet)*[8]*,* la anul *1857*, denumirea localităţii era *Hesdát*, făcea parte din *Cercul Dej (Dési kerület), Plasa Gherla* (*Szamosújvári járás*)[9], la anul *1869*, denumirea localităţii era *Hesdát*, făcea parte din *Comitatul Solnoc-Dăbâca (Szolnok-Doboka megye), Plasa Gherla* (*Szamosújvári*

[2] *Statistica românilor din Transilvania în 1733*, în „Transilvania organul Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român", anul XXIX, IX-X (11 decembrie 1898), p. 190.

[3] *Conscriptio Parochiarum, Parochianorum, Parochorum, Ecclearum, Ecctcorum, rerumque Ecctcarum almae hujus Diecaesis Fogarasiensis instituta Ao. 1750 1-a Octobris (Statistica românilor din Transilvania în anul 1750, făcută de vicarul episcopesc Petru Aron şi publicată de Dr. Augustin Bunea, canonic metropolitan)*, în „Transilvania organul Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român", anul XXX, IX (noiembrie 1901), p. 273; *Statistica românilor din Transilvania în anul 1750, făcută de vicarul episcopesc Petru Aron şi publicată de Dr. Augustin Bunea, canonic metropolitan*, Tipariul tipografiei archidiecesane, Sibiiu, 1901, p. 37.

[4] *Harta Marelui Principat al Transilvaniei, 1769-1773*, data accesării 20 iunie 2018, la https://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Josephinische_Landaufnahme_pg072.jpg.

[5] Dr. Virgil Ciobanu, *Statistica românilor din Ardeal făcută de administraţia austriacă la anul 1760-1762 copiată din archiva de răsboiu din Viena*, în „Anuarul Institutului de Istorie Naţională din Cluj", III (1924-1925) (1926), p. 646.

[6] *Schematismus venerabilis cleri Graeci ritus cahtolicorum Dioeceseos Fogarasiensis in Transilvania, pro anno a Christos nato MDCCCXXXV ab unione cum ecclesia romana CXXXVIII*, Typis Seminarii Dioecesani, Blasii, 1835, p. 111.

[7] *Schematismus venerabilis cleri Graeci ritus cahtolicorum Dioeceseos Fogarasiensis in Transilvania, pro anno a Christos nato MDCCCXLII ab unione cum ecclesia romana CXLV*, Typis Seminarii Dioecesani, Blasii, 1842, p. 117.

[8] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1850 Transilvania*, ediţia a II-a revăzută, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2014, p. 519.

[9] Traian Rotariu et al., *Recensământul din 1857 Transilvania*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, în Studia Censualia Transsilvanica, Staff, Cluj-Napoca, 1997, p. 523.

járás)[10], la anul *1880*, denumirea localităţii era *Hesdát*, făcea parte din *Comitatul Solnoc-Dăbâca (Szolnok-Doboka megye), Plasa Gherla* (*Szamos-Ujvári járás*)[11], iar în anul 1882 localitatea este amintită sub numele de *Hesdát (Hesidate)* şi făcea parte din *Diocesi Szamosujváriensi, Districtus Szamosujváriensis in Comitatu Szolnok-Doboka*[12].

Pe la anul *1900*, denumirea localităţii era *Hesdát* în limba maghiară şi *Hăşdatea* în limba română[13], făcea parte din *Comitatul Solnoc-Dăbâca (Szolnok-Doboka vármegye), Plasa Gherla* (*Szamosújvári járás*)[14], la fel şi în anul 1909[15]. În şematismul anului 1900 denumirea locaităţii era *Hesdat (Hesdatea)* şi făcea parte din *Diocesi Szamosujváriensi, Districtus Szamosujváriensis in Comitatu Szolnok-Doboka*[16].

Pe la anul *1910*, denumirea localităţii era *Szamoshesdát*, făcea parte din *Comitatul Solnoc-Dăbâca (Szolnok-Doboka vármegye), Plasa Gherla* (*Szamosújvári járás*)[17], la fel şi în anul 1920[18].

Pe la anul *1930*, denumirea localităţii era *Hăşdate*, făcea parte din *Judeţul Someş, Plasa Gherla*[19], iar pe la anul *1941*, denumirea localităţii era *Szamoshesdát*, făcea parte din *Comitatul Solnoc-Dăbâca (Szolnok-Doboka vármegye), Plasa Gherla* (*Szamosújvári járás*)[20].

Localitatea *Hăşdate* a fost vreme îndelungată comună rurală. Atât înainte[21], cât şi după reîntregirea României era situată în judeţul Solnoc-

[10] Traian Rotariu, Cornelia Mureşan, Elemer Mezei, *Recensământul din 1869 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 369.
[11] Traian Rotariu, Cornelia Mureşan, Elemer Mezei, *Recensământul din 1880 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Staff, Cluj-Napoca, 1997, p. 404.
[12] *Schematismus venerabilis cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1882*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1882, pp. 25-26.
[13] Silvestru Moldovan, Nicolau Togan, *Dicţionarul numirilor de localităţi cu poporaţiunea română din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramurăş*, ediţia a II-a, „Asociaţiunii" [pentru literatura română şi cultura poporului român], Sibiiu, 1919, p. 87.
[14] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Staff, Cluj-Napoca, 1999, p. 661.
[15] Silvestru Moldovan, Nicolau Togan, *Dicţionarul numirilor de localităţi cu poporaţiunea română din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramurăş*, Sibiiu, 1919, p. 87.
[16] *Schematismus cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christos nato MDCCCC*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1900, pp. 43-44.
[17] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1999, p. 661.
[18] C. Martinovici, N. Istrati, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ţinuturi alipite* II. Dicţionarul comunelor, II. Dicţionarul comunelor, Cluj, 1921, p. 124.
[19] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1930 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2011, p. 666; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* II. Neam, limbă materie, religie, Institutul central de statistică, Bucureşti, 1938, p. 418.
[20] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1941 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 359.
[21] C. Martinovici, N. Istrati, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ţinuturi alipite* I. Partea administrativă şi judecătorească, Institutul de arte grafice „Ardealul", Cluj, 1921, p. 42.

Dobâca, făcea parte din Plasa Gherla, iar secretariatul cercual era la Silvaș fiind la 2 km de gara Gherla[22].

Evoluția demografică a localității Hășdate
Secolul al XVIII-lea

Evoluţia statistică demografică a localităţii Hășdate începe, la fel ca în cazul majorităţii localităţilor din Transilvania, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea când apar primele statistici ale populaţiei româneşti din Transilvania.

1733

Primele statistici se refereau în special la situaţia numerică a populaţiei româneşti din punct de vedere confesional, uniţi şi neuniţi – ortodocşi şi pot fi împărţite, în funcţie de cine realizează statisticile în cauză, în statistici bisericeşti şi statistice laice. Fiecare statistician beneficiază de prezumţia de obiectivitate şi de acurateţe a datelor.

Toate statisticile bisericeşti greco-catolice s-au născut din raţiuni materiale practice. Unirea cu Roma de la anul 1700 a credincioşilor ortodocşi întemeia o nouă biserică cunoscută ca biserica Greco-Catolică sau unită cu Roma. Această unire aducea cu sine noii biserici anumite *promisiuni* şi *privilegii materiale* pentru clerul unit. Nefiind îndeplinite condiţiile materiale care erau de fapt *obiectul* unirii cu biserica Romei, clerul, *principalul* şi *unicul* beneficiar al acestora, a început să fie nemulţumit şi să constate că au fost înşelaţi. Doar una din părţile implicate în *tranzacţie*, cea română, şi-a îndeplinit obligaţiile.

Datorită faptului că aceste privilegii şi promisiuni nu s-au materializat nici după 30 de ani de la „unire" episcopul greco-catolic Inochentie Micu Klein voind să mai salveze ce a rămas din „unirea" cu Roma începe să petiţioneze la împăratul Carol al VI-lea, astfel în perioada 1729-1732 trimite un număr de 8 petiţii în această cauză, iar mai apoi până în anul 1740 numărul acestora va creşte la 24, „toate ilustrând aceleaşi gravaminte şi plângeri ale clerului şi naţiunei române, privitoare la realisarea privilegiilor şi promisiunilor făcute Românilor cu ocasiunea unirei bisericeşti"[23].

Scopul elaborării acestor statistici era astfel bine definit: pentru a se şti câţi preoţi se pot scuti de sarcinile publice şi cât pământ s-a dat sau ar putea

Localitatea se situa la 3 km de judecătoria Gherla de care aparţinea, cf. *Ibidem*, p. 60.

[22] *Anuarul „Socec" al României Mari* II. Provincia Ardealul 1924-1925, „Socec & co." Soc. Anon., Bucureşti, 1928, p. 704.

[23] *Statistica românilor din Transilvania în 1733* anul XXIX, anul XXIX, 11 decembrie 1898, pp. 169-170.

să se dea preoţilor şi bisericilor unite în urma unirii cu Biserica Romei fapt pentru care primele statistici s-au făcut, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea de către Episcopia greco-catolică, una la *1733* de către episcopul Inochentie Micu Klein şi una la *1750* de vicarul episcopesc unit Petru Aron.

Dacă „Comisiunea voia să fie bine informată asupra stărilor din toată biserica română”[24] din partea ierarhiei unite se dorea ca în cadrul acestei statistici să se arăte că numărul românilor care au îmbrăţişat „unirea” este covârşitor de mare în comparaţie cu cei care au rămas „schismatici” (ortodocşi) pentru beneficiile promise. Conscripţia sumară cuprindea preoţii uniţi şi neuniţi, numărul familiilor şi menţiunea de sat „valah” sau mixt.

În statistica bisericească alcătuită în cursul anului 1733 localitatea *Hăşdate* este menţionată ca făcând parte din *Archi-Diaconatus Boncznyires*. Numărul familiilor unite menţionat în conscripţie era de *24* şi existau un preot unit*: Popa Iúón*[25]. Tot aici este menţionat faptul că localitatea *Hesdát* este *mixtă* şi există o biserică şi o casă parohială[26].

1750

În urma rezultatului conscripţiei din vremea lui Inochentie Micu Klein apare şi reacţia autorităţii de stat, astfel Împărătesei Maria Tereza nu i se pare verosimil rezultatul conscripţiei de la 1733 fapt pentru care, 10 ani mai târziu, la 9 septembrie 1743 printr-un decret limitează numărul preoţilor uniţi care ar putea fi scutiţi de sarcinile publice în funcţie de mărimea localităţii, astfel: „dacă comuna era mare, se scutiau 3 preoţi, în comună de mijloc 2 şi în comună mică 1 preot” şi „se hotărise totodată, ca preoţilor uniţi să se dea, fie din teritoriul comunal, fie din domeniile nobilitare porţiune canonică, adecă agrii şi fênaţe, din a căror venite să pótă trăi. Era deci de lipsă să se conscrie din când în când, că ce porţiuni canonice căpătaseră preoţii, şi unde era de lipsă să li se mai dea? Tot prin decretul citat se hotărise că, unde Românii nu aveau loc de biserică, să li se dea. Împrejurarea aceasta încă reclama conscrierea din timp în timp a pământurilor primite pentru clădiri bisericesci”[27], fapt ce l-a determinat pe vicarul episcopesc Petru Aron să alcătuiască o nouă conscripţie. Acesta este contextul în care are loc o nouă conscripţie la anul 1750.

---

[24] *Ibidem*, p. 170.
[25] *Ibidem*, p. 190.
[26] Costin Feneşan, *Izvoare de demografie istorică* I. Secolul al XVIII-lea. Transilvania, Direcţia generală a arhivelor statului din Republica Socialistă România, Bucureşti, 1986, p. 132.
[27] *Conscriptio Parochiarum, Parochianorum, Parochorum, Ecclearum, Ecctcorum, rerumque Ecctcarum almae hujus Diecaesis Fogarasiensis instituta Ao. 1750 1-a Octobris (Statistica românilor din Transilvania în anul 1750, făcută de vicarul episcopesc Petru Aron şi publicată de Dr. Augustin Bunea, canonic metropolitan)* anul XXX, anul XXX, noiembrie 1901, p. 237.

În cadrul acestei conscripţii este menţionat satul *Hăşdate* ca făcând parte din *Archi-Diaconatus Boneznyiresiensis Cottus Doboka interior*, avea *173* de suflete, avea *o biserică, un* preot căruia nu i se menţionează numele şi nu avea cântăreţ, dar avea loc intravilan pentru casă parohială[28].

Spre deosebire de conscripţia din anul 1733 în cadrul celei din 1750 populaţia este numărată după numărul de locuitori şi nu după numărul de familii. Din compararea datelor celor două statistici din anul 1733 şi 1750 observăm fie o mică creştere a populaţiei, fie o medie mare a persoanelor care alcătuiau o familie, şi anume de la 7,2 persoane pe o familie dacă numărul de familii ar fi rămas acelaşi.

Având în vedere scopul alcătuirii acestor statistici, acela de justificare a unui număr cât mai mare de români care îmbrăţişaseră „unirea" cu Roma şi implicit de dobândirea unor suprafeţe de teren mai mari ca şi sesiune pentru preot precum şi de loc de biserică, în cazul în care nu exista, în cadrul conscripţiei din 1750 sunt adăugate rubrici privind existenţa sau nu a suprafeţelor de teren din intravilan, precum şi întinderea de teren extravilan pe categorii în arabil şi fâneaţă, suprafeţele fiind exprimate în „găleţi de sămânţă" la terenul arabil şi în „care" de fân pentru fâneaţă.

Conscripţiile bisericeşti din 1733 şi 1750 privitoare la unele localităţi au fost alcătuite de către greco-catolici şi în cadrul multor localităţi, cum este şi cel al localităţii Hăşdate, au arătat diferenţe mari în datele lor în mai puţin de 20 de ani fapt pentru care au fost tratate cu circumspecţie la curtea împărătească de la Viena, autoritatea de stat suspectând existenţa vizibilă a interesului de a fi relatată o populaţie mai mare care ar fi adus cu sine obţinerea de privilegii şi terenuri mai mari în conformitate cu decretul împărătesc din 1743, un avantaj pentru comunităţile unite şi, în acelaşi timp, un dezavantaj clar curţii împărăteşti.

În cadrul *Conscripţiei Fiscale* a Transilvaniei din anul 1750 găsim numeroase date şi despre localităţile din Transilvania. La secţiunea descrierea localităţii unde ni se redă o scurtă imagine asupra stări terenurilor localităţii şi asupra ocupaţiilor locuitorilor ei, din nefericire, localitatea *Hăşdate* nu este amintită.

1760-1762

Reamintim faptul că populaţia română care şi-a păstrat credinţa ortodoxă neîmbrăţişând unirea precum şi preoţii ortodocşi care o păstoreau

[28] *Ibidem*, p. 273; *Statistica românilor din Transilvania în anul 1750, făcută de vicarul episcopesc Petru Aron şi publicată de Dr. Augustin Bunea, canonic metropolitan*, Sibiiu, 1901, p. 37; Costin Feneşan, *Canoanele Bisericii Ortodoxe* I. Secolul al XVIII-lea. Transilvania, I. Secolul al XVIII-lea. Transilvania, Bucureşti, 1986, p. 289.

nu intrau între cei care urmau să primească privilegii materiale de la stăpânirea lumească, motiv pentru care prin alcătuirea unei statistici oficiale s-a încercat obţinerea cu *acurateţe* a datelor privind confesiunea populaţiei româneşti din Transilvania recenzate cu această ocazie. Dacă în alcătuirea conscripţiilor religioase scopul era de a „îngroşa" numărul credincioşilor pentru a creşte posibilitatea primirii unor privilegii mai consistente, recensământul oficial avea în vedere aflarea realităţii pentru ca imperiul să *nu* ofere mai multe privilegii decât *promisese* în anul 1700 şi pe care le *limitase* Împărăteasa Maria Tereza în 1743.

Datorită informaţiilor contradictorii sosite la curtea împărătească de la Viena privitoare la situaţia confesională a românilor din Transilvania, are loc primul recensământ sau statistică *oficială* între anii *1760-1762*. Pentru alcătuirea acestei statistici[29] au fost desemnaţi *Nicolae Adolf Baron de Buccow*, general de cavalerie şi comandantul tuturor trupelor împărăteşti din Transilvania, *Baronul L. B. de Möringer,* consilier al tesauriatului şi secretar al comisiunei şi *Baronul Fr. L. Dietrich,* de asemenea consilier al tesauriatului cu „scopul vădit şi mărturisit ca curtea din Viena să fie odată corect informată asupra numărului adevărat al Românilor şi despre progresele Unirii"[30].

În această statistică oficială privind populaţia românească din Ardeal sunt menţionate cu privire la localitatea *Hesdáth (Hăşdatea),* care făcea parte din *Comitatu Dobocensi,* următoarele date: există 3 preoţi uniţi, 49 familii unite, nici un preot ortodox şi nici o familie ortodoxă, exista o biserică unită, dar nu exista o biserică ortodoxă. Tot aici este amintită existenţa a două case parohiale fără a se specifica cui aparţin şi cine le foloseşte[31].

1766

O altă statistică, de data aceasta bisericească, ortodoxă, denumită *Conscripţia Mitropoliei*[32] Ardealului din vremea lui Dionisie Novacovici,

[29] Această statistică se păstrează sub denumirea *Tabellæ Dismembrationis Templorum Unitorum et non Unitorum in Principatu Transilvaniæ existentium, ab aulica Comissione in Annis 1760, 1761 et 1762 succesive elaborata et authentice extradata i*n arhivele de război de laViena la nr. 881 din Decembrie 1762 şi a fost publicată integral de Dr. Virgil Ciobanu sub denumirea de Statistica românilor din Ardeal făcută de administraţia austriacă la anul 1760-1762 copiată din archiva de răsboiu din Viena, în Dr. Virgil Ciobanu, Statistica românilor din Ardeal făcută de administraţia austriacă la anul 1760-1762 copiată din archiva de răsboiu din Viena, în „Anuarul Institutului de Istorie Naţională din Cluj", III (1924-1925) (1926), pp. 623-699.

[30] Dr. Virgil Ciobanu, *Statistica de război 1760-1762* III (1924-1925), III (1924-1925), 1926, p. 617.

[31] *Ibidem*, p. 646; Costin Feneşan, *Izvoare de demografie istorică,* vol. I. Secolul al XVIII-lea. Transilvania, Bucureşti, 1986, p. 334.

[32] Conscripţia este tipărită ca anexă cu titlu *Conscriptia Eparhii Legii Greceşti Neunite în Ardeal la anul 1766* la studiul Prof. Keith Hitchins, Prof. Ioan N. Beju, *Statistica românilor ortodocşi din Transilvania din anul 1766*, în „Mitropolia Ardealului", an XXII, 7-9 (1977), pp. 505-550.

la *1766*, localitatea *Hăşdate*, deşi arondată în Protopopiatul *Sînpetru* din varmeghia *Dăbâca,* ca şi în conscripţia clerului ortodox, nu figurează, fie dintr-o eroare, fie din faptul că persoanele ar fi putut fi socotite la o localitate apropiată[33].

1767

O menţiune despre un preot ortodox este în Conscripţia clerului ortodox, la secţiunea XIV. *Archidiaconatus St. Petrensis* in *Cottu Dobocensi* unde îl întâlnim pe Ioan Popeni născut în *Hăşdate* preot neîntărit în *Hăşdate*[34].

Din statisticele anului 1767, publicate în *„... Virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenda ..." Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767*, observăm evoluţia populaţiei din Hăşdate. Astfel pentru localitatea în cauză, Hăşdate, arondată la Eparhia *Miluanului*, Varmeghia *Dăbâcii* este menţionată 1 Biserică, este menţionat 1 preot fungenş pe nume *P. Gligor*, nu se ştie numele arhiereului care l-a hirotonit, dar se menţionează că a fost blogoslovit de arhiereul Inochentie. Populaţia unită era la 1761 alcătuită din 25 gazde şi număra un total de 108 de suflete, iar în 1767 se observă o meţinere a acesteia ajungând să numere tot 25 gazde şi 109 de suflete, cu unul mai mult ca în 1761. Populaţia neunită este consemnată în conscripţie doar pentru anul 1767 în ceea ce priveşte localitatea Hăşdate nu este consemnat numărul[35].

Tot din anul 1767 avem o conscripţie a clerului şi credincioşilor uniţi din Episcopia Făgăraşului, cu amintirea numărului de neuniţi, conscripţie care reuneşte datele de la protopopi. La localitatea *Hăşdate* avem amintiţi din nou 1 Biserică, 1 preot unit pe nume *P. Gligor*, nu se ştie numele arhiereului care l-a hirotonit, dar se menţionează că a fost blogoslovit de arhiereul Clain. Populaţia unită era la 1767 alcătuită din 25 gazde şi 109 de suflete, iar cea neunită nu este consemnată ca şi în cea a Protopopului Toader, însă această conscripţie cuprinde şi date despre averea bisericească, astfel este amintit 2 funduşuri din lontru. Tot venitul bisericesc, scoţând osteneneala

---

[33] *Ibidem*, p. 526; Costin Feneşan, *Izvoare de demografie istorică,* vol. I. Secolul al XVIII-lea. Transilvania, Bucureşti, 1986, p. 388.

[34] Prof. Keith Hitchins, Prof. Ioan N. Beju, *Conscripţia clerului ortodox din Transilvania din 1767*, în „Mitropolia Ardealului", an XXIX, 7-8 (1984), p. 550.

[35] Toader [Meheşi] Protopop, *Însămnarea locurilor, bisericilor, mănăstirilor, şcoalelor, preoţilor, poporeanilor uniţi din 1761, şi din 1767 uniţi şi neuniţi, preoţilor scutiţi şi dăjduitori [XII. 31 mai 1767]*, în Daniel Dumitran, Ana Dumitran, Florean-Adrian Laslo (ed.), „„... virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenda...". Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767", Cuvânt înainte şi studiu introductiv Daniel Dumitran, indice Ana Dumitran, Altip, Alba Iulia, 2009, p. 65.

şi cheltuiala, face 18 de florinţi şi se recomandă ca venitul să fie întregit cu 20 pământuri de găleată roditoare şi 20 râturi de cară[36].

Este important de menţionat nota că popilor neuniţi li s-au dat 2 căşi pentru casă popească şi o găleată pentru chivernisirea lor[37]. Această menţionare a faptului că pentru neuniţi s-au dat 2 căşi pentru casă popească ne arată cu certitudine existenţa comunităţii ortodoxe, neunite, din Hăşdate, precum şi importanţa ei ca dimensiune mai mare decât cea unită care avea doar 1 preot.

În conscripţia rezumativă transmisă Guberniului Principatelor de episcopul greco-catolic Atanasie Rednic la 11 noiembrie 1767 pentru localitatea Hăşdate este amintit un preot[38].

Dintre statisticile şi conscripţiile secolului al XVIII-lea, cele oficiale, cele greco-catolice şi cele ortodoxe, doar ultimele sunt lipsite de substratul economico-politic. Celelalte sunt născute şi folosite în scop economic şi patrimonial, relaţia care guverna relaţia dintre stăpânirea lumească şi cea confesional greco-catolică a vremii.

Între anii 1780-1850, nu avem date statistice privind populaţia din Hăşdate nici etnic şi nici confesional.

Secolul al XIX-lea

Începând cu cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, statisticile oficiale se extind şi asupra populaţiei de altă naţionalitate decât cea română, astfel că ele cuprind pentru localitatea *Hăşdate* populaţia majoritară română şi alte minorităţi precum maghiarii, germani, izraeliţii sau ţigani , iar în ceea ce priveşte starea confesională a ortodocşilor şi uniţilor, li se adaugă romano-catolicii, armeano-catolicii, reformaţii, unitarienii şi izraeliţii.

În demersul nostru vom aminti cronologic, pe lângă menţiunile din statisticile oficiale şi pe cele din şematismele bisericeşti la care am avut acces.

1829

O primă menţiune din secolul al XIX-lea o găsim în anul 1829 când denumirea localităţii era *Hesdát*, în limba maghiară, şi *Hesdatye,* în limba

[36] ***, *Conscriptio Ecclesiae Fogarasiensis de anno 1767 [XXVIII. 3-30 septembrie 1767]*, în Daniel Dumitran, Ana Dumitran, Florean-Adrian Laslo (ed.), „„... virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenda...”. Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767”, Cuvânt înainte şi studiu introductiv Daniel Dumitran, indice Ana Dumitran, Altip, Alba Iulia, 2009, pp. 150-151.

[37] *Ibidem*, p. 151.

[38] ***, *Districtus Terrae Fogaras [XXX. 11 noiembrie 1767]*, în Daniel Dumitran, Ana Dumitran, Florean-Adrian Laslo (ed.), „„... virtuti decreti tollerantiae beneficia clero Graeci restituenda...”. Biserica românească din Transilvania în izvoarele statistice ale anului 1767”, Cuvânt înainte şi studiu introductiv Daniel Dumitran, indice Ana Dumitran, Altip, Alba Iulia, 2009, p. 235.

română, făcea parte din Comitatul Dăbâca şi reşedinţa unităţii administrative de care aparţinea era la Bonţida. Localitatea avea ca populaţie un număr de 200 de persoane, era *sat* şi avea o biserică greco-catolică[39].

1835

În şematismul alcătuit în cursul anului 1835 localitatea *Hăşdate* este menţionată ca făcând parte din *Decanatus Dobocensis, Districtus Archi-Diaconalis Székiensis*. Numărul credincioşilor uniţi în parohie menţionat în şematism era de *230*[40].

1842

În şematismul alcătuit în cursul anului 1842 localitatea făcea parte din acelaşi *Decanatus Dobocensis, Districtus Archi-Diaconalis Székiensis*. Numărul credincioşilor uniţi în parohie menţionat în şematism era de data aceasta de *250* de persoane[41].

1850

Recensământul oficial alcătuit în anul *1850* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia pe etnii şi confesiuni, precum şi repartizarea lor pe sexe: bărbaţi şi femei şi după starea civilă: căsătoriţi, necăsătoriţi şi văduvi, precum şi o menţiune privitoare la bărbaţii incorcorabili, cei cu vârsta între 17 şi 26 de ani. Tot aici găsim şi numărul de case şi locuinţe, precum şi numărul de animale mari: cai şi bovine.

În momentul efectuării recensământului localitatea era *sat* şi erau în ea 226 persoane, erau 6 străini în localitate şi 3 persoane din populaţia de drept erau plecate din localitate. Populaţia de drept era alcătuită din *109 bărbaţi* şi *117 de femei*, astfel erau 42 bărbaţi căsătoriţi şi 42 femei căsătorite, 65 de bărbaţi necăsătoriţi şi 2 bărbaţi văduvi, iar dintre femei 57 erau necăsătorite şi 18 erau văduve. Numărul bărbaţilor redaţi ca incorporabili, adică cu vârsta între 17 şi 26 de ani se ridica la *24*. La această dată erau 43

---

[39] Bogdan Crăciun, Ioan Bolovan, *Consignatio statistico topographica singulorum in Magno Principatu Transylvaniae : (Transilvania la 1829-1831)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, p. 42.

[40] *Schematismus venerabilis cleri Graeci ritus cahtolicorum Dioeceseos Fogarasiensis in Transilvania, pro anno a Christos nato MDCCCXXXV ab unione cum ecclesia romana CXXXVIII*, Blasii, 1835, p. 111.

[41] *Schematismus venerabilis cleri Graeci ritus cahtolicorum Dioeceseos Fogarasiensis in Transilvania, pro anno a Christos nato MDCCCXLII ab unione cum ecclesia romana CXLV*, Blasii, 1842, p. 117.

case, 57 de locuințe[42]. Populaţia de drept era *226* de persoane şi era alcătuită etnic (după naţionalitate) din *226* români, fără să existe maghiari, secui, saşi, germani, ţigani, armeni evrei sau alte naţionalităţi, iar confesional (după religie) toate cele *226* erau greco-catolici, fără să existe ortodocşi, romano-catolici, reformaţi, evanghelici, unitarieni sau izraeliţi şi deţineau 2 cai şi 176 bovine[43].

1857

Recensământul alcătuit în anul *1857* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia pe confesiuni (nu şi pe etnii), precum şi repartizarea lor pe sexe: bărbaţi şi femei. Tot aici găsim şi numărul de case şi locuinţe, o împărţire a populaţiei pe categorii de vârstă şi după ocupaţie.

În momentul efectuării recensământului localitatea *Hăşdate* era *sat* şi erau *55* de case, *61* de locuinţe, în localitate se aflau *282* persoane, dintre care *5* străini şi *277* localnici, iar *21* persoane din populaţia localnică erau plecare din localitate. Populaţia localnică era alcătuită din *133 bărbaţi* şi *144 de femei*, la care se adăugau cei *14* bărbaţi şi cele *7* femei care erau plecaţi din localitate, astfel populaţia localnică era *298* deci *147* bărbaţi şi *151* femei[44].

Populaţia era împărţită după religie (confesional) în 294 greco-catolici, 4 romano-catolici, nu erau alte religii în afară de acestea[45].

După starea civilă populaţia era împărţită în 90 bărbaţi necăsătoriţi, 54 bărbaţi căsătoriţi, 3 bărbaţi văduvi, 78 femei necăsătorite, 54 femei căsătorite şi 19 văduve[46].

După vârstă populaţia localităţii *Hăşdate* era următoarea: între 0-5 ani erau 31 de băieţi şi 22 de fete, între 6-13 ani erau 26 de băieţi şi 28 de fete, între 14-23 ani erau 25 de băieţi şi 30 de fete, între 24-39 ani erau 38 de bărbaţi şi 45 de femei, între 40-59 de ani erau 23 de bărbaţi şi 21 de femei şi peste 60 de ani doar câte 4 bărbaţi şi 5 femei[47].

O citire atentă a datelor statistice potrivit populaţiei după vârstă ne descoperă o localitate cu majoritatea membrilor ei sub vârsta de 13 de ani 107 de persoane (35,91%) deci tânără şi cu o medie de vârstă scăzută, cu o populaţie majoritară între 14 şi 59 de ani, anume 182 de persoane (61,07%), deoarece doar 9 persoane (3,02%) depăşiseră vârsta de 60 de ani.

---

[42] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1850 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2014, pp. 142-143.
[43] *Ibidem*, pp. 144-145.
[44] Traian Rotariu et al., *Recensământul din 1857 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1997, p. 148.
[45] *Ibidem*, p. 149.
[46] *Ibidem*.
[47] *Ibidem*, p. 150.

O rubrică aparte este împărţirea persoanelor recenzate după ocupaţie. Aici avem următoarele date: *3* funcţionari, *32* proprietari de pământ, *1* industriaş *7* în categoria „alte slugi", *7* zilieri, 40 de persoane în categoria „alţi bărbaţi sub 14 ani" şi *208* femei şi copii peste 14 ani. Nu existau nici un preot, militar în termen, artist, avocat, notar, personal sanitar, rentier, comerciant, marinar sau pescar, precum nici muncitori necalificaţi în agricultură, industrie sau comerţ, ocupaţii de asemenea recenzate separat[48].

1869

Recensământul alcătuit în anul *1869* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia pe confesiuni şi după sexe, tot aici găsim şi numărul de case.

În momentul efectuării recensământului erau în localitatea *Hăşdate 58* de case, *69* de familii, în care locuiau *344* de persoane din care 174 bărbaţi şi 170 femei[49], deci o medie de 4,98 persoane pe familie şi o medie de 5,93 persoane pe casă. După religie sunt menţionate 333 persoane greco-catolici, 4 armeano-catolici şi 7 izraeliţi[50].

1880

Recensământul alcătuit în anul *1880* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia pe confesiuni şi după limba maternă. Tot aici găsim şi numărul de case, starea alfabetizării.

În momentul efectuării recensământului erau în localitatea *Hăşdate 55* de case în care locuiau *244* de persoane[51]. Populaţia era împărţită după religie (confesional) în *0* ortodocşi, *231* greco-catolici, 1 romano-catolici, 3 reformaţi, 4 unitarieni şi 5 izraeliţi şi după limba maternă (etnic) erau *221* români, 3 maghiari, 9 germani şi 11 cu limba maternă necunoscută, iar numărul persoanelor alfabetizate era de 26[52].

1882

În cadrul şematismului din anul 1882 populaţia localităţii Hăşdate (*Hesdát* / *Hesidate*) însuma 326 de locuitori împărţiţi confessional în 320

[48] *Ibidem*, p. 151.
[49] Traian Rotariu, Cornelia Mureşan, Elemer Mezei, *Recensământul din 1869 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2008, p. 130.
[50] *Ibidem*, p. 131.
[51] Traian Rotariu, Cornelia Mureşan, Elemer Mezei, *Recensământul din 1880 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1997, p. 134.
[52] *Ibidem*, p. 135.

greco-catolici şi 6 iudaici[53]. Tot aici este amintită variaţia populaţiei localităţii astfel sunt menţionate 29 de naşteri, 22 de morţi şi 3 căsătorii[54].

1890

Recensământul alcătuit în anul *1890* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia pe confesiuni şi după limba maternă precum şi existenţa sau lipsa în anul *1893* a ţiganilor în localitate[55]. Aici aflăm că în *Hăşdate* erau *52* de case locuite şi că suprafaţa satului era de *848* de iugăre de teren.

După limba maternă populaţia civilă prezentă era la *1890* în număr de *273*, din care *263* români, *3* maghiari, *5* germani *şi 2* de alte limbi în afară de slovacă, ruteană, croată sau sârbă şi nu existau ţigani în 1893[56].

Din punct de vedere confesional (după religie) situaţia era următoarea: *1* ortodocşi, *267* greco-catolici, *3* romano-catolici, *2* reformaţi, fără a fi menţionaţi armeano-catolici, armeano-ortodocşi, evanghelici, unitarieni, alte religii creştine, izraeliţi sau alte religii necreştine evidenţiate separate în cadrul recensământului[57].

1894

În cadrul şematismului din anul 1894 populaţia localităţii Hăşdate (*Hesdat / Hesidate*) însuma 256 de locuitori împărţiţi confessional în 249 greco-catolici şi 7 iudaici[58]. Tot aici este amintită variaţia populaţiei localităţii astfel sunt menţionate 48 de naşteri, 22 de morţi[59].

1898

Un alt şematismu din anul 1898 menţionază că populaţia localităţii Hăşdate (*Hesdat / Hesdatea*) însuma 287 de locuitori împărţiţi confessional în 279 greco-catolici, 5 de Confesio Helvetica şi 3 iudaici[60]. Tot aici este

[53] *Schematismus venerabilis cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1882*, Szamosujvárini, 1882, pp. 25-26.
[54] *Ibidem*.
[55] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1890 şi Recensământul ţiganilor din 1893 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009, pp. 148-149.
[56] *Ibidem*, p. 148.
[57] *Ibidem*, p. 149.
[58] *Schematismus venerabilis cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1894*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1894, p. 26.
[59] *Ibidem*, p. 25.
[60] *Schematismus cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1898*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1898, p. 28.

amintită variaţia populaţiei localităţii astfel sunt menţionate 28 de naşteri, 13 de morţi[61].

Secolul al XX-lea
1900

Recensământul alcătuit în anul *1900* ne furnizează date privind numărul populaţiei, împărţirea acesteia după limba maternă şi după religie, precum şi repartizarea lor pe sexe: bărbaţi şi femei dar şi o împărţire a populaţiei pe categorii de vârstă şi nivelul de şcolarizare, precum şi diferenţierea între populaţia civilă şi cea militară. Tot aici găsim şi numărul de case şi locuinţe şi în plus materialul din care erau construiţi pereţii şi acoperişurile caselor.

În momentul efectuării recensământului localitatea era *sat*, se întindea pe o suprafaţă de *849* de iugăre, erau *63* de case, iar în localitate se aflau *307* persoane din care *8* plecaţi şi 1 străin, toţi cei *307* erau civili şi *nu exista* populaţie militară[62]. După limba maternă erau *281* români, *15* maghiari, *9* germani şi 2 de altă limbă afară de slovacă, ruteană, croată sau sârbă care sunt evidenţiate în cadrul recensământului, iar după religie situaţia era următoarea: *4* ortodocşi, *277* greco-catolici, *2* romano-catolic, *13* reformaţi şi *11* izraeliţi[63]. Din întreaga populaţie ştiau scrie şi citi doar *34* persoane şi ştiau ungureşte *56* persoane[64] ceea ce arată faptul pe lângă populaţia maghiară încă 41 de persoane ştiau ungureşte.

După vârstă, populaţia localităţii Hăşdate era următoarea: între 0-5 ani erau 48 de persoane, între 6-11 ani erau 44 de persoane, între 12-14 ani erau 20 de persoane, între 15-19 ani 38 de persoane, între 20-39 ani erau 75 de persoane, între 40-59 ani erau 62 de persoane şi cu vârsta mai mare de 60 de ani erau 20 de persoane[65]. O citire atentă a datelor statistice potrivit populaţiei după vârstă ne descoperă o localitate cu majoritatea membrilor ei sub vârsta de 20 de ani *150* de persoane (48,86%) deci tânără dacă luăm ca vârstă până la 40 de ani avem 225 persoane (73,29%) dar cu o medie de vârstă scăzută, deoarece doar *20* persoane (6,51%) depăşiseră vârsta de 60 de ani.

---

[61] *Ibidem*, p. 27.
[62] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1999, p. 254. În *Dicţionarul numirilor de localităţi cu poporaţiunea română din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş* apărut în 1909 şi reeditat în 1921 găsim informaţia conform căreia localitatea Hăşdate avea 307 locuitori din care români 281, cf. Silvestru Moldovan, Nicolau Togan, *Dicţionarul numirilor de localităţi cu poporaţiunea română din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş*, Sibiiu, 1919, p. 87.
[63] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 1999, p. 255.
[64] *Ibidem*, p. 256.
[65] *Ibidem*.

Pe sexe, populaţia era alcătuită din 161 bărbaţi şi 146 femei, iar după starea civilă erau 165 necăsătoriţi, 118 căsătoriţi, 23 văduvi şi un divorţat[66].

O rubrică aparte este dedicată materialelor din care erau confecţionate locuinţele: pentru pereţi sunt luate în calcul patru categorii: piatra sau cărămida, piatră şi pământ, chirpici sau pământ şi lemn sau altceva, iar pentru acoperiş trei categorii: ţiglă, şindrilă şi trestie sau paie. Pentru localitatea Hăşdate, din cele 63 de case recenzate 31 aveau pereţii din cărămidă, 1 era de piatră şi pământ, 14 era din chirpici sau pământ, iar celelalte 17 din lemn sau altceva, în timp ce 1 era acoperită cu ţiglă, 18 erau acoperite cu şindrilă şi restul de 44 cu trestie sau paie[67].

Observăm aici interesul autorităţii recenzatoare asupra ratei de şcolarizare, asupra divorţialităţii şi asupra stării materiale a persoanelor recenzate, deoarece materialele din care erau construite locuinţele, atât pereţii lor cât şi acoperişul fac o radiografie extinsă asupra stării materiale a locuitorilor, şi puteau observa după calitatea acestora cu uşurinţă câte familii erau mai înstărite şi câte mai sărace, precum şi ponderea acestora în raport cu toate locuinţele din localitate. Din rezultatul final observăm că 50,79% din case păreau mai diferită decât celelalte în ceea ce priveşte pereţii şi doar 30,16% în ceea ce priveşte acoperişul. Deducem că aproximativ 50,79% erau înstăriţi sau medii, având casele confecţionate din piatră sau cărămidă, şi din aceştia 30,16% erau mai înstăriţi având acoperişul acestora din şindrilă. În ansamblu ei, locuitorii erau 30,16% înstăriţi, iar restul de 69,84% erau de condiţie materială slabă sau medie.

Tot din anul 1900 mai avem recenzate şi ocupaţiile locuitorilor Transilvaniei. În ceea ce priveşte localitatea Hăşdate din totalul de 307 de persoane doar 184 erau ocupate, restul de 123 erau întreţinute. Pe ramurile economiei, din cele 184 persoane, 177 lucrau în agricultură şi horticultură, 3 în comerţ şi credit, 1 în transporturi, şi 3 erau servitori casnici. Nu sunt menţionate persoane care activau în alte ramuri ale economiei primare, în exploatare minieră şi siderurgie, în industrie, în serviciul public şi liberi profesionişti, în armată sau zilieri[68].

La secţiunea agricultura şi horticultura găsim menţionaţi 155 de bărbaţi din care 104 ocupaţi şi 51 întreţinuţi şi 138 de femei din care 73 ocupate şi 65 întreţinute. În ceea ce priveşte proprietatea nu sunt menţionaţi proprietari cu mai mult de 100 de iugăre şi arendaşi pentru o suprafaţă mai mare

[66] *Ibidem*, p. 257.
[67] *Ibidem*.
[68] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1900.Transilvania* II. Populaţia după ocupaţii, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, p. 258.

de 100 de iugăre, 8 sunt de mici proprietari sau arendaşi şi 18 mici proprietari zilieri, 11 lucrători în parte şi 36 membri de familie ajutător, nu erau crescători de animale, horticultori sau funcţionari şi erau 36 de servitori. Dintre muncitori 4 erau sub 16 ani şi 68 muncitori peste 16 ani[69].

La secţiunea industria propriu-zisă avem ocupate 3 persoane, dintre care 1 bărbat şi 2 femei, toţi în industria propriu-zisă şi nici unul în industria casnică şi populară sau în industria nomadă, din cei din industria propriu-zisă unul este independent şi 2 membri de familie ajutători şi nici unul funcţionar, maistru, muncitor calificat, calfă, ucenic sau slugă[70].

La secţiunea industria propriu-zisă avem detaliate şi ocupaţiile recenzate astfel toate cele trei persoane aveau ocupaţie din domeniul hotelier, alimentaţie publică şi nu este menţionată nici o persoană în categoria fierar, lăcătuş, cărămidar, olar, cherestegiu, tâmplar, pielar, tăbăcar, tocător, textilist, pantofar, cizmar, morar, brutar zidar, dulgher sau alte ocupaţii. Totodată sunt menţionate 4 persoane cu activitate în industria secundară[71].

În cadrul şematismului tipărit în anul 1900 aflăm că localitatea *Hăşdate* (*Hesdat (Hesdatea)* era în *Districtus Szamosujváriensis, Comitatul Szolnok-Doboka* şi avea un total de *245* de persoane din care 237 greco-catolici, 2 ortodocşi, 3 de Confesio Helvetica şi 3 iudaici[72].

Între cele două menţiuni privind anul 1900, cea civilă şi cea religioasă se observă o diferenţă de 62 persoane şi, implicit, o diferenţă considerabilă în ceea ce priveşte repartizarea confesională.

1903

În şematismul din anul 1903 Hăşdate aparţinea de *Diocesi Szamosujváriensi, Districtus Szamosujváriensis in Comitatu Szolnok-Doboka* sunt menţionate 277 persoane, din care 257 greco-catolici, 3 romano-catolici, 7 de Confesio Helvetica şi 10 iudaici[73].

1906

În şematismul din anul 1906 localitatea făcea parte din *Diocesi Szamosujváriensi, Districtus Szamosujváriensis in Comitatu Szolnok-Doboka*

[69] *Ibidem*, p. 259.
[70] *Ibidem*, p. 260.
[71] *Ibidem*, p. 261.
[72] *Schematismus cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christos nato MDCCCC*, Szamosujvárini, 1900, pp. 43-44.
[73] *Schematismus cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christos nato MDCCCCIII. Ab erectione diocesis L*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1903, p. 29.

sunt menţionate 379 persoane, din care 365 greco-catolici, 3 romano-catolici, 7 de Confesio Helvetica şi 2 iudaici[74].

Menţionările din şematismele greco-catolice par ireale. Dacă ar putea fi rezonabil o creştere cu 20 de persoane între 1900 şi 1903, creşterea în următorii 3 ani pare de neînchipuit, 108 persoane şi imediat descreşterea cu 98 de persoane în următorii 4 ani.

1910

Recensământul din anul *1910* este unul dintre cele mai complexe, şi urmează îndeaproape rubricatura celui din 1900, astfel găsim informaţii privind numărul total al populaţiei localnice împărţită ca cetăţeni străini sau plecaţi, ca populaţie civilă sau militară, apoi avem împărţirea după limba maternă şi după religie, după gradul alfabetizării în care sunt menţionate persoanele care ştiu să scrie şi să citească şi câţi ştiu limba maghiară, avem apoi o împărţire după vârstă, după sexe şi după starea civilă. Alături de numărul de case este trecută şi suprafaţa localităţii şi sunt incluse detalii despre materialele din care sunt construite casele şi din ce este confecţionat acoperişul acestora.

În ceea ce priveşte localitatea Hăşdate în momentul recensământului este menţionat un număr total al populaţiei localnice de *296*[75]. Din aceştia nici unul nu era cetăţean străin şi nici unul nu este consemnate la rubrica persoane plecate, toţi cei 296 făceau parte din populaţia civilă şi nu sunt menţionaţi militari[76]. Populaţia era împărţită după limba maternă (etnic), după cum urmează: *263* români, *24* maghiari şi 9 germani fără populaţie de alte limbi ca de exemplu slovacă, ruteană, croată sau sârbă care au fost evidenţiate în cadrul recensământului. După religie (confesional) situaţia era următoarea: *0* ortodocşi, *267* greco-catolici, *1* romano-catolici, *19* reformaţi şi *9* izraeliţi[77]. Întinderea localităţii era în suprafaţă de 842 jugăre şi numărul caselor era 61[78].

La gradul alfabetizării locuitorilor erau trecute *38* de persoane care ştiau să scrie şi să citească şi *57* de persoane care ştiu ungureşte, fără a se speci-

[74] *Schematismus venerabilis cleri diocesis Szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christos nato MDCCCCVI*, Typis typographiae dioecesanae, Szamosujvárini, 1906, p. 27.
[75] Numărul este reconfirmat în C. Martinovici, N. Istrati, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ţinuturi alipite* II. Dicţionarul comunelor, II. Dicţionarul comunelor, Cluj, 1921, p. 124; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, Institutul central de statistică, Bucureşti, 1938, p. 734.
[76] Traian Rotariu, Cornelia Mureşan, Elemer Mezei, *Recensământul din 1910 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Staff, Cluj-Napoca, 1999, p. 240.
[77] *Ibidem*, p. 241.
[78] *Ibidem*, p. 240.

fica nivelul la care ştiu aceştia. Pe categorii de vârstă erau 36 persoane până la 5 ani, 33 persoane între 6 şi 11 ani, 19 persoane între 12 şi 14 ani, 38 persoane între 15 şi 19 ani, 77 persoane între 20 şi 39 de ani, 71 persoane între 40 şi 59 de ani şi doar 22 de persoane peste 60 de ani[79]. Observăm o localitate cu populaţie tânără, 126 persoane din cele 296 erau sub vârsta de 20 de ani, din acestea 69 sub 12 ani, iar 68,58% din populaţie (203 persoane) având vârsta sub 40 de ani.

La împărţirea după sexe, observăm *160* bărbaţi şi *136* femei, iar după starea civilă erau 132 căsătoriţi, 144 necăsătoriţi, 20 erau văduvi şi nici unul divorţat[80]. Observăm aici numărul mare de persoane necăsătorite – 132 datorită vârstei tinere a majorităţii populaţiei menţionată mai sus, 126 persoane (42,57%) sub 20 de ani şi deducem de aici faptul că majoritatea persoanelor încheiau o căsătorie după vârsta de 20 de ani.

În ceea ce priveşte materialele din care erau construite 38 de case menţionate sunt case din piatră sau cărămidă, 4 din chirpici sau pământ şi 19 din lemn sau altceva, nemaifiind case din piatră şi pământ. În ceea ce priveşte materialul din care era confecţionat acoperişul acestora sunt menţionate 3 acoperite cu ţiglă, 22 cu şindrilă şi restul de 36 cu trestie sau paie[81]. Raportând numărul de case la populaţie observăm o medie de 4,85 persoane ca locuitori ai unei case deci o familie cu doi sau trei copii.

Un element important este cel al detaliilor privind ocupaţia locuitorilor satului Hăşdate, împărţirea lor în agricultori şi industriali, aceştia din urmă fiind recenzaţi şi din prisma ocupaţiei efective pe care o aveau.

În acelaşi recensământ al anului 1910 găsim date importante privind ocupaţiile populaţiei localităţii Hăşdate în anul 1910, astfel din totalul de 296 de persoane 126 erau ocupate şi restul de 170 erau întreţinute[82]. Ca ocupaţie, majoritatea zdrobitoare a populaţiei era ocupată cu agricultura şi horticultura, adică 114 din cei 126, 6 activau în industrie, 1 în transporturi, 3 ca servitori casnici şi 2 alte ocupaţii sau ocupaţii necunoscute, în timp ce nici unul nu lucra în comerţ şi credit, în servicii publice şi liber profesionişti, în alte ramuri ale economiei primare, exploatare minieră, siderurgie, armată sau zilieri[83].

La rândul lor cele 114 de persoane care alcătuiau populaţia din agricultură şi horticultură era împărţită între 102 bărbaţi şi 12 de femei, iar dintre cei întreţinuţi 42 erau bărbaţi şi 105 femei, rezultând astfel 144 de bărbaţi

[79] *Ibidem*, p. 242.
[80] *Ibidem*, p. 243.
[81] *Ibidem*.
[82] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1910 Transilvania. Volumul II. Populaţia după ocupaţii*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006, p. 240.
[83] *Ibidem*.

şi 117 femei[84]. Importantă pentru cunoaşterea stării materiale a localnicilor este şi secţiunea privitoare la proprietate, astfel nu găsim proprietari cu mai mult de 100 de iugăre de pământ şi nici un arendaş mare, cu mai mult de 100 de iugăre de pământ, dar găsim 10 mici proprietari sau arendaşi şi 10 de mici proprietari sau zilieri şi 5 de membri de familii ajutători, nu găsim însă lucrători în parte, crescători de animale, horticultori sau funcţionari, dar găsim 24 servitori[85]. O rubrică aparte o au muncitorii între care găsim 4 sub 16 ani şi 61 peste 16 ani[86].

În ceea ce priveşte cele 6 persoane care activau în industrie 5 erau bărbaţi şi una era femeie, toţi aceştia activau în industria propriu-zisă şi nici unul în industria casnică şi populară, sau în industria nomadă, după statut, cei din industria propriu-zisă erau toţi 6 independenţi, nici unul nu era funcţionar, membru de familie ajutători, maistru sau muncitor necalificat, calfă, ucenic sau slugă[87]. După ocupaţie 1 era pantofar, cizmar, 3 zidari, 1 dulgher şi 1 avea ocupaţie din domeniul hotelier sau alimentaţie publică, nu erau nici un fierar, lăcătuş, cărămidari, olar, cherestegiu, tâmplari, pielar, tăbăcar, torcător sau textilist, croitor morar sau brutar, măcelar, mezelar, o altă ocupaţie în afara celor menţionate sau persoane cu activitate industrială secundară[88].

1900-1910

O analiză demografică privind primul deceniu al secolului al XX-lea pornind de la datele recensămintelor din 1900 când se găseau 307 de persoane şi 1910 când se găseau 296 de persoane o găsim în volumul *Mişcarea naturală a populaţiei între 1901-1910. Transilvania. Volumul I. Evenimente demografice*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005. Analiza este bazată pe natalitate, nupţialitate şi mortalitate, astfel privitor la născuţii vii avem în anul 1901 5 persoane, în anul 1902 7 persoane, în anul 1903 8 persoane, în anul 1904 7 persoane, în anul 1905 9 persoane, în anul 1906 5 persoane, în anul 1907 6 persoane, în anul 1908 11 persoane, în anul 1909 10 persoane şi în anul 1910 15 persoane[89], şi privitor la numărul de decedaţi în aceeaşi ani avem în anul 1901 6 persoane, în anul 1902 7 persoane, în anul 1903 4 persoane, în anul 1904 8 persoane,

[84] *Ibidem*, p. 241.
[85] *Ibidem*.
[86] *Ibidem*.
[87] *Ibidem*, p. 242.
[88] *Ibidem*, p. 243.
[89] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Mişcarea naturală a populaţiei între 1901-1910. Transilvania. Volumul I. Evenimente demografice*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, p. 238.

în anul 1905 4 persoane, în anul 1906 6 persoane, în anul 1907 6 persoane, în anul 1908 2 persoane, în anul 1909 5 persoane şi în anul 1910 10 persoane[90]. Din compararea natalităţii şi mortalităţii observăm un spor natural de 25 persoane, sporul efectiv fiind de -11 persoane, sporul natural fiind cu 36 mai mare decât sporul efectiv[91].

Numărul mediu de decedaţi pe an în perioada 1901-1910 pe grupe de vârste este relevant pentru a constata condiţiile de viaţă la începutul secolului al XX-lea, astfel în Hăşdate sub 1 an sunt 2 persoane, între 1-6 ani 1 persoană, deci un total de 3 persoane până la 6 ani şi 3 persoane de 7 ani şi mai mari. Dintr-un total de 6 decedaţi nici unul nu au beneficiat de asistenţă medicală, iar cauza morţii a fost stabilită de altcineva şi nu de medic[92].

În perioada 1901-1910 s-au înregistrat în medie 3 căsătorii, 8 naşteri, toate cu născuţi vii din care 7 legitime şi 1 ilegitim, iar în procente întâlnim următoarele rate medii: nupţialitale 10%, natalitate 26,5%, mortalitate 19,9%, un spor natural de 8% şi o mortalitate infantilă de 250%[93].

Dintr-un al doilea volum, *Mişcarea naturală a populaţiei între 1901-1910. Transilvania. Volumul II. Cauze de deces*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, putem observa bolile vremii care în unele împrejurări au fost cauzatoare de moarte şi pentru locuitorii din localitatea Hăşdate.

Din cele 58 de persoane decedate în perioada 1901-1910 unele au murit de boli contagioase precum de tuse convulsivă 1 persoană, de difterie 1 persoană, de tuberculoză 3 persoane[94]. Alte boli necontagioase care au fost cauzatoare de moarte, amintite sunt: slăbiciune necongenitală 8 persoane, de bătrâneţe 7 de persoane, de atac de apoplexie 2 persoane, de spasme, convulsii 1 persoană, de pneumonie sau pleurezie au murit 3 de persoane, de boli de apă 4 persoane, de alte boli 1 persoană, precum şi 3 decese violente: 1 accident, 1 sinucidere şi 1 omucidere[95].

1914

În şematismul din anul 1914 localitatea Hăşdate era arondată la *Dieceza Gr. Cat. Română de Gherla (Szamosujvár), Districtul protopopesc Gherla (Szamosujvár) în Comitatul Szolnok-Doboka* şi sunt menţionate 294 per-

[90] *Ibidem*, p. 239.
[91] *Ibidem*.
[92] *Ibidem*, p. 240.
[93] *Ibidem*, p. 241.
[94] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Mişcarea naturală a populaţiei între 1901-1910. Transilvania. Volumul II. Cauze de deces*, în Studia Censualia Transsilvanica, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, p. 120.
[95] *Ibidem*, p. 121.

soane, din care 257 greco-catolici, 2 romano-catolici, 17 de Confesio Helvetica şi 18 iudaici[96].

1914-1919

În volumul *Românii din Transilvania, Bant, Crişana, Sătmar* şi *Maramureş* în *Primul Război Mondial. Ancheta Astrei. „Tablourile nominale". Partea I. Transilvania*, sunt redate date privitoare la implicarea populaţiei româneşti în Primul Război Mondial. În ceea ce priveşte localitatea *Hăşdate/Szamoshesdát* care făcea parte din comitatul Solnoc-Dăbâca, plasa Gherla sunt redate următoarele date: populaţia românească conform centralizatorului Astrei este de 297 persoane, populaţia localităţii conform Recensământului din 1910 este de 296 persoane, din care 263 persoane alcătuiau populaţia românească, procentul populaţiei româneşti la 1910 este de 88,85%, populaţia ortodoxă de 0 persoane, populaţia greco-catolică de 267 persoane, populaţia ortodoxă şi greco-catolică este de 267, deci un procent de 90,20%. Nu au fost persoane decorate. Au luat parte la mişcările impuse de război fiind chemaţi 51 de persoane la partea activă ca soldaţi pe front şi 1 persoană a fost chemată la partea sedentară, pentru servicii auxiliare, sau mobilizaţi pe loc şi nu au fost persoana chemate pentru a fi arestaţi sau internaţi şi nici nu au fost refugiaţi[97].

Din cele 52 de persoane care reprezintă totalul persoanelor mobilizate, adică un procent de 19,39% din totalul populaţiei româneşti raportată la 1910 (din totalul ortodocşilor şi greco-catolicilor, din totalul românilor înregistraţi de ASTRA) 1 intelectual şi 166 plugari. În urma războiului s-au întors acasă un număr de 33 de persoane deplin sănătoşi, 5 invalizi, 5 răniţi, bolnavi care s-au însănătoşit, 6 au murit pe câmpul de luptă, 1 au murit în temniţă, în pribegie, în spital, în urma bolilor sau rănilor şi 2 au dispărut neconsemnându-se numărul de văduve şi orfani rămaşi în urma lor[98].

Cele 9 persoane, morţi şi dispăruţi în război, 1914-1919 reprezentau 3,42% din populaţia românească raportată de ASTRA în 1910 şi 3,37 din populaţia ortodoxă şi greco-catolică raportată în acelaşi an în urma cărora au rămas 7 văduve şi 12 orfani[99].

---

[96] *Şematismul veneratului cler al Diecezei Greco-catolice române de Gherla pe anul 1914 dela înfiinţarea episcopiei anul 61. dela sfânta unire a românilor cu sfânta apostolică biserică a Romei anul 214*, Tipografia diecezană, Szamosujvár, 1914, p. 38.

[97] Ioan Popa, *Românii din Transilvania, Banat, Crişana, Sătmar şi Maramureş în Primul Război Mondial. Ancheta Astrei. „Tablourile nominale". Partea I. Transilvania*, ediţia a II-a, îmbunătăţită, Sibiu, 2021, p. 364.

[98] *Ibidem*, p. 365.

[99] *Ibidem*.

Din cele 52 de persoane care au luat parte la mişcările impuse de război 3 au fost intelectuali, 4 comercianţi şi meseriaţi şi 45 plugari[100].

1920

Pe la anul *1920* numărul locuitorilor din *Hăşdate* se ridica la *314* împărţiţi etnic între români care erau *297,* şi unguri care erau *17, aici erau incluşi secui* şi *maghiari* şi trăiau în *63* de case[101].

1924-1925

La scurtă vreme după reîntregirea României din 1918, în datele privitoare la anii 1924-1925, populaţia comunei *Hăşdate* se ridica la *314* de locuitori[102].

1925

În şematismul din anul 1925 localitatea Hăşdate era arondată la *Dieceza Gherla, Districul Gherla, judeţul Solnoc-Dobâca* şi sunt menţionate doar cele 262 persoane unite[103], observăm astfel un regres în ceea ce priveşte conţinutul şematismului prin neincluderea celorlalte confesiuni ca şi până atunci.

1930

Un recensământ mai complex al populaţiei este cel din anul 1930. Rezultatele acestuia au fost diseminate şi ulterior tipărite în 10 volume. Primele 3 volume ne aduc înainte datele concrete inclusiv pe localităţi, iar următoarele 7 analizează doar pe provincii, judeţe şi oraşe, fapt pentru care acestea nu au o mare relevanţă pentru cazul nostru.

Numărul populaţiei din localitatea Hăşdate în 1930 era de 382 persoane din care după neam 377 erau români, 1 maghiar şi 4 evrei[104], după limba maternă 377 aveau ca limbă maternă româna, 1 limba maghiară şi 4 idiş[105], reţinem în cadrul recensământului din 1930 recenzarea atât după limba

---

[100] *Ibidem*.

[101] C. Martinovici, N. Istrati, *Dicţionarul Transilvaniei, Banatului şi celorlalte ţinuturi alipite* II. Dicţionarul comunelor, II. Dicţionarul comunelor, Cluj, 1921, p. 124.

[102] *Anuarul „Socec" al României Mari* II. Provincia Ardealul 1924-1925, II. Provincia Ardealul 1924-1925, Bucureşti, 1928, p. 704.

[103] *Şematismul veneratului cler român unit al Diecezei de Gherla pe anul 1925 dela înfiinţarea episcopiei anul 72. dela sfânta unire a românilor cu sfânta apostolică biserică a Romei anul 225*, Tipografia diecezană, Gherla, 1925, p. 17.

[104] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1930 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2011, p. 253; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* II. Neam, limbă materie, religie, II. Neam, limbă materie, religie, Bucureşti, 1938, p. 418.

[105] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1930 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2011, p. 252; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul*

maternă cât şi după neam sau etnie ca două criterii distincte şi care au dat aceleaşi valori.

Din totalul de 382 de persoane, după religie situaţia populaţiei era următoarea: *6* ortodocşi, *370* greco-catolici, *1* romano-catolic, *1* reformat şi 4 mozaici[106].

Populaţia era împărţită în 195 de persoane de sex masculin şi 187 persoane de sex feminin[107], la rândul lor, în ceea ce priveşte starea civilă, populaţia de sex masculin era alcătuită din 116 persoane necăsătorite, 68 persoane căsătorite, 10 persoane văduve şi 1 persoană divorţată, iar populaţia de sex feminin era alcătuită din 103 persoane necăsătorite, 67 persoane căsătorite şi 17 persoane văduve[108].

În ceea ce priveşte împărţirea pe grupe de vârstă situaţia persoanelor recenzate din localitatea *Hăşdate* se prezenta astfel: din populaţia masculină 42 de persoane erau între 0-6 ani, 30 de persoane între 7-12 ani, 34 de persoane între 13-19 ani, 76 de persoane între 20-64 ani şi doar 13 persoane de 65 de ani sau mai mult, iar din populaţia feminină 40 de persoane erau între 0-6 ani, 26 de persoane între 7-12 ani, 30 de persoane între 13-19 ani, 78 de persoane între 20-64 ani şi doar 13 persoane de 65 de ani sau mai mult[109].

O rubrică aparte este alocată recenzării după gospodării, infirmităţi şi populaţie flotantă, astfel cele 382 de persoane locuiau în 68 gospodării individuale, nu existau locuinţe comune. După infirmităţi nu exista nici un orb, surdo-mut sau olog. Populaţia flotantă era alcătuită din 2 femei, ambele de cetăţenie română[110], observăm de aici că media membrilor de familie era de aproximativ 5,62 persoane pe gospodărie individuală[111].

---

general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930 II. Neam, limbă materie, religie, II. Neam, limbă materie, religie, Bucureşti, 1938, p. 419.

[106] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1930 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2011, p. 251; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* II. Neam, limbă materie, religie, II. Neam, limbă materie, religie, Bucureşti, 1938, p. 730.

[107] Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, Bucureşti, 1938, p. 210.

[108] *Ibidem*.

[109] *Ibidem*, p. 472.

[110] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1930 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2011, p. 250; Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, Bucureşti, 1938, p. 734.

[111] Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, I. Sex, stare civilă, grupe de vârstă, gospodării, infirmităţi, populaţia flotantă, Bucureşti, 1938, p. 734.

Un aspect important în ceea ce priveşte locuitorii satului *Hăşdate* în anul *1930* este cel revelat de diseminarea rezultatelor recensământului din 1930 privitor la *ştiinţa de carte*, de unde aflăm că în anul 1930 în localitatea *Hăşdate* din totalul de *382* persoane erau 195 bărbaţi şi 187 femei, din care peste 7 ani erau 153 bărbaţi şi 147 femei[112]. Din totalul celor peste 7 ani doar un procent de 68,3% erau şcolarizaţi, nici un bărbat şi nici o femeie nu a beneficiat de instrucţie extra-şcolară, 95 de bărbaţi şi 69 de femei au beneficiat de instrucţie primară, 19 bărbaţi şi 19 femei au beneficiat de instrucţie secundară, nici un bărbat şi nici o femeie nu a beneficiat de instrucţie profesională, 3 bărbaţi şi nici o femeie aveau instrucţie universitară[113]. Numărul total al neştiutorilor de carte se ridică la 95 de persoane din care 36 bărbaţi şi 59 femei repartizaţi pe grupe de vârstă astfel: între 7 şi 12 ani 2 băieţi şi 3 fete, între 13 şi 19 ani 6 băieţi şi 1 o fată, între 20 şi 64 de ani 19 de bărbaţi şi 42 femei, peste 65 de ani 9 bărbaţi şi 13 femei[114].

În şematismul din anul 1930 localitatea Hăşdate era arondată la *Dieceza Gherla, Districtul Gherla, judeţul Someş* şi sunt menţionate doar cele 339 persoane unite[115] cu neincluderea celor de alte confesiuni.

1941

În anul 1941 localitatea *Hăşdate* avea o populaţie statornică de 306 de persoane care era împărţită confesional în 0 ortodocşi, 291 greco-catolici, 4 romano-catolici şi 11 reformaţi. Din întreaga populaţie doar 16 ştiau ungureşte[116].

În cadrul aceluiaşi recensământ avem recenzată populaţia separat după limba maternă şi naţionalitate, astfel, după limba maternă sunt menţionate 287 de persoane cu limba maternă română, 15 cu limba maternă maghiară şi 4 cu limba maternă ţigănească, iar după naţionalitate sunt menţionaţi 288 români, 14 maghiari şi 4 ţigani[117].

1947

În şematismul din 1947, tipărit abia în anul 1996, Hăşdate este menţionată ca făcând parte din *Districtul vicarial foraneu al Gherlei* –

[112] Dr. Sabin Manuilă, *Recensământul general al Populaţiei României din 29 decemvrie 1930* III. Ştiinţa de carte, Institutul central de statistică, Bucureşti, 1938, p. 431.
[113] *Ibidem*.
[114] *Ibidem*.
[115] *Şematismul veneratului cler al Eparhiei române unite de Gherla pe anul 1930 dela înfiinţarea episcopiei anul 77. dela sfânta unire a românilor cu sfânta apostolică biserică a Romei anul 230*, Tipografia diecezană, Gherla, 1930, p. 31.
[116] Traian Rotariu, Maria Semeniuc, Elemer Mezei, *Recensământul din 1941 Transilvania*, în Studia Censualia Transsilvanica, Cluj-Napoca, 2002, p. 216.
[117] *Ibidem*, p. 217.

Sediul Gherla, judeţul Someş şi sunt menţionate doar cele 308 persoane unite, 1 romano-catolic şi 1 reformat luteran[118].

1956

În anul 1956, la 21 februarie când a avut loc recensământul populaţiei, localitatea *Hăşdate* era *sat* aparţinea administrativ de Regiunea Cluj, Raionul Gherla, comuna Livada, iar populaţia recenzată a acesteia a fost inclusă în cea a localităţii Gherla, fapt pentru care datele exacte nu ne sunt cunoscute[119].

1966

În cadrul recensământului din 15 martie 1966, la secţiunea *2. Gospodării după numărul persoanelor care le alcătuiesc*, la localitatea Hăşdate sunt consemnate următoarele date: numărul total al gospodăriilor este de 102, din care 5 alcătuite de 1 persoană, 24 alcătuite din 2 persoane, 18 alcătuite din 3 persoane, 23 alcătuite din 4 persoane, 16 alcătuite din 5 persoane, 8 alcătuite din 6 persoane, 4 alcătuite din 7 persoane, 2 alcătuite din 8 persoane, 1 alcătuită din 9 persoane, 1 alcătuită din 10 sau mai multe persoane, cu un număr total al persoanelor care alcătuiesc gospodăriile de 391, având un număr mediu de 3,8 persoane pe gospodărie[120].

1992

În cadrul primului recensământ post-decembrist efectuat în anul 1992 se constată o populaţie stabilă de 309 persoane, din care 281 ortodocşi (90,94%), 1 reformat, 1 romano-catolic, 7 penticostali (2,27%) şi 19 persoane greco-catolici (6,15%)[121].

Secolul al XXI-lea

În secolul al XXI-lea au avut loc deja 3 recensăminte, în anii 2002, 2011 şi 2021. Din rezultatele acestor recensăminte reţinem numărul total al populaţiei localităţii Hăşdate şi confesiunea lor.

---

[118] *Şematismul Eparhia de Cluj-Gherla 1947* II, Cluj-Napoca, 1996, p. 190.

[119] *Recensământul populaţiei din 21 februarie 1956. Structura demografică a populaţiei. Numărul şi repartizarea teritorială a populaţiei; starea civilă; naţionalitate; limbă maternă; nivel de instruire; familii*, Direcţia generală de statistică, Bucureşti, p. 46.

[120] *Recensământul populaţiei şi locuinţelor din 15 martie 1966* VIII. Gospodării, Direcţia generală de statistică, Bucureşti, 1970, p. 74.

[121] Pr. Iustin Tira, *Situaţia statistică a populaţiei stabile din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului - după confesiunea religioasă - la recensământul din anii: 1992, 2002 şi 2011*, în „Calendarul Renaşterea 2018" Anul I, nr. 1, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2018, pp. 246-247.

2002

În cadrul primului recensământ al mileniului al III-lea efectuat în anul 2002 se constată o populaţie stabilă de 329 persoane, din care 275 ortodocşi (83,59%), 7 reformaţi (2,13%), 1 romano-catolică, 30 penticostali (9,12%) şi 16 persoane greco-catolici (4,86%)[122].

2011

În cadrul recensământului efectuat în anul 2011 se constată o populaţie stabilă de 325 persoane, din care 251 ortodocşi (77,23%), 7 reformaţi (2,15%), 3 romano-catolică (0,92%), 31 penticostali (9,54%), 13 greco-catolici (4%), 3 baptişti (0,92%) şi 17 persoane cu religie nedeclarată (5,23%)[123].

2021

În cadrul celui mai recent recensământ efectuat în anul 2021 se constată o populaţie stabilă de 300 persoane, din care 180 ortodocşi (60%), 3 reformaţi şi unitarieni (1%), 4 romano-catolică (1,33%), 44 penticostali (14,67%), 11 greco-catolici (3,67%), 10 persoane alte religii (3,33%) şi 48 persoane (16%) cu informaţie indisponibilă, inclusive cu religie nedeclarată şi dintr-o eroare de verificare[124].

Din datele statistice ale recensămintelor postdecembriste reiese faptul că populaţia localităţii *Hăşdate* este în continuă scădere şi în cadrul acesteia şi populaţia de confesiune ortodoxă este în continuă scădere numeric şi procentual.

Recensămintele secolului al XVIII-lea au fost realizate atât de autoritatea civilă, statală cât şi de cultele religioase. Ele au fost guvernate de raţiuni economice cu excepţia celor efectuate de către ortodocşi care nu aveau nici un interes economico-financiar. În ceea ce priveşte recensămintele începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea ele au fost realizate de către autoritatea statală, fără implicarea directă a cultelor religioase. Interesul cultelor religioase de conscriere în scop statistic a scăzut, rămânând doar menţiuni interne sau redate în diversele şematisme religioase. Dincolo de scopul lor imediat, atins sau nu, recensămintele rămân izvoare istorice care vorbesc într-o oarecare măsură despre evoluţia numerică a populaţiei din punct de vedere, etnic şi religios, precum şi unele aspecte marcante ale vieţii, preocupărilor şi activităţilor de-a lungul vremii.

---

[122] *Ibidem.*

[123] *Ibidem.*

[124] *Situaţia statistică a populaţiei stabile din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului – după confesiunea religioasă – la Recensămintele din anii: 2011 şi 2021*, în „Calendarul Renaşterea 2024" Anul VII, nr. 7, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 642-643.

1. Tabel privind evoluția statistică a populației după etnie în perioada 1850-1941 conform datelor recensămintelor folosite în prezentul studiu

Anul	**Total**	români	maghiari	evrei	germani	țigani	necunoscută, altă
1850	**226**	226					
1880	**244**	221	3		9		11
1890	**273**	263	3		5		2
1900	**307**	281	15		9		2
1910	**296**	263	24		9		
1920	**314**	297	17				
1930	**382**	377	1	4			
1941	**306**	288	14			4	

2. Tabel privind evoluția statistică a populației după religie în perioada 1850-1941 conform datelor recensămintelor folosite în prezentul studiu

Anul	**Total**	ortodocşi	greco-catolici	romano-catolici / armeano-catolici	reformați	izraeliţi / mozaici	unitarieni
1850	**226**		226				
1857	**298**		294	4			
1869	**344**		333	4		7	
1880	**244**		231	1	3	5	4
1890	**273**	1	267	3	2		
1900	**307**	4	277	2	13	11	
1910	**296**		267	1	19	9	
1930	**382**	6	370	1	1	4	
1941	**306**		291	4	11		

3. Tabel privind evoluția statistică a populației după religie în perioada 1992-2021 conform datelor recensămintelor folosite în prezentul studiu

Anul	**total**	ortodocşi	greco-catolici	romano-catolici	reformaţi	penticostali	baptişti	alta/ nedeclarată	informaţie indisponibilă
1992	**309**	281	19	1	1	7			
2002	**329**	275	16	1	7	30			
2011	**325**	251	13	3	7	31	3	17	
2021	**300**	180	11	4	3	44		10	48

PERSONALITĂȚI DE PRESTIGIU LA BISERICA DIN DEAL. LEGĂTURILE SCRIITORULUI FILOSOF LUCIAN BLAGA CU CENACLUL LITERAR DE LA BISERICA DIN DEAL[1]

VASILE ROJNEAC

Abstract: Prestigious personalities at the "Church on the Hill". The connections of the writer and philosopher Lucian Blaga with the Literary Cenacle at the "Church on the Hill"

Our research approach broadly aims to outline the scholarly activity of the Romanian poet-philosopher and writer Lucian Blaga and the connections he had with Father Florea Mureşanu, archpriest of Cluj and parish priest of the "Holy Trinity" church in Cluj-Napoca, under whose auspices the Literary Cenacle at the "Church on the Hill" was established.

Due to his very active participation, Lucian Blaga will come to the attention of the security forces, who will follow him until the end of his life and will censor his life and literary work. Basically, our material presents the drama that the writer Lucian Blaga went through during the period of sad memory of the communist regime.

Keywords: *"Church on the Hill", Cluj-Napoca, father archpriest Florea Mureşanu, writer Lucian Blaga, Literary Cenacle, communist regime, security forces.*

În jurul celei mai vechi biserici ortodoxe româneşti din Cluj – Biserica „Sfânta Treime" sau „Biserica din Deal"[2], în urmă cu 74 de ani, părintele

[1] Referat susţinut în cadrul Simpozionului internaţional, Zilele Academice Clujene, Panel: Biserica Ortodoxă din Transilvania. Istorie şi Memorie. Personalităţi de prestigiu la Biserica din Deal, 17-19 octombrie 2024.

[2] Biserica cu hramul „Sfânta Treime" sau Biserica din Deal din Cluj-Napoca, aşa cum este cunoscută de către cei mai mulţi dintre clujeni, este cea mai veche biserică ortodoxă construită într-

protopop şi paroh Florea Mureşanu, de vrednică pomenire, a reuşit să coaguleze, într-un cenaclu literar, câteva personalităţi de marcă ale culturii române, între care se număra şi renumitul scriitor Lucian Blaga[3].

Locul la care facem referire este unul special şi încărcat de istorie, un adevărat topos în care teologia s-a împletit foarte frumos şi cu alte domenii de specialitate, prin intermediul unor oameni providenţiali. Am putea spune, păstrând proporţiile, că aici s-au întâlnit „duhul" cu „litera", pentru ca să dea fiinţă la ceva frumos.

Poet, eseist, dramaturg, traducător, jurnalist, profesor universitar, academician şi diplomat român, *Lucian Blaga* este unul dintre cei mai cunoscuţi autori canonici care a frecventat cu regularitate cenaclul literar înfiinţat de scriitorul şi profesorul universitar român Victor Papilian, ale cărui şedinţe se desfăşurau, din lipsă de spaţiu, în casa preotului Florea Mureşanu de pe strada Bisericii Ortodoxe, nr. 10, din Cluj-Napoca.

O mărturie în acest sens o deţinem de la vrednicul de pomenire Arhiepiscop şi Mitropolit Bartolomeu Valeriu Anania, care l-a cunoscut pe Lucian Blaga în aceste împrejurări:

„Victor Papilian îşi reînfiinţase vechiul cenaclu literar, ale cărui şedinţe se ţineau, în lipsă de un loc mai bun, în casa ospitalieră şi încăpătoare a părintelui Florea Mureşanu, preot de ţinută excepţională, cărturar, autorul unei prezentări a [Cazaniei] lui Varlaam, posesor al unei bogate biblioteci de cultură generală. Soţia sa, Eugenia Mureşanu, era o femeie de o rară distincţie, calitate esenţială, fără de care frumuseţea ei ar fi rămas doar frumuseţe. [...] În casa soţilor Mureşanu l-am cunoscut pe Ion Luca şi, mai apoi, pe Lucian Blaga. Dar obişnuiţii cenaclului erau – din câţi îmi mai amintesc şi în afară de inegalabilul Victor Papilian – Ion Cârja-Făgădaru, Zorica Laţcu, Francisc Păcuraru, Titus Ţifu, un oarecare Donică Oprea şi alţi câţiva pe care i-am uitat. Zorica Laţcu – devenită, mai târziu, Maica Teodosia, în mânăstirea Vladimireşti – suferea de o foarte ciudată boală, cu rădăcini atavice, care-i dădea aparenţa unei femei dezechilibrate în vorbă şi gesturi, dar versurile şi le citea frumos, chiar foarte frumos, mai ales când se aşeza în faţa căminului, pe covor, cu paginile şi obrazul în lumina focului[4]".

---

un cartier al Clujului, între anii 1795-1796, în stil baroc şi în formă de navă, de către „un grup de negutători aromâni care au simţit nevoia întemeierii unui lăcaş bisericesc ortodox în care să-şi manifeste credinţa religiei lor, în limba şi cugetul neamului românesc. În această biserică istorică a fost înscăunat, pe data de 29 iunie 1811, episcopul Vasile Moga al Ardealului şi episcopul Nicolae Ivan al Clujului, la 6 decembrie 1921. A se vedea mai multe detalii la CRISTIAN BACIU, FLORIN-CĂTĂLIN GHIŢ, VARGA ATTILA, *Biserica din Deal: vechea biserică ortodoxă a Clujului. Album monografic*, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea, 2023, pp. 9 şi 11.

[3] FLOREA MUREŞANU, *Biserica din Deal sau vechea biserică ortodoxă română din Cluj şi slujitorii ei*, ediţie critică de: Pr. Cristian Baciu, Pr. Florin-Cătălin Ghiţ, Varga Attila, Angela Rus, Cluj-Napoca, Editura Symphologic Publishing/Argonaut, 2021, p. 56.

[4] VALERIU ANANIA, *Memorii*, Iaşi, Editura Polirom, 2008, pp. 106-107.

Din cercetările efectuate mai recent reiese faptul că Lucian Blaga s-a alăturat acestui grup, considerat de autorităţile statului „subversiv", din februarie 1950, iar începând cu luna mai 1950, el a acceptat să facă parte şi din Consiliul Parohial al acestei comunităţi ortodoxe, alături de alte personalităţi importante ale lumii clujene[5]. Din acest moment el începe să fie urmărit sistematic de Securitate, după cum vom vedea în cele ce urmează.

Am stat şi m-am întrebat, de multe ori, oare ce l-a determinat pe Lucian Blaga să onoreze cu prezenţa sa acest cenaclu literar? Răspunsul este uşor de dat. Setea de cunoaştere, lumea deschisă interacţiunii, chiar dacă era deja instaurat regimul comunist, oamenii de cultură aleasă şi spiritualitatea poporului român, acestea cred că l-au sensibilizat pe poet. Şi, nu în cele din urmă, personalitatea complexă a părintelui Florea Mureşanu. Chiar dacă nu era un mistic încadrat strict în canonul Ortodoxiei, Lucian Blaga, fiu de preot şi absolvent de Teologie[6], era conştient că în creaţie şi în Biserică există o mare taină, o taină de nepătruns. De altfel, nu ne mirăm că el este autorul poeziei *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* (1919)[7] şi nu ne mai miră deloc faptul că el, în reflecţia sa filosofică, afirma adesea: „Câteodată, datoria noastră în faţa unui adevărat mister nu e să-l lămurim, ci să-l adâncim aşa de mult, încât să-l prefacem într-un mister şi mai mare". Iată şi versurile poeziei *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* (1919):

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
şi nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.
Lumina altora
sugrumă vraja nepătrunsului ascuns
în adâncimi de întuneric,
dar eu,
eu cu lumina mea sporesc a lumii taină -
şi-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micşorează, ci tremurătoare
măreşte şi mai tare taina nopţii,
aşa îmbogăţesc şi eu întunecata zare

[5] Arhiva Parohiei Ortodoxe Sfânta Treime din Cluj-Napoca, *Fond Protopopiatul Cluj I. Protocoalele şedinţelor comitetului şi sinodului parohial, Procesul verbal din 15 mai 1950* (pagini nenumerotate).

[6] Mircea Păcurariu, *Două sute de ani de învăţământ teologic la Sibiu: 1786-1986*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Eparhiale, 1987, pp. 126-127; 231; 266.

[7] Lucian Blaga, *Ce aude unicornul*, Bucureşti, Editura Minerva, 1975, p. 11.

cu largi fiori de sfânt mister
şi tot ce-i neînţeles
se schimbă-n neînţelesuri şi mai mari
sub ochii mei -
căci eu iubesc
şi flori şi ochi şi buze şi morminte[8]*”.*

Am afirmat faptul că Lucian Blaga nu era încadrat strict în canonul Ortodoxiei, dar eu cred că se regăsea din plin în cultura poporului român şi în tradiţia Bisericii strămoşeşti ortodoxe, tatăl său fiind preot în parohia Lancrăm (judeţul Alba), şi suntem convinşi că a beneficiat din plin şi de educaţie religioasă. Chiar dacă în scrierile sale el evită să-i atribuie fiinţei transcendente numele de Dumnezeu, nu ezită să o numească: ***Factor metafizic central***, ***Marele mister***, ***Principiu suprem al existenţei***, ***Absolutul***, ***Transcendentul*** sau, cel mai frecvent, ***Marele Anonim***, nume dat lui Dumnezeu şi de scriitorul bisericesc Dionisie Pseudo-Areopagitul[9]. Aşadar, principiul metafizic absolut, conceput de alţi filosofi ca fiind Substanţa, Eul absolut, Raţiunea imanentă, la Lucian Blaga este Marele Anonim[10], adică Dumnezeu. Sigur, temele sale filosofice sunt numeroase şi variate şi cred că tocmai acestea l-au atras pe filosof în cenaclul de la Biserica din Deal. Cu siguranţă aici şi-a citit multe din poeziile sale şi s-a întreţinut cu ceilalţi membri ai cenaclului în probleme de teologie, de filosofie, de medicină sau alte domenii. Într-un cuvânt, poetul, filosoful, dramaturgul şi academicianul Lucian Blaga se deschidea unei lumi care era capabilă să-l înţeleagă şi să-l aprecieze, să-i înţeleagă sensibilitatea. Se realiza acolo o solidaritate fantastică, o comuniune de persoane, ceea ce a făcut ca punţile de legătură să nu se întrerupă niciodată.

Din păcate, regimul comunist, care era ateu şi promova materialismul dialectic – adică faptul că natura este nepieritoare, iar procesele din univers se desfăşoară potrivit legilor obiective – nu l-a înţeles deloc pe filosoful Lucian Blaga şi nici opera sa[11]. Datorită sistemului său filosofic şi pentru că frecventa

[8] LUCIAN BLAGA, *Poezii*, antologie, prefaţă, tabel cronologic, referinţe critice şi bibliografice de Paul Dugneanu, Galaţi, Editura Porto-Franco, 1992, p. 3.

[9] SFÂNTUL DIONISIE AREOPAGITUL, *Opere complete şi Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, traducere, introducere şi note de pr. prof. Dumitru Stăniloae, ediţie îngrijită de Constanţa Costea, Bucureşti, Editura Paidea, 1996, 286 p.

[10] SVETLANA COANDĂ, „Conceptul Marelui Anonim în sistemul filosofic al lui Lucian Blaga”, în *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4/207, pp. 40-42: https://humanities.studiamsu.md/wp-content/uploads/2022/01/07.-p.40-42.pdf. (2 octombrie 2024).

[11] Cele 15 volume care cuprind opera lui Blaga se intitulează aşa: *Eonul dogmatic, Cunoaşterea luciferică, Cenzura transcendentă, Orizont şi stil, Spaţiul mioritic, Geneza metaforei şi sensul culturii, Artă şi valoare, Despre gândirea magică, Religie şi spirit, Ştiinţă şi creaţie, Diferenţialele divine, Despre conştiinţa filosofică, Aspecte antropologice, Experimentul şi spiritul matema-*

cenaclul literar din casa părintelui Florea Mureşanu, Securitatea a dispus urmărirea sa prin diverşi informatori.

A fost acuzat de simpatii fasciste şi legionare, cu toate că în toată opera lui şi în biografia lui nu există nicio urmă de adeziune la o politică sau alta.

De pildă, într-o notă informativă, nedatată şi nesemnată, scrisă la maşină, se preciza: „Operele lui Lucian Blaga sunt străbătute de misticism[12]", iar din hotărârea de deschidere a dosarului de acţiune informativă individuală, locotenentul major de securitate Ion Chiorean, şeful de birou al Securităţii din Cluj, la data de 20 decembrie 1955, informa: „Din datele compromiţătoare arătate reiese că desfăşoară activitate contrarevoluţionară pe tărâm ideologic, luptă împotriva artei şi literaturii noi, imprimând, în acelaşi timp, literatura decadentă a apusului. Caută să strecoare în presă şi reviste diferite idei cosmopolite"[13].

Dar „asasinatul moral" – aşa cum l-a denumit însuşi Lucian Blaga – avea să fie executat de Mihai Beniuc, mai întâi în paginile revistei „Gazeta Literară" din 16 iulie 1959, unde Lucian Blaga este atacat direct şi nevoalat în articolul „Marele Anonim"[14], articol care, mai apoi, a fost inclus în romanul care se dorea autobiografic „Pe muchie de cuţit"[15].

Cu toate că s-a dorit compromiterea lui prin informatori, unii erau chiar prieteni apropiaţi, aceştia nu au putut aduna la dosar probe concrete care să ducă la arestarea filosofului Lucian Blaga. Dar regimul a fost necruţător cu el, fiind îndepărtat de la Universitate şi scrierile lui interzise, pentru că nu a făcut un pact cu Securitatea. Din profesor universitar devine bibliotecar-şef (1951-1954) şi director-adjunct (1954-1959) la filiala clujeană a Bibliotecii Academiei.

La sfârşitul anului 1960 starea sa de sănătate se înrăutăţeşte şi este dus la spital. A trecut la cele veşnice în ziua de 6 mai 1961, la Cluj, şi a fost înmormântat în ziua sa de naştere, 9 mai, în cimitirul din Lancrăm.

Lucian Blaga, omul care a scris *„Eu cred că veşnicia s-a născut la sat"*[16], a murit trist şi cu o mare suferinţă: aceea de a fi neînţeles. Ca toţi oamenii de valoare din ţara aceasta, a suferit şi el în timpul regimului comunist, fără a avea vreo vină.

---

tic, Fiinţa istorică, cf. Dorli Blaga, *Tatăl meu, Lucian Blaga*, Cluj-Napoca, Editura Biblioteca Apostrof, 2004, p. 46.

[12] Dorli Blaga, *Tatăl meu, Lucian...*, p. 188.

[13] Dorli Blaga, Ion Bălu, *Blaga supravegheat de Securitate*, Cluj-Napoca, Editura Biblioteca Apostrof, 1999, pp. 60-61.

[14] *Gazeta Literară*, VI (1959), nr. 29, p. 5.

[15] Mariana Iancu, *Cum a încercat Securitatea să-l compromită pe Lucian Blaga, acuzându-l că e legionar. Comuniştii i-au refuzat Premiul Nobel*, https://adevarul.ro/stil-de-viata/magazin/cum-a-incercat-securitatea-sa-l-compromita-pe-2265153.html (3 octombrie 2024).

[16] Dorli Blaga, *Tatăl meu, Lucian...*, p. 348.

Caracteristica esenţială a documentelor aflate în posesia Securităţii era aceeaşi ca şi la cele sovietice: „«toate pleacă de la prezumţia de VINOVĂŢIE...», o vinovăţie «prefabricată» cu o tematică precisă. Vinovatul trebuia să demonstreze (ceea ce nu putea) că nu este vinovat. În cazul Tatălui meu, spunea Dorli Blaga: eşti vinovat că ţi-ai permis, ca filosof, să regândeşti lumea şi să o aşezi într-un sistem gândit de tine, eşti vinovat că nu îţi renegi sistemul, eşti vinovat, ca poet, că nu poţi să scrii altfel de poezie decât scrii, că nu accepţi să scrii poezie cu temă, sau altfel de teatru... Mai eşti vinovat că îţi permiţi să gândeşti cu capul tău, şi nu al altora. Eşti vinovat şi că nu poţi să fii «cumpărat», că îţi asumi răspunderea şi consecinţele, până la orice limită, a atitudinii tale... Notele, sintezele informative, notele biografice au toate acelaşi ton, pornesc de la ideea că cel pus sub observaţie se face vinovat de faptele pe care agenţii au fost instruiţi să-l facă vinovat”[17].

Nedreptatea aceasta, dar şi alte multe răutăţi omeneşti care se petrec sub soare, l-au îngenuncheat pe poet, chiar dacă şi-ar mai fi dorit să trăiască. Şi nu este deloc întâmplător faptul că el a scris: „Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte, nu e nici iubire, - şi totuşi te rog: opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsuri destrămarea”[18]. Din păcate, ceasornicul nu s-a oprit, ci a continuat să bată până la ultima clipă.

Poetul şi filosoful a trecut, dar opera sa a rămas şi impresionează şi azi. Din poeziile sale inedite, scrise în ultimii ani de viaţă, am remarcat-o pe cea intitulată *Lauda suferinţei*, publicată de fiica poetului, Dorli Blaga, în *Gazeta literară*, nr. 29/1959, şi pe care o voi reda, pentru profunzimea ei, în cele ce urmează:

„Atâţia dintre semeni nu prea ştiu
ce să înceapă-n zori cu suferinţa.
Ei nu-şi dau seama nici spre seară de prilejul
chemat să-nalţe mersul, cunoştinţa.

Suferinţa poate fi întuneric, tăciune în inimă,
pe frunţi albastru ger,
pe coapsă ea poate fi pecete arsă cu fier,
în bulgăre de ţărână
o lacrimă sau sâmbure de cer.

Nu mai calcă pe pământ
cine calcă-n suferinţă.

[17] DORLI BLAGA, *Tatăl meu, Lucian...*, pp. 210-211.
[18] LUCIAN BLAGA, *Ce aude unicornul...*, p. 29.

Ea schimbă la față argila, o schimbă în duh
ce poate fi pipăit, duios, cu stiință.

Tată, carele eşti şi vei fi,
nu ne despoia, nu ne sărăci,
nu alunga de pe tărâmuri orice suferință.
Alungă pe aceea doar care destramă,
dar nu pe-aceea care întăreşte
ființa-ntru ființă.

Fă ca semenii noştri,
de la oameni la albine,
de la-nvingători la biruiți,
de la-ncoronați la răstigniți, să ia aminte
că există pretutindeni şi această suferință,
până astăzi şi de-acum înainte
singura legătură între noi şi tine”[19].

[19] *Gazeta Literară*, VI (1959), nr. 29, p. 5.

IMAGINEA TURCILOR ÎN VIZIUNEA CREȘTINILOR, ÎN TIMPUL DOMNIILOR LUI MIRCEA CEL BĂTRÂN, ȘTEFAN CEL MARE ȘI NEAGOE BASARAB

IOAN-ALIN HIRIȘCĂU*

Abstract.
The proposed study falls within the research on otherness, with the main objective of analyzing how Muslims were perceived and described by Christians in various sources, including internal and external documents, as well as in Turkish and Romanian chronicles.In view of the subject's scope, both from a temporal and geographical perspective, a delimitation of the analysis was necessary in order to provide a coherent and relevant interpretation.
Thus, the research will explore not only the stereotypes and prejudices that exist among Christians, but also the complexities of the inter-human relations between the two groups. It will emphasize the historical context in which these perceptions have been formulated, considering the political, social and cultural events that have influenced Muslim-Christian interactions.
By examining historical sources, it will seek to highlight both the negative and positive aspects of perceptions, as well as their evolution over time. It will also analyze the impact of these representations on cultural identities and relations in the region. This multidimensional approach will contribute to a deeper understanding and to a reassessment of the relations between Christian and Muslim communities in their specific historical context.

Keywords: *Ottoman Empire, Romanian Countries, Christians, Muslims, Turks, ottomans, Romanian chronicles, Turkish chronicles.*

* Drd. Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai", email: alinhiriscau@yahoo.com.

1. Introducere

Religia ori apartenența la o anumită credință a reprezentat înainte de constituirea și formarea națiunilor semnul distinctiv și de individualizare a unui popor. Oamenii în perioada medievală percepeau credința nu doar ca o cale de mântuire pentru viața de dincolo, ci ca parte din viața lor cotidiană. Religia poate fi cunoscută atât prin practicarea ei de către laici și clerici de-a lungul vremii și însemnătatea ei pentru aceștia, cât mai ales prin studierea sursei sale primare, în cazul creștinismului aceasta fiind reprezentată de Biblie sau Sfânta Scriptură. Învățăturile descrise în Biblie, care au ca scop îndrumarea creștinului spre pocăință și spre mântuirea sufletului, conțin o serie de referi la adresa celuilalt, cum trebuie să se comporte creștinul cu altul de credință sau religie diferită.

Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos este prin excelență un mesaj de pace, îndreptat spre dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Predica de pe Munte este chintesența acestui mesaj. Mântuitorul reia preceptele legii date de Moise și fără să le abolească, le amplifică însemnătatea. Nu numai că nu trebuie să ucizi, ci nu trebuie nici măcar să gândești rău împotriva aproapelui tău. Vechea lege a talionului, „ochi pentru ochi, dinte pentru dinte", este desăvârșită de legea iubirii dată de Hristos: *„Ați auzit că s-a zis: ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Dar eu vă spun să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt"*(Mt 5, 38-39). Chiar și în acest context extrem de tensionat, Mântuitorul propovăduiește nonviolența, considerându-l pe roman „aproapele meu". Iisus declară că cele mai importante legi ale Decalogului sunt: *„(...) să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți"* (Mt, 22, 43-45...).

După Înălțarea Mântuitorului, rămași să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu pe pământ, apostolii își schimbă brusc atitudinea. Ei încep să vorbească despre regatul Domnului care nu este din această lume, în care se va intra prin credință și nu prin forță. În acest sens, creștinismul nu a propovăduit anarhia, nici revolta, ci supunerea față de autoritățile legale: *„Voiești, deci, să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea. Dregătorul este slujitorul lui Dumnezeu pentru binele tău...De aceea trebuie să fiți supuși nu numai de frica pedepsei, ci și din îndemnul cugetului"* (Rom 13, 3-5). Supunerea credincioșilor în fața lui Dumnezeu este primordială și absolută. Creștinul se supune Statului atâta timp cât legile sale nu sunt împotriva legii lui Dumnezeu. În caz contrar, creștinul trebuie să aleagă credința în Dumnezeu: *„Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni"* (F Ap 5, 29). În aceste condiții conflictul dintre adepții noii învățături și puterea politică apare foarte curând în această perioadă. Serviciul militar în armata romană presupunea devo-

tamentul dus până la extrem, soldatul depunea jurământul de credinţă Imperiului şi împăratului.

La sfârşitul secolului al III-lea şi începutul celui de-al IV-lea, persecuţiile împotriva creştinilor se măresc, iar religia creştină era considerată ilegală. Cu toate acestea, creştinismul se răspândeşte până în momentul în care devine chiar majoritar[1]. Toate acţiunile îndreptate asupra creştinilor şi conflictele din primele secole sunt evidenţiate în numeroase canoane: *„precum a ucide nu este îngăduit; dar în război a desfiinţa pe vrăjmaş este şi legiuit şi vrednic de laudă. Astfel că, chiar de cinste mai mare se învrednicesc cei ce s-au distins în război, şi acestora li se ridică monumente care vestesc faptele lor curajoase; astfel acelaşi lucru, în unele împrejurări şi la anumită vreme nu este îngăduit, iar la alte împrejurări şi la anumită vreme se îngăduie şi se iartă"*[2]. Sfântul Vasile cel Mare aduce următoarele completări: *„ părinţii noştri nu au socotit între ucideri, uciderile din războaie; mie mi se pare că le dau iertare celor ce luptă pentru buna cuviinţă şi pentru dreapta cinstire de Dumnezeu, dar poate că este bine a-i sfătui ca trei ani să se reţină de împărtăşanie ca nişte necuraţi cu mâinile"*[3].

Îndemnurile Apostolilor şi a sfinţilor părinţi evidenţiate în rândurile de mai sus relevă faptul că Biserica nu propovăduieşte şi nu susţine lupta, ci iubirea faţă de aproapele, chiar dacă aproapele este de o altă religie sau credinţă. Însă, în condiţiile în care conflictul este de neocolit, iar vrăşmaşul urmăreşte nimicirea şi suprimarea creştinismului, adepţii Bisericii lui Hristos sunt îndemnaţi să ia parte la conflict, iar faptele lor sunt vrednice de laudă, deoarece se luptă pentru apărarea Crucii. Pe baza acestei idei se construieşte întregul îndemn al papalităţii de ridicare a armelor împotriva păgânilor în vremea cruciadelor din Ţara Sfântă. Sugestivă în acest sens este predica papei Urban al II-lea din 1095, rostită în cadrul Conciliului de la Clemont[4] *„(...) turcii, un neam de persani, care au străpuns hotarele Romaniei chiar la Mediterană, în locul numit Braţul Sfântul Gheorghe, ocupând din ce în ce mai multe pământuri ale creştinilor, i-au înfrânt pe aceştia, deja învinşi în şapte bătălii şi i-au ucis şi i-au luat prinşi, au distrus bisericile şi au lăsat pustie împărăţia lui Dumnezeu (...). Vorbesc celor prezenţi, trimit vorbă celor ce nu sunt aici, mai mult, Iisus Christos porunceşte. Iertarea păcatelor va fi garantată acelor ce merg acolo, dacă îşi sfârşesc viaţa pe pământ sau trecând marea sau în lupta cu păgânii. Ce ruşine, dacă un popor atât*

[1] David M. GWYNN, *Christianity in the Later Roman Empire: A Sourcebook*, London, Bloomsbury Publishing Plc, 2015, pp. 1-25.
[2] Ioan N. FLOCA, *Note şi comentarii la Canoanele Bisericii Ortodoxe"*, comentariu la canonul I al Sfântului Atanasie cel Mare, Sibiu, 1991, p. 313.
[3] Ioan N. FLOCA, *Note şi comentarii, Canonul 13 al Sfântului Vasile cel Mare*, p. 330.
[4] Cécile MORRISSON, *Cruciadele*, trad. de Răzvan Junescu, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1998, pp. 23-27.

de disprețuit, degenerat și înrobit de demoni ar învinge un popor înzestrat cu credința în Dumnezeul atotputernic și strălucitor în numele lui Christos! (...) Acei care, a spus, sunt obișnuiți să ducă războaie personale chiar cu credincioși, să meargă împotriva necredincioșilor într-o bătălie demnă de dus acum și de sfârșit cu victorie. Acum, cei care până nu demult erau jefuitori, să fie soldați ai lui Christos; acum, cei care mai înainte se luptau împotriva fraților și rudelor, să lupte cu dreptate împotriva barbarilor; acum, cei care mai deunăzi erau închiriați pentru câțiva arginți, să-și câștige răsplata veșnică (...)"[5].

În lumina celor de mai sus, se poate observa cum de-a lungul vremii sensul termenilor „celuilalt" și „aproapele" s-a modificat. Chiar dacă Mântuitorul îndeamnă prin învățăturile Sale (Lc 10, 30-35) și minunile săvârșite la iubirea aproapelui (Mt 9, 1-8; Mc 2, 1-12 și Lc 5, 17-26), întoarcerea și a celuilalt obraz (Mt 5, 38-48), ajutarea și a celui care nu face parte din rândul poporului ales (Mt 15, 21-28), mesajul său capătă o altă conotație în vremea apostolilor. Discipolii lui Hristos transmit ideea apărării creștinismului, iar urmașii ucenicilor redau o definiție mai concretă acestei apărări, văzută prin ridicarea armelor împotriva vrășmașilor Crucii. Se ajunge astfel ca în vremea cruciadelor, „aproapele" să fie văzut cel de o credință cu tine, iar „celălalt", cel care aparține altei religii. Iubirea și ajutorul trebuie date doar celui de o credință cu tine, iar „celuilalt" nu mai este vorba nicidecum să-i întorci obrazul, ci să ridici armele împotriva lui. O astfel de atitudine întâlnită în vremea cruciadelor din Țara Sfântă se regăsește și mai târziu, în veacurile XIV-XVI și va fi analizată în capitolele următoare din prezenta lucrare.

Una dintre cele mai importante religii ale omenirii, islamul este astăzi prezent pe toate continentele. El este dominat în Orientul Mijlociu, în Asia Mică, în regiunea caucaziană, în Asia de Sus și Indonezia, Africa de Nord și de Est[6]. Arabia înainte de islam a fost un teritoriu al politeismului semitic, al iudaismului arabizant și al creștinismului bizantin. Ținuturile din Nord și Est străbătute de marile drumuri comerciale au fost adânc influențate de elenism și de romani[7]. Astfel, putem spune că iudaismul, creștinismul și islamul își găsesc originile în Orientul Apropiat, un spațiu geografic dintre cele mai interesante din punct de vedere religios și cultural, având în vedere ponderea și dimensiunile lor în peisajul religios, cultural și civilizațional de până astăzi. Din punct de vedere istoric, însă, trebuie făcute câteva diferențieri. În primul rând, faptul că între apariția religiei mozaice și creștinism există

[5] Bogdan ANTONIU, Alexandru BARNEA, Ecaterina LUNG, *Istoria lumii în texte. De la începuturi până în zilele noastre*, Ed. Teora, pp. 125-126.
[6] Mircea ELIADE, Ioan P. CULIANU, *Dicționar al religiilor*, București, Ed. Humanitas, 1993, p. 187.
[7] M. ELIADE, I. P. CULIANU, *Dicționar al religiilor*, p. 187.

o perioadă de secole îndelungate, după cum tot la fel, islamul apare la mai bine de o jumătate de mileniu în urma creştinismului. Pe de altă parte, iudaismul şi creştinismul s-au născut în Palestina, pe când islamul în deşertul Arabiei. În al doilea rând, dacă în perioada elenistică şi romană s-a resimţit o puternică influenţă elenistico-romană asupra Palestinei şi creştinismului, nu acelaşi lucru s-a întâmplat în mediul în care apare islamul.

În opinia musulmanilor nu există alt întemeietor al religiei islamice decât numai Dumnezeu care a readus raportul de ascultare, de supunere, existent între om şi Dumnezeu încă de la crearea omului, raport în care Dumnezeu este Stăpânul, iar omul este supus, rob. Chiar cuvântul musulman înseamnă rob- *abd*[8]. Totuşi, cei mai mulţi cercetători ai religiei islamice sunt de acord că acesta a luat naştere prin misiunea specială a lui Mahomed (aprox. 570-632), creatorul, sub forma unui sistem coerent şi unitar, a noii religii şi propovăduitorul acesteia[9].

Mahomed, copilul ales pentru noua revelaţie, s-a născut la Mecca, spre 570, în clanul quarayşit Banū Hāşim[10]. Prin 595, Mahomed a intrat în serviciul unei văduve bogate, Khadidja, care se ocupa de import-export. O ajuta în afacerile comerciale călătorind pe contul ei în Siria şi în alte locuri, iar mai târziu s-a căsătorit cu ea. Până la moartea soţiei, în 619, lui Mahomed nu i-a trebuit o altă femeie şi se pare că a rămas fidel memoriei acesteia şi mai târziu, când, în mare parte din raţiuni politice, şi-a făcut un harem cu douăsprezece soţii, însă niciuna nu îi va dărui un fiu şi astfel îl va adopta pe vărul său, Ali[11]. Mahomed, într-o noapte a anului 611 va primi pe îngerul Gabriel care i-a spus: „Tu eşti Trimisul lui Dumnezeu, Profetul lui Allah". După acest moment el va începe să propovăduiască întoarcerea la monoteismul lui Abraham[12]. Însă noua religie nu s-a impus. La început, Mahomed şi-a câştigat adepţi în rândurile populaţiei sărace din Mecca, ceea ce a trezit ostilitatea aristocraţiei şi negustorimii. Din acest motiv, Mahomed şi adepţii săi au fost siliţi să se retragă din Mecca şi să se refugieze la Yathreb, localitate în care a continuat propovăduirea noii religii, bine primită, motiv pentru care Yathreb şi-a schimbat numele în Medina, „Oraşul Profetului"[13].

---

[8] Alexandru STAN, Remus RUS, *Istoria religiilor*, Bucureşti, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1991, p. 287.
[9] Radu MANOLESCU, *Istoria Medievală Universală*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1980, p. 102.
[10] Andre MIQUEL, *Islamul şi civilizaţia sa*, vol. I, trad. de Gloria Dorotheia Ceacalopol şi Radu Florescu, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1994, p. 59.
[11] Jean-Paul ROUX, *Un conflict teribil: istoria războiului dintre islam şi creştinătate (622-2007)*, trad. de Lucia Postelnicu-Pop, Bucureşti, Ed. Artemis, 2007, p. 29.
[12] A. MIQUEL, *Islamul şi civilizaţia sa,* p. 29.
[13] David DEMING, *Science and Technology in World History*, vol. 2: Early Christianity, the Rise of Islam and the Middle Ages, London, McFarland&Company, 1954, pp. 63-71.

La Medina, ai cărei locuitori erau nemulţumiţi de rolul preponderent deţinut de Mecca, islamismul şi-a câştigat adepţi tot mai numeroşi, aici închegându-se o puternică comunitate musulmană. Musulmanilor din Medina li s-au alăturat şi triburi de beduini din deşert, tentaţi de perspectiva războiului de pradă. După o serie de ciocniri armate, musulmanii şi locuitorii din Mecca au ajuns la o înţelegere (a. 630), în urma căreia, locuitorii din Mecca au trecut la islamism. În schimb, Mecca a fost recunoscută ca oraş sfânt al musulmanilor, iar templul Caaba ca sanctuar al islamismului. Acest fapt a avut un mare efect politic şi religios, care a grăbit procesul de unire a triburilor arabe şi de adoptare a islamismului, astfel încât la moartea lui Mahomed, în anul 632, aproape întreaga peninsulă arabă era unificată politic şi religios[14].

Islamismul, la fel ca şi creştinismul, este o religie cu caracter universal. Deşi geografia sa include toate continentele, islamul este înainte de toate o realitate asiatică, arabii fiind minoritari printre musulmani. Dogma fundamentală a islamismului este unicitatea absolută a lui Dumnezeu- *tawhid*- împreună cu misiunea profeţilor şi cu Judecata de Apoi. Islamismul proclamă că fiinţa umană este dăruită cu liberul arbitru necesar a se supune sau pentru a nu se supune comandamentelor dumnezeieşti, în faţa cărora se găseşte singur, fără un cler intermediar între el şi Dumnezeu[15].

Există două surse de informare în ceea ce priveşte izvoarele de credinţă ale profetului Mahomed: Coranul şi Hadith-ul. Coranul este o creaţie divină şi fiecare cuvânt al său aparţine lui Allah, iar Hadith-ul este o colecţie a spuselor lui Mahomed cu diferite prilejuri şi de asemenea consemnări privind obiceiurile profetului[16]. Un al treilea izvor de credinţă îl constituie Igma şi conţine referiri la textele mai noi care nu se găsesc în Coran sau Hadith[17].

Coranul reprezintă cuvântul veşnic a lui Dumnezeu. Din punctul de vedere al structurii, Coranul cuprinde 114 sure sau capitole, divizate într-un număr variabil de versete, putând să meargă de la 3 până la 287 într-o singură *sură*, conţinând în total 6236 de versete, care încep cu formula introductivă „În numele lui Allah cel Milostiv, Îndurător". Termenul de şură este de origine necunoscută, iar la început denumea revelaţiile separate primite de Mahomed la Mecca şi Medina. Fiecare şură are un nume specific: a vacii, a peşterii, a albinei, a mesei. Acesta provine fie de la cuvinte cu care încep, fie de la subiectul tratat în cuprinsul lor. Titlurile pe care le-au primit diversele şure nu fac parte din textul revelat. Ele se generalizează în a doua jumătate a secolului al VIII-lea, fiind amintite şi în scrierile Sfântului Ioan

[14] R. MANOLESCU, *Istoria Medievală Universală*, p. 102.
[15] La Rousse, *Dicţionar de civilizaţie musulmană*, Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 1997, p. 156.
[16] La Rousse, p. 156.
[17] Emilian VASILESCU, *Istoria religiilor*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1998, p. 160.

Damaschin. Un loc special trebuie acordat surei *fatiha* „cea care deschide", folosită ca rugăciune şi ultimelor două care reproduc vechi formule incantatorii. Surele sunt separate de la început una de alta prin *basmala* („În numele lui Allah cel Milostiv şi Îndurător"). Lipseşte numai la sura a 9-a, deoarece este posibil ca ea să fi fost unită cu sura a 8-a. Versurile surelor sunt inegale ca lungime, terminate în rimă sau în asonanţă, uşurând astfel lectura textului. Cel ce vorbeşte este întotdeauna Allah, niciodată Mahomed, considerat doar un profet[18]. Sursele de inspiraţie ale Coranului sunt în special ebraice, observându-se bucăţi de texte din Vechiul Testament şi Talmud şi chiar din Evangheliile apocrife[19].

Două mari perioade cuprinde elaborarea Coranului, acoperind cei 20 de ani ai predicii lui Mahomed (612-632), o perioadă la Mecca, cu caracter vizionar şi prevestitor, sub formă de proză poetică ritmată, dominată de afirmarea absolutei unicităţi a lui Dumnezeu şi de anunţarea iminentei Judecăţi de Apoi. O altă perioadă face referire la Medina în care, prin fraze mai ample şi un stil mai puţin poetic, se face condamnarea politeismului, ruptura cu evreii şi afirmarea misiunii politice a lui Mahomed, conţinând mai multe formulări juridice cu privire la organizarea religioasă şi socială a comunităţii.

Deşi propovăduieşte pacea, în comparaţie cu Scriptura creştină, Coranul conţine cel puţin două sute cincizeci de versete care glorifică războiul sfânt, *jihad*- ul. Apărut în cadrul religiei islamice ca o materializare a dorinţei de cucerire şi dominaţie a lumii, *jihad-ul* sau „*războiul sfânt*"[20] este propovăduit ca una din învăţăturile esenţiale ale Coranului[21]. În aproape două treimi din cazurile unde verbul *jâhada* sau derivatele sale apar în Coran se referă la război. Distribuţia sa, ca şi cea a verbului *qâtala* (război), reflectă istoria naşterii comunităţii islamice. Amândouă cuvintele sunt folosite însă foarte puţin în partea meccană a Coranului, revelată în perioada când musulmanii erau îndemnaţi să îndure comportamentul agresiv al necredincioşilor, dar abundă în capitolele de la Medina, scrise după ce a izbucnit lupta dintre musulmani şi adversarii lor meccani. Ele sunt adeseori însoţite de cuvintele: ,, *pe calea lui Allah"* pentru a sublinia caracterul religios al luptei. Iar pentru a arăta că această luptă trebuie să fie o preocupare a întregii comunităţi şi nu numai a participanţilor direcţi la ea, cuvintele : ,,*cu bunurile şi cu viaţa lor*" sunt adeseori alăturate acestor verbe[22].

---

[18] Henri LAMMENS, *Islamul: credinţe şi instituţii*, trad. de Ioana Feodorov, Bucureşti, Ed.Corint, 2003, pp. 49-60.
[19] Angela BANCIU, *Cultură şi civilizaţie europeană*, Bucureşti, Ed. Lumina Lex, 2003, p. 135.
[20] Viorel PANAITE, *Din istoria dreptului islamic al popoarelor: doctrina Djihad-ului* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol"*, Iaşi, 1986, nr. 23, pp. 409-418.
[21] H. LAMMENS, *Islamul,* pp. 75-76.
[22] D. DEMING, *Science and Technology*..., pp. 71-73.

În mod tradiţional, şura 22: 39-40, profeţită la puţin timp după emigrarea lui Muhammad de la Mecca la Medina, în 622, este privită ca un punct de cotitură în relaţiile dintre musulmani şi necredincioşi. Această şură are următorul conţinut: ,, *Li s-a îngăduit (să se apere) acelora care sunt atacaţi, căci ei sunt nedreptăţiţi. Iar Allah este în stare să-i ajute pe aceia care au fost scoşi din căminele lor pe nedrept, pentru că ei au zis: Domnul nostru este Allah!"*[23].

Superioritatea religiei islamice în raport cu celelalte religii, preeminenţa musulmanilor faţă de „ceilalţi" este reliefată în multe din şurile prezente în Coran, prin care adepţii lui Allah sunt chemaţi la luptă. Semnificativă este şura 47:35 prin care musulmanii sunt îndemnaţi să *„Nu slăbiţi şi să nu chemaţi la pace, pentru că voi sunteţi deasupra, căci Allah este alături de voi şi nu vă va lăsa niciodată să pierdeţi răsplata faptelor voastre!"*[24]. Pe de altă parte însă, dacă vrăjmaşul este cel care cere pacea, şura 4: 90-91 reglementează această situaţie *„Afară de aceia care se unesc la un neam cu care voi aveţi un legământ sau vin la voi cu piepturile prea strânse pentru ca să mai lupte împotriva voastră sau ca să mai lupte împotriva neamului lor. De-ar fi voit Allah, le-ar fi dat putere asupra voastră atunci când s-ar fi războit cu voi. Dar dacă se depărtează ei de voi şi nu luptă împotriva voastră şi vă arată supunere, Allah nu vă mai dă vouă cale împotriva lor"*[25]. *„Dacă însă nu vor sta departe de voi şi nu vă vor arăta supunere şi nu vor opri mâinile lor [de la lupta voastră], atunci prindeţi-i şi omorâţi-i, oriunde i-aţi afla! Asupra acestora noi vă dăm dovadă sigură"*[26].

Dacă Biblia îi învaţă pe creştini să-şi iubească aproapele, să întoarcă obrazul celuilalt, Coranul îi învaţă pe musulmani să aplice legea talionului *„luna cea sfântă pentru luna cea sfântă şi în toate lucrurile sfinte se aplică talionul. Aşadar, celui care v-a atacat, răspundeţi-i întocmai aşa cum v-a atacat el!"*[27].

Aceste îndemnuri coranice sunt foarte importante pentru lucrarea de faţă, deoarece ele au determinat raporturile politice dintre Imperiul Otoman şi Ţările Române sau dintre Semilună şi alianţele creştine constituite în veacurile XIV-XVI. Musulmanii au perceput luptele pe care le-au purtat la sud şi nord de Dunăre ca o datorie a lor faţă de Allah. Ei au fost chemaţi să lupte *„pe calea lui Allah împotriva acelora care se luptă cu voi, dar nu începeţi voi lupta, căci Allah nu-i iubeşte pe cei care încep lupte!"*[28].

---

[23] Liga Islamică şi Culturală din România (ed.), *Coranul ce Sfânt şi traducerea sensurilor în limba romînă*, ed. a V-a, Bucureşti, Editura Islam, 2010, Sura Al-Hajj 22: 39-40, pp. 380-381.
[24] Sura Muhammed 47: 35, p. 552.
[25] Sura An-Nisa 4: 90, p. 144.
[26] Sura An-Nisa 4: 91, pp. 144-145.
[27] Sura Al-Baqara 2: 194, p. 95.
[28] Sura Al-Baqara 2: 194, p. 94.

Cunoaşterea cărţilor sfinte, atât a creştinilor cât şi a musulmanilor, a mesajului pe care acestea îl transmit, a culturii religioase a popoarelor este esenţială pentru înţelegerea raporturilor politice, diplomatice şi militare dintre ţările creştine şi cele musulmane purtate în secolele XIV-XVI. Din aceste considerente s-a pus accent în primul capitol al prezentei lucrări pe imaginea celuilalt, pe comportamentul faţă de celălalt în sursele primare ale creştinilor şi musulmanilor, respectiv în Biblie şi Coran. Aplicabilitatea învăţăturilor biblice şi coranice, ori cum s-au raportat creştinii la musulmani şi musulmanii la creştini de-a lungul evului mediu târziu va fi analizată în capitolele următoare.

2. *Imaginea turcilor în viziunea creştină, în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân*

Izvorâte din acelaşi ţinut al Orientului Mijlociu, cele două religii, cea creştină şi cea islamică au înflorit şi s-au răspândit cu sagacitate în toate colţurile lumii. Evoluţia lor a străbătut un drum sinuos, presărat atât cu momente de prigonire a celor ce au luat crucea lui Hristos sau au aderat la credinţa lui Mahomed, cât şi de ocrotire a acestora. Dezvoltarea curentelor religioase nu a însemnat derularea unor procese distincte, pagini de istorie a religiilor sau a credinţelor religioase fără liant între ele. De-a lungul istoriei lor, creştinii şi musulmanii s-au intersectat de nenumărate ori, ţesând fie relaţii de cordialitate, fie de vrajbă. Unul din momentele răsunătoare care i-au adus faţă în faţă pe creştini şi musulmani este reprezentat de cel al cruciadelor din Ţara Sfântă. Deşi ambele religii propovăduiesc pacea, odată ce epicentrul lumii creştine, Ierusalimul, a fost cucerit de musulmani, toată teoria păcii susţinută de creştini a primit o altă conotaţie, cel al păcii între adepţii lui Hristos, care trebuie apărată chiar şi cu armele fizice, atunci când armele spirituale nu răzbesc. Se conturează astfel teoria „războiului just" propagată de către Biserica Occidentală, a unui război indispensabil purtat împotriva ereticilor pentru apărarea şi liniştea creştinilor[29]. Celor care i-au parte la lupta împotriva asupritorilor crucii lui Hristos li se promite nu doar beneficii economice, ci mai cu seamă spirituale, definite prin iertarea păcatelor. Mântuirea sufletului şi dobândirea bogăţiilor cereşti promise cruciaţilor transformă războiul just, necesar a fi purtat împotriva musulmanilor, în imaginea unui „războiul sfânt". Dacă pentru creştini, în teorie, „războiul sfânt" înseamnă adoptarea unei atitudini ofensive, de apărare a Ţării Sfinte, aşa cum s-a putut observa în capitolul anterior, în concepţia musulmanilor, „războiul sfânt", numit *jihad* înseamnă îmbrăţişarea unei

[29] C. MORRISSON, *Cruciadele*, pp. 14-15.

atitudini defensive, de subsumare a tuturor celor care sunt de altă credinţă decât cea islamică[30].

Un astfel de imbold spiritual, de credinţă în apărarea şi răspândirea religiei celei adevărate, a stat în spatele ameninţărilor musulmane revărsate asupra creştinilor, nu numai în vremea cruciadelor din Ţara Sfântă, ci şi în timpul celor cunoscute în istorie sub numele de Cruciadele Târzii. În timp ce conflictele militare purtate în Orientul Mijlociu sunt definite drept lupte pentru recâştigarea locurilor sfinte, cruciadele târzii sunt caracterizate ca lupte pentru apărarea ţărilor creştine. Acestea au fost purtate câteva veacuri mai târziu, în secolele XIV-XVI-lea, de unde şi denumirea de cruciade târzii, iar câmpul lor de bătălie a fost cel european.

Odată ce puterea otomanilor creşte şi prezintă o ameninţare din ce în ce mai pregnantă la sudul Dunării, ţările creştine din vestul Europei se raliază strigătului de luptă împotriva otomanilor venit din partea regatelor şi ţărilor din sud-estul bătrânului continent. Ele încearcă să formeze un scut comun împotriva otomanilor, menit să poprească pătrunderea acestora în Europa. O astfel de încercare a avut loc la finele secolului al XIV-lea. În acea vreme, Regatul Ungariei condus de Sigismund de Luxemburg[31] reprezenta o ţintă de atac a Imperiului Otoman. Tot atunci, Moldova, aflată sub oblăduirea monarhului ungar, avându-l în fruntea ei pe urmaşul lui Petru I, Ştefan, îşi îndreaptă atenţia spre Polonia, căreia îi jură credinţă în ianuarie 1395. Supunerea Moldovei faţă de Polonia nu a fost privită cu ochi buni de către Sigismund de Luxemburg, care dorind să readucă ţara lui Ştefan sub autoritatea sa, pregăteşte un atac militar împotriva Moldovei. Armata regelui şi a cea a domnitorului moldovean s-au luptat în februarie 1395, încleştarea fiind soldată cu înfrângerea regelui la Ghindăoani[32]. Monarhul se retrage în Transilvania, unde se întâlneşte cu domnitorul Ţării Româneşti, Mircea cel Bătrân. Mircea se afla în exil în voievodat, în urma alungării sale de pe tronul Valahiei de către turci, care l-au aşezat în locul său pe un partizan al lor, Vlad. Domnitorul muntean aflat fără putere militară de a lupta împotriva uzurpatorului cere sprijinul regelui. Sigismund îi promite ajutor, iar cei doi încheie la Braşov, în martie acelaşi an, un tratat de alianţă. În actul păstrat la arhivele naţionale din Braşov este stipulată datoria de întrajutorare a celor doi conducători împotriva duşmanilor ţărilor lor[33]. Printre cei

[30] Florentina CĂZAN, *Cruciadele. Momente de confluenţă între două civilizaţii şi culturi*, Bucureşti, Ed. Academiei Române, 1990, pp. 40-50.
[31] Petre P. PANAITESCU, *Mircea cel Bătrân*, Bucureşti, 1944, pp. 20-24.
[32] Ştefan ŞTEFĂNESCU, *Consolidarea poziţiei politice a Ţărilor Române până la mijlocul secolului al XV-lea*, în: Ştefan ŞTEFĂNESCU, Camil MUREŞANU, Ioan-Aurel POP (*coord.*), *Istoria românilor. De la universalitatea creştină către Europa „patriilor”*, vol. IV, Bucureşti, Ed. Enciclopedică, 2012, pp. 321-322.
[33] P. P. PANAITESCU, *Mircea cel Bătrân*, pp. 252-253.

văzuţi ca inamici se regăsesc şi turcii, numiţi în scrisoare drept *„cumpliţi şi vicleni, fii ai strâmbătăţii, vrăjmaşi ai numelui lui Hristos şi neîmpăcaţi duşmanii noştri”*[34]. Împotriva acestora, oastea transilvăneană luptă alături de Mircea cel Bătrân în Ţara Românească, alungându-l pe Vlad de pe tron. Chiar dacă Mircea a recăpătat puterea domniei, pericolul otoman nu a fost în totalitate eradicat, el persistând în continuare la sudul Dunării.

Condus de aspiraţii cavalereşti şi dorind să înlăture ameninţarea otomană, însă pe de altă parte, văzând că de unul singur nu poate să suprime puterea turcilor, Sigismund de Luxemburg cere sprijinul ţărilor creştine pentru a forma o coaliţie antiotomană. Chemarea sa la luptă primeşte ecoul scontat din partea Burgundiei, Angliei şi Germaniei care i se alătură. În fruntea oastei regatului, Sigismund face joncţiunea la Timişoara cu armata venită din Apus şi cu cea din Valahia. De aici pornesc spre sudul Dunării, unde reuşesc să cucerească mai multe raiale turceşti. În septembrie 1396 cruciaţii ajung la Nicopole unde se ciocnesc cu armata otomană condusă de Baiazid. În momentul planificării strategiei de luptă a comandaţilor creştini, Mircea cel Bătrân dă glas dorinţei de a începe el bătălia, cunoscând tactica de luptă a turcilor. Ioan fără Frică, ducele Burgundiei, refuză începerea bătăliei de către Mircea, deoarece, conform cronicarului Johann Schiltberger şi martor ocular al acelor evenimente, *„s-a împotrivit să lase această cinste altuia <spunând> că a venit de la mare depărtare cu o oaste mare, preţuită la şase mii de oameni şi cu care a avut cheltuieli mari”*. Planul său de luptă se dovedeşte a fi catastrofal şi soldat cu înfrângerea creştinilor[35].

Sigismund de Luxemburg se retrage în Regatul Ungariei, după o îndelungată periegeză maritimă[36]. Deşi armata sa a suferit o grea înfrângere, monarhul nu i-a uitat pe cei care i-au fost alături. Pentru fidelitatea de care au dat dovadă pe câmpul de bătălie, regele maghiar îi recompensează cu o serie de privilegii. În actele de donaţie emise de Sigismund sunt inserate şi trăsături ale turcilor atribuite de către creştini. Astfel, într-o scrisoare din 6 iunie 1397 regele recunoaşte meritele deosebite ale banului Nicolae de Gara şi fidelitatea acestuia afişată în diverse momente şi în special în luptele împotriva turcilor. Nicolae a făcut parte din armata regelui în conflic-

---

[34] *(...) Immanes et fidos ininquitatis filios, Christi nominis inimicos et nostros specialissimos hostes, turcos (...)*, Documenta Romaniae Historica (în continuare: *DRH*), seria D, Relaţii între Ţările Române, vol. I, (122-1456), Bucureşti, Ed. Academiei, 1977, doc. 87; Adina BECIU-DRĂGHICESCU, Liliana TROFIU, *Culegere de documente privind istoria românilor secolele IV-XVI*, ed. a II-a, Bucureşti, Ed. Universităţii din Bucureşti, 2006, p. 165.

[35] Johann SCHILTBERGER, *Despre prima expediţie a regelui Sigismund împotriva turcilor*, în: Maria HOLBAN (ed.), *Călători străini despre ţările române*, vol. I, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1968, pp. 28-29; P. P. PANAITESCU, *Mircea cel Bătrân*, pp. 261-273; Mustafa Ali MEHMED, *Istoria turcilor*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1976, pp. 129-131.

[36] Alan G. JAMIESON, *Credinţa prin sabie. Scurtă istorie a conflictului dintre creştini şi musulmani*, trad. de Andra Ramona Dodiţă, Bucureşti, Ed. Niculescu, 2017, pp. 100-102.

tul din Țara Românească, purtat în 1394 împotriva *„preacruzilor turci”*[37]. Totodată banul a ridicat armele și în 1396 *„pentru a strivi și înăbuși crunta sălbăticie și nelegiuirea tiranică a turcilor, vrăjmași de frunte ai noștri și ai regatului nostru”*[38]. Cu toată sârguința sa pe câmpul de bătălie, oștile creștine au fost înfrânte *„de cruzimea năvalnică a acelor turci”*[39].

Un alt supus al regelui care și-a afișat devotamentul față de Sigismund încă dinainte de urcarea sa pe tron a fost voievodul Transilvaniei, Știbor. Acesta a fost alături de monarh în nenumărate momente de grea încercare pentru soarta regatului, tulburări pricinuite deseori de *„cruzimea păgânilor dușmani, adică a necredincioșilor turci”*[40]. Meritele voievodului sunt recunoscute de rege care îi întărește dreptul de stăpânire asupra tuturor posesiunilor și cetăților sale și îi reconfirmă toate libertățile și privilegiile de care s-a bucurat odinioară[41].

Incursiunile turcilor deși cauzează pierderi ținuturilor atacate, reprezintă pentru nobilimea din Regatul Ungariei și boierimea din Țările Române momente de afișare a vitejiei și a credinței față de monarh. Nobilii știu că astfel de atitudini nu rămân nerăsplătite și că sângele vărsat pe câmpul de bătălie poate să le aducă ulterior beneficii economice, lor sau urmașilor lor. Cu un astfel de scop, dar și ca îndatorire militară, s-a raliat planului de luptă antiotomană a regelui și Ioan de Maroth, banul de Mačva, care a făcut parte din oastea trimisă de Sigismund în Țara Românească, împotriva turcilor[42]. Într-un document din aprilie 1404, Sigismund descrie efortul nemărginit depus de banul Ioan *„în vremea când preanelegiuitul dușman și prigonitor al crucii lui Hristos, ba mai bine zis, al întregii drepte credințe, Baiazid, sultanul turcilor, dușmanul de moarte al maiestății noastre cu o puternică oaste de turci și cu sprijinul unor cete de alte neamuri barbare a năvălit dușmănește în Țara noastră Românească”*[43]. Împotriva acestora a ridicat atunci armele și Ioan banul, a cărui fapte au fost lăudate de monarh.

Alături de ostașii mai sus menționați, Sigismund îi recompensează pentru faptele credincioase și pe Ioan, fiul lui Ioan de Dăbâca, și pe fiii acestuia. Ioan s-a remarcat în lupta de la Nicopole, împotriva *„viclenilor turci,*

---

[37] *Turcorum immanissimorum*. DRH-D , doc. 99.
[38] *Pro elidenda et reprimenda turcorum nostrorum et regni nostri capitalium inimicorum, crudeli servicia et impietate tyrannica*. DRH-D . doc. 99.
[39] *Per ipsorum turcorum serviciam impetuosam*. DRH-D , doc. 99.
[40] *Per insultus et feritatem iniquorum paganorum impiorum, utputa turkorum…* DRH-D, doc. 101.
[41] DRH-D, doc. 101.
[42] DRH-D, doc. 105.
[43] *Preterea, dum nefandissimus crucis Christi, immo totius orthodoxe fidei hostis et persecutor, Baizath, dominus Turcorum, capitalis nostre maiestatis emulus, cum valido ipsorum exercitu Turcorum et aliarum barbarum notionum ceterva fulcitus, partes nostras Transalpinas hostiliter subintrasset*. DRH-D, doc. 108.

prigonitorii crucii lui Hristos"[44], făcând parte din oastea condusă de Ştefan Losonci. Pentru vitejia sa, Sigismund îi întăreşte dreptul de stăpânire asupra posesiunii *Inakhaza*, din comitatul Dăbâca[45].

La o analiză mai atentă a documentelor mai sus menţionate se poate observa că regele Sigismund fie a lăudat faptele credincioase ale supuşilor săi, fie i-a recompensat prin întărirea vechilor lor privilegii. Nobilii aveau nevoie de reconfirmarea dreptului lor de stăpânire asupra unor posesiuni sau a diverselor lor privilegii probabil ca urmare a pierderii în vremea conflictelor militare a scrisorilor care le atestau astfel de drepturi. Prin urmare, acestora regele nu le îmbunătăţeşte situaţia economică, ci le-o redă pe cea avută de dinainte de bătălie. Cu toate acestea, astfel de scrisori sunt importante pentru nobili, deoarece chiar dacă şi-au pierdut actele în lupte, şi-au recăpătat drepturile avute. Asemenea documente au o însemnătate deosebită şi pentru istorici, sugerând nu doar credinţa dovedită de către supuşii regatului, ci şi atitudinea creştinilor faţă de otomani. S-a putut observa în rândurile de mai sus că turcii au fost priviţi ca păgâni, necredincioşi, prigonitori ai crucii lui Hristos, nelegiuiţi, vicleni, cruzi şi duşmani de moarte ai regatului. Ostilitatea creştinilor faţă de otomani, instigată de incursiunile turceşti, este reliefată şi prin denigrarea credinţei lor. Capetele încoronate ale regatelor creştine folosesc în mesajele lor politice de chemare la luptă împotriva turcilor, apartenenţa acestora la o altă religie decât cea creştină. Astfel ei subliniază importanţa luptei împotriva otomanilor, care are ca scop nu doar apărarea pământurilor creştine, ci şi a crucii lui Hristos.

3. Imaginea turcilor în viziunea creştină, în timpul domniei lui Ştefan cel Mare

Veacul al XV-lea aduce pe arena politică a Ţării Româneşti şi a Moldovei, în urma morţii a celor doi conducători ai lor, respectiv Mircea cel Bătrân şi Alexandru cel Bun, domnii scurte, lupte repetitive pentru tron în sânul aceleiaşi familii, o implicare din ce în ce mai pregnantă a Imperiului Otoman, precum şi a regatelor Ungariei şi a Poloniei în numirea domnitorilor. În aceste vremuri tulburi din punct de vedere politic şi militar, se ridică în fruntea oştii Moldovei fiul lui Bogdan şi al Oltei, Ştefan cel Mare[46]. Pentru ocuparea tronului, Ştefan primeşte ajutor din partea rudei sale, Vlad Ţepeş, domnul Ţării Româneşti, precum şi din partea boierimii locale din Ţara de Jos. Cu sprijinul lor, în 12 aprilie 1457, *„la locul numit Hrcasca, lângă*

[44] *contra perfidissimos turcos, crucis Christi persecutores*. DRH-D, doc. 114.
[45] DRH-D, doc. 114.
[46] Nicolae IORGA, *Istoria lui Ştefan cel* Mare *pentru poporul român*, Ed. Pentru Literatură, 1966, pp. 42-59.

Doljeneşti" şi „cu ajutorul lui Dumnezeu a luat schiptrul Moldovei"[47]. A fost uns mai apoi ca domn, de mitropolitul ţării, Teoctist, primind totodată şi validarea poporului că „vrednic este" pentru a ocupa tronul[48]. Vrednicia Ștefan și-a dovedit-o în numeroasele lupte purtate, fiind încă de la început un adversar redutabil al turcilor. Atitudinea sa ostilă otomanilor şi refuzul de a se supune sultanului nu sunt ignorate de turci, care răspund astfel prin ameninţare militară.

Una dintre cele mai răsunătoare bătălii purtate de Ștefan împotriva otomanilor a avut loc în iarna anului 1475, la Vaslui. Atunci turcii conduşi de Suleiman, împreună cu oştile domnului Ţării Româneşti, Radu cel Frumos, pătrund în Moldova pentru a o readuce sub ascultarea Porţii. Ștefan cel Mare văzând mulţimea otomanilor şi a aliaţilor lor intrând în ţara sa, pune de la adăpost locuitorii vulnerabili, însemnând copii, femei şi bătrâni, şi adoptă tactica pământului pârjolit, pentru a slăbi puterea duşmanilor săi. Turcii obişnuiţi fiind a jefui şi a trece prin foc tot ce le stă în cale, alimentându-şi prin tâlhărie atât oastea, cât şi orgoliul, se văd puşi într-o situaţie dificilă provocată, atât de terenul accidentat, pregătit de moldoveni, cât şi de vremea neprielnică purtării unui conflict militar. Planul de luptă a lui Ștefan a avut astfel efectul scontat, armata otomană suferind o grea înfrângere[49]. Bătălia de la Vaslui rămâne o confruntare armată emblematică pentru domnia lui Ștefan cel Mare, care reflectă abilităţile extraordinare de strateg ale voievodului moldovean în lupta cu un inamic atât de puternic. Momentul militar a fost statornicit în scris, în mulţimea actelor interne şi a celor emise în afara graniţelor ţării de la est de Carpaţi, dar şi în cronicile realizate de-a lungul vremii. Astfel, Letopiseţul Ţării Moldovei descrie bătălia lui Ștefan ca o mare biruinţă a domnitorului, obţinută nu doar cu sprijinul obştii ţării şi a secuilor, ci mai cu seamă cu ajutorul lui Dumnezeu şi a Fecioarei Maria *„ În anul 6983 [1475], ianuarie 10, marţi, a fost război la Vaslui cu puterile turceşti şi a biruit atunci Ștefan voievod, cu mila lui Dumnezeu şi cu ajutorul lui Iisus Hristos (...). Şi i-a dat Dumnezeu pe ei, limbi necredincioase, în ascuţişul sabiei şi au căzut atunci mulţime mare nenumărată şi au fost prinşi de vii mulţi fără de număr, care de asemenea au fost tăiaţi; numai pe unul l-au lăsat viu, pe fiul lui Sac paşa. Şi steagurile lor împreună cu schiptrele cele mari au fost luate mai mult de*

[47] *Letopiseţul de cînd s-a început Ţara* Moldovei, în: G. MIHĂILĂ, Dan ZAMFIRESCU (ed.), *Literatura română veche* (1402-1647), I, 1969, p. 31.

[48] Alexandru Dimitrie XENOPOL, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. IV. Epoca lui Ștefan cel Mare (1457-1546), Bucureşti, Ed. „Carte Românească", 1927, pp. 11-13; Ioan URSU, *Ștefan cel Mare: domn al Moldovei din 12 aprilie 1457 până la 2 iulie 1504*, Bucureşti, 1925, pp. 9-13; Alexandru LAPEDATU, *Ștefan cel Mare*, Bucureşti, 1904, pp. 23-25.

[49] Manole NEAGOE, *Ștefan cel Mare*¸ Bucureşti, Ed. Albatros, 1970, pp. 106-121; I. URSU, *Ștefan cel Mare*, pp. 83-95.

40 de schiptre. Iar Ştefan voievod s-a întors cu toţi oştenii săi ca un biruitor în cetatea sa de scaun, Suceava (...). Şi a fost atunci bucurie între oameni şi între toţi domnii dimprejur şi la toţi creştinii dreptcredincioşi, pentru că a biruit Domnul limbile păgâne cu mâna robului său, Io[an] Ştefan voievod (...)"[50].

Letopiseţul Ţării Moldovei interpretează victoria lui Ştefan împotriva turcilor ca o izbândă a creştinilor asupra musulmanilor. Cel care a hotărât biruinţa de la Vaslui a fost, potrivit cronicii, însuşi Dumnezeu, Ştefan fiind „mâna robului său". Asemenea altor lupte antiotomane, sursele vremii le interpretează nu ca o confruntare între două ţări, două regate sau imperii, ci ca o încleştare între două religii. Sursa creştină mai sus menţionată îi numeşte pe duşmanii lui Ştefan ca „limbi necredincioase" pe care „i-a dat Dumnezeu (...) în ascuţişul sabiei".

La scurt timp de la bătălia din valea Bârladului, Ştefan prevestind un nou atac al turcilor îndreptat spre ţara sa, cere sprijin militar statelor creştine. În acest sens emite o scrisoare în 25 ianuarie 1475 în care descrie victoria câştigată *„împotriva duşmanilor creştinătăţii"*, pe care *„i-am biruit şi i-am călcat în picioare şi pe toţi i-am trecut sub ascuţişul sabiei noastre"*[51]. Din pricina înfrângerii suferită de oastea sa *„păgânul împărat al turcilor şi-a pus în gând să-şi răzbune şi să vină în luna mai, cu capul său şi cu toată puterea împotriva noastră"*[52]. Ştefan, convins că oastea sa nu va putea face faţă mulţimii otomane, solicită sprijinul ţărilor creştine, accentuând în scrisoare importanţa salvării Moldovei din mâna musulmanilor prin poziţia sa strategică „ţara noastră, care e poarta creştinătăţii şi pe care Dumnezeu a ferit-o până acum"[53]. Astfel, domnul Moldovei consideră ţara sa ca un bastion împotriva *„necredinciosului împărat al turcilor (care) a fost de multă vreme şi este încă pierzătorul întregii creştinătăţi şi în fiece zi se gândeşte cum ar putea să supună şi să nimicească toată creştinătatea"*[54]. Prin urmare, pierderea Moldovei şi căderea sub suzeranitate otomană înseamnă în concepţia lui Ştefan cel Mare ca o cale liberă a turcilor spre cucerirea altor ţări creştine[55]. Scrisoarea din 25 ianuarie 1475 este importantă nu doar pentru reliefarea politicii diplomatice a domnului moldovean, ci şi pentru conturarea imaginii turcilor în concepţia creştinilor. Astfel, turcii sunt văzuţi ca duşmani şi pierzători ai creştinătăţii, iar conducătorul lor drept păgân şi necredincios.

---

[50] *Letopiseţul de cînd s-a început Ţara* Moldovei, pp. 33-34.
[51] Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către principii creştini (25 ianuarie 1475) în *Literatura română veche* (1402-1647), I, p. 48.
[52] Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către principii creştini, pp. 48-49.
[53] Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către principii creştini, p. 49
[54] Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către principii creştini, p. 48.
[55] Scrisoarea lui Ştefan cel Mare către principii creştini, pp. 48-49.

Otomanii, precum a prevestit Ştefan cel Mare în scrisoarea adresată principilor creştini au pregătit un nou atac împotriva Moldovei în vara lui 1475. Oastea otomană s-a îndreptat spre Cetatea Albă, pe care însă nu a reuşit să o cucerească. Deşi domnitorul moldovean se aştepta ca armata Porţii să înainteze spre Suceava, turcii au renunţat atunci la un nou atac. Nu pentru multă vreme însă, deoarece dorinţa de supunere a Moldovei, prin instalarea unui domn fidel Porţii în persoana fratelui lui Ştefan, Alexandru, dar mai cu seamă voinţa sultanului de cucerire a cetăţilor din sudul Moldovei, Chilia şi Cetatea Albă, care îi dă posibilitatea folosirii neîngrădite a Dunării, sunt gânduri care îi revin permanent sultanului şi îl determină să pregătească un nou atac împotriva domnitorului moldovean. Înfrângerea de la Vaslui a fost o lecţie pentru sultan de a nu se încrede doar în puterea armatei sale. Astfel, sultanul pregăteşte terenul pentru confruntarea cu Ştefan prin slăbirea inamicului său, de care reuşeşte să îi îndepărteze pe toţi posibilii aliaţi ai acestuia. În Polonia şi Transilvania fiul lui Bogdan şi-a pus nădejdea unui ajutor, sprijin care nu a mai venit la timpul potrivit. Văzându-se singur împotriva armatei otomane, Ştefan adoptă din nou tacta pământului pârjolit. Chiar şi aşa, încleştarea dintre armata Moldovei şi cea a Imperiului Otoman, petrecută în 26 iulie 1476 la Valea Albă, s-a soldat cu victoria celei din urmă[56]. Letopiseţul Ţării Moldovei prezintă acest conflict astfel: *„în anul 6984 [1476], luna iulie 26, vineri, venit-a însuşi ţarul turcesc, numit Mehmet beg, cu toate puterile sale şi cu Basarabă voievod, cu toată oastea sa, asupra lui Ştefan voievod. Şi a făcut război cu ei la Valea Albă şi au biruit atunci blestemaţii de turci cu muntenii cei hicleni. Şi au căzut acolo vitejii cei buni şi mulţi boieri mari şi oştenii cei buni şi tineri şi oastea cea bună şi vitează şi husarii oşteni viteji s-au prăpădit atunci. Şi mare întristare a fost atunci în Ţara Moldovei şi în toate ţările şi domniile dimprejur şi la creştinii dreptcredincioşi, când au aflat că au căzut vitejii cei buni şi tineri şi oastea cea bună şi vitează şi aleasă, împreună cu husarii cei viteji, sub mâinile păgânilor de munteni, care au fost părtaşi cu păgânii şi s-au luptat împreună cu ei împotriva creştinătăţii. Şi astfel au prădat ţara şi au venit până la Suceava şi au tras târgul şi s-au întors prădând şi arzând ţara”*[57].

Relatarea cronicii este esenţială atât pentru reconstituirea istoriei militare a Moldovei lui Ştefan, cât şi pentru redarea imaginii turcilor în viziunea creştinilor. Astfel, otomanii sunt descrişi în conflictul de la Valea Albă drept blestemaţi şi păgâni. Nu este de ignorat faptul că alături de armata lui

[56] Constantin REZACHEVICI, *Epoca lui Ştefan cel Mare,* în: Şt. ŞTEFĂNESCU, C. MUREŞANU, I.-A. POP (coord.), *Istoria românilor. De la universalitatea creştină către Europa „patriilor”*, pp. 424-429.
[57] *Letopiseţul de cînd s-a început Ţara* Moldovei, p. 34; M. NEAGOE, *Ştefan cel Mare*, pp. 136-163.

Mehmet a stat şi oastea din Valahia. Pe muntenii care „s-au luptat împreună cu ei împotriva creştinătăţii", cronica îi descrie drept păgâni şi hicleni. Prin aceasta reiese că păgân nu înseamnă doar cel care nu este creştin, ci cel care ridică armele împotriva adepţilor lui Hristos. Desigur că din armata otomană făceau parte, în afară de munteni, şi ostaşi creştini care au fost luaţi prizonieri, însă luptând împotriva ţărilor creştine şi aceştia sunt consideraţi în scrierile vremii drept păgâni.

Împotriva blestemaţilor turci, Ştefan cel Mare de-a lungul celor patruzeci şi şapte de ani de domnie a purtat numeroase conflicte din care, în cea mai mare parte, a ieşit învingător. A reuşit să ţină departe sau cel puţin la graniţele ţării sale armata otomană şi să nu permită musulmanilor să aşeze semiluna pe biserici. Credinţa în Dumnezeu, potrivit cronicilor, a fost farul victoriei sale în toate conflictele militare purtate, iar înfrângerile au fost privite drept pedepse divine pentru păcatele creştinilor. Lupta împotriva turcilor, asemenea veacurilor anterioare, a fost interpretată în scrierile vremii drept luptă împotriva duşmanilor lui Hristos, o datorie a creştinilor de apărare a crucii Mântuitorului. Deşi suzeranitatea otomană presupunea nu doar o asuprire religioasă, ci în mod precumpănitor a asuprire economică, în scrierile vremii, efectele economice şi militare ale supunerii faţă de Poartă sunt umbrite de pericolul islamizării, de pierderea identităţii ţării şi a locuitorilor ei văzută prin creştinism. Creştinismul este astfel atât un element identitar, cât şi o punte între alte ţări creştine, care sunt datoare să ofere ajutor fraţilor lor împotriva păgânilor turci.

4. Imaginea turcilor în viziunea creştină, în timpul domniei lui Neagoe Basarab

Până în veacul al XVI-lea familia domnitoare în Ţara Românească este cea a Basarabilor, în timp ce în Moldova cea a Muşatinilor. Din secolul al XVI-lea, odată ce tronul celor două ţări româneşti este cumpărat de la Poartă, descendenţa din familiile domnitoare pomenite este mai degrabă nominală decât reală, având rol de validare a pretendentului la tron în rândul boierimii locale şi nu la Înalta Poartă, unde conta suma de bani[58]. Din punct de vedere al originii, domnitorul Neagoe Basarab este un subiect des abordat în istoriografia românească, unde părerile sunt împărţite. Unii dintre istorici l-au numit *fecior de domn*[59], ca fiind fiu legitim al lui Basarab cel Tânăr, cu o soră a Craioveştilor, pe nume Neaga. Pe de altă parte, alţi cercetători

[58] Mustafa A. MEHMET, *Două documente turceşti despre Neagoe Basarab*, în: *Studii. Revistă de Istorie*, Bucureşti, Ed. Academiei, 1968, 21, nr. 4, pp. 922-929.
[59] Nicolae IORGA, *Pretendenţi domneşti în sec. XVI* în Analele Academiei Române, seria 2 secţia istorie, vol. XIX, p. 35.

îl consideră drept fiu nelegitim al doamnei Neaga, femeia fiind nu sora, ci soţia lui Pârvu Craiovescu[60].

Ipoteza istoricilor care susţin originea domnească a lui Neagoe este alimentată de titlul domnului pomenit în documente cu sintagma „fiul prea bunului şi prea marelui Basarab voievod". Mai mult decât atât, într-o inscripţie de pe o tavă de argint pe care Neagoe a dăruit-o mănăstirii Tismana se precizează că el este fiul lui Basarab cel Tânăr, adică al lui Ţepeluş[61].

În aceeaşi notă interpretativă este şi pisania de pe faţada de vest a bisericii Mănăstirii Argeşului, aşezată din 1793 deasupra uşii de intrare, unde domnitorul Ţării Româneşti este numit „*cel întru Hristos Dumnezeu binecredincios, Io, Neagoe Voevod Basarab*"[62].

Deşi se poate presupune că Neagoe Basarab s-a considerat fiul lui Ţepeluş pentru a-şi justifica drepturile de obţinere a tronului ţării, în ciuda îndoielii asupra originii domnitorului, un fapt este validat de sursele epocii, drept acela că Neagoe este înrudit cu Craioveştii, fiind nepotul lui Barbu, banul Olteniei, lui Radu şi lui Danciu[63].

Cât priveşte începutul domniei lui Neagoe Basarab toţi istoricii sunt de acord că Neagoe s-a urcat pe tron la 23-25 ianuarie 1512 cu ajutor turcesc, primit de la Mehmet. Grăitor în acest sens este o scrisoare a regelui Vladislav al II-lea Iagello către sibieni din 12 februarie 1512 în care el comunică patriciatului oraşului, despre care ştia că este în relaţii cu Craioveştii, vestea că tronul Ţării Româneşti a fost preluat de Neagoe Basarab cu ajutorul otomanilor[64].

Domnia lui Neagoe Basarab a fost una scurtă, asemenea domniilor din acest veac, influenţate puternic de luptele pentru tron între familiile boiereşti puternice, care doreau să-şi înscăuneze pretendentul lor. În 15 septembrie 1521 Neagoe Basarab îşi dă obştescul sfârşit, lăsând în urma sa imaginea unei domnii paşnice, în care strigătul chemării la luptă a fost amuţit de o linişte venită din partea Imperiului Otoman şi a altor regate mai puternice din zona limitrofă Valahiei. Viaţa liniştită pe care muntenii au dus-o în cei nouă ani de domnie ai lui Neagoe este determinată de politica militară şi diplomatică purtată de voievod, care potrivit „ Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie", „cu toţi vecinii a fost împăcat"[65].

Diplomaţia în concepţia lui Neagoe Basarab este esenţială pentru bunăstarea ţării, importanţa ei fiind reliefată foarte bine în lucrarea „Învăţăturile

[60] Constantin C. GIURESCU, *Istoria românilor*, Bucureşti, Ed. ALL, 2019, p. 108.
[61] C. C. GIURESCU, *Istoria românilor*, p. 26.
[62] Constantin BĂLAN, *Inscripţii medievale şi din epoca modernă a României. Judeţul istoric Argeş (sec. XIV-1848)*, Bucureşti, Ed. Academiei Române, 1994, p. 215.
[63] C. C. GIURESCU, *Istoria românilor*, p. 108.
[64] Dr. Radu-Ştefan CIOBANU, *Neagoe Basarab*, Bucureşti, Ed. Militară, 1986, p. 63.
[65] C. C. GIURESCU, *Istoria românilor*, p. 108.

lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie"[66]. Pe lângă sfaturile care se referă la felul cum trebuie primit un sol şi cum trebuie aleşi şi trimişi solii, sunt formulate şi câteva idei şi principii de politică externă. Între cele mai importante, judecând după insistenţa autorului este ideea că o diplomaţie abilă, îndeplinită de un domn destoinic, ajutat de slujitori bine instruiţi, aleşi după merit şi nu după naştere, constituie unul dintre principalele mijloace menite, pe de o parte, să preîntâmpine pericolele externe care ameninţă ţara şi domnia, pe de altă parte, să crească prestigiul şi faima domnului. Vedem toate aceste lucruri când Neagoe Basarab îi sfătuieşte pe supuşi lui spunându-le: ,,Dreptu aceia, fraţii miei, când auziţi că vin la voi soli mari, carii cred în Domnul nostru Iisus Hristos şi Preacuratei lui Maici, iar voi să trimiteţi înaintea lor cinste şi bucate şi băuturi den dăstul, până vor veni şi la scaunul vostru cel domnescu. Decii, atuncea toţi boiarii voştri să fie strânşi lângă voi şi împodobiţi frumos, cine cu ce va avea bun şi cu cai buni şi împodobiţi bine cu rafturi. Iar sfetnicii cei bătrâni niciodată de lângă tine să nu să dăzlipească. Decii, deaca veţi auzi că s-au apropiat solii de scaunul vostru atuncea voi să vă orânduiţi boiarii carii vor fi mai de ispravă şi împodobiţi, cu cai buni, să iasă înaintea lor şi să le facă cinste până la gazda lor. Şi iar pentru cinstea voastră, deaca să vor aşăza, voi atunci încă să le faceţi cinste mai multă şi să le trimiteţi de toate, de prisoseală, ca să uite cinstea ce au avut pre cale iar de la voi. Că cunoaşterea şi socoteala solului iaste cinstea. Şi să aibă de toate de ajuns şi să nu-i lipsească nici de mâncare, nici de băutură. Şi gazda solilor să nu fie aproape de voi, nici de grădinile care vă primblaţi voi cu sfetnicii voştri. Deacii să nu-l ţii mult, nici să-l zăboveşţi, ci numai 2 zile sau 3 până să va odihni, după aceia să-l chemi"[67].

Importanţa tratativelor diplomatice şi a soliilor, priceperea în alegerea solilor şi în instruirea lor pentru misiunile ce le au de îndeplinit sunt probleme discutate pe larg în ,,Învăţături", unde autorul lor polemizează la un moment dat cu cei ce le subestimează[68].

Principiul fundamental de politică externă recomandat în Învăţături este evitarea războiului prin diplomaţie. Prestarea omagiului feudal în faţa celui mai puternic, ca mijloc de a răscumpăra pacea ţării, este prima treaptă recomandată în aceste tratative când e vorba de confruntarea cu un adversar care dispune de forţe cu mult superioare. Dacă războiul nu poate fi evitat pe cale diplomatică, se recomandă o a doua treaptă, răscumpărarea păcii prin bunuri materiale. Dacă însă şi acest mijloc se va dovedi neîndestulător, iar duşmanul va urmări cucerirea efectivă a ţării, atunci se

[66] Neagoe BASARAB, *,,Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie",* Ed. Litera, Chişinău, 1998, p. 202.
[67] Neagoe BASARAB, *,,Învăţăturile lui Neagoe Basarab*, p. 203.
[68] Manole NEAGOE, *Neagoe Basarab*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică, 1971, p. 182.

va trece la rezistenţa armată, susţinută de forţa morală pe care o dă lupta pentru o cauză dreaptă: „ Dacă însă vedeţi că prin blândeţea voastră nu puteţi să izbutiţi să îmblânziţi pe domnul celor care vă vor fi vrăjmaşi, iar voi cinstea voastră să nu le-o daţi lor, ci... să ieşiţi viteji împotriva lui pentru că ei au început... Dacă alte limbi vor fi cu mulţime de norod şi mai puternici decât voi, iar voi mai întâi să vă închinaţi lor cu vorbe bune şi cu umilinţă. Căci dacă vă va sta în putinţă să vă faceţi pace cu vorbe bune, aceasta este ajutorul lui Dumnezeu. Dacă însă nu voesc să se împace pentru neîncrederea lor în cuvinte dulci, iar voi să le daţi averi, cât vă stă în putinţă. Să nu iubiţi vremile de răzmeriţă şi să nu săriţi la fapte de trufie... Dacă însă vedeţi că nu vrea să se întoarcă, nu vă temeţi de dânsul, nici de mulţimea oştilor lui!”[69].

Se pune problema din ce epocă datează asemenea concepţie şi, implicit, scrierea unde ea este expusă. Cei care puteau să fie mult mai puternici şi ,,cu mulţime de norod”, cum îi numeşte autorul prin aluzie, sunt, evident, turcii. Problema unui conflict militar şi sfaturile date sunt în legătură cu un eventual atac turcesc. Aceasta ne ajută la datarea Învăţăturilor, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, unde le aşază partizanii autenticităţii, şi nu din a doua, fiindcă e vorba de o perioadă, când amestecul otoman în Ţara Românească se mai realiza pe calea armelor, cu oşti numeroase şi nu prin trimişi ai sultanului. Reiese cât se poate de limpede din sfaturile pe care le dă autorul Învăţăturilor că existau încă posibilităţi de a înfrunta victorios un atac turcesc, oricât de mari ar fi fost forţele inamice. Iar mijloacele şi tactica militară recomandată sunt în mod sigur cele de la sfârşitul secolului al XV-lea şi începutul veacului al XVI-lea[70].

Neagoe Basarab teoretizând această gândire dovedeşte, ca şi predecesorii săi, încrederea în forţele de rezistenţă ale poporului şi în vitejia lui, dar recomandă prudenţa. Este ceea ce reiese limpede din „pilda şoimului şi a vulturului”: şoimul, care simbolizează vitejia neînfricată, fiind urmărit de vultur face următoarea observaţie: *,,Eu nu mă tem de acest vultur, pentru că sunt stăpân peste multe şi văd că este mare şi puternic şi tare şi răutăcios, şi inima lui ştiu că nu este de nimică, ci este rea. Şi netemându-mă de el, nici nu îl iau în seamă, căci de a-şi voi eu, a-şi da din aripile mele şi m-aşi ridica în sus şi până la ceruri şi m-aşi repezi asupra lui cu furie şi 1-aşi sfâşia cu ghiarele mele, căci ştiu cine este, dar mă supără numai mărimea lui cea mare şi astfel nu mă voi lupta cu dânsul, pentru că este puternic şi tare, ci mai degrabă mă voi îndura de câte ceva şi-i voi da din vânatul acesta să mănânce şi eu voi fi în pace. Şi chiar dacă nu mă voi*

[69] M. NEAGOE, *Neagoe Basarab,* p. 182.
[70] M. NEAGOE, *Neagoe Basarab,* p. 184.

sătura cu ce-mi va rămâne din vânat, eu nu voi muri, ci voi fi viu, până ce iarăşi voi vâna, vânat pentru hrana mea, când îmi va trebui". Şi i-a dat din vânat şi s-au împăcat. De aceea, fiii mei şi fraţii mei, fiţi şi voi ca şi şoimul: stăpâniţi peste multe şi în mâinile voastre este vânatul, adică averea. Iar dacă vedeţi pe unele din limbile cele puternice îndreptându-şi puterile împotriva voastră, nu le staţi împotrivă, să vă luptaţi cu dânşii în acel ceas, ci jertfiţi ceva şi daţi-le lor din ghiarele voastre, din vânat, adică din avere, să mănânce „ dacă vrea să se lase de voi, precum şi vulturul a lăsat pe şoim. Dacă însă vedeţi că nu vrea să se întoarcă nu vă temeţi de dânsul, nici de mulţimea oştilor lui"[71].

Din cele scrise mai sus se poate observa o concepţie diferită a domnitorului Neagoe Basarab faţă de predecesorii săi din Ţara Românească şi Moldova. Dacă înaintaşii săi îndemnau poporul la lupta, precum şi alte ţări creştine, să ridice armele şi să vină în ajutorul lor împotriva Semilunei, Neagoe Basarab îşi sfătuieşte urmaşul său la o tactica a concilierii, să renunţe la o parte din avere în schimbul liniştii. Desigur că averea la care face referire Neagoe este de fapt tributul datorat Porţii, cu care domnitorul este de acord să îl plătească. Dacă predecesorii săi vedeau prin plata tributului o supunere a lor faţă de Poartă, Neagoe vede o garanţie a păcii şi a liniştii. Mai mult decât atât, după cum s-a putut observa în capitolele anterioare, chemarea la luptă a voievozilor din veacurile XIV-XV s-a bazat pe un mesaj de datorie a creştinului de apărare a Crucii. Atacul turcilor a fost privit ca un atac împotriva creştinismului. În concepţia lui Neagoe însă, este un atac pentru pradă, pentru acumulare de avere. Dacă înaintaşii voievodului vedeau supunerea faţă de Poartă ca o asuprire religioasă, Neagoe subliniază doar efectul economic, prin renunţarea la „avere", nu şi cel religios.

Pasajele extrase din „Învăţături" sunt emblematice nu doar pentru reliefarea diplomaţiei domnitorului muntean, ci şi pentru atitudinea sa faţă de turci. Otomanii sunt văzuţi ca vulturi, în căutarea unor prăzi, în acumularea unor bogăţii materiale, şi nu pentru a supune creştinătatea, precum au fost priviţi anterior. Foarte important este faptul că în „pilda şoimului şi a vulturului", turcii sunt numiţi şi ca „limbile cele puternice". În alte contexte s-au putut observa în capitolele anterioare că ei au fost numiţi drept limbi necredincioase. Astfel, antagonismul dintre creştinism şi islam nu mai este prezent în politica diplomatică şi militară a lui Neagoe Basarab. Caracteristicile înjositoarea ale turcilor sunt surprinse mai cu seamă în momentele de răscruce prin care ţările româneşti de la nord de Dunăre au trecut. Pentru a putea obţine ajutorul ţărilor creştine din vecinătate, domnii munteni şi moldoveni din veacurile XIV-XV au făcut apel deseori la reli-

[71] N. BASARAB, *„Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie"*, pp. 221-222.

gia creştină care coalizează ţările împotriva duşmanilor lui Hristos. O astfel de atitudine nu este prezentă în timpul domniei lui Neagoe Basarab. Cu toate aceste note discordante, „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie" trasează o caracteristică a politicii militare a ţărilor române din veacul al XIV-lea şi până la finele evului mediu, şi anume, adoptarea unei politici ofensive a voievodatelor de la nord de Dunăre. Dacă se face o retrospectivă la mesajele propagate în vremea cruciadelor din Ţara Sfântă de apărare a pământului creştin, se poate observa că acel ecou al chemării la luptă pentru apărare şi nu pentru cucerire a răsunat în voievodatele româneşti până la sfârşitul evului mediu. Apărarea ţării şi a creştinismului în faţa „limbilor necredincioase", a „blestemaţilor" şi „necredincioşilor" turci a fost leitmotivul chemării la luptă a domnitorilor munteni şi moldoveni din veacurile XIV-XVI.

5. Concluzii

Creştinii îndemnaţi iniţial de Mântuitor să-şi iubească aproapele, chiar şi în situaţia în care aproapele este de o credinţă diferită faţă de el, ajung să dea o altă definiţie acestui termen înţeles prin cel ce este adeptul lui Hristos. Această conotaţie este surprinsă nu doar în îndemnurile Apostolilor, în scrierile Sfinţilor Părinţi sau chemarea la cruciadă a Suveranului Pontif, ci şi în încercările domnitorilor români din Evul Mediu de a constitui un bloc comun antiotoman, format din ţări creştine. O astfel de strădanie a fost subliniată în cuprinsul studiului de faţă în toate subcapitolele amintite, dar îndeosebi în vremea lui Ştefan cel Mare, când domnitorul caută sprijin împotriva sultanului în Polonia, argumentând că „amândoi suntem de aceeaşi credinţă şi lege".

Creşterea pericolului otoman şi cucerirea unor ţări creştine de către turci a legitimat înscrierea creştinilor în luptă. Aceştia adoptă o atitudine ofensivă, motivând ridicarea armelor în urma ameninţărilor de neoprit ale musulmanilor. S-a putut observa pe parcursul studiului de faţă că participarea atât a creştinilor, cât şi a musulman la luptă este argumentată prin declanşarea conflictului de către duşman. Această motivaţie se fundamentează pe sursele biblice şi coranice care îi îndeamnă pe credincioşii religiei lor să nu pornească războaie. Soarta conflictelor militare este pusă pe seama divinităţii. Atunci când una dintre tabere este înfrântă, Dumnezeu sau Allah a voit în acest sens, pedepsindu-i fie pentru trufie, fie pentru indolenţă. Indiferent de deznodământul conflictului, cei care mor în luptă, potrivit credinţei islamice devin martiri. Coranul este astfel sursa care jalonează relaţiile politice dintre Imperiul Otoman şi celelalte ţări. Această scriere sfântă îi îndeamnă pe islamici să nu capituleze, să nu ceară pace. În situaţia

în care, duşmanul se îndreaptă cu umilinţă către sultan, cerând pace, acesta este obligat să o acorde[72].

Supunerea faţă de Înalta Poartă, care înseamnă în primul rând plata tributului este privită de domnii români din veacurile XIV-XV care un act de umilinţă, o pierdere a identităţii creştine prin plecarea capului înaintea celor caracterizaţi a fi „preacruzi, duşmani ai creştinătăţii, prigonitori ai crucii lui Hristos" etc. Ofensa resimţită de domnitorii români din secolele XIV-XV ca efect al statutului ţării lor de tributar Imperiului Otoman se risipeşte în vremea lui Neagoe Basarab, care priveşte plata tributului, nu ca pe un act de supunere şi de umilinţă, ci ca pe o garanţie a păcii. Domnitorul valah îşi sfătuieşte urmaşul să aşeze pacea deasupra bunurilor materiale. Dacă prin renunţarea la anumite averi se poate obţine liniştea ţării sale, atunci să dea bunurile sultanului sau „limbilor celor puternice". Diplomaţia adoptată de Neagoe Basarab este cea care a ţinut ţara sa departe de ameninţarea otomană. S-a putut observa în cuprinsul studiului de faţă că în vremurile în care creştinii şi musulmani s-au întâlnit pe câmpul de bătălie, fiind în tabere adverse, islamicii sunt caracterizaţi ca „limbi necredincioase", în timpul domniei lui Neagoe Basarab acestora le este recunoscută superioritatea, fiind numiţi „limbi puternice" sau „vulturi".

[72] Viorel PANAITE, *Consideraţii privind legea păcii în islamul medieval* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol"*, Iaşi, 1968, nr. 25, pp. 397-413.

ESHATOLOGIA CREŞTINĂ. CENTRALITATEA PERSOANEI LUI IISUS HRISTOS ÎN ESHATOLOGIE

VALER BEL

Abstract. Christian Eschatology. The Centrality of the Person of Jesus Christ in Eschatology.
The present study presents Christian eschatology, emphasizing, at the same time, the centrality of the Person of Jesus Christ in eschatology. It does so with special reference to the theology of Father Dumitru Stăniloae, as he is one of the greatest Orthodox theologians of the 20th century, who deepened theology in the light of Holy Scripture and in the spirit of the Church Fathers, but also taking into account the interrogations of the contemporary world, establishing, at the same time, a balance between triadology, Christology and eschatology.

Keywords: *eschatology, Dumitru Stăniloae, Christology, private judgment, communion of saints, immortality of the soul.*

Deoarece în contemporaneitate circulă tot felul de concepţii străine de creştinism referitor la viaţa de după moarte, am ales să prezint eshatologia creştină, subliniind, în acelaşi timp, *centralitatea Persoanei lui Iisus Hristos în eshatologie*. Voi face aceasta cu referire specială la teologia Părintelui Dumitru Stăniloae, întrucât este unul dinte cei mai mari teologi ortodocşi ai secolului al XX-lea, care a aprofundat teologia în lumina Sfintei Scripturi şi în duhul Părinţilor Biserici, dar având în vedere şi interogaţiile lumii contemporane, stabilind, în acelaşi timp, un echilibru între triadologie, hristologie şi eshatologie.

Sfârșitul vieții pământești și viața veșnică. Introducere în eshatologia creștină

Eshatologia (τα εσχατα = cele din urmă) este vorbirea despre partea finală a existenţei creaţiei lui Dumnezeu, în sensul că aceasta va dura veşnic. Pentru această fază finală şi eternă este toată viaţa în Hristos pe pământ; pentru ea s-a întrupat, a murit pe cruce şi a înviat Hristos şi ne-a chemat şi a rămas prin conlucrarea noastă în comuniune cu noi. Cu această ţintă a creat Dumnezeu lumea[1]. Existenţa creaţiei are trei etape: a) cea de la creaţie până la Hristos, b) cea în Hristos, determinată de Hristos până la sfârşitul veacurilor, sau sfârşitul chipului actual al lumii şi c) cea care urmează după acest sfârşit.

Creştinii cred că însuşi sensul vieţii s-a împlinit în Hristos, întrucât El a dat posibilitatea să se ajungă la desăvârşirea finală şi la viaţa de veci. Numai Hristos care a înviat ne dă siguranţa obiectivă despre viaţa viitoare şi numai în comuniune cu El, întrupat şi înviat ca om – comuniune cu Persoana dumnezeiască eternă, întrupată pentru vecie ca om şi intrată ca atare în relaţie intimă şi veşnică cu noi – este o comuniune care ne asigură o adevărată fericire eternă, coştientă şi deplină.

Pentru credinţa creştină, dar şi pentru judecata obiectivă, viaţa viitoare în care ne menţinem eterni ca persoane este decisivă pentru sensul vieţii pământeşti, întrucât ea are nu numai forma unei vieţi eterne fericite pentru cei ce au acceptat în Hristos un sens deplin al vieţii pământeşti, ci şi a unei vieţi eterne nefericite pentru cei ce n-au acceptat acest sens. Planul eshatologic, sau viaţa eternă de după moarte, nu este pentru creştini, însă, numai ceva viitor; ea a început prin şi în Iisus Hristos care a înviat ca om din morţi. Iar întrucât Hristos rămâne cu cei credincioşi într-o legătură intimă sau chiar în ei, viaţa eternă a început şi pentru ei ca arvună (*Ioan* 5, 24). De aceea în Noul Testament se spune că în Hristos suntem la «sfârşitul veacurilor» (*1 Corinteni* 10, 11; *Evrei* 9, 26).[2]

Dacă Persoana lui Iisus Hristos are un rol central în viaţa creştină pământească, acest rol se va arăta deplin în eshaton. Autorul şi criteriul judecăţii, atât a sufletului de la judecata particulară, ce va avea loc după moartea fiecăria, cât şi a omului înviat cu trupul la viaţa veşnică, la a doua venire a Domnului şi la judecata universală va fi Iisus Hristos, după cum El însuşi a spus: «Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului» (*Ioan* 5, 22). Dar Hristos este autorul judecăţii, nu în sensul că El roteşte sentinţe arbitrare, sau conform unor legi impersonale, ci în sensul că din El

[1] Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1978, p. 211.
[2] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, p. 212.

se revarsă viaţa şi fericirea comuniunii depline peste cei ce au vieţuit după exemplul Lui şi s-au asemănat cu El, având încă din viaţa aceasta lumina şi bucuria comuniunii cu El, iar cei ce nu L-au urmat vor rămâne într-o lipsire definitivă de bucuria acestei comuniuni cu El, Persoana-izvor a toată iubirea dumnezeiască şi omenească. Pentru cei ce au crezut şi au trăit după modelul lui Hristos, judecata lui Hristos înseamnă arătarea Lui cea mai evidentă în relaţie cu ei, împreună cu toate darurile iubirii Lui; pentru cei ce L-au respins, judecata înseamnă încetarea oricărei încercări a Lui de a Se mai apropia de ei, de a-i mai scoate din atitudinea lor de refuz faţă de El; şi aceasta nu pentru că n-ar mai voi El să le arate iubirea Sa, ci pentru că ei s-au învârtoşat în patimile care au la bază negarea Lui şi neascultarea de El. În aceştia continuă să persiste o necunoaştere şi o contestare a Lui. Dualitatea aceasta contradictorie este afirmată şi de Sfinţii Părinţi; spre exemplu Sfântul Ioan Damaschin, care a sintetizat teologia primelor şapte secole creştine, spune că Dumnezeu continuă să împărtăşească bunurile Sale şi diavolului şi celor din iad, dar aceştia sunt lipsiţi de Dumnezeu pentru că nu-l doresc şi nu-l iubesc.[3]

Pentru că persoana umană trece la viaţa veşnică prin sufletul său odată cu moartrea fizică, prin despărţirea sufletului de trup, vorbim despre *eshatologia particulară,* care se referă la: moartea omului, nemurirea sufletului, judecata particulară şi consecinţele ei pentru starea sufletelor, raiul şi estenţa iadului şi posibilitatea unui iad etern, Autorul şi criteriul judecăţii particulare, martorii, acuzatorii şi apărătorii de la judecata particulară, starea sufletelor între judecata particulară şi cea universală: sporirea în comuniunea cu Dumnezeu a sufletelor celor decedaţi în credinţă, comuniunea drepţilor întreolaltă şi a Bisericii de pe pământ cu ei, rugăciunile pentru cei răposaţi şi starea sufletelor din iad.

Ceea ce urmează după a doua venire a Domnului se referă la întreaga lume creată şi la ridicarea ei pe un nou plan de existenţă, de aceea se numeşte *eshatologia generală sau universală*.

Eshatologia particulară

Sensul vieții și al morții

Prin moarte înţelegem sfârşitul vieţii pământeşti datorită despărţirii sufltului de trup. Această despărţire se produce din cauza slăbirii şi morţii celulelor corpului uman în urma unei boli, a vârstei înaintate, ori din cauza unui accident, care distruge violent funcţia celulelor şi locul lor în corp. Despărţirea sufletului de trup îl lipseşte pe acesta de suportul lui mate-

[3] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, pp. 274-275.

rial şi pune capăt existenţei pământeşti a omului. Omul ştie că viaţa lui se sfârşeşte prin moarte, mai devreme sau mai târziu, dar nu cunoaşte moartea din experienţă proprie, ci numai din experienţa altora. El cunoaşte astfel moartea din afară, fiindcă o vede la alţii, dar nu cunoaşte moartea în sine, din interiorul său, şi de aceea nu poate da un răspuns definitiv şi mulţumitor pentru toţi cu privire la problema morţii.

Moartea constituie evenimentul cel mai profund şi mai tulburător al vieţii, care ridică în mintea omului problema sensului vieţii, fiindcă o viaţă care se închie cu moartea nu poate fi decât absurdă şi lipsită de sens. Moartea este graniţa la care ne apare Domnul vieţii, Creatorul, Cel care singur este nemuritor (*1Timotei* 6,16). Răspunsurile pe care a încercat omul să le dea la problema morţii au fost neconcludente. Unii au desconsiderat trupul, considerând că adevărata viaţă a spiritului ar începe numai după moartea fizică, fie printr-o revărsare a sufletului într-o existenţă impersonală şi panteistă, fie printr-o viaţă personală trăită în jurul lui Dumnezeu, Care nu Se confundă cu natura. Alţii socotesc că moartea este un fenomen biologic natural, prin care forţele vitale concentrate într-un organism reintră în circuitul naturii pentru a se concentra în alte organisme.

Omul modern caută să se elibereze de gândul morţii şi să acopere realitatea ei prin subterfugii, nemaipurtând doliu şi ducându-l pe cel decedat la cimitir sau la crematoriu cât mai discret posibil. Dar cu toate că pentru el moartea pare să constituie un fenomen natural - cel puţin aşa gândeşte -, totuşi în prezenţa ei este cuprins de o mare spaimă, iar aceasta pentru că moartea rămâne un fenomen extrem de important şi tulburător pentru om. Toate încercările omului de a găsi un răspuns la problema morţii rămân neconcludente, fiindcă omul nu se poate ridica deasupra morţii. Cel ce S-a ridicat deasupra vieţii şi a morţii a fost numai Hristos şi numai El poate da un răspuns definitiv acestei probleme şi sensului ei.

Mântuitorul Iisus Hristos a arătat că principala cauză a morţii noastre fizice, ca despărţire a sufletului de trup, este căderea omului din comuniunea strânsă cu Dumnezeu. Atâta vreme cât omul, ca fiinţă creată şi muritoare, a rămas ân comuniune cu Dumnezeu-Creaatorul, Cel necreat şi nemuritor, a primit de la El puterea divină, care l-a ferit de stricăciune şi de moarte. Din momentul în care omul a ieşit, prin neascultare, din comuniunea cu Dumnezeu, a pierdut puterea dumnezeiască a vieţii, prin care putea să devină nemuritor, şi a căzut în stricăciune şi moarte fizică.

Însă Dumnezeu nu l-a lăsat nici atunci să piară, fiindcă este făptura Sa, creat după chipul nemuritor al lui Dumnezeu, ci a trimis pe Fiul Său, din iubire faţă de lume (cf. *Ioan* 3, 15-17), ca să-l izbăvească din moarte. Hristos ne-a descoperit nu numai cauza morţii noastre fizice, ci a refăcut comuniunea noastră cu Dumnezeu prin faptele Sale mântuitoare, ascultă-

tor făcându-Se până la moarte şi încă moarte pe cruce (*Filipeni* 2, 8). Prin ascultarea Lui, care a culminat cu moartea fizică, Hristos a schimbat radical sensul morţii, fiindcă moartea, ca rezultat al neascultării omului şi necomuniunii noastre cu Dumnezeu, a devenit prin ascultarea Lui moarte spre comuniune de viaţă veşnică cu Dumnezeu. Moartea lui Hristos este evenimentul decisiv prin care viaţa lui Dumnezeu şi slava Lui au venit definitiv în lume. Prin Jertfa şi Învierea lui Hristos ceva radical nou s-a produs în starea creaţei şi istoria umanităţii, s-a schimbat însăşi condiţia ontologică a existenţei noastre. În Iisus Hristos Cel înviat viaţa lui Dumnezeu intră în viaţa creaţiei şi istoria omenirii, prefăcând starea ei veche într-o stare nouă, pregătindu-i o stare viitoare. Cu moartea şi învierea lui Hristos lumea a intrat într-o primăvară cosmică al cărui seceriş va fi refacerea universului nostru în noutatea şi strălucirea de la sfârşitul timpului. Cu Învierea lui Hristos viaţa şi istoria omenirii este orientată spre Împărăţia viitoare a lui Dumnezeu, care într-o formă anticipată, este deja prezentă în mijlocul nostru aici şi acum, ca Împărăţie a Sfântului Duh, Biserica. Dacă ne este dat harul să murim cu El spre comuniunea de viaţă veşnică cu Dumnezeu, atunci întâmplarea zilnică şi banală pe care o numim moartea omului este ridicată între tainele lui Dumnezeu. *Mântuitorul Iisus Hristos a schimbat esnţial sensul morţii, fiindcă moartea nu mai înseamnă coborârea omului în nefiinţă, ci înălţarea lui la viaţa veşnică.*

Omul crreştin se pregăteşte în cursul întregii vieţi pământeşti să se mântuiască în viaţa veşnică prin sporirea şi întărirea comuniunii lui cu Hristos şi cu semenii, pentru ca moartea să fie trecerea lui la plenitudinea comuniunii cu Dumnezeu şi cu semenii săi. Dar moartea este pragul peste care trebuie să trecem ca să intrăm în sensul deplin al existenţei. Prin moartea şi învierea lui Hristos Cel răstignit, moartea şi-a schimbat nu numai rolul ei în sine, ci şi în experienţa celor ce o trăiesc, descoperindu-se ca poartă spre viaţa cea netrecătoare. Celor ce cred în Hristos, nu li s-a deschis numai calea eternităţii, ci au şi primit puterea dumnnezeiască de a parcurge împreună cu El calea care duce la viaţa veşnică în iubirea lui Dumnezeu. De aceea „Iisus a zis: Eu sunt învierea şi viaţa; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri în veac" (*Ioan* 11, 25-26). Prin Botez primim din Hristos putere pentru moartea tainică cu El, ca să putem înainta spre învierea cu El: „Aşa şi voi, socotiţi-vă că sunteţi morţi păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru" (*Romani* 6, 11). Hristos ne dă puterea să trăim moartea tainică cu El, moartea egoismului păcatului, ca predare lui Dumnezeu, într-o continuă dezvoltare, pentru ca în momentul culminant al morţii fizice, despărţirea sufletului de trup să coincidă cu intrarea culminantă în plenitudinea vieţii: „Purtând totdeauna în trup moartea lui Iisus, pentru ca şi viaţa lui Iisus să se arate în

trupul nostru" (*2Corinteni* 4,10). Strigătul lui Iisus pe cruce: ,,Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu pentru ce M-ai părăsit?" își are iconomia sa în pregătirea noastră pentru acceptarea morţii ca poartă spre învierea fericită cu El. Prin acest strigăt Iisus ne arată că a fost om adevărat şi Şi-a asumat condiţia noastră, inclusiv moartea, şi din dorinţa de a Se uni ca om deplin cu Tatăl, acceptă şi durerile morţii, ca noi să învăţăm să acceptăm din iubire faţă de Hristos, această ultimă durere a vieţii noastre pământeşti, cu credinţa că ,, nici moartea, nici viaţa... nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostrum" (*Romani* 8, 38-39).

Nemurirea sufletului

Prin despărţirea sufletului de trup, în urma morţii fizice, sufletul intră în viaţa veşnică, iar trupul se descompune în elementele naturii materiale: ,,Şi pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat" (*Eclesiastul* 12, 7), se arată deja în Revelaţia Vechiului Testament.

În teologia mai veche învăţătura despre nemurirea sufletului era întemeiată pe indestructibilitatea lui, ca substanţă spirituală şi simplă. Dar această învăţătură era mai curând o învăţătură de natură filosofică, inspirată din panteismul substanţialismului aristotelic, decât una teologică. Oricât de simplu şi spiritual este sufletul ca substanţă, el este creat şi nu poate fi nemuritor prin el însuşi. Sufletul este nemuritor prin voinţa lui Dumnezeu, cea creatoare şi conservatoare, care vrea ca persoana umană, creată după chipul nemuritor al Său, să fie prin suflet, în mod neîntrerupt dependentă de El, să laude şi să iubească neîntrerupt pe Dumnezeu. Pentru aceste motive a înzestrat Dumnezeu de la început sufletul cu harul Său, iar după întruparea Fiului Său ca om şi după învierea Lui, Însuşi Acesta S-a sălăşluit în om. De aceea, un temei important pentru nemurirea sufletului celor credincioşi este faptul că Hristos S-a sălăşluit în ei, sau Fiul lui Dumnezeu care S-a făcut om pentru vecie Se sălăşluieşte în cei ce cred în El şi împlinesc cuvântul Lui. De aceea, Sfântul Apostol Pavel spune: ,,*câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat*" (*Galateni* 3, 27) şi ,,ştim *că dacă acest cort, locuinţa noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri. Căci de aceea şi suspinăm în acest trup, dorind să ne îmbrăcăm cu locuinţa noastră cea din cer, dacă totuşi vom fi înveşmântaţi, iar nu goi*" (*2Corinteni* 5, 1-2). Aceste cuvinte ale Apostolului arată că sufletul a fost creat ca Hristos să locuiască în el.

Sufletul este nemuritor prin voinţa lui Dumnezeu, ca să se bucure veşnic de comuniunea lui cu Dumnezeu. Dacă iese din această comuniune,

prin negarea Lui şi lucrarea împotiva voii lui Dumnezeu, va regreta veşnic despărţirea prin *propria sa libertate de Dumnezeu, Creatorul său.*

Sunt unii teologi, precum Paul Althaus, Wolfhart Pannenberg, care consideră că sufletul moare, se distruge, odată cu trupul, pentru ca astfel Dumnezeu să apară ca Acela Care singur poate să-l aducă din nou la viaţă împreună cu trupul la învierea de obşte.

Dar Dumnezeu nu întrerupe orice relaţie cu o persoană pe care a adus-o la existenţă, creând-o după chipul Său. Dacă iubirea lui Dumnezeu este neîntreruptă, neîntreruptă trebuie să fie şi existenţa persoanei spre care se îndreaptă iubirea Sa. Dumnezeu ţine sufletul omului în existenţă şi după moartea fizică, ca să arate că iubirea Lui rămâne în veci chiar şi faţă de cei ce nu vor răspunde în veci la iubirea Lui. Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie afirmă categoric existernţa conştientă a sufletului după moarte.

Deja în Revelaţia Vechiului Testament se afirmă clar cu referire la despărţirea sufletlui de trup la moarte: „Şi pulberea să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul să se întoarcă la Dumnezeu, Care l-a dat" (*Eclesiastul* 12, 7). Iar Mântuitorul Iisus Hristos, în *Pilda despre bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr*, arată existenţa conştientă a sufletelor celor repausaţi:„Şi a murit săracul şi a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit şi bogatul şi a fost înmormântat. Şi în iad, ridicându-şi ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam şi pe Lazăr în sânul lui. Şi strigând a zis: Părine Avraame,..."(*Luca* 16, 22-24). Sfântul Apostol Pavel spune, de asemenea: „Avem încredere şi voim mai bine să plecăm din trup şi să petrecem la Domnul" (*2 Corinteni* 5, 8). *Apocalipsa* ne relatează despre cei 24 de bătrâni care se închină Mielului (7, 9), despre mulţimea ce stă înaintea tronului Mielului (1, 1-14), despre cei ce locuiesc în cer (13, 6; 14, 3; 14,13; 15, 2) şi despre *sufletele* celor înjunghiaţi pentru cuvântul lui Dumnezeu, ce stau sub jertfelnicul din cer: „am văzut sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiaţi pentru cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturia pe care au dat-o, Şi strigau cu glas mare şi ziceau: Până când, Stăpâne sfinte şi adevărate, nu vei judeca şi nu vei răzbuna sângele nostru, faţă de cei ce locuiesc pe pământ? (6, 9). Şi mai departe: „mam uitat şi iată mulţime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul şi seminţiile şi popoarele şi limbile, stând înaintea tronului şi înaintea Mielului, îmbrăcaţi în veşminte albe şi având în mînă ramuri de finic. Şi mulţimea striga cu glas mare zicând: Mântuirea este de la Dumnezeul nostru, Care şade pe tron şi de la Mielul" (7, 9-10). Toate aceste mărturii ale Sfintei Scripturi, şi altele ca acestea, arată incontestabil existenţa conştientă a sufletelor celor repausaţi, care constituie centrul persoanei umane, şi care aşteaptă manifestarea iubirii lui Dumnezeu pe un plan nou de existenţă.

Aceste mărturii ale Sfintei Scripuri pot fi aprofundate teologic astfel: Fiecare persoană umană este o realitate unică, este chipul nemuritor al lui

Dumnezeu, un semn unic al gândirii creatoare a lui Dumnezeu şi rămâne ca o mărturie unică a acestei gândiri, ca o formă unică a revelaţiei Lui. Dumnezeu nu uită nici o persoană umană, şi dacă nu o uită înseamnă că o ţine în existenţă. Prin faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, Dumnezeu a afirmat valoarea veşnică a a tuturor persoanelor umane. Fără să se anuleze libertatea oamenilor ca persoane, toţi oamenii rămân într-o legătură variată cu Hristos. În Hristos, Dumnzeu a legat existenţa oamenilor de existenţa Sa şi existenţa Sa de omenire. Deci persoanele umane nu pot să dispară în neexistenţă odată cu moarttea fizică.

Consecinţa gândirii că sufletul moare odată cu trupul provine din tendinţa de a face abstracţie de judecata particulară în favoarea celei generale. Această tendinţă, la rândul ei, îşi are explicaţia în autonomia lumii văzute faţă de Dumnezeu. Autonomia lumii văzute faţă de Dumnezeu face abstracţie de raţionalitatea creaţiei, dată în Logosul Tatălui. Adică de faptul că toate au fost create prin Fiul şi Cuvântul lui Dumnzeu (cf. *Ioan* 1, 1-3). Teza distrugerii persoanelor umane odată cu moartea fizică relativizează valoarea creaţiei, întruparea Fiului lui Dumnezeu şi tot planul mântuirii.

Judecata particulară și importanța ei

Existenţa sufletelor după despărţirea lor de trup prin moartea fizică arată şi existenţa judecăţii particulare a sufletelor, mărturisită şi ea clar în Sfânta Scriptură şi în Sfânta Tradiţie. Credinţa în existenţa judecăţii particulare este comună marilor Biserici creştine.

Mântuitorul Iisus Hristos, în *Pilda despre bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr*, arată că, îndată după moarte, săracul Lazăr ,,a fost dus în sânul lui Avraam", iar bogatul nemilostiv «în iad» (*Luca* 16, 22-23). Pe tâlharul care se pocăieşte pe cruce Mântuitorul îl iartă şi îl asigură că imediat după moarte va merge în rai: ,,Astăzi vei fi cu Mine în rai (*Luca* 23, 43), desigur în urma judecăţii. În acelaşi sens Apostolul Pavel spune: ,,Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău" (*2 Corinteni* 5, 10), căci ,,este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata" (*Evrei* 9, 27). Sufletele continuă să vieţuiacă în locul pe care şi l-au dobândit în această viaţă, în aşteptarea judecăţii de apoi.

Judecata particulară este contestată prin teoria reîncarnării, sau a metempsihozei, susţinută de antropozofi şi spiritişti, dar şi prin argumentul teoretic că judecata divină nu s-ar putea concilia cu bunătatea lui Dumnezeu. Metempsihoza pretinde că eternitatea ar fi o succesiune indefinită de existenţe fericite sau nefericite pentru oameni, ei fiind etrern liberi de a duce o viaţă bună sau rea. Argumentarea că judecata divină nu s-ar conci-

lia cu bunătatea lui Dumnezeu consideră că până la urmă răul va lua sfârşit şi toate sufletele vor ajunge la fel de fetricite. Însă la o analiză mai atentă se vede că aceste teorii au un caracter impersonal şi substanţialist şi distrug responsabilitatea omului şi a vieţii pământeşti înaintea lui Dumnezeu Cel personal şi viu, pentru trei motive principale:

1). Aceste teorii fac abstracţie de faptul că lumea a fost creată de Dumnezeu, afirmând că lumea sensibilă şi cea inteligibilă există din eternitate, fără început şi fără sfârşit, şi astfel dispare orice diferenţă dintre timp şi eternitate, iar orice faptă istorică îşi pierde importanţa ei unică. Pe această cale se distruge sensul existenţei umane care tinde spre înveşnicirea trupului şi a sufletului într-o stare provizorie şi fără sens, ele fiind silite să peregrineze fără încetare prin tot felul de trupuri, prin reîncarnare.

2). Aceste trereorii fac abstracţie de ontologia mărturisită în Sfânta Scripură, care consideră că lumea este bună în fiinţa ei, fiindcă răul ţine de voinţa ceaturilor, a diavolului şi a omului sedus de acesta. Astfel se cade în dualism ontologic, unde binele şi răul fac parte în mod egal din fiinţa lumii. Din această cauză, omul nu mai poate învinge răul şi apare ca fiind scutit de orice responsabilitate înaintea lui Dumnezeu.

3).Teoriile în cauză vorbesc de o evoluţie veşnică şi deterministă spre un bine universal tot mai înalt, în care Dumnezreru nu mai poate interveni. Pe această cale se distruge libertatea şi identitatea personală a omului, ca şi existenţa unui Dumnezeu personal, drept şi iubitor, adevăruri care stau la baza credinţei şi moralei creştine.

Dar judecata lui Dumnezeu, prin care unii vor avea parte de fericire veşnică, iar alţii de nefericire veşnică, înseamnă că *Dumnezeu numai constată* cu regret că unele persoane umane nu acceptă comuniunea cu El şi prin aceasta rămân în nefericire prin însăşi liberatera lor. Nu Dumnezeu condamnă pe om la iad, ci omul ajunge în iad fiindcă refuză comuniunea cu Dumnezeu. Astfel se conciliază dreptatea cu iubirea şi bunătatea lui Dumnezeu, în ceea ce priveşte existenţa iadului. Judecata lui Dumnezeu, înţeleasă în lumina comuniunii, constituie cel mai bun răspuns ce se poate da acestor teorii carte dezarmează omul în faţa forţelor răului. Judecata particulară îşi dobândeşte caracterul duhovnicesc atunci când nu este înţeleasă ca sancţiune extedrioară a lui Dumnezeu, ci ca rezultatul comuniunii între om şi Dumnezeu.

Autorul judecăţii

Autorul judecăţii particulare este acelaşi ca şi al judecăţii universale, adică Iisus Hristos, Care a spus că: ,,Tatăl nu judecă pe nimeni, căci toată judecata a dat-o Fiului" (*Ioan* 5,22). Hristos este autorul judecăţii particu-

lare. Dar aceasta nu înseamnă că El rostește sentințe zdrobitoare, în conformitate cu prevederile unei legi impersonale, ci în sensul că din El se revarsă viața și fericirea comuniunii depline cu Dumnezeu peste cei ce au vieţuit după pilda Lui şi s-au asemănat cu El; iar cei ce nu L-au urmat vor fi lipsiţi de bucuria comuniunii cu El, care va constitui suferința și chinurile pierderii acestei comuniuni. Aceasta arată că Hristos nu ia din afara Lui normele judecăţii, ci din El însuşi, din umanitatea Lui desăvârşită, înrădăcinată în Absolutul divin, care este sursa fermă a înaintării spre adevărata desăvârşire în umanitate.

Prin asumarea şi ridicarea umanităţii noastre la calitatea ei exemplară, prin actele Lui mântuitoare şi prin sălăşluirea Lui în cei ce cred în El, Hristos ne-a dat puterea de a muri față de omul vechi şi de a deveni prin virtuţi, ca să ajungem la culmea umană la care S-a ridicat El însuşi. De aceea, Hristos nu este numai Judecătorul, ci şi Cel care încununează şi răsplăteşte pe cei care s-au străduit să se ridice spre nivelul Lui de om, împlinindu-i din umanitatea Sa îndumnezeită. Judecata lui Hristos constituie adsdtfel o încununare pe vecie cu mărirea Lui a celor ce au lucrat împreună cu puterea Lui pe calea asemănării cu El şi lipsirea de cununi a celor ce nu L-au primit, rămânând prizonierii propriului lor egoism. Fără o asemenea judecată, generaţiile de oameni sunt destinate să se prăbuşească în neant, sau să evolueze prin căderi ridicări, care, prin monotonia lor, nu sunt departe de iad. În afară de judecata lui Hristos nu este decât iadul. Fiindcă numai judecata Lui dă prilejul celor ce o primesc să scape de nefiinţă şi de iad. Noi nu putem trăi fără a ne şti în legătură cu un criteriu absolut, care nu este decât Persoana supremă a lui Dumnezeu devenit om. ,,Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat pe El şi I-a dăruit Lui nume care este mai presus de orice nume – spune Apostolul Pavel -, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de desubt, şi toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (*Filipeni* 2, 9-11). Aşadar, criteriul după care se decide soarta oamenilor este umanitatea desăvârşită şi etrernizată a lui Iisus Hristos ca Dumnezeu şi om desăvârşit.

Martorii judecății lui Hristos

Primul martor al judecăţii lui Hristos este însăşi conştiinţa omului judecat. Conştiinţa îl sancţionează pe om din timpul vieţii lui pământeşti pentru faptele săvârşite de el împotriva ei. Nicicând nu se află omul pus față în față cu conștiința lui ca la judecata lui Hristos. Pentru faptele contrare ei, conştiinţa îl chinuie şi îl osândeşte pe om încă în timpul vieţii pământeşti. Dar în momentul morţii toate faptele ies la iveală, încât omul recunoaşte el însuşi

că nu s-a făcut vrednic de comuniune. Atunci el va spune: ,,O, Dumnezeule, adevărate sunt faptele Tale şi dreaptă este judecata Ta. Am fost chemat şi n-am răspuns; învăţat am fost şi n-am ascultat; mustrat am fost şi am râs". De aceea, o scriere filocalică îl îndeamnă pe credincios: ,,Luptă-te să iei arvuna mântuirii în chip ascuns înlăuntrul inimii tale, cu o siguranţă neîndoielnică, aşa ca la vremea ieşirii să nu ai tulburare şi spaimă neaşteptată". La judecata particulară toate faptele rele vor deveni evidente în mod neîndoielnic, iar sufletul va recunoaşte deplin, datorită proprirei sale conştiinţe, că nu s-a făcut vrednic de comuniune.

În al doilea rând, scrierile duhovniceşti vorbesc pe larg despre prezenţa dremonilor şi a îngerilor în momentul judecăţii, mai înainte de a se da sentinţa. Demonii aduc în faţă faptrele rele ale celui judecat, iar îngerii, pe cele bune. Demonii nu sunt atât martori, cât mai ales acuzatori ai celui judecat, exagerând greşelile săvârşite de acesta, fără să ţină seama dacă ele au fost sau nu iertate în Taina spovedaniei. Ei reţin cu grijă şi lăcomie toate faptele şi gândurile rele ale oamenilor, pe care îi ispitesc căutând să sporească în ei confuzia, contradicţia şi nesiguranţa. Muribunzii văd într-o clipă fulgerătoare toate relele făcute de ei în cursul vieţii, căci prin toate aceste chipuri ale răutăţilor lor se fac simţite duhurile rele, care i-au atras spre ele. Iadul nu înseamnă nimic altceva decât permanentizarea maximă acestei vederi.

Aceste duhuri rele sau demonii sunt alungaţi de *îngerii buni*, care întăresc conştiinţa şi dau curaj sufletului. Ei îmbărbătează sufletul împotriva deznădejdii pentru păcatele săvârşite în viaţă, scoase la iveală şi exagerate de duhurile rele. Datorită îngrerilor buni, sufletul învinge duhurile rele şi merge în rai, căci ei sunt în cea mai intimă apropiere de Dumnezeu. Căci scris este: ,,am văzut şi am auzit glas de îngeri mulţi, în jurul tronului" (*Apocalipsa* 5, 11), care ,,s-au închinat lui Dumnezeu" (*Apocalipsa* 7, 11), iar drepţii ,,vor fi ca îngerii în cer" (*Matei 22, 30*). Raiul înseamnă prezenţa intimă a tuturor în comuniunea cu Dumnezeu. Îngerii sunt apărătorii noştri, iar demonii acuzatorii noştri înaintea Dreptului Judecător.

În al treilea rând, martori ai judecăţii lui Hristos sunt toţi sfinţii în frunte cu Maica Domului. Atât Maica Domnului, cât şi sfinţii sau mucenicii sunt chemaţi, în cântările bisericeşti, să se roage lui Hristos ca să se milostivească spre cel judecat şi să-l izbăvească de durerile sau chinurile veşnice.

Trebuie remarcat fapul că în timp ce Sfinţii Părinţi arată că la judecata lui Hristos accentul se pune pe faptele săvârşite de om în timpul vieţii, cântările bisericeşti de la slujba înmormântării pun accentul pe iertarea lui Hristos faţă de cel adormit. Aceste rugăciuni sau cântări bisericeşti exprimă credinţa tare că Hristos ţine seama de aceste manifestări de dragoste ale tuturor faţă de sufletul aflat în pragul veşnicei pierzări. De aceea, Apostolul Pavel ne îndeamnă: ,,Faceţi în toată vremea, în Duhul, tot felul de rugăciuni

şi cereri, şi întru aceasta priveghind cu toată sârguinţa şi rugăciunea pentru toţi sfinţii" (*Efeseni* 6, 18). Sobornicitatea Bisericii este, de aceea, un aspect de mare importanţă pentru soarta eternă a fiecărui suflet. Rugăciunea Bisericii este de mare importanţă pentru mântuirea fiecărui credincios.

Expresiile «sânul lui Avraam», «corturile drepţilor» indică unirea tuturor în iubirea lui Hristos, şi prin Hristos în comuniunea iubirii Sfintei Treinmi. Raiul însemnă prezenţa intimă a tuturor în Hristos. În lumina comuniunii trinitare, martorii omului înaintea lui Hristos, la judecata particulară, au rolul de a pune în evidenţă dreptatea judecăţii Lui, în calitataea lor de acuzatori sau apărători ai sufletului supus judecăţii.

Caracterul provizoriu al judecății particulare

Soarta sufletului, răsplata sau osânda, în urma judecăţii particulare nu este nici completă nici definitivă. Mai întâi, ea nu este completă, întrucât omul atunci nu se află în deplinătatea fiinţei lui psihofizice, ci este de faţă numai sufletul lui, despărţit de trup. Dacă sufletul a fost activ în curtsul vieţii pământeşti a omului prin intermediul trupului, înseamnă că el nu poate primi răsplata cuvenită atâta vreme cât rămâne despărţit de trup. Dar cum sufletul se uneşte cu trupul abia la *A doua venire a Domnului*, doar atunci omul îşi va primi răsplata sau pedeapsa în mod deplin. Până atunci sufletul trăieşte numai anticipat pedeapsa sau fericirea veşnică. Sfântul Ioan Gură de Aur spune foarte concludent în acest sens: „Chiar dacă rămâne sufletul, chiar dacă este nemuritor de mii de ori, după cum şi este, totuşi fără trup nu va primi bunurile nespuse, precum nici nu va fi pedepsit definitiv, căci toate se vor înfăţişa înaintrea scaunului lui Hristos, ca să primească cu trupul răsplata celor făcute, fie bune, fie rele. Dacă trupul nu învie, sufletul rămâne neîncununat, în afara fericirii aceleia din ceruri."

Judecata particulară nu este nici definitivă pentru două motive. Mai întâi, pentru faptul că starea celor mai puţin păcătoşi, în lumina comuniunii lor cu Dumnezeu, poate fi modificată în bine prin rugăciunile, jertfele şi actele de milostenie făcute de semenii lor de pe pământ, care i-au cunoscut şi i-au iubit, spre pomenirea lor. În al doilea rând, judecata trebuie să ia în considerare şi consecinţele faptelor omului judecat asupra celor ce îi urmează exemplul sau îi dezvoltă ideile. Dar cum aceste efecte sau consecinţe se pot vedea numai la judecata generală, în prezenţa tuturor, însemnă că numai atunci omul poate fi judecat definitiv. Dacă judecata particulară se adresează fiecărui suflet, la judecata generală vor participa toţi oamenii şi atunci se vor vedea consecinţele faptelor fiecăruia atât în lumina comuniunii lui cu Dumnezeu, cât şi cu semenii săi. Atunci cei păcătoşi vor merge la „pedeapsa veşnică, iar cei drepţi la viaţa veşnică" (*Matei* 25, 46). Judecata

particulară are un caracter provizoriu, fiindcă numai la judecata generală sufletul se uneşte cu trupul şi doar atunci se va vădi definitiv comuniunea omului cu Dumnezeu şi cu semenii săi.

Comuniunea sufletelor cu Dumnezeu și întreolaltă în rai.

Această comuniune a sufletelor cu Dumnezeu în rai este numită de Sfânta Scriptură ca «Împărăţie a cerurilor» (*Matei* 5, 3, 10), «Împărăţia lui Dumnezeu» (*Luca* 13, 29; *1 Corinteni* 15, 50), «Casa Tatălui ceresc» (*Ioan* 14, 2), «Viaţa lui Iisus Hristos» (*Ioan* 14, 6) sau «bucuria Domnului» (*Matei* 25, 21).

Sufletele care au fost găsite capabile de comuniunea cu Dumnezeu la judecata particulară nu sunt fixate în starea de comuniune imobilă şi individuală a unei esenţe divine impersonale, ci într-o comuniune de iubire cu Sfânta Treime şi întreolaltă mult superioară celei de pe pământ. Ele văd faţa lui Hristos şi comunică între ele. Ele laudă împreună pe Dumnezeu ş-I slujesc Lui, iar Hristos le conduce tot mai adânc în iubirea lui Dumnezeu de care se împărtăşesc tot mai deplin (cf. Apocalipsa 7, 9-17; 15, 2-3). Nu este vorba de o contemplaţie nemişcată, ci de manifestare de iubire şi din partea dreptţilor şi a lui Dumnezeu în Treime. Această comuniune are şi o statornicie a ei, dar este şi o mişcare continuă spre o treaptă mai adâncă, fiind o ,,mişcare stabilă", sau o ,,stabilitate mobilă", cum o numeşte Sfântul Grigorie de Nyssa. Prin energiile divine Dumnezeu Se comunică dreptţilor pentru ca să-i înalţe la o cunoaştere tot mai mare a Lui, la o experienţă şi la o stare de fericire tot mai înaltă. De aceea, Sfinţii vor progresa la infinit în comuniunea lor cu Dumnezeu, fără să ajungă să o cuprindă în întregime. Şi îngerii înaintează în vederea lui Dumnezeu din veacul viitor, devenind mereu mai apţi pentru o iluminare tot mai înaltă. Comuniunea sfinţilor cu Dumnezeu în rai sporeşte şi se adânceşte neîncetat, procurând acestora o fericire negrăită.

Comuniunea Sfinților din rai cu Biserica de pe pământ.

Iubirea dreptţilor întreolaltă se îndreptă şi spre cei de pe pământ, cu care se află într-un anumit grad cuprinşi în Hristos, fiind scăldaţi de iubirea Lui supremă. Astfel se explică şi faptul că sfinţii pot ajuta şi ajută pe cei de pe pământ în greutăţile lor şi mai ales în trebuinţa lor de mântuire. Iubirea lor faţă de Hristos îi face să se resimtă în fiinţa lor de toată preocuparaea lui Hristos pentru ajutorarea celor de pe pământ. Dacă ei ,,merg după Miel oriunde Se duce El" (*Apocalipsa* 14, 4) şi dacă Hristos este cu noi ,,în toate zilele până la sfârşitul veacurilor" (*Matei* 28, 20), aşa cum a făgă-

duit, Sfinţii sunt şi ei duhovniceşte cu noi, pentru că Hristos nu este singur niciodată. Sfinţii sunt aproape de Hristos, au ,,îndrăzneală" la El. Iisus i-a declarat «prietenii» Lui (*Ioan* 15, 14) şi i-a asigurat: ,,Dacă rămâneţi întru Mine şi cuvintele Mele rămân întru voi, veţi cere orice veţi vrea şi se va împlini vouă" (*Ioan* 15, 14). ,,Cereţi şi veţi primi, ca bucuria voastră să fie deplină" (*Ioan* 16, 24).

Rugăciunile Sfinților pentru noi.

Pe baza acestor asigurări ale Domnului, Biserica este convinsă că Sfinţii pun această îndrăzneală a lor în slujba iubirii faţă de cei ce au nevoie de ajutor şi cer mântuirea acestora de la Hristos. Căci numai aşa bucuria lor este deplină. Numai atunci când ne vor vedea mântuiţi împreună cu ei, la sfârşitul timpului, vor lua şi ei deplin bucuria veşnică (cf. *Evrei* 11, 40). Căci bucuria este cu atât mai mare cu cât este împărtăşită de mai mulţi, iar Dumnezeu este cunoscut într-o bogăţie cu atât mai deplină cu cât străluceşte în mai multe suflete. Sfinţii din cer se roagă lui Hristos pentru noi, pentru adâncirea comuniunii noastre cu Dumnezeu.

Rugăciunile Bisericii adresate Sfinților și cinstirea lor.

Încrezători în această iubire a lor pentru noi şi în îndrăzneala lor către Hristos, Biserica şi credincişii ei cer Sfinţilor să se roage lui Hristos pentru noi. Nu le cerem să ne dea de la ei ajutorul şi mântuirea, căci, ca oameni, deşi sfinţi, nu au nimic de la ei, ci au totul de la Hristos, Care este cu ei. Noi le cerem să se roage împreună cu noi lui Hristos ca să ne dea nouă cele de folos în viaţa aceasta şi mântuirea veşnică în Împărăţia lui Dumnezeu. Prin aceasta aducem o cinstire Sfinţilor, şi prin Sfinţi şi împreună cu ei, Îl slăvim pe Hristos Dumnezeu. Cinstindu-i pe Sfinţi, Îl lăudăm şi slăvim pe Hristos, Care i-a umplut de atâta strălucire şi a ridicat umanitatera lor la o atât de înaltă desăvârşire în El. Mai mult, lauda adusă lor este laudă şi slăvire a lui Hristos, căci El este cauza primă şi sursa desăvârşirii şi strălucirii lor.

Rugăciunile adresate Maicii Domnului și preacinstirea ei.

Dar mai unită cu Hristos decât toţi Sfinţii şi mai presus de toţi Sfinţii şi Îngerii este Maica Domnului, care L-a purtat în pântecele şi braţele ei ca Prunc şi a rămas unită cu El prin afecţiunea omenească supremă pe care o trăieşte o mamă faţă de fiul ei. Legătura ei cu Iisus este mai adâncă decât legătura oricărui sfânt cu El, căci firea lui omenească s-a format nemijlocit din trupul ei, şi L-a alăptat şi L-a iubit cu iubirea culminantă proprie unei

mame. De aceea, ea trece cea dintâi prin moartea pe care Fiul ei a făct-o neputincioasă, a birit-o şi a desfiinţat-o.

Maicii Domnului îi cerem de aceea mai des şi mai mult decât Sfinţilor să se roage pentru noi şi pentru ai noştri, zicând: ,,Aleargă, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu, şi ne izbăveşte pe noi de primejdii"; sau: ,,Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi", adică să ne scape şi să ne izbăvească din greutăţile şi primejdiile vieţii. Pentru toate acestea, Maica Domnului este nu numai venerată, ca Sfinţii, ci ete supravenerată (hyperdulia), ca ceea ce este deasupra creaturilor omeneşti şi a îngerilor, uniţi cu Hristos.

Prezenţa Sfinţilor în frunte cu Maica Domnului în jurul lui Hristos, reprezentat în Euharistie în starea Lui de jertfă, arată că toţi trăiesc unirea lor cu Dumnezeu ca o moarte tainică a lor cu Hristos, ca să sporească în comuniunea lor cu Dumnezeu. Imaginea miridelor pentru drepţii repausaţi şi pentru vii, ce se succed de-a lungul timpului, arată nu numai solidaritatea celor ce cred în Hristos într-un anumit timp, ci a tuturor credincioşilor din toate timpurile, într-o Liturghie cosmică. Comuniunea drepţilor din rai cu cea a celor din Biserica de pe pământ pune în evidenţă comuniunea universală a tuturor Sfinţilor şi a Maicii Domnului, în Hristos.

LUMEA - DAR AL LUI DUMNEZEU, IMPLICÂND JERTFA

DACIAN BUT-CĂPUŞAN

Abstract. The world - God's gift involving sacrifice.
Unlike the pantheism of ancient thought, which considered that the material world has existed since eternity, in the Christian conception the author of the world is God; the world does not exist by itself from eternity, nor by chance, it has a beginning and will have an end. God did not create the world from His being, nor from a pre-existing matter from eternity, but brought everything from non-existence to existence, from non-being to non-being.
Creation, the world itself is a gift. The gift must not be understood in itself, separated from its two intrinsic poles: the giver and the receiver. The gift represents a renunciation on the part of the giver towards the receiver, therefore it bears the seal of the cross. The purpose of the gift is therefore linked to the loving relationship between two people. The gift is the messenger of love.
Everyone must see in what they have received God's gift, as a sign of His love for us. Hence the obligation to return the gift received by dedicating our lives to God and serving our fellowmen, that is, accepting the cross willingly.

Keywords: *God, world, creation, gift, relationship, cross, sacrifice.*

Făcându-se om, Fiul lui Dumnezeu, şi-a asumat condiţia omenească în întregimea ei, experiindu-o în forma ei maximală, necamuflată, în tot întunericul îndepărtării omului de Dumnezeu, dând prin aceasta întrupării caracterul total şi ireversibil (Filip 2, 6-8). Din iubire de oameni, „Dumnezeu Însuşi se coboară prin Fiul Său, din cerul slavei Sale, şi vine în planul nostru de existenţă, asumându-şi condiţia noastră omenească în întregimea ei, cu toate durerile şi pătimirile noastre, dintotdeauna, arătându-ne prin aceasta sensul şi valoarea netrecătoare a existenţei noastre şi a tuturor străduin-

ţelor noastre spre mai bine. Intrând în condiţia umană, El ne-a arătat că o cunoaşte şi o înţelege, că o împărtăşeşte ca şi noi să ne putem împărtăşi de viaţa şi de iubirea lui Dumnezeu şi că sub îndrumarea învăţăturilor Sale ne putem trăi viaţa, avându-l pentru totdeauna cu noi pe Dumnezeu”[1]. El ne arată în Sine omul ajuns la capătul eshatologic al drumului său la care trebuie şi putem ajunge şi noi în el[2].

Căci prin ascultarea Sa faţă de Dumnezeu ca om, ascultare ce a culminat în moartea pe cruce pentru noi, Hristos ne-a răscumpărat din păcat, ne-a scos din blestem şi ne-a împăcat cu Dumnezeu, dându-ne din nou dreptul la viaţă veşnică (Rom 5, 18). Astfel, omul răscumpărat a devenit *„făptură nouă”* (II Cor 5, 17). Cel ce se întrupează sau vine în sânul creaţiei pentru a o restaura şi a o unifica în sine, devenind şi ca om, nu numai ca Logos, Pantocrator al creaţiei, este Acelaşi cu Cel care, în calitate de Cap al tuturor celor uniţi cu Sine, devine şi Pantocrator al Bisericii. Hristos este, deci, înainte de Întrupare, Atotţiitor sau Pantocrator al creaţiei, căci prin El toate au venit la existenţă, iar după Întrupare va deveni Pantocrator al creaţiei restaurate, reînnoite şi reunificate, prin jertfa şi învierea Sa, al Bisericii, care prin Sine vine la existenţă.

Termenul de lume [gr. kosmoç; lat. mundus] reprezintă „creaţia lui Dumnezeu, mediul în care omul îşi exercită rolul său creator, sacerdotal şi profetic”[3]. În Sfânta Scriptură prin lume se înţelege tot pământul (Mc 16-15). În sens restrâns, lumea se referă la neamul omenesc (In 3,16). În sens foarte restrâns, lumea reprezintă lumea contaminată de păcat, concretizată prin diavol (I In 2, 15).

Însă „în vocabularul ascetic, lumea înseamnă ataşarea egoistă şi iraţională faţă de realitatea pur carnală a trupului şi pur materială a creaţiei. Lumea echivalează cu iubirea trupească de sine, adică cu „tunicile de piele” sau patimile care sunt nu numai o expresie a egoismului, deoarece ele arată neputinţa de a se desprinde de materie, ci şi o expresie a iraţionalităţii, ele schimbă sensul lucrurilor, folosindu-le împotriva scopului lor firesc”[4].

În perspectiva eshatologică, lumea, chemată să ia forma Bisericii în Taina Botezului, va fi transfigurată în împărăţia lui Dumnezeu. De aceea creştinul şi dinamica lumii se roagă: „Să vină harul şi să treacă lumea aceasta”[5].

---

[1] Pr. dr. Valer BEL, *Dogmă şi propovăduire*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 72.
[2] Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1997, p. 79.
[3] Pr. prof. dr. Ion BRIA, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 243.
[4] Pr. prof. dr. I. BRIA, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă*, p. 244.
[5] Învăţătură a celor doisprezece Apostoli către neamuri 10, 5 în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, trad. de Pr. dr. Dumitru Fecioru, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1995, p. 32.

Spre deosebire de panteismul gândirii antice, care considera că lumea materială există din eternitate, în concepţia creştină autorul lumii este Dumnezeu; lumea nu există de la sine din veci, nici din întâmplare, are un început şi va avea un sfârşit. „Creaţia reprezintă afirmarea voinţei libere a lui Dumnezeu, care dă existenţă unei realităţi distinctă de El Însuşi...În calitate de Creator divin, El nu putea să creeze o lume îndepărtată de El, străină de El, abandonată ei înseşi”[6]. Dumnezeu nu a creat lumea din fiinţa Sa, nici dintr-o materie preexistentă din veci, ci a adus toate de la neexistenţă la existenţă, de la nefiinţă la fiinţă. „Dacă n-ar avea un început, n-ar fi din nimic, deci n-ar fi opera exclusivă a libertăţii şi a iubirii lui Dumnezeu şi n-ar fi destinate unei existenţe în plinătatea lui Dumnezeu, ci forma ei relativă, imperfectă ar fi singura esenţă fatală a realităţii”[7]. Dumnezeu a creat lumea în timp, dar în gândul Său, ea exista din veci, existenţa ei era dorită de El. „Ideea lumii, gândirea şi voia lui Dumnezeu privitoare la lume sunt evident eterne, dar într-un sens, nu coeterne şi nu legate în mod absolut cu El, ideea ei fiind distinctă prin voia Lui de fiinţa Lui. Distincţia aceasta... exprimă distincţia între fiinţă şi voinţă..., ideea lumii are baza ei nu în esenţă, ci în voinţa Lui Dumnezeu. El gândeşte lumea în perfectă libertate...ar fi putut de asemenea să nu creeze... şi reţinerea de la crearea ei n-ar fi alterat sau sărăcit natura divină”[8]. Astfel, Dumnezeu rânduieşte lumea înainte de toţi vecii, dar o aduce la existenţă atunci când voieşte.

Se poate afirma că „creaţia, lumea însăşi este un dar, un locus teologicus, loc teofanic, care-L descoperă pe Dumnezeu, lumea este un sacrament al prezenţei lui Dumnezeu; Biserica este un dar, viaţa veşnică este un dar” [9]. Darul nu trebuie să fie înţeles în el însuşi, separat de cei doi poli intriseci ai lui: dăruitorul şi primitorul. Darul conţine, deci, în natura sa, un scop şi o destinaţie precisă. El este, pe de o parte, instrument de lucru, pe de altă parte, expresie a unei relaţii conştiente, raţionale, deliberate dintre două persoane. De aceea, cel care primeşte darul trebuie ca, dincolo de bucuria imediată a primirii lui să-şi îndrepte mintea şi inima spre dăruitor. Aspectul este surprins şi în Teologia protestantă a secolului al XX-lea (mişcarea cunoscută ca Teologia dialectică): „Creaţia reprezintă un act de binecuvântare fiindcă are, în mod iminent, caracterul unei acţiuni în care bucuria divină, slava şi acceptul divinităţii sunt conferite celui ce este creat”[10]. Numai atunci darul îşi îndeplineşte cu adevărat menirea. Şi aceasta cu atât mai mult, cu cât

[6] Karl BARTH, *Dogmatica Bisericii*, trad. de Ovidiu Cristian Nedu, Ed. Herald, Bucureşti, 2008, p. 207.
[7] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 226.
[8] George FLOROVSKY, *Creation and Redeption*, vol. III, Nordland Publishing Company, Belmont, Massachusetts, 1976, p. 87.
[9] Pr. dr. Theodor DAMIAN, *Teologia darului, caracteristica fundamentală a gândirii Părintelui Dumitru Stăniloae* în Telegraful Român, an 144 (1996), nr. 23-24, p. 3.
[10] Karl BARTH, *Dogmatica Bisericii*, p. 210.

darul prezintă o renunţare din partea dăruitorului faţă de primitor, deci poartă pecetea crucii. „În esenţă, prin darul lumii Dumnezeu vrea să se facă cunoscut omului pe Sine însuşi în iubirea Sa. De aceea şi omul trebuie să se ridice peste darurile primite, la Dumnezeu însuşi care le-a dat. Darul, ca semn al dragostei unei persoane faţă de alta, are în sine imprimată destinaţia de a fi depăşit de cel căruia i s-a dat. Într-un fel, darul e lucrul la care renunţă persoana care l-a dăruit de dragul persoanei căreia i-l dăruieşte”[11].

Scopul darului deci este legat de relaţia iubitoare între două persoane. Darul este mesagerul iubirii. În relaţia noastră cu Dumnezeu, pentru că *„Dumnezeu este iubire”* (I In 4, 16) şi pentru că Dumnezeu ne-a iubit mai întâi pe noi (I In 4, 19), darul ce-l primim de la El este semnul iubirii lui pentru a provoca iubirea noastră, pentru ca prin dar, să se instaureze între noi şi Dumnezeu un dialog al dăruirii reciproce din iubire[12].

Lumea, ca mijloc şi al descoperirii lui Dumnezeu şi al sălăşluirii omului, este dar divin. Clement Alexandrinul atrage atenţia că „unii oameni rătăciţi, uitându-se la frumuseţea artistică a creaţiei, au ajuns de se închină nu lui Dumnezeu, ci soarelui şi lunii şi corului de stele, socotindu-i nebuneşte pe aceşti aştrii dumnezei, când ei nu sunt decât organe ale timpului…Nimeni din voi să nu îndumnezeiască lumea, ci să caute pe Creatorul lumii!”[13] Ideea de dar a fost în intenţia creării lumii. Indiferent de felul cum se raportează fiecare om pe sine faţă de lume, la nivel activ (munca şi beneficiile care vin din aceasta), contemplativ (cunoaştere) sau la alt nivel, lumea nu poate fi dezbrăcată de caracterul ei principal: ea este un dar. Toate lucrurile pe care le cuprinde lumea sunt oferite de Dumnezeu oamenilor pentru a fi folosite ca daruri în relaţiile dintre ei, însă ca daruri ce poartă marca iubirii lui Dumnezeu pentru om. „Dumnezeu ne-a dat lucrurile ca daruri nu numai pentru a ne deprinde în tăria de a le depăşi spre El, ci şi pentru a le depăşi pentru semenii noştri, dăruindu-le lor”[14]. Darul trebuie să rămână dar, nu se primeşte şi apoi se blochează. Deci, darul trebuie dat şi numai astfel el îşi îndeplineşte adevărata menire.

Lumea este un sacrament al prezenţei divine, o teofanie[15] şi aceasta pentru că vine de la Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, sfinţitorul, cel ce atestă exis-

[11] Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1996, p. 236.
[12] Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica* şi *mistica*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1992, p. 178.
[13] CLEMENT ALEXANDRINUL, *Cuvânt de îndemn către elini (Protrepticul)* în Scrieri partea întâi, coll. PSB 4, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982, p. 121.
[14] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 237.
[15] Dumitru STĂNILOAE, *The Experience of God,* vol. 1, translated by Ioan Ioniţă and Robert Barringer, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Massachusets, 1994, p. 21.

tenţa lui Dumnezeu şi dăruirea Sa din dragoste[16]. Lumea ca dar îl ridică pe om la nivelul dialogului interior al Sfintei Treimi, suprema existenţă dialogică şi iubitoare;[17] atât de însemnat este rolul lumii şi atât de mare este puterea darului. „Lumea e un conţinut al dialogului între om şi Dumnezeu cel în Treime sau prin lume omul creşte în înţelegerea şi iubirea lui Dumnezeu, Cel ce i-o dăruieşte din iubire ca să-l aibă prin ea ca partener al unui dialog al înţelegerii şi al iubirii”[18].

Legat de darul lumii este însă şi darul vieţii. Viaţa este parte din lume, e dar al iubirii şi atotputerniciei divine[19]. „Valoarea supremă a omului constă tocmai în faptul că existenţa lui este constituită din darurile lui Dumnezeu. Faptul că omul reprezintă o valoare aşa de înaltă în faţa lui Dumnezeu este confirmat şi de caracterul distinctiv, unic al fiecărei persoane umane în parte; aceasta se datorează Duhului Sfânt şi de aceea omul este ridicat la nivelul compatibilităţii cu Dumnezeu care este tot o unitate în diversitate; pe de altă parte, însăşi divinitatea şi distincţia persoanelor umane constituie dar divin”[20].

Fiecare trebuie să vadă în cele primite darul lui Dumnezeu, ca semn al dragostei Lui pentru noi. De aici şi obligaţia întoarcerii darului primit prin dăruirea vieţii noastre lui Dumnezeu şi slujirii semenilor noştri, adică acceptarea crucii de bună voie. Deci, toate care se află la mijloc, între Dumnezeu şi oameni tind către cruce. Dezlipindu-se de ele, omul îl găseşte pe Dumnezeu şi se apropie de El, care este infinit mai mult decât toate daruirile Lui. Când însă, nu mai vedem pe Dumnezeu prin cruce de bună voie, în darurile primite, „pentru că răutatea să nu fie fără de moarte”, Dumnezeu ni se face cunoscut în aceasta prin crucea fără voie pentru a opri îndepărtarea noastră de El[21]. „Această lume, această viaţă i-au fost date omului pentru a fi sacrament al prezenţei dumnezeieşti, comuniune cu Dumnezeu, şi doar prin această lume, prin această viaţă, prin „transformarea” lor în comuniune cu Dumnezeu, omul devine om”[22].

Lumea înconjurătoare nu a fost dată omului ca un prilej de poticnire, ca o realitate prin care omul, uzând de libertatea sa, să poată să se piardă. Între natura umană şi natura cosmică există o strânsă legătură pe care

[16] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 91.
[17] Pr. prof. dr. Dumitru STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, Ed. Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1987, p. 21.
[18] Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 21.
[19] Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 357.
[20] Theodor DAMIAN, *Aspecte ale teologiei darului în sinteza părintelui Stăniloae* în Glasul Bisericii, an LV (1999), nr. 5-8, pp. 25-34.
[21] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, pp. 253-257.
[22] Pr. prof. Alexander SCHMEMANNN, *Pentru viaţa lumii. Sacramentele şi Ortodoxia,* ed. a II-a, trad. de Pr. prof. dr. Aurel Jivi, Ed. Basilica, Bucureşti, 2012, p. 128.

Părintele Stăniloae o dezvăluie ca pe o solidaritate care transcende omul, originea ei găsindu-se în actul de dar exclusiv al lui Dumnezeu. „Dumnezeu a creat lumea pentru om și a preconizat conducerea lumii spre scopul deplinei comuniuni cu El, în mod special prin dialogul cu omul”[23].

Geneza, sensul ființării, viața viitoare stau sub imperiul aceleiași realități fundamentale: iubirea dumnezeiască. „Dacă pe toate le-a creat Dumnezeu ca să se împărtășească de iubirea Lui, scopul lor este să ajungă la o participare deplină la această iubire, adică la o comuniune deplină cu Dumnezeu”[24]. Astfel, înțelepciunea, știința, bucuria sunt daruri ale lui Dumnezeu (Eccl 2, 26). Chiar dacă lumea ar fi dată omului numai spre cunoaștere, tot ar fi un dar al lui Dumnezeu, însă ea e dată și pentru viața lui trupească și pentru formarea lui spirituală în vederea vieții de veci. Lumea este o cuvântare coerentă a lui Dumnezeu către om, într-o înaintare continuă. Dar dacă lucrurile și tot ce există a fost adus la existență prin Cuvânt, atunci acestea sunt mărturii sau semne ale Cuvântului în ele.

Fiind creat după „chipul lui Dumnezeu”, omul este o taină, o persoană cu valoare unică, cerând respectarea necondiționată a persoanei și libertății sale. De aceea, atât indivizii cât și instituțiile de drept sau economice, trebuie să respecte taina persoanei umane, dacă au pretenția de a fi umane. Iată de ce credința creștină taie de la rădăcină orice tendință de lezare a demnității umane în orice formă s-ar manifesta aceasta.[25]

Dacă lumea este creată prin Cuvântul în care revelația îl dezvăluie pe Iisus Hristos, perspectiva restaurării este legată de întruparea acestuia. În numele iubirii sale, Dumnezeu își face proprie umanitatea, își asumă temporalitatea spre a o reda veșniciei. După cum scrie părintele Stăniloae, „întâlnirea eternității lui Dumnezeu cu timpul creaturii, care umple creatura de Dumnezeu, nu este decât dialogul iubirii ridicate la desăvârșire”[26].

Așadar, „Dumnezeu ne arată nouă iubirea sa prin lumea ca dar, pentru ca să realizeze un dialog progresiv în iubire cu noi”[27]. Însă pentru aceasta trebuie ca și noi să întoarcem lui Dumnezeu un dar. Dar omul nu are ce să-I dea lui Dumnezeu de la sine; Dumnezeu se bucură ca omul să renunțe la unele din darurile primite, întorcându-le. Acesta e sacrificiul omului întrucât putând considera în lăcomia lui că toate cele date lui Dumnezeu, îi sunt necesare, renunță totuși la unele din ele. Originea jertfelor este în natura omului creat de Dumnezeu și ele sunt specifice omului, singura creatură a lumii văzute care este conștientă că depinde de divinitate. Cei din-

[23] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 253.
[24] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 253.
[25] Pr. V. BEL, *Dogmă și propovăduire*, p. 174.
[26] Pr. D. STĂNILOAE, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, p. 292.
[27] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 254.

tâi oameni au adus jertfă lui Dumnezeu mai înainte de a-i invoca numele (Fac 4,3). Obiectul jertfei lor a fost luat din natură. În Vechiul Testament „Dumnezeu primea mireasma jertfelor curate ale poporului, anticipând prin aceasta, jertfa Fiului lui Dumnezeu înnomenit. Este cunoscut că jertfele nu erau aduse numai pentru păcat sau ca plată pentru păcat, ci ele ţineau şi de menirea omului de a se jertfi şi de originea lui”[28].

Lumea arată în caracterul ei de dar al lui Dumnezeu că ea nu este ultima şi absolută realitate. „Viziunea lumii ca dar, un dar pentru om, legat strict de actul creaţiei însăşi, are un impact extrem de profund asupra modului în care umanitatea e chemată să trăiască în lumea creată. Un rezultat care poate fi menţionat numaidecât e imposibilitatea înţelegerii lumii ca „natură pură”, ca realitate menită să fie considerată şi luată exclusiv în ea însăşi[29]. Paradoxul se explică prin faptul că darul primit şi întors apropie persoanele în aşa măsură, încât obiectul darului devine comun şi devine mijlocul transparent a celei mai depline comunicări între persoane. Persoanele se dăruiesc prin aceasta ele însele, iar prin aceasta dăruire sporesc duhovniceşte. „Act esenţial al cultului adus lui Dumnezeu, sacrificiul sau jertfa este şi manifestarea cea mai deplină a sentimentelor religioase ale umanităţii... este poate unicul act prin care s-a manifestat în istorie acea inexprimabilă dorinţă de curăţire, iertare şi împăcare cu Dumnezeu, pe care a simţit-o neîncetat fiecare om, acea arzătoare năzuinţă pentru mântuire”[30]. Jertfa „intră în structura actului creator, e indisolubil legată de creaţie, e sursa creaţiei; iar creaţia este justificarea ei. Şi tocmai pentru că e structural legată de creaţie, jertfa e şi mijlocul răscumpărării creaţiei după cădere, al restaurării creaţiei în har, în ordinea divină. [...] E metoda divină de creaţie şi de răscumpărare”[31]. Aducerea jertfei nu asigură, în chip mecanic, mântuirea, atrage atenţia părintele Olimp Căciulă, „jertfa lui Hristos prezentă pe jertfelnicul/altarul Bisericii are rostul să umple existenţa omului de focul lui Dumnezeu şi să-l convingă să se asemene cu Mântuitorul Său, aducându-se pe de o parte pe sine jertfă curată şi bineplăcută lui Dumnezeu şi pe de altă parte urmărind comuniunea spirituală cu Creatorul Său”[32].

Crucea, semnificând depăşirea lucrurilor şi a vieţii pământeşti, ca daruri, de dragul Dăruitorului, înseamnă şi o întoarcere a acestor lucruri şi a vieţii proprii, ca daruri lui Dumnezeu. Acestea nu se pierd pur şi simplu

---

[28] + Prof. univ. dr. Irineu POPA, Mitropolitul Olteniei, *Economia plinirii vremilor în Iisus Hristos*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2013, p. 470.
[29] Maciej BIELAWSKI, *Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică despre lume,* trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1998, p. 270.
[30] Dr. Olimp N. CĂCIULĂ, *Euharistia ca jertfă*, trad. de Pr. prof. Ioan Ică sr., Ed. Deisis, Sibiu, 2016, p. 43.
[31] Constantin GALERIU, *Jertfă şi Răscumpărare,* Ed. Harisma, Bucureşti, 1991, p. 18.
[32] Dr. Olimp N. CĂCIULĂ, *Euharistia ca jertfă*, p. 134.

prin Cruce, ci se transfigurează, se înalţă pe alt plan. Iar aceasta se întâmplă prin aducerea lor ca daruri lui Dumnezeu, făcându-le mijloace mai străvezii ale comunicării cu El.

În mod deosebit, „crucea lui Hristos sau puterea lui Hristos Cel jertfit şi cu desăvârşire dăruit Tatălui, şi nouă, şi Duhul Sfânt Cel care, prin aceasta, a umplut cu desăvârşire firea Lui omenească de iubire şi iradiază prin ea spre noi, lucrează împreună la orice sfinţire, aducând sfinţirea trupului lui Hristos în trupul nostru. Hristos nu poate produce această sfinţire în trupul nostru, dacă nu ne însuşim şi noi starea de jertfă şi de dăruire generoasă a lui Hristos, care a culminat în Crucea Lui, adică dacă nu ne înfrânăm şi noi de la egoismul păcatului şi dacă nu ne dăruim şi noi lui Dumnezeu şi semenilor noştri prin cruce. Numai prin cruce ne deschidem din partea noastră Duhului lui Hristos care curăţeşte şi întăreşte duhul omului, şi prin el, şi trupul lui, eliberându-le de căutarea plăcerilor egoiste. Duhul Sfânt lucrează prin Crucea lui Hristos, sau prin puterea trupului jertfit şi cu desăvârşire dăruit Tatălui şi nouă, la curăţirea sau sfinţirea şi autodăruirea noastră lui Dumnezeu şi semenilor, dacă ne însuţim şi noi Crucea lui Hristos. Căci autodăruirea noastră lui Dumnezeu e o lucrare a Crucii, care e întărită şi încununată de Duhul lui Hristos în noi”[33].

Pe Cruce, Hristos Fiul lui Dumnezeu făcut Om, restaurează în faţa Tatălui condiţia şi starea noastră adevărată, aceea de jertfire, de dăruire de sine. La jertfa Sa Iisus ne uneşte şi pe noi. Şi în El, în Hristos învăţăm sensul şi valoarea iubirii, dăruirii, jertfei, învăţăm firea lucrurilor. „Nu există iubire fără jertfă, căci iubirea este jertfa de a te dărui altuia, de a-ţi pune viaţa pentru altul, de a împlini ascultarea altuia, deci a iubi pe aproapele mai mult decât pe noi înşine”[34]. Implicarea stării de jertfă în arhieria permanentă a lui Hristos, are ca scop eficienţa ei în Biserică. Prin arhieria Sa veşnică, Hristos voieşte ca prin ea, sau prin jertfa pe care o ţine permanent prezentă în faţa Tatălui, să fim părtaşi şi noi la jertfa lui, ca şi noi să ne aducem jertfă Tatălui, ca să ne facem bineplăcuţi Lui. Deci starea lui de jertfă şi de rugăciune în faţa Tatălui se îndreaptă atât către Dumnezeu cât şi către oameni; către Tatăl ca dovadă a predării totale a Sa ca om Tatălui, către noi, ca să ne cuprindă în această dispoziţie de predare Tatălui[35].

---

[33] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Sfânta Cruce ca mijloc de sfinţire* şi *de binecuvântare* şi *ca prilej de închinare* în Ortodoxia, an XXXIV (1982), nr. 2, p. 180.

[34] Petroniu FLOREA, *Cuvintele Domnului*, Ed. Episcop Nicolae Popovici, Oradea, 2004, p. 141. „Domnul sfinţeşte lumea începând cu Sine, cu trupul Său, în iubirea Sa. În însăşi purtarea crucii, în jertfirea Sa, Domnul desfiinţa păcatul şi sfinţea făptura. Dacă reazemul răului, al păcatului este egocentrismul atunci iubirea divină, crucea poartă în ea desfiinţarea lui. În Hristos păcatul se mistuie în flacăra, în oceanul iubirii Sale dumnezeieşti” (Pr. prof. Constantin GALERIU, Înțelesurile Sfintei Cruci în Ortodoxia, an XXXIV (1982), nr. 2, p. 183).

[35] Pr. prof. dr. Dumitru POPESCU, *Iisus Hristos Pantocrator*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2005, p. 223.

Mai adânc, în dăruirea de sine înţelegem adevărul însuşi al firii noastre. În obârşia şi în geneza noastră, chip al lui Dumnezeu fiind, suntem zidiţi din şi pentru iubire, pentru comuniune. Întreaga noastră fiinţă este făcută conform cu iubirea cu dăruirea de sine. Prin toate organele sale, trupul este deschidere şi reciprocitate cu semenii, cu lumea. „Paşii mei merg în întâmpinarea semenului, braţele mele spre îmbrăţişarea lui. Fiecare organ e fereastra deschisă către lume, totul este dedicat comuniunii; esenţial, viaţa este reciprocitate a dăruirii, a jertfei. Iar Hristos este întruparea deplină şi transfigurătoare a jertfei de sine”[36].

Astfel, lumea, creaţia în general este atât darul lui Dumnezeu, cât şi un vehicul al iubirii şi puterii lui Dumnezeu[37] - locul întâlnirii cu Dumnezeu. „Întreaga lume ar trebui să fie privită de fapt ca parte vizibilă a unui sacrament universal şi continuu, iar întreaga activitate a omului ca o comuniune sacramentală divină”[38].

Părintele Stăniloae explică jertfa lui Hristos, bazându-se pe Sfinţii Părinţi în felul următor: „Aici ideea de jertfă arată în ea în mod străveziu pe cea de comuniune. Intrarea lui Hristos ca om la Tatăl, condiţionată de starea de jertfă curată care poate fi înţeleasă şi ca o deschidere a omului pentru intrarea Tatălui, este restabilirea comuniunii între Hristos ca om şi Dumnezeu. Dar starea Lui de jertfă a realizat-o pentru noi, ca o concluzie şi întărire a comuniunii Lui cu noi. Căci El intră la Tatăl ca jertfă curată sau restabileşte comuniunea Sa cu El, pentru a ne introduce şi pe noi în comuniunea cu Tatăl. Dar prin aceasta intrăm în comuniune şi cu Hristos ca Dumnezeu, pentru că intră în comuniune cu Tatăl Lui, care devine astfel Tatăl nostru. Jertfa e necesară pentru comuniune. Jertfa e animată de tendinţa după comuniune; e renunţare la sine, de dragul celuilalt, e uitare de sine din iubirea faţă de celălalt. Astfel, comuniunea e rezultatul jertfei... Din cele spuse rezultă că şi Tatăl avea o lipsă de jertfa noastră pentru restabilirea comuniunii cu El. Nu de o jertfă pentru satisfacerea onoarei Lui, ci pentru a ne deschide comuniunii cu El, renunţând la noi înşine şi văzându-L pe El în toată mărirea Lui. De aceea L-a dat pe Fiul Său spre jertfă, pentru că noi nu eram în stare să aducem această jertfă. L-a trimis pe El în trup, pentru a aduce această jertfă necesară comuniunii, dar nu pentru a rezolva exclusiv un conflict între Sine ca Dumnezeu şi noi, ci pentru a face din jertfa Fiului Său puterea şi stimulentul jertfei noastre”[39].

---

[36] Pr. prof. Constantin GALERIU, *Jertfa Mântuitorului Hristos* în Îndrumător pastoral-misionar şi patriotic, Arhiepiscopia Bucureştilor, 1985, pp. 30-34.
[37] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Creaţia ca dar* şi *Tainele Bisericii* în Ortodoxia, an XXVIII (1976), nr. 1, p. 10.
[38] Rev. prof. Dumitru STĂNILOAE, *The World as Gift and Sacrament of God's Love* în Sobornost, seria 6, nr. 9, 1969, p. 667.
[39] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, pp. 91-92.

Dacă omul a fost creat din iubire de către Dumnezeul cel personal, întreit în Persoane, înseamnă că alături de iubire şi unitate există în această creaţie şi libertate. Astfel, „lucrurile date nouă de Dumnezeu pot deveni darul nostru către Dumnezeu, prin faptul că suntem liberi în întoarcerea lucrurilor către Dumnezeu. Noi transformăm lucrurile în daruri ale noastre prin actul libertăţii noastre şi prin iubirea ce-o arătăm în felul acesta lui Dumnezeu. Dumnezeu i-a dat omului lumea nu numai ca un dar de o fertilitate continuă, ci şi de o mare bogăţie de alternative posibile de actualizat de către om prin libertate şi muncă. Această actualizare ca talanţi înmulţiţi daţi de Dumnezeu este darul omului către Dumnezeu”[40].

Crucea evocă jertfa răscumpărătoare, dar şi recapitulează întreaga viaţă a lui Iisus Hristos: (I Pt 2, 24). Crucea este, deci, inerentă întrupării răscumpărătoare şi iubirii lui Dumnezeu faţă de om. În acest sens Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că toate fiinţele şi creaturile, prin însăşi finalitatea existenţei lor, au o orientare hristocentrică prin cruce, „toate cele văzute (fenomenele) se cer după cruce, adică după deprinderea de-a stăvili afecţiunea faţă de ele a celor ce sunt duşi prin simţuri spre ele. Iar cele inteligibile (noumenele) toate au trebuinţă de mormânt, adică de nemişcarea totală a celor ce sunt purtaţi spre ele de minte”[41]. Paradoxul credinţei creştine stă tocmai în aceea că puterea lui Dumnezeu se arată în suferinţă, în cruce (II Cor 12,10). Învierea a dat apostolilor adevăratul sens al Crucii, adâncimea sacrificiului, dar şi măreţia iertării şi iubirii divine. De aceea crucea este o piatră de poticnire (skandalon) pentru necredincioşi (I Cor 1, 20-23).

Desigur „nu orice cruce, adică nu orice suferinţă şi orice moarte ne face transparent pe Dăruitorul lumii şi ne pune în legătură cu El ca persoană infinită în voinţa şi iubirea Sa, fapt care dă şi lumii o mare importanţă. Când omul gândeşte că dincolo de această lume, nu mai este într-o altă realitate, suferinţa şi moartea legate în orice caz de ea, nu sunt mântuitoare, nu au un sens pozitiv. Deci numai suferinţa şi moartea care ne face transparent şi comunicabil prin creaţie, pe Dumnezeu, capătă şi ea un sens pozitiv pentru creaţie şi pentru noi înşine. Şi de aceea aceasta este suferinţa şi moartea pe care noi le numim propriu-zis cruce. Iar crucea în acest sens este crucea lui Hristos şi crucea noastră purtată din puterea crucii lui Hristos…Moartea devine prin această cruce izvor de existenţă a persoanelor umane şi a lumii pe o treaptă nouă, superioară, plină de viaţa lui Dumnezeu. Această cruce completează sensul fragmentar manifestat în lume, prin faptul că ea deschide drumul spre realitatea lui Dumnezeu ca lumină şi viaţă infinită, de

[40] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 255.
[41] Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete teologice* I, 67 în *Filocalia*, vol. II, ed. a II-a, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Ed. Harisma, Bucureşti, 1993, p. 168.

care se răspândeşte sensul plenar şi asupra lumii şi asupra vieţii persoanelor umane în ea”[42].

Doar „prin crucea lui Hristos se descoperă deci în acelaşi timp că lumea e necesară, pentru că numai prin ea, suportând crucea legată de ea, se ajunge la Dumnezeu sau la plenitudinea de viaţă a omului şi a lumii însăşi. Crucea lui Hristos are deci două efecte: pe de o parte ea prezintă lumea ca nefiind ultima realitate, ci realitatea penultimă, dependentă de Dumnezeu; pe de altă parte ea face să se răspândească asupra existenţei lumii o valoare eternă. Crucea lui Hristos desparte existenţa omului şi a lumii de păcat, prin care viaţa omului şi a lumii au fost supuse unei morţi definitive. Crucea lui Hristos arată din nou chipul pozitiv originar al omului şi al lumii şi e mijloc de ridicare a lor la desăvârşirea existenţei lor în Dumnezeu. Dar aceasta a fost crucea prin puterea lui Dumnezeu, în acest sens *„crucea este puterea lui Dumnezeu”* (I Cor 1, 18,24). În felul acesta crucea lui Hristos nu este o negaţie esenţială şi definitivă a lumii şi a omului, ci numai a trăirii păcătoase în lume”[43].

Ca înţeles duhovnicesc Crucea reprezintă dragostea lui Dumnezeu faţă de noi. Fiul omului a luat trup de om pentru a ispăşi păcatele lumii. Învierea Mântuitorului este o mărturie a transformării trupului omenesc, restaurare şi îndumnezeirea lui. Pentru a învinge moartea Dumnezeu trebuia să stârpească sământa răutaţii care era pătrunsă în fiinţa umană şi în creaţie, iar originea răului a fost mândria. Jertfa pe Cruce este un semn al smereniei, un semn al ascultării faţă de voia lui Dumnezeu ca răspuns la mândria şi neascultarea protopărinţilor noştri Adam şi Eva. În această jertfă a Mântuitorului se descoperă esenţa iubirii creştine care diferă radical de iubirea erotică, senzuală, egocentrică din păgânism. Evanghelia ne descoperă acest adevăr: *„Nimeni nu are mai mare dragoste ca aceasta, decât ca viaţa* să şi-*o pună pentru prietenii săi”* (In 15, 13). „Principiul constitutiv al sacrificiului nu e nimicirea, ci iubirea. Şi numai în măsura în care rupe, deschide, răstigneşte, sfâşie, nimicirea ţine şi ea de sacrificiu, ca o formă a dragostei într-o lume care poartă semnul morţii şi al egoismului”[44].

În Hristos păcatul se mistuie în flăcări, în oceanul iubirii Sale dumnezeieşti. „Hristos S-a jertfit pe Cruce. Iar unde e jertfă, acolo-i curăţire de păcate,

---

[42] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea şi înnoirea creaţiunii în* învăţătura *ortodoxă*, pp. 467-468.

[43] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea şi înnoirea creaţiunii în* învăţătura *ortodoxă*, p. 469. „Lumea are deci un rol necesar în crucea noastră; ea e ridicată la o treaptă mai înaltă, în care e umplută de puterea lui Dumnezeu, după ce a renunţat la treapta ei inferioară slăbită de păcat. Noi trebuie să folosim lumea în suportarea Crucii pentru a arăta puterea noastră în raport cu ea; nu puterea de a nega pur şi simplu, ci puterea de a folosi ca dar oferit lui Dumnezeu şi ca dar dat de Dumnezeu, deci ca mijloc de unire cu Dumnezeu în iubire” (p. 471).

[44] Joseph cardinal RATZINGER, *Introducere în creştinism. Prelegeri despre Crezul apostolic*, trad. de Mihăiţă Blaj, Ed. Sapientia, Iaşi, 2004, p. 201.

acolo-i împăcare cu Stăpânul, acolo sunt sărbătoare şi bucurie”[45], învaţă Sfântul Ioan Hrisostom. Iar după Sfântul Chiril al Alexandriei: „Noi nu ne putem mântui decât dacă ne prezentăm lui Dumnezeu în stare de jertfă. Dar această stare nu poate fi atinsă decât dacă Hristos e în stare de jertfă în noi, sau noi în El. Această interioritate reciprocă între noi şi Hristos, El este centul de gravitaţie pentru noi, fie că e în noi toţi ca un acelaşi soare unificator, fie că noi toţi suntem în El”[46]. „Starea de sacrificiu” e şi calea noastră unii către alţii. „În sacrificiul nostru oferit împreună cu sacrificiul lui Hristos şi, din puterea Lui, sau în crucea noastră, împlinim ceea ce spunem în preajma oferirii lui Hrisos ca sacrificiu la Sfânta Liturghie, oferind darurile noastre spre a fi asimilate cu darul Lui: *„Ale Tale dintru ale Tale ...”* Ne oferim pe noi şi lumea, ca darul lui Dumnezeu, după ce le-am primit pe ele ca dar din partea lui Dumnezeu. Prin aceasta ne umplem pe noi înşine şi lumea de viaţa lui Dumnezeu, venită nouă prin trupul lui Hristos prin faptul că se aduce El însuşi jertfă, pentru noi şi pe noi împreună cu El”[47]. Teologii contemporani arată: „Oamenii nu pot intra în comuniune cu Dumnezeu altfel decât în stare de jertfă, înţeleasă ca renunţare deplină la sine însuşi şi dăruire totală lui Dumnezeu. Dar ei nu se pot dărui Tatălui ca jertfă curată prin ei înşişi. De aceea a luat Iisus Hristos această jertfă asupra Sa, pentru ca intrând la Tatăl în stare de jertfă pentru noi, să ne introducă şi pe noi la Tatăl, atrăgându-ne în starea Sa de jertfă. Comuniunea cu Dumnezeu include în sine starea de jertfă şi invers...Intrarea lui Iisus Hristos la Tatăl în stare de jertfă produce o deschidere a omului pentru intrarea lui Dumnezeu; ea constituie restaurarea comuniunii dintre Dumnezeu şi om în general[48].

În contrast cu Teologia confesiunilor apusene, Biserica Ortodoxă susţine că „Dumnezeu nu are vreo supărare pe om din pricina păcatului şi că deci ar pretinde vreo jertfă pentru iertarea lui; de aceea jertfa nu ar avea alt rost decât să refacă firea omenească în Hristos şi să câştige dragostea oamenilor pentru El şi pentru Dumnezeu; chiar aceasta constituie o refacere a firii lor, din pricina îmbolnăvirii ei în urma separării de Dumnezeu şi a dușmăniei faţă de El”[49]. Teologia apuseană, catolică şi protestantă, n-a cunoscut altă modalitate a scoaterii omului din păcat decât suportarea pedepsei pentru el, sau amnistia în baza unei satisfacţii oferite lui Dumnezeu. Sfânta Scriptură

[45] Sfântul IOAN GURĂ DE AUR, *Predici la sărbători* împărăteşti *şi cvuinte de laudă la sfinţi*, trad. de Pr. prof. Dumitru Fecioru, ed. a II-a, Ed. Basilica, Bucureşti, 2015, p. 127.
[46] Sfântul CHIRIL AL ALEXANDRIEI, *Închinarea şi slujirea în Duh şi adevăr în Scrieri, partea întâi*, trad. de Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, coll. PSB 38, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, p. 150.
[47] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Crucea* şi *înnoirea creaţiunii în* învăţătura *ortodoxă*, p. 471.
[48] Valer BEL, *Unitatea Bisericii în teologia contemporană. Studiu interconfesional-ecumenic*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2003, p. 46.
[49] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 87.

şi Sfinţii Părinţi văd soluţia dincolo de această altenativă exterioară: într-o mişcare a lui Dumnezeu spre comuniune care se imprimă şi omului. În ambele cazuri, Dumnezeu rămâne exterior, pedepsind, sau pune pe om, din exterior, în mişcare de satisfacere[50]. Tradiţia evanghelică clasică a dezvoltat un model *tranzacţional* al răscumpărării, care pune accent pe ceea ce a făcut Hristos pentru mine (lucrarea lui Hristos pe cruce şi ispăşirea substitutivă) în timp ce Estul a adoptat un model *transformaţional* al răscumpărării care pune accentul pe cine este Hristos (persoana lui Hristos, învierea Sa şi victoria Sa triumfătoare asupra morţii şi păcatului[51].

Doctrina catolică despre răscumpărare „are la bază o idee greşită despre un Dunezeu preocupat mai mult de repararea onoarei jignite, fie printr-o pedeapsă exemplară, fie printr-o satisfacţie echivalentă. Ideea satisfacţiei o întâlnim la Tertulian şi Sf. Ciprian în Apus şi reprezintă o gravă denaturare a învăţăturii despre Dumnezeu, El fiind înţeles după modelul cavalerului medieval, care, pentru orice greşeală cerea satisfacţie. Potrivit teoriei satisfacţiei, raporturile omului cu Dumnezeu sunt privite în spirit exclusiv juridic, neduhovnicesc. Lucrarea lui Hristos nu mai are consecinţe ontologice asupra firii omeneşti, de restaurare, vindecare şi îndumnezeire a firii umane a Mântuitorului chiar de la Întrupare, pentru că graţia o merită şi o câştigă Iisus Hristos abia la sfârşitul operei mântuitoare, ca o recompensă[52].

În concluzie, lumea a fost creată de Dumnezeu ca un dar pentru oameni, ca primind acest dar, ei să sporească în dragoste faţă de El. Doar o înţelegere a lumii ca dar al lui Dumnezeu, dezvăluie semnificaţia pozitivă a realităţii înconjurătoare. „Pentru că o asemenea atitudine responsabilă a omului faţă de lume şi faţă de Dumnezeu presupune ca omul să aducă, la rândul său, daruri lui Dumnezeu din cele ale lumii consacrând-o. Prin actul consacrării, lumea devine mai bogată în conţinuturi, iar viaţa omului traversează continuu trepte noi de spiritualizare prin darul de iubire prin care se întoarce pe sine şi toate cele dăruite lui spre cel a cărui posibilitate de dăruire este fără margini”[53]. Astfel, lumea şi activitatea omului în ea se metamorfozează din pedeapsă în mijloc de înălţare a omului spre Dumnezeu şi spre o relaţie tot mai strânsă între oameni.

Pentru a rămâne până la capăt întru adevăr şi în stare de iubire faţă de Tatăl care L-a trimis în lume şi faţă de oameni (In 10, 17-18; 13, 1), Iisus Hristos a primit în mod liber moartea pe cruce. Scopul jertfei Sale nu este

---

[50] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 94.
[51] Bradley NASSIF, Michael HORTON, Vladimir BERZONSKY, George HANCOCK-STEFAN, Edward ROMMEN, *Ortodoxie şi evanghelism. Trei perspective*, Ed. Adoramus, Iaşi, 2009, 41.
[52] Pr. conf. dr. Ştefan BUCHIU, *Dogmă şi Teologie. Curs de Teologie dogmatică şi simbolică ortodoxă*, vol. II, Ed. Sigma, Bucureşti, 2006, p. 56.
[53] S. FRUNZĂ, *O antropologie mistică: introducere în gândirea părintelui Stăniloae*, Ed. Omniscop, Craiova, 1996, p. 59.

acela de a şterge păcatele în sens legalist sau de a rezolva un conflict exterior între Dumnezeu şi oameni, ci de a restitui viaţa veşnică şi adevărată ca o nouă relaţie cu Dumnezeu. „Iisus Hristos acceptă Jertfa nu ca o condiţie legalistă a Răscumpărării, ci anume ca să întâlnească fiinţa umană pe care a creat-o Dumnezeu. Natura jertfei Sale nu este deci de ordin juridic, legalist, şi în nici un caz jertfa nu trebuie să fie înţeleasă excusiv în contextul pedepsei şi culpabilităţii legate de păcatul lui Adam”[54].

De aceea, Iisus Hristos a luat această jertfă asupra Sa pentru ca intrând la Tatăl în stare de jertfă curată pentru noi să ne introducă şi pe noi la Tatăl, atrăgându-ne în starea lui de jertfă[55]. Dar prin aceasta intrăm în comuniune şi ca Hristos ca Dumnezeu, pentru că intrăm în comuniune cu Tatăl Lui, care devine astfel Tatăl nostru. Jertfa este necesară pentru comuniune, jertfa este animată de tendinţa după comuniune; este renunţare la sine, de dragul celuilalt, este uitare de sine din iubirea faţă de celălalt. Astfel, comuniunea este rezultatul jertfei.

[54] Pr. prof. dr. Ion BRIA, *Credinţa pe care o mărturisim*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, p. 87.
[55] Pr. prof. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, pp. 86-102.

RAȚIONALITATEA CREAȚIEI ŞI CUNOAŞTERE ÎN LUMINA GÂNDIRII TEOLOGICE A SFINȚILOR TREI IERARHI ŞI A SFINŢILOR GRIGORE DE NYSSA ŞI MAXIM MĂRTURISITORUL

ENEIA NICOLAE TODORAN

Abstract:

The rationality of creation is a consecrated and comprehensive topic in the patristic reflection. The rational character of creation attracts the human soul to knowledge and shows that the entire existence is the creation of a rational Being, the creation of God. In the prayer to God the Father, our Savior Jesus Christ testifies: "this is the eternal life to know You, the only true God, and Jesus Christ whom You sent" (John 17,3). Patristic Gnoseology highlights both the importance of knowing God and His works, as well as the need for man to advance in knowledge with wisdom. The Holy Fathers clearly state that man cannot know God in His Being. God makes himself known to man through His energies and works. But the knowledge that comes from God is genuine. The Holy Scripture shows that in the present age we know "in part" and we will know "fully" when "that which is perfect will come" (I Corinthians, 13). The incomplete character of knowledge in the present age can be highlighted including in top fields of current scientific research. For illustration, we focus on research in Computer Science. But the divine providence is obviously also present in the present age and is revealed to us including through the rational character of creation. In this article we study aspects related to the rationality of creation and knowledge in the light of the theological thinking of the Holy Three Hierarchs and Saints Gregory of Nyssa and Maximus the Confessor.

---

[*] Paper presented at the Symposium: *Church, Education and Multicultural Society / Église, éducation et société multiculturelle / Biserică, educaţie şi societate multiculturală - in honor of Rev. Fr. Dumitru Stăniloae – 1903 – 1993,* Windsor, 25-26. 11. 2023.

Keywords: *rationality of creation, knowledge, scientific research, Holy Three Hierarchs, Saint Gregory of Nyssa, Saint Maximus the Confessor*

Introducere

Raţionalitatea creaţiei este un subiect consacrat şi cuprinzător în reflecţia patristică. Literatura patristică evidenţiază faptul că raţiunea oricărei creaturi este o manifestare a prezenţei Logosului dumnezeiesc, iar prologul Evangheliei Sfântului Ioan identifică Logosul divin cu Fiul sau Cuvântul lui Dumnezeu. Pentru om, raţionalitatea creaţiei este un dar minunat primit din partea Creatorului; omul este dator să se folosească de acest dar în acord deplin cu poruncile lui Dumnezeu. Caracterul raţional al creaţiei atrage sufletul omenesc spre cunoaştere şi arată că întreaga existenţă este creaţia unei Fiinţe raţionale, creaţia lui Dumnezeu. În rugăciunea către Dumnezeu Tatăl, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorul Iisus Hristos, mărturiseşte: „aceasta este viaţa veşnică să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis" (Ioan 17,3). Gnoseologia patristică evidenţiază atât importanţa cunoaşterii lui Dumnezeu şi a lucrărilor Lui, precum şi necesitatea ca omul să înainteze în cunoaştere cu înţelepciune.

Sfinţii Părinţi afirmă limpede că omul nu poate cunoaşte pe Dumnezeu în Fiinţa Sa. Însă Dumnezeu se face cunoscut omului prin energiile şi lucrările Sale, iar această cunoaştere „este obiectivă şi sigură pentru că vine de la Dumnezeu".[1] Omul este creat după chipul lui Dumnezeu şi este chemat să dobândească desăvârşirea, adică asemănarea cu Creatorul său. Referitor la asemănarea omului cu Dumnezeu, Sfântul Vasile cel Mare precizează: „asemănarea, însă, nu (se realizează) fără cunoaştere".[2] Înaintarea omului pe calea cunoaşterii lui Dumnezeu nu se realizează numai prin puterea raţiunii umane, ci se dobândeşte prin practicarea virtuţilor şi presupune luminarea minţii prin harul Duhului Sfânt. În acest sens tot Sfântul Vasile cel Mare arată că „drumul cunoaşterii lui Dumnezeu porneşte de la Duhul Cel Unul, (trece) prin Fiul Cel Unul (şi ajunge) la Tatăl cel Unul".[3] Sfânta Scriptură arată că în mod „deplin" vom cunoaşte „când va veni ceea ce e desavârşit", iar în veacul de acum cunoaştem „în parte" (I Corinteni 13,9-12).

Deşi Dumnezeu în Fiinţa Sa este incognoscibil, acest fapt nu reprezintă o barieră în calea cunoaşterii umane. Dimpotrivă, înţelegerea faptu-

[1] Pr. Isidor TODORAN şi Arhid. Ioan ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Roamâne, Bucureşti, 1991, p. 91.
[2] Sf. VASILE CEL MARE, *Omilii la Hexaemeron*, în col. Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 12, trad. de Pr. prof. dr. Constantin Corniţescu şi Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, p. 18.
[3] Sf. VASILE CEL MARE, *Omilii la Hexaemeron*, p. 62.

lui că Dumnezeu în Ființa Sa transcende întreaga creație este „temeiul unei cunoașteri autentice" și „temeiul atragerii omului către Dumnezeu".[4] Fiind creat după Chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul este însetat după acea cunoaștere „deplină" despre care vorbește Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 13,12). Împlinirea în cunoaștere se realizează cu ajutorul lui Dumnezeu, în Duh și în Adevăr. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că: „ar fi trebuit să n-avem nevoie nici de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încât harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre".[5]

Așa cum mărturisește simbolul de credință niceo-constantinopolitan, Dumnezeu este Creatorul „văzutelor tutoror și nevăzutelor". Omul este coroana creației lui Dumnezeu. Oamenii apar în existență ca „subiecte create de El după chipul Lui".[6] Cunoașterea lui Dumnezeu și a lucrărilor Lui pe calea revelației naturale și pe calea revelației supranaturale „pune în lumina demnitatea noastră de făpturi raționale purtătoare ale chipului lui Dumnezeu".[7] Contemplate cu înțelepciune, frumusețea și raționalitatea creației pot să îndrume mintea omului spre Dumnezeu, Creatorul și Proniatorul. Sfântul Grigore de Nyssa arată că „a rânduit Dumnezeu să vină omul în lume, mai întâi ca privitor al atâtor minunății, iar în al doilea rând ca stăpân al lor, pentru ca folosindu-le să-și dea seama cine este Cel ce i le-a dăruit".[8] De asemenea, Sfântul Maxim Mărturisitorul „vede urcușul omului spre îndumnezeire nu prin ocolirea lumii ci în legătură cu ea", așa cum observă Părintele Dumitru Stăniloaie.[9]

Această lucrare oferă un studiu referitor la raționalitatea creației și cunoaștere. Frumusețea și raționalitatea creației au în primul rând menirea să îndrume mintea omului spre Dumnezeu, deoarece „cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria" (Psalmul 18,1). Conceptele de raționalitate a creației și cunoaștere sunt adesea ilustrate în contextul științelor naturale. Însă frumusețea și raționalitatea creației atrag

---

[4] Adrian LEMENI (coordonator), Pr. Ioan CHIRILĂ, Pr. Petre COMȘA, Pr. Cristian SONEA, Ștefan TRĂUȘAN-MATU, Florin CARAGIU, Pr. Răzvan IONESCU, Pr. Ștefan ILOAIE, Diac. Sorin MIHALACHE, Costea MUNTEANU, Dan CHIȚOIU, *Repere patristice în dialogul dintre teologie și știință*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, p. 81-82.

[5] Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Evanghelia după Matei*, în col. Părinți și Scriitori Bisericești, nr. 23, trad. de Pr. D. Fecioru, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Roamâne, București, 1994, p. 15.

[6] Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Roamâne, București, 2010, p. 10.

[7] Pr. I. TODORAN și Arhid. I. ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, p. 92.

[8] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Despre facerea omului*, în col. Părinți și Scriitori Bisericești, nr. 30, trad. de Pr. prof. dr. Teodor Bodogae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, p. 21.

[9] Pr. Dumitru STĂNILOAE, nota 155, în Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, în col. Părinți și Scriitori Bisericești, nr. 80, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Roamâne, București, 1983, p. 137.

sufletul omului spre cunoaştere în toate domeniile în care omul îşi desfăşoară activitatea. Sfântul Apostol Pavel arată că în veacul de acum cunoaştem „în parte" şi vorbeşte despre o cunoaştere „deplină" de care ne vom împărtăşi „când va veni ceea ce e desavârşit" (I Corinteni 13,9-12). Frumuseţea şi raţionalitatea creaţiei precum şi caracterul nedeplin al cunoaşterii din veacul de acum pot fi evidenţiate inclusiv în domenii de vârf ale cercetării actuale. În contextual mai larg al relaţiei între teologie şi ştiinţă, acest articol este axat pe cercetarea ştiinţifică în informatică. Deşi informatica (aşa cum o cunoaştem în prezent) nu exista pe vremea Sfinţilor Părinţi studiaţi în această lucrare, vom avea în vedere câteva concepte importante introduse în acest domeniu în lumina unor repere patristice consacrate. Reperele patristice utilizate în acest articol sunt preluate în special din opere ale Sfinţilor Trei Ierarhi şi din opere ale Sfinţilor Grigore de Nyssa (335-395) şi Maxim Mărturisitorul (579-662).

Despre raționalitatea creației și cunoaștere. Abisul dintre creat și necreat

Dumnezeu a adus la existenţă întreaga lume spirituală şi materială ca o creatură întru totul bună. În primul capitol al primei cărţi din Sfânta Scriptură citim „Şi a privit Dumnezeu toate câte a făcut şi iată erau bune foarte" (Facere 1,31). Fiind creat după chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul este înzestrat cu abilitatea de a înţelege existenţa interioară şi înconjurătoare şi constată că lumea creată are o temelie raţională. În existenţa creată se pot identifica legi, armonie şi o ordine naturală, care pot fi de folos omului pentru întreţinerea vieţii biologice. Mai mult, omul înţelept vede în armonia şi frumuseţea creaţiei daruri divine de care se foloseşte pentru a spori în cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lucrărilor Lui pe calea revelaţiei naturale. Raţionalitatea creaţiei ne permite să înţelegem şi să cunoaştem lumea în care trăim şi să intuim faptul că sensul ultim al existenţei umane este cunoaşterea lui Dumnezeu. Aşa cum mărturiseşte Mântuitorul Iisus Hristos Însuşi, cunoaşterea lui Dumnezeu este viaţa veşnică (Ioan 17,3).

Raţionalitatea creaţiei este o mărturie a prezenţei Logosului divin în lume. Părintele Dumitru Stăniloaie spune că: „Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu a fost în lume de la începutul ei, pe de o parte prin raţiunile lucrurilor...pe de alta, prin persoanele umane care în raţionalitatea lor vie sunt chipurile ipostasului Lui Însuşi".[10] În baza raţionalităţii creaţiei putem exersa actul cunoaşterii şi putem intui nu numai existenţa lui Dumnezeu, ci şi atotputernicia Lui. Luminată de harul Duhului

[10] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 7.

Sfânt, mintea omului se înalţă cu admiraţie spre Dumnezeu Creatorul şi Proniatorul, deoarece „cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica Lui putere şi dumnezeire" (Romani 1,20).

Sfinţii Părinţi pun în evidenţă folosul pe care îl poate dobândi omul care contemplă cu înţelepciune armonia şi frumuseţea creaţiei. Sfântul Vasile cel Mare consideră că: „lumea este o şcoală a sufletelor înzestrate cu raţiune şi un loc unde se poate învăţa cunoaşterea lui Dumnezeu".[11] Sfântul Grigore de Nazianz îndeamnă la cunoaşterea lui Dumnezeu din creaţia Lui astfel: „Că Dumnezeu este, şi că este cauza făcătoare şi susţinătoare a tuturor împreună, ne învaţă privirea şi ordinea (legea) naturii. ... E foarte necunoscător cel ce nu înaintează de bună voie până la acestea şi nu urmează dovezile date de natură".[12] Din admiraţie pentru modul în care pronia divină lucrează în folosul omului inclusiv prin tehnică, Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: „şi pe cele ce înoată în adâncul apelor şi pe cele ce zboară în înălţime ţi le-a supus Stăpânul prin tehnică. [...] Să rămânem, aşadar, spunând acestea, admirând grija Lui şi uimiţi de înţelepciunea, iubirea de oameni şi pronia Sa pentru noi".[13] În măsura în care sunt folosite în acord cu poruncile lui Dumnezeu, ştiinţa (ca domeniu organizat al cunoaşterii) şi tehnica pot fi de folos omului.

Caracterul raţional al creaţiei este pus în evidenţă şi în scrierile Sfinţilor Părinţi. Din perspectiva ortodoxă, se consideră esenţial ca relaţia între teologie şi ştiinţă să fie întemeiată pe repere scripturistice şi patristice. Concepţia Sfinţilor Părinţi despre creaţie şi raţionalitatea ei oferă suport pentru „adevăratul dialog teologie-ştiinţă",[14] inclusiv atunci când sunt abordate teme de interes din domenii de vârf ale cercetării ştiinţifice actuale. Progresul în ştiinţă şi tehnologie este considerat o prioritate în societatea contemporană. În acest context este important să observăm că înaintarea în cunoaşterea ştiinţifică este posibilă deoarece creaţia este raţională, însă caracterul raţional al creaţiei are şi o menire mai înaltă. În gândirea Sfinţilor Părinţi, contemplarea creaţiei cu înţelepciune duhovnicească este prilej de înălţare a minţii spre Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare afirmă următoarele: „Din frumuseţea celor văzute să înţelegem pe Cel Care-i mai presus de frumuseţe, iar din măreţia celor care cad sub simţurile noastre [...] să ne ducem cu mintea la Cel nemărginit, la Cel mai presus de măreţie, Care depăşeşte

[11] Sf. VASILE CEL MARE, *Omilii la Hexaemeron*, p. 77.
[12] Sf. GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cele cinci cuvântări teologice*, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Anastasia, 1993, p. 25.
[13] Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *La Psalmul 50, 8*, P.G., 55, 119, apud Panayotis NELLAS, *Omul - animal* îndumnezeit, trad. de Diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1994, p. 64.
[14] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice* în *dialogul dintre teologie* şi ştiinţă, p. 60.

toată mintea cu mulţimea puterii Sale."[15] Frumuseţea, armonia şi raţionalitatea creaţiei sunt daruri minunate pe care Dumnezeu le face omului.

Creaţia nu este doar un obiect pus de Dumnezeu la dispoziţia omului. Părintele Dumitru Stăniloae descrie lumea ca fiind un dar divin pe care este pusă o cruce.[16] Sfântul Maxim Mărturisitorul explică: „toate se cer după cruce, adică după deprinderea de a stăvili afecţiunea faţă de ele a celor ce sunt duşi prin simţuri spre ele".[17] De asemenea, ca atribut esenţial al creaţiei, caracterul său raţional este un dar important pe care Dumnezeu îl face omului. Acest dar sprijină omul în întreaga sa activitate, inclusiv în activităţile de cercetare ştiinţifică. Înţelegem că „toate se cer după cruce", în sensul că „prin dezlipirea de ele, omul dă de Dumnezeu, Care e infinit mai mult decât toate darurile Lui"[18]. Creştinul înţelept se foloseşte de raţionalitatea creaţiei şi spre trebuinţele fireşti, dar acordă întâietate dobândirii mântuirii, dobândirii vieţii veşnice, dând după pricepere slavă Creatorului şi oferind milostenie după putere din roadele muncii cinstite. Folosindu-se de raţionalitatea creaţiei omul poate progresa în cunoaştere şi poate stăpâni pământul (Facere 1,28). De fapt, „potrivit credinţei creştine, lumea (întreagă) a fost creată de Dumnezeu ca un dar pentru oameni".[19] De asemenea, „omului care este bun înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu îi dă înţelepciune, ştiinţă şi bucurie" (Ecclesiast 2, 26). Însă „Dumnezeu ne arată nouă iubirea Sa prin lumea ca dar, pentru ca să realizeze un dialog progresiv în iubire cu noi".[20] De aceea, toate darurile divine, inclusiv raţionalitatea creaţiei, „se cer după cruce", mai presus de dar fiind Dăruitorul, Dumnezeu Cel Atotputernic, Creatorul şi Proniatorul. Mai întâi lui Dumnezeu îi datorăm recunoştinţă, inclusiv pentru caracterul raţional al lumii în care ne-a aşezat şi pentru toate calităţile cu care ne-a înzestrat, bine ştiind că „El dă înţelepciune celor înţelepţi şi ştiinţă celor pricepuţi" (Daniel 2,21). Însă, Dumnezeu în Fiinţa Lui rămâne deasupra cunoaşterii umane.

Dacă avem în vedere o definiţie de dicţionar, cunoaşterea este reflectarea în conştiinţă a realităţii.[21] Implicaţiile acestui concept sunt profunde. Filozofia studiază noţiunea de cunoaştere din antichitate. În filozofie, există o ramură numită epistemologie, care se ocupă cu studiul cunoaşterii. În pre-

[15] Sf. VASILE CEL MARE, *Omilii la Hexaemeron*, p. 83.
[16] Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2010, p. 354.
[17] Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete gnostice*, I, 67 în col. *Filocalia*, vol. II, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2008, p. 183.
[18] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 358.
[19] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 354.
[20] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 355.
[21] https://dexonline.ro/

zent există o disciplină numită ştiinţa cogniţiei (engl. „cognitive science"), domeniu cu caracter interdisciplinar apărut la mijlocul secolului al XX-lea. Ştiinţa cogniţiei studiază conceptul de cunoaştere, utilizând contribuţii din domenii diverse, inclusiv: lingvistică, psihologie, neuroştiinţă, antropologie, informatică şi inteligenţă artificială.[22] Epistemologia face distincţie între noţiunea de cunoaşterea ştiinţifică (caracterizată prin utilizarea unor metode speciale de modelare şi formalizare şi obţinerea de cunoştinţe verificabile) şi alte forme de cunoaştere.

Însă cunoaşterea ştiinţifică are limitele ei. Nu există nici o dovadă care să justifice o încredere nelimitată în puterea cunoaşterii ştiinţifice. Chiar dacă se are în vedere numai existenţa creată, nu se poate ignora nici imensitatea creaţiei nici taina naturii umane, deoarece „omul aparţine şi lumii materiale şi celei spirituale".[23] Aşa cum observă Ronald Dworkin, „încercarea de a crea o reprezentare pur intelectuală a cosmosului este un lucru; încercarea de a crea o reprezentare pur intelectuală a fiinţelor umane este cu totul altceva".[24] Sfânta Scriptură arată limpede că în veacul de acum putem cunoaşte doar „în parte" (I Corinteni 13,12). Adevărata împlinire în cunoaştere se realizează numai cu ajutorul lui Dumnezeu, în Duh şi în Adevăr. Sfântul Ioan Gură de Aur consideră că: „ar fi trebuit să n-avem nevoie (nici) de ajutorul Sfintelor Scripturi ci să avem o viaţă atât de curată încât harul Duhului să fi ţinut locul Sfintelor Scripturi în sufletele noastre".[25] Iar Sfântul Grigore de Nazianz scrie: „de fapt, când preţuim mai mult puterea raţiunii, părăsind credinţa şi nesocotind autoritatea Duhului prin iscodirile noastre, raţiunea se arată învinsă de puterea realităţii".[26]

Sfinţii Părinţi ai Bisericii accentuează faptul că Dumnezeu în Fiinţa Sa transcende cunoaşterea umană. Însă abisul ontologic dintre creat şi necreat nu trebuie înţeles ca fiind o separare totală între om şi Dumnezeu. Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, omul simte chemarea spre comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii. Această chemare se împlineşte prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, deoarece „prin întruparea Sa ca om, Hristos ne-a făcut accesibilă comuniunea cu Sine ca Dumnezeu în formă umană culminantă, mai bine zis cu întreaga Sfântă Treime".[27] Înaintarea omului în comuniune şi în cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lucrărilor Lui este posibilă prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, iar această cunoaştere „este obiectivă şi sigură pen-

[22] https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/cognitive-science/
[23] Pr. I. TODORAN şi Arhid. I. ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, p. 161.
[24] Ronald W. DWORKIN, *The limits of science*, National Affairs, No. 38, 2019. https://nationalaffairs.com/publications/detail/the-limits-of-science
[25] Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Evanghelia după Matei*, p. 15.
[26] Sf. GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cele cinci cuvântări teologice*, p. 70.
[27] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, p. 31.

tru că vine de la Dumnezeu”.[28] Astfel, prin bunăvoinţa lui Dumnezeu putem înainta în relaţia de comuniune cu El şi lucrările Lui ne sunt accesibile, însă Dumnezeu în Fiinţa Lui este inaccesibil cunoaşterii umane. Nu numai abisul sau „prăpastia dintre creat şi necreat”,[29] ci şi imensitatea creaţiei ne îndeamnă să avem o atitudine înţeleaptă şi smerită în demersul nostru de înaintare pe calea cunoaşterii. Pentru un progres autentic în cunoaştere este nevoie de bunăvoinţă şi virtute. Sfântul Apostol Pavel ne atenţionează spunând: „Iar dacă i se pare cuiva că cunoaşte ceva, încă n-a cunoscut cum trebuie să cunoască. Dar dacă iubeşte cineva pe Dumnezeu, acela este cunoscut de El” (I Corinteni, 8,2-3). Limitele din realitatea creată indică posibilitatea deschiderii spre o formă de cunoaştere mai înaltă. Fiind creat după chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul tinde spre o cunoaştere neîngrădită de limite, spre acea cunoaştere „deplină” despre care vorbeşte Sfânta Scriptură (I Corinteni 13,12).

„Acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște deplin” (I Corinteni 13,12)

Conceptul de cunoaştere poate fi înţeles în profunzime numai în lumina învăţăturilor cuprinse în Sfânta Scriptură şi în scrierile Sfinţilor Părinţi. Dumnezeu este necreat. Mintea umana este depăşită de această taină. Atunci când la teofania de la rugul aprins proorocul Moise doreşte să afle care este Numele lui Dumnezeu, Dumnezeu îi răspunde prin cuvintele: „Eu sunt Cel ce sunt” (Ieşire 3,14). „Dumnezeu însă, ca existenţă ipostatică supraesenţială, nu se încadrează în categoria existenţei cunoscute sau închipuite de noi, ci este mai presus de ele”.[30]

Scrierile Sfinţilor Părinţi pun în evidenţă faptul că Fiinţa divină transcende cunoaşterea umană. În cuvintele Părintelui Dumitru Stăniloaie, Dumnezeu este „veşnic indefinibil conceptual, necuprins în esenţa Lui”.[31] Faptul că Dumnezeu în Fiinţa Sa este deasupra capacităţii noastre de cunoaştere poate fi înţeles, cel puţin în parte, dacă medităm la faptul că Dumnezeu este necreat şi avem în vedere taina distanţei care există între creat şi necreat. Adevărata ştiinţă constă în asumarea cu smerenie a acestui adevăr fundamental: Fiinţa lui Dumnezeu este incognoscibilă. Dumnezeu transcende tot ce este creat. Sfântul Grigore de Nyssa afirmă că: „în credinţa că Dumnezeu

[28] Pr. I. TODORAN şi Arhid. I. ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, p. 91.
[29] Diac. Sorin MIHALACHE, *Lumina Celui nevăzut: o privire teologică* în *raţionalitatea Creaţiei* şi *teoriile* ştiinţifice *recente despre Univers*, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, vol. I, Bucureşti, 2016, p. 247.
[30] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, p. 156.
[31] Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. III, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Roamâne, Bucureşti, 2010, p. 325.

este mai presus de cunoaştere se păstrează însăşi concepţia cinstită despre Dumnezeu [...] Cel ce este mai presus decât firea noastră e cu totul altceva decât lucrurile care pot fi cunoscute".[32]

Fiind înzestrat de la creaţie cu chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul este însetat după cunoaşterea „deplină" despre care vorbeşte Sfânta Scriptură (I Corinteni 13,12). Omului îi este deschisă calea spre această cunoaştere deplină care poate fi dobândită prin practicarea virtuţilor. Din Sfânta Scriptură şi din scrierile Sfinţilor Părinţi învăţăm că înaintarea pe calea virtuţilor creştine nu este îngrădită de limite. Mântuitorul Însuşi ne îndeamnă: „Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru din ceruri desăvârşit este" (Matei 5,48). Iar Sfântul Grigore de Nyssa scrie: „cel ce cultivă adevărata virtute nu participă la nimic altceva decât la Dumnezeu, pentru că Acesta este virtutea desăvârşită; iar dacă ceea ce este din fire bun nu are hotar şi cei ce doresc să participe la Acesta cunosc că nu are limite, este necesar ca şi dorinţa lor să se extindă la nesfârşit fără oprire"[33].

Ce este cunoaşterea „deplină" despre care vorbeşte Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 13,12) vor ştii cei care se vor învrednici să dobândească viaţa veşnică şi care „vor străluci ca soarele în împărăţia Tatălui lor" (Matei 13,43). Sfinţii în Biserica Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos pot pregusta această cunoaştere deplină, aşa cum la Schimbarea la Faţă a Mântuitorului, Sfinţii Apostoli Petru, Iacov şi Ioan au văzut lumina necreată pe Tabor, au fost umbriţi de harul luminos al Duhului Sfânt şi au auzit cuvintele lui Dumnezeu Tatăl: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit; pe Acesta ascultaţi-L" (Matei 17,5). Mântuitorul Iisus Hristos le prevestise că „nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere" (Marcu 9,1). Dumnezeu este Creatorul şi Proniatorul întregii creaţii şi se face cunoscut omului prin energiile şi lucrările Sale. Însă Sfinţii Părinţi arată în mod limpede că Dumnezeu în Fiinţa Sa este mai presus de cunoaşterea umană.

Dumnezeu este Unul în Fiinţă şi întreit în Persoane. Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan exprimă acest adevăr de credinţă astfel: „Trei sunt care mărturisesc in cer: Tatăl, Cuvântul şi Sfântul Duh, şi Aceşti Trei Una sunt" (I Ioan 5,7). Fiind creat după Chipul lui Dumnezeu, omul este persoană şi este chemat la această formă înaltă de cunoaştere bazată pe relaţia personală cu Dumnezeu şi cu semenii. Omul are privilegiul de a putea vorbi cu

---

[32] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Omilii la Eclesiast*, în col. Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 30, Scrieri, partea a doua, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998, p. 265-266.

[33] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Despre viaţa lui Moise*, în col. Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, nr. 29, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloaie şi Pr. Ion Buga, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982, p. 23.

Creatorul său în rugăciune chiar şi în acest veac în care cunoaştem numai „în parte" (I Corinteni 13,12). Dar şi în rugăciune omul are nevoie de sprijin divin, de harul Duhului Sfânt. Sfântul Apostol Pavel arată că: „Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre, căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie, ci Însuşi Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Romani 8,26).

Relaţia personală cu Dumnezeu deschide omului perspectiva desăvârşirii în cunoaştere, prin practicarea virtuţilor creştine în lumina Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos. Sfinţii Părinţi arată că omul are menirea să trăiască în comuniune cu Creatorul său. Sfântul Grigore de Nyssa ne recomandă: „să ne înfricoşăm de un singur lucru: de căderea din prietenia cu Dumnezeu, şi să socotim un singur lucru de cinstire şi de iubire: să ne facem prieteni cu Dumnezeu".[34] Iar Sfântul Apostol Pavel mărturiseşte: „eu pe toate le socotesc că sunt pagubă faţă de înălţimea cunoaşterii lui Hristos Iisus, Domnul meu" (Filipeni 3,8).

Creştinul înţelept angajat pe calea mântuirii se raportează la taina lui Dumnezeu printr-o spiritualitate doxologică, de preamărire a Lui Dumnezeu Cel în Treime închinat: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. În veacul de acum cunoaştem „în parte" (I Corinteni 13,12). Confruntat cu taina lui Dumnezeu şi taina creaţiei, omul de ştiinţă creştin simte chemarea să se integreze în viaţa Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos printr-o atitudine doxologică, atât prin participarea la slujbele Bisericii cât şi prin raportarea cu smerenie şi bucurie la taina Logosului dumnezeiesc. Logosul divin este prezent în creaţie „prin raţiunile lucrurilor şi prin persoanele umane care în raţionalitatea lor vie sunt chipurile ipostasului Lui Însuşi".[35] Teologul şi omul de ştiinţă sunt deopotrivă uimiţi de frumuseţea şi armonia creaţiei, care reprezintă daruri minunate ale proniei divine.

În societatea contemporană în care tehnologia este omniprezentă, progresele realizate în ştiinţă şi inginerie „fac ca puterea metodei ştiinţifice să pară nelimitată".[36] Literatura teologică contemporană abordează problema cunoaşterii în contextul mai larg al dialogului între teologie şi ştiinţă. Sunt abordate subiecte consacrate cum sunt incognoscibilitatea absolută a Fiinţei divine, taina omului, taina distanţei care există între creat şi necreat, cunoaşterea dobândită prin practicarea virtuţilor şi caracterul raţional al creaţiei care face posibilă cercetarea şi cunoaşterea raţională. De asemenea, literatura teologică contemporană pune în evidenţă caracterul nedeplin al cunoaşterii din veacul de acum cu referire inclusiv la domenii de vârf ale cercetării ştiinţifice actuale. Spre ilustrare, oferim aici câteva citate care fac referire la rezultate ale unor cercetări din domeniile fizică, matematică şi informa-

[34] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Despre viaţa lui Moise*, p. 110.
[35] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 7.
[36] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă,* p. 109.

tică. Astfel, „chiar în fizică, unul din domeniile ştiinţifice exemplare, există încă multe necunoscute şi chiar lucruri dovedite ca imposibile sau limitate, cum ar fi principiul incertitudinii al lui Heisenberg, care afirmă limitele posibilităţii măsurării caracteristicilor particulelor elementare".[37] De asemenea, „teorema de incompletitudine a lui Gödel, sau cea a testării opririi programelor, a lui Turing, sunt dovezi ale imposibilităţii cunoaşterii absolute, fără limite".[38] Fiind creat după chipul lui Dumnezeu, omul năzuieşte spre o cunoaştere înaltă înca din veacul de acum. Însă Sfânta Scriptură arată că ne vom putea împartăşi de o cunoaşterea „deplină" atunci „când va veni ceea ce e desavârşit" (I Corinteni 13,10-12).

În studiul de faţă ne referim la raţionalitatea creaţiei şi cunoaştere, în contextul actual în care există un interes deosebit pentru progres în ştiinţă şi inginerie. Pentru ilustrare, în contextul mai larg al relaţiei dintre teologie şi ştiinţă, în lucrarea de faţă sunt considerate cu precădere concepte preluate din cercetarea ştiinţifică în informatică, inclusiv concepte introduse de laureaţi ai premiului Turing. Premiul Turing este cea mai înaltă distincţie acordată in informatică, fiind numit şi „premiul Nobel pentru informatică".[39] În prezent tehnica de calcul oferă suport pentru sisteme software foarte complexe. Însă pentru dezvoltarea unor sisteme fiabile sunt necesare metode şi tehnici avansate de inginerie software. Informatica este un domeniu vast, în care cercetarea combină metode empirice şi teoretice. Viteza la care funcţionează sistemele de calcul în prezent este mare, dar limitată. De aceea, în dezvoltarea sistemelor software complexe suportul empiric poate fi insuficient. De exemplu, nu se pot obţine sisteme de calcul fiabile exclusiv prin testare. În acest sens, Edsger Dijkstra - laureat al premiului Turing - arată că: „testarea poate arăta doar prezenţa erorilor, nu absenţa acestora".[40] În general, testarea exhaustivă nu este posibilă. Pentru a se putea construi sisteme complexe şi fiabile a fost necesar să se dezvolte metode şi tehnici care au la bază şi o bună fundamentare teoretică. Unele dintre aceste abordări sunt rezultatul unor cercetări care pun în evidenţă aspiraţia omului spre o cunoaştere înaltă şi o înţelegere deplină a fenomenelor studiate chiar dincolo de limite ce nu pot fi depăşite experimental. În concepţia patristică, contemplarea creaţiei cu înţelepciune poate fi prilej de înălţare duhovnicească.

Fiind creat dupa chipul lui Dumnezeu, chiar şi după căderea în păcat, omul năzuieşte spre o cunoaştere înaltă şi spre viaţa veşnică. Sfântul Grigore de Nazianz ne spune următoarele: „în calitatea mea de pământ, eu sunt legat de viaţa mea de aici, dar fiind şi părticică dumnezeiască port în mine

[37] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă,* p. 109.
[38] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă,* p. 104.
[39] https://en.wikipedia.org/wiki/Turing_Award, https://ro.wikipedia.org/wiki/Premiul_Turing
[40] E.W. DIJKSTRA, *The Humble Programmer*, Comm. ACM 15(10), 859-866, 1972, p. 864.

dorul după viaţa viitoare”.[41] Iar Sfântul Ioan Gură de Aur scrie: „Este cerul mare şi pământul nemărginit? Admiră deci pe Făcătorul lor! Căci aceste făpturi mari nu numai că de Dânsul sunt făcute, ci încă şi cu uşurinţă sunt făcute”.[42] Imensitatea şi armonia universului sunt menite să îndrume mintea omului spre cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lucrărilor Sale inclusiv prin contemplarea creaţiei.

În reflecţia patristică, raţiunile tuturor lucrurilor îsi au originea în Logosul divin. De asemenea, aşa cum arată Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfinţii identifică raţiuni generale în a creaţie, „deosebind-o în: substanţă, mişcare, diferenţă (distincţie, deosebire), unire (combinare) şi stabilitate”.[43] Dintre aceste cinci raţiuni generale primele trei sunt „povăţuitoare spre cunoştinţa lui Dumnezeu”, iar unirea şi stabilitatea sunt „povăţuitoare spre virtute şi spre apropierea de Dumnezeu”.[44] Observăm că raţiunile creaţiei nu conduc în mod mecanic spre desăvârşire ci au menirea să îndrume omul pe calea urcuşului duhovnicesc prin înaintare în virtute şi cunoaştere.

Raţiunile creaţiei au fost identificate de Sfinţii Părinţi pentru a-l îndruma pe omul credincios pe calea urcuşului duhovnicesc şi, aşa cum observă Părintele Dumitru Stăniloaie, „prin orice aspect contemplat, creaţia conduce mintea spre Dumnezeu, Autorul ei”.[45]

Gândirea teologică a Sfinţilor Părinţi poate oferi suport pentru dialogul între teologie şi ştiinţă, inclusiv pe teme specifice unor domenii de vârf ale cercetării actuale cum este informatica. Având în vedere „ancorarea pe verticală, prin trăirea harului, a teologiei şi respectiv ancorarea pe orizontală, prin exerciţiul autonom al raţiunii, pentru ştiinţele «din afară»”[46], nu urmărim aici stabilirea unor congruenţe între concepte utilizate în teologie şi ştiinţele “din afară”, însă avem în vedere modul în care prin contemplarea creaţiei omul poate identifica repere pentru urcuşul duhovnicesc prin înaintare în virtute şi cunoaştere.

În acest articol concepţia Sfinţilor Părinţi despre raţiunile creaţiei este utilizată ca reper patristic în contextul mai larg al dialogului între teologia ortodoxă şi ştiinţă cu referire directă la concepte semnificative studiate în informatică. Aşa cum am arătat mai sus, în dezvoltarea sistemelor software complexe suportul empiric poate fi insuficient. Cercetarea ştiinţifică în infor-

[41] Sf. GRIGORE DE NAZIANZ, *Poemata dogmatica*, VIII, Despre suflet, pp. 70-75, PG 37, col. 452 apud Vladimir LOSKY, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. de Pr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1990, p. 141.
[42] Sf. IOAN GURĂ DE AUR, *Tâlcuire la Epistola* întâi *către Corinteni*, ediţie revizuită de Constantin Făgeţan, Ed. Sofia, Bucureşti, 2005, pp. 34-35.
[43] Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 132.
[44] Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 132.
[45] Pr. Dumitru STĂNILOAE, nota 153, în Sfântul MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 135.
[46] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă*, p. 59.

matică combină metode empirice şi teoretice. Acest articol se concentrează pe cercetarea fundamentală în informatica teoretică (mai puţin pe aspecte experimentale). Pentru ilustrare, sunt avute în vedere concepte introduse în lucrări care studiază semantica limbajelor formale utilizate în informatică în activităţi de programare şi inginerie software. Ca entităţi lingvistice, elementele unui limbaj formal sunt caracterizate prin sintaxă şi semantică. Sintaxa descrie forma (structura) elementelor de limbaj, iar semantica asociază fiecărui element de limbaj un sens computaţional (o descriere de comportament) pe baza unui model matematic riguros.

În semantica formală există mai multe abordări; acestea pot fi împărţite în trei categorii: semantica denotaţională, semantica operaţională şi semantica axiomatică.[47] În studiul de faţă ne referim în special la semantica operaţională, care descrie intuitiv modul în care se efectuează calculele. În semantica operaţională există mai multe abordări. Dintre acestea, semantica operaţională structurată introdusă de Gordon Plotkin este cea mai utilizată. Caracteristica principală a semanticii operaţionale constă in faptul că „definiţia sa se bazează pe o relaţie de tranziţie".[48] Pentru analiza formală a comportamentului în semantica operaţională se pot utiliza relaţii de bisimulare. Conceptul de bisimulare datorat lui David Park şi Robin Milner reprezintă o contribuţie importantă în informatică cu aplicaţii diverse în: semantica sistemelor concurente,[49] inteligenţă artificială, verificarea modelelor, etc.[50] Menţionăm aici că Robin Milner este laureat al premiului Turing. Semantica de bisimulare oferă un cadru matematic riguros pentru activităţi de analiză şi verificare formală în informatica teoretică şi ingineria software.

Din perspectivă teologiei ortodoxe, complexitatea relaţiei între teologie şi ştiinţă nu poate fi redusă la dimensiunea academică fiind necesar ca dialogul între cele două să fie „fundamentat patristic şi ecclesial".[51] În acest context, urmărim să abordăm relaţia între teologie şi ştiinţă în lumina unor repere patristice consacrate. Cele cinci raţiuni generale identificate de Sfântul Maxim Mărturisitorul surprind aspecte esenţiale ale creaţiei şi au în primul rând o semnificaţie duhovnicească. Dintre raţiunile generale ale creaţiei identificate de Sfinţii Părinţi, ne referim cu precădere la stabilitate, care din perspectivă duhovnicească este „povăţuitoare spre virtute şi apropierea de Dumnezeu".[52] Fără a utiliza un limbaj sofisticat, Sfinţii Părinţi identifică

[47] https://en.wikipedia.org/wiki/Semantics_(computer_science)
[48] Jan RUTTEN, *Semantic correctness for a parallel object-oriented language*, SIAM Journal of Computing, vol. 19(2), pp. 341-383, 1990, p. 341.
[49] D. SANGIORGI, *Introduction to bisimulation and coinduction*, Cambridge University Press, 2011.
[50] E. M. CLARKE, T. A. HENZINGER, H. VEITH, R. BLOEM, editors, *Handbook of Model Checking*, Springer, 2018.
[51] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă*, p. 8.
[52] A. LEMENI (coordonator), *Repere patristice în dialogul dintre teologie şi ştiinţă,* p. 8.

raţiuni generale care surprind aspecte esenţiale ale creaţiei, inclusiv aspecte referitoare la structura şi comportamentul sistemelor care fac în prezent obiectul unor cercetări în ştiinţă şi inginerie. Pentru ilustrare facem referire la concepte semantice semnificative introduse în informatica teoretică. Semantica de bisimulare oferă un cadru formal riguros în care proprietăţile semantice pot fi identificate pe baza unor invarianţi comportamentali. Prin comportament înţelegem aici modul în care un sistem acţionează sau reacţionează în interacţiunea cu mediul.

Tehnicile bazate pe utilizarea invarianţilor de calcul au aplicaţii diverse în informatică şi ingineria sofware. O abordare cunoscută în ingineria software este proiectarea prin contract,[53] în care pentru specificarea comportamentului se utilizează precondiţii, postcondiţii şi invarianţi de calcul. De asemenea, aşa cum explică Robin Milner, noţiunea de bisimulare se referă la "un fel de invariant între o pereche de sisteme dinamice", iar tehnica utilizată în semantica de bisimulare constă în „a arăta că două sisteme sunt echivalente prin stabilirea unui astfel de invariant".[54] Intuitiv, invarianţii de calcul exprimă ceea ce este stabil în comportament. În informatica teoretică se utilizează modele matematice riguroase ce pot să ofere suport pentru descrierea comportamentului infinit, care poate fi exprimat utilizând definiţii recursive. Aşa cum arată Davide Sangiorgi, profesor la universitatea din Bologna, membru al Academiei Europaea:[55] „nu există o ierarhie între perechile unei bisimulări, deoarece nu este necesară nici o ordine temporală a verificărilor [...]. În consecinţă, bisimilaritatea poate fi utilizată în mod eficient pentru a raţiona despre obiecte infinite sau circulare".[56] Deşi infinitul nu este accesibil la nivel experimental, caracterul raţional al creaţiei exprimat inclusiv prin stabilitatea fenomenelor naturale face posibilă cercetarea şi cunoaşterea raţională dincolo de limite care nu pot fi depăşite experimental. Astfel deşi acum putem cunoaşte numai „în parte" (I Corinteni, 13), aceste cercetări pot să exprime aspiraţia omului spre o cunoaştere cât mai deplină, atât cât este posibil în veacul de acum.

Alături de celelalte raţiuni ale creaţiei, stabilitatea oferă suport pentru progres în cunoaştere şi stă la baza multor fenomene cu efect benefic pentru om şi pentru întreaga natură. Mai mult, pentru om stabilitatea este povăţuitoare pe calea progresului în virtute. În cuvintele Sfântului Maxim

---

[53] Bertrand MEYER, *Design by Contract*, in *Advances in Object-Oriented Software Engineering*, eds. D. Mandrioli and B. Meyer, Prentice Hall, 1991, pp. 1-50.

[54] Robin MILNER, *Comunicare şi concurenţă (Communication and Concurrency)*, Prentice Hall, 1989, p. 3. in

[55] https://en.wikipedia.org/wiki/Academia_Europaea.

[56] Davide SANGIORGI, *Introduction to Bisimulation and Coinduction*, Cambridge University Press, 2012, p. 24.

Mărturisitorul, „stabilitatea este învăţătoarea moralităţii voluntare care trebuie să stea fermă pe lângă ceea ce a hotărât bine [...] neprimind să fie abătută de la baza raţională de cele ce-i vin în cale”.[57] Iar Sfântul Grigore de Nyssa precizează: „cu cât cineva rămâne mai întărit şi mai neclintit în bine cu atât străbate mai mult drumul virtuţii”.[58] Raţionalitatea creaţiei este o mărturie a proniei divine. Întrucât caracterul raţional al creaţiei este un dar divin, omul este dator să folosească rezultatele progresului în cunoaştere în acord cu poruncile Creatorului. Desigur însă, cunoaşterea „deplină” despre care vorbeşte Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 13, 12) nu se rezumă la cunoaşterea ştiinţifică. Omul este creat după Chipul lui Dumnezeu şi are menirea să dobândească asemănarea cu Dumnezeu (Facere 1,26) prin împlinirea poruncilor evanghelice. Întrucât „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4,8), esenţa vieţii creştine este dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni. Astfel iubirea este cea mai înaltă formă de cunoaştere care conduce omul spre viaţa veşnică. Mântuitorului Iisus Hristos Însuşi ne învaţă că „Aceasta este viaţa veşnică să te cunoască pe Tine singurul Dumnezeu adevărat şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (Ioan 17,3).

Concluzii

Din lectura Sfintei Scripturi înţelegem că Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu Creator şi Proniator este pretutindeni şi pururea prezent în creaţie, deoarece „toate prin El s-au facut; şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut” (Ioan 1,3). În concepţia Sfinţilor Părinţi, raţiunea umană şi raţiunile lucrurilor reprezintă mărturii ale prezenţei Logosul divin în creaţie. Fiind creat după chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul ocupă un loc aparte în creaţie. În calitatea sa de „încheiere şi coroană a creaţiei”,[59] omul este o „raţionalitate vie” şi „chip al Persoanei Logosului”.[60] Raţionalitatea creaţiei reprezintă cadrul optim în care omul îsi poate întreţine viaţa biologică şi poate înainta pe calea cunoaşterii lui Dumnezeu şi a lucrărilor Lui. Vedem în caracterul raţional al creaţiei un dar minunat pe care omul îl primeşte din partea Creatorului său.

Sfânta Scriptură arată că „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” (I Ioan 4, 12) şi „nici nu poate să-L vadă” (I Timotei 6, 16). De asemenea, Sfinţii Părinţi accentuează faptul că Fiinţa divină transcende orice efort al cunoaşterii umane. După cum spune Sfântul Grigore de Nyssa: „în credinţa că Dumnezeu este mai presus de cunoaştere se păstrează însăşi concepţia

[57] Sf. MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 134.
[58] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Despre viaţa lui Moise*, p. 161.
[59] Pr. I. TODORAN şi Arhid. I. ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, p. 161.
[60] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, pp. 7-8.

cinstită despre Dumnezeu".[61] Însă deşi transcendenţa radicală a Fiinţei lui Dumnezeu rămâne pentru om o mare taină, acest fapt nu reprezintă o barieră pusă în calea cunoaşterii. Dimpotrivă, înţelegerea faptului că Fiinţa divină transcende întreaga creaţie reprezintă temeiul şi cea mai înaltă motivaţie a omului în înaintarea sa pe calea cunoaşterii autentice. De asemenea, Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie arată că după lucrările Sale Dumnezeu poate fi cunoscut de om. Părintele Dumitru Stăniloaie ne spune că: „prin iubirea Lui, (Dumnezeu, n. n.) ne este în maximă apropiere".[62] Această apropiere s-a revelat omului în chip desăvârşit prin Întrupărea Fiului lui Dumnezeu - Întrupare care este în sine o mare taină - întrucât „Cuvântul trup S-a făcut şi s-a sălăşluit între noi şi am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr" (Ioan 1,14). Fiinţa divină este incognoscibilă. Însă omul poate cunoaşte pe Dumnezeu după lucrările Lui care sunt „dumnezeieşti şi îndumnezeitoare, necreate şi veşnice, distincte dar nedespărţite de Fiinţa lui Dumnezeu".[63]

Sfinţii Părinţi arată că omul poate spori în înţelegerea lucrărilor lui Dumnezeu inclusiv prin contemplarea creaţiei cu înţelepciune duhovnicească. Cercetarea de faţă constitue un studiu referitor la raţionalitatea creaţiei şi cunoaştere, concepte care în literatura teologică sunt ilustrate adesea în contextul ştiinţelor naturale clasice. Însă raţionalitatea creaţiei se revelează omului în toate domeniile sale de activitate. Este interesant să se evidenţieze modul în care reflecţia patristică referitoare la caracterul raţional al creaţiei şi cunoaştere poate oferi suport pentru un dialog între teologia ortodoxă şi ştiinţă dincolo de sfera ştiinţelor naturale clasice. Lucrarea de faţă se concentrează pe cercetarea ştiinţifică în informatică - domeniu care (aşa cum îl cunoaştem în prezent) nu exista pe vremea Sfinţilor Părinţi studiaţi în acest articol. Deşi în veacul de acum cunoaşterea are un caracter nedeplin, se poate considera că unele concepte şi modele folosite în cercetarea ştiinţifică pun în evidenţă aspiraţia omului spre acea cunoaştere „deplină" despre care vorbeşte Sfânta Scriptură (I Corinteni 13). Pentru ilustrare, în cercetarea noastră am avut în vedere concepte şi modele investigate în informatică - un domeniu de vârf al cercetării ştiinţifice actuale. Părintele Dumitru Stăniloaie arată că „spiritul uman e chemat să conducă lumea spre combinările şi formele cele mai înalte, cele mai capabile să reflecte în ele infinitul bunătăţii, gândirii şi frumuseţii dumnezeieşti"[64]. Conceptele referitoare la cunoaştere şi caracterul raţional al creaţiei sunt analizate în contextul mai larg al dialogului între teologie şi ştiinţă, în lumina unor repere

[61] Sf. GRIGORE DE NYSSA, *Omilii la Eclesiast*, pp. 265-266.
[62] Pr. D. STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. II, p. 31.
[63] Pr. I. TODORAN şi Arhid. I. ZĂGREAN, *Teologia dogmatică*, p. 99.
[64] Pr. Dumitru STĂNILOAE, *Introducere* la SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, p. 40.

patristice preluate cu precădere din opere ale Sfinţilor Trei Ierarhi şi din opere ale Sfinţilor Grigore de Nyssa şi Maxim Mărturisitorul.

În veacul de acum putem cunoaşte numai „în parte" (I Corinteni 13, 12). Însă frumuseţea şi raţionalitatea creaţiei şi întreaga revelaţie dumnezeiasca au menirea să atragă sufletul omului spre o cât mai deplină apropiere de Creatorul său, adică spre desăvârşire. Mântuitorul Însuşi ne îndeamnă: „Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru din ceruri desăvârşit este" (Matei 5,48). Iar Sfântul Apostol Pavel arată că atunci „când va veni ceea ce e desăvârşit, atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa" şi atunci vom putea cunoaşte în mod „deplin" (I Corinteni 13, 10-12).

DE LA CONCEPȚIE LA TRAUMĂ TRANSGENERAȚIONALĂ: IMPLICAȚIILE SPIRITUALE, PSIHOLOGICE ȘI EPIGENETICE ALE AVORTULUI

ANDREI CHEȚAN

Abstract.
This paper examines abortion through a Christian Orthodox lens, highlighting its theological, psychological, and biological ramifications. In Orthodox doctrine, abortion is condemned as a severe breach of the divine commandment "Thou shalt not kill", representing a deliberate disruption of a developing human life and a violation of sacred moral responsibilities. Beyond spiritual condemnation, empirical research indicates that abortion is associated with significant psychological distress, including depression, anxiety, and behavioral disturbances that can affect familial and societal dynamics. Additionally, emerging epigenetic studies suggest that the trauma of abortion may trigger genetic modifications - such as changes in DNA methylation - that influence stress regulation and mental health in future generations. These findings underscore the complex interplay between individual choices and long-term reproductive and transgenerational health. Ultimately, the paper advocates for a holistic approach that integrates theological ethics, psychological support, and biomedical research in addressing the comprehensive impact of abortion.

Keywords*: Abortion, Orthodox Theology, Psychological Trauma, Epigenetics, Transgenerational Inheritance, Spiritual Consequences, Reproductive Ethics, Maternal Health, DNA Methylation, Bioethics.*

Introducere

Avortul este, fără îndoială, un subiect complex şi sensibil, cu implicaţii profunde în multiple domenii. În tradiţia ortodoxă, este privit ca o încălcare gravă a poruncii divine „Să nu ucizi" (Ieşirea 20, 13), fiind considerat de Sfinţii Părinţi o distrugere deliberată a unei vieţi umane aflate în formare.

Această perspectivă subliniază nu doar dimensiunea morală şi spirituală a actului, ci şi responsabilitatea faţă de darul vieţii.

Dincolo de implicaţiile teologice, cercetările recente în epigenetică sugerează că efectele avortului pot depăşi impactul imediat asupra mamei şi copilului nenăscut. Modificările genetice şi psihologice induse de acest act pot avea consecinţe asupra generaţiilor viitoare, reflectând complexitatea interacţiunii dintre alegerile individuale şi moştenirea biologică. Această descoperire adaugă o dimensiune suplimentară dezbaterii, evidenţiind legătura profundă dintre deciziile noastre şi influenţa lor asupra viitorului.

Numeroase canoane ale Bisericii tratează avortul cu o severitate extremă, echivalându-l cu crima şi impunând o perioadă de pocăinţă de zece ani. Alte canoane sunt chiar mai stricte, interzicând definitiv accesul la Sfânta Împărtăşanie pentru cei vinovaţi, până la sfârşitul vieţii[1]. Această poziţie fermă a Părinţilor Bisericii reflectă gravitatea actului, considerat o suprimare deliberată a unei vieţi nevinovate şi complet vulnerabile.

Pe lângă implicaţiile morale şi spirituale, avortul are şi consecinţe psihologice semnificative. Deşi unele cercetări încearcă să minimalizeze impactul asupra sănătăţii mintale a femeilor, studiile obiective contrazic această abordare. Un studiu amplu, care a analizat 22 de cercetări între 1995 şi 2009, a arătat că 81% dintre femeile care au trecut prin avort au experimentat efecte negative majore, cum ar fi depresia, anxietatea, abuzul de substanţe şi, în unele cazuri, comportamente suicidare. Aceste descoperiri subliniază dimensiunea profund traumatică a avortului, atât din punct de vedere spiritual, cât şi psihologic[2].

Implicații teologice și spirituale

Diferenţa fundamentală dintre bărbat şi femeie rezidă în capacitatea unică a femeii de a da naştere, o funcţie biologică profundă care nu se limitează doar la aspectele fizice, ci se manifestă şi în structura sa interioară. Procesul concepţiei declanşează în femeie o orientare totală a energiilor sale interioare către susţinerea şi creşterea vieţii în formare. Acest fenomen este însoţit de multiple transformări endocrine, care influenţează semnificativ comportamentul şi modul de percepţie al femeii asupra lumii. Treptat, instinctul matern îşi afirmă prezenţa, modelând profund felul în care ea se poziţionează faţă de propria persoană, faţă de cei din jur şi faţă de existenţă în ansamblul ei. Cu toate acestea, această capacitate aduce şi o responsabili-

[1] ARHD. IOAN N. FOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*, ed. a III-a, Sophia, Sibiu, 2005, pp. 211-212.

[2] PRISCILLA K. COLEMAN, „Abortion and Mental Health: Quantitative Synthesisand Analysis of Research Published 1995-2009", *The Bristish Journal of Psychiatry* 199, 180-186 (2011), p. 183.

tate extraordinară, amplificată de complexitatea experienței materne. Rolul femeii nu se limitează doar la dimensiunea biologică, ci se extinde la formarea unei legături emoționale și spirituale profunde cu copilul, o conexiune ce reflectă atât sacrificiul cât și bucuria asociate acestui dar divin. Însă,

> „avortul provocat, curmând dezvoltarea produsului de concepție, smulge din rădăcină însuși instinctul matern și dominanta gravidității. Femeia refuză să îndeplinească ceea ce îi e menit de Dumnezeu și natură. Tocmai această tulburare duhovnicească - mai ales în combinație cu alte complicații post-avort - condiționează simptomele corespunzătoare. Apar reacții isterice și depresive, diferite frici, o stare de neliniște lăuntrică, tulburări de somn, creșterea temperaturii corporale ș. a. m. d. În cazurile grave se acutizează bolile deja existente și se înregistrează tentative de sinucidere”[3].

Întreruperea sarcinii, deși reprezintă un act consumat într-un interval scurt, creează o ruptură profundă între ritmul natural al trupului și realitatea impusă de acest proces. Mecanismele biologice activate odată cu conceperea copilului continuă să funcționeze în organismul femeii, generând o disonanță între pregătirea trupului pentru viață și întreruperea bruscă a acestui parcurs. Această discrepanță este adesea însoțită de un sentiment apăsător de vinovăție și de frământări morale interioare. Aceste stări pot duce la tulburări psihice severe și la comportamente deviante, dificil de gestionat fără sprijin spiritual. Părintele Arsenie Boca subliniază cu tărie gravitatea acestui păcat, descriind pruncuciderea ca pe o faptă strigătoare la cer, al cărei sânge nevinovat invocă dreptatea divină. Consecințele acestui act nu se limitează la sufletul mamei, ci pot afecta întreaga familie, perturbând armonia căminului, influențând sănătatea celorlalți copii și deschizând calea unor încercări sau ispite de natură spirituală[4].

Chiar și în cele mai grele momente ale căderii, Părintele subliniază că sufletul nu este lipsit de speranță. El arată calea spre eliberare, punând accent pe pocăința sinceră, apropierea de Dumnezeu cu o inimă zdrobită și mărturisirea păcatelor. Prin aceste acte, se poate obține iertarea și vindecarea, iar pacea interioară și binecuvântarea pot reveni treptat în viața celui care a greșit.

Femeile care au săvârșit actul de a pune capăt vieților pruncilor se confruntă cu ispite cumplite. Totuși, Părintele Arsenie le îndeamnă să-și mântuiască sufletul și pe cel al copiilor pierduți printr-un act de reparație: botezarea copiilor altor femei aflate în dificultate, într-un număr egal cu cel al pruncilor pierduți. Dacă acest lucru nu poate fi realizat imediat, li se oferă

---

[3] Konstantin V. Zorin, *Scoală-te și umblă: pași spre însănătoșire*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Sophia, București, 2007, p. 98.

[4] Ierom. Arsenie Boca, *Scrieri inedite*, Ed. Charisma, 2019, pp. 97-98.

alternativa de a lua sub ocrotirea lor copii deja botezați, dar sărmani. Acești copii trebuie crescuți cu aceeași grijă ca propriii lor, oferindu-le tot sprijinul necesar - de la haine și hrană până la resurse pentru educație - până când devin independenți[5].

Epigenetica evidențiază faptul că experiențele marcante ale unei persoane, inclusiv traumele, pot influența expresia genelor și, implicit, sănătatea generațiilor următoare. Avortul, fiind un eveniment traumatic profund pentru corpul feminin, poate activa mecanisme biologice și psihologice de apărare, cu efecte asupra sănătății fizice a femeii și asupra predispozițiilor genetice ale viitorilor copii. Cercetările indică un risc crescut de tulburări hormonale, sindrom post-avort și dezechilibre în sistemul neuroendocrin la femeile care au trecut prin această experiență, ceea ce poate afecta inclusiv viitoarele sarcini.[6].

Transformări biologice și epigenetice

Efectele avortului sunt, într-adevăr, deosebit de nocive, având repercusiuni nu doar în sfera spirituală și psihologică, ci și asupra sănătății fizice a femeii. Una dintre cele mai grave consecințe ale acestui act este riscul de infertilitate ulterioară. Dacă în trecut se considera că această problemă era cauzată, în principal, de leziuni mecanice ale uterului, inflamații locale sau dezechilibre hormonale rezultate din procedură, studiile recente evidențiază o complexitate mai profundă a acestor efecte.

La o distanță de aproximativ 7-10 cm de uter se află ovarele, organe vitale pentru reglarea fertilității și ciclului hormonal. Acestea, fiind extrem de sensibile, nu doar la factori fizici, ci și la dezechilibrele generale provocate de întreruperea bruscă a sarcinii, pot fi afectate în mod semnificativ, complicând și mai mult sănătatea reproductivă a femeii. Aceste observații subliniază necesitatea unei abordări complexe și responsabile în evaluarea impactului avortului:

> „În acestea se elaborează și păstrează ovulele, care poartă informația genetică. Savanții au examinat zeci de mii de femei care au făcut avort. Este un eșantion reprezentativ din punct de vedere statistic. Și bănuielile s-au confirmat pe deplin: după avort ia naștere și se propagă o «undă de șoc»! Aceasta trece prin ovule și le modifică ADN-ul”[7].

Avortul poate avea un impact profund asupra sistemului endocrin, perturbând comunicarea delicată dintre uter, ovare și creier. Aceste dezechili-

---

[5] IEROM. A. BOCA, *Scrieri inedite*, p. 98.

[6] JAMES YAMOAH, „Infertility: an Observational Study from the Work of Yamoah J (1989) to Modern Times”, *International Journal of Pharmaceutical Science and Medicine* 2, 1 (25 iunie 2024), p. 49.

[7] KONSTANTIN V. ZORIN, *Păcatele părinților și bolile copiilor*, trad. de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Sophia, București, 2017, p. 77.

bre pot destabiliza procesele esențiale de ovulație, implantare și menținere a unei sarcini, transformând infertilitatea într-o realitate complexă ce implică întregul organism, atât fizic, cât și spiritual.

În unele cazuri, ovulele pot pierde capacitatea de fecundare, însă ceea ce este și mai îngrijorător este faptul că efectele avortului pot depăși limitele unei singure generații. Cercetările recente au arătat că fiicele femeilor care au trecut prin această experiență prezintă un risc crescut de infertilitate, iar uneori această vulnerabilitate se transmite și generației următoare, afectând inclusiv nepoatele. Aceste descoperiri subliniază complexitatea și gravitatea consecințelor avortului asupra sănătății și moștenirii biologice, spre exemplu:

> „La 67% dintre fetele ale căror mame făceau avort înainte de naşterea lor s-a constatat prezenţa uterului infantil. Această problemă face dificilă, dacă nu imposibilă, nidarea și ducerea la bun sfârșit a unei sarcini. După presupunerile specialiștilor, avortul este un factor mutagen, care modifică programul genetic. Cu alte cuvinte, femeia care întrerupe viața unui copil nenăscut dă comandă programului genetic să nu mai nască copii”[8].

Există o evidență clară a unei relații între avortul indus, cel spontan și infertilitate. Deși se tinde uneori să se minimalizeze impactul avortului, legătura dintre aceste fenomene devine tot mai evidentă în rândul cercetătorilor. Un studiu extins, desfășurat pe un eșantion de 57.770 de femei din Germania, a demonstrat în mod clar că există o corelație semnificativă între avort, infertilitate și apariția diverselor tulburări psihologice.[9]. Acest lucru face foarte dificilă prezentarea avortului ca o procedură lipsită de pericole cu implicații minime pentru sănătatea fizică și mentală a femeii cât și a viitoarelor ei sarcini.

Chiar și în absența sterilității, există un risc semnificativ ca femeile să dezvolte complicații precum avorturi spontane, metroragii (hemoragii uterine), infecții inflamatorii, afecțiuni oncologice și alte probleme de sănătate asociate sferei reproductive. Aceste consecințe subliniază complexitatea impactului avortului asupra sănătății feminine, evidențiind necesitatea unei abordări responsabile și informate.[10].

Pe lângă efectele asupra sănătății psihosomatice, avortul poate modifica expresia unor gene asociate cu reglarea stresului și a anxietății. Cercetările asupra mecanismelor epigenetice sugerează că traumele materne pot induce schimbări în metilarea ADN-ului, ceea ce poate influența dezvoltarea siste-

---

[8] Konstantin V. Zorin, *Ghimpele din trup: Aspecte practice ale învățăturii creștine despre boală*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Sophia, București, 2011, p. 76.

[9] Louis Jacob et al., „Association between Induced Abortion, Spontaneous Abortion, and Infertility Respectively and the Risk of Psychiatric Disorders in 57,770 Women Followed in Gynecological Practices in Germany”, *Journal of Affective Disorders* 251 (2019).

[10] L. Jacob et al., „Association between Induced Abortion, p. 78.

mului nervos al copilului în cazul unei sarcini ulterioare[11]. Chiar dacă avortul nu a fost considerat o traumă de către femeie, corpul acesteia îl interpretează ca atare. Astfel, viitorii copii ai femeilor care au suferit avorturi pot avea un risc mai mare de tulburări emoţionale, depresie sau anxietate.

Philip Ney, psihiatru şi psiholog, a identificat o categorie de copii numiţi „supravieţuitori ai avortului", care pot experimenta traume psihologice profunde. Aceşti copii, conştientizând într-un fel că existenţa lor este legată de pierderea fraţilor sau surorilor nenăscute, pot dezvolta un sentiment de vinovăţie ce le afectează capacitatea de a-şi educa propriii copii[12]. Relaţia cu mama lor este adesea fragilă, iar sentimentul de „trăire în locul altcuiva" poate duce la probleme precum fuga de acasă, dificultăţi în procesul de învăţare, atracţie pentru comportamente riscante (consum de alcool, droguri, jocuri de noroc) şi alte provocări emoţionale, chiar tendinţe homosexuale[13]. Aceste observaţii subliniază complexitatea impactului avortului asupra generaţiilor viitoare.

Gândurile şi emoţiile mamei în timpul sarcinii au un rol decisiv. Studiile indică faptul că femeile care nu şi-au dorit iniţial copilul, dar aleg să ducă sarcina la bun sfârşit, pot experimenta nivele ridicate de stres şi stări depresive în primii ani din viaţa copilului. Această stare de disconfort, ce se reflectă asupra copilului neajutorat, poate deteriora relaţia cu adolescentul de peste 12-15 ani, favorizând neînţelegeri şi conflicte[14].

Chiar şi intenţia de a avorta poate avea un impact asupra copilului nenăscut. Fătul, sensibil la mediul înconjurător, are un sistem nervos suficient de dezvoltat încă de la două luni pentru a percepe durerea şi stimulii externi. Comportamentul său se adaptează în funcţie de vocea părinţilor. Studiile şi experienţa arată că sentimentele ostile ale mamei faţă de copil pot creşte riscul de tulburări psihologice grave, punând în pericol sarcina şi sporind probabilitatea unei naşteri premature:

> „Când mama se gândeşte la avort, aceasta, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, îl face pe făt să se cutremure şi îi formează aşa-numitul «complex al ucigaşului». Femeia care vrea să avorteze transmite deja odraslei sale, sădeşte deja în sufletul lui aplecarea spre omor. Poate că această înclinaţie nu va provoca în mod nemijlocit crime, însă ea se va mani-

[11] TIM F. OBERLANDER et al., „Prenatal Exposure to Maternal Depression, Neonatal Methylation of Human Glucocorticoid Receptor Gene (NR3C1) and Infant Cortisol Stress Responses", *Epigenetics* 3, 2 (24 martie 2008), Taylor & Francis, pp. 97-106.variations in early maternal care are associated with differences in hypothalamic-pituitary-adrenal (HPA

[12] PHILIP NEY, „A Consideration of Abortion Survivors", *Psychiatry & Human Development* 13(3) (1983).

[13] KONSTANTIN V. ZORIN, *Ce li se ascunde tinerilor: ispitele şi bolile acestui veac*, trad. de Eugeniu Rogoti, Sophia, Bucureşti, 2013, pp. 110-111.

[14] JACKIE A. NELSON, Marion O'Brien, „Does an Unplanned Pregnancy Have Long-Term Implications for Mother-Child Relationships?", *Journal of Family Issues* 33, 4 (2012), pp. 520-523.

> festa la copil prin cruzime și sadism față de oameni și față de natura înconjurătoare. Când mama se gândește, când ia în considerare problema întreruperii artificiale de sarcină, copilul pare că «își dă seama» de acest lucru. Frecvența bătăilor inimii crește – el simte amenințarea. Și dacă el vine totuși pe lume, nu este exclus ca dragostea de părinți să se răcească în inima lui"[15].

Studiile au arătat că stările de depresie, anxietate și stres trăite de mamă pot influența semnificativ dezvoltarea copilului. Un studiu a evidențiat că descendenții mamelor care s-au confruntat cu episoade de depresie sau anxietate în timpul sarcinii prezintă o probabilitate mai mare de a dezvolta probleme de comportament, ADHD, dificultăți cognitive și chiar tendințe suicidare. Totuși, intervențiile terapeutice specializate aplicate pe parcursul sarcinii s-au demonstrat eficiente în reducerea considerabilă a acestor riscuri[16].

Un studiu a evidențiat un fenomen tulburător: patru tineri, fiecare cu cel puțin cinci tentative de sinucidere, repetate anual în aceeași perioadă, au dezvăluit o legătură profundă cu experiențele mamelor lor. În urma discuțiilor, s-a descoperit că toate aceste femei încercaseră să întrerupă sarcina, iar lunile în care au luat această decizie coincideau cu momentele în care copiii lor încercau să-și pună capăt vieții. Această corelație sugerează că dorința de a avorta a lăsat o amprentă profundă la nivel inconștient asupra copiilor, influențându-le comportamentul. Mai mult, metodele de suicid alese de acești tineri păreau să reflecte, într-un mod tulburător, modalitățile prin care mamele lor încercaseră să întrerupă sarcina:

> „Dacă mama a folosit mijloace mecanice, asemenea a încercat și copilul; dacă mama a folosit o substanță chimică, copilul a încercat o supradoză. Timpul dintre cele două evenimente poate fi de 30 de ani sau mai bine. Nici mama nici copilul nu fac conexiunea. Până ce nu este întrebată mama, ea s-ar putea să nu fi mărturisit nimănui tentativa ei de asasinare a fătului, cu atât mai puțin copilului. Odată conexiunea săvârșită, copilul este eliberat de tendința compulsivă de a-și pune în act amintirea. Ceea ce părea a fi o nebunie se dovedește a fi o amintire hărțuitoare, care-l bântuia"[17].

Impactul avortului nu se limitează doar la femei, ci afectează și bărbații în mod semnificativ. Mulți dintre aceștia, după ce își conving partenerele să renunțe la sarcină, ajung să fie părăsiți ulterior, confruntându-se cu o probabilitate crescută de separare. Statistici recente sugerează că avortul este un factor semnificativ în aproximativ 90% dintre divorțuri, fie că este

---

[15] K. V. Zorin, *Păcatele părinților și bolile copiilor*, p. 79.

[16] Vivette Glover, PhD, Professor, „Maternal Depression, Anxiety and Stress During Pregnancy and Child Outcome; what Needs to Be Done", *Best Practice & Research ClinicalObstetrics and Gynaecology* 28, 25-35 (2014), p. 30.

[17] David B. Chamberlain, PhD, DHL, *Windows to the Womb: Revealing the Concious Baby from Conception to Birth*, North Atlantic Books, Berkeley, California, 2013, pp. 136-137.

recunoscut sau nu. În încercarea de a-şi masca suferinţa, bărbaţii tind să atribuie vina femeilor, susţinând că acestea nu şi-au asumat responsabilitatea prevenirii sarcinii[18].

Un studiu pe termen lung, desfăşurat chiar şi la 22 de ani după avort, a relevat că majoritatea bărbaţilor implicaţi au recunoscut dificultăţi emoţionale semnificative. Aproximativ 82% dintre aceştia au experimentat episoade depresive, variind de la câteva zile până la aproape trei ani după momentul avortului. Cercetarea sugerează, de asemenea, o posibilă influenţă asupra orientării sexuale, indicând că această experienţă poate genera modificări importante în viaţa intimă a bărbaţilor afectaţi.[19].

Chiar şi la doi ani după eveniment, mulţi participanţi continuă să manifeste semne ale unei conştiinţe tulburate şi să se confrunte cu provocări interioare semnificative. Datele arată că 47% dintre bărbaţi au experimentat depresie, 33% au trecut prin episoade de furie, 37% au simţit teamă, 22% s-au confruntat cu vinovăţie, 26% au resimţit un sentiment de eşec, 32% au raportat uşurare, iar 41% au avut dificultăţi de concentrare. Mai mult de jumătate dintre aceştia au recunoscut impactul negativ asupra relaţiilor intime, inclusiv un caz de impotenţă. În plus, 58% dintre participanţi continuă să se afle într-o stare de suferinţă emoţională nerezolvată[20].

Scrierile patristice subliniază în mod clar că şi bărbaţii nu scapă de efectele unei întreruperi de sarcină, iar responsabilitatea acestei fapte nu poate fi purtată exclusiv de femeie.

> „Un bărbat a avut o vedenie. Lui Vladimir i-a fost arătată «lumea cealaltă» şi o voce nepământească l-a întrebat despre viaţa lui. Printre întrebări, el a auzit: «Unde-i Saşa?» Vladimir s-a mirat: «Care Saşa? Am doar trei fiice, dar pe nici una nu o cheamă Saşa. Fiul meu pe care îl cheamă Seroja, locuieşte cu prima mea soţie». Trezindu-se, el i-a povestit soţiei sale ce visase. Aceasta l-a întrebat: «Dar prima ta soţie nu a făcut vreun avort? Sau alte femei cu care ai avut relaţii intime?» «Nu știu, a răspuns Vladimir, roşind de ruşine», apoi a zis: «Saşa!... După armată am avut o prietenă care a rămas însărcinată şi voia să pună numele copilului Saşa. Dar eu nu am vrut să mă însor şi ea a avortat»“[21].

Avortul este considerat un păcat extrem de grav, ale cărui efecte nu se limitează la cei direct implicaţi, ci pot reverbera asupra generaţiilor viitoare. Vărsarea de sânge nevinovat atrage judecata dreaptă a lui Dumnezeu, iar

---

[18] K. V. ZORIN, *Ce li se ascunde tinerilor: ispitele şi bolile acestui veac*, pp. 106-107.
[19] C COYLE, „Men and Abortion: A Review of Empirical Reports Concerning the Impact of Abortion on Men”, *The Internet Journal of Mental Health* 3, 2 (2006), p. 22, https://print.ispub.com/api/0/ispub-article/3683.
[20] C COYLE, „Men and Abortion: A Review of Empirical Reports Concerning the Impact of Abortion on Men”, p. 17.
[21] K. V. ZORIN, *Ce li se ascunde tinerilor: ispitele şi bolile acestui veac*, p. 107.

consecinţele pot deveni o povară spirituală ce apasă asupra părinţilor sau urmaşilor lor, până când aceştia aleg calea pocăinţei şi îndreptării. Părintele Arsenie descrie avortul ca fiind echivalent cu „moarte de om", subliniind că implicaţiile sale pot ajunge să „ceară cap de mamă"[22].

Viața ca dar sacru și ca responsabilitate față de Dumnezeu

Teologia creştină ne pune la dispoziţie un cadru profund pentru a înţelege conexiunile complexe dintre viaţă, moştenire şi responsabilitate. Astfel, viaţa umană nu este văzută doar ca o întâmplare biologică, ci ca un dar divin care poartă cu sine o datorie grea. În tradiţia ortodoxă, omul este perceput nu doar ca o fiinţă izolată, ci ca parte integrantă a unei continuităţi spirituale şi biologice, în care alegerile sale au ecou în viitor, influenţând generaţiile următoare. Această perspectivă evidenţiază importanţa de a preţui viaţa şi de a transmite nu doar o moştenire genetică, ci şi pe cea spirituală şi morală.

Avortul depăşeşte sfera unei decizii personale, având implicaţii profunde asupra existenţei umane. Dincolo de efectele directe asupra femeii şi bărbatului implicaţi, acest act întrerupe moştenirea biologică şi spirituală, influenţând negativ întreaga familie şi comunitate.

Biserica primară a condamnat cu fermitate avortul, considerându-l o încălcare gravă a principiului iubirii creştine, fără a face distincţie în privinţa statutului ontologic al embrionului. Această poziţie se bazează pe convingerea că supunerea în smerenie, pilon al existenţei creştine, este incompatibilă cu orice formă de violenţă asupra unei vieţi umane aflate în curs de formare. Severitatea acestei atitudini se reflectă prin practica opririi de la Sfânta Împărtăşanie, utilizată chiar şi în situaţii în care actul este involuntar sau pare justificat de circumstanţe excepţionale[23].

În contrast cu evoluţiile teologice ulterioare din Occident, tradiţia creştină timpurie a evitat dezbaterile despre momentul în care sufletul se întrupează şi nu a făcut distincţii între avorturile din diverse etape ale sarcinii sau între cele considerate „directe" şi „indirecte". Accentul a rămas pus pe protejarea vieţii încă din pântece, chemând credincioşii să abordeze actul procreării cu iubire şi smerenie şi să evite orice întrerupere a vieţii nenăscute.[24].

Viaţa reprezintă un dar sacru dăruit de Dumnezeu, o înţelegere ce conferă fiecărei fiinţe umane o valoare intrinsecă şi unică. Încă din clipa concepţiei, copilul este considerat purtător al chipului divin, beneficiind astfel de un

[22] Ierom. A. Boca, *Scrieri inedite*, p. 140.
[23] H. Tristram Engelhardt Jr, *Fundamentele bioeticii creştine: perspectiva ortodoxă*, trad. de Mihail Neamţu et al., Deisis, Sibiu, 2005, p. 362.
[24] H. T. Engelhardt Jr, *Fundamentele bioeticii creştine: perspectiva ortodoxă*, p. 362.

drept fundamental la viaţă şi ocrotire. Privind acest aspect singular, actul procreării se înscrie într-o dimensiune sacră, fiind văzut ca o participare la marea lucrare creatoare a lui Dumnezeu.

În aceeaşi ordine de idei, Părintele Dumitru Stăniloae afirmă că familia reprezintă, într-un anumit sens, o grădină edenică a iubirii, un spaţiu în care viaţa se naşte şi se cultivă ca un dar suprem. Astfel, prin naşterea copiilor, părinţii se alătură operei creaţiei divine, acţionând ca parteneri în planul lui Dumnezeu de înnoire a lumii prin propria lor desăvârşire[25]. Această responsabilitate transcende simplul act fizic al conceperii, înglobând şi dimensiunea spirituală a creşterii şi educării copiilor într-un cadru fundamentat pe iubire şi credinţă.

Această abordare se distanţează radical de soluţiile moderne din sfera medicală şi de paradigma actuală a „parenting-ului responsabil", care susţin utilizarea screeningului prenatal şi implementarea avortului selectiv ca remediu pentru potenţialele malformaţii. Biserica respinge ferm ideea că întreruperea vieţii unui copil predispus la defecte congenitale ar putea fi considerată un act de milă, argumentând că, din perspectiva vieţii veşnice, suferinţa efemeră nu poate justifica separarea de comuniunea cu Binele Suprem şi din participarea la Tainele sfinte ale Bisericii[26].

Existenţa individuală este considerată un dar nepreţuit de Dumnezeu, iar acceptarea acestui dar vine cu o responsabilitate imensă nu doar pentru propria viaţă, ci şi pentru generaţiile viitoare. Conform învăţăturii ortodoxe, omul nu este văzut ca o entitate izolată, ci ca o parte integrantă a unei comunităţi care îmbină aspectele duhovniceşti, sociale şi biologice. Astfel, fiecare acţiune personală are ecou dincolo de sfera individului, influenţând destinul urmaşilor săi şi contribuind, într-o anumită măsură, la formarea întregii umanităţi.

Scriptura subliniază ideea că atât binecuvântările, cât şi consecinţele păcatului se transmit de-a lungul generaţiilor. În Vechiul Testament, tema moştenirii vieţii binecuvântate ocupă un loc central. Dumnezeu îi promite lui Avraam că descendenţii săi vor fi nenumăraţi, asemenea stelelor cerului şi nisipului de pe ţărmul mării (Facerea 22, 17), evidenţiind astfel responsabilitatea pe care o implică fiecare generaţie în păstrarea şi perpetuarea darurilor divine.

În acelaşi timp, Scriptura oferă un avertisment sever, afirmând: „Căci Eu, Domnul Dumnezeul tău, sunt un Dumnezeu gelos, care pedepsesc fărădelegea părinţilor în copii până la al treilea şi al patrulea neam pentru cei ce Mă urăsc" (Ieşirea 20, 5). Acest pasaj biblic s-a confruntat cu multiple

[25] PR. DUMITRU STĂNILOAE, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. III, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2010, p. 129.
[26] H. T. ENGELHARDT JR, *Fundamentele bioeticii creştine: perspectiva ortodoxă*, p. 363.

interpretări teologice, a generat dezbateri ample privind natura și implicaţiile păcatului transgenerațional, însă în cadrul lucrării de față nu ne permitem să aprofundăm mai mult hermeneutic acest context biblic.

Conform I Corinteni 6, 19, trupul este descris ca un „templu al Duhului Sfânt", ceea ce ne obligă să-i acordăm respectul cuvenit și să-l îngrijim cu responsabilitate. Această atitudine nu se referă doar la o simplă preocupare estetică sau fizică, ci la o grijă profundă pentru întreaga dimensiune biologică a existenţei noastre. Modul în care ne hrănim trupul și cultivăm sufletul nu doar că ne modelează experiența de viață și relația cu eternitatea, dar are și un impact decisiv asupra generațiilor viitoare, contribuind la perpetuarea sănătății și valorilor spirituale în comunitate.

În lumina acestor învățături despre viaţă și responsabilitate transgenerațională, avortul nu poate fi privit doar ca o alegere individuală, ci ca o decizie cu implicaţii cosmice, care afectează ordinea creată de Dumnezeu. Sfântul Vasile cel Mare prin canonul său 2 înfățișează realitatea faptului că embrionul are aceleași prerogative asemenea unui om adult, valorificând maxim potenţialul uman încă din momentul zămislirii:

> „Aceea care omoară fătul prin meșteșugire se supune pedepsei uciderii și la noi nu este după subtilitatea expresiunii de făt format și neformat; căci aici se osândește nu numai pentru cel ce se va naște, ci pentru că și pe sine s-a primejduit; căci mai de multe ori mor femeile în acest fel de încercări. Dar pe lângă aceasta se mai adaugă și omorârea fătului, altă ucidere după intenţia celor e îndrăznesc aceasta. Dar nu trebuie să se întindă pocăința lor până la moarte, ci să se primească după un termen de zece ani, dar vindecarea să se hotărască nu după timp, ci după chipul pocăinţei"[27].

Această afirmaţie subliniază în mod incontestabil poziția Bisericii referitoare la începutul vieții umane. Mai mult, chiar dinaintea formulării Sfântului Vasile, Tertullian, în lucrarea „Apologeticum", susținea că viaţa umană debutează de la momentul zămislirii, iar orice act de violenţă asupra ei constituie o opoziție directă față de voința divină.

> „nu ne permitem să stingem viaţa pruncului conceput în pîntecele mamei, înainte chiar ca sîngele să se plămădească în el ca om. A împiedica naşterea este o omucidere anticipată: căci ce deosebire poate fi între a răpi viaţa unui suflet născut sau a-l omorî la naştere? Om este și cel nenăscut, urmînd să crească și cel care este un fruct doar în germene" [28].

---

[27] Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, pp. 378-379.

[28] Tertulian et al., *Apologeți de limbă latină*, vol. 3, col. Părinți și scriitori bisericești, trad. de Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, David Popescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p. 52.

Viziunea patristică accentuează dimensiunea spirituală a avortului, afirmând că nu există vreo diferenţă între oprirea vieţii unui adult şi întreruperea unei sarcini, deoarece embrionul este perceput ca un om în devenire. Astfel, actul de avort nu se rezumă la o simplă pierdere biologică, ci constituie o perturbare profundă a ordinii morale şi spirituale care susţine lumea. În tradiţia ortodoxă, fiecare viaţă este parte integrantă a unui lanţ existenţial care nu se reduce doar la sfera materială, ci se întinde până în veşnicie. Prin urmare, orice copil nenăscut reprezintă o potenţială sursă de lumină pentru lume, iar respingerea acestui dar divin marchează o pierdere ireparabilă, nu doar pentru părinţi, ci pentru întreaga umanitate.

Concluzii

Avortul, dincolo de a fi o decizie individuală, se dovedeşte a fi o ruptură profundă în ordinea naturală a vieţii, cu consecinţe ce se extind dincolo de simpla pierdere biologică. Din perspectiva teologică, actul de întrerupere a sarcinii reprezintă o încălcare gravă a poruncii divine şi a valorii sacre a vieţii, prin faptul că distruge o viaţă umană aflată în formare, subminând darul divin de a naşte. Această situaţie impune nu doar o perioadă de pocăinţă, ci şi o reevaluare profundă a responsabilităţii individuale în contextul relaţiei cu Dumnezeu.

Din punct de vedere psihologic, avortul generează traume semnificative, atât pentru femeie, cât şi pentru bărbaţii implicaţi, marcând existenţa prin efecte negative de durată, cum ar fi depresia, anxietatea şi tulburările comportamentale. Impactul acestor stări nu rămâne izolat, ci poate perturba întreaga dinamică familială şi relaţiile interumane, amplificând riscul de disfuncţionalităţi psihologice pe termen lung şi provocând un ciclu de suferinţă intergeneraţională.

Din perspectiva bio-epigenetică, cercetările recente evidenţiază faptul că traumele prin care trece mama, inclusiv experienţa avortului, pot induce modificări în metilarea ADN-ului, afectând reglementarea stresului şi dezvoltarea sistemului nervos al viitoarelor descendenţi. Astfel, efectele nu se limitează doar la actul în sine, ci se pot transmite pe generaţii, influenţând predispoziţiile la tulburări emoţionale şi psihice.

Pe ansamblu, avortul trebuie privit ca o decizie cu implicaţii profunde, care cuprinde nu doar aspecte medicale şi psihologice, ci şi dimensiuni spirituale şi epigenetice. Pentru a aborda aceste efecte, Biserica şi comunitatea creştină oferă căi de vindecare şi restaurare prin pocăinţă sinceră, rugăciune şi implicare în Sfintele Taine, prin care cei afectaţi pot căuta iertare şi pot reface legătura cu valorile divine şi cu întreaga comunitate.

În consecinţă, demnitatea umană reprezintă fundamentul esenţial al înţelegerii valorii vieţii. Atât perspectiva biblică, cât şi cea patristică asupra fiinţei umane merg dincolo de simpla existenţă biologică, ridicând omul la statutul unei creaţii unice şi privilegiate – purtătorul chipului lui Dumnezeu şi domnitorul creaţiei. Această viziune remarcabilă asupra demnităţii se bazează pe legătura profundă dintre om şi divinitate, aşa cum este subliniat şi în cuvintele Părintelui Profesor Ştefan Iloaie:

> „Din punct de vedere creştin, viaţa umană posedă o demnitate deosebită, rezultând din calitatea omului de a avea o dimensiune spirituală, prin care se aseamănă cu divinitatea, ceea ce în terminologie biblică şi teologică se traduce prin «chip al lui Dumnezeu». Termenul «demnitate» primeşte în creştinism un plus de valoare faţă de noţiunea care se foloseşte în mod obişnuit, făcând trimitere nu atât la valorile umane comune, al căror numitor este conferit de «binele comunitar», ci de cele aşezate în transcendent. Dacă omul este văzut ca aflându-se într-o relaţie cu divinitatea încă de la începutul existenţei sale, concluzia care se impune este că «tot ceea ce este comis împotriva fiinţei umane este comis, într-o anumită măsură, împotriva voinţei lui Dumnezeu»“[29].

Însă, trebuie înţeles că Biserica nu doar condamnă acest act, ci oferă şi soluţii pentru vindecare şi restaurare. Pocăinţa, rugăciunea şi implicarea în viaţa Tainelor sunt căile prin care femeia, dar şi bărbatul care a luat parte moral la această faptă şi care au trecut prin experienţa avortului îşi pot regăsi pacea sufletească şi pot rupe acest lanţ al suferinţei. Acţiunile noastre depăşesc graniţele individualităţii, influenţând în mod direct destinul urmaşilor şi configuraţia morală a întregii umanităţi, asemenea unor unde care se propagă pe luciul unui lac dincolo de punctul lor de origine.

Bibliografie

Boca, Ieromonah Arsenie, *Scrieri inedite*, Editura Charisma, 2019.

Chamberlain, PhD, DHL, David B., *Windows to the Womb: Revealing the Concious Baby from Conception to Birth*, North Atlantic Books, Berkeley, California, 2013.

Coleman, Priscilla K., „Abortion and Mental Health: Quantitative Synthesisand Analysis of Research Published 1995–2009”, *The Bristish Journal of Psychiatry* 199, 180-186 (2011).

Coyle, C, „Men and Abortion: A Review of Empirical Reports Concerning the Impact of Abortion on Men”, *The Internet Journal of Mental Health* 3, 2 (2006), https://print.ispub.com/api/0/ispub-article/3683.

[29] Pr. Ștefan Iloaie, „Morală și Viață. Documentele Bisericii Ortodoxe Române referitoare la bioetică”, *Revista Română de Bioetică* 7 (2009), nr. 2, p. 22.

ENGELHARDT Jr, H. Tristram, *Fundamentele bioeticii creştine: perspectiva ortodoxă*, trad. de de Mihail Neamţu, Cezar Loghin şi Diac. Ioan I. Ică jr., Deisis, Sibiu, 2005.

FLOCA, Arhd. Ioan N., *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*, ed. a III-a, Sophia, Sibiu, 2005.

GLOVER, PhD, Professor, Vivette, „Maternal Depression, Anxiety and Stress during Pregnancy and Child Outcome; what Needs to Be Done", *Best Practice & Research ClinicalObstetrics and Gynaecology* 28, 25-35 (2014).

JACOB, Louis; Gerhard, Christian; Kostev, Karel; Kalder, Matthias, „Association between Induced Abortion, Spontaneous Abortion, and Infertility Respectively and the Risk of Psychiatric Disorders in 57,770 Women Followed in Gynecological Practices in Germany", *Journal of Affective Disorders* 251 (2019), pp. 107-113.

NELSON, Jackie A.; O'Brien, Marion, „Does an Unplanned Pregnancy Have Long-Term Implications for Mother-Child Relationships?", *Journal of Family Issues* 33, 4 (2012), pp. 506-526.

NEY, Philip, „A Consideration of Abortion Survivors. Child", *Psychiatry & Human Development* 13(3) (1983), pp. 168-179.

OBERLANDER, Tim F.; Weinberg, Joanne; Papsdorf, Michael; Grunau, Ruth; Misri, Shaila et al., „Prenatal Exposure to Maternal Depression, Neonatal Methylation of Human Glucocorticoid Receptor Gene (NR3C1) and Infant Cortisol Stress Responses", *Epigenetics* 3, 2 (24 martie 2008), Taylor & Francis, pp. 97-106.

ILOAIE, Pr., Ștefan, „Morală şi viaţă. Documentele Bisericii Ortodoxe Române referitoare la Bioetică", *Revista Română de Bioetică* 7(2009), nr. 2.

STĂNILOAE, Pr. Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. III, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, Bucureşti, 2010.

TERTULIAN; Minucius Felix; Sfântul Ciprian, *Apologeţi de limbă latină*, vol. 3 (col. Părinţi şi Scriitori Bisericeşti), Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981.

YAMOAH, James, „Infertility: An Observational Study from the Work of Yamoah J (1989) to Modern Times", *International Journal of Pharmaceutical Science and Medicine* 2, 1 (25 iunie 2024), pp. 44-52.

ZORIN, Konstantin V., *Scoală-te şi umblă: paşi spre însănătoşire*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Sophia, Bucureşti, 2007.

ZORIN, Konstantin V., *Păcatele părinţilor şi bolile copiilor*, trad. de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas, Sophia, Bucureşti, 2017.

ZORIN, Konstantin V., *Ghimpele din trup: Aspecte practice ale învăţăturii creştine despre boală*, trad. de Adrian Tănăsescu-Vlas, Sophia, Bucureşti, 2011.

ZORIN, Konstantin V., *Ce li se ascunde tinerilor: ispitele şi bolile acestui veac*, trad. de Eugeniu Rogoti, Sophia, Bucureşti, 2013.

CONCEPTUL DE *LITURGHIE INTERIOARĂ* LA SFÂNTUL MARCU ASCETUL

PETRU-ADRIAN OSTAŞ

Abstract.
The concept of „inner liturgy" in the work of Saint Mark the Monk represents an essential dimension of spiritual life, grounded in personal mystical experience and the inner transformation of the believer. This inner liturgy manifests as an extension and internalization of communal liturgical worship, requiring a permanent state of prayer, contemplation, and communion with God. Saint Mark the Monk emphasizes that interior liturgy involves the purification of the mind, cultivation of virtues, and struggle against passions, thus achieving a synthesis between the sacramental aspect of church life and individual ascetic dimension. Through this spiritual practice, the believer becomes a „living altar" where perpetual spiritual sacrifice takes place, leading to the deification of the human person and the achievement of complete communion with God. Thus, the inner liturgy becomes a mystical framework for the transfiguration of daily life, an invisible extension of the Eucharistic Liturgy within the human conscience, through which the soul is united with God and embraces the calling to deification. In an age marked by fragmentation, individualism, and secularization, this teaching of Saint Mark the Monk unveils a profoundly personal and contemporary path for the restoration of the human person in communion with Christ, offering a theological and existential response to the spiritual crisis of modernity.

Keywords: *Inner Liturgy, Prayer, Contemplation, Spiritual life, Divine communion.*

Într-o societate contemporană profund afectată de confuzie morală, relativism axiologic şi o tot mai accentuată desacralizare a valorilor tradiţionale, se conturează cu pregnanţă necesitatea unei reîntoarceri la

izvoarele spiritualităţii autentice. În acest cadru, scrierile patristice capătă o relevanţă reînnoită, oferind repere stabile pentru reconfigurarea vieţii morale şi duhovniceşti actuale. Astfel, între figurile reprezentative ale spiritualităţii răsăritene, Sfântul Marcu Ascetul se evidenţiază printr-o gândire teologică profund echilibrată, întemeiată pe revelaţia scripturistică şi pe propria experienţă ascetică trăită cu intensitate. În acest sens scrierile sale, oferă o viziune coerentă asupra luptei duhovniceşti şi a procesului de transformare interioară a persoanei umane, constituindu-se astfel într-un veritabil ghid duhovnicesc pentru omul contemporan în căutarea sensului vieţii.

Sfântul Marcu Ascetul poate fi considerat, pe bună dreptate, unul dintre reprezentanţii clasici ai spiritualităţii monastice răsăritene. Însă, deşi operele sale se bucură de o tot mai mare apreciere în cadrul tradiţiei patristice şi a vieţii monahale răsăritene, pentru cititorul contemporan, mai ales pentru cel neavizat, întâlnirea cu scrierile sale poate constitui o experienţă surprinzătoare. Această experienţă devine cu atât mai pregnantă în cazul tratatelor *„Despre Legea Duhovnicească”* şi *„Despre cei ce îşi închipuie că se îndreptează din fapte”*, unde stilul concis şi enigmatic, adesea aluziv, structurat în scurte capete ce par uneori repetitive sau lipsite de coeziune aparentă, pot descuraja lectura superficială. Structura fragmentară şi densitatea duhovnicească a textului cer o abordare răbdătoare, contemplativă, în duh de rugăciune şi reflecţie. Cu toate acestea, cei care aleg să persevereze în lectura sa şi să pătrundă dincolo de forma exterioară a scrierilor sale, vor descoperi un autor de o profunzime duhovnicească remarcabilă, un ghid duhovnicesc subtil, sensibil şi profund unitar în gândire, aceasta în ciuda aparentei discontinuităţi formale. În măsura în care cititorul se lasă interiorizat de scrierile sale, nu doar citindu-l, ci trăindu-l în mod liturgic şi rugător, se deschide posibilitatea unei întâlniri autentice cu Marcu Ascetul, nu doar ca autor, ci şi ca un părinte duhovnicesc viu. În acest sens se poate explica, entuziasmul celor care, referindu-se la Marcu Ascetul, afirmă o expresie a valorii nepreţuite a acestei comori duhovniceşti, ascunsă în simplitatea şi rigoarea expresiei sale ascetice: „Vinde tot şi cumpără-l pe Marcu!”[1].

Într-o societate dominată de individualism, secularizare şi pierderea reperelor transcendentale, persoana umană riscă tot mai des să se deconecteze de la dimensiunea sa profund spirituală. În acest context, conceptul de „liturghie interioară”, formulat de Sfântul Marcu Ascetul, se conturează ca un posibil răspuns la criza de sens a omului contemporan, oferindu-i un cadru duhovnicesc în care „viaţa interioară devine spaţiul întâlnirii auten-

[1] Pentru mai multe informaţii, vezi manuscrisule *Vat. Greac. 698, f. 72; Bodl. Greac. 318 f. 121 v;* precum şi *Athous Koutloumousiou, f. 82*. Vezi de asemenea, introd. Kallistos T. WARE la Claire-Agnes ZIRNHELD, *Marc le Moine: Traites spirituels et theologiques*, Begrolles en Mauges, Abbaye de Bellefontaine, 1985.

tice cu Dumnezeu”[2]. În scrierile sale, Sfântul Marcu pune un accent deosebit pe lucrarea lăuntrică a harului şi pe transformarea interioară ca esenţă a trăirii creştine. Credinţa nu este redusă la simpla împlinire formală a poruncilor exterioare, ci devine un act profund de metanoia, o liturghie neîntreruptă în adâncul inimii, în care sufletul îşi oferă continuu jertfa iubirii şi a pocăinţei înaintea lui Dumnezeu. În acest sens, „liturghia interioară” poate fi înţeleasă ca o realitate spirituală în care Hristos devine „Marele Preot al inimii persoanei umane”[3], iar altarul este însăşi fiinţa lăuntrică, curăţită prin nevoinţă, luminată prin rugăciune şi transfigurată prin har. Această comuniune interioară, discretă şi neostentativă, este totodată o actualizare permanentă a prezenţei divine, o jertfă vie în care sufletul participă activ la propria sa îndumnezeire, într-un spaţiu liturgic nevăzut, dar real.

În cadrul scrierilor sale, Sfântul Marcu Ascetul elaborează o antropologie liturgică profundă, în care fiinţa umană este prezentată drept săvârşitoare unei duble liturghii: cea sacramental-eclezială şi cea noetică-interioară. Această concepţie pnevmatologică se fundamentează pe o hermeneutică tipologică a relaţiei dintre prefigurările veterotestamentare şi împlinirea lor hristologică în iconomia Noului Testament. În acest cadru conceptual, Sfântul Marcu dezvoltă ideea „liturghiei interioare” (λειτουργία νοερά) care transcende dimensiunea strict rituală, constituindu-se într-o paradigmă existenţial-ascetică. Această liturghie noetică presupunând transformarea întregului univers interior într-un spaţiu sacru, în care fiecare act cognitiv şi volitiv devine o jertfă adusă lui Dumnezeu pe altarul inimii persoanei umane.

Fundamentul scripturistic al acestei construcţii teologice se regăseşte în „tradiţia paulină, unde conceptul de jertfă duhovnicească (Romani 12,1) este reinterpretat în cheia unei antropologii sacramentale”[4]. În această perspectivă, Botezul devine momentul inaugural al acestei liturghii interioare, prin care tainele prefigurate în iconomia vechiului testament îşi găsesc actualizarea lor pnevmatologică în viaţa fiinţei umane. Astfel, întreaga existenţă umană este reconfigurată într-o dimensiune liturgică, unde practica virtuţilor şi exerciţiul rugăciunii neîncetate constituie actele fundamentale ale acestei liturghii mistice. În această viziune teologică integrativă, asceza şi contemplaţia devin modalităţi complementare de participare la viaţa liturgică a Bisericii, realizând unitatea dintre cultul exterior şi cel interior.

În elaborarea teologiei sale despre „liturghia interioară”, Sfântul Marcu Ascetul îşi întemeiază învăţătura sa pe fundamentul revelaţional al Sfintei

---

[2] Zaharia Zaharov, *Omul cel tainic al inimii*, trad. de monahia Tecla, Bucureşti, Basilica, 2014, pp. 23-31.
[3] Marcus Plested, *The Macarian Legacy: The Place of Macarius-Symeon in the Eastern Christian Tradition*, Oxford, University Press, 2004, p. 110.
[4] Mitropolit Nicolae Mladin, *Asceza şi mistica paulină*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 81.

Scripturi, valorificând cu deosebită profunzime tezaurul paulin care stă la temelia acestei construcţii teologice. În acest sens Sfântul Marcu Ascetul, afirmă că: „îmi plec genunchii înaintea lui Dumnezeu, din care îşi trage numele orice neam, să vă dăruiască, după bogăţia slavei Sale, ca să vă întăriţi întru putere prin Duhul Sfânt, în omul cel dinlăuntru, şi astfel, Hristos să se sălăşluiască, prin credinţă în inimile voastre, fiind astfel înrădăcinaţi şi întemeiaţi în iubire şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos mai presus de orice cunoştinţă”[5]. În consecinţă autorul nostru preia perspectiva sălăşluirii lui Hristos în inimă prin credinţă (Efeseni 3, 14-17), dezvoltând o teologie a interiorităţii sfinte, îmbinând în mod creator învăţătura paulină despre sălăşluirii lui Hristos în inimă prin credinţă cu viziunea petrină despre „omul cel tainic al inimii” (1 Petru 3, 4). Această sinteză patristică deschide perspectiva unei înţelegeri profunde a vieţii duhovniceşti ca liturghie perpetuă săvârşită în sanctuarul inimii.

În contextul contemporan, marcat de secularizare şi desacralizare, această învăţătură despre „liturghia lăuntrică” poate fi înţeleasă ca o „liturghie a persoanei”, subliniind astfel dimensiunea personală şi comunională a vieţii duhovniceşti, precum şi caracterul ei transformator pentru întreaga existenţă umană.

Sfântul Marcu Ascetul continuă dezvoltarea teologiei lăuntrice în tratatul său *„Despre Botez”*, unde recurge la un limbaj simbolic profund pentru a descrie realitatea spirituală a omului interior. El afirmă faptul că: „cetatea este discernământul cel luminos şi statornic în Hristos, iar templul este incinta sacră a sufletului şi a trupului creată de Dumnezeu, altarul este temelia credinţei, unde fiecare gând întâi născut este oferit ca jertfă de intelect. Acest templu are o parte şi mai lăuntrică, dincolo de văl, în care a intrat Hristos înaintea noastră, şi unde locuieşte în noi, în spaţiul cel mai interior şi ascuns al inimii”[6]. În această viziune teandrică, autorul nostru descrie o topografie spirituală în care cetatea cerească se identifică cu discernământul cel luminat şi neclintit în Hristos, templul reprezintă spaţiul sacru al fiinţei umane create după chipul dumnezeiesc, iar altarul devine fundamentul credinţei vii, unde primul născut al fiecărui gând este adus ca jertfă curată de către mintea îndumnezeită. Mai mult, această arhitectură duhovnicească îşi află desăvârşirea în Sfânta Sfintelor lăuntrică, dincolo de catapeteasma tainică, unde Însuşi Hristos, Arhiereul cel Veşnic, a intrat ca Înaintemergător, sălăşluindu-Se în adâncul cel mai nepătruns al inimii. În

[5] SF. MARCU ASCETUL, „Răspuns acelora care se îndoiesc despre dumnezeiescul Botez”, în *Filocalia Sfintelor Nevoinţe ale Desăvârşirii sau Culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi, care arată cum se poate omul curăţi, lumina şi desăvârşi,* vol. I, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, Bucureşti, 2008, pp. 270-271.

[6] SF. MARCU ASCETUL, „Despre Botez”, în *Filocalia,* vol. I, pp. 264-265.

acest sanctuar interior, Marele Preot al veşniciei primeşte pârga gândurilor noastre, mistuind-o cu focul dumnezeiesc al iubirii Sale. Această învăţătură despre liturghia lăuntrică constituie piatra din capul unghiului a teologiei Sfântului Marcu, revelând modul în care „prezenţa vie a lui Hristos în noi devine principiul activ al îndumnezeirii, penetrând şi transfigurând întreaga fire omenească prin energiile Sale necreate”[7]. Numai prin unirea cu Hristos dobândim puterea de a transforma gândurile, faptele şi întreaga noastră viaţă într-o jertfă curată şi bineplăcută adusă Marelui Preot, Care, sfinţind această ofrandă o înalţă către Tatăl ceresc. În această perspectivă, „infinitatea dumnezeiască a bogăţiilor duhovniceşti pătrunde în persoana umană prin lucrarea liturghiei interioare, care devine astfel o prelungire vie şi esenţială a liturghiei sinaxei euharistice”[8]. În această lucrare teandrică, „liturghia interioară” devine vas al asimilării nesfârşitelor bogăţii duhovniceşti în fiinţa umană, constituindu-se într-o prelungire mistică şi o actualizare perpetuă a Sfintei Liturghii euharistice.

Prin această slujire lăuntrică neîncetată, ochii cei duhovniceşti ai sufletului sunt curăţiţi pentru contemplarea slavei dumnezeieşti, iar întreaga fire omenească este înălţată într-o creştere nesfârşită spre desăvârşirea în Hristos. Astfel, „liturghia interioară” devine spaţiul sacru al întâlnirii dintre infinitatea darurilor dumnezeieşti şi capacitatea receptivă a persoanei umane, realizând taina îndumnezeirii prin împărtăşirea continuă din energiile necreate ale Preasfintei Treimi. În acest urcuş duhovnicesc, fiinţa umană se dezvoltă prin iubire, crescând în măsura în care dăruieşte şi primeşte iubire, într-un dialog viu cu Dumnezeu şi cu aproapele. În această lumină, liturghia interioară, aşa cum este înţeleasă şi formulată de Sfântul Marcu Ascetul, nu se reduce la o simplă practică ascetică, ci constituie chiar esenţa vieţii duhovniceşti autentice. Iar acest concept, cu rădăcini adânci în tradiţia filocalică, descrie o realitate duhovnicească de o profunzime mistică remarcabilă, prin care inima persoanei umane este transformată într-un altar viu, loc de întâlnire şi comuniune cu Dumnezeu. Astfel, în cadrul acestei „liturghii lăuntrice”, fiecare gând, fiecare intenţie şi fiecare gest devin jertfă vie, adusă în taina inimii persoanei umane.

Sfântul Marcu Ascetul subliniază cu fermitate faptul că persoana umană este chemată să conştientizeze taina harului sădită în inima sa încă din momentul Botezului, şi să trăiască în acord cu această realitate, cultivând o relaţie profundă şi vie cu Dumnezeu. Doar printr-o astfel de asumare

---

[7] Pére Dumitru Stăniloae, „La liturgie de la communauté et la liturgie intérieure dans la vision philocalique”, în *La mystique en rapport avec le dogme et l'eucharistie, Revue Française de l'Orthodoxie*, 1982, pp. 307-322.

[8] Alexander Golitzin, *A Monastic Reading of Dionysius Areopagita*, ed. Bogdan Bucur, Minnesota, Cistercian Publications: Liturgical Press, 2013, pp. 15-24.

interioară a chemării baptismale, omul poate accede la adevărata libertate duhovnicească, eliberându-se de tirania patimilor şi de înstrăinarea de sine. În acest cadru, Sfântul Marcu Ascetul dezvoltă în mod coerent şi inspirat conceptul de „liturghie interioară" care devine una dintre piesele de rezistenţă ale gândirii sale ascetico-mistice. Astfel, sub „o tipologie profund paulină, el interpretează sensul duhovnicesc al celor ce s-au realizat sub Lege, arătând că toate prefigurările sacramentale din Vechiul Testament îşi găsesc împlinirea tainică în Botez, prin sălăşluirea lui Hristos în om"[9]. Totuşi, această împlinire nu este una statică sau exclusiv simbolică, ci dimpotrivă, Sfântul Marcu insistă asupra necesităţii actualizării acestei taine prin trăirea concretă a poruncilor evanghelice. Astfel, Botezul nu este doar începutul vieţii spirituale, ci punctul de intrare într-o liturghie existenţială continuă, în care viaţa omului devine spaţiul al manifestării harului şi al lucrării Duhului Sfânt. Prin această viziune, Sfântul Marcu ne oferă un model de viaţă duhovnicească vie şi integrativă, în care riturile sacramentale sunt interiorizate şi trăite în fiecare aspect al existenţei, într-o dinamică a îndumnezeirii progresive şi conştiente. Logosul dumnezeiesc, „purtător în Sine al puterii Împărăţiei, Se face pentru cei păcătoşi încredinţarea celor nădăjduite (Evrei 11, 1) şi „arvuna moştenirii" (Efeseni 1, 14), în vreme ce „pentru cei necredincioşi devine mustrare vădită a îndepărtării lor de Dumnezeu"[10]. În această perspectivă se înţelege chemarea evanghelică care spune: „Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Matei 4, 17). Ori această Împărăţie se manifestă în existenţa umană proporţional cu adâncimea pocăinţei, căci zdrobirea inimii pentru păcatele săvârşite atrage sălăşluirea Cuvântului dumnezeiesc, Care poartă în Sine puterea Împărăţiei. Imagistica spirituală a „liturghiei lăuntrice îşi găseşte expresia cea mai desăvârşită în tratatul „Despre Botez", unde Sfântul Marcu Ascetul zugrăveşte itinerariul mistic spre Ierusalimul cel lăuntric, trasând calea împlinirii poruncilor divine"[11]. În acest sens acest urcuş duhovnicesc culminează cu intrarea în altarul sufletului, unde Hristos Însuşi, Care a intrat întru cele de după catapetesmă, adică în adâncul inimii prin taina Botezului, aşteaptă să primească jertfa curată a vieţii noastre în care întreaga existenţă umană devine spaţiu liturgic al întâlnirii cu Dumnezeu. Pornind de aici, Sfântul Marcu Ascetul dezvoltă ideea fundamentală potrivit căreia fiecare gând întâi-născut trebuie adus ca jertfă lui Hristos, Care, în calitate de Mare Preot, răspunde jertfei noastre prin trimiterea focului dumnezeiesc peste altarul inimii. Acest act

[9] Marcus PLESTED, *The Macarian Legacy...,* p. 107.
[10] SF. MARCU PUSTNICUL, *Scrieri,* trad. de *Ştefan Voronca,* Egumeniţa, Galaţi, 2008, pp. 15-16.
[11] „Pentru aceasta, toţi cei câţi n-au lucrat poruncile slobozeniei, nu au ajuns la Ierusalimul cel slobod, pentru că Ierusalimul ce de sus este slobod, care ne naşte pe noi prin baia naşterii de-a doua înnoirii a Duhului Sfânt". SF. CUVIOS MARCU PUSTNICUL, *Scrieri*, pp. 58-61.

simbolic exprimă relaţia vie şi reciprocă dintre om şi Dumnezeu. Omul este astfel cel care oferă începutul gândirii sale, ceea ce este mai curat şi mai sincer în fiinţa sa, iar Hristos sfinţeşte această jertfă prin lucrarea harului.

În gândirea Sfântului Marcu, întreaga viaţă duhovnicească este configurată ca o liturghie tainică, în care omul, străbătând drumul împlinirii poruncilor, este chemat să-şi dăruiască toate mişcările lăuntrice Celui care locuieşte în adâncul inimii. Însă această cale a poruncilor este una anevoioasă, presărată cu piedici şi primejdii, care cere o vigilentă atenţie unită cu rugăciune statornică şi neîntreruptă. De aceea, Sfântul Marcu Ascetul avertizează că „puţini sunt cei care ajung în cetatea Ierusalimului, imagine simbolică a sufletului curăţit, unde domneşte discernământul statornic şi luminat în Hristos”[12]. Ori în această viziune, templul este descris ca o incintă sacră creată de Dumnezeu (θεόκτιστον τέμενος), o realitate duhovnicească ce cuprinde întreaga fiinţă umană, suflet şi trup. În acest templu, altarul este temelia nădejdii neclintite, locul unde gândul cel dintâi al fiecărei experienţe este oferit ca jertfă raţională, ca dar al intelectului luminat de har. Astfel, omul nu doar reacţionează la realitate, ci transfigurează experienţa în dialog şi comuniune cu Dumnezeu, oferindu-i începuturile trăirii, ale gândului şi ale voinţei ca semn al prezenţei Sale în centrul fiinţei umane. Prin urmare, în teologia mistică a Sfântului Marcu Ascetul, Hristos, în calitatea Sa de Mare Arhiereu al veşniciei, primeşte în sanctuarul tainic al inimii pârga gândurilor noastre. Această învăţătură se fundamentează pe adevărul teologic esenţial că Dumnezeu este izvorul originar al tuturor faptelor virtuoase săvârşite de om. Iar în această perspectivă pnevmatologică, nu doar prezenţa Ierusalimului ceresc în adâncul fiinţei umane constituie un dar dumnezeiesc, ci toate realităţile duhovniceşti ale Învierii sunt primite ca harisme din plinătatea dumnezeiască. Această taină se manifestă, în viziunea Sfântului Marcu, ca „bucurie cerească a Împărăţiei sălăşluită în interioritatea umană, actualizată în chip dinamic în sufletele celor ce s-au făcut vrednici de lucrarea Duhului Sfânt”[13].

În acest context, se poate observa cum Sfântul Marcu Ascetul îşi ancorează profund gândirea sa teologică în Sfânta Scriptură, urmând linia profetică a Vechiului Testament, în mod special pe cea a proorocului Ieremia. Acesta vorbeşte despre Noua Lege a lui Dumnezeu, care nu mai este scrisă pe table de piatră, ci sădită în adâncul fiinţei umane. „Voi pune Legea Mea în lăuntrul lor şi pe inimile lor o voi scrie” (Ieremia 31, 33). Această profeţie capătă o semnificaţie deosebită în teologia Sfântului Marcu Ascetul, întrucât ea reflectă principiul fundamental al trăirii duhovniceşti autentice:

[12] Marcus Plested, *The Macarian Legacy...,* p. 108.
[13] Sf. Marcu Ascetul, „Despre legea duhovnicească” în *Filocalia*, vol. I, p. 232.

„omul, curăţindu-şi inima de patimi, devine capabil să trăiască Legea lui Dumnezeu nu prin constrângere exterioară, ci prin iubire lăuntrică şi libertate harică”[14]. Legea, în acest sens, nu mai este o normă impusă din afară, ci o realitate vie, sălăşluită în inimă, care modelează întreaga sa existenţă. Ori această viziune este în strânsă legătură cu tema liturghiei interioare, o trăsătură esenţială şi recurentă în spiritualitatea marcană. În această liturghie tainică, cele dintâi mişcări ale fiinţei, gânduri, intenţii, dorinţe, sunt aduse ca jertfă pe altarul inimii, fiind oferite lui Hristos, Marele Arhiereu al vieţii lăuntrice. Astfel, inima devine locul unde Legea dumnezeiască nu este doar înscrisă, ci şi trăită în mod plenar, în comuniune cu Dumnezeu pe altarul inimii.

În acest sens, imaginea „altarului inimii reprezintă o metaforă profundă, ce exprimă adevărul că Legea lui Dumnezeu nu se mai reduce la un set de prescripţii exterioare, aşa cum era Legea Veche gravată pe tablele de piatră şi transmisă lui Moise, ci devine o realitate interioară, înscrisă în mod tainic pe tablele inimii fiecărei persoane umane”[15]. Astfel, legea duhovnicească nu mai acţionează prin constrângere din afară, ci se revelează lăuntric, în măsura în care sufletul se deschide lucrării harului şi conlucrează cu el. Ea devine o prezenţă vie şi luminătoare în inima celui care, prin nevoinţă, rugăciune şi iubire, se lasă transformat de Dumnezeu.

În această perspectivă, Sfântul Marcu Ascetul îndeamnă omul să cunoască şi să împlinească această lege dumnezeiască, nu ca pe o obligaţie impusă, ci ca pe o chemare care izvorăşte din însăşi fiinţa sa. Legea lui Dumnezeu devine astfel un principiu interior de viaţă, care modelează profund conştiinţa, gândirea şi trăirea duhovnicească a persoanei. Ea nu este doar un cod moral, ci un drum de îndumnezeire, sădit în inima omului şi activat prin comuniunea cu Hristos.

Conceptul de liturghie interioară la Sfântul Marcu Ascetul se conturează astfel ca o formă de trăire mistică şi ascetică, în care viaţa interioară devine templul duhovnicesc al slujirii lui Dumnezeu. Departe de a se limita la dimensiunea ritualică externă, învăţătura acestui Părinte al pustiei ne arată că adevărata jertfă liturgică este exercitată în ascunsul inimii, în comuniune continuă cu Hristos. La Sfântul Marcu, viaţa duhovnicească nu este determinată de cadrul ritualic exterior, ci de curăţia minţii, păzirea poruncilor şi discernământul duhovnicesc, toate văzute ca jertfe bine primite înaintea lui Dumnezeu. În care păzirea liniştii sufleteşti, lupta cu gândurile şi păstrarea echilibrului interior constituie un cult lăuntric neîntrerupt, unde persoana umană devine slujitoare permanentă a unei liturghii în duh şi

[14] Alexis TORRANCE, *Pocăinţa în antichitatea târzie: asceza la Părinţii Răsăriteni şi organizarea vieţii creştine: (cca 400-600 d. Hr.),* trad. de Dragoş Dâscă, Doxologia, Iaşi, 2014, pp. 157-158.
[15] Marcus PLESTED, *The Macarian Legacy…,* p. 109.

adevăr. Liturghia interioară, la Sfântul Marcu Ascetul, nu este un concept simbolic, ci o realitate teologică profundă. Conceptul de „liturghie interioară" la Sfântul Marcu Ascetul ocupând un loc central în teologia nevoinței și a lucrării tainice a sufletului, fiind o expresie rafinată a teologiei sale. Deși termenul în sine nu apare explicit formulat în scrierile sale de foarte multe ori, ideea acestui concept teologic este prezentă de asemenea în mod organic printr-o serie de teme recurente, precum: rugăciunea lăuntrică, lucrarea tainică a minții, atenția la inimă și transformarea lăuntrică a monahului în templu viu al Duhului Sfânt.

Astfel într-o lume marcată de zgomot, stres, fragmentare interioară și individualism exacerbat, redescoperirea acestei dimensiuni ascetico-mistice este fundamentală pentru supraviețuirea vieții creștine autentice. Într-un mediu secularizat care îl îndepărtează pe om de propriul sine și de Dumnezeu, redescoperirea liturghiei interioare devine o cale privilegiată de regăsire a echilibrului lăuntric și de restaurare a chipului dumnezeiesc. Prin „rugăciune neîncetată, liniștire (hesychia) și trăirea autentică a credinței, omul contemporan poate transforma întreaga sa existență"[16], fiecare clipă, fiecare respirație într-o ofrandă vie adusă lui Dumnezeu, participând astfel activ la propria sa îndumnezeire și la viața lăuntrică a Bisericii.

Bibliografie

• *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de ÎPS Bartolomeu Valeriu Anania, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.

• GOLITZIN, Alexander, *A Monastic Reading of Dionysius Areopagita*, ed. Bogdan Bucur, Minnesota, Cistercian Publications: Liturgical Press, 2013.

• MLADIN, Mitropolit, Nicolae, *Asceza și mistica paulină*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999.

• PLESTED, Marcus, *The Macarian Legacy: The Place of Macarius-Symeon in the Eastern Christian Tradition*, Oxford, University Press, 2004.

• SF. MARCU ASCETUL, „Răspuns acelora care se îndoiesc despre dumnezeiescul Botez", în *Filocalia Sfintelor Nevoințe ale desăvârșirii sau culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși,* vol. I, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București, 2008.

• SF. MARCU PUSTNICUL, *Scrieri,* trad. de Ștefan Voronca, Egumenița, Galați, 2008.

[16] Kalistos T. Ware, *Rugăciune și tăcere în spiritualitatea ortodoxă*, trad. de Maica Siluana Vlad, București, Christiana, 2003, pp. 78-79.

• STĂNILOAE, Pére Dumitru, „La liturgie de la communauté et la liturgie intérieure dans la vision philocalique”, în *La mystique en rapport avec le dogme et l'eucharistie, Revue Française de l'orthodoxie,* 1982.

• TORRANCE, Alexis, *Pocăința în antichitatea târzie: asceza la Părinții Răsăriteni şi organizarea vieții creştine: (cca 400-600 d.Hr.),* trad. de Dragoş Dâscă, Doxologia, Iaşi, 2014.

• WARE T. Kallistos, introd. la Claire-Agnes ZIRNHELD, *Marc le Moine: Traites spirituels et theologiques*, Begrolles en Mauges, Abbaye de Bellefontaine, 1985.

• WARE, T. Kalistos, *Rugăciune şi tăcere în spiritualitatea ortodoxă*, trad. de Maica Siluana Vlad, Bucureşti, Christiana, 2003.

• ZAHAROV, Zaharia, *Omul cel tainic al inimii*, trad. de monahia Tecla, Bucureşti, Basilica, 2014.

CONLUCRAREA DINTRE PREOT ŞI MEDIC ÎN ACTUL ÎNGRIJIRII CELOR BOLNAVI

IONUȚ LUPAȘCU

Abstract

The objective of this study is to demonstrate the necessity for the collaboration between the priest and the physician in the treatment of the ailing. Given that humanity is a multifaceted entity comprising both corporeal and spiritual elements, comprehensive healing necessitates a combination of conventional and spiritual interventions. While the physician is responsible for diagnosing the patient and proposing a treatment plan, the priest's role is to assist the patient in overcoming the challenges of life with dignity and to provide a sense of purpose amidst adversity. It is often the case that church and state work together for the benefit of public health. However, this cooperation must extend beyond the institutional or administrative level and become a practical, case-by-case, personal endeavour. In this sense, the priest, doctor, and patient form a complementary organic unit, each providing assistance to the other in the pursuit of the greater good.

Keywords: *priest, physician, Church, hospital, collaboration, patient, treatment*

Introducere

Într-una dintre cunoscutele sale lucrări de antropologie, *Omul - animal îndumnezeit*, teologul grec Panayotis Nellas spunea că odată ce a căzut din rai omul s-a îndepărtat de harul lui Dumnezeu şi, în consecinţă, a pierdut cadrul existenţei perfecte, ajungând tributar vieţii pământeşti, care este concentrată în jurul vieţii biologice şi suspusă în mod constant degradării. În acest sens, odată cu timpul, după ce creşte şi se dezvoltă, funcţiile somatice ale omului se degradează şi capacita-

tea sa de a acţiona se sclerozează, moartea fiind efectul cel din urmă al Căderii[1].

Cu privire la boli, acestea pot fi împărţite în două mari categorii: *a) bolile fizice,* care cauzează dureri trupului, dar în subsidiar şi sufletului, pentru că îl privează pe om de bucuria de a fi normal/sănătos, şi *b) bolile psihice,* care afectează în primul rând gândurile, comportamentele şi capacităţile sociale ale omului, dar care, în subsidiar, la rândul lor, pot avea efecte trupeşti, provocând rănirea celui bolnav sau diverse efecte neaşteptate, precum boli legate de stres sau de echilibru hormonal, pentru că cele două - trupul şi sufletul - alcătuiesc în om împreună o singură unitate complementară.

Aceste afecţiuni pot fi de origine congenitală, pot apărea în timp, o dată cu vârsta, sau ca urmare a unor accidente, a contaminărilor, a expunerii la factori de risc şi nu numai. Indiferent de cauza lor, bolile au nevoie de tratament de specialitate. Acesta poate fi primit de pacienţi în unităţi medicale acreditate, unde bolnavii beneficiază, în funcţie de situaţie, de tratarea afecţiunii, ameliorarea durerii sau oprirea evoluţiei bolii respective. Întrucât bolile au însă şi o dimensiune spirituală, după cum am evidenţiat încă de la începutul lucrării noastre, pentru vindecarea omului nu este de ajuns tratamentul medical, ci şi de asistenţă duhovnicească, medicul şi preotul fiind chemaţi în această situaţie să conlucreze pentru binele fiecărui om.

Din punct de vedere creştin, Mântuitorul a venit în lume pentru a recupera firea omenească din starea căzută, plătind pentru aceasta preţ de răscumpărare - Scump Sângele Său (*Evr* 9, 20-28). Mai mult decât atât, Iisus Hristos apare în Noul Testament de multe ori în ipostaza de vindecător al celor bolnavi, El fiind prin excelenţă *Doctor sufletelor şi al trupurilor - aşa cum este şi numit în rânduiala Sfântului Maslu*.

Cu toate acestea, după cum se poate vedea în jurul nostru, oamenii se nasc în continuare cu diferite afecţiuni, se îmbolnăvesc, iar accidentele nu încetează, durerea şi bolile fiind mereu prezente în lume, aproape de noi. Pentru unii, acest fapt ar putea să pară un eşec al creştinismului, dar pentru Biserică bolile şi suferinţele oameni nu sunt un semn al părăsirii divine, ci din contră mai degrabă un prilej prin care omul se poate apropia mai mult de Dumnezeu şi de comunitate, lăsându-se ajutat de aproapele său.

De aceea, pentru vindecarea integrală a omului, trup şi suflet, este nevoie de conlucrare între medicină şi teologie; între doctor şi preot. În timp ce doctorul îl poate diagnostica corect pe cel bolnav şi îi poate oferi un plan de tratament pe baze ştiinţifice, preotul îl poate ajuta pe om să depăşească boala cu demnitate, arătându-i sensul creştin al suferinţei şi al vindecării[2].

---

[1] Panayotis NELLAS, *Omul - animal îndunezeit: perspective pentru o antropologie ortodoxă*, trad. de diac. Ioan I. Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2009, pp. 94-95,184-186.

[2] Vezi Irina (Liliana-Elena) BOAMFĂ, „Suferinţă şi vindecare. O perspectivă interdisciplinară" în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai - Theologia Orthodoxa,* nr. 1 (2012), pp. 133-144.

Capitolul I - Deontologia profesională

Rolul medicului

Primul lucru pe care omul contemporan îl face după ce se îmbolnăveşte, sau atunci când simte dureri, este să caute singur răspunsuri la problemele sale, folosind în mod special mijloacele moderne de informare, pentru ca la nevoie să caute consultanţa unui specialist.

În primă instanţă, medicul are rolul de a diagnostica şi de a evalua pacientul. În baza evaluării preliminare, mediul îi propune bolnavului un plan de tratament individualizat. În funcţie de diagnostic, tratamentul poate însemna: medicamentaţie, intervenţii chirurgicale, regimuri fizice şi alimentare, etc. Mediul îl monitorizează apoi pe pacient, în perioada tratamentului, ajustând planul de acţiune atunci când este cazul, în funcţie de analize şi de starea acestuia, respectiv de progresele sau regresele pe care le observă în comparaţie cu starea lui iniţială.

Pe întreaga durata de îngrijire a bolnavului, medicul are şi un rol pedagogic important. El trebuie să colaboreze eficient cu pacientul, cu familia şi cu prietenii acestuia, pentru ca fiecare parte să înţeleagă corect cauzele afecţiunii, măsurile necesare pentru prevenirea complicaţiilor şi a recidivelor, respectiv tratamentul optim pentru vindecarea celui bolnav. Mai mult decât atât, din punct de vedere deontologic, medicul trebuie să fie pozitiv în direcţia recuperării pacientului, prezentând într-o notă optimistă şansele reale de vindecare ale omului. Cuvintele încurajatoare din gura unui specialist sădesc în psihicul pacientului posibilitatea revenirii lui la o viaţă normală şi îl ajută să depăşească cu demnitate posibilele probleme pe care acesta le poate întâmpina pe parcursul bolii.

Aceste aspecte contează pentru om atât în cazul afecţiunilor simple cât şi cazul celor mai grave, ajutându-i pe pacienţi în procesul de vindecare şi recuperare. Atitudinea medicilor este importantă faţă de bolnavi, dar în aceeaşi măsură este importantă şi faţă de ei înşişi, pentru că nu numai bolnavii au nevoie de tărie şi nădejde în actul medical, ci şi medicii[3].

Cunoscând importanţa credinţei în actul medical şi valoarea umană a pacientului, doctorul Nicolae C. Paulescu, profesor la Facultatea de Medicină din Bucureşti, obişnuia să le spună studenţilor săi: „...daţi-vă cu totul bolnavilor, cărora să le fiţi recunoscători dacă, îngrijindu-i, vă vor permite să

[3] Apropo de acest subiect, un studiu interesant a fost publicat în 2016, când mai mulţi cercetători au analizat viaţa a cincisprezece preoţi din Statele Unite ale Americii pentru a vedea dacă există corelaţie între starea de sănătate mintală a acestora şi stilul creştin de viaţă, iar rezultatul a fost pozitiv. Vezi PhD. Anthony Isacco, MA. Ethan Sahker, MSPC. Elizabeth Krinock, PhD. Wonjin Sim şi PhD. Deanna Hamilton, "How Religious Beliefs and Practices Influence the Psychological Health of Catholic Priests", în *American Journal of Men's Health*, vol. 10, nr. 4 (2016), pp. 325-337.

vă instruiţi. [...] Urmând preceptele carităţii, îngrijiţi pe bolnavul mizerabil, - nu ca pe un om, nu ca pe un frate ce suferă - ci ca pe însuşi Dumnezeu”[4].

În viziunea creştină, omul nu este destinat neantului, ci vieţii veşnice, astfel că viaţa sa are o valoare nepreţuită. Cu toate că ştiinţa încearcă tot mai mult în contemporaneitate, prin diverse mijloace, să îi asigure omului *tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte*, totuşi, fără religie ea nu poate face nimic altceva de întindă la maxim supravieţuirea omului în lume, în condiţii de mai multă sau mai puţină demnitate, dar fără să îl împlinească veşnic.

Dacă nu ar avea în vedere dimensiunea spirituală a omului, medicul *de oameni* nu ar fi cu mult diferit faţă de doctorul *de animale*. Având în vedere însă faptul că omul este o fiinţă complexă, care are Chipul lui Dumnezeu inclusiv atunci când poartă rănile păcatelor, fiind chemată continuu la viaţă veşnică alături de El, medicul devine, dintr-o dată, lucrător al Împărăţiei Cereşti, contribuind prin faptele sale, conştient sau inconştient, voit sau întâmplător, la viaţa oamenilor şi la zidirea Împărăţiei lui Dumnezeu.

Rolul preotului și rolul Bisericii

Încă din Antichitatea Târzie, Biserica a fost interesată de îngrijirea celor bolnavi, conform cuvintelor Mântuitorului din Pilda samarineanului milostiv. Un aspect trecut însă de multe ori cu vederea este porunca samarineanului din această pildă, care l-a lăsat pe cel căzut între tâlhari la casa de oaspeţi, cu promisiunea de că îi va răsplăti gazdei orice va mai cheltui cu îngrijirea celui aflat în suferinţă: *„Ai grijă de el şi ce vei mai cheltui când mă voi întoarce eu îţi voi da înapoi”* (*Lc* 10, 35).

Într-o exegeză duhovnicească putem interpreta acest text ca pe o poruncă, nu doar pentru preoţi cât şi pentru restul creştinilor. Mântuitorul îi lasă în grijă pe cei bolnavi pentru a fi îngrijiţi şi cercetaţi de noi, El fiind primul ajutor care vine aproape de cel bolnav, cu această promisiune a răsplătirii la a doua Sa venire.

De-a lungul istoriei, Biserica a fost în mod constant partizană a asistenţei sociale instituţionalizate, Sf. Vasile cel Mare introducând în lumea creştină proiectul *Vasiliada*[5] - sistem aparte prin care cei bolnavi erau îngrijiţi în centre speciale de îngrijire -, pentru ca la Biserica să se evidenţieze mai târziu prin „bolniţe”, care au activat multă vreme pe lângă mănăstirile din

[4] Nicolae PAULESCU, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, Ed. Vicovia/Babel, s. l., 2010, p. 11.

[5] Despre *Vasiliada*, Sf. Grigorie de Nazianz afirmă în *Oratio XLIII*: „îndată ce ieşi din cetate vezi un oraş nou, care este sanctuarul pietăţii. Acolo boala, îndurată fără murmur, pare a fi o încercare binecuvântată; acolo caritatea străluceşte în operele sale”. Vezi Nicolae PAULESCU, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, p. 10.

ţara noastră, în special în Evul Mediu, sprijinindu-i pe bolnavi şi ajutându-i pe cei în nevoi[6].

Sănătatea persoanei şi a societăţii au fost mereu o prioritate pentru Biserică. Cu toate acestea, nici sănătatea fizică şi nici cea spirituală nu sunt pentru om valori necondiţionate, ci ele trebuie îngrijite şi întreţinute de cel care le are, respectiv recuperate de cel care nu le are. După cum se poate vedea în Noul Testament, Mântuitorul nu S-a îngrijit doar de sănătatea fizică a oamenilor, ci mai ales de sănătatea spirituală, cele două alcătuind împreună o unitate organică.

Discursul Mântuitorului era însoţit adesea de vindecări fizice ale bolnavilor ca semn al puterii lui Dumnezeu de a ierta păcatele, pentru că în gândirea Vechiului Testament dreptatea oamenilor înaintea lui Dumnezeu şi bunăstarea lor erau considerate interdependente. Şi viceversa, păcatele oamenilor erau corelate în mod direct cu necazurile şi încercările lor. De aceea, din punct de vedere creştin, Taina Spovedaniei reprezintă pentru Biserică o parte a procesului de însănătoşire pentru cei bolnavi; pentru că cel care intră în scăldătoare iese vindecat de acolo[7], precum bolnavul de la Vitezda[8].

În lucrarea *Datoriile Preoţilor, compuse din Cuvântul lui Dumnezeu, din Canoanele Sinoadelor şi de la Învăţătorii Bisericii*, referitor la relaţia preotului cu bolnavul se spun următoarele: „Preotul trebuie să *îl* sfătuiască pe bolnav ca să *îşi* predea viaţa sa în voia lui Dumnezeu şi să gândească cum va sta înaintea lui Dumnezeu, Judecătorul tuturor. Pe lângă aceasta preotul trebuie să sfătuiască pe bolnav şi despre aceea ca să predea viaţa sa în voia lui Dumnezeu şi să gândească la viitor cum va sta înaintea lui Dumnezeu judecătorul tuturor. Acolo să nu scape din ochii minţii pe Hristos Iisus mijlocitorul nostru către Dumnezeu împreună chezaş cel ce unul este jertfă pentru iertarea păcatelor la toată lumea care s-a predat pentru păcatele noastre şi s-a sculat pentru îndreptarea noastră şi de acela unul să se apuce cu toată inima şi să ţină precum de demult Iacob Patriarhul zicând „Nu te voi lăsa dacă nu mă vei binecuvânta!" (*Fc* 32, 26) Până când apărându-mă de toţi ce clevetesc sufletul meu nu mă vei duce în locul acoperământului în locaşul tău cel minunat"[9].

---

[6] De altfel, în Europa, în Evul Mediu târziu şi chiar la începutul Modernităţii, preoţii au fost adesea doctori de ocazie pentru cei bolnavi, mai ales în comunităţile rurale. Vezi Robert Heller, „*Priest-Doctors* as a Rural Health Service in The Age of Wnlightenment", în *Medical History*, vol. 20, nr. 4 (1976), pp. 361-383.

[7] Ioan Ică jr., Germano Marani, *Gândirea socială a Bisericii. Fundamente - documente - analize*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002, p. 236.

[8] În ebraică, *Bet-esda* înseamnă *casa harului* sau *casa milostivirii*, iar în gândirea creştină aceasta este însăşi Biserica, care având cinci pridvoare, prin care izvorăşte apă aducătoare de bucurie şi sănătate, îi propune omului o viaţă firească, sănătoasă, în integralitate - prin toate cele cinci simţuri.

[9] *Datoriile Preoţilor*, trad. de Constantin Mavrulea, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2011, pp. 146-147.

> „Preotul este dator a da fiecărui bolnav învăţătură şi mângâiere din Cuvântul lui Dumnezeu spre însufleţirea inimii descurajate şi *mângâierea sufletului tulburat*. Dar şi fiecărui bolnav şi fără sfinţirea untului de lemn mai ales celui ce se apropie de moarte este dator preotul a da întra într-adins învăţătură şi mângâiere din cuvântul lui Dumnezeu spre însufleţirea inimi descurajate şi mângâierea sufletului tulburat prin care omul ce se strămută din vremelnica viaţă la cea veşnică, poate fi cât mai bine întărit şi îngrijit în nădejdea mântuirii sale. C*ăci ceasurile cele din urmă ale vieţii omeneşti şi lupta morţii cere aceasta mai cu seamă*”[10].

Bolnavii au mare nevoie de rugăciune, dar şi de asistenţa preotului, pentru că preotul este perceput de cei afla în suferinţă ca fiind omul lui Dumnezeu; Dumnezeu fiind Însuşi Doctorul sufletului şi al trupului. De asemenea, tratamentul de specialitate trebuie însoţit mereu şi de rugăciune pentru sănătatea sufletului şi a trupului, pentru a-l întări cu adevărat pe om, pentru că puterile sale sufleteşti sunt adesea slăbite atunci când el este bolnav[11].

Pentru asistenţa celor bolnavi, Biserica Ortodoxă are în cultul său o mulţime de rugăciuni şi ritualuri pentru cei aflaţi în suferinţă, cum ar fi Taina Sfântului Maslu, care, conform indicaţiilor, se săvârşeşte suferindului după ce acesta şi-a cercetat întâi conştiinţa în Taina Spovedaniei şi a primit unirea tainică cu Hristos prin Taina Împărtăşaniei. Aceasta este pentru sănătatea sufletului şi a trupului, minunea vindecării trupeşti venind odată cu vindecarea sufletească[12], dacă este voia lui Dumnezeu şi spre mântuirea celui bolnav[13].

În cărţile de slujbă găsim şi un ritual de rugăciune pentru cei bolnavi, dar şi pentru unele suferinţe specifice: exorcismele Sf. Vasile cel Mare şi ale Sf. Ioan Gură de Aur, pentru cei care pătimesc de la diavol; rugăciune la toată neputinţa, pentru cei aflaţi în nevoie; rugăciune pentru chemarea milei lui Dumnezeu, pentru cei care au nevoie de ajutor; rugăciune pentru durerea de cap, rugăciune pentru junghi, rugăciune pentru bolnavul care nu poate dormi şi inclusiv un ritual cu Sfânta Copie, care nu are didascalii[14].

---

[10] *Datoriile Preoților*, pp. 146–147.

[11] Dimitri AVDEEV, *Când sufletul este bolnav*, trad. de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, Bucureşti, 2005, p. 43. De asemenea, vezi MD. Anahita RASSOULIAN, MD. Charles SEIDMAN, PhD. Henritte LÖFFLER-STASTKA, „Transcendence, Religion and Spirituality in Medicine. Medical Students' Point of View”, în *Medicine*, vol. 95, nr. 38 (2016), accesat în format online la adresa: https://journals.lww.com/md-journal/fulltext/2016/09200/transcendence,_religion_and_spirituality_in.43.aspx, în 27. 07.2024, 11: 24.

[12] *Molitfelnicul cel Mare*, Ed. Credinţa strămoşească, Iaşi, 1896, p. 185.

[13] Conform SF. MARCU ASCETUL, „Despre legea duhovnicească în 200 de capete”, 57, în *Filocalia*, vol. 1, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2010, p. 285.

[14] *Molitfelnicul cel Mare*, pp. 404–428.

Pe lângă rugăciune, asistenţa spirituală a preotului îi aduce bolnavului o stare de confort, simpla prezenţă a cuiva aproape de el oferindu-i curaj şi nădejde pentru a asculta sfaturile medicilor şi pentru a continua lupta cu boala şi cu suferinţele.

Capitolul al II-lea - Conlucrarea dintre preot şi medic

Relatând episodul vindecării femeii care avea scurgere de sânge, Sf. Apostol şi Evanghelist Marcu aminteşte în naraţiunea sa de stadiul bolii pe care o avea femeia respectivă şi de acţiunile pe care aceasta le-a întreţinut pentru a fi vindecată: „...multe îndurase de la mulţi doctori, cheltuindu-şi toate ale sale, dar nefolosind nimic, ci mai mult mergând înspre mai rău" (*Mc* 5, 26).

Problema femeii era una gravă, după cum se poate vedea în textul Sfintei Scripturi, iar medicii nu aveau nicio soluţie. Astfel, Mântuitorul a devenit pentru femeie ultima speranţă de vindecare, când de fapt El ar fi trebuit să fie, de fapt, prima soluţie pentru vindecarea ei sau măcar pentru a conlucra cu medicii în procesul vindecării.

La fel femeia din Evanghelie, majoritatea bolnavilor de astăzi sunt răvăşiţi de problemele lor şi sunt dispuşi să alerge oriunde pentru vindecare. Căutând ajutor medical specializat, ei nu trebuie să uite însă de latura spirituală a situaţiei în care se află. În acest sens, este indicat ca ei să ţină legătura deopotrivă cu medicul de familie/medicul curant şi cu preotul paroh/preotul duhovnic, după modelul Martei şi al Mariei, care stăteau aproape de Domnul, fiecare într-un mod propriu, convinse însă amândouă că El este *Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre*, după cum se poate vedea în scena Învierii lui Lazăr.

În acest sens, Pr. Ioan Ciprian Cândea, preot de caritate la biserica „Sfântul Vasile cel Mare şi Sfântul Serafim de Sarov" din Sibiu, din cadrul Spitalului de Psihiatrie „Dr. Gheorghe Preda", afirma în anul 2013, în *Telegraful Român*, următoarele: „Lipsa de conlucrare între medicină *şi* credinţă atrage după sine, cel mai adesea, imposibilitatea vindecării celui bolnav, care este evaluat unilateral, doar din perspectiva individului, nu a unicităţii ca fiinţă umană. Industria farmaceutică ne poate da asigurări că orice caz poate fi tratat conform simptomatologiei, cu reale *şanse* de succes terapeutic, dar pierde din vedere că pe lângă consumatori cronici de pilule suntem întâi oameni, unici prin trăirea destinului propriu *şi* a propriilor boli. Patologia medicală se pliază tendinţei seculare de a lua exclusiv în considerare cauzele biologice, fizice, chimice, climaterice sau alimentare. Dar corelarea cu patologia spirituală *şi* intercondiţionarea uneia fată de cealaltă se impune, datorită efectelor pozitive în identificarea bolii *şi* tratarea ei cu succes[15]".

[15] Ioan Ciprian CÂNDEA, „Medicul şi preotul- slujiri convergente în vindecarea celor bolnavi", *Telegraful Român*, <http://telegrafulroman.blogspot.com/2013/04/medicul-si-preotul-slujiri-

Din punct de vedere creştin, conlucrarea între medic, pacient şi preot este un lucru foarte important în procesul de vindecare al bolnavilor, fiecare parte contribuind cu elemente specifice după măsura sa: medicul îl cercetează pe pacient şi îi propune un plan de tratament, bolnavul îşi asumă starea în care se află şi urmează indicaţiile medicului, iar preotul îi complineşte pe cei doi prin rugăciune şi sprijin moral, dând sens celorlalte două părţi.

Un studiu colectiv din anul 2013, publicat de către mai mulţi profesori din cadrul Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, atât din cadrul Universităţii de Medicină şi Farmacie „Grigorie T. Popa", cât şi al altor facultăţi şi centre de cercetare din cadrul acestori universităţi, susţine faptul că asistenţa duhovnicească îi ajută pe bolnavi nu doar în cazul afecţiunilor acute, ci şi în cazul bolilor cronice[16]. Acest lucru este firesc din punctul nostru de vedere, după cum am precizat şi mai devreme, pentru că „Marele Doctor este aproape de cei care se ostenesc. *El poartă neputinţele noastre şi cu rana Sa ne-a tămăduit* [pe noi] (*Is* 53, 5). De faţă este şi acum, punându-Şi leacurile Sale mântuitoare. Căci zice, *Eu am lovit prin părăsire, dar [tot] Eu [îi]voi tămădui* (*Os* 6, 1)"[17].

Pentru mulţi oameni, boala este liantul care îi menţine vii în relaţie cu comunitatea din care fac parte, medicul şi preotul fiind primii chemaţi în ajutor la nevoie, alături de prieteni şi apropiaţi. Ideal ar fi însă ca omul să nu apeleze la ajutor de specialitate doar atunci când este deja bolnav, ci să fie preventiv şi să evite situaţiile neplăcute, ascultând din timp sfaturile preotului şi ale medicului şi încercând să aibă constant un stil de viaţă profilactic.

În această direcţie, Biserica şi Ministerul Sănătăţii pot organiza programe publice de educaţie, la nivel naţional şi la nivel local, campanii de informare şi materiale didactice, atât pentru tineri cât şi pentru cei aflaţi în etate, pentru ca oamenii să conştientizeze importanţa prevenţiei pentru sănătate, dar şi modul optim de a acţiona atunci când se confruntă cu o boală; ei sau cei apropiaţi[18].

---

convergente.html?m=1>, 4 martie 2024.

[16] Vezi Roxana Necula, Simona Damian, Ana Caras, Antonio Sandu, Mihaela Vicol, „The Role of Spirituality in the Construction of the Autonomy and Responsibility of Chronic Diabetic Patients. An Orthodox Priests' Perspective", în *Procedia - Social and Behavioral Science*, vol. 92 (2013), pp. 617-626.

[17] SF. IOAN CARPATINUL, „Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor" în *Filocalia*, vol. 4, trad. de Pr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2010, p. 183.

[18] Vezi de exemplu programele: *Caravana medicală „Sănătate pentru sate"*, *Campania de prevenţie şi diagnosticare a cancerului de col uterin, Campania „Donează sânge, salvează o viaţă"*, etc.

Colaborarea dintre preoți și medici în context național și internațional

În România există în momentul de faţă o colaborare destul de fructuoasă între Biserică şi sistemul medical. Multe spitale au capele în interiorul lor, unde preoţii îşi desfăşoară activitatea în mod responsabil, iar multe centre eparhiale patronează unităţi medicale locale, sprijinind în mod direct sistemul românesc de sănătate - de pildă, *Centrul de îngrijiri paliative „Sfântul Nectarie" din Cluj-Napoca* sau *Centrul medical „Sfântul Spiridon" Vechi din Bucureşti*.

În România, relaţia de colaborare dintre preoţi şi medici este una destul de strânsă şi aflată în continuă dezvoltare. Pe lângă relaţiile de prietenie personală, care sunt obişnuite, precum cea dintre Mitropolitul Bartolomeu Anania şi Victor Papilian, de pildă[19], mai nou, în ţara noastră, sunt organizate şi anumite evenimente oficiale la care iau parte împreună preoţii şi medicii, aşa cum este, de exemplu, *Seminarul Internaţional de Medicină şi Teologie*, care se organizează în fiecare an la Bistriţa şi care a ajuns în prezent la cea de-a XXIV-a ediţie, acesta fiind un bun prilej pentru preoţi şi pentru medici deopotrivă să se întâlnească, să se cunoască şi să pună bazele unor proiecte de viitor între cele două instituţii aflate amândouă în slujba oamenilor.

De asemenea, în România, Biserica şi medicii colaborează adesea în momente de criză, aşa cum s-a văzut în timpul Pandemiei, atunci când preoţii au organizat strângeri de fonduri pentru spitale, au oferit locuri de carantinare pentru cei bolnavi şi au ajutat la informarea publică[20]. Mai mult decât atât, Biserica se arată deschisă la nivel academic spre programe comune de educaţie pentru preoţi şi medici, începând din anul 2021 Facultatea de Teologie Ortodoxă *Justinian Patriarhul* din Bucureşti oferind masteranzilor un program de pregătire interdisciplinară intitulat: „Spiritualitate creştină şi viaţă sănătoasă", tocmai pentru a dezvolta şi a întări colaborarea dintre preoţi şi medici.

La nivel internaţional există în acest moment discuţii despre măsura în care religia şi medicina ar trebui să colaboreze, unele voci pledând pentru separarea totală a celor două, iar altele pentru integrarea lor[21]. Cu toate aces-

[19] ÎPS Bartolomeu mărturiseşte că s-a înscris la Facultatea de Medicină fiind încurajat chiar de către Victor Papilian. Vezi Valeriu Anania, *Rotonda plopilor aprinşi,* Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1983, p. 38.

[20] Vezi Raportul privind activitatea Bisericii Ortodoxe Române în anul 2023, prezentat la Adunarea Naţională Bisericească, în data de 27 februarie 2024, conform https://basilica.ro/sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2023-text-integral/, accesat în data de 28. 07. 2024, 11:16.

[21] Vezi Michael J. Balboni, Christina M. Puchalski, John R. Peteet, „The Relationship between Medicine, Spirituality and Religion: Three Models for Integration", în *Journal of Religion & Health*,

tea, dincolo de dezbaterile de principiu din mass-media, Biserica Catolică este în acest moment, statistic, cea mai mare organizaţie non-guvernamentală care oferă oamenilor servicii medicale specializate, având cca. 18.000 de clinici în toată lumea, 16.000 case de bătrâni şi pentru bolnavi cu nevoi speciale, respectiv 5.500 de spitale, dintre care 65% sunt în ţări aflate în curs de dezvoltare[22]. La rândul ei, Biserica Ortodoxă ajută masiv statul în îngrijirea bolnavilor, numai în ţara noastră având în anul 2019 peste 45 de centre medicale prin care acordă sprijin de specialitate celor care au nevoie. Acest fapt dovedeşte, la nivel internaţional, deschiderea Bisericii spre ajutorarea celor bolnavi, precum şi necesitatea statelor de a fi ajutate de către Biserică în îngrijirea celor neputincioşi, şi chiar de către alte organizaţii filantropice, fără de care statul nu poate fi eficient la nivel maxim.

Colaborarea dintre Biserică şi sistemul medical public este, aşadar, necesară şi folositoare pentru societate, la nivel general, tot aşa cum, la nivel particular, colaborarea dintre preot şi medic este necesară şi folositoare, la rândul ei, pentru a asigura omului vindecare integrală, trupească şi duhovnicească, respectiv pentru a-l ajuta pe om să depăşească cu demnitate momentele grele din viaţa sa.

Acest tip de colaborare este clasic în istoria creştină, Sf. Apostol Luca fiind cunoscut în comunitatea apostolică pentru faptul că era medic, la fel ca Sf. Cosma şi Damian în Siria, Sf. Foillan în Irlanda sau Sf. Roch în Franţa; doctori pe care Biserica îi cinsteşte pentru activitatea lor şi îi propune tuturor drept model. Nu doar doctorii au fost însă apreciaţi de Biserică de-a lungul timpului, ci chiar şi asistentele medicale, dintre care amintim de Sf. Agatha, Sf. Alexius, Sf. Margareta din Antiohia şi altele; femei care aparţineau Bisericii, dar care s-au îngrijit la rândul lor de cei bolnavi, slujindu-L cu evlavie pe Dumnezeu prin slujirea aproapelui lor, iar pentru acestea Biserica le apreciază.

În loc de Concluzii

Atitudinea biblică faţă de medicină şi faţă de medici se reflectă în *Înţelepciunea lui Isus Sirah*, în capitolul 38: „Cinsteşte-l pe doctor cu cinstea care i se cuvine, că *şi* pe el l-a făcut Domnul. Că de la Cel Preaînalt este leacul *şi* de la rege va lua dar. *Ştiinţa* doctorului va *înălţa* capul lui *şi* înaintea celor mari va fi minunat. Domnul a zidit din pământ leacurile, *şi* omul *înţelept* nu se va scârbi de ele. Au nu din lemn s-a îndulcit

vol. 53, nr. 5 (2014), pp. 1586-1598.

[22] John, BALBONI, "Deus Vult: The Geopolitics of Catholic Church", în *Geopolitics*, vol. 15, nr. 1 (2010), pp. 39-61; Robert CALDERISI, *Earthly Mission - The Catholic Church and World Development*, TJ International Ltd, 2013, p. 40.

apa, ca să se cunoască puterea Lui? *Şi* El a dat oamenilor *ştiinţă*, ca să Se mărească întru leacurile Sale cele minunate. Cu acestea tămăduieşte *şi* ridică durerea; Spiţerul cu acestea va face alifiile. Nu este sfârşit lucrurilor Domnului *şi* pace de la El este peste faţa *pământului*. Fiule! În boala ta nu fi nebăgător de seamă; ci te roagă Domnului *şi* El te va tămădui. Depărtează păcatul *şi* întinde mâinile spre faptele drepte *şi* de tot păcatul curăţeşte inima ta. Dă miros cu bună mireasmă *şi* pomenire de făină de grâu *şi* junghie jertfe grase, pe cât te ajută puterile. *Şi* doctorului dă-i loc că *şi* pe el l-a făcut Domnul *şi să nu se depărteze de la tine, că şi* de el ai trebuinţă. Că este vreme când *şi* în mâinile lui este miros de bună mireasmă. Că *şi* el se va ruga Domnului, ca să dea odihnă *şi sănătate spre* viaţă" (*Sir* 38, 1-14).

Bibliografie

1. Anania, Valeriu, *Rotonda plopilor aprinşi, Cartea Românească, s.l., 1983*.

2. Avdeev, Dimitri, *Când sufletul este bolnav*, Sophia, Bucureşti, 2005.

3 Balboni, John, „Deus Vult: The Geopolitics of Catholic Church", în *Geopolitics*, vol. 15, nr. 1 (2010), pp. 39–61.

4. Balboni, Michael J., Puchalski Christina M., Peteet, John R., „The Relationship between Medicine, Spirituality and Religion: Three Models for Integration", în *Journal of Religion & Health*, vol. 53, nr. 5 (2014), pp. 1586-1598.

5. Boamfă, Irina (Liliana-Elena), „Suferinţă şi vindecare. O perspectivă interdisciplinară", în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai – Theologia Orthodoxa,* nr. 1 (2012), pp. 133-144.

6. Calderisi, Robert, *Earthly Mission - The Catholic Church and World Development*, TJ International Ltd, 2013.

7. Cândea, Ioan Ciprian, „Medicul și preotul- slujiri convergente în vindecarea cerol bolnavi", *Telegraful Român*, <http://telegrafulroman.blogspot.com/2013/04/medicul-si-preotul-slujiri-convergente.html?m=1>, 4 martie 2024.

8. *Datoriile Preoţilor*, trad. Constantin Mavrulea, Bizantină, Bucureşti, 2011.

9. Heller, Robert, „*Priest-doctors* as a rural health service in The Age of Wnlightenment", în *Medical History*, vol. 20, nr. 4 (1976), pp. 361-383.

10. Ică jr., Ioan; Marani, Germano, *Gândirea socială a Bisericii. Fundamente - documente - analize*, Deisis, Sibiu, 2002.

11. Isacco, PhD. Anthony, Sahker, MA. Ethan, Krinock, MSPC. Elizabeth, Sim, PhD. Wonjin şi Hamilton, PhD. Deanna, "How Religious

Beliefs and Practices Influence the Psychological Health of Catholic Priests", în *American Journal of Men's Health*, vol. 10, nr. 4 (2016), pp. 325-337.

12. *Molitfelnicul Cel Mare*, Credinţa strămoşească, Iaşi.

13. NECULA, Roxana, DAMIAN, Simona, CARAS, Ana, SANDU, Antonio, VICOL, Mihaela, „The Role of Spirituality in the Construction of the Autonomy and Responsibility of Chronic Diabetic Patients. An Orthodox Priests' Perspective", în *Procedia – Social and Behavioral Science*, vol. 92 (2013), pp. 617-626.

14. NELLAS, Panayotis, *Omul animal îndunezeit*, Deisis, Sibiu, 2009.

15. PAULESCU, Nicolae, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Francmasoneria*, Editura Vicovia, Editura Babel, s.l., 2010.

16. RASSOULIAN, MD. Anahita, SEIDMAN, MD. Charles, LÖFFLER-STASTKA PhD. Henritte, „Transcendence, religion and spirituality in medicine. Medical students'point of view", în *Medicine*, vol. 95, nr. 38 (2016), accesat la adresa: https://journals.lww.com/md-journal/fulltext/2016/09200/transcendence,_religion_and_spirituality_in.43.aspx.

17. SF. IOAN CARPATINUL, „Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor" în *Filocalia*, vol. 4, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2010.

18. SF. MARCU ASCETUL, „Despre legea duhovnicească în 200 de capete", 57, în Filocalia, vol. 1, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2010.

TAINA SFINTEI SPOVEDANII ÎN DIALOG CONFESIONAL: ÎNTRE MINIMALISMUL EVANGHELIC ŞI PLENITUDINEA ORTODOXĂ

VLAD CRISTIAN TODORAN

Abstract. The Mystery of Holy Confession in Confessional Dialogue: Between Evangelical Minimalism and Orthodox Plenitude.

The mystery of Holy Confession in the confessional dialogue reveals that true Christian repentance involves both the inner attitude of turning to God and the outer act of sacramental confession. Evangelical minimalism, through its simplicity, reminds us of the importance of a direct personal relationship with Christ and of total sincerity before Him - for without these, any confession becomes an empty ritual. The Orthodox fullness of Confession shows us how much this personal relationship can be enriched and perfected when it is lived in the Church, in communion, under the work of grace transmitted through apostolic succession. The lack of apostolic succession and the gradual deformation of the meaning and purpose of the Sacrament of Holy Confession in non-Orthodox communities mean that no pastor or confessional leader can authentically exercise the power to bind and loose sins - a power given by the Savior Jesus Christ Himself to His Apostles. In the absence of Confession as a Sacrament, the person often turns to a psychologist or counselor, seeking support in a form of therapy.

Keywords*: Confession, Church, Orthodoxy, Evangelical, sin, priest, synergy*.

Taina Sfintei Spovedanii ocupă un loc central în viaţa Bisericii Ortodoxe şi a fiecărui creştin, fiind înţeleasă în mod diferit de diversele culte evanghelice. În dialogul dintre Biserica Ortodoxă şi comunităţile de orientare evanghelică, această Sfântă Taină evidenţiază un contrast pregnant între o

abordare minimalistă - specifică spiritului evanghelic modern - şi plinătatea bogată a perspectivei ortodoxe asupra pocăinţei. Dintru început, creştinismul a considerat mărturisirea păcatelor nu doar un act privat, interior, ci şi o lucrare comunitară şi sacramentală, menită să aducă vindecare sufletului şi reintegrare în Trupul tainic al lui Hristos. Însă, de-a lungul veacurilor, această practică a cunoscut interpretări variate: unele confesiuni reduc rolul mărturisirii la o simplă declaraţie de credinţă în faţa lui Dumnezeu, pe când tradiţia ortodoxă a păstrat întreaga profunzime patristică a Spovedaniei ca lucrare divino-umană a iertării şi împăcării.

Minimalismul evanghelic în materie de mărturisire a păcatelor se manifestă prin tendinţa de a simplifica şi de a reduce la esenţial actul pocăinţei. În multe comunităţi protestante şi neoprotestante, Spovedania este rânduită formal; credinciosul este încurajat să-şi mărturisească direct lui Dumnezeu greşelile, în rugăciune personală, considerând că relaţia nemijlocită cu Hristos este suficientă pentru a primi iertare[1]. Acest mod de a vedea lucrurile porneşte de la convingerea că jertfa Mântuitorului este absolut îndestulătoare pentru iertarea păcatelor tuturor celor care cred, fără a mai fi nevoie de un rit sau de mijlocirea unui preot. De altfel, principiul protestant al preoţiei universale a credincioşilor subliniază că orice creştin are acces direct la Dumnezeu prin Hristos, unicul Mijlocitor, ceea ce face ca mărturisirea în faţa altei persoane să pară, din această perspectivă, nenecesară sau chiar neîntemeiată biblic. Astfel, în spiritualitatea evanghelică accentul cade pe pocăinţa interioară sinceră şi pe credinţa că Dumnezeu iartă imediat pe cel care Îi cere iertare cu credinţă, fără a impune o rânduială sacramentală vizibilă.

În cadrul dialogului dintre pastor şi credincios, se urmăreşte oferirea unui sfat binevoitor, menit să aducă o oarecare alinare sufletească şi să pună capăt unei frământări sau unei dificultăţi personale. Aceste îndemnuri, oricât de bine intenţionate şi ziditoare ar fi, rămân totuşi simple cuvinte de mângâiere şi sprijin moral, fără a produce o transformare reală. Mărturisirea gândurilor în faţa unui pastor nu aduce credinciosului adevărata vindecare lăuntrică, adică iertarea păcatelor, împăcarea cu Dumnezeu şi restabilirea comuniunii cu Biserica[2]. Lipsa succesiunii apostolice şi deformarea treptată a înţelesului şi rostului Tainei Sfintei Spovedanii în comunităţile neortodoxe fac ca niciun pastor sau lider confesional să nu poată exercita, în mod autentic, puterea de a lega şi a dezlega păcatele - putere dăruită de Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos Apostolilor Săi: „Luaţi Duh Sfânt; cărora

[1] A se vedea poziţiile lui J. RAMING în lucrarea *Der Auschluss der Frau vom priesterlichen Amt*, 1973, Ultick WILCKENS, *Systematiche Theologie*, III, 1993.
[2] James I. PACKER, Thomas C. ODEN, *O singură credinţă: consensul evanghelic*, trad. de Cristian Sălăjan, Ed. Casa Cărţii, Oradea, 2009, p. 84.

veţi ierta păcatele, le vor fi iertate; şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (In 20, 22-23).

În absenţa Spovedaniei ca Taină, omul - aflat în căutarea unei ieşiri din labirintul păcatului, al problemelor personale şi al neliniştii sufleteşti - se îndreaptă adesea către un psiholog sau un consilier, căutând sprijin într-o formă de terapie[3]. Psihologul, prin metode specifice, îl ajută pe pacient să îşi conştientizeze dificultăţile, să le interpreteze corect şi să îşi descopere singur propriile căi de rezolvare. Însă şi această formă de consiliere, deşi utilă din punct de vedere uman şi emoţional, rămâne în planul raţional şi psihologic, fără să poată aduce restaurarea profundă pe care doar harul dumnezeiesc, lucrător în Taina Pocăinţei, o poate oferi[4]. Fără un cadru sacramental, mărturisirea poate rămâne doar la stadiul de experienţă subiectivă, neconfirmată de o autoritate duhovnicească şi netrăită în comuniunea Bisericii. Mai mult, tendinţa de a elimina orice intermediar uman în taina împăcării omului cu Dumnezeu poate conduce la o izolare spirituală: credinciosul se raportează numai la conştiinţa sa, lipsindu-i discernământul şi sfatul unui părinte duhovnicesc.

În acest sens, putem observa cum, în lipsa unei ghidări şi a unui dialog real, pocăinţa riscă să devină fie pur formală - o simplă cerere de iertare rostită în grabă - fie să alunece în autoînşelare sau autojustificare (omul îşi poate minimaliza singur gravitatea faptelor, neavând pe nimeni care să-l ajute să conştientizeze pe deplin căderea). Aşadar, deşi mărturisirea directă către Dumnezeu este necesară şi în Ortodoxie (niciun păcat nu este iertat fără căinţă sinceră înaintea Domnului), considerată izolat ea reprezintă o viziune incompletă, lipsită de acele elemente de profunzime pe care Dumnezeu le-a rânduit prin Biserică spre folosul omului.

În contrast puternic cu această viziune minimalistă se află plinătatea ortodoxă a Tainei Spovedaniei. Ortodoxia nu vede mărturisirea ca pe un simplu act verbal între om şi Dumnezeu, făcut în ascuns, ci ca pe o lucrare tainică desfăşurată în cadrul comunităţii eclesiale, în faţa şi prin slujitorul rânduit al Bisericii - duhovnicul[5]. Nu este vorba doar de o iertare juridică a vinei, ci de un întreg proces de vindecare sufletească (terapie duhovnicească), în care penitentul, prin căinţă autentică şi mărturisire sinceră, se deschide lucrării sfinţitoare a harului. Iertarea oferită de Dumnezeu prin dezlegarea rostită de preot are efect de reală eliberare de povara greşelilor

[3] Laura TUDOREAN, Ovidiu Cristian TUDOREAN, *Confesiune şi psihoterapie*, Ed. Pim, Iaşi, 2003, p. 62.

[4] Eugen JURCA, *Spovedanie şi psihoterapie - interferenţe şi diferenţe*, ed. a III-a, Ed. Galaxia Gutenberg, 2009, pp. 23-24.

[5] Arhim. Vasile MIRON, „Taina Sfintei Spovedanii, mijloc de pastoraţie individuală şi piatră de hotar în îndreptarea sufletească a credinciosului" în *Studii Teologice*, an LVI (2004), nr. 3-4, p. 71.

şi de restaurare a păcii conştiinţei, lucru pe care creştinul îl resimte adesea în mod concret ca pe o uşurare şi o bucurie lăuntrică[6].

Plinătatea ortodoxă a Spovedaniei se manifestă în câteva aspecte cheie, care îi conferă adâncime şi eficacitate duhovnicească deosebită.

În primul rând, se remarcă dimensiunea dialogală şi relaţională a Spovedaniei ortodoxe, întrucât ea nu este un monolog interior, ci un dialog între penitent şi preot, ambii aşezaţi împreună înaintea lui Hristos. Potrivit rânduielii ortodoxe, înainte de a-şi destăinui păcatele, credinciosul este întâmpinat de cuvintele duhovnicului: „Iată, fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta cea cu umilinţă. Deci nu te ruşina, nici te teme, ci spune tot ceea ce ai făcut…”[7]. Acest îndemn evidenţiază credinţa că însuşi Domnul Iisus Hristos este de faţă, tainic, la actul Spovedaniei, fiind adevăratul Medic şi Judecător milostiv al sufletului. Preotul slujitor nu este decât un martor şi un instrument al harului - el poartă epitrahilul (simbol al puterii primite de la Hristos prin succesiunea apostolică) şi ascultă cu dragoste mărturisirea, apoi invocă, prin rugăciunea de dezlegare, mila lui Dumnezeu peste penitent.

Caracterul sacramental al Spovedaniei în Ortodoxie presupune, aşadar, o sinergie între elementul văzut (mărturisirea rostită către preot şi dezlegarea sacramentală) şi elementul nevăzut (harul Duhului Sfânt care operează iertarea şi curăţirea sufletului). Prin preot, cel ce se spovedeşte aude cu urechile proprii cuvintele mângâietoare ale iertării - „…te dezleg de toate păcatele tale” - ceea ce îi conferă o asigurare obiectivă că Dumnezeu a primit pocăinţa sa.

În al doilea rând, dimensiunea comunitară şi eclesială a Spovedaniei ortodoxe îi accentuează plinătatea. Păcatul nu este privit ca o chestiune exclusiv personală între om şi Dumnezeu, deoarece orice păcat afectează nevăzut legătura fiecărui credincios cu fraţii săi şi cu Trupul lui Hristos. De aceea, vindecarea implică şi reintegrarea deplină a persoanei în comuniunea eclesială. Mărturisirea în faţa preotului, ca reprezentant al comunităţii şi al autorităţii date de Hristos apostolilor Săi, are tocmai rolul de a pecetlui această împăcare cu Biserica. Spre exemplu, în primele veacuri creştine, anumite păcate grave erau urmate de o perioadă de pocăinţă publică, la finalul căreia episcopul, în faţa comunităţii adunate, rostea rugăciunea de reconciliere a penitentului cu Biserica[8]. Astăzi, deşi mărturisirea păcatelor se face în taină, înaintea duhovnicului, sensul rămâne acelaşi: niciun păcat

[6] E. JURCA, *Spovedanie…*, p. 239.
[7] *Slujba Mărturisirii* în *Molitfelnic*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002, p. 65.
[8] Pr. Irineu CRĂCIUNAŞ, „Învăţătura ortodoxă despre Pocăinţă” în *Ortodoxia*, an XII (1960), nr. 3, p. 395.

serios nu rămâne o problemă exclusiv individuală, întrucât orice greşeală aduce o rană sufletului şi, totodată, o rană în trupul comunitar al Bisericii.

Plinătatea Tainei constă astfel şi în această componentă comunitară: cel ce se căieşte primeşte nu doar iertarea lui Dumnezeu, ci este şi reprimit cu braţele deschise de către Biserică, asemenea fiului risipitor întâmpinat de tatăl său şi de întreaga casă. Prin glasul preotului, comunitatea credincioşilor - invizibil prezentă - îşi exprimă bucuria pentru revenirea celui pierdut şi reînnoirea legământului său de credinţă.

Un al treilea aspect definitoriu al plinătăţii ortodoxe este dimensiunea terapeutică şi pedagogică a dialogului de la Spovedanie[9]. Spre deosebire de o abordare strict juridică (unde cineva îşi declară vina şi primeşte imediat achitarea), în Ortodoxie spovedania include în mod esenţial sfătuirea şi călăuzirea sufletului. Penitentul vine cu încredere la duhovnic aşa cum bolnavul vine la medicul de suflete, căutând nu doar ştergerea vinei, ci şi ajutor pentru a se îndrepta. Mărturisirea autentică îşi adevereşte sinceritatea prin deschiderea deplină a inimii în faţa părintelui duhovnicesc, acceptând şi un eventual „canon" (epitimie) ca pe un leac duhovnicesc[10].

Canonul nu este o pedeapsă menită să „plătească" pentru păcat, ci o rânduială de rugăciune sau o faptă bună cu scop vindecător, care să-l ajute pe penitent în lupta cu patimile. Prin aceste sfaturi şi îndrumări personalizate, Taina Spovedaniei devine şi o şcoală a pocăinţei: credinciosul învaţă cum să-şi supravegheze mai atent gândurile şi faptele, cum să lupte împotriva slăbiciunilor sale şi cum să cultive virtuţile opuse păcatelor mărturisite. Or, toate aceste beneficii lipsesc aproape cu desăvârşire acolo unde lipseşte dialogul direct cu un duhovnic. De aceea, minimalismul evanghelic - care reduce mărturisirea la relaţia individuală cu Dumnezeu - poate priva sufletul de o creştere şi o vindecare mai amplă.

În absenţa unui povăţuitor, credinciosul singur fie îşi va îngădui prea mult (căzând în autosuficienţă şi banalizarea păcatului), fie se va osândi peste măsură (căzând în deznădejde, neştiind să-şi însuşească iertarea făgăduită de Dumnezeu). Adevărul spus cu dragoste de către un duhovnic şi confirmarea iertării prin dezlegare au darul de a restabili echilibrul: îl feresc pe om şi de autosatisfacţie spirituală, şi de disperare[11].

Prin urmare, Taina Spovedaniei trăită în plinătatea ei ortodoxă se dovedeşte a fi un antidot la superficialitatea şi individualismul pe care le poate favoriza perspectiva minimalist-evanghelică. După cum afirmau unii

---

[9] Dmitri AVDEEV, *Probleme actuale ale psihoterapiei ortodoxe*, trad. de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas, Ed. Sophia, Bucureşti, 2007, p. 10.

[10] Laura TUDOREAN, *Confesiune...*, pp. 64-65.

[11] Ierom. Benedict STANCU, *Spovedania şi îndrumarea duhovnicească*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2007, p. 247.

dintre Sfinţii Părinţi, pocăinţa sinceră adusă înaintea lui Dumnezeu cere şi o mărturisire concretă înaintea Bisericii; altfel, riscăm să ne autoamăgim cu o pace aparentă. Minimalismul evanghelic produce uneori doar o linişte iluzorie, în care omul se simte împăcat fără a-şi fi confruntat cu adevărat patimile şi fără a-şi fi asumat deplin urmările păcatelor. O astfel de linişte comodă poate fi mai primejdioasă decât orice nelinişte rodnică a conştiinţei, deoarece falsifică înţelegerea dreaptă a credinţei şi împiedică apropierea reală de Hristos.

În schimb, neliniştea cea bună a pocăinţei lucrătoare - aceea care îl îndeamnă pe credincios să caute iertarea în modul rânduit de Dumnezeu - aduce după sine adevărata pace, cea dată de Duhul Sfânt ca răspuns la mărturisire şi îndreptare. Ortodoxia, prin bogăţia rânduielilor sale şi prin experienţa Părinţilor, oferă cadrul în care această nelinişte mântuitoare se poate exprima plenar şi se poate transforma în bucurie pascală, prin ridicarea reală a poverii păcatelor - de aceea, pocăinţa nu este niciodată prea târzie[12]

În contextul dialogului interconfesional contemporan, tema Sfintei Spovedanii rămâne un subiect de aprofundare şi de apropiere reciprocă[13]. Biserica Ortodoxă aduce la masa discuţiilor perspectiva sa bimilenară, conform căreia Hristos a instituit cu adevărat, prin puterea dată Apostolilor de a lega şi dezlega (cf. In 20, 22-23), o Taină reală a reconcilierii, continuată neîntrerupt în viaţa Bisericii. De cealaltă parte, creştinii evanghelici subliniază mereu necesitatea credinţei personale vii şi a pocăinţei sincere, ferindu-se de automatisme sacramentale.

În loc să fie motive de dezbinare, aceste accente diferite pot deveni complementare dacă sunt corect înţelese: Ortodoxia poate mărturisi că niciun ritual nu este eficient în mod magic, de la sine, fără credinţă vie şi zdrobirea inimii, iar evanghelicii pot fi invitaţi să redescopere înţelesurile dogmatice pe care Biserica Ortodoxă le-a primit şi păstrat de-a lungul celor două milenii creştine.

Între minimalismul evanghelic şi plinătatea ortodoxă se întinde, aşadar, o întreagă pedagogie divină a pocăinţei. Nu este vorba de o opoziţie ireconciliabilă, ci de o chemare la dialog şi a înţelegerii marelui dar pe care Hristos l-a oferit Sfinţilor Apostoli. Pocăinţa lăuntrică autentică şi manifestarea ei exterioară prin mărturisirea în Biserică. Dacă minimalismul tinde să păstreze doar primul aspect, iar un eventual formalism ritual ar păstra doar forma externă, Ortodoxia insistă pe necesitatea unităţii dintre interior şi exterior. Numai atunci Spovedania îşi arată cu adevărat rodul:

[12] Pr. Ilarion V. FELEA, *Pocăinţa,* Sibiu, 1939, pp. 39-48.
[13] Sorin SĂNDULACHE, *Consiliere şi psihoterapie pastorală*, Ed. Casa Cărţii, Oradea, 2009, p. 32.

când inima este străpunsă de căinţă sinceră, iar buzele mărturisesc totul înaintea lui Dumnezeu şi a slujitorului Său, spre vindecare. Această viziune integratoare este pe deplin fidelă atât spiritului evanghelic (în sensul profund al termenului, adică al Evangheliei lui Hristos), cât şi Tradiţiei vii a Bisericii primare. Biserica Ortodoxă a înţeles aceste porunci nu ca pe nişte recomandări opţionale, ci ca pe îndrumări mântuitoare, pe care le-a aşezat în cadrul liturgic al Tainei Pocăinţei.

Taina Sfintei Spovedanii în dialogul confesional relevă faptul că adevărata pocăinţă creştină presupune atât atitudinea lăuntrică de întoarcere la Dumnezeu, cât şi actul exterior de mărturisire sacramentală. Minimalismul evanghelic, prin simplitatea sa, ne aminteşte de importanţa relaţiei personale nemijlocite cu Hristos şi a sincerităţii totale înaintea Lui - căci fără acestea, orice spovedanie devine un gol ritual. Pe de altă parte, plinătatea ortodoxă a Spovedaniei ne arată cât de mult se poate îmbogăţi şi desăvârşi această relaţie personală atunci când este trăită în Biserică, în comuniune, sub lucrarea harului transmis prin succesiunea apostolică.

Dumnezeu voieşte mântuirea omului, iar pentru aceasta a rânduit şi mijloace văzute prin care harul Său nevăzut să ne cureţe şi să ne întărească. Sfânta Spovedanie este unul dintre aceste mijloace esenţiale. Prin ea, creştinul trăieşte cu adevărat experienţa fiului risipitor întors acasă: îşi recunoaşte în faţa Tatălui ceresc (şi a celui rânduit de El) greşelile, primeşte iertarea ca dar nemeritat şi se reaşază în demnitatea de fiu al lui Dumnezeu. O astfel de trăire integrală depăşeşte orice minimalism reducţionist şi ne deschide către plinătatea vieţii în Hristos, care este scopul ultim al tuturor Tainelor Bisericii.

Bibliografie:

1. *Biblia* sau *Sfânta Scriptură*. Versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit pe numeroase alte osteneli, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009.

2. AVDEEV, Dimitri, *Probleme actuale ale psihoterapiei ortodoxe*, trad. de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas Ed. Sophia, Bucureşti, 2007.

3. CRĂCIUNAŞ, Pr., Irineu, „Învăţătura Ortodoxă despre Pocăinţă", în *Ortodoxia*, an XII (1960), nr. 3.

4. FELEA, Pr., Ilarion V., *Pocăinţa,* Sibiu, 1939.

5. JURCA, Eugen, *Spovedanie şi psihoterapie - interferenţe şi diferenţe*, ed. a III-a, Ed. Galaxia Gutenberg, 2009.

6. *Molitfelnic*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002,

7. MIRON, Arhim., Vasile, ,,Taina Sfintei Spovedanii, mijloc de pastoraţie individuală şi piatră de hotar în îndreptarea sufletească a credinciosului", în *Studii Teologice*, an LVI (2004), nr. 3-4.

8. PACKER, James, ODEN, Thomas, *O singură credinţă: consensul evanghelic*, trad. de Cristian Sălăjan, Ed. Casa Cărţii, Oradea, 2009.

9. SĂNDULACHE, Sorin, *Consiliere şi psihoterapie pastorală*, Ed. Casa Cărţii, Oradea, 2009.

10. STANCU, Ierom., Benedict, *Spovedania şi îndrumarea duhovnicească*, Ed. Sophia, Bucureşti, 2007.

11. TUDOREAN, Laura, TUDOREAN, Ovidiu Cristian, *Confesiune şi psihoterapie*, Ed. Pim, Iaşi, 2003.

MALTRATAREA VÂRSTNICILOR - *RADIOGRAFIA DECLINULUI UMAN ÎN OPERA PSIHIATRULUI GIACOMO DACQUINO* -

TEOFIL TIA

Abstract:
The present research travels through the conceptual and psycho-emotional universe outlined by the Italian psychiatrist Giacomo Dacquino[1], attempting to focus, from a pastoral perspective, on the sad phenomenon of mistreatment by the younger generation of those who have reached old age.
We „cut out" from the thinking of the emeritus Italian professor an exciting conviction: each of us is interested in love, in our third age more than ever: the fact of feeling loved greatly increases our self-esteem, at any age we are. And the lack of love is an indication of religious desertion and lack of spiritual sensitivity.

Keywords: *„contagious suffering", „existential restructuring"; „inner self-discovery"; „toxic beliefs"; „stigmatizing self-blame"*.

1. Abuzarea vârstnicilor

În societăţile industrializate, urbanizate şi robotizate, cresc mereu necesităţile, nevoile şi exigenţele adulţilor, care se află în câmpul muncii; drept urmare, sunt în imposibilitate de a-i asista pe vârstnici. În plus, adulţii conştientizează faptul că vârstnicii sunt la o vârstă improductivă, deci nu mai produc, nu mai au salariu, ci doar o pensie, şi atunci **devin incomozi**

[1] Emerit neurolog, psihiatru şi psihoterapeut italian, profesor universitar la Torino (a predat „Psihologia religiozităţii" la Facultatea de Teologie din Torino, „Antropologie afectivă" la Universitatea Salezianăşi „Psihosexologie" la Facultatea de Medicină din Pavia). Autor a 22 de volume şi a (aproximativ) 300 studii de specialitate, s-a stins din viaţă la 92 de ani.

pentru cei care au o mentalitate foarte mercantilă, fiind dornici de înmulţirea finanţelor. Intoleranţa membrilor familiei faţă de un vârstnic se exprimă în mod special când apare o boală invalidantă care îl transformă pe bătrân într-o fiinţă non-autosuficientă. Atunci izbucnesc încărcături agresive latente, subterane, camuflate anterior. Vârstnicii sunt certaţi „de ce s-au îmbolnăvit", sunt acuzaţi că se irosesc bani mulţi pe medicamente, sunt incriminaţi că prin problemele pe care le creează mută atenţia de la copii, viitoarea generaţie, asupra lor, împiedicându-i pe adulţi să respecte lista priorităţilor. În astfel de situaţii, membrii familiei se comportă ca şi la o şedinţă de bloc, în care sunt discuţii aprinse, polemici, nemulţumiri şi certuri.[2]

Rata exactă a violenţei împotriva vârstnicilor poate varia în funcţie de loc, cultură şi metodologia de cercetare utilizată pentru a măsura acest fenomen. Cu toate acestea – cum am spus – violenţa împotriva vârstnicilor este sub-raportată în multe ţări, şi poate fi dificil de cuantificat în mod precis. Oferim doar o idee generală a acestui fenomen:

- Studiile arată că un procent semnificativ de vârstnici sunt victime ale diferitelor forme de abuz în propriile case. Acest abuz poate fi fizic, emoţional, financiar sau sexual. Procentele variază, dar se estimează că – la nivel mondial – unul din şase vârstnici a fost victima abuzului într-o formă sau alta.
- Neglijenţa este o altă formă de violenţă împotriva vârstnicilor, care include lipsa de îngrijire adecvată, hrănire, asistenţă medicală sau supraveghere. Din nou, aceasta poate varia în funcţie de ţară şi circumstanţe, dar se estimează că un procent semnificativ de vârstnici poate fi victima neglijenţelor într-o formă sau alta.
- Abuzul financiar asupra vârstnicilor poate fi şi el o problemă gravă, cu un număr semnificativ de cazuri, vârstnicii fiind exploataţi financiar de membri ai familiei, îngrijitori sau alţii.[3]

Un alt factor care declanşează violenţa contra vârstnicilor este sărăcia economică, chiar dacă maltratarea vârstnicilor este prezentă la toate nivelurile socio-economice. Alte motive sunt: dificultatea de a de a comunica între generaţii diferite, raportul greşit de cuplu al copiilor ajunşi adulţi sau consecinţele unor conflicte nerezolvate între fii şi părinţi din trecut.[4] Sunt

[2] Vârstnicul ajunge adeseori o fiinţă maltratată sau abandonată. Devine o victimă care nu se poate apăra din slăbiciune sau de frica represaliilor. Unele statistici privitor la violența împotriva vârstnicilor constată că aceasta atinge 10% dintre americanii care au mai mult de 65 de ani. Aceste violenţe nu sunt denunţate la poliţie. Arareori cel care comite aceste violenţe este un străin: în 9 cazuri din 10, potrivit „Asociaţiei Medicale Americane" este o rudă, şi în 3 cazuri din 4 locuieşte cu victima în aceeaşi casă. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 101;

[3] https://chatgpt.com/c/678f5b4e-0c28-8002-8046-43f8d96c1d24 activat la 20 ianuarie 2025;

[4] Este important să reţinem că multe cazuri de violenţă împotriva vârstnicilor rămân nedescoperite şi nepedepsite din cauza stigmatului, izolării sociale sau a fricii vârstnicilor de a raporta abuzul. Comunităţile parohiale în care au fost integraţi aceşti vârstnici când erau activi au un

cazuri în care nu au vrut să se ierte unii pe alţii pentru greşeli ale trecutului. A fi vârstnic înseamnă să ajungi să dai socoteală în faţa propriilor copii, de trecut. Adeseori aceştia îşi tratează părinţii aşa cum au fost trataţi, la rândul lor, în copilărie. Drept urmare, părinţii care au fost hipoafectivi, autoritari şi violenţi, ajung acum să plătească.[5]

Subliniem faptul că linia telefonică pentru vârstnici este un serviciu specializat de asistenţă telefonică creat special pentru a oferi sprijin şi ajutor persoanelor în vârstă; are drept scop principal oferirea unui canal de comunicare pentru vârstnicii care pot avea nevoie de consiliere, informaţii sau asistenţă într-o varietate de situaţii. Iată câteva:

- Consiliere şi ascultare: Linia telefonică pentru vârstnici oferă un loc în care vârstnicii se pot simţi în siguranţă pentru a discuta despre orice îi preocupă sau îi deranjează. Operatorii sau voluntarii de la linia telefonică sunt instruiţi să ofere sprijin emoţional, să asculte şi să ofere consiliere în situaţii de izolare, singurătate, depresie sau anxietate.
- Informaţii şi orientare: Vârstnicii pot apela linia telefonică pentru a obţine informaţii utile despre serviciile disponibile pentru ei, despre drepturile lor, despre programele de asistenţă socială sau despre orice altă întrebare sau nelămurire pe care o pot avea.
- Asistenţă în caz de urgenţă: Unele linii telefonice pentru vârstnici sunt conectate la servicii de urgenţă, ceea ce înseamnă că vârstnicii pot apela în caz de nevoie şi pot primi ajutor rapid, inclusiv intervenţie medicală sau asistenţă în situaţii de urgenţă.
- Combaterea singurătăţii: Singurătatea este o problemă semnificativă pentru mulţi vârstnici, mai ales pentru cei care trăiesc singuri sau au reţele de suport social limitate. Linia telefonică poate servi ca un mijloc de socializare şi conexiune cu alţi oameni, oferind vârstnicilor ocazia de a vorbi şi de a interacţiona cu voluntari sau operatori.
- Promovarea bunăstării: Linia telefonică poate oferi sfaturi pentru menţinerea sănătăţii fizice şi mentale, inclusiv informaţii despre stil de viaţă sănătos, nutriţie, exerciţii şi gestionarea stresului.[6]

---

rol important aici. La fel, organizaţiile şi agenţiile guvernamentale desfăşoară eforturi pentru a conştientiza această problemă şi pentru a oferi resurse şi sprijin atât vârstnicilor, cât şi celor care îi pot abuza sau neglija. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 102;

[5] Întâlnim cazuri în care copiii ajunşi adulţi îşi iau în derâdere părinţii, le ascund ochelarii sau protezele dentare, sau aparatele auditive, îi fură, îi leagă de pat, uneori nu le dau mâncarea sau medicamentele la timp şi – în cazuri extreme – chiar îi bat. Alţii îşi exploatează părinţii sau rup orice legătură cu ei. Nu întâmplător după ce s-a înfiinţat linia telefonică pentru copiii abuzaţi şi linia pentru femei maltratate sau violentate, s-a înfiinţat şi o linie telefonică pentru vârstnicii singuratici, aflaţi în nevoi emoţionale sau agresaţi de familiali. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 104;

[6] https://www.frmr.ro/telefonul-varstnicului/ accesat la 20 ianuarie 2025;

Aceste linii telefonice sunt adeseori gestionate de organizaţii nonguvernamentale, agenţii guvernamentale sau organizaţii caritabile care au ca misiune să îmbunătăţească calitatea vieţii vârstnicilor şi să ofere sprijinul necesar pentru a face faţă diverselor provocări şi nevoi.

2. Maltratarea vârstnicilor versus singurătatea ontologică

Maltratarea bătrânilor este o problemă gravă, foarte serioasă şi complexă, iar existenţa acestui fenomen poate fi atribuită mai multor factori. Este important să subliniem faptul că nu toţi copiii maltratează sau abuzează bătrânii, ci doar un procent mic din populaţie. Motivele pentru care unii oameni pot să comită acte de abuz sau de neglijenţă faţă de bătrâni sunt:

- Stresul şi presiunea: unii membri ai familiei pot simţi o presiune mare atunci când au grijă de părinţii sau bunicii în vârstă, mai ales dacă aceştia au nevoie de îngrijire intensivă continuă. Stresul şi epuizarea pot duce la comportamente abuzive.
- Problemele de sănătate mentală: Persoanele care suferă de tulburări de sănătate mentală, cum ar fi depresia sau anxietatea, pot avea dificultăţi în gestionarea stresului şi pot recurge la abuz.
- Istorie de abuz sau neglijenţă: cei care au fost victime ale abuzului sau ale neglijenţei în copilărie pot dezvolta comportamente similare atunci când devin adulţi.
- Consumul de substanţe: abuzul de alcool sau recursul la droguri poate contribui la comportamente abuzive.
- Lipsa de educaţie şi conştientizare: unii nu sunt conştienţi de drepturile şi nevoile bătrânilor sau pot avea prejudecăţi şi stereotipuri negative faţă de aceştia.
- Izolarea socială a bătrânilor poate facilita – celor care îi îngrijesc – comiterea de acte de abuz sau neglijenţă, deoarece aceşti bătrâni pot avea mai puţin sprijin şi supraveghere din partea altor oameni.[7]

Este important să se înţeleagă că maltratarea bătrânilor este inacceptabilă şi ilegală în multe ţări. Organizaţiile şi agenţiile guvernamentale se implică în prevenirea şi combaterea abuzului împotriva bătrânilor prin educaţie, campanii de conştientizare şi intervenţii legale. Cei care sunt martori la maltratarea unui bătrân sau suspectează că cineva este victima abuzului, este important să raporteze acest lucru autorităţilor competente pentru a proteja persoana în cauză.

Există şi forme de violenţă subtilă, iar nu explicită, contra vârstnicilor; un exemplu clar este abandonarea periodică a vârstnicilor în case de

[7] https://chatgpt.com/c/678e1711-f378-8002-8063-e08e2422dc21 accesat la 20 ianuarie 2025;

bătrâni în anumite perioade ale anului; este vorba despre o expulzare a lor din nucleul familial pentru confortul tinerilor care pleacă în concediu. Este o violenţă afectivă care se exprimă împotriva celui mai silenţios segment din societate; recurge la această exprimare plastică doctorul psihiatru Giacomo Dacquino: „vârstnicii victimizaţi de cei apropiaţi în apoteoza riturilor de concediu estival".[8]

Continuă medicul Giacomo Dacquino: „Când dificultăţile vârstnicilor se accentuează şi problemele lor interferează cu aspiraţiile la comoditate ale descendenţilor, bătrânii ajung să fie trimişi definitiv la un ospiciu." Aceasta însă va avea consecinţe pentru cel care se simte eliminat precum un obiect inutil, dar va avea şi implicaţii de natură socială şi economică. Lipsa de afecţiune din partea membrilor familiei într-o perioadă în care se are o mare nevoie de aceasta (tocmai din cauza pierderii auto-suficienţei) îi face pe vârstnici să simtă singuri. Uneori se vor simţi chiar disperaţi şi în imposibilitate de a reacţiona.[9]

Sunt şi cazuri în care vârstnicul parcă n-ar mai vrea să trăiască tocmai pentru că se simte ocupantul unui spaţiu fizic şi psihologic puţin disponibil în înghesuielile urbane, fapt ce afectează convieţuirea, implicând tensiuni şi limitări.[10] Orice raport intrafamilial, fie el între soţi, fie între părinţi-copii, dobândeşte sau îşi pierde semnificaţia în funcţie de tipul de relaţie afectivă care s-a instaurat. Nici în trecut coabitările nu erau uşoare, de aceea există aşa de multe glume privitoare la „soacre", dar actualmente modul de a trăi al copiilor ajunşi adulţi e foarte diferit de cel al vârstnicilor. Se nasc tensiuni între generaţii şi bătrânii ajung să se simtă foarte străini de propria familie. Îşi dau seama că trăiesc cu persoane pe care nu le mai cunosc, chiar dacă le sunt, din punct de vedere biologic, părinţi. Aşa că nu mai rămâne spaţiu decât pentru salutul de dimineaţa, şi acesta rece, for-

---

[8] Ne referim la plasarea vârstnicilor într-un centru social cu prilejul sărbătorilor, când cei mai tineri vor să plece de acasă; bătrânii devin o problemă similară florilor ce trebuie udate, câinelui ce trebuie hrănit sau peştişorului portocaliu din acvariu care trebuie între timp îngrijit. Şi în aceste perioade spitalele par a fi locurile cele mai potrivite pentru a-i plasa pe bătrâni pentru că ei „oricum n-au dreptul la vacanţă, întrucât s-au odihnit întregul an". Giacomo Dacquino, „Guarire l'amore. Strategie di speranza per la famiglia di oggi", San Paolo Edizioni, 2014, p. 133.

[9] Solitudinea poate să fie frumoasă pentru o seară, pentru o săptămână, dar devine un infern dacă e prelungită în timp, dacă este permanentizată. Bătrânului neputincios, prizonier al amintirilor şi al nostalgiilor, nu-i rămâne decât singurătatea şi constatarea că „şi-a pierdut pofta de a trăi". Ziua devine foarte lungă, chiar eternă, când stă întins pe pat, priveşte tavanul fără să vadă nimic, iar tinerilor le convine să creadă că aceste atitudini sunt generate de arterioscleroză. *Ibidem.*

[10] În plus, în zilele noastre, tinerii căsătoriţi pretind o totală libertate de cuplu, refuzând să locuiască cu părinţii; şi chiar în cazurile de convieţuire sub acelaşi acoperiş, acceptă puţin din ceea ce mama sau tata le transmit lor. Se consideră mai evoluaţi, gândesc că ei ştiu mult mai mult şi n-au ce face cu sfaturile bătrânilor, cu excepţia solicitărilor de ajutor în caz de lipsuri financiare sau de o eventuală asistenţă pentru creşterea copiilor, adică nevoia de „babysitter". Aceasta întrucât costă foarte mult tinerele „baby sitter" disponibile prin agenţiile de forţă de muncă. *Ibidem.*

mal, şi apoi interacţiuni rapide, trecătoare, sau doar tentative de a discuta cu interlocutori absenţi.[11]

Cu trecerea timpului, odată cu apropierea de vârsta a patra, raportul dintre generaţii (poate şi datorită faptului că vârstnicul dobândeşte tot mai multă smerenie) devine mai calm: e adevărat, cu o condiţie, ca ambele generaţii să trăiască separate în locuinţă şi în administrarea menajului. Atunci bătrânii dobândesc un rol de „vizitatori ocazionali". E vorba de o relaţie afectivă potrivit formulei „intimitate, dar de la distanţă".[12]

Drept urmare, familia mononucleară, dimensiunile limitate ale apartamentelor, ritmurile de lucru, preocupările feminine extradomestice, tensiunile şi conflictele intergeneraţionale îl expulzează pe vârstnic din lumea familială unde la început era respectat şi îngrijit, şi unde, în trecut, îşi încheia existenţa.

3. Să cultivăm în noi înşine aşteptări de recunoştinţă din partea propriilor copii?

Adeseori în cabinetele psihiatrilor ajung pacienţi care spun „Vă rog să nu spuneţi copiilor mei că v-am spus acestea, căci m-ar certa, şi n-ar ajuta cu nimic, iar la problemele mele aş adăuga una în plus!" Fraze similare le este dat şi duhovnicilor să audă la spovedanie. Aceste situaţii ne învaţă faptul că nici tatăl, nici mama nu ar trebui să-şi cultive aşteptări de recunoştinţă din partea propriilor copii. Fiecare părinte trebuie să-şi dea seama că uneori egoismul filial nu are concurenţă, iar vârstnicii nu trebuie să conteze pe eventuale consolări venite din partea descendenţilor. Sau să nu aştepte aceste consolidări, cel puţin până când copiii lor vor deveni, la rândul lor, părinţi. Uneori însă, nici atunci.[13]

---

[11] Nu e obligatoriu să trăieşti izolat pentru a te simţi singur. Te poţi simţi foarte singur chiar şi în familie şi atunci solitudinea e şi mai disperată. Pentru că există şi tăceri care ucid, dureri care deschid răni necicatrizate şi care obligă la o separaţie în propria casă. Există câte o scală de evaluare a intensităţii fiecărei emoţii, inclusiv pentru evaluarea durerii. Şi pe primul loc stă aici trădarea părinţilor de către fiu sau fiică. Îndepărtarea fizică e mai puţin dureroasă decât cea afectivă; în anumite cazuri sunt de preferat amintirile pozitive. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 176;

[12] Graţie medicinei şi tehnologiei, vârstnicii n-au fost niciodată aşa de numeroşi precum astăzi, dar nici atât de singuri. În ţările europene doar 2 % din vârstnici locuieşte împreună cu propriii copii. În Italia 1/4 dintre cei care au peste 65 de ani trăieşte singur, în locuinţă privată. Adeseori anumite drame de familie sunt rezultatul lipsei locurilor de cazare, a dificultăţilor economice şi a mobilităţii impuse de locul de muncă. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 177;

[13] Unii fii, ajunşi părinţi, într-adevăr învaţă să se comporte corect cu vârstnicii. Dacă în copilărie sunt capabili mai mult să ceară decât să ofere, începând cu tinereţea îşi vor cultiva autocritica şi simţul responsabilităţii. Toţi vârstnicii au avut – sub o formă sau alta – experienţa constatării de cât de cruzi pot fi uneori tinerii, în special cei ai ultimelor generaţii, care au fost crescuţi cu mentalitatea că vor fi viitorii stăpâni ai lumii. *Ibidem*.

Se întâmplă adeseori ca unii copii să crească într-o atmosferă de viaţă familială care acordă foarte puţină atenţie calităţii sentimentelor. Adică există o dispoziţie spre iubire, dar este gestionată foarte superficial, accentul principal căzând pe bunăstarea materială, pe recompense şi premieri, pe progres economic şi nicidecum pe relaţiile dintre membrii familiei, adică pe dimensiunea relaţională a familiei.[14]

Brusc, doar când vor deveni bătrâni, vor pretinde ca fiii să fie independenţi şi autonomi. Dar aceştia deja au dobândit o mentalitate specifică celui care doar pretinde şi nu oferă niciodată, pentru că au crescut într-o continuă aşteptare în raport cu viaţa. Şi atunci când tatăl şi mama nu mai sunt capabili să dea, copiii nu pot depăşi gândirea paranoică potrivit căreia părinţii sunt răi; ei refuză sau sunt incapabili să recunoască şi să accepte noua situaţie şi noul context.

Ce ar fi atunci de făcut? Cultivarea recunoştinţei faţă de semeni încă din copilărie. Recunoştinţa este abilitatea de a aprecia şi preţui binele primit de la ceilalţi, ceea ce poate contribui la formarea unor relaţii sănătoase, la dezvoltarea empatiei şi la îmbunătăţirea bunăstării lor generale. Iată câteva motive pentru care este benefic să fie încurajată recunoştinţa la vârste fragede:

- Dezvoltarea abilităţii de a aprecia: Cultivarea recunoştinţei îi ajută pe copii să înţeleagă importanţa beneficiilor pe care le primesc de la ceilalţi. Învăţând să aprecieze, ei devin mai conştienţi de bunurile materiale, de sprijinul emoţional şi de eforturile celorlalţi.
- Dezvoltarea empatiei: Recunoaşterea bunătăţii altora îi poate ajuta pe copii să dezvolte empatie, înţelegând cât de important este să-i aprecieze pe cei din jur. Aceasta poate contribui la formarea relaţiilor sănătoase şi la evitarea egoismului excesiv.
- Îmbunătăţirea relaţiilor: Copiii educaţi în spiritul recunoştinţei sunt mai puţin predispuşi să fie nemulţumiţi sau să se plângă în mod constant. Aceasta poate duce la relaţii mai bune cu părinţii, prietenii şi ceilalţi adulţi.
- Creşterea bunăstării: Recunoştinţa poate contribui la o mai mare mulţumire interioară şi bunăstare lăuntrică. Copiii care sunt recunoscători sunt mai puţin predispuşi la sentimente de frustrare, răzvrătire, nemulţumire şi mai deschişi spre experienţe pozitive.[15]

---

[14] Acest tip de comportament este în consens cu mentalitatea actualei societăţi consumiste care vrea, înainte de toate, să asigure progeniturii un anumit nivel economic şi social bun; nu-i deci de mirare faptul că tinerii vor satisface mai întâi nevoile materiale ale vârstnicilor, ale părinţilor ajunşi bunici, şi le vor ignora pe cele afective. În alte cazuri mulţi din copii cresc doar biologic, dar nu cresc şi psihologic şi spiritual, din cauza părinţilor care nu vor să favorizeze nici să promoveze creşterea psiho-afectivă, ci cultivă inconştient dependenţa copiilor de ei, întrucât aceasta îi face să se simtă importanţi. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 176;

[15] https://chatgpt.com/c/678e1711-f378-8002-8063-e08e2422dc21 accesat la 20 ianuarie 2025;

Pentru a cultiva recunoştinţa în rândul copiilor, se poate recurge la următoarele strategii:

- Modelăm sentimentul de recunoştinţă prin exprimarea propriilor noastre mulţumiri pentru lucruri mici sau mari.
- Încurajăm copiii să împărtăşească lucrurile pentru care se simt recunoscători în mod constant;
- Vorbim cu ei despre beneficiile recunoştinţei şi de ce este important să aprecieze ceea ce primesc.
- Implicarea lor în acţiuni de voluntariat sau în proiecte de ajutorare a altora pentru a-i ajuta să înţeleagă impactul pozitiv al recunoştinţei.[16]

În concluzie, cultivarea recunoştinţei în rândul copiilor este o practică benefică, cu efecte colosale asupra dezvoltării lor emoţionale şi sociale. Acesta poate contribui la formarea unor adulţi mai empatici, mai fericiţi şi cu relaţii mai sănătoase.

Dar, în oglindă cu această cultivare a recunoştinţei la propriii copii, se cuvine, oare, să cultivăm în noi înşine aşteptări de recunoştinţă din partea lor, faţă de noi, când vom fi bătrâni? La această întrebare, iată ce răspuns precaut ne dă „Inteligenţa Artificială": „În general, este important să cultivăm relaţii de respect, iubire şi recunoştinţă în familie, indiferent de vârsta membrilor familiei. Cu toate acestea, aşteptarea explicită de recunoştinţă din partea copiilor atunci când devenim bătrâni trebuie abordată cu grijă, căci ne situăm pe un tărâm sensibil. Există câteva aspecte de luat în considerare:

- Comunicare deschisă: În loc să aşteptaţi recunoştinţa fără să o menţionaţi, puteţi comunica cu copiii dumneavoastră despre nevoile şi aşteptările dumneavoastră pe măsură ce înaintaţi în vârstă. Este important să vă exprimaţi dorinţele şi să discutaţi deschis despre cum vă pot ajuta sau susţine în mod practic.
- Recunoaşterea reciprocă: Recunoaşterea şi recunoştinţa ar trebui să fie reciproce în relaţiile familiale. Învăţaţi-i pe copii să aprecieze ceea ce au primit de la dumneavoastră, dar fiţi deschişi şi recunoscători faţă de contribuţiile lor la buna dumneavoastră stare şi bunăstare.
- Apelaţi la surse multiple: În calitate de părinte în vârstă, este important să aveţi o reţea de sprijin şi resurse suplimentare pentru a vă asigura că aveţi acces la îngrijire şi suport, indiferent dacă copiii sunt sau nu disponibili pentru a vă ajuta.
- Respectaţi deciziile şi alegerile copiilor: Este important să recunoaşteţi că copiii dumneavoastră au propriile vieţi, responsabilităţi şi limite. Dacă nu pot oferi sprijin într-un anumit moment, este important să înţelegeţi şi să respectaţi deciziile lor.[17]

---

[16] *Ibidem.*

[17] https://chatgpt.com/c/678e1711-f378-8002-8063-e08e2422dc21 accesat la 20 ianuarie 2025;

Este mai eficace să cultivăm recunoştinţa şi legăturile familiale bazate pe respect şi iubire, fără a aştepta recunoştinţa într-un mod impus, directiv sau controlator. Comunicarea deschisă, înţelegerea reciprocă şi recunoaşterea reciprocă vor contribui la o relaţie familială mai sănătoasă şi mai armonioasă pe termen lung.

4. Tratamentul rezervat de către descendenți, vârstnicilor

Copiii, până sunt mici, pretind timp, atenţie şi dialog. Pun întrebări şi doresc răspunsuri; nu doresc predici, ci disponibilitate. Cel mai mult îşi doresc ca părinţii lor să-şi intre în rolul de părinţi. Le creează o mare dificultate faptul că tatăl şi mama nu-şi menţin rolul, când se comportă ca prieteni. Cei mai buni părinţi nu sunt aceia care ştiu să se joace cu propriii copii, ci aceia care sunt capabili să-i asculte, oferindu-le o contribuţie afectivă şi educaţională.

Când lipseşte fizic un părinte din casă sau figura lui este din punct de vedere psihologic puţin semnificativă, adică periferică, copiii vor deveni mult mai revoltaţi în faţa regulilor, având comportamente rebele şi foarte deseori, comportamente deviante. Şi nu va fi deloc uşor pentru ei, când va sosi vremea, să fie adevăraţi „amici" ai părinţilor ajunşi bătrâni, care le-au oferit lor cândva doar camaraderie. Un tată sau o mamă nu trebuie să aibă frică de propriii copii; aceştia, pentru a creşte sănătos, au nevoie atât de felicitări, cât şi de frustrări, atât de elogii, cât şi de reguli, părinţii trebuind să exercite un rol autoritar, care este în responsabilitatea lor, rol de care au nevoie copiii pentru a creşte sănătoşi.[18]

Construcţia individualităţii este un proces psihologic foarte complex. Copilul trebuie, de fapt, să depună mult efort pentru a învăţa că celălalt este diferit, cu exigenţe personale proprii, fapt care impune limite căutării lui de plăcere infantilă.[19] A oferi deci unui copil norme de viaţă este un lucru pozitiv pentru maturizarea lui psihologică; a-l face apoi să le observe, explicându-i utilitatea lor, foloseşte la construcţia respectului de sine, din

[18] Pentru a fi buni educatori este necesar să învețe să devină autoritari. Autoritatea corespunde capacității de a gestiona democratic o poziție de putere, fără strivire, echivalează deci cu autoritate liber acceptată și recunoscută; nu are nimic de-a face cu autoritarismul, care presupune abuzul de autoritate. Acesta este considerat drept o formă de guvernare opusă democrației, în care puterea este distribuită și supusă controlului și responsabilității publice. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 179.

[19] Situația este suspectă când un copil critică pe toți și pe toate în numele unei iluzorii pofte de libertate și pentru a-și proteja comoditatea; sau când vehiculează alternative de a-și trăi viața, propunând un vagabondaj fără un scop valid sau când amenință cu fuga trebuie să privim la familia lui pentru a-i înțelege comportamentul. Dacă va continua să crească rău, mai repede sau mai târziu, aceste tendințe ale lui se vor concretiza punctual în itinerarii deviante. Și pentru aceasta un părinte care a dat un copil lumii nu va trebui să se oprească în a impune reguli de respectat. *Ibidem.*

care se va naşte şi respectarea celorlalţi, potrivit convenţiilor regulilor sociale şi civile.[20]

În aceste şi multe alte cazuri nu trebuie să ne surprindă dacă copiii deveniţi adulţi nu consolează deloc bătrâneţea părinţilor, ci dimpotrivă, anumite comportamente imature de-ale lor nu sunt altceva decât o un fel de răzbunare faţă de tatăl şi mama, pentru ceea ce au primit în copilărie. Furia lor îşi are rădăcina, de fapt, în insatisfacţiile copilăriei. A-i face pe părinţi să sufere, a-i pedepsi este un obiectiv inconştient. Şi chiar şi cei care afirmă verbal că doresc binele părinţilor lor ajunşi bătrâni, demonstrează altceva prin comportamentul de zi cu zi, ca şi cum ai spune că iubeşti florile, dar apoi uiţi să le pui apă.[21]

E foarte dificil să fim copii buni cu adevărat, pentru că multe raporturi afective, inclusiv cel filial, poate fi ambivalent, cu sentimente contradictorii, cu interese şi indiferenţă, cu respect şi dispreţ, cu dragoste şi ură. Ambivalenţa se referă la coexistenţa unor sentimente opuse sau conflictuale în cadrul relaţiei. Relaţiile afective pot varia în funcţie de mulţi factori, inclusiv natura relaţiei, personalităţile celor implicaţi, experienţele anterioare şi multe altele. Unele relaţii pot fi caracterizate de o afecţiune puternică şi lipsa ambivalenţei, în timp ce altele pot fi caracterizate de conflicte, incertitudine şi sentimente amestecate. Şi o reacţie negativă a celor mai tineri faţă de cei mai vârstnici derivă şi din faptul că aceştia din urmă reprezintă imaginea a ceea ce n-am vrea să devenim cândva.[22]

---

[20] Nu e greu să observăm incoerenţa: pe de o parte avem copilul privat de antrenamentul spre ordine şi disciplină, pe de altă parte, reproşurile făcute ulterior pentru incapacitatea de adaptare şi de sacrificiu sau pentru comportament insolent şi îngâmfat. E naiv să pretindem o etică centrată pe implicare când simţul datoriei a fost substituit de permisivism, onestitatea de păcăleală şi spiritualitatea de hedonism. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 179;

[21] Cu excepţia cazurilor particulare, neînţelegerile dintre părinţi şi copii sunt o adevărată constantă psihologică. Deja Platon, în secolul al IV-lea înainte de Hristos, spunea că mulţi bătrâni se lamentează de tratamentul pe care li-l rezervă descendenţii. Acest lucru se întâmpla şi pentru că oamenii tind să iubească în termeni de „profit", pentru a scoate un avantaj din iubirea lor. Adică exercitarea afectivităţii are şi ea un interes. Este o formă de voinţă narcisistă întrucât se iubeşte doar ceea ce se aseamănă, sfârşindu-se prin a iubi în alţii pe noi înşine, adică a ne iubi pe noi înşine în ceilalţi. *Ibidem*.

[22] În orice familie se gândeşte mai întâi la copil şi apoi la bunic. Sacrificiul are loc pentru copii, nu pentru părinţii bătrâni. Specia ar trebui să se perpetueze şi deci favorizează viitorul. În plus, e importantă perspectiva pe termen lung: mulţi văd copiii lor ca pe nişte investiţii în viitor şi doresc să le ofere cele mai bune şanse în viaţă. Sacrificiile făcute pentru copii pot fi motivate de dorinţa de a le oferi o educaţie de calitate, oportunităţi de dezvoltare personală şi un start bun în viaţă. Vârstnicii, în schimb, sunt la alt stadiu al vieţii: în general, sunt mai independenţi din punct de vedere financiar şi pot avea un suport social mai extins, cum ar fi pensiile şi asistenţa medicală. Copiii pot fi dependenţi de părinţi pentru o perioadă mai lungă de timp, ceea ce poate implica mai multe sacrificii. În plus de aceasta, în cultura noastră există un cult al tineretului, iar copiii sunt priviţi ca o sursă de speranţă şi viitor. Acest lucru poate influenţa modul în care se acordă

5. A trăi „doar pentru copii" este „creștinește" sau dăunător?

A trăi doar pentru propriii copii este o mare eroare, fiind dăunător şi pentru unii şi pentru alţii; şi când ne gândim că acesta a constituit principiu de viaţă pentru mulţi părinţi! Când copiii se simt obligaţi faţă de aşanumitul şi mult-proclamatul „sacrificiu" al părinţilor, nu mai reuşesc să se autonomizeze, adică să crească din punct de vedere psihologic; drept urmare, odată ajunşi adulţi, nu vor avea raporturi corecte, sănătoase de cuplu.

Declară medicul Giacomo Dacquino: „În exercitarea profesiei psihiatrice se întâmplă adeseori să fiu vizitat de câte o tânără de 35 de ani, necăsătorită, însoţindu-şi la consultare părinţii ajunşi vârstnici, iar părinţii se lamentează aşa: „«Tare ne-ar plăcea să nu închidem ochii înainte de a şti că fiica noastră se va descurca singură.»" Sunt părinţi care n-au transmis copiilor lor convingerea că pot afla în ei înşişi soluţiile la propriile probleme. Pentru o viaţă întreagă ei au cultivat la propriii copii imaturitatea, neluând distanţele necesare faţă de dificultăţile lor. S-au implicat excesiv, fără să lase copiii să se descurce pe cont propriu.[23]

Părinţii trebuie să suporte detaşarea de copil. O mamă trebuie să ştie controla şi domina disconfortul provocat de constatarea faptului că al ei copil pleacă în lume, fără să mai aibă nevoie de ea. Numai în aceste condiţii, ea nu-l va pierde. Este absolut normal ca un fiu, pentru a se elibera de dragostea patologică posesivă, de jugul unui părinte dominator, să reacţioneze dur sau chiar brutal. Atunci când i se reproşează că „Am făcut atâtea pentru tine!", se dorește culpabilizarea copiilor. Culpabilizarea este un combustibil foarte bun pentru a ţine vie flacăra dependenţei. Chiar dacă părintele a făcut ceva în interesul copilului, aceasta nu înseamnă că are merite speciale care să justifice datorii speciale din partea copilului. Procreaţia este un act voluntar pe care o persoană responsabilă îl acceptă, cunoscându-i riscurile şi previzibilele dezamăgiri şi luând în calcul şi eventuala lipsă de recunoştinţă.[24]

Dar există şi alt tip de părinţi: persoane instruite, importante, care, preocupaţi de muncă şi de carieră, nu prea au cunoscut concret rolul de

---

prioritate copiilor în familie. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 179;

[23] *Ibidem.*

[24] Mai înainte de a se naşte din uterul matern, copilul trebuie să se nască din psihicul viitorilor părinţi. Dar uneori copilul vine pe lume din greşeală, adică printr-o eroare contraceptivă, alteori dintr-un profund egoism. Pe nedrept se crede că dragostea părintească este lipsită complet de scopuri utilitariste. Aceasta pentru că se poate face un copil nu pentru al dărui vieţii, ci pentru a se sprijini la bătrâneţe pe un baston, adică din calcul, adulţii gândindu-se că vor avea nevoie de cineva la vârsta neputinţelor. Părinţii care îşi abandonează copiii în spital sau îi dau centrelor de asistenţă socială vor ajunge acei vârstnici care se vor mira când, la rândul lor, vor ajunge într-o casă de vârstnici, lăsaţi în seama statului. Giacomo Dacquino, „Libertà di invechiare. Un'arte che si impara", Ed. Internazionale, Torino, 1992, p. 188;

„tată” şi de „mamă”. Sunt vrednici de compasiune pentru că, de obicei, acest tip de părinţi, cu ocazia interviurilor, se declară „prieteni”, „amici” ai propriilor copii, fără să ştie ce repercusiuni va avea acest fapt asupra vieţii lor. Declararea că eşti „amic” al propriilor copii poate să fie interpretată în diferite moduri şi poate avea atât aspecte pozitive, cât şi aspecte negative. În general, o abordare echilibrată este cea mai potrivită în relaţia cu copiii. Aspectele pozitive ale faptului de a fi „amic” al propriilor copii sunt[25]:

- Comunicare deschisă: Declararea că eşti „amic” al copiilor poate să încurajeze o comunicare deschisă şi onestă în familie, în care copiii se simt confortabil să-şi împărtăşească gândurile, sentimentele şi preocupările lor.
- Relaţie apropiată: Dezvoltarea unei relaţii apropiate cu copiii poate contribui la legături emoţionale puternice şi la o înţelegere mai bună reciprocă.
- Sprijin şi încredere: Atunci când copiii îi percep pe părinţi ca pe prieteni, ei pot simţi mai uşor că se pot baza pe ei pentru sprijin şi sfaturi în situaţii dificile.

Aspectele negative ale faptului de a fi „amic” al propriilor copii:

- Rolul de „părinte” implică responsabilităţi specifice, cum ar fi oferirea de îndrumări, impunerea de limite şi educaţie. Focalizarea exclusivă pe prietenie poate neglija aceste responsabilităţi.
- Autoritate: Părinţii trebuie să menţină o anumită autoritate în relaţia cu copiii, pentru a le oferi îndrumare şi pentru a impune limite şi reguli adecvate vârstei.
- Confuzie de roluri: O relaţie strict bazată pe prietenie poate duce la confuzie de roluri şi poate face ca odraslele să simtă incertitudine cu privire la aşteptările şi limitele impuse de părinţi.

Cel mai important este să fie găsit un echilibru între a fi părinţi şi a dezvolta o relaţie de încredere şi prietenie cu copiii. Părinţii pot să fie şi prieteni apropiaţi ai copiilor, dar trebuie să-şi menţină, în acelaşi timp, rolul de părinţi în ceea ce priveşte îndrumarea, educaţia şi stabilirea limitelor. O comunicare deschisă şi înţelegerea reciprocă pot contribui la construirea unei relaţii armonioase în familie.

La întrebarea din titlu vom răspunde deci tranşant: Nu, nu se cuvine ca părinţii să trăiască doar pentru copii. Este important să existe un echilibru sănătos între a fi părinte şi a avea o viaţă proprie. Enumerăm doar câteva motive pentru care acest echilibru este esenţial:

- Autocaracterizare şi bunăstare personală: Părinţii au nevoi şi dorinţe personale care trebuie să fie îndeplinite pentru a se dezvolta şi a menţine o

[25] https://chatgpt.com/c/678e16ae-d4c4-8002-ba06-b3d8904e9e54 accesat la 20 ianuarie 2025;

bunăstare emoţională şi mentală. Neglijarea propriilor nevoi şi dorinţe în favoarea copiilor poate duce la epuizare, stres şi frustrare.

• Modelare sănătoasă: Părinţii care îşi trăiesc propriile vieţi şi urmăresc propriile interese devin modele sănătoase pentru copii. Copiii pot învăţa din exemplul părinţilor cum să-şi gestioneze viaţa personală şi cum să-şi dezvolte pasiunile şi interesele proprii.

• Construirea relaţiilor: Părinţii au nevoie de timp şi energie pentru a menţine relaţii personale, inclusiv relaţia lor de cuplu şi prieteniile. Relaţiile sănătoase cu ceilalţi adulţi sunt importante pentru suport social şi bunăstare emoţională.

• Dezvoltarea copiilor: Copiii au nevoie de modele care să le arate cum să trăiască o viaţă echilibrată şi satisfăcătoare. Prin urmărirea propriilor interese şi dezvoltarea personală, părinţii pot oferi copiilor un exemplu pozitiv.

• Oportunităţi de învăţare: Viaţa ne oferă multe lecţii şi ne propune multe experienţe de trăit. Prin explorarea propriilor pasiuni şi interese, părinţii pot învăţa şi dezvolta noi abilităţi, ceea ce poate adăuga valoare vieţii lor şi, implicit, şi vieţii copiilor.[26]

În concluzie, este important ca părinţii să găsească un echilibru între a fi părinţi şi a-şi trăi propriile vieţi. Acest echilibru poate contribui la bunăstarea părinţilor şi la dezvoltarea armonioasă a copiilor. Părinţii sănătoşi şi fericiţi pot oferi copiilor sprijin şi exemple pozitive în viaţă.

Concluzii: Nu ne este greu să observăm cum atitudinea medicului Giacomo Dacquino faţă de senectute este **îmbibată de realism; prin toate aserţiunile sale, ne invită să transferăm accentul de pe factologie pe versantul sentimentelor,** ca realitate capabilă să infuzeze vârstnicului dinamism, sens şi profunzime în preocupări. Fenomenul maltratării vârstnicilor este nuanţat radiografiat, sarcina intervenţiei salvatoare revenind credinţei, dragostei, speranţei, virtuţile cardinale din creştinism.

În activitatea sa pastorală, preotul se poate inspira enorm din gândirea marelui psihiatru italian; preotul poate apela la gândirea marelui cercetător italian pentru a argumenta şi vertebra cognitiv demersul pastoral orientat spre exponenţii vârstei a 3-a şi a 4-a.

Bibliografie:

• Giacomo Dacquino, *Bisogno d'amore. Superare l'immaturità psicoaffettiva*, Mondadori, 2002;

[26] https://chatgpt.com/c/678f5b4e-0c28-8002-8046-43f8d96c1d24 accesat la 20 ianuarie 2025.

- Idem, *Cartella F/16. Diario din una nevrosi*, SEI, Torino, 1976;
- Idem, *Che cos'è l'amore. L'affetto e la sessualità nel rapporto di coppia,* Ed. Arnoldo Mondadori, Milano, 1994, p. 320;
- Idem, *Credere e amare*, Mondadori, 2000.
- Idem, *Educazione psicoaffettiva*, Edit. Borla, Torino, 1972;
- Idem, *Guarire l'amore. Strategie di speranza per la famiglia di oggi*, San Paolo Edizioni, 2014;
- Idem, *Impara a dire ti amo (prima che sia troppo tardi),* Mondadori, 2013;
- Idem, *Legami d'amore. Come uscire dall'isolamento affettivo*, Mondadori, 1998;
- Idem, *Liberta' di invechiare. Un'arte che si impara,* Societa' Editrice Internazionale, Torino, 1992, p. 200;
- Idem*, Paura di amare. Come evitare e superare i fallimenti affettivi*, Mondadori, 2013;
- Idem, *Psicologia dell'automobilista. L'auto come partner, nel conscio e nell'inconscio*, De Agostini, 1989;
- Idem, *Psicologia di Papa Francesco. Il pensiero din uno psihiatra-psicoanalista*, Edizioni Elledici, Torino, 2017.
- Idem, *Relazioni difficili. Trovare la via della serenità nell'amore, nella sessualità, in famiglia*, sul lavoro, Mondadori, 2006;
- Idem, *Religiosità e psicoanalisi. Introduzione alla psicologia e alla psicopatologia religiosa,* Società Editrice Internazionale, Torino, 1980, 346 p.;
- Idem, *Se questo e amore. Consocersi meglio per imparare a farsi amare*, Edizioni Oscar Mondadori, Milano, 2006, 160 p.
- Idem, *Vivere il piacere,* Società Editrice Internazionale, Torino, 1984, 208 p.

REPREZENTĂRILE ZODIACULUI ÎN ARTĂ

MARCEL MUNTEAN

Abstract:

Zodiac representations are found in the great cultures and civilizations starting from Antiquity, crossing the Jewish sphere and then reaching the area of Byzantine and Eastern Christianity.

The zodiac is the term used to describe the circle with twelve divisions of celestial longitude. The term zodiac derives from the Latin zōdiacus, which means „circle of animals;" although it also contains the image of a woman (Virgo), a man (Aquarius) and two children (Gemini). The only zodiac that is represented only by animals is the Chinese zodiac. Among the examples we note: The carved zodiac called Dendera, the Tallaras zodiac, mosaic from the fourth century, d. In Greece, the pavement mosaic in the Church of San Savino in Piacenza, the Parisian Cathedral, and other churches such as the one known as the Waltham Abbey Church, the Great Lavra of Mount Athos, the Lesnovo Monastery of the fourteenth century, the Sucevița Monastery of the sixteenth century, the Probota Monastery of the sixteenth century, the Living Pilar Church in Georgia dating from the seventeenth century. Representations of the Macedonian zodiac can be found in the narthex of the Church of St. Michael the Archangel in Lesnovo (1349), the Church of the Holy Archangels in Kucheviste (1591), and they can also be seen on the arch in the narthex of the Church of St. George in the Poloshko monastery (1608/9). In all three examples, the Zodiac appears in the illustration of Psalm 148. The theme of the zodiac is present in the masterful composition The Last Judgement and we find it in the exterior painting or on the façade of the Bukovina monasteries, such as: Probota, Voroneț, Moldovița, Humor and Sucevița. The signs are dropped, perhaps as a symbol of the end of time or of the ages when the judgment will take place.

In classical, medieval or modern writings, the inscribed illuminations present the Zodiacal Man - Homo Signorum or „The Man of Signs", or Alphonse Mucha, Zodiac, 1896, lithograph.

Finally, we consider that the signs have been rendered in art, since the beginnings of artistic creation, they have been assimilated by the great cultures and have expressed man's concerns towards the spiritual ones, transposed into signs, symbols and iconic scenes.

Keywords: *zodiac, zodiac cycle, symbol, Last Judgment, This vain world, Psalm 148, zodiac man.*

Reprezentările zodiacale se întâlnesc în marile culturi şi civilizaţii începând din Antichitate, parcurgând sfera iudaică şi mai apoi poposind în aria creştinismului bizantin şi răsăritean. Iconografia temei fiind regăsită şi în arta modernă, uneori chiar în cea contemporană.

Zodiacul (în greacă: ζοδιακός, zōdiakos) este termenul folosit pentru a descrie cercul de douăsprezece diviziuni de longitudine cerească. Termenul zodiac derivă din latinescul zodiacus, care la rândul său provine din grecescul ζοδιακος κύκλος ce desemnează „cerc de animale; " cu toate că el mai conţine, de asemenea imaginea unei femei (Fecioara), a unui bărbat (Vărsătorul) şi a doi copii (Gemenii). Singurul zodiac ce e reprezentat doar prin animale este zodiacul chinezesc.

Semnele zodiacale ori zodiacele sunt figurile simbolice ale zodiacului ce înfăţişează cele douăsprezece constelaţii.[1] În astrologia occidentală, adoptate, mai apoi şi de lumea răsăriteană acestea sunt: Berbec (21 martie-19 aprilie),Taur (20 aprilie-20 mai), Gemeni (21 mai-20 iunie), Rac (21 iunie-22 iulie), Leu (23 iulie-22 august), Fecioară (23 august-22 septembrie), Balanţă (23 septembrie-22 octombrie), Scorpion (23 octombrie-21 noiembrie), Săgetător (22 noiembrie-21 decembrie), Capricorn (22 decembrie-19 ianuarie), Vărsător (20 ianuarie-18 februarie), Peşti (19 februarie-20 martie). Fiecare dintre ele are drept reprezentare un anumit element sau simbol, astfel sunt zodiile de pământ: Taur, Fecioară şi Capricorn, cele de aer: Gemeni, Balanţă şi Vărsător, semnele de apă: Rac, Scorpion şi Peşti, iar semnele de foc: Berbec, Leu şi Săgetător[2].

Din cele mai vechi timpuri, zodiacul a fost utilizat universal pentru a prezice sau reflecta caracteristicile personalităţii. Acesta fie din cultura chineză ori mesopotamiană, fie din Valea Indusului, ori fie din spaţiul egiptean sau din orice altă cultură, reflectând filozofia antică şi legându-se deseori de Astrologie, în sensul său cel mai larg desemnând căutarea unui scop în ceruri.

---

[1] *DEX, Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Ed. Univers enciclopedic, Bucureşti, 1998, p. 1189.

[2] Jean CHEVALIER, Alain GHEERBRANDT, *Dicţionar de simboluri*, vol. III P-Z, Ed. Artemis, Bucureşti, 1995, p. 499.

Din tradițiile antice elene știm că grecii și-au moștenit cunoștințele despre cer de la mesopotamieni, iar aceștia le-au preluat de la sumerieni.

Ca un exemplu elocvent reținem *Zodiacul sculptat Dendera* (sau zodia Denderah) (Fig. 1). Acesta este un basorelief egiptean cunoscut, el se vizualizează pe tavanul pronaosului (sau a porticului) unei capele dedicate zeului Osiris din templul Hathor din Dendera. El păstrează imagini ale Taurului – fiind redat un taur și semnul Balanței- prin detaliul solzilor gravați (Fig. 2)[3].

Un alt exemplu este mozaicul cu tema *zodiacului din sinagoga Beth – Alpfa* ce are în centru figurat simbolul solar al lui Apollo, înfățișat pe un car tras de patru cai. Cele douăsprezece luni par redate simbolic prin animale sau figuri antropomorfe, așa cum e cazul Fecioarei.

Podeaua unei băi decorată cu un mozaic ce înfățișează zodiacul este recunoscut drept *Zodiacul de la Tallaras*, el reprezintă o structură organizată asemeni unei roți împărțită în 12 părți egale având simboluri reîntâlnite mai târziu în aria occidentală (Fig. 3)[4].

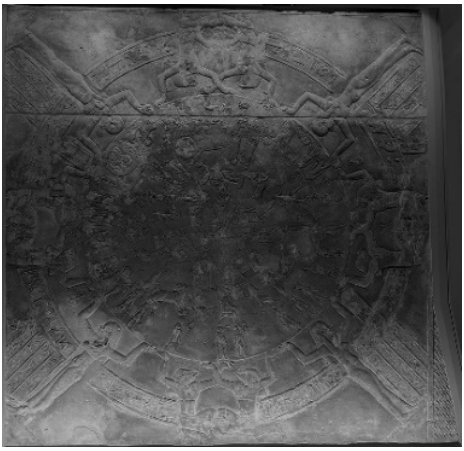

Fig. 1 *Zodiacul Dendera*, relief, 2. 500 î. Hr., Muzeul Luvru, Paris[5]

Fig. 2 *Ciclul zodiacal*, mozaic, sec. al VI-lea, sinagoga Beth-Alpfa[6]

[3] https://en.wikipedia.org/wiki/Dendera_zodiac, accesat 06. 01. 2025.
[4] https://www.iris28.art/post/in-the-stars-art-and-the-western-astrological-zodiac, accesat 06. 01. 2025.
[5] https://en.wikipedia.org/wiki/Dendera_zodiac#/media/File:Zodiaque_de_Dend%C3%A9ra_-_Mus%C3%A9e_du_Louvre_Antiquit%C3%A9s_Egyptiennes_D_38_;_E_13482.jpg, accesat 06. 01. 2025.
[6] https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/25/Mosaic_Zodiac_from_Synagogue_in_Beit_Alpha%2C_Israel%2C_6th_Century_%2831858682362%29.jpg, accesat 06. 01. 2025.

Fig. 3 *Zodiacul Tallaras*, mozaic, sec. al IV- lea, d. Hr., Grecia[7]

Cu precădere în decorurile sculptate şi mozaicate apar primele reprezentări ale zodiacului şi în spaţiul bisericesc, începând din veacul al XII-lea. Ca un prim exemplu reţinem mozaicul pavimentar cu *Zodiacul din Biserica San Savino* din Piacenza. În acest caz semnele zodiacale sunt asociate cu diferite munci agricole (Fig. 4). Tot la fel menţionăm *Zodiacul pavimentar* aflat în Baptisteriul din Florenţa, acesta datează din secolul al XII-lea (Fig. 5) şi de asemenea de *Zodiacul pavimentar* aflat la *Biserica San Miniato al Monte*, tot din Florenţa, el provine din 1207 (Fig. 6). Acest exemplu este relevant pentru a înţelege accentul care se pune pe câteva zodii şi simboluri: soarele, peştii şi taurul, ca elementele ce se regăsesc în iconografia şi simbolismul creştin. Accentul pe astrologie combinat cu simbolismul creştin pare să fie o constantă a secolului al XIII-lea, întâlnit la San Miniato al Monte. Caracteristicile peştilor şi a taurului prin analogie cu Hristos sunt utilizate în mod semnificativ şi subliniat, demonstrând astfel cum tradiţiile astrologice şi ermetice au continuat să pătrundă în arta şi simbolismul medieval. Tradiţia astrologică este văzută ca unul dintre multele curente antice de influenţă asupra minţii medievale care s-a concentrat pe simbolism, atât în artă, cât şi în decoraţiunile arhitecturale. La San Miniato zodiacul este folosit pentru a lega tărâmurile pământeşti de cele cereşti, într-un efort sistematic de încreştinare a astrologiei păgâne puse în slujba mediului teologic[8].

Catedrala Chartres înălţată în mare parte între 1194 şi 1220 a fost înălţată în perioada Romanicului şi a Goticului. Împreună cu alte detalii sculptate cu migală din aria iconografiei creştine apare şi *Zodiacul astrologic* prezentat în mai multe cazuri. În mijlocul timpanului central al portalului de vest îl vizualizăm pe Hristos într-o mandorlă fiind înconjurat de cele douăspre-

[7] https://www.iris28.art/post/in-the-stars-art-and-the-western-astrological-zodiac, accesat 15 01. 2025.
[8] *Cf.* Valerie SHRIMPLIN, *The Church of San Miniato al Monte*, Florence: Astronomical and Astrological Connections, pp. 28, 29, 31, 32.

zece semne zodiacale. Portalul de sud, ce provine de mai târziu din secolul al XIII-lea, are, de asemenea sculpturi ce redau semnele zodiacale, vicii şi virtuţi omeneşti (Fig. 7). În spaţiul interior al edificiului religios francez, vitraliile sunt decorate şi cu binecunoscutele simboluri zodiacale (Fig. 8).

Alături de catedrala franceză şi alte biserici, asemeni celei cunoscute drept *Waltham Abbey Church* opera lui Edward Poynter din 1860, au decoruri cu semne zodiacale (Fig. 9).

Având în vedere paralela care se face în iconografia bizantină dintre semnele zodiacale şi viaţa omului (muncile şi lunile anului) oglindite în *Erminia picturii bizantine* a lui Dionisie din Furna, temele unde se pictează cele douăsprezece zodii cunoscute şi precizate sunt: *Judecata de Apoi* şi *Lumea aceasta zadarnică*.

În prima compoziţie iconică zodiacul este zugrăvit pe un filacter monumental pe care îl deschid îngerii şi se află pictat în registrul superior al magistralei *Judecăţi de Apoi*.

Cel de-al doilea subiect este întâlnit în spaţiul monastic, deci se găseşte ilustrat mai rar; cu toate acestea călugărul athonit menţionează următoarele: „şi între rotocolul al doilea, fă de jur împrejur douăsprezece căsuţe, şi între-acestea pe cele 12 zodii ale celor 12 luni. Şi te socoteşte bine, ca la fieştecare anotimp să pui lângă el pe cuvenitele lui zodii, adică aşa: la primăvară să pui pe berbece, pe taur şi pe gemeni; lângă vară [să pui]; racul, leul şi fecioara; lângă toamnă cumpăna, scorpia şi pe săgetător, iar la iarnă cornul de capră, vărsătorul de apă şi peştele…" autorul precizează ca deasupra fiecărei zodii să fie inscripţionat numele lunilor: „la berbece scrie martie (mărţişor); la taur scrie aprilie (prier); la gemeni-mai (floral); la rac - iunie (cireşar); la leu-iulie (cuptor); la fecioara -august (măsălar); la cumpăna-septembrie (răpciune); la scorpie -octombrie (brumărel); la săgetător-noiembrie (brumar); la cornul de capră – decembrie (andreia); la vărsător de apă-ianuarie (genar); la peşte-februarie (făurar)".[9]

În aria răsăriteană semnele zodiacale sunt vizibile, în mod special în frescele bizantine încă din cel de-al X-lea secol, ca exemple reţinem: Marea Lavră de la Muntele Athos (apar la baza bolţii şi în pridvor), Mănăstirea Lesnovo (apar în naos pe latura de nord) din secolul al XIV-lea, Mănăstirea Suceviţa din secolul al XVI-lea (apar în pridvor închis pe laturile de nord şi de sud şi o au în centru pe boltă pe *Maica Domnului Orantă cu Pruncul*), Mănăstirea Probota secolul al XVI-lea (pridvorul închis - au în centru pe *Hristos Pantocrator* – (Fig. 12), Biserica Living Pilar din Georgia ce datează din secolul al XVII-lea. În acest ultim exemplu Hristos apare în mijlocul sem-

[9] *Erminia picturii bizantine după versiunea lui Dionisie din Furna*, Ed. Mitropoliei Banatului, 1979, pp. 284, 285. În continuare, autorul înfăţişează pentru fiecare anotimp câte o figură umană cu simbolurile acestora: toiag, căciulă, sceră, fructe, frunze etc.

nelor zodiacale. Reprezentările zodiacului din Macedonia se găsesc în pronaosul *Bisericii Sfântului Arhanghel Mihail* din Lesnovo (1349) (Fig. 10, 11), altele sunt văzute pe icoana cu inscripţia „Lăudaţi-l pe Domnul" din biserica Sfinţilor Arhangheli din Kucheviste (1591) ele mai putând fi văzute şi pe arcul din pronaosul bisericii Sf. Gheorghe din mănăstirea Poloshko (1608/9).

În toate cele trei exemple, *Zodiacul* este preluat din Psalmului 148, fiind o ilustrare a sa. Analiza reprezentării psalmului relevă faptul că imaginea este îmbogăţită cu semnele zodiacului, detaliu ce ne arată că aceste mărturii plastice din teritoriile macedonene pot contribui la studiul dezvoltării acestei iconografii, mai puţin prezente în alte lăcaşuri de cult. Asemenea exemple sunt printre cele mai vechi păstrate în arta bizantină şi cea post-bizantină. La Biserica Mănăstirii din Lesnovo, simbolurile zodiacale au fost compuse şi îmbogăţite cu un număr de figurări ale planetelor, ele sunt grupate de-o parte şi de alta a lui Hristos şi a îngerilor.

Fig. 4 *Zodiacul pavimentar*, mozaic, sec. al XII-lea, Biserica San Savino din Piacenza.[10]

Fig. 5 *Zodiacul pavimentar*, marmură, Baptisteriu, sec. al XII-lea, Florenţa[11]

[10] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Basilica_di_San_Savino_(Piacenza),_mosaico_con_segni_zodiacali_entro_medaglioni,_prima_met%C3%A0_del_secolo_xii_16.jpg, accesat 06. 01. 2025.

[11] https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Interior_of_the_Florence_Baptistry_-_Floor_zodiac_rose#/media/File:Battistero_di_firenze,_pavimento,_rosone_dello_zodiaco_01.JPG,

Fig. 6 *Zodiacul pavimentar*, marmură, Biserica San Miniato al Monte, 1207, Florenţa[12]

Fig. 7 *Semnele zodiacale*, basorelief, sec. al XII-lea, Catedrala, Chartres[13]

Fig. 8 *Balanţa, Semnele zodiacale*, vitaliu, sec. al XII-lea, Catedrala, Chartres[14]

accesat 14. 02. 2025.

[12] https://www.valerieshrimplin.com/pdfs/2010sminiatoshrimplinproofspdf.pdf, accesat 14. 02. 2025.

[13] https://i0.wp.com/theswedishparrot.com/swedish/wp-content/uploads/2014/07/Tympan-du-portail-central-de-la-cath%C3%A9drale-de-Chartres.jpg?ssl=1, accesat 06. 01. 2025.

[14] https://www.lavieb-aile.com/article-le-vitrail-des-mois-et-du-zodiaque-de-la-cathedrale-de-chartres-122018183.html, accesat 06. 01. 2025.

În compoziţia „Laudă Domnului”, Mântuitorul este înfăţişat în partea centrală, în timp ce simbolurile zodiacale, împreună cu Soarele şi Luna, sunt compuse în cele patru puncte simetrice, în stânga şi în dreapta lui Iisus. În Poloshko, această compoziţie, ni-l înfăţişează pe Iisus cu corul de îngeri, acesta din urmă este plasat în centrul temei fiind înconjurat de simbolurile zodiacului, precum şi de lună şi de soare. Zodiacul complet ce se vede, asemeni unui cerc care îl înconjoară pe Hristos apare pentru prima dată în Poloshko, incluzând toate ilustraţiile ulterioare ale acestei compoziţi.

Tema zodiacului e prezentă în monumentala compoziţie, cunoscută cu numele de *Judecata de Apoi* şi o întâlnim în pictura exterioară, mai exact pe faţada mănăstirilor bucovinene, precum: Probota, Voroneţ, Moldoviţa, Humor şi Sucevița, deja pomenită. Semnele sunt picatate, probabil ca un simbol al sfârşitului timpului ori a veacurilor, atunci când va avea loc judecata finală sau cea de obște.

În scrierile clasice, medievale sau moderne, anluminurile înscrise prezintă *Omul zodiacal - Homo Signorum* sau „Omul semnelor”. Acestea exprimă o formă complexă de asimilare a diverselor părţi ale corpului cu semnele zodiacului, deja încetăţenite: Berbecul - capul, Taurul – gâtul, Gemenii - braţele, Racul - pieptul, Leul - inima, Fecioara – stomacul (burta), Balanţa – bustul (şezutul), Scorpionul – organele genitale, Săgetătorul – picioarele (coapsele), Capriconul (genunchii), Vărsătorul, (piciorul inferior, gambele) Peştii (picioarele) (Fig. 11 şi 12).

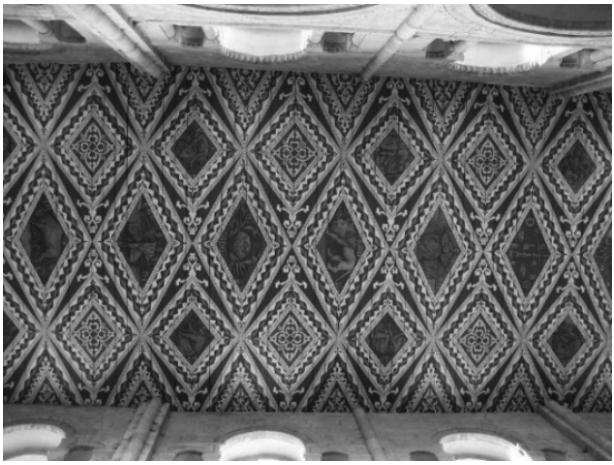

Fig. 9 Edward Pointed, *Zodiacul*, plafon pictat, sec. al XIX-lea, Waltham Abbey Church[15]

[15] https://www.geograph.org.uk/photo/2430776, accesat 15. 01. 2025.

Fig. 10 *Zodiacul*, frescă, 1349, Biserica Sfântul Arhanghel Mihail din Lesnovo[16]

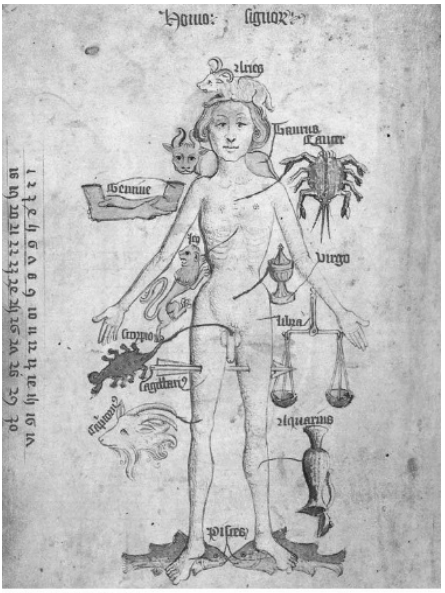
Fig. 11 *Zodiacul*, frescă, 1349, Biserica Sfântul Arhanghel Mihail din Lesnovo[17]

[16] https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Slavic_Zodiac#/media/File:Frescos_from_the_Michael_the_Archangel_Church_of_Lesnovo_014.jpg, accesat 15. 01. 2025.
[17] https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Slavic_Zodiac#/media/File:Frescos_from_the_Michael_the_Archangel_Church_of_Lesnovo_014.jpg, accesat 15. 01. 2025.

Fig. 12 *Zodiile*, frescă, sec. al XVI-lea, Mănăstirea Probota[18]

Zodiac Man, labelled 'Homo signorum'.
Guild Book of the Barber Surgeons, c1488.
BL MS Egerton 2572 f. 50v.

Fig. 13 și Fig. 14 *Omul zodiacal*, miniatură, sec. al XV-lea[19]

[18] https://www.polarh.ro/probota.html, accesat 15. 01. 2025.
[19] https://alchemicaldiagrams.blogspot.com/2012/11/zodiacal-man.html, accesat 15 01. 2025.

Fig. 15 Alphonse Mucha, *Zodiac,* litografie,1896[20]

Alphonse Mucha înfăţişează un portret feminin văzut din profil având în jurul capului un cerc asemeni unei pălării circulare pe a cărei suprafaţă sunt încorporate simbolurile alegorice zodiacale (Fig. 15). Compoziţia este simetrică şi se armonizează în stilul dominat pur decorativ ce se înscrie în curentul Art Nouveau. Stilul decorativ se îmbină cu semnificaţia simbolică într-o rostire estetică elegantă, rafinată. Cromatica de culori calde ocru, oranj, auriu stau armonios în raport cu brunul şi albastrul reconfortant.

Finalizând considerăm că zodiile au fost redate în artă, încă de la începuturile creaţiei artistice ele fiind asimilate de marile culturi şi au exprimat preocupările omului către cele spirituale, transpuse în semne, simboluri şi scene iconice.

În mod special în arta creştină ciclul zodiacal este prezent ca o mărturisire a succesiunii timpului măsurat în ciclul vieţii şi în trecerea timpului (zile, luni, anotimpuri şi ani), având în centrul chipul veşniciei divine.

[20] https://farm7.staticflickr.com/6231/6389474675_5f02c95077_b.jpg, accesat 18. 01. 2025.

Predica ortodoxă românească *online*: între oferta motoarelor de căutare şi selectarea informată[1]

Liviu Vidican-Manci[2]

Abstract:

The present study aims to explore the accessibility of Orthodox sermons in the virtual environment. The enormous capacity of search engines to generate answers in fractions of seconds does not guarantee the verified quality of the result. This is the responsibility of the administrators of institutional or private domains and sites. Under these circumstances, we have tried to find out in a concrete way, using keywords, what content users interact with when they first use general terms such as „sermon" or teaching word". Is it possible for a user of Orthodox faith, but poorly catechized, to be misdirected in his search for homiletical discourses? What is the Church doing to avoid such situations? Should we act in some way? In addition to official channels, should the Church also have private channels that focus exclusively on providing words of doctrine?

Keywords: *Orthodox sermons, search engines, sermons, Romanian Orthodox Church*

Accesibilizarea Internetului a favorizat, dar a şi forţat ca o parte din activitatea cotidiană să se transfere din ceea ce numim real în ceea ce se cunoaşte drept on-line. Nu e vorba doar de activităţile economico - financiare, tehnologice, media, culturale, politice şi sociale, ci chiar de activităţile religioase. Bisericile de tradiţie creştină fie ele protestante, catolice sau ortodoxe s-au văzut obligate să urmeze transferul tehnologic. Dacă pentru protestanţi şi

[1] Textul a fost publicat în limba franceză în Revista *Teologia,* 4. 2023, vol. 97 (4), pp. 121-131.
[2] Lector al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, email: liviu.vidican@ubbcluj.ro

catolici, respectiv pentru ortodocşii din lumea democratică[3], a fost mai la îndemână schimbarea, pentru Bisericile din fostul bloc comunist procesul a fost mai lent[4]. Totuşi, acum, la mai bine de trei decenii de la deschiderea spre beneficiarul comun, într-o Românie democratică, a ne pune întrebarea asupra prezenţei elementului predicatorial în mediul virtual, se impune, cu precădere din partea catedrei de teologie practică. De aceea interogăm, prin prezenta cercetare, cum am înţeles, la nivel instituţional şi particular, să transformăm accesul a mai bine de 89% dintre români la internet, în oportunitate[5]? Care sunt formele cele mai comune de propovăduire a cuvântului lui Dumnezeu şi care dintre acestea suscită cel mai crescut interes? Cât de eficient este utilizat spaţiul virtual, ţinând cont, că majoritatea platformelor de social media au acces şi utilizare gratuite[6]?

Metodologie

Cu privire la metodologie, subliniem că am apelat la metodele de cercetare din câmpul „digital research methods”[7], mai precis la *net-theology*[8], o adaptare la contextul şi nevoile cercetării din teologia ortodoxă a unor metode verificate în alte domenii ca *netnography* sau *online ethnography*. Discutăm aici şi despre *metoda analizei textului on-line* (textual anylises on-line), aşa cum este descrisă şi definită de Ruth Tsuria[9].

---

[3] Marco GUGLIELMI, *The Romanian Orthodox Diaspora in Italy: Eastern Orthodoxy in a Western European Country*, coll. *Religion and Global Migrations*, Springer International Publishing, Cham, 2022, <https://link.springer.com/10.1007/978-3-031-07102-7>, (accesat în 20 noiembrie 2023).

[4] Liviu VIDICAN-MANCI, *Propovăduirea Evangheliei în Era Digitală*, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2020, pp. 94–140. Aici trebuie să menţionăm că românii de peste graniţe sau, cum îi mai numim, românii din diaspora, au fost în avangarda a tot ce înseamnă „îmbisericirea” noilor tehnologii media de comunicare.

[5] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals, (accesat în 30 decembrie 2023). E foarte important să observăm saltul fenomenal înregistrat în ceea ce priveşte accesul la internet de la 36,4% în 2010 la 89,2% în 2023, o creştere de 53%, cea mai ridicată din Uniunea Europeană.

[6] Realitatea este că nu e nimic gratis. Când ceva e gratuit, marfa suntem noi, mai bine zis timpul nostru.

[7] Ruth TSURIA et all., *Approaches to digital methods in studies of digital religion*, in „The Communication Review” 20, 2 (3 aprilie 2017), https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10714421.2017.1304137. Knut LUNDBY, Giulia EVOLVI, *Theoretical frameworks for approaching religion and new media*, în „Digital Religionn: Understanding Religious Practice in Digital Media”, 2nd, Routledge, London / New York. E importantă, în acest context, sublinirea autoarele K.Lundby şi G. Evolvi, şi anume că cercetările făcute şi metodologiile concepute sunt expresia unei lumi Occidentale, suprasaturate tehnologic şi cu realităţi religioase foarte eterogene. Prin urmare, ceea ce trăim în România sau în partea de Est a lumii comportă nuanţe pe care suntem datori să le descoperim, definim şi prezentăm.

[8] Metoda a fost folosită şi promovată prima dată în cercetarea doctorală *Impactul catehezei şi al predicii asupra generaţiei digitale prin utilizarea noilor tehnologii ale informaţiei şi comunicării,* publicată sub titlul *Propovăduirea Evangheliei în era digitală,* PUC, Cluj-Napoca, 2020.

[9] Ruth TSURIA et all., „Approaches to digital methods in studies of digital religion”, pp. 80-92.

În studiul de față ne interesează prezența cuvintelor de învățătură încărcate audio-video exclusiv pe YouTube și exclusiv în limbă română. În ce măsură motoarele de căutare îl ajută pe utilizator să găsească o predică și cum ar trebui să fie formulată cererea, cuvântul cheie, pentru a avea parte de conținuturi de bună calitate, specifice Bisericii Ortodoxe? Platforma YouTube[10], a doua cea mai mare platformă de social media din lume, găzduiește sute de mii de înregistrări, de la predici de mare calitate, la predici banale, de la cuvinte ținute de ierarhi, la cuvinte ținute de simpli preoți, de la cuvinte și predici ortodoxe la predici ale tuturor cultelor creștine. Deci o platformă ce se cere a fi cercetată, descoperită și, mai ales, struită.

Pentru a ajunge la rezultate măsurabile am ales patru cuvinte cheie relevante pentru domeniul omiletic: „predică", „predici", ‚cuvânt de învățătură", „cuvânt de învățătură la duminica a X-a după Rusalii". După cum se poate vedea, cuvintele se încadrează într-o plajă lexicală și de specialitate de la general la particular. Pe de altă parte, încercăm să oferim o perspectivă corectă asupra modului în care un motor de căutare se folosește atunci când dorim să beneficiem de servicii optime. Am ales motoarele de căutare: Google, Bing și motorul de căutare al platformei YouTube.

Actul de propovăduire, mandat apostolic adus în actualitate

Textul de fundamentare al predicii este cel consemnat de Sfântul Evanghelist Matei 28, 19-20: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh". La fel de important ca acest text este și al Sfântului Pavel: „Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura (II Timotei 4, 2); la acesta adăugăm și cuvintele adresate corintenilor: „Căci dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci vai mie dacă nu voi binevesti!" (I Corinteni 9, 16) în același capitol subliniind dorința de a se „face tuturor toate" pentru a-i câștiga pe oameni pentru Evanghelie. Dacă ar fi să ne referim la realitatea contemporană am putea spune că Biserica Ortodoxă, prin clericii ei, se străduiește să împlinească aceste îndemnuri cu timp și fără timp căutând să se adapteze la tot ce produce mișcarea tehnologică în lume.

De mai bine de trei decenii Biserica Ortodoxă Română face eforturi pentru a recupera timpul și resursa umană pierdute în zorii comunismului și în întreaga lui desfășurare. După 1989 se poate observa o concentrare a Patriarhiei Române și a centrelor Mitropolitane pe edituri, tipografii,

[10] Carlos Orús et alii, „The effects of learner-generated videos for YouTube on learning outcomes and satisfaction", în: *Computers & Education*, 95 (aprilie 2016), <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0360131516300070>, 10 februarie 2021.

respectiv pe radio și audio vizual. Cele mai de succes proiecte radio de după Revoluție sunt încă viabile, vorbim de Radio Trinitas[11], Radio Renașterea[12], Radio Reîntregirea[13] și Radio Doxologia[14], iar, acestora, le-ar putea fi adăugate și alte proiect de mai mică anvergură[15]. Pe lângă aceste inițiative care au răspuns din plin nevoilor anilor 90, s-au dezvoltat platforme on-line și, de asemenea, cea mai importantă televiziune ortodoxă TV Trinitas cu difuzare și în mediul virtual[16]. Calitatea emisiunilor și a misiunii a crescut de la an la an, fără îndoială[17]. Aici conținuturile sunt reglementate și interlocutorii atent selectați. Emisiunile au moderatori și sunt indexate judicios răspunzând imperativelor pastorale, dogmatice, istorice, liturgice și omiletice ale credincioșilor și preoților deopotrivă.

În ceea ce privește predica efectivă, cuvântul de învățătură, vom observa că el variază ca așezare și chiar ca denumire. Pe platforma radiotrinitas.ro nu vom găsi o rubrică specială numită „predică" sau „predici", dar vom putea accesa: „cuvânt de folos duhovnicesc" și „cuvânt care zidește"[18]. Dintre cele două rubrici, prima este dedicată cuvintelor de învățătură, de menționat, exclusiv audio. În fapt acest exclusiv audio este specific și celorlalte radiouri. Nici pe situl trinitastv.ro nu vom avea posibilitatea să accesăm o sub-pagină intitulată predici, în schimb, dacă vom folosi motorul de căutare al sitului, vom fi puși înaintea unei impresionante colecții de predici rostite de ierarhii din Capitală. Situl radiorenașterea.ro are o pagină principală numită: cuvântul ierarhului, cu sub-paginile, „Mitropolitul Andrei – predici", „Mitropolitul Andrei – cateheze", „Episcopul Benedict – predici", „Episcopul Benedict – cateheze", respectiv, în interiorul paginii înregistrări cu predicile rostite în Catedrala Mitropolitană. De menționat că și în această situație vorbim de o ofertă exclusiv audio. Platforma doxologia.ro oferă posibilitatea audierii unor predici în sub-pagina „bibliotecă" unde este o secțiune expresă „predici"; sub-pagina „liturgică", respectiv „calendar", la fiecare duminică și săr-

[11] Nicolae DASCĂLU, *Parabola făcliei aprinse. Comunicarea religioasă în era informațională*, Basilica, București, 2012, p. 568.
[12] https://radiorenasterea.ro/radio-renasterea-a-implinit-22-de-ani-de-la-infiintare, (accesat în 4 octombrie 2023)
[13] https://reintregirea.ro/radio-reintregirea-19-ani-de-activitate-neintrerupta, (accesat în 4 octombrie 2023)
[14] https://doxologia.ro/radio-doxologia, (accesat în 4 octombrie 2023). Acest post de Radio, patronat de Mitropolia Moldovei și Bucovinei și-a propus să facă misiune exclusiv în mediul on-line, fiind unul dintre radiourile de mare succes.
[15] https://basilica.ro/ce-posturi-de-radio-functioneaza-in-patriarhia-romana, (accesat în 4 octombrie 2023)
[16] Nicolae DASCĂLU, *Parabola făcliei aprinse. Comunicarea religioasă în era informațională*, p. 574.
[17] https://www.trinitas.tv, (accesat în 4 octombrie 2023)
[18] https://www.radiotrinitas.ro/emisiuni/, (accesat în 4 octombrie 2023)

bătoare. De asemenea, pe pagina principală, la rubrica „cuvântul ierarhului" oferta este generoasă și se oferă posibilitatea celor care sunt interesați să fie audiate și vizualizate cuvinte de învățătură ce aparțin ierarhilor din Mitropolie, dar nu numai[19].

În paralel cu această formă reglementată de răspândire a cuvântului lui Hristos, s-a dezvoltat „moda" canalelor ortodoxe, majoritatea particulare, care indexează predici din spațiul virtual și le promovează. În acest spațiu, așa cum spuneam și mai sus, la care apelează foarte mulți utilizatori, cu precădere cei care sunt foarte familiarizați cu *social-media,* se poate găsi hrană, dar și otravă.

Revenind la întrebările din debutul studiului, am inițiat o cercetare, descrisă deja, și am ajuns la rezultatele pe care le-am concentrat, după descriere în două tabele[20]:

Rezultate și discuții

La o simplă utilizare a cuvântului „predică", cuvânt de specialitate, care constituie capitol special în manualul de Omiletică[21], și pe care orice utilizator, preot sau laic, este îndreptățit să-l folosească, vom avea surpriza ca motoarele de căutare pomenite să ne ofere primele 10 conținuturi din lumea evanghelică românească (YouTube și Google), 5 conținuturi din 10, motorul de căutare Bing. După aplicarea filtrelor menționate, vom avea surpriza ca 3 din 10 conținuturi să fie ortodoxe (YouTube) și toate trei pe platforme afiliate instituțional, 10 din 10 din lumea evanghelică (Google) 9 din 10 conținuturi ortodoxe (Bing) dintre care patru înregistrări pe platforme afiliate uneia sau alteia din canalele principale de comunicare ale Bisericii (*Tabelul 2).*

La aplicarea cuvântului „predici", ales pentru că ar fi putut să ne conducă spre buchete de predici, fără aplicare de filtre rezultatele au fost că 10 din primele 10 rezultate sunt din lumea evanghelică. După aplicarea filtrelor YouTube nu oferă nicio schimbare, Google oferă un conținut ortodox din 10, iar Bing 3 din 10, unul din cele trei fiind pe un canal afiliat instituțional. Lucrurile se schimbă radical în momentul în care folosim sintagma „cuvânt de învățătură". Înainte de aplicarea filtrelor, 8 din 10 conținuturi furnizate de YouTube sunt ortodoxe, iar la celelalte două motoare de căutare 10 din

[19] https://radiorenasterea.ro/cuvinte-mitropolitul-andrei/ips-andrei-mitropolitul-clujului/, (accesat în 4 octombrie 2023)

[20] Am folosit câteva prescurtări în tabelele expuse: c.o. (conținut ortodox), c.n. (conținut neoprotesant), c. g. c. (conținut greco-catolic), f. a. f. (fără aplicarea unui filtru).

[21] Vasile Gordon, *Introducere în omiletică*, Editura Universității din București, București, 2001; Vasile Gordon et alii, *Omiletica*, coll. *Cursuri, manuale și compendii de teologie ortodoxă*, Basilica, București, 2015.

10. După aplicarea filtrelor, YouTube oferă 9 din 10 conținuturi din lumea ortodoxă, dar niciunul afiliat instituțional; Google, 10 din 10, dar niciunul afiliat instituțional, iar Bing, 10 din 10, fără afiliere instituțională. Important de precizat că majoritatea utilizatorilor sunt tentați să acceseze unul din primele rezultate oferite în urma căutării, de aceea semnalăm acest aspect. În căutarea expresă a „predică la duminica a X-a după Rusalii" toate motoarele de căutare oferă conținuturi ortodoxe, 10 din 10. YouTube: 10 din 10 afiliate instituțional, de regulă episcopi; Google: 7 din 10 afiliate instituționale; iar Bing: 6 din 10 afiliate instituțional.

De ce sunt importante aceste date? În primul rând pentru că atrag atenția asupra faptului că, atunci când utilizatorul iese din zona controlată și sigură a canalelor oficiale ale Bisericii, poate să aibă surpriza de a nu se întâlni cu învățătura de credință ortodoxă. Pe de altă parte, faptul că paginile oficiale nu au sub-pagini dedicate strict predicii, numite ca atare „predici" sau „predică", concept utilizat în domeniul de specialitate, ci „cuvinte de suflet" sau „cuvânt de învățătură" sau „cuvântul ierarhului", exprimări elegante, frumoase chiar metaforice, dar specifice limbajului bisericesc, contribuie la această confuzie în procesul de căutare. Acolo unde apar în subpagină, cum e cazul doxologia.ro, cel mai probabil nu au traficul care să facă motoarele de căutare să le propună între primele zece rezultate, sau, etichetarea nu este suficient de atent făcută pentru a ajuta motoarele de căutare.

Concluzii

Fără doar și poate, Biserica Ortodoxă Română, atât la nivel instituțional cât și la nivel particular, este prezentă în mediul virtual în general și pe platforma YouTube în special. Pentru specialist câteva aspecte sunt evidente și impun precizări foarte clare:

- Dintre siturile instituționale, nu toate au o sub-pagină dedicată predicilor. Pe de altă parte, niciuna din platforme, că vorbim de Trinitas, Doxologia sau Renașterea nu aplică o selecție calitativă a predicilor. Trebuie să recunoaștem că este și dificil un asemenea demers, dar nu imposibil. În orice caz, ceea ce oferă canalele de YouTube, asumate instituțional, deci, după aplicarea filtrului „relevante", nu ține neapărat de calitatea discursului, ci de alți algoritmi, cum ar fi data adăugării, aprecierile utilizatorilor, numărul de vizualizări, pentru a enumera câteva. În același timp nu vom întâlni în niciuna din aceste pagini, lexicul de specialitate, panegiric, necrolog, pareneză etc și credem că n-ar fi prea mult, ci de ajutor, în primul rând preoților, apoi credincioșilor.
- În periplul pe YouTube sau apelând la motoarele Google, Bing, etc. pentru a fi siguri, că ni se oferă rezultate relevante pentru noi, trebuie să

știm cum să căutăm și ce căutăm exact. Cuvintele cheie pe care le-am utilizat, ne-au relevat că e foarte important în căutările noastre să fim cât mai specifici, cât mai clari. Cu cât e mai generală cererea cu atât răspunsul este mai departe de ceea ce caută internautul.

- În mediul virtual, în niciun caz, numărul mare de vizualizări nu este o garanție a calității conținutului. Algoritmii acestor platforme țin cont de numărul de vizualizări, dar și de relevanță, adică de instituția sau persoana care girează informația, prin urmare este foarte importantă aplicare filtrelor puse la dispoziție.
- Chiar dacă pare utopic pentru unii, considerăm că e imperativă conturarea unor ghiduri de dirijare a credincioșilor și a preoților în oceanul digital. A-i educa, în primul rând pe preoți, apoi pe credincioși, vizavi de o minimă inteligență omiletic-digitală, nu mai e o chestiune de „ar trebui" ci de „must have" pastoral. Centrele eparhiale și Facultățile de Teologie sunt chemate să găsească soluții pentru formarea eficientă a preoților ca aceștia, la rândul lor, să-i educe pe credincioși din zona „digital immigrant".

Studiul este o deschidere spre cercetări mai aplicate conduse atât în câmpul catehetic cât și în cel pastoral. E important să aflăm ce tip de utilizator avem în cazul consumatorilor de predică on-line, care sunt preferințele acestora, de ce unii predicatori sunt mai căutați decât alții sau cum putem educa adevăratul „gust" predicatorial? Întrebările acestea reclamă un răspuns în viitoare studii.

Tabelul 1: Cuvinte cheie fără aplicare filtru

Cuvânt cheie	Primele 10 rezultate Youtube[22]	Primele 10 Rezultate Google/video	Primele 10 Rezultate Bing/video	Filtre
predică	10/10 conținut neoprotestant	83.000 10/10 c.n.	5 / 10 conținut ortodox c.o.	faf
predici	10/10 c.n.	181.000 10/10 c.n.	10/10 c.n.	faf
cuvânt de învățătură	8/10 c.o. 2 c.g.c.	10/10 c.o.	10/10 c.o.	faf
predică la duminica a X-a după Rusalii	10/10 c.o.	10/10 c.o.	10/10 c.o.	faf

[22] La căutarea unui conținut, YouTube nu oferă date despre totalul înregistrărilor având cuvântul cheie căutat, nici bing, doar google oferă acest detaliu.

Tabelul 2: Cuvinte cheie cu aplicare filtru

Cuvânt cheie	Primele 10 rezultate Youtube[23]	Filtre	Primele 10 Rezultate Google/ video	Filtre	Primele 10 Rezultate Bing/ video	Filtre
		r.v.t.u[24].		w.v.t.u.q.s.[25]		s.y.t.u.[26]
predică	3/10 c.o.	3/10 instituţional	10/10 c.n.	-	9/10 conţinut ortodox C.O.	4/10 instituţional
predici	10/10 c.n.	-	1/10 c.o.	-	3/10 C.O.	1/10 instituţional
cuvânt de învăţătură	9/10 c.o.. 1 c.g.c.	0/10 instituţional	10/10 C.O.	0/10 instituţional	10/10 C..O	0/10 instituţional
predică la duminica a X-a după Rusalii	10/10 c.o.	10/10 instituţional	C.O.10/10	7/10 instituţional	10/10 C.O	6/10 instituţional

[23] La căutarea unui conţinut, YouTube nu oferă date despre totalul înregistrărilor având cuvântul cheie căutat, nici bing, doar google oferă acest detaliu.
[24] Relevanţă/Video/4-20min/Ultimul an.
[25] Web/video/4-20/ultimul an/oricecalitate/oricesursă.
[26] Strict/youtube/mediu5-20min/ultimul an.

CONVERTIREA - PROCES DE VINDECARE A SINELUI DIVIZAT. EVOLUȚIA LITERATURII ORTODOXE DE CONVERTIRE (1990-2020)

IONUȚ-EUGEN CHIFA

Abstract.
This article explores Orthodox Christian conversion narratives published between 1990 and 2020, interpreting them as testimonies of inner healing and spiritual reintegration. Drawing from Romanian and international sources - ranging from theological syntheses to autobiographical accounts and empirical research - the study argues that conversion is not merely a change of religious affiliation, but a profound existential process of reconstituting the fragmented self within the life of the Church. The analysis identifies recurring themes such as liturgical integration, theological continuity, identity crisis, and communal belonging, and traces how these are framed within pastoral and psychological dynamics. Ultimately, the article proposes an integrative pastoral theology of conversion, in which the Church becomes both a guardian of truth and a therapeutic space for the healing of the human person.

Keywords*: Orthodox conversion, spiritual healing, identity, pastoral theology, religious narratives, ecclesial integration.*

Convertirea religioasă constituie un fenomen complex, cu reverberaţii profunde asupra identităţii personale, relaţiei cu divinitatea şi a integrării ecleziale. În tradiţia ortodoxă, convertirea nu este redusă la o simplă schimbare de apartenenţă confesională sau adeziune doctrinară, ci este înţeleasă ca metanoia - o transformare radicală a minţii şi a inimii, un proces duhovnicesc de revenire la plenitudinea comuniunii cu Hristos, printr-o reordonare interioară a persoanei. Metanoia implică o refacere a unităţii fiinţei umane, adesea fragmentată de rătăciri spirituale, confuzii ideologice sau traume existenţiale. Astfel, convertirea se configurează nu doar ca o reorientare

intelectuală sau morală, ci ca un act de vindecare teologică a sinelui divizat, prin restaurarea chipului hristic în om şi integrarea sa deplină în trupul eclesial al Bisericii.

În contextul teologiei româneşti contemporane, literatura de specialitate dedicată convertirii la Ortodoxie rămâne, în mod paradoxal, relativ modestă cantitativ, în ciuda creşterii numărului de convertiţi în ultimele decenii. Abordările sistematice asupra acestui subiect lipsesc din cursurile de teologie pastorală, iar contribuţiile existente sunt dispersate, fie în interviuri, fie în traduceri ale unor (auto)biografii ale convertiţilor occidentali. Lipsa unui cadru conceptual coerent în care să fie analizat acest fenomen din perspectivă pastorală şi teologică trădează o lacună metodologică în cercetarea românească, dar în acelaşi timp indică şi un spaţiu deschis pentru explorare şi articulare teologică a convertirii ca proces terapeutic al mântuirii.

Scopul prezentului demers este de a sintetiza şi reinterpreta lucrările relevante publicate între 1990 şi 2020 în spaţiul ortodox românesc şi occidental, identificând o evoluţie teologic-pastorală a literaturii dedicate convertirii. Analiza se centrează pe modul în care aceste texte – fie ele academice, confesionale sau narative – configurează convertirea ca vindecare a ruperii lăuntrice a persoanei, fie prin asumarea tradiţiei patristice, fie prin integrarea experienţei duhovniceşti personale în cadrul liturgic şi comunitar al Ortodoxiei. Această abordare permite o înţelegere nuanţată a convertirii ca fenomen eclesiologic, antropologic şi soteriologic, şi propune o relectură pastorală a textelor existente în cheia refacerii unităţii interioare a omului în Hristos.

În spaţiul teologic românesc, una dintre cele mai articulate încercări de abordare a convertirii dintr-o perspectivă integrativă - biblică, teologică şi psihologică - aparţine părintelui Ioan Bunea. Textele sale, reunite în volumul *Din galeria marilor convertiţi*[1], îngrijit de părintele Stelian Tofană, oferă un cadru de reflecţie sistematic asupra sensului convertirii creştine, într-o manieră care transcende simpla relatare a unor biografii spirituale. În primul capitol al lucrării, intitulat sugestiv *Sensul convertirii creştine*[2], părintele Bunea formulează o hermeneutică a convertirii centrată pe reînnoirea fiinţei umane în Hristos şi pe refacerea comuniunii eclesiale ca spaţiu de vindecare. Prin articularea convertirii dintr-o perspectivă biblică, teologică şi psihologică, autorul conturează un parcurs de transformare lăuntrică, în care ruptura sinelui provocată de presiunile lumii căzute este depăşită prin reconstituirea unităţii interioare în cadrul vieţii ecleziale.

[1] Ioan BUNEA, *Din galeria marilor convertiţi: medalioane*, coll. *Bibliotheca Theologica* 6, ediţie îngrijită „In memoriam"de Stelian Tofană, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
[2] I. BUNEA, *Din galeria marilor convertiţi*, pp. 11-28.

Părintele Bunea propune o clasificare a tipologiilor de convertire şi a etapelor acestui proces, punând accent pe factorii determinanţi ai convertirii, atât de ordin spiritual (căutarea Adevărului, nevoia de sens, întâlnirea cu un model duhovnicesc), cât şi psihologic (crize identitare, conflicte morale, rupturi familiale)[3]. De asemenea, relevă importanţa unui cadru pastoral conştient şi adaptat nevoilor convertitului, care să nu se limiteze la transmiterea de conţinut doctrinar, ci să însoţească procesul terapeutic al restaurării persoanei. Astfel, contribuţia sa depăşeşte domeniul dogmatic, intrând în registrul unei antropologii teologice aplicate, în care convertirea este văzută ca răspuns al omului la harul chemării dumnezeieşti, dar şi ca lucrare a Bisericii în slujba vindecării sufletului rănit.

O altă contribuţie semnificativă în conturarea unei teologii narative a convertirii este oferită de Mihai Copăceanu, în volumul *Ortodoxie la Oxford: „Te-am găsit, Doamne!"*[4]. Lucrarea conţine douăsprezece interviuri cu englezi convertiţi la Ortodoxie, dar şi o introducere care prezintă contextul istoric şi confesional al dezvoltării Ortodoxiei în spaţiul britanic[5]. În această introducere, autorul propune o sinteză a celor mai frecvente motive psihologice ale convertirii religioase, pornind de la literatura de specialitate din domeniul psihologiei religiei[6]. Clasificarea acestor factori - care include, între altele, nevoia de coerenţă existenţială, fascinaţia pentru Tradiţia vie, căutarea autorităţii spirituale şi a unei comunităţi liturgice autentice - permite o înţelegere mai nuanţată a convertirii ca proces de reconstrucţie identitară. Interviurile oferă exemple vii ale modului în care convertirea răspunde unei tensiuni lăuntrice resimţite de convertiţi ca sciziune între valorile asumate cultural şi foamea de adevăr revelat.

Din aceeaşi categorie face parte volumul coordonat de Paul Siladi, *Ortodoxia în Occident: 10 convertiri*[7], care adună o serie de interviuri realizate cu intelectuali convertiţi la Ortodoxie, în cadrul emisiunii de radio „Renaşterea". Acest volum îşi are importanţa nu doar prin conţinutul confesional al interviurilor, ci mai ales prin contextualizarea culturală a convertirii. Paul Siladi nu propune o teorie a convertirii, ci o cartografiere a tensiunilor şi atracţiilor resimţite de oamenii formaţi în contexte occidentale postmoderne faţă de Tradiţia ortodoxă. Interviurile reliefează caracterul transformator al întâlnirii cu Ortodoxia, nu în sens ideologic, ci printr-un parcurs experienţial de regăsire, regândire şi reechilibrare interioară.

---

[3] I. Bunea, *Din galeria marilor convertiţi*, pp. 16-28.
[4] Mihai Copăceanu, *Ortodoxie la Oxford: Te-am găsit, Doamne! mărturiile a 12 englezi convertiţi la Ortodoxie*, Deisis, Sibiu, 2010.
[5] M. Copăceanu, *Ortodoxie la Oxford*, pp. 7-15.
[6] M. Copăceanu, *Ortodoxie la Oxford*, pp. 15-20.
[7] Paul-Bogdan Siladi, *Ortodoxia în Occident: 10 convertiri*, coll. *Mari teologi ai secolului XX* 4, Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014.

Aceste lucrări constituie, luate împreună, o etapă incipientă, dar semnificativă în emergenţa unei literaturi ortodoxe româneşti despre convertire care nu doar documentează cazuri particulare, ci propune un cadru teologic şi pastoral de interpretare a convertirii ca eveniment al vindecării sinelui. Deşi nu se constituie încă într-un corpus sistematic, ele oferă un fundament hermeneutic necesar dezvoltării unei reflecţii teologice aplicate, în care actul convertirii nu este tratat ca o simplă trecere instituţională, ci ca o refacere a unităţii lăuntrice prin asumarea credinţei ortodoxe în integralitatea ei – dogmatică, liturgică, duhovnicească şi comunitară.

O etapă semnificativă în dezvoltarea literaturii ortodoxe de convertire în România este marcată de iniţiativa Editurii Doxologia, care, începând cu anul 2019, a lansat colecţia *Apologetica*, în cadrul căreia s-a conturat seria *Convertiri*. Această colecţie are meritul de a aduce în prim-plan o serie de mărturii personale ale unor convertiţi occidentali, publicate în limba română, oferind cititorului ortodox român o deschidere spre dinamica convertirii dincolo de spaţiul autohton. Primul volum al seriei, *Întâlnirea mea cu Hristos. Interviuri cu occidentali convertiţi la Ortodoxie*[8], îngrijit de Raluca Prelipceanu, reuneşte 29 de interviuri care dezvăluie varietatea motivaţiilor convertirii, de la căutarea sensului într-o lume secularizată, la fascinaţia faţă de mistica liturgică şi de viaţa duhovnicească a Bisericii Răsăritene. Aceste mărturii conturează un peisaj viu al convertirii ca traseu iniţiatic interior, dar şi ca încercare de înrădăcinare într-un ethos comunitar diferit de cel al originii.

Deşi orientarea editorială a volumului este preponderent apologetică, iar interviurile se focalizează uneori mai mult pe argumentaţia doctrinară decât pe procesul existenţial al convertirii, cartea contribuie la articularea unei tipologii narative a convertitului ortodox contemporan. În acelaşi sens, un volum de excepţie este *Mărturia unui călugăr ortodox*[9] – convorbirile jurnalistului Jean-Claude Noyé cu părintele Placide Deseille. Convertit din tradiţia catolică şi format în şcoala monastică cisterciană, părintele Deseille oferă un exemplu al convertirii ca „transfuzie spirituală", în care elementele de continuitate şi discontinuitate între tradiţiile creştine sunt mediate prin experienţa directă a harului şi printr-o asimilare treptată a ethosului ortodox. Mărturia sa este cu atât mai relevantă cu cât oferă şi o perspectivă istorică asupra modului în care Ortodoxia s-a înculturat în spaţiul francez, devenind un pol viu de atracţie pentru mulţi intelectuali şi căutători ai adevărului.

---

[8] Raluca-Gabriela PRELIPCEANU, *Întâlnirea mea cu Hristos: interviuri cu occidentali convertiţi la Ortodoxie*, coll. *Apologetica* 1, Doxologia, Iaşi, 2019.

[9] Placide DESEILLE, *Mărturia unui călugăr ortodox: convorbiri cu Jean Claude Noyé*, trad. de Felicia Dumas, Doxologia, Iaşi, 2011.

Un alt filon important al literaturii de convertire îl constituie mărturiile provenite din experiența comunității Bisericii Evanghelice Ortodoxe din America, în frunte cu părintele Peter Gillquist. În volumele *Întoarcerea acasă*[10] și *Cum am devenit ortodox*[11], Gillquist descrie nu doar itinerariul personal al convertirii, ci mai ales dinamica unui proces comunitar de tranziție spirituală, în care întreaga structură eclesială protestantă este orientată către Biserica Ortodoxă. Cartea reliefează dificultățile pastorale, rezistențele instituționale, dar și intuițiile teologice care au ghidat acest parcurs. În plan pastoral, aceste mărturii evidențiază lipsa unei infrastructuri coerente de primire a convertiților din partea anumitor jurisdicții ortodoxe, dar și deschiderea misionară a Patriarhiei Antiohiei, care a reușit să valorifice această oportunitate ca o expresie a Bisericii în mers.

Un alt exemplu relevant este volumul *Uimit de Hristos*[12], semnat de părintele James Bernstein. Spre deosebire de relatările comunitare ale lui Peter Gillquist, această lucrare aduce în prim-plan dimensiunea biblică și catehetică a convertirii, oferind o mărturie personală înrădăcinată în reflecție scripturală și în efortul de articulare teologică a drumului spre Ortodoxie. În acest caz, convertirea este descrisă ca o tensiune interioară între apartenența la tradiția iudaică și dorința profundă de a găsi împlinirea în Hristos, tensiune care este rezolvată în cadrul liturgic și doctrinar al Ortodoxiei. Încă o dată, convertirea apare ca un act de reintegrare a sinelui fragmentat, dar și ca un proces pedagogic de discernere, care presupune efort, răbdare și o comunitate care să susțină acest travaliu interior.

Pe un registru mai polemic și apologetic se înscriu lucrările lui Matthew Gallatin (*Însetând după Dumnezeu*[13]) și Frank Schaeffer (*Dans de unul singur*[14]), ambele traduse în română. Ele reflectă o tipologie aparte a convertitului: convertitul-fundamentalist, care rupe cu vehemență trecutul său confesional și asumă o atitudine militantă în favoarea Ortodoxiei. Acest tip de discurs, deși poate părea inadecvat unei pedagogii ecleziale mature, oferă totuși indicii valoroase despre dimensiunea pasională și identitară a convertirii – mai ales în contexte în care conflictul religios sau deziluzia față de instituțiile religioase anterioare joacă un rol catalizator. Convertirea apare

[10] Peter E. Gillquist, *Întoarcerea acasă: de ce se convertesc clericii protestanți la Ortodoxie*, trad. de Adina Moldovan, Ecclesiast, Sibiu, 2011.
[11] Peter E. Gillquist, *Cum am devenit ortodox: o călătorie înspre credința creștină primară*, trad. de Ioan-Tănase Chiș, Reîntregirea, Alba Iulia, 2016.
[12] James Bernstein, *Uimit de Hristos: călătoria mea de la Iudaism la Ortodoxie*, coll. *Apologetica* 4, trad. de Dragoș Dâscă și Vasile Bîrzu, Doxologia, Iași, 2021.
[13] Matthew Gallatin, *Însetând după Dumnezeu. De la rătăcirile protestante la adevărul Ortodoxiei*, coll. *Colecția de convertiri*, trad. de Tatiana Petrache, Egumeniţa, Galați, 2005.
[14] Frank Schaeffer, *Dans de unul singur: căutarea credinței ortodoxe în era falselor religii*, trad. de Marian Sorin Rădulescu, Reîntregirea, Alba Iulia, 2016.

aici mai puțin ca vindecare și mai mult ca delimitare, însă chiar și în aceste cazuri, regăsirea unei coerențe interioare prin Biserică și prin Adevărul revelat rămâne un scop implicit.

În contrast cu aceste tipologii reactive, mărturia lui Klaus Kenneth (*Două milioane de kilometri în căutarea Adevărului*[15], *De ce sunt ortodox*[16]) exprimă modelul convertitului transconfesional, itinerant spiritual, care a trecut prin multiple tradiții și forme de credință înainte de a găsi în Ortodoxie un „loc teologic" de stabilizare a identității. Cartea sa subliniază rolul decisiv al întâlnirii cu părintele Sofronie Saharov și al experienței liturgice ortodoxe, ceea ce confirmă faptul că vindecarea sinelui divizat se realizează, în cazul său, prin relație personală cu un părinte duhovnicesc și prin imersiunea profundă în mistagogia cultului ortodox.

Toate aceste mărturii, variate ca origine și intensitate, converg spre o înțelegere comună a convertirii ca proces de restaurare a sinelui – fie prin asimilare liturgică, fie prin reconciliere identitară, fie prin integrare eclesială. Într-o epocă în care fragmentarea omului postmodern atinge cote alarmante, literatura de convertire propune, implicit, o cale de reintegrare: întoarcerea la plenitudinea vieții bisericești, trăită în comuniune, în adevăr și în efortul constant al îndumnezeirii.

Această orientare către vindecarea personală prin experiență comunitară și prin asumarea unei tradiții vii își găsește o continuare firească în cele mai recente mărturii publicate în spațiul ortodox românesc și internațional. Acestea deplasează treptat accentul de la simpla relatare confesivă la o reflecție mai profundă asupra dinamicii integrării și asupra provocărilor pastorale concrete cu care se confruntă convertiții în procesul lor de maturizare duhovnicească. În mod deosebit, literatura ortodoxă de convertire din ultimele două decenii reflectă tot mai clar dimensiuni ale convertirii care depășesc sfera strict personală și pătrund în zona tensiunilor sociale, a marginalizării culturale și a nevoii de asumare eclesială. Astfel, mărturiile recente nu doar completează tabloul tipologiilor de convertiți, ci permit o abordare integrată a convertirii ca proces de vindecare pastorală a rupturilor provocate de contextul familial, confesional sau comunitar.

Volumul *Călăuzit de iubirea Sa*[17], semnat de părintele Gordon Walker – fost episcop în cadrul Bisericii Evanghelice Ortodoxe din America – oferă o perspectivă de interior asupra frământărilor duhovnicești și dificultăților concrete întâmpinate de un convertit în drumul său spre Ortodoxie. Cartea

[15] Klaus KENNETH, *Două milioane de kilometri în căutarea Adevărului: lungul meu drum spre credință*, trad. de Raluca Todorel, Agnos, Sibiu, 2011.
[16] Klaus KENNETH, *De ce sunt ortodox*, trad. de Raluca Todorel, Editura Siluana, Făurei, 2020.
[17] Gordon T. WALKER, *Călăuzit de iubirea Sa: convertirea unui pastor evanghelic la Ortodoxie* (eds. Philip Walker și Andrew Attaway), coll. *Apologetica* 2, trad. de Adela Lungu, Doxologia, Iași, 2020.

nu se limitează la relatarea biografică, ci devine un veritabil ghid pastoral, în care sunt formulate recomandări explicite pentru Biserica Ortodoxă privind modul în care ar trebui să răspundă noilor convertiți: prin deschidere, acompaniere liturgică, și mai ales prin crearea unui cadru comunitar capabil să ofere convertitului un „acasă" duhovnicesc autentic. Walker accentuează importanța unei pastorații personalizate, centrate pe discernământ, pe întâlnirea duhovnicească reală, și nu pe simpla conformare la o structură instituțională.

Această dimensiune a ruperii și a căutării unui nou centru de stabilitate este prezentă și în cartea *Cum n-oi mai fi pribeag*[18], a lui Mihai Oară – fost pastor baptist român convertit în diaspora americană. Deși se încadrează formal în genul autobiografiei de convertire, lucrarea sa aduce în atenție o temă esențială din perspectivă pastorală: durerea respingerii din partea familiei și a comunității de origine. Această formă de ruptură, uneori subtilă, alteori violentă, poate determina convertitul să trăiască experiența convertirii nu doar ca pe o revelație, ci și ca pe o formă de exil. Din această perspectivă, convertirea este în același timp ieșire și înstrăinare, dar și căutare a unei integrări ecleziale care să aline această durere. Cartea lui Oară aduce astfel în atenție nevoia urgentă de dezvoltare a unei pastorații a marginalității, care să recunoască traumele nevăzute ale convertirii și să creeze contexte liturgice și relaționale de reintegrare și vindecare.

Într-o altă direcție, dar în același registru academic, se înscrie volumul coordonat de Rico Vitz, *Întoarcerea spre Răsărit: filosofi contemporani și credința creștină veche*[19], care reunește mărturiile a 16 filosofi convertiți la Ortodoxie. Acest volum reprezintă un exemplu rar de convertire intelectuală colectivă, în care motivațiile nu sunt de ordin confesional, afectiv sau cultural, ci apar ca rezultatul unui proces rațional și metafizic de interogare a adevărului. Convertirea este aici văzută ca răspuns la criza epistemologică a modernității și ca o redescoperire a unei tradiții capabile să reconcilieze gândirea cu viața, rațiunea cu rugăciunea, logosul cu harul. Textele din acest volum indică faptul că vindecarea sinelui divizat în cazul acestor convertiți se realizează mai puțin prin ruptură emoțională și mai mult prin depășirea disonanței între reflecția filozofică și practica religioasă, ceea ce reîntemeiază o unitate pierdută între spirit și suflet, între cunoaștere și credință.

În fine, lucrarea teologului și psihologului Constantin Iulian Damian, *Convertirea în contextul noilor mișcări religioase*[20], aduce o contribuție

[18] Mihai Oară, *Cum n-oi mai fi pribeag: o călătorie prin țări, culturi, sisteme politice și credințe*, Renașterea, Cluj-Napoca, 2017.
[19] Rico Vitz, *Întoarcerea spre răsărit: filosofi contemporani și credința creștină veche*, trad. de Mihai-Silviu Chirilă, Renașterea, Cluj-Napoca, 2015.
[20] Constantin-Iulian Damian, *Convertirea în contextul noilor mișcări religioase: spălarea creierului, manipulare, influență socială*, Astra Museum, Sibiu, 2014.

importantă mai ales în ceea ce privește clasificarea motivelor și a tipurilor de convertire. Deși accentul cade pe convertirea către alte confesiuni decât Ortodoxia, volumul oferă un aparat conceptual valoros, prin analiza atitudinilor psihologice ale convertiților, a crizelor identitare și a influenței mediului social și cultural asupra deciziei de convertire. Cartea lui Damian se dovedește utilă în construirea unui cadru analitic pentru înțelegerea convertirii ca proces treptat, influențat de o varietate de factori - de la nevoia de apartenență și sens, până la conflicte interioare generate de disonanțe etice, culturale sau spirituale.

Toate aceste mărturii și lucrări conturează treptat o reflecție teologică și pastorală mai profundă asupra convertirii, în care ideea de vindecare a sinelui capătă contur concret. Convertirea nu mai este înțeleasă ca o schimbare abstractă, ci ca o experiență vie, care se desfășoară în contexte reale: prin integrarea în comunități liturgice, prin reconstruirea echilibrului interior după tensiuni spirituale sau familiale, ori prin apropierea conștientă de Tradiția Ortodoxă, percepută ca răspuns la neliniștile lumii de azi. Acest tip de abordare deschide calea spre o teologie pastorală a convertirii, capabilă să ofere răspunsuri sensibile și bine întemeiate celor care se află în căutarea unei ancorări duhovnicești autentice.

Această deschidere către abordări interdisciplinare și experiențiale este dublată, în spațiul internațional, de apariția unor lucrări fundamentale care cercetează dinamica convertirii din perspectivă sociologică, psihologică și teologică, consolidând percepția convertirii ca act de vindecare integrală a persoanei în orizontul Bisericii. Vom analiza în continuare aceste contribuții din literatura internațională, pentru a înțelege modul în care Ortodoxia răspunde astăzi, în plan global, setei de întregire a omului divizat.

La nivel internațional, cercetarea fenomenului convertirii la Ortodoxie a cunoscut o evoluție semnificativă în ultimele trei decenii, printr-o serie de lucrări care oferă perspective analitice și empirice asupra procesului de convertire, îndeosebi în contextul occidental. Deși nu întotdeauna formulate din interiorul teologiei ortodoxe, aceste contribuții subliniază cu claritate faptul că trecerea către Ortodoxie este adesea motivată de o criză a identității spirituale, de nevoia stringentă de stabilitate teologică și de căutarea unei comunități care să ofere o experiență religioasă autentică și integratoare. Convertirea este, în acest sens, înțeleasă ca un proces de reconfigurare a sinelui și de vindecare a fragmentării antropologice provocate de cultura postmodernă, secularizarea agresivă și epuizarea paradigmelor confesionale occidentale.

Lucrarea lui Oliver Herbel, *Turning to Tradition: Converts and the Making of an American Orthodox Church*[21], oferă o sinteză remarcabilă

[21] Rev D. Oliver HERBEL, *Turning to Tradition: Converts and the Making of an American Orthodox Church*, Oxford University Press, 2013.

a modului în care convertiții au contribuit activ la renașterea Ortodoxiei în spațiul american. Herbel nu analizează doar experiențele personale ale convertiților, ci și impactul lor eclesiologic și misionar asupra structurilor ortodoxe existente. În perspectiva sa, convertirea devine o formă de „act fondator", o inițiativă de reconstrucție a tradiției în mediul post-creștin al Statelor Unite. Astfel, convertitul nu este un simplu beneficiar al Bisericii, ci un co-lucrător în lucrarea de reașezare a Tradiției în context contemporan, ceea ce presupune o vindecare nu doar personală, ci și comunitară, la nivelul memoriei eclesiale.

Această dimensiune comunitară este accentuată și în lucrarea lui Alexei D. Krindatch, *The Orthodox Church Today. A National Study of Parishioners and the Realities of Orthodox Parish Life in the USA*[22]. Studiul, realizat pe parohii aparținând atât Bisericii Ortodoxe Grecești, cât și Bisericii Ortodoxe din America (OCA), evidențiază percepțiile credincioșilor – inclusiv ale convertiților – cu privire la viața parohială. Unul dintre rezultatele notabile ale cercetării este constatarea faptului că parohiile care includ convertiți tind să manifeste o mai mare deschidere pastorală, o implicare sporită în cateheză, în misiune și în dinamica liturgică. Aceasta indică faptul că procesul convertirii nu este doar o experiență individuală de vindecare, ci și un catalizator al reînnoirii vieții comunitare, într-o Biserică adesea încorsetată de etnicism sau rutinizare.

La nivelul experienței personale, lucrarea *Come and See!*[23] de Theodore Bobosh aduce o abordare pastorală concretă: autorul analizează răspunsurile a 55 de convertiți la Ortodoxie, privind motivațiile convertirii și dificultățile întâmpinate în procesul de integrare. Rezultatele confirmă faptul că vindecarea sinelui divizat nu se produce automat prin simpla aderare la Ortodoxie, ci necesită o reală însoțire pastorală, un proces de reînvățare spirituală și o asumare treptată a unei noi identități eclesiale. Printre dificultățile frecvente amintite se numără: bariera lingvistică, lipsa unei cateheze profunde, diferențele culturale dintre convertiți și credincioșii nativi, precum și experiența marginalizării implicite. Aceste constatări relevă nevoia unei pastorații integrative care să vadă convertirea nu doar ca „finalul" unui drum, ci ca începutul unei noi maturizări duhovnicești în interiorul Trupului lui Hristos.

Joseph David Huneycutt, în volumul său cu titlu simbolic *One Flew Over the Onion Dome*[24], propune o perspectivă narativă și autoironică asu-

[22] A. Krindatch, „The Orthodox Church Today - A National Study of Parishioners and the Realities of the Orthodox Parish Life in the USA", în: (12 martie 2021), OSF, <https://osf.io/cdxnh/>.
[23] Theodore Bobosh (ed.), *Come and See! Encountering the Orthodox Church*, Orthodox Church of America, 1983.
[24] Joseph David Huneycutt, *One Flew Over the Onion Dome: American Orthodox Converts, Retreads & Reverts*, coll. *Orthodoxy and Missions Series* 2, St Vladimir's Seminary Press, 2018.

pra convertirii, explorând motivele pentru care tot mai mulţi occidentali sunt atraşi de Ortodoxie. Cartea sa este valoroasă prin caracterul său confesiv şi prin capacitatea de a reflecta asupra tensiunilor şi iluziilor pe care unii convertiţi le proiectează asupra Ortodoxiei. Huneycutt avertizează asupra pericolului de idealizare a Bisericii Ortodoxe şi sugerează că adevărata convertire presupune deconstrucţia idolilor religioşi şi asumarea realistă a vieţii eclesiale - cu frumuseţea şi fragilităţile sale. Astfel, convertirea este înţeleasă ca un drum paradoxal: simultan entuziast şi sobru, eliberator şi anevoios, în care unitatea sinelui se reconstruieşte nu prin evadare, ci prin înrădăcinare şi răbdare.

Un aport remarcabil la înţelegerea convertirii la Ortodoxie în contextul american îl aduce şi cercetătoarea Amy Slagle, prin lucrarea sa *The Eastern Church in the Spiritual Marketplace: American Converts to Orthodox Christianity*[25]. Cartea este rezultatul unei cercetări calitative riguroase, bazată pe interviuri şi observaţie participativă, în care Slagle analizează Ortodoxia nu doar ca instituţie, ci ca „experienţă simbolică şi corporală" trăită de convertiţi în confruntare cu modernitatea religioasă pluralistă. Perspectiva sa antropologică evidenţiază faptul că mulţi dintre convertiţii americani caută în Ortodoxie o formă de sacralitate tangibilă, întrupată în gesturi, rituri şi spaţii liturgice, ca răspuns la secularizarea afectivă a mediului protestant sau post-protestant. În această viziune, convertirea apare ca o restaurare a corpului eclesial interiorizat, un drum de vindecare a alienării spirituale prin reîntruparea în Tradiţia Ortodoxă.

Slagle atrage de asemenea atenţia asupra „tensiunii dintre familiaritate şi alteritate" trăite de convertiţi - o tensiune generată de confruntarea cu limbajul liturgic necunoscut, cu practicile ascetice şi cu structurile ecleziale ierarhice, care, în ciuda fascinaţiei iniţiale, pot deveni obstacole în procesul de integrare. Ea subliniază că convertirea nu este niciodată un eveniment instantaneu, ci un proces gradual, adesea anevoios, în care convertitul internalizează treptat ethosul ortodox, învăţând să trăiască într-o logică diferită a timpului, a comuniunii şi a mântuirii. Contribuţia ei este esenţială pentru înţelegerea dinamicii simbolice şi corporale a convertirii, oferind o corectivă pastorală utilă pentru Bisericile care primesc convertiţi: accentul trebuie să cadă nu doar pe predarea dogmatică, ci şi pe mistagogia trăită, pe integrarea afectivă şi pe susţinerea duhovnicească a drumului interior.

Prin această abordare, Amy Slagle se alătură vocilor care susţin că Ortodoxia nu este doar un spaţiu teologic al adevărului, ci şi un cadru terapeutic al întrupării, în care convertitul regăseşte un limbaj simbolic care îl

[25] Amy SLAGLE, *The Eastern Church in the Spiritual Marketplace: American Conversions to Orthodox Christianity*, Cornell University Press, 2011.

reintegrează în propria umanitate. Astfel, cercetarea sa completează în mod semnificativ literatura internațională asupra convertirii, întărind convingerea că acest fenomen trebuie înțeles pastoral nu doar în termenii aderării confesionale, ci ca vindecare integrală a rupturii dintre trup, suflet și comunitate.

Această convergență între mărturii, cercetări empirice și reflecții teologice confirmă că actul convertirii, în variatele sale forme și motivații, rămâne în esență o chemare la restaurarea plenitudinii persoanei în Hristos, în inima vie a Bisericii.

Această înțelegere a convertirii ca parcurs existențial gradual este teoretizată în mod exemplar de Lewis Rambo, unul dintre cei mai importanți psihologi ai religiei. În lucrarea sa *Understanding Religious Conversion*[26], Rambo propune o schemă în șapte etape a procesului de convertire, care integrează factori interni (motivații personale, conflicte interioare) și externi (context social, influența unui mediator spiritual, crize de viață). El dezvoltă ulterior aceste idei în *The Oxford Handbook of Religious Conversion*[27], coordonând un volum colectiv interdisciplinar care tratează convertirea din perspective teologice, antropologice, sociologice și psihologice. Deși aceste lucrări nu vizează exclusiv convertirea la Ortodoxie, ele oferă un cadru metodologic fertil pentru înțelegerea convertirii ca proces de trecere, integrare și consolidare identitară, toate subsumate unui itinerar de restaurare spirituală.

Literatura internațională de convertire reflectă o preocupare tot mai amplă pentru înțelegerea convertirii ca drum de vindecare - o mișcare de la discontinuitate la sens, de la criză la împăcare, de la înstrăinare la apartenență. Această tendință confirmă și completează direcțiile identificate în literatura ortodoxă românească, oferind o platformă amplă de reflecție teologică și pastorală asupra convertirii contemporane ca fenomen spiritual și eclesial complex.

Această convergență între mărturii, analize și cadre conceptuale ne permite, în final, să reevaluăm convertirea nu doar ca schimbare religioasă, ci ca eveniment terapeutic care are nevoie de asumare pastorală lucidă și de însoțire duhovnicească matură. Vom analiza în încheiere cum această literatură, atât românească cât și internațională, contribuie la formularea unei viziuni integrative asupra convertirii ca proces de restaurare a omului în Biserică.

Literatura ortodoxă de convertire publicată între 1990 și 2020, atât în spațiul românesc, cât și internațional, evidențiază tot mai clar faptul că actul convertirii nu poate fi redus la o simplă mutație confesională, ci trebuie înțeles ca un proces existențial de vindecare a sinelui divizat. În spa-

[26] Lewis Ray Rambo, *Understanding Religious Conversion*, Yale University Press, New York, 1993.
[27] Lewis R. Rambo, Charles E. Farhadian (eds.), *The Oxford Handbook of Religious Conversion*, coll. *Oxford Handbooks*, Oxford University Press, Oxford, New York, 2014.

tele fiecărei convertiri stă o tensiune profundă - între adevăr şi căutare, între apartenenţă şi înstrăinare, între moştenire şi renaştere - care generează un travaliu spiritual ce implică întregul spectru al fiinţei: intelectual, afectiv, liturgic şi comunitar.

Textele analizate arată că, indiferent de profilul convertitului - intelectual, fundamentalist, mistagogic sau marginalizat -, Ortodoxia este percepută ca spaţiu de întregire, ca Tradiţie vie capabilă să răspundă setei de unitate interioară şi stabilitate ontologică a omului contemporan. Această sete se manifestă în forme variate: fie ca reacţie la deziluzia modernităţii religioase, fie ca nevoinţă de regăsire duhovnicească, fie ca aspiraţie către o comunitate sacramentală profundă.

Convergenţa dintre mărturiile personale (Gillquist, Kenneth, Walker), reflecţiile teologice (Bunea, Copăceanu), analizele antropologice (Slagle), studiile sociologice (Krindatch) şi modelele psihologice (Rambo) contribuie la articularea unei viziuni tot mai coerente asupra convertirii ca itinerar terapeutic şi iniţiatic. Ortodoxia apare nu ca un „refugiu ideologic", ci ca taina unei vindecări eclesiale, în care persoana se reconfigurează prin participare liturgică, asceză comunitară şi întâlnire duhovnicească. Convertitul nu este, astfel, doar un „venit din afară", ci o figură a căutătorului rănit care îşi află restaurarea în comuniune.

Această literatură ne oferă o resursă neexploatată suficient în teologia pastorală: un corpus viu de mărturii şi analize care pot ghida reflecţia şi practica Bisericii în întâmpinarea convertiţilor. Tocmai de aceea, înţelegerea convertirii ca vindecare a sinelui divizat nu este doar o temă de studiu, ci o chemare pastorală urgentă la construirea unor spaţii reale de integrare, însoţire şi maturizare duhovnicească.

În cele din urmă, această perspectivă deschide drumul spre o teologie a convertirii în care Biserica nu se prezintă doar ca păstrătoare a adevărului, ci ca loc tainic al restaurării persoanei în Hristos - o Biserică nu doar adevărată, ci şi vindecătoare.

ÎNȚELEPCIUNEA VECHILOR HORORSCOAPE

RAFAEL VINTILĂ

Abstract.
Time was perceived according to the movement of the stars in the sky. The concept of time was included in the way we relate to time. Time had three coordinates: past, present and future.
Thus, horoscopes based on the division of time have transmitted a certain human wisdom down through the ages. Horoscopes contained information that linked people's personal time to the life of the planet. As astral inflections were correlated with personal life, various information about man from the past to the future, from physical appearance to destiny resulted. Horoscopes became over time the bearers of a wisdom which, codified as they were, called for a translator who was usually an astrologer. The horoscope was perceived as a divinatory tool, although it was much more complex in reality.
Therefore the Christian church, although it used celestial symbols in its writings, rejected the art of divination. The zodiac appears on the walls of some churches and monasteries or even in holy writings, but the Church wants to show that it is not a prediction of the future, but a symbol of self-government converging around the Holy Trinity or around the Christic monogram. Instead, the Church used calendars and the information that came from observing the stars and planets to place the most important Church events in time.

Keywords: horoscope, wisdom, time, astrology, calendar, Church.

Timpul a fost perceput în funcţie de mersul astrelor pe cer. Concepţia despre timp a fost inclusă în modul de raportare la timp. Timpul avea trei coordonate: trecut, prezent şi viitor.

Astfel, horoscoapele care se construiau pe baza împărţirii timpului au transmis peste veacuri o anume înţelepciune a oamenilor. Horoscoapele conţineau informaţii care corelau timpul personal al oamenilor cu viaţa pla-

netei. Pe măsură ce au fost corelate influenţele astrale cu viaţa personală au rezultat informaţii diverse despre om de la trecut la viitor, de la înfăţişarea fizică la destin. Horoscoapele au devenit în timp purtătoare a unei înţelepciuni care codificate fiind reclama necesitatea unui tălmaci care era, de regulă, un astrolog. Horoscopul a fost perceput ca un instrument divinatoriu, deşi era mult mai complex în realitate.

Astfel, Biserica creştină, deşi folosea în scrierile sale simboluri celeste, a respins arta divinatorie. Pe pereţii unor biserici şi mănăstiri sau chiar in scrierile sfinte apare zodiacul, dar Biserica vrea să arate că nu este vorba despre o predicţie a viitorului, ci despre un simbol al autostăpânirii care converge în jurul Sfântei Treime sau în jurul monogramei hristice[1]. În schimb Biserica a folosit calendarele şi informaţiile care surveneau din observarea stelelor şi a planetelor pentru a plasa în timp cele mai importante evenimente bisericeşti.

1. Calendare sau horoscoape

Observarea astrelor a permis o măsurare a timpului care a dus la construirea unor calendare. Acest demers a fost şi astronomic şi astrologic în acelaşi timp deoarece presupunea o măsurare a traiectoriilor planetelor şi stelelor, dar şi o observare a influenţelor dinamcii stelelor şi planetelor pe ecliptică. Demersul astronomic a dus la împărţirea în concret a timpului în calendare, iar demersul astrologic s-a ocupat de modul în care viaţa era condiţionată de astre în horoscoape.

Civilizaţiile vechi au construit horoscoape din nevoia de informaţii şi de înţelegere a scopului vieţii. Astfel, spre exemplu, la chinezi, anii au fost împărţiţi în funcţie de sistemul celor 12 semne zodiacale pe care le-au asociat simboluri de animale. Anii erau caracterizaţi în funcţie de trăsăturile animalului care guverna anul respectiv. Astfel, fiecare an era patronat de un animal până la ciclul de 12 după care ciclul se relua. Anul nou putea indica astfel unele tendinţe de viitor. Având în vedere aceste semne zodiacale, au rezultat 12 tipologii de personalităţi de bază foarte diferite, care sunt corelate cu poziţiile planetelor care guvernează semnele respective. Horoscopul are deci planete diferite în semne diferite, dar şi combinaţii variate, de aceea acesta este personal şi nu se putea asemăna cu un alt horoscop al altei persoane. Pentru întocmirea unui horoscop personal, astrologii chinezi, împărţeau horoscopul deci în 12 secţiuni, fiecare cu semnificaţii precise, în care se lua în calcul şi cele cinci elemente şi influenţele lor, planetele fiind şi ele inter-

[1] Dan-George UZA, *Gromovnicul cel Mare. Carte populară de prevestiri după zodii* și *planete* în *care se cuprind 140 de ani* începându-*se de la anul 1941* și *slujind până* în *anul 2080,* Ed. Astromix, Cluj-Napoca, 2022, p. 28.

pretate în funcţie de cele cinci elemente. Spre exemplu, planeta Jupiter era planeta de lemn. Se lua în calcul şi sistemul yin-yang, principiile feng shui, dar şi proximitatea muntelui înalt, ori poziţiile planetelor din harta natală precum şi din momentul întocmirii horoscopului. Semnele zodiacale erau ordonate în două mari seturi astfel: un set de patru semne şi un set de trei semne[2]. Astfel, primul set de patru semne, se bazează pe patru elemente, nu cinci lipsind elementul metal, astfel: *focul* denotă entuziansm, *aerul* denotă intelectualitate, bune capacităţi de comunicare, *apa* denotă intuiţie, emoţie, *pământul* conferă simţ practic, stabilitate.

Al doilea set de trei semne împarte zodiacul pe baza a trei calităţi astfel: semnul cardinal, semnul fix, semnul mobil. Semnul *cardinal* reprezintă spirit întreprinzător, exuberanţă, semnul *fix* conferă rigiditate, semnul *mobil* denotă adaptabilitate, variabilitate. Astfel, semnele care sunt considerate a fi *cardinale* sunt: Berbecul, Racul, Balanţa, Capricornul. Semnele care sunt considerate a fi *fixe* sunt: Taur, Leu, Scorpion, Vărsător, iar semnele care sunt considerate a fi *mutabile* sunt: Gemeni, Fecioară, Săgetător, Peşti. Din punctul de vedere al sistemului elementelor, semnele *de foc* sunt: Berbec, Leu, Săgetător, semnele *de aer* sunt: Gemeni, Balanţa, Vărsător, semnele *de apă* sunt: Rac, Peşti, Scorpion, iar semnele *de pământ* sunt: Taur, Fecioară, Capricorn. De asemena, ciclul de 12 faze ale lui Jupiter era asociat cu cele 12 semne zodiacale reprezentate de animale. Fiecare dintre cele 12 faze era un *thzu*, iar întreg ciclul era un *chi*[3].

Un alt exemplu de înţelepciune codificată în horoscop era cel al civilizaţiei indiene. La indieni, horoscopul era întocmit în cadrul sacru al templelor, *Navragraha*, de către un astrolog sau un preot. Orice horoscop indian era însoţit de rugăciuni care se rosteau înaintea întocmirii horoscopului. Rugăciunile care se rosteau înaintea întocmirii horoscopului se rosteau în cadrul unor ceremonii religioase în cadrul sacru al templului, horoscopul fiind întocmit după norme canonice[4]. Rugăciunile erau rostite atât de către astrolog, cât şi de clientul său înainte şi după întocmirea horoscopului. Astfel, rugăciunile începeau şi terminau horoscopul, dar, uneori în loc de rugăciuni, puteau fi rostite şi texte sacre din Vedele.

Astrologi puteau fi găsiţi în temple. Uneori chiar preoţii îndeplineau şi funcţia de astrologi. Pe lângă aceştia existau şi clarvăzători, *rishi*[5], încă din timpurile *Atharva – Vedei* mil.II -I î.Hr., ale căror învăţături se refereau la invocarea zeilor planetei. Astfel, clarvăzătorii din Vede sunt cei care, în imnu-

[2] *Astrologia. Arta de a ne cunoaşte pe noi* înșine, trad. de Letiția Stoica, Ed. Prestige, Genova, 2008, p. 15.
[3] *Astrologia. Arta de a ne cunoaşte pe noi* înșine, p. 112.
[4] Luciana MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie* și *practică,* Ed. Antet, București, 2012, p. 9.
[5] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie* și *practică,* p. 4.

rile *Rig-Veda*, se adresează unui grup special de zei, cei şapte *Aditya*, fii lui *Aditi*, care sunt cele şapte corpuri cereşti ale Soarelui[6]. Pentru numeroşi indieni de rând, astrologia era o practică care ţinea şi de superstiţii, de descântece. Astfel, un astrolog putea indica momentul favorabil pentru a se concepe copiii.

Astrologia indiană acorda o importanţă deosebită Lunii, *Soma,* pe lângă Soare, *Surya*. De aceea, zodiacul este împărţit în 27-31 de case lunare, fiecare casă având 27 de grade perioadă siderală diurnă[7]. Nodurile lunare, Rahu şi Kethu sunt importante în cadrul horoscopului. In imnurile din *Vedanta*, Luna şi Soarele –*Soma* şi *Surya* - sunt părţi ale aceluiaşi concept care se găseşte şi în geneza biblică. In general anticii, nu numai indienii, se focalizau asupra Lunii pline în observarea cerului. De asemenea, *Ascendentul* este un principiu important al horoscopului indian, fiind considerat chiar mai important decât Soarele. Ascendentul reprezenta statutul actual al gradului de evoluţie al unei persoane, pe lângă corpul fizic, principalul indiciu al încarnării actuale.

De asemenea, astrologia indiană acorda o importanţă deosebită şi constelaţiilor sau stelelor fixe, *Nakshatre*, care sunt pomenite şi în Vedele, în număr de 28[8] . Acestea dădeau numeroase informaţii şi caracteristici pentru un individ, fiind la fel de importante ca şi semnul naşterii. *Nakshatrele* erau reprezentate de divinităţi. Spre exemplu, Aswini care era codusă de Aswin înclina spre boli, Bhrani condusă de Yama înclina spre eriosm etc[9]. Fiecare *Nakshatre* avea 13 grade şi 20 minute fiind împărţită în patru părţi egale a câte trei grade şi 20 de minute fiecare, numite sferturi,*pada*. In fiecare semn erau nouă sferturi de *Nakshatre*. Cele nouă părţi se numeau *Navamsha*. *Nakshatre* erau grupate câte trei, fiecare triadă fiind guvernată de câte o planetă, iar fiecare planetă care guverna o triadă, avea o perioadă, *dasa,* în care era mai activă, fiind bună sau rea în funcţie desectoarele benefice sau malefice ale *Nakshatrelor* prin care trecea[10].

Planetele considerate importante la indieni erau: Seoarele, Luna, Marte, Venus, Jupiter, Saturn la care se adăugau: Ruhu, Kethu: Capul Drgonului sau Nordul Nord al Luni, Coada Dragonului, Nordul Sud al Lunii. Interpretarea horoscopului se făcea ţinându-se cont de relaţiile pe care le dezvoltau planetele, una faţă de alta, de localizarea lor în *rashis* (semnele zodiacale), de cele 12 subdiviziuni*, bhava*,care erau un achivalent al caselor din astrologia occidentală[11].

---

[6] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie şi practică,* p. 8.
[7] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie şi practică,* p. 12.
[8] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie şi practică,* p. 47.
[9] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie şi practică,* p. 50.
[10] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie şi practică,* p. 52.
[11] Nicholas CAMPION, *Astrologia şi cosmologia în religiile lumii*, trad. de Alexandra Pumichescu, Ed. Pro Cultura, Bucureşti, 2018, p. 122.

De remarcat este și sistemul astrologic rezultat din textul sacru *Rig Veda*, cu cărțile a doua și a șaptea compuse din imnuri atribuite clarvăzătorilor *rishi*. Imnurile invocau zeii solari: *Surya, Savitri, Mitra, Visnu, Pusan, Bhaga, Niwasvat, Asvini*, cei șapte *Aditya*, fii lui *Aditi* care în literatura veche devine sinonimul lui Surya, Soarele[12]. De asemenea, natura fiilor lui Aditya era incertă în *Rig Veda*, la orgine șase: *Mitra, Aryaman, Bhaga, Varuna, Dahsa, Amsa* la care s-au adăugat *Surya, Martala* la finalul culegerii Rigveda, apoi devin 12 în *Satapatha Brahmana* fiind indentificați cu cele 12 luni ale anului[13], ca zei binevoitori. Aceștia puteau fi o categorie specială de zei care însuflețeau și păstrau lucrurile mobile și imobile cu rolul etic de a ține departe Soarele de influențele negative.

Imnurile din *Rig Veda* făceau referiri la modul de calculare a timpului. Astfel, anul dura 360 de zile. Imnurile: *Taittirya*, *Maitrayanisanhita*, *Kathatka* citează 27 de constelații sau asterisme, *Naksahatre,* care erau grupate în câte trei și care se extindeau pe câte 13 și 20 grade din arcul zodiacal[14]. Imnul *Atharvaveda* mai adăuga încă 28 de *Nakshatre*. Aceste constelații erau menționate și în textul *Jyotisavedanga* care era o completare a Vedelor, utilizate pentru a se putea stabili datele ceremoniilor. Un cilu *yuga* care începea cu solstițiu de iarnă, cu Luna nouă în Nakshatra Seavistha (poziția survenită în anul 1400 î.Hr), avea o durată de cinci ani, fiecare ciclu având o durată de 360 de zile solare care erau completate cu încă o lună de 30 de zile, în total 1830 de zile solare sau 62 de luni lunare sau 1768 de zile lunare[15].

Un alt sistem astrologic este dat de cele cinci perioade *Siddhanta* – soluție definitivă a științei stelelor- cu duratele: *Paitamaha, Vasistha, Romaka, Paulisa, Saura siddhanta* rezumate de Varaha Mihira în lucrarea *Panacasiddhanitha* care datează din sec.VI, completate în sec.X de arabul al-Biruni. Sunt determinate poziția astrelor mobile, în grade și minute, distanțele unghiulare dintre astrele mobile față de puncte fixe de referință, iar în locul *Naksahatrelor* erau luate în considerare semnele zodiacale, și, pentru prima dată erau menționate, cu descriere precisă, planetele: Venus, Jupiter, Saturn, Marte[16]. Conform sistemului *Romaka*, anul dura 365 de zile, 5 ore, 55 minute și 12 secunde[17]. A cincea Siddhanta, *Suryasiddhanta* era știința despre Soare, conform căreia lumea și Universul întreg nu era eternă, ci totul avea un început și un sfârșit. Viața oamenilor era definită prin timp, iar viața astrelor prin revoluții denumite cicluri de cinci ani sau *yuga*.

---

[12] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 27.
[13] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 27.
[14] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică*, p. 28.
[15] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 28.
[16] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică*, p. 30.
[17] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 30.

Pentru înţelegerea alternării echinocţiilor şi mişcarea planetelor s-a reuşit calcularea unor perioade mai lungi cu ajutorul altor tabele de calcul. Astfel, sistemul *Suryasiddhanta* număra o perioadă cvadruplă, *caturyuga*, format din 4 320 000 de ani solari, anul având 365 zile, 6 ore, 35 de secunde, iar cele patru yuga nu erau egale, la început fiind o perioadă de aur mai lungă şi, din cauza declinului dharmei, yuga erau în ordine descrescătoare[18]. Ciclul *Kaliyuga* durează 432 000 de ani, la începutul fiecărei mari perioade de revoluţie, Soarele, Luna şi cele cinci planete mari sunt aliniate la miezul nopţii sub meridianul care trece prin Lanka, presupusul oraş din direcţia Ceylonului, dar deasupra Ecuatorului[19]. Când se aliniau un număr mai mare de planete, s-a observat că se petreceau cutremure.

Zodiacul indian, *Bha Chakra (cerc de lumină)*, era porţiunea de cer care se extinde pe nouă grade pe ambele laturi ale drumului Soarelui sau eclipticii. Zodiacul indian era cunoscut şi sub numele de *Kalapurusha*, care se traducea prin definiţa: timpul etern care nu are început şi nici sfârşit. Acesta diferă de zodiacul occidental, fiind bazat pe localizarea stelelor fixe, horoscopul occidental era legat de anotimpuri. Prin urmare, zodiacul indian este caracterizat a fi sidereal. Zodiacul indian, *kalapurusha,* se traduce prin *expresia timpul etern care nu are* început şi *sfârşit*. Ecliptica se numeşte *Sudarshan chakra* cu sensul de roată sau chakra care era în mâinile creatorului universului *Protectorului Vishnu*. Astrologia indiană ţine cont de *precesiunea echinocţiilor*[20], deoarece astrologii indieni socoteau aspectele dintre planete nu în grade, ci de la semn la semn prin intermediul orbitelor şi unghiurilor specifice.

Horoscpul indian este format tot din 12 case sau zodii, corespondetele fizice, emoţionale fiind asemănătoare zodiacului occidental. Textele astrologice indiene vechi se referă la karmă. Aceasta durează pe parcursul mai multor vieţi, karma fiind detaliată în horoscop şi ocupă un loc important în horoscop.

Un at tip de astrologie indiană cu totul special este astrologia nadi care se bazează pe divinaţia pe frunze de palmier, horoscoapele nadi fiind scrise doar pentru cei destinaţi să le consulte. Horoscoapele nadi, conform scrierilor vechi indiene, se pare că au fost scrise în urmă cu 5000 de ani de *yoghinul Brighu* care trăia în Epoca de aur, pe muntele Himalaya, având darul de a citi trecutul şi viitorul oricărei fiinţe de pe pământ, putea să predavă chiar şi trăsăturile şi nevoile oamenilor[21]. Astfel, acesta a scris hărţile astrologice ale tuturor oamenilor născuţi pe pământ, pe 1500 de kilograme frunze

[18] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 31.
[19] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 31.
[20] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 20.
[21] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 3.

uscate de palmier[22], sub formă de versete în sanscrită, în funcţie de locul, ziua naşterii persoanei, cu numele părinţilor, al soţului sau soţiei, cu trei pagini şi jumătate cu detalii despre trecutul, prezentul, viitorul referitoare la momentul în care persoana urma să primească horoscopul, cu indicaţii şi leacuri pentru anumite boli pe care le avea sau le pute avea. Această culegere de hărţi, *samhita,* a yoginului Brighu ajungea *până la sfârşitul lumii.* Lucrarea lui Brighu ar fi fost ascunsă într-un loc secret, dar copiile făcute în secolul trecut s-ar găsi în diferite locuri în *Hoshiarpur*, *Punjab* şi *Benares*[23]. Astfel, există un număr mare de horoscoape nadi pe care oricine le poate vizita pentru a obţine o hartă natală, dar vizitatorii pot descoperi, cu surprindere, necunoscând legendele indiene, că harta sa personală nadi a fost déjà pregătită înainte de venirea sa neanunţată[24] chiar cu mult timp înainte, în trecutul îndepărtat de către yoghinul Brighu.

În concluzie, se pare că astrologia indiană are şapte sisteme astrologice care presupuneau iniţiere pentru a putea fi practicate. De asemenea, un astrolog cu totul special în India, este/era geomantul[25] sau omul cu cochiliile care este aşezat pe stradă pe covoraş invitând trecătorii să arunce în sus o mână de cochilii sau de pietricele, sau frunze de coca din dispunerea cărora poate spune lucruri incredibile despre trecut, prezent şi viitorul unei persoanei, in special despre partea material. Acesta nu foloseşte rugăciuni, acest tip de horoscop era destinat oamenilor săraci.

2. Înțelepciunea horoscoapelor populare românești

La români elemente care aparţin de horoscop au existat din vechime, deoarece viaţa românilor, ca de altfel şi a altor civilizaţii, s-a desfăşurat în acord cu întregul Univers. Deoarece ciclurile vieţii lor au fost strâns legate de ciclurile naturale şi celeste, elementele care ţin de astrologie au fost resimţite şi înţelese în mod natural, instinctual, intrând în mentalitatea lor, deşi astrologia ca ştiinţă s-a format mult mai târziu.

Viaţa a fost deci inseparabilă de viaţa palenetei. Dovadă a acestui lucru sunt formulări populare care denotă legătura dintre Cer şi Pământ în spaţiul locuit de români cum ar fi: „*Sângerează zorile. O zorit de ziuă. Se revarsă de ziuă. In revărsatul zilei... A trecut de amiezi...Soarele e de o suliţă de deal (*suliţa fiind o douăsrezecime din arcul solar cu o durată varaiabilă în funcţie de anotimp de 18 sau 19 min la solstiţiul de vară şi 43 de minute la solstiţiul de iarnă)*, vara pe la 7 ceasuri. A* început *a umbri. Sfinţeşte Soarele.*

[22] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 3.
[23] L. MARIANGELI, *Astrologie indiană - teorie și practică,* p. 3.
[24] N. CAMPION, *Astrologia și cosmologia,* p.122.
[25] Geomanţia este arta de a interpreta semnele pământului.

Inserează....Întunecă. *Miezul nopţii. A cântat cocoşii odată, a doua oară..”*[26]. Instinctul i-a îndemnat să respecte şi să se încadreze în ciclurile planetare, viaţa urmând logica diurn/nocturn, căldură/frig a planetei. Această ordine celestă le-a ordonat şi condiţionat viaţa. Noaptea era timpul în care oamenii se orientau după stele deoarece erau mai vizibile în aceste ore. Când era înorat se puteau orienta după cântatul cocoşilor .

Românii s-au orientat după stele. Timpul astronomic a fost corelat cu timpul terestru. Impărţirea timpului terestru a fost o urmare a orientării vieţii după stele. În acest fel s-au întocmit calendare care erau completate cu horoscoape succinte. Primele horoscoape au cuprins, prin modul lor de întocmire, prin urmare înţelepciunea românilor. Astfel, dimineaţa era prevestită de luceafărul de dimineaţă care era planeta Venus şi care apărea foarte strălucitoare în zorii zilei fiind poziţionată înaintea Soarelui. Seara era prevestită de lucrafărul de seară, de aceeaşi planetă Venus fiind primul astru vizibil spre vest şi care se află în orele serii înapoia Soarelui. Zorile erau prevestite şi de cântecul păsărilor. Cocoşul prevestea zorile cu două ore înainte de răsăritul Soarelui, rândunica şi cucul cântau cu o oră mai devreme de răsărit, piţigoiul cânta cu o jumătate de oră mai devreme.

Alte stele după care se orientau românii erau: Găinuşa şi rariţele care erau partea inferioară din constelaţia Orion. Rariţele răsăreau în zori odată la începutul postului Sfintei Mării la 1 august, Găinuşa şi rariţele asfinţeau cu seara odată, pe 6 decembrie când se sărbătorea sfântul Nicolae. Toaca care erau o configuraţie formată din patru stele din constelaţia Pegasul şi care asfinţea dimineaţa de Vinerea Mare de 14 octombrie zi în care se sărbătorea Sfânta Paraschieva. Asfinţea apoi crucea şi apoi capul de bou. Capul boului care era constelaţia Taur, iar crucea care era constelaţia Lebăda sau Delfinul după caz, sfredelul care era constelaţia Câinele mic sau Orian după caz, carul care era constelaţia Carul Mare sau Carul Mic sau Perseu (Carul Dracului). Pentru români stelele care arătau mai bine timpul erau: sfrederul sau carul care se vedea cel mai bine pe Cer. Răsăritul Soarelui însemna dimineaţa, începutul zilei, iar răsăritul Lunii era momentul asfinţitului de seară, începutul serii şi debutul nopţii.

Solstiţiul de vară era vestit de apariţia, pe cerul dimineţii înainte de răsăritul Soarelui, a unei grupări de stele pe care ţăranii o numeau *Cloşca* sau *Găinuşa*, aceasta fiind de fapt *Peliadele*. Ţăranii credeau că acela care va vedea primul pe cer Cloşca în Duminica Mare de Rusalii (la 50 de zile după Paşti) va avea noroc mare. Acest moment coincidea cu sărbătoarea grâului deoarece în această perioadă, grâul se usca la rădăcină şi începea să se coacă în spic. De asemenea, acest moment fiind marcat calendaristic pe 11 iunie

[26] D. G. UZA, *Gromovnicul cel Mare*, p. 83.

(în calendarul iulian), era și sărbătoarea Sfântului Bartolomeu din calendarul ortodox. In calendarul iulian se sârbătoarea Sânzienele sau Drăgaica, zi care devenea 24 iunie în calendarul gregorian. Tot în acest moment se ținea, pe Muntele Găina, târgul de fete, care coincidea cu sărbătoare Sf. Petru și Pavel, 29 iunie și care coincidea cu apariția pe cer a Pleiadelor.

Împărțirea timpului a dus la formularea calendarelor laice sau bisericești la români. Calendarele erau de inspirație siriană sau egipteană și au fost completate, de la început, cu o secțiune de prevestiri care se bazau pe fenomenele meteorologice cum ar fi tunetele sau fulgerele dintr-o anumită lună. Deoarece primele calendarele care venau pe filiera slavonă s-au numit *Rujdenița* din cuvântul slavon *rajdenia* care însemna naștere. Acestea conțineau îndeosebi câteva elemente de prevestire în funcție de luna de naștere. Prin urmare, aceste calendare împărțeau timpul pe luni, apoi pe săptămâni și zile. Astfel, *Rujdenița* se mai numea *Insemnare pe luni când se nasc copiii* și *fetele, Intâmplările nașterilor, Pashalie pentru oamenii care* în *ce lună se născu,cum va să fie născut*...și *câtu va trăi, ori fecior, ori fată*[27]. Prevestirile sau prezicerile erau legate de înfățișare, conduită, evenimente din viața omului în funcție de luna de naștere și după sexul copilului, dar nu în funcție de zodie nefiind un horoscop clasic, ci mai degrabă un calendar care conținea și prevestiri.

Alt documente vechi populare care erau calendare sau almanahuri conțineau și o secțiune legată de horoscop. Aceste calendare cuprindeau un material calendaristic, în general cele 12 luni și sărbătorile lor, o parte astronomică și o secțiune astrologică, un material instructiv cu sfaturi gospodărești, un material distractiv cu șarade, zicători etc. Secțiunile lor astrologice se numeau: *Gromovnicul* și *Trepetnicul.* Prima atestare a acestor lucrări este din sec. al XVII-lea și făceau parte, alături de câteva texte religioase, dintr-o carte tipărită la Govora prin anul 1639[28].

Gromovnicul mai era numit *Cartea de zodii* sau *Calendarul așezat pe* șapte *planete* era o carte populară, un oracol cu carcater astrologic care conținea și informații de ordin meterorologic, cu informații gospodărești. Această lucrare ilustra timpul fiecărui an de la Hristos, Mâna Anului, Crugul Lunii, Sinaxarul celor 12 luni și Pascalia.

Sinaxarul era o carte religioasă dedicată vieților sfinților. Sinaxarul era și un calendar nelipsit din vechile gromovnice in care viețile sfinților sunt înregistrate după zilele anilor. Anul nou bisericesc începe la 1 septembrie conform intrării în biserică a lui Iisus după calendarul iudaic, iar după Vechiul Testament, 1 septembire este este ziua când a început creația lumii.

[27] D. G. UZA, *Gromovnicul cel Mare,* p. 27.
[28] D. G. UZA, *Gromovnicul cel Mare,* p. 29.

Lunile anului păstrează denumirile populare, iar gravurile au legătură cu activităţile anotimpurilor şi cu semnul zodiacal asociat. Anul este împărţit în 360 de zile, care sunt conţinute în cele 12 luni cu trei subperioade de 10 zile fiind asociate unui segment de 10 grade din cercul zodiacal, numit decan pe care Soarele îl parcurgea în 10 zile. Existau 18 decani (180de grade) de la echinocţiul de primăvară până la echinocţiu de toamnă, timp care era presărat cu sărbători dispuse egal ca timp. La 20 martie era echinocţiul de primăvară, după care urma la 60 de zile urma sărbătoarea sfinţilor Constantin şi Elena, iar după încă 60 de zile urma sărbătoarea Sf. Ilie, etc. Erau hotare ale Soarelui care erau separate unele de altele de şase decani de aceea a apărut motivul popular al cercului cu şase raze care apare în portul popular sau pe mobilierul popoular cum ar fi lăzile de zestre.

Biserica creştină a folosit calendarul iulian, solar, care era conform cu evenimentele astrologice. Anul avea 365 de zile, iar la patru ani apărea o zi în plus de 366 de zile. Biserica avea nevoie de calendar pentru a stabili data Paştilor care trebuia să pice în prima duminică după Luna Plină de după echinocţiu de primăvară. Astfel, Biserica se folosea de evenimentele astrologice, în funcţie de poziţia Soarelui de pe ecliptică, în funcţie de fazele Lunii.

Trepetnicul este o carte populară de prevestiri care interpreta mişcările musculare ale corpului uman scrise alfabetic, de aceea titlu era completat cu Tepetnic în *care se cuprind toate semnele ce se fac la un om precum bătaia ochilor, a buzelor,* şi în *scurt toate mişcările* şi încheieturile *trupului omenesc, ce sunt date de la natură*[29].

Primul calendar astrologic românesc scris cu litere chirilce s-a numit *Calendari acuma* întâi *rumânescu alcătuitu de pe cel sârbescu* a fost tipărit la Braşov în anul 1733 fiind îngrijit de Petcu Soanu[30]. Acest tip de calendare cuprindeau preziceri în funcţie de planeta de naştere. Erau recunoscute şapte planete: Saturn, Jupiter, Marte, Soarele, Luna, Venus, Mercur. Fiecare planetă stăpânea un număr de 13 ani cu excepţia Lunii care stăpânea 14 ani şi se întocmeau tabele cu anii stăpâniţi de fiecare planetă. Aceste tabele/calendare conţineau şi prevestiri care se referau la om, apoi la starea timpului pe luni şi zile, secţiunea numindu-se *Învăţătura planetelor*. Urma secţiunea *Altă* învăţătură *pentru seminţe* care conţinea rapoarte despre fazele Lunii şi creşterea seminţelor. *Supunerea de casnici* era o regrupare pe zodii a prevestirilor în funcţie de cele şapte planete. Calendaru lui Şeanu cuprindea şi o secţiune care se numea *Ştiinţă ce planete, ce zi* şi *ciasu care stăpâneşte, La aceste 7 planete să se caute de ceasurile zilei* şi *nopţii, ce spune care ciasu e bun* şi *care e rău, Pentru perirea (eclipsele) Soarelui*

[29] D. G. UZA, *Gromovnicul cel Mare,* p. 301.
[30] D. G. UZA, *Gromovnicul cel Mare,* p. 33.

și *a Lunei, un Sinaxar* care arăta pentru fiecare lună numărul zilelor, a ceasurilor zilei și nopții, dar cuprindea și sărbătorile care nu se schimbau.

Un alt calendar a fost calendarul lui Policarp Stribiţci din 1785 pentru 113 ani care conţinea și previziuni astrologice extrase din diferite surse, sfaturi practice. Calendarul era ilustrat cu gravuri diferite care ilustrau fiecare zodie fiind semnul acelei zodii.

Concluzii

Horoscoapele s-au dezvoltat din calendare care redau știința împărțirii timpului, dar și concepția despre Univers. Horoscoapele au fost percepute ca instrumente divinatorii. Prezicerea viitorului a fost o idee respinsă de Biserica creștină, deși aceasta folosește calendarele și reprezentările simbolice ale stelelor și planetelor din astrologie.

Bibliografie

Astrologia. Arta de a ne cunoaşte pe noi înșine, Editura Prestige,Genova, 2008, traducere Letiția Stoica

Luciana Mariangeli, *Astrologie indiană – teorie* și *practică,* Editura Antet, București, 2012.

Niholas Campion, *Astrologie* și *Cosmologie* în *religiile lumii,* Editura Pro Cultura, București, 2022.

Dan – George Uza, *Gromovnicul cel Mare. Carte populară de prevestiri după zodii* și *planete* în *care se cuprind 140 de ani* începându-*se de la anul 1941* și *slujind până* în *anul 2080,* Editura Astromix, Cluj-Napoca, 2022.

PREOȚI FILANTROPI DIN BUCOVINA EPOCII PRE-DECEMBRISTE

CĂTĂLIN NICHIFOREASA

Abstract.
The priesthood must be seen from many and unexpected aspects. From these aspects one can judge the activity of the priest. Worthy men are called to this ministry, who strive to fulfill the mission to which they have been called. The priest is present in every important moment of a person's life and manifests his work through the three missions: teaching, sanctifying and leading. Then, the priest is seen through the prism of moral life, which must be irreproachable. Several of the priests who served in the city of Fălticeni and beyond have remained in the consciousness of the locals as examples of priests with a moral life that can be taken as a model and with a vocation for the ministry to which they were called.

Keywords: *priest, vocation, moral life, examples, ministry*

Multe şi de cele mai multe ori neaşteptate sunt aspectele prin care trebuie înţeles, modelat şi apreciat preotul. În conştiinţa şi gândirea celor mai mulţi sufletul preotului este conturat în linii mari, judecând în ansamblu, fără să aibă note precise şi determinante ale misiunii sale[1].

Preoţia este sublima slujire a Domnului Iisus Hristos, în scopul mântuirii oamenilor; este lucrarea dumnezeiască, săvârşită prin mâna şi sufletul preotului. Oricât s-ar sili, niciun preot sau chiar toţi preoţii laolaltă, nu ar putea împlini întru totul lucrarea Mântuitorului, ci numai o parte din acest lucru[2]. Aceasta arată cât de grea şi importantă este preoţia, cât de bogată în înţelesuri, dar şi plină de datorii. Dacă celelalte slujiri la care sunt chemaţi

[1] Pr. Petre VINTILESCU, Pr. Victor N. POPESCU, *Sufletul preotului luptă cu ispitele* în Biserica Ortodoxă Română, an LXI (1943), nr. 4-6, p. 265.
[2] Teodor M. POPESCU, *Cuvânt către preoţi*, Ed. Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, Suceava, 2007, p. 7.

oamenii vrednici, se pot împlini, cu prisosinţă, preoţia nu poate fi împlinită cu desăvârşire, deoarece distanţa şi deosebirea dintre preot şi Hristos este uriaşă, bineînţeles că acest fapt nu trebuie să înfricoşeze şi să descurajeze pe niciunul din cei care îşi asumă acest jug, ci trebuie să-i determine să împlinească cât mai multe dintre datoriile misiunii sale.

Slujirea preotului se realizează şi se trăieşte pe structura unor idealuri, gânduri şi fapte, bucurii şi primejdii foarte înalte. ,,Nimeni dintre muritori nu slujeşte şi nu trăieşte în acelaşi timp în cer şi pe pământ ca preotul. Nimeni nu trăieşte pe un tărâm mai întins şi mai variat, cu adâncimi şi înălţimi mai mari; nimeni nu face drumurile cu coborâşuri şi suişuri ca ale preotului, în căutarea omului păcătos, pierdut, de jos, şi a Bunului Dumnezeu de sus" [3]. Slujirea preoţească străbate fiecare zonă şi climat al activităţii umane şi-i îngăduie preotului să fie prezent şi să primească toate momentele vieţii. Preotul este alături de păstoriţii săi şi atunci când sunt pe funduri de prăpastie şi când sunt pe cele mai luminoase culmi şi atunci când se străduiesc să se apropie de Dumnezeu. De aceea slujirea preotului, este grea, dar şi binecuvântată; este cutremurătoare, sfântă şi neîntrecută în cinste şi răspunderi.

Preoţia se manifestă prin cele trei misiuni ce le presupune: învăţătorească, dată de Mântuitorul odată cu cea sfinţitoare „Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh" (Matei, 28,19); sfinţitoare, primită în mod deosebit la Cina cea de Taină şi despre care Sfântul Apostol Pavel zicea „ca slujitori ai lui Hristos şi ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu" (I Corinteni 4,1); conducătoare, primită de la Domnul nostru Iisus Hristos „Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, şi cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine; iar cine se leapădă de Mine se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine" (Luca 10,16), şi despre care Sfântul Grigorie de Nazianz spunea că este „iscusinţa iscusinţelor"[4].

Cele trei misiuni ale preoţiei, aduc pe credincioşi alături de Dumnezeu, îi pun în legătură cu harul dumnezeiesc prin lucrarea Duhului Sfânt. Calitatea (misiunea) de conducător sufletesc al credincioşilor îl aşază pe preot în viaţa socială a comunităţii ca exponent al moralităţii, ca unul care trebuie să fie modelul prim al vieţii morale. Preotul este ales dintre oameni, însă sfinţit prin harul dumnezeiesc, spre a fi de folos oamenilor. Cum fiecare creştin este numit sfânt (Sfântul Ambrozie al Milanului) cu atât mai mult preotul a cărui viaţă trebuie să se oglindească în viaţa marilor sfinţi şi care trebuie să oglindească viaţa cerului aici pe pământ[5].

---

[3] T. M. POPESCU, *Cuvânt către preoţi*, p. 54.

[4] Protos. Olivian BINDIU, *Viaţa morală a preotului-factor determinant în activitatea sa pastorală* în Biserica Ortodoxă Română, anul CVII (1989), nr. 11-12, p. 68.

[5] Ierom. Nestor VORNICESCU, *Viaţa morală duhovnicească a preotului* în Biserica Ortodoxă Română, anul LXXVI (1958), nr. 3-4, p. 334.

Puterea Mântuitorului se arată lumii prin preoţi, de aceea Sfântul Ambrozie al Milanului spunea: ,,Noi cei care suntem chemaţi în slujba Bisericii, trebuie să facem numai ceea ce este plăcut lui Dumnezeu, pentru ca să se arate în noi puterea lui Hristos. Şi aşa de supuşi să fim Stăpânului nostru, încât membrele noastre să fie arme ale dreptăţii, nu arme ale trupului, în care să domnească păcatul, ci arme tari pentru Dumnezeu, prin care păcatul este nimicit, închinările păcătoase ale trupului pier şi în felul acesta dispare tot păcatul, ca şi cum am învia din morţi, trăim cu fapte şi obiceiuri noi"[6].

Jurământul depus la Sfânta Taină a Preoţiei, şi care cuprinde cuvintele Sfântului Apostol Pavel către Timotei „Se cuvine, dar, ca preotul (episcopul) să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înţelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să înveţe pe alţii, nebeţiv, nedeprins să bată, neagonisitor de câştig urât, ci blând, paşnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată bună-cuviinţa" (I Timotei, 3, 2-4), trebuie să reflecte viaţa morală a candidatului la preoţie, precum şi cea a preotului după hirotonie.

Preotul este slujitorul lui Dumnezeu şi de aceea este mereu în centrul atenţiei comunităţii în care slujeşte, căutat şi la bucurii şi la suferinţe, aşa cum auzim că era căutat proorocul Samuil în Vechiul Testament: „Iată în cetatea aceasta este un om al lui Dumnezeu, om cinstit de toţi şi tot ce spune el se plineşte. Să mergem dar acolo; poate ne va arăta şi nouă calea pe care să apucăm" (I Regi 9,6).

Preotul întrece măsura lucrurilor omeneşti, pentru că lucrează cu putere de la Dumnezeu, care este harul. De aceea trăirea morală a vieţii lui trebuie să se ridice la cote înalte. Abaterile sale sau ale familiei sale de la moralitate prejudiciază lucrarea de mântuire a păstoriţilor săi. Păcatele (împătimirea) oricărui creştin sunt dăunătoare, cu atât mai mult preotului şi în general întregii societăţi, iar sfatul Sfântul Apostol Pavel lui Timotei este foarte important pentru misiunea preoţească „Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credinţă, şi s-au străpuns cu multe dureri. Dar tu, o, omule al lui Dumnezeu, fugi de acestea şi urmează dreptatea, evlavia, credinţa, dragostea, răbdarea, blândeţea" (Timotei 6,10-11).

Nu doar preotul trebuie să aibă o trăire morală ireproşabilă, ci şi familia acestuia, care trebuie să fie un loc de linişte şi armonie. Preoţia adevărată, cere din partea celui care o doreşte o vrednicie deosebită bazată pe un efort continuu. De aceea Sfinţii Părinţi din smerenie se considerau nevred-

[6] SFÂNTUL AMBROZIE AL MILANULUI, *De officiis ministrorum*, I, 1,4, J. P. MIGNE, apud. Ierom. Nestor VORNICESCU, *Viaţa morală duhovnicească a preotului*, p. 335.

nici de primirea ei aşa cum auzim în rugăciunea de la Sfânta Liturghie de la Vohodul Mare ,,nimeni din cei legaţi cu pofte sau cu desfătări lumeşti nu este vrednic să vină, să se apropie sau să slujească lui Dumnezeu”[7]. Sfântul Ambrozie întăreşte această convingere de nevrednicie pentru cei care nu se luptă cu bărbăţie împotriva tuturor patimilor şi nu apără cu curaj toate virtuţile cu care să-şi împodobească viaţa[8].

Preotul trebuie să fie mai întâi apărător şi predicator al credinţei adevărate, iar credinţa să-i fie una nefăţarnică şi neşovăielnică pentru a putea fuge de patimile ce ademenesc pe toţi. Credinţa sa se dobândeşte şi se întăreşte mai ales prin practicarea ei şi prin osteneala proprie[9]. Profesorul de teologie Teodor M. Popescu într-un curs le vorbea studenţilor despre dragostea preotului faţă de toţi semenii: „Inima preotului trebuie să fie largă şi mult cuprinzătoare, sensibilă la orice nevoie, grijă, durere, bucurie omenească, deschisă, înţelegătoare şi binevoitoare, care să îmbrăţişeze pe toţi oamenii şi toate păsurile lor”[10].

Pentru preot, în parohie şi în lume nimic nu este indiferent. Poate ceilalţi ar putea trece indiferenţi, însă pentru cel ce Îl slujeşte pe Dumnezeu şi oamenii nu poate fi nepăsător faţă de cel ce se zbuciumă sau suferă, nu poate să închidă ochii, să-şi astupe urechile şi să ignore sentimentele. În acest sens profesorul Teodor M. Popescu spunea: „În sufletul de apostol, de frate şi de părinte al preotului, se revarsă ca apele într-o mare: pâraie, râuri sau fluvii sufleteşti, din toate laturile, gândirea şi simţirea tuturor oamenilor. El le cugetă şi le simte cu toţi şi pentru toţi. El este cugetul şi inima lor, a tuturor”[11].

Chiar dacă teoretic cineva cunoaşte ce presupune viaţa morală ireproşabilă, smerenia, nu poţi cere să o arate, fără practicarea ei. Sfântul Ambrozie al Milanului, vorbind despre smerenia preotului arată cum trebuie pusă în practică: „Cu fapte bune şi cu hotărâre sinceră trebuie să se năzuiască la demnităţi şi mai ales la cele bisericeşti, pentru ca scara pe care ne suim, să nu fie aroganţa trufaşă sau prea marea îngăduinţă; însufleţirea noastră să nu fie dorinţa urâtă de a câştiga mărire sau necuviincioasă ambiţie”[12]. Pentru credincioşi, viaţa preotului are cea mai mare însemnătate. Oamenii, în credinţa lor se ghidează după viaţa morală a preotului. Ieromonahul

[7] *Rugăciunea din timpul cântării heruvimice* în *Liturghier*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980, p. 125.
[8] Ierom. N. VORNICESCU, *Viaţa morală duhovnicească a preotului*, p. 335.
[9] Pr. Nicolae FULGA, *Păstorul de suflete* în Biserica Ortodoxă Română, anul XLIX (1931), nr. 10, p. 616.
[10] T. M. POPESCU, *Cuvânt către preoţi*, p. 37.
[11] T. M. POPESCU, *Cuvânt către preoţi*, p. 38.
[12] SFÂNTUL AMBROZIE AL MILANULUI, *De officiis ministrorum*, apud Ierom. Nestor VORNICESCU, *Viaţa morală duhovnicească a preotului*, p. 337.

Nestor Vornicescu (Arhiepiscop al Craiovei şi Mitropolit al Olteniei între 1978-2000) spunea: „viaţa clericilor este evanghelia laicilor”[13]. Şi pentru că viaţa morală a preotului are o însemnătate aşa de mare asupra celor din jur, ştiut fiind că pilda vieţii noastre are un rol soteriologic, atunci exemplul pe care îl oferim trebuie să fie unul exemplar. Efortul continuu pentru dobândirea mântuirii, dragostea şi credinţa de a sluji lui Dumnezeu şi aproapele sunt cele mai eficiente metode pastorale.

Şi ca un părinte bun, preotul trebuie să fie în fruntea turmei sale un exemplu de viaţă şi de lucrare. Căci, dacă prin locul pe care îl ocupă are a propovădui adevăruri înalte, tot poziţia sa reclamă de a se arăta prin viaţa şi lucrarea sa că în adevăr este convins de dreptatea şi eficacitatea acelor adevăruri[14]. Lucrarea grea şi anevoioasă misionară a preotului în mijlocul poporului cere timp pentru îndeplinirea ei şi răbdare pentru culegerea roadelor. Lumea nerăbdătoare de astăzi, când activitatea preotului este aşa de puţin apreciată, aşteaptă să vadă rezultate imediate[15].

Preotul Ioan Iordăchescu

Născut la data de 13 august 1918 în comuna Fălticeni (Oprişeni), Raionul Fălticeni, Regiunea Suceava. Fiul lui Iordăchescu Vasile şi Elena, a avut 10 fraţi, dintre care: Gheorghe, Dumitru, Haralambie, Costică, Neculai, Aglaia, Maria, Elvira; Dumitru a fost preot, iar Maria preoteasă. A urmat şcoala generală la Oprişeni, Liceul la Colegiul Naţional „Nicu Gane”, iar facultatea de Teologie la Cernăuţi (1943-1947). S-a căsătorit în 1947 aprilie 22, cu domnişoara Ortansa Lupaşcu (născută 18 aprilie 1921 la Botoşani) , fiică de boier, descendentă a voievodului Duca Vodă; Doamna Ortansa a avut 12 fraţi, dintre care: Mihai, Neculai, Petrache, Maria, Jana, Rozalia, Corina, Ana, Constanţa, Elisabeta, Zaharia, Toma. A avut o fiică, Gabriela, născută în 5 noiembrie 1955, cadru sanitar la Spitalul Municipal Fălticeni.

A fost hirotonit preot în 5 mai 1947 pentru de către Mitropolitul Irineu Mihălcescu, pentru Parohia Poiana Mărului, Comuna Mălini, Judeţul Suceava; a funcţionat aici până în 01 aprilie 1951. Din 1 aprilie 1951 primeşte şi Parohia Văleni-Stânişoara, până în 01.10.1982, când a fost transferat la Parohia „Sf. Ilie” Fălticeni, până a ieşit la pensie în anul 1997; A renovat biserica şi a construit clopotniţă la Parohia Poiana Mărului; a renovat biserica de la Văleni-Stânişoara în timpul regimului comunist-ateu.

---

[13] Ierom. N. VORNICESCU, *Viaţa şi morală duhovnicească a preotului*, p. 336.
[14] D. BOROIANU, *Din viaţa şi activitatea preotului* în Biserica Ortodoxă Română, nr. 7, anul 1906, p. 753.
[15] Pr. Gheorghe VERŞESCU, *Roadele activităţii preoţeşti* în Biserica Ortodoxă Română, nr. 9, anul 1929, p. 817.

Era apreciat de oamenii din comunităţile pe care le păstorea, însă era un conflict greu cu autorităţile comuniste şi cei care făceau parte din rândul stiliştilor. A fost permanent persecutat de regimul comunist, mai ales pentru că era căsătorit cu o fiică de boier şi găzduia pe socrul acestuia boierul Ioan Lupaşcu. La Parohia „Sf. Ilie" din Fălticeni, a fost foarte apreciat de către credincioşi; aici a renovat biserica, a construit cele necesare pentru buna desfăşurare a parohiei (casa socială).

Era un foarte bun liturghisitor, un rugător, un mare filantrop - ajutând pe cei mai nevoiaşi, mai ales pe cei mai mici. Buzunarele lui erau pline cu bomboane, pe care le împărţea copiilor. Avea grijă ca cei mai nevoiaşi dintre cei cunoscuţi să primească haine, alimente şi tot ce era necesar pentru o viaţă decentă. Copiii (astăzi bunici) şi-l aduc aminte ca fiind părintele Ioan cu bomboane, şi de aceea „roiau" în jurul lui ca albinele în jurul fagurelui[16].

Părintele Constantin Malanca

S-a născut în localitatea Păltinoasa, judeţul Suceava, fiind al doilea copil din cei şase ai familiei Simion şi Garofina Malanca. Şcoala primară la Păltinoasa, Liceul Teoretic la Gura Humorului, iar în 1929 ia examenul de bacalaureat la Liceul „Dragoş Vodă" din Câmpulung Moldovenesc. A urmat Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cernăuţi, între anii 1929-1933. S-a căsătorit cu Maria Iordăchescu, fiica lui Vasile şi a Elenei Iordăchescu, din Oprişeni-Fălticeni, sora preoţilor Dumitru şi Ioan Iordăchescu, în anul 1934, luna mai.

A fost hirotonit preot la 20 iunie 1934, de către mitropolitul Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei şi instalat preot coslujitor la Parohia Lalancea, judeţul Cernăuţi; a slujit aici până în anul 1940, când în urma dictatului lui Stalin a fost nevoit să plece din zona Cernăuţilor, fiind slujitor în Arhiepiscopia Timişoarei, la Parohia Batoş, pentru un an. După începerea războiului, în anul 1941, după ce sovieticii au fost izgoniţi din zona Cernăuţilor, s-a întors în Parohia Lalancea unde a activat până în primăvara anului 1944, când a fost nevoit din nou să plece din zona ocupată de sovietici. A funcţionat în Parohia Braniştea, din Mitropolia Olteniei, până în anul 1947.

În anul 1947, se retrage în ţinuturile natale, unde este numit preot coslujitor la Parohia Sfântul Ilie Fălticeni, dar nu a fost primit să slujească şi de aceea a fost numit preot paroh la Parohia Ioneasa-Ruşi, parohia fiind compusă din două sate din comune diferite (satul Ioneasa, Comuna Vadu Moldovei, satul Ruşi din comuna Forăşti). A slujit aici până în 1956. Aici a terminat biserica de lemn din Satul Ioneasa, începută de preotul Vasile

[16] Interviu cu doamna Elena Movileanu, ianuarie 2024.

Aramă, şi în vara anului 1948 sfinţea biserica de aici cu delegatul Mitropoliei, protoiereul Iacob Chiticaru al Fălticenilor. În anul 1955, începe construirea unui noi biserici de piatră în satul Ruşi, pe care a zidit-o din temelie şi a finisat-o, iar pictura a fost executată după plecare lui de preotul Dumitru Popa.

În anul 1956 s-a transferat la Parohia „Sfinţii Voievozi" din satul Băişeşti, judeţul Suceava, unde a activat până la ieşirea la pensie în anul 1988, când s-a retras la Fălticeni, slujind la Biserica „Sfinţii Voievozi" Oprişeni, la Biserica „Sfântul Ilie" sau la Biserica „Sfântul Gheorghe" Buciumeni, cu preoţii Ilie Anisescu, Ioan Iordăchescu şi alţii.

Părintele Ilie Anisescu

Părintele Ilie Anisescu, pe numele de acasă Ilie Anisia, s-a născut pe 1 februarie 1904 în comuna Pietricani, Raionul Târgu Neamţ, fiind fiul lui Gheorghe şi Smaranda Anisia. Tatăl său a fost cântăreţ bisericesc la Târpeşti, judeţul Neamţ, tatăl a 7 copii. Doi dintre copii, Gheorghe şi Ilie îşi schimbă numele în Anisescu. A urmat cele patru clase primare în satul natal, apoi Liceul teoretic din Târgu Neamţ unde a terminat 8 clase. A continuat liceul, însă din lipsa mijloacelor de întreţinere ale părinţilor a întrerupt liceul în anul 1923 şi se angajează ca profesor suplinitor la Pipirig între februarie şi iunie 1923. În toamna anului 1923 se înscrie la seminarul teologic din Dorohoi, pe care îl absolvă în 1927 cu diploma nr. 4/30.06.1927. A urmat Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cernăuţi la care se înscrie în 1927 şi o absolvă în 1931. Pe parcursul celor patru ani de studiu, situaţia financiară a fost tot precare. De aceea în primul an de facultate a primit bursă, în anul doi a lucrat ca pedagog la Şcoala de Arte şi Meserii din oraşul Vigniţa pentru a se putea întreţine. În anul trei a studiat de acasă, iar în ultimul an de studiu s-a căsătorit şi a fost ajutat să termine studiile (din punct de vedere financiar).

După absolvirea facultăţii, în data de 10 februarie 1931 este hirotonit preot conform decretului 982/1931 pentru comuna Bobuleşti, Raionul Botoşani, iar pe 28 martie este numit la Parohia Slătioara, de unde era soţia sa. Slătioara era şi este centrul grupării stiliste din România, deci misiunea părintelui era una foarte dificilă. În anul 1935 este transferat la Parohia Oprişeni, suburbie a oraşului Fălticeni. În 1941 este mutat disciplinar la Suliţa, jud. Botoşani. Iar, în perioada 25 martie 1944 - 24 februarie 1945 este refugiat din cauza războiului la Câmpulung Muscel, unde slujeşte în comuna Valea Popei. La întoarcere, în anul 1945 este numit profesor suplinitor la Liceul Teoretic „Nicu Gane" din Fălticeni.

În anul 1941 este mutat disciplinar de la Parohia Oprişeni la Parohia Suliţa, până în 1943. Pentru a putea reveni la parohia Oprişeni, încearcă să

convingă protoiereul de la acea vreme - Iacob Chiticaru, dar nu reuşeşte. Pentru a reuşi îi este sugerat să se înscrie în Mişcarea Legionară, la ale cărui adunări participă de două ori, fără să intervină. Pentru această apartenenţă la Mişcarea Legionară, după instaurarea regimului comunist este luat în evidenţa securităţii.

După începerea urmăririi de către Securitate, părintele Ilie este chemat la sediul din Suceava printr-un şiretlic pentru a fi interogat. I se trimite o adresă oficială de la Secretariatul pentru Culte, prin protoierie, pentru a se prezenta la Suceava în legătură cu biserica. Se întâmpla pe 23 noiembrie 1955. Procesul verbal cuprinde 7 pagini şi conţine multe întrebări legate de cuibul de legionari din Fălticeni, de membrii acesteia, precum şi de implicarea altor preoţi (cum ar fi părintele Pavel Todicescu - un erudit al vremii). Interogatoriul a durat o zi, iar la plecare părintelui i s-a spus să ascundă tot ceea ce s-a întâmplat, inclusiv de propria familie.

Urmărirea părintelui a fost intensă şi continuă, fiind angrenaţi mulţi agenţi de securitate, precum şi mulţi din cei apropiaţi ai familiei. A fost denunţat încă din 1945, când pe 12 mai i-a fost percheziţionată casa şi interogat pentru patru cărţi considerate „material submersiv" de către comisarul Fichman Lipa. Era vorba de „Iudaism. Comunism. Francmasonerie", „Buletin Anti Iudeo Masonic", „Orientări spre o Românie nouă" şi „Puncte cardinale". Pentru aceste „materiale interzise" este trimis în judecată de tribunalul militar Iaşi, în anul 1945, dar nu este condamnat.

Deşi, era urmărit şi anchetat, părintele a continuat să afirme lucruri care deranjau pe cei care conduceau ţara. În 12 decembrie 1945, la predica de la Sfânta Liturghie din ziua de prăznuire a Sfântului Spiridon a afirmat: „preoţii nu au altceva de făcut decât să se roage lui Dumnezeu să vină timpuri mai senine pentru biserică, cum au fost mai înainte". Doi ani mai târziu, părintele predica în ziua de 26 octombrie afirma: „Precum Sfântul Dimitrie a avut pe pământ duşmani, tot aşa şi ţara noastră are prin unele locuri piedici, pe unele locuri dinăuntru, pe unele locuri din afară". În 1960, când părintele era în staţiunea Slănic a afirmat în faţa unui cunoscut: „Azi, când Biserica e prigonită e bine ca preoţii să umble în reverendă, să fie chiar scuipat, căci prin aceasta se va ridica un martir în ochii lumii".

Întreaga activitate a preotului Ilie Anisescu a fost urmărită, deşi unele din activităţile sale nu ar fi fost de interes pentru autorităţi, ele erau consemnate. De exemplu, în anul 1965, părintele Ilie s-a ocupat de refacerea unor cruci ale preoţilor înmormântaţi în cimitirul Oprişeni, donând chiar el suma de 100 de lei. S-a opus chiar colectivizării, deşi nu la fel de vocal ca până atunci. În una din notele informative părintele Ilie este lăudat: „e un om minunat, e foarte iubit şi stimat de toţi locuitorii din Oprişeni şi ţine seama că majoritatea acestora sunt intelectuali. Are mare influenţă asupra lor şi e ascul-

tat. Într-însul se poate avea mare încredere că e curajos". În alta se spune așa: „Părintele Ilie Anisescu funcționează la biserica din Oprișeni. Populația de acolo îl vorbește de bine, deoarece își face datoria față de dânșii". A fost persecutat politic și pentru că a fost un bun patriot. La o mare zi de sărbătoare - Rusaliile, părintele îi spune unui gardian public care participase la slujbă: „Haina cu care te-ai îmbrăcat astăzi ești fericit. În hainele cu care ai fost îmbrăcat nu sunt pentru dumneata, fiindcă serviciul pe care îl ai multă lume o bagi la necazuri și te-aș sfătui să ții minte numai portul pe care îl ai". Iar în anul 1948, părintele a dorit și a ridicat un monument dedicat eroilor de la Revoluția din 1848, din Războiul de Independență, precum și din cele două războaie mondiale.

Deși s-a pensionat în anul 1974, părintele a continuat să slujească la Biserica „Sfântul Gheorghe" din Buciumeni, unde în continuare a fost urmărit. Mai ales că, părintele a căutat-o pe doamna Areta Neculau din Iași, văduva părintelui Eugen D. Neculau - fost profesor la Seminarul Teologic din Dorohoi. Părintele dorea să publice opera părintelui, care a fost un neobosit cărturar și care l-a ajutat necondiționat pe părintele Ilie în vremea studiilor de la seminar.se dorea și ridicarea unui bust pentru părintele la Ungheni, dar autoritățile au interceptat scrisorile, au distrus notițele și a convins pe cei care se alăturaseră demersului de ridicare a unei statui de bronz să renunțe la idee. Același lucru s-a petrecut și cu demersul părintelui de a realiza un album cu picturi, precum și de a publica un volum de cugetări, proverbe, folclor al regretatului părinte Dumitru Furtună.

După pensionare s-a bucurat mai mult de cultură decât a putut-o face înainte de acest moment. A dorit să publice manuscrise ale unor colegi de studii de la Dorohoi sau Cernăuți, care s-au ocupat cu scrisul, însă toate demersurile sale fiind cunoscute de Securitate au fost sortite eșecului.

Concluzii

Preoția este o vocație, nicidecum o meserie, iar familia preotului, în special soția acestuia își asumă sau ar trebui să își asume vocația soțului. De asemenea, copiii preotului învață să își asume vocația familiei în care s-au născut. „Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (Matei 5,14-16).

Preotul și prin extensie și cei din familia sa (atât cea restrânsă - soția, copiii, cât și cea extinsă - parohia) trebuie să fie un model prin cuvânt, faptă și rugăciune. Nu poți să înveți fără să înfăptuiești, pentru că astfel vorbele

nu au susţinerea necesară şi nu îşi ating obiectivul. ,,În fiecare parohie este un om al tuturor, pentru că e părinte sufletesc al tuturor şi este chemat ca martor, ca sfătuitor, ori ca reprezentant în toate actele solemne ale vieţii; care îl ia pe om de la sânul mamei sale şi nu-l lasă decât la mormânt; care binecuvântează şi sfinţeşte leagănul, nunta, patul morţii şi sicriul; un om pe care copilaşii se obişnuiesc a-l iubi, a-l venera şi a se teme firește de el; pe care chiar necunoscuţii îl numesc părinte; la picioarele căruia creştinii merg a depune mărturiile lor cele mai intime; un om care, prin starea sa, este mângâietorul tuturor nenorocirilor sufletului şi ale trupului, mijlocitor obligat între bogăţie şi sărăcie, care vede pe cel sărac şi pe cel bogat bătând la uşa sa, rând pe rând: cel bogat pentru a-i lăsa milostenia în ascuns, cel sărac pentru a o primi fără a se ruşina; care, nefiind din nicio treaptă socială, ţine deopotrivă de toate clasele; de clasele de jos, prin viaţa sa săracă şi adeseori prin umilinţa naşterii; de clasele înalte, prin educaţia, ştiinţa şi înălţimea sentimentelor, ce inspiră şi recomandă o religie a iubirii de oameni, un om, în fine , care ştie toate, care are dreptul de a spune toate şi al cărui cuvânt cade de sus asupra inteligenţelor şi asupra inimilor cu autoritatea unei misiuni dumnezeieşti. Acest om este preotul”[17].

Ca în orice activitate, şi în activitatea pastorală sunt trepte multe de urcat până la desăvârşire. Unii dintre slujitorii Sfântului Altar, prin înţelegerea şi asumarea vocaţiei misionare pe care o au din clipa în care li se încredinţează o parohie, ajung să fie exemple de slujire atât pentru ceilalţi slujitori, pentru viitorii preoţi, cât şi pentru comunitatea lor. Ei devin ca nişte magneţi duhovniceşti, ca nişte candele ce luminează viaţa celor din jur.

Pe de altă parte, împlinirea vocaţiei preoţeşti, precum şi cea a familiei preotului (în special soţia preotului), este de foarte multe ori dificilă, pentru că apar piedici, poticniri. „Preotul înzestrat cu înţelepciune, cu tact şi prudenţă, nu exagerează obstacolele şi greutăţile ivite în cale, nu le supraevaluează şi nici nu se sperie de ele; el le prevede, le recunoaşte şi nu le sfidează, ci le cântăreşte just; e conştient, dar nu înfricoşat şi nici nu disperă în lupta cu greutăţile drumului şi cu toate sacrificiile care i se cer până la capăt. El ştie să păstreze întotdeauna echilibrul just dintre ceea ce i se cere ca preot, pe de o parte şi realităţile existente în care îi este dat să lucreze, de altă parte”.

Preoţii Ioan Iordăchescu şi Constantin Malanca au reuşit prin diferite abordări ale slujiri să rămână în inimile credincioşilor lor, astfel încât chipurile celor care amintesc de ei, de la preoţi, profesori, rude, credincioşi să se lumineze şi să arate recunoştinţă, respect şi apreciere. Părintele Ioan

[17] Alphonse de LAMARTINE, *Les devoirs sociale du clergé* apud Pr. prof. Petre VINTILESCU, *Preotul* în *faţa chemării sale de păstor al sufletelor*, Bucureşti, 1935, pp. 65-66.

Iordăchescu a făcut aceasta prin discreţia slujirii aproapelui, prin atenta slujire a Sfintelor Taine şi a ierurgiilor, prin bogata activitate edilitară şi oratoria desăvârşită de care dădea dovadă. Părintele Constantin Malanca şi-a apropiat credincioşii prin apropierea de toţi credincioşii, fără părtinire, prin bogata activitate edilitară în toate comunităţile unde a slujit şi prin filantropia făcută permanent.

Ambii sunt exemple de slujire a lui Dumnezeu şi a aproapelui, într-o perioadă foarte grea când regimul comunist-ateist căuta să minimizeze sau chiar să fie nimicită activitatea Bisericii Ortodoxe. De asemenea, prozelitismul neoprotestant, precum şi activitatea stiliştilor puteau destabiliza comunităţile ortodoxe, iar ei au reuşit să păstreze comunităţile unite.

PREOTUL ROMÂN TRANSIVĂNEAN APĂRĂTOR AL CREDINȚEI ȘI IDEALURILOR NAȚIONALE, ÎN PAGINILE LITERATURII ARDELENE

CRISTIAN-GRIGORE IANCHIȘ

Abstract.
In the history of our nation the Orthodox Church has been permanently present in the midst of its shepherds, sharing together the joys and sorrows of our nation, fighting together for national ideals. We can say that the defense of the national ideals and the right faith are intertwined, because the Romanian people was Christian by formation, the literature through the selected texts shows us the image of the Transylvanian Romanian priest as an apologist, a priest who defended the right faith and the identity of the nation. The burden of the foreign yoke was felt most keenly by the Transylvanian Romanian priest, together with the people he shepherded under foreign rule, where they fought to defend the faith and the unity of the nation, defending the cultural and religious identity of the Transylvanian Romanians.

Keywords: priest, image, Transylvania, religious identity, national ideals.

Preliminarii

Lupta naţională pentru unitate, independenţă şi libertate, atât socială cât şi religioasă străbate întreaga evoluţie istorică a poporului român.[1] În istoria neamului nostru Biserica Ortodoxă a fost permanent prezentă în mijlocul păstoriţilor ei, împărtăşind împreună bucuriile şi necazurile neamului nostru, luptând împreună pentru idealurile naţionale. Putem spune că apărarea idealurilor naţionale şi a dreptei credinţe se întrepătrund, din pricina faptului că poporul român a fost unul creştin prin formare, litera-

[1] Gheorghe BUZATU, „Marea unire a românilor" în *Biserica Ortodoxă Română şi Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018, p. 72.

tura prin textele selectate ne arată imaginea preotului apologet, a preotului care a apărat dreapta credinţă şi identitatea de neam.

Greutatea jugului străin a fost resimţită cel mai tare de preotul ortodox român transilvănean, aflat împreună cu cei pe care îi păstorea sub stăpânire străină, unde se luptau pentru apărarea credinţei şi pentru unitatea de neam, apărând identitatea culturală şi religioasă a românilor transilvăneni. Situaţia lor era grea aflaţi sub stăpânire habsburgică, în stare de iobăgie, fiind împilaţi cu multe dări şi munci grele, cu o stare materială şi socială mai mult decât precară. Din aceste motive au încercat, ispitiţi fiind de stăpânirea lumească, să se ridice din acea stare deplorabilă, atraşi într-o capcană mai mare, a ereziei, din dorinţa de a ieşi din starea deplorabilă în care se găseau.[2] Poporul român şi credinţa ortodoxă erau doar toleraţi.[3]

Situaţia Bisericii Ortodoxe din Transilvania era una deosebit de grea, se încerca ruperea legăturilor cu fraţii românii ortodocşi de peste Carpaţi, pentru slăbirea credinţei, situaţia economico-socială a preoţilor era una umilitoare, erau puşi la robotă alături de iobagii pe care îi păstoreau, trebuia să plătească dijmă, uneori chiar şi preoţilor luterani şi calvini.[4]

1. Apărător al credinței strămoșești și al idealurilor naționale

De la preoţii care au luptat alături de domnitori pentru apărarea gliei şi legii strămoşeşti, la cei aproape 80 de preoţi care au participat la răscoala condusă de Horia, Cloşca şi Crişan din toamna anului 1784. Clerul ortodox român a fost mereu alături de cei pe care îi păstoreau. O tradiţie consemnată de un istoric al Răscoalei – relata că la intrarea lui Tudor Vladimirescu în Bucureşti, în fruntea pandurilor săi, avea în dreapta sa un preot cu crucea în mână. În cursul Revoluţiei din 1848 în Ţara Românească, preotul Radu Şapcă împreună cu alţi doi preoţi au săvârşit o slujbă de sfinţire a steagurilor revoluţionarilor. În oastea lui Avram Iancu se constată prezenţa a numeroşi preoţi, nu mai vorbim de Războaiele Mondiale.[5]

Referitor la personajul amintit mai sus, Radu Şapcă, poetul Ioan Alexandru în volumul *Pământ transfigurat*, îi va dedica o poezie. Născut în jurul anului 1800, Radu Şapcă preot fără de şcoală, dar care a învăţat să scrie şi să citească pe cărţile de ritual bisericesc, este hirotonit preot în anul 1818, reuşind să ajungă şi învăţător în satul natal. A trăit ca un apro-

[2] Dumitru STĂNILOAE, *Uniatismul din Transilvania. Încercarea de dezbinarea poporului român,* Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1973, p. 16.
[3] Pr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române,* vol. II, ed. a II-a, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, p. 290
[4] Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române,* vol. II, p. 291
[5] Mircea PĂCURARIU, „Armata şi Biserica în trecutul neamului nostru" în *Revista Teologică*, nr. 1/2018, p. 19.

piat al oamenilor simpli, dar şi al intelectualilor revoluţionari paşoptişti, care l-au ales să pregătească Marea adunare de la Islaz. În acest sens a alcătuit o rugăciune citită în data de 9 iunie 1848, pentru binecuvântarea steagurilor revoluţionare. Chiar dacă a luptat pentru idealurile Revoluţiei este exclus din lista membrilor viitorului guvern, pe motiv că nu ştia carte. După înfrângerea revoluţiei va avea de suferit, fiind arestat la 6 octombrie 1848, mai apoi în 8 iulie 1849, este exilat din Ţara Românească suferind timp de 6 ani. După întoarcerea din 1855 va fi administrator al mai multor mănăstiri, în 1876 trece la Domnul. [6]

Şapcă din Celei, acest preot şi erou revoluţionar paşoptist, unul dintre capii Revoluţiei de la 1848, fiind considerat unul dintre membrii marcanţi ai mişcării paşoptiste, care înţelegând situaţia ţării din punct de vedere economic, social şi politic, preotul Şapcă se implică împreună cu fraţii Golescu şi ceilalţi membrii ai societăţii „Frăţia", să schimbe societate şi să să propage prin predicile sale ideile Revoluţiei paşoptiste în popor.[7]

După cum ne arată poezia *Ruga lui Popa Şapcă* rolul acestui preot a fost de a lupta pentru idealurile naţionale, i-a pregătit pe revoluţionari, după modelul biblic, înainte de un eveniment important ne înfăţişăm înaintea lui Dumnezeu pentru a ne mărturisi păcatele şi pentru a primi binecuvântarea de a izbuti în nobila misiune. Preotul Şapcă devine organul văzut al binecuvântării revărsate de Dumnezeu peste paşoptiştii revoluţionari:

„Paşoptiştii dintr-un bordei prea strâmt
De la Popa Şapcă din Scriptură
Din altarul lui de sub pământ
Şi-au luat avântului măsură

Popa Şapcă-i spovedi pe rând
Şi le-a pus o lacrimă pe limbă
Din lumina Logosului sfânt
Ce înviază totul şi preschimbă

Acest oltean călugăr şi păstor
La islaz a îngenuncheat fierbinte
Dumnezeului isbăvitor
De Români să îi aducă-aminte".[8]

---

[6] Dan Dumitru ANASTASESCU, „Preotul Radu Şapcă din Celei-erou revoluţionar paşoptist", *Ziarul Lumina*. https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/preotul-radu-sapca-din-celei-erou-revolutionar-pasoptist-186632.html.
[7] Sergiu-Grigore POPESCU, *Participarea clerului din Oltenia la luptele sociale şi naţionale ale poporului român [sec. XIX şi XX]*, Ed. Aius, Craiova, 2010, p. 63.
[8] Ioan ALEXANDRU, *Pământ transfigurat*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 87.

Inspirat de Duhului Sfânt şi mânat de un puternic simţământ patriotic, se va ruga ca Dumnezeu să sfinţească steagurile de luptă şi să reverse harul jertfitor. Ni se dezvăluie o comparaţie cu imaginea biblică a ieşirii poporului evreu din robie, după cum aceia călăuziţi de Dumnezeu au scăpat, tot aşa şi poporul român, să fie călăuzit spre biruinţă:

„Varsă tărie în pieptul tuturor
Bunătate în inimi şi-mpăcare
Dă braţului curajul jertfitor
Să nu lovească fără ascultare

Doamne al românilor stâlpul de foc
Călăuzind pe Moise în pustie
În acest bordei de nenoroc
Lasă-te pe-o brumă de făclie

Cu semnul crucii lasă-ncununat
Acest stindard de lemn fără putere
Să se-nalţe-n fiecare sat
Nu o răscoală ci o înviere”. [9]

Finalul poeziei ne dezvăluie imaginea preotului care se roagă ca Dumnezeu să mântuiască poporul român de abuzurile stăpânirii străine şi de jugul greu al iobăgiei:[10]

„ Să sfinţească munca tuturor
Să aducă lumii libertate (...)
Scapă-ne de Faraonii mulţi
De abuzul clăcii şi podvadă
Că de când umblăm numai desculţi
A început şi piatra să se roadă”.[11]

Poetul I. Alexandru scrie poezia: *Imnul lui Sofronie din Cioara,* care apare în volumul *Imnele Transilvaniei*, inspirat din realitatea istorică a Transilvaniei, după cum am citit mai sus, în care putem vedea cum autorul ni-l descrie pe Sofronie ca pe un păstor al Transilvaniei. Autorul se foloseşte de realitatea istorică, ieromonahul Sofronie se aşază în localitatea Cioara

[9] I. ALEXANDRU, *Pământ transfigurat,* p. 88.
[10] Vezi: S.-G. POPESCU, *Participarea clerului din Oltenia*; Dorin STĂNESCU, „O figură emblematică a Revoluţiei de la 1848-Preotul Radu Şapcă”, *Ziarul Lumina*. https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/o-figura-emblematica-a-revolutiei-de-la-1848-preotul-radu-sapca-190200.html.
[11] I. ALEXANDRU, *Pământ transfigurat,* p. 88.

din județul Alba și ridică în mijlocul codrului un mic schit în care se ruga, mai avea câțiva copii pe care îi învăța în chip gratuit să scrie și să citească, aceste fapte vor atrage mânia stăpânitorilor străini.[12]

Poetul I. Alexandru ne creează o imagine a ieromonahului Sofronie[13] pe baza acțiunilor sale de apărare a dreptei credințe cât și o descriere a înfățișării sale. Imaginea de aparător al credinței și a idealurilor românești este una inspirată de realitate. Sofronie a trăit în vremea represaliilor habsburgilor împotriva preoților și credincioșilor ortodocși din Transilvania, care nu doreau să adere la uniație. El a suferit de pe urma faptului că a ținut stindarul dreaptei credințe. Astfel în primăvara anului 1757 primarul maghiar din Vințul de Jos însoțit de câțiva etnici maghiari, distrug schitul ieromonahului ceea ce creează o stare de nemulțumire. Această nemulțumirea se transformă într-o răscoală anti uniație pe care o va conduce Sofronie, acest ieromonah care cutreieră satele și îndemnând românii să nu mai accepte abuzurilor socio-religioase săvârșite de stăpânirea habsburgică. Acest lucru este surprins de poetul Ioan Alexandru după cum reiese din firul poeziei:[14]

„La marginile lumii. Sofronie
Părinte te strevăd, din sat în sat făclie
Cum strângi sobor și cuvîntezi fierbinte (...)
Cu barba sură picurând pe piept aloie mir pe capul
Tău vărsată, rasa răsăriteană de monah sub un șerpar
De flăcări strecurată, opinci uşoare-nfăşurate iuți
Pân la genunchi peste obiele din cânepă țesută foarte
Des de maica ta în nopți fără de stele (...)
Traşi sub ciubare de pe munți, de moții-mpinşi la vale-n
Pribegie; cu șapca în cap, de oaie, mâncată de furtuni
Și un suman cârpit și-n cingătoare

[12] Pr. Mircea PĂCURARIU, *Sfinți daco-romani și români,* Ed. Basilica, București, 2013, p. 256.
[13] Biserica Ortodoxă Română și-a arătat recunoștința față de preoții mărturisitori, iar pentru meritele lor deosebite avute în apărarea credinței ortodoxe transilvănene au fost trecuți în rândul sfinților. Astfel abia după recunoașterea independenței de stat 1877, după organizarea Bisericii, după dobândirea autocefaliei sau a independenței față de Patriarhia Ecumenică 1885, după Marea Unire și ridicarea Bisericii din România Mare la rangul de Patriarhie 1925 s-au făcut primele canonizări. Canonizarea unor sfinți români s-a făcut abia în anul 1955, pe baza unei hotărâri a Sfantul Sinod al Bisericii Ortodoxe Romane, din 28 februarie 1950, când în rândul sfinților au fost trecuți cuvioșii ieromonahi Visarion Sarai, Sofronie din Cioara și drept-credinciosul Oprea Nicolae (Miclaus) din Săliștea Sibiului, cu zi comună de pomenire la 21 octombrie. Mai apoi, în 1992, a fost întregit numărul sfinților mărturisitori transilvăneni, fiind trecuți în rândul sfinților preotul mărturisitor Moise Măcinic din Sibiel și Ioan din Galeș, având ca zi de pomenire 21 octombrie, o zi comună deoarece toți au avut aceeași luptă de purtat și jertfe comune pentru credința ortodoxă. Vezi: Pr. Ene BRANIȘTE, *Liturgică generală cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină,* ed. a III-a, vol. I, Ed. Basilica, București, 2015, p. 355; Pr. Mircea PĂCURARIU, *Sfinți români și daco-români,* Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994, pp. 75-77.
[14] Pr. M. PĂCURARIU, *Sfinți daco-romani și români,* pp. 257.

Vârât un fluier ştirb fără de glas şi-n straiţă veşted
Undo dosoi cu sare, şi-o brumă
De cuţit cosor...".[15]

Pentru că a militat îndemnând românii satelor hunedorene să rămână statornici în credinţa lor, a fost arestat şi închis la Bobâlna, sub presiunea a 600 de ţărani el va fi eliberat. Nu era violent, modul în care el lupta era prin predici şi cuvântări, prin acestea îndemna satele să rămână statornice în credinţa lor, acest lucru va supăra autorităţile de la Viena, ducând la o nouă arestare în biserica din Abrud. Şi de data aceasta va fi eliberat sub presiunea a 7000 de români. La Zlatna, Sofronie va convoca un sinod în data de 10 -11 august 1760, la această adunare au redactat două memorii, unul către împărăteasa Maria Tereza, şi altul către Guvernul transilvan, prin care cei prezenţi cereau un episcop ortodox, să reprimească bisericile şi posesiile luate de preoţii uniţi, eliberarea celor care au fost închişi pentru apărarea dreptei credinţe şi mai apoi libertate religioasă pentru românii ortodocşi transilvăneni. Cel mai important Sinod, dintre cele organizate de Sfântul Sofronie, este cel de la Alba Iulia din anul 1761, aici sunt scrise punctual doleanţele românilor ortodocşi. Datorită împrejurărilor politice din Transilvania va trece munţii în Ţara Românească de unde va veghea.[16]

Este un fapt arhicunoscut că Biserica Ortodoxă Română a fost alături de poporul român sprijinindu-l în împlinirea năzuinţelor sale. Nu există moment important în viaţa românilor la care slujitorii lui Dumnezeu să nu fi participat activ.[17] Pentru că poporul român s-a născut creştin încă de la începutul său, s-a format în jurul Bisericii, această devenind nu doar un loc de rugăciune ci şi un simbol al unităţii etnice.[18] Misiunea îndeplinită de preoţi, se poate observa ca un fir roşu prin istoria naţională, începând din timpul domnitorilor şi până astăzi. La finalul luptelor, preoţii români au fost cinstiţi de cei din neamul românesc, aleşi fiind în delegaţiile ce au luat parte la declararea Marii Uniri din 1 decembrie 1918.[19]

---

[15] Ioan ALEXANDRU, *Imnele Transilvaniei,* Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1976, pp. 148-152.
[16] Pr. M. PĂCURARIU, *Sfinţi daco-romani şi români,* pp. 259.
[17] Gheorghe LIŢIU, „Rugăciunea de la Alba Iulia" în *Biserica Ortodoxă Română şi Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018, p. 43.
[18] Aurel COSMA, „Biserica română din Banat şi Unirea de la Alba Iulia" în *Biserica Ortodoxă Română şi Marea Unire*, vol. II, Editura Basilica, Bucureşti, 2018, p. 56
[19] Pentru mai multe informaţii despre aceste fapte istorice şi cum se reflectă chipul sacerdotului în ele, vezi următoarele: Grigore N. POPESCU, *Preoţimea română şi întregirea neamului*, vol. I, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018; Grigore N. POPESCU, *Preoţimea română şi întregirea neamului*, vol. II, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018; Gheorghe NICOLESCU, Gheorghe DOBRESCU, Andrei NICOLESCU, *Biserica Ortodoxă Română şi Marea Unire. Preoţi în tranşee 1916-1919*, vol. I, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018; Gheorghe NICOLESCU, Gheorghe DOBRESCU, Andrei NICOLESCU, *Biserica Ortodoxă Română şi Marea Unire. Preoţi în tranşee 1916-1919*, vol. II, Ed. Basilica, Bucureşti, 2018; DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Biruinţă prin jertfă. Demnitate

Ziua de 1 Decembrie 1918 rămâne în istoria neamului nostru, ca ziua în care s-au înfăptuit năzuințele de peste veacuri ale poporului român, idealuri naționale cu privire la libertate, unitate națională: socială politică și religioasă. Această zi este una aleasă deoarece vine că și o încununare luptelor și jertfelor care s-au făcut de către preoți și credincioși pentru păstrarea unității de neam și limbă, pentru păstrarea tezaurului spiritual moștenit de la strămoșii noștri, pentru ca noi astăzi să ne putem manifesta liberi voința și credința noastră.[20]

Participarea preoților la înfăptuirea idealurilor printre care și Marea Unire este amintită și de Ioan Groșan care în volumul său *Trenul de noapte*, scrie o nuvelă numită *Spovedania,* în care ne sunt prezentate imaginile a doi preoți. Cel mai în vârstă dintre cei doi, preotul Valentin Dima, este descris de autor ca participant la Marea Unire, zicând că el a fost unul dintre cei care au pus mâna, cu emoție sfântă, pe actul proclamației de unire din 1918 de la Alba Iulia. Imaginea preotului stă legată de trecutul istoric, este înfățișat ca un om puternic cu un caracter tare, chiar dacă opera va

---

prin unire. Slujitori ai Bisericii pe front și la unirea din 1918" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, Vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 5-11; Gheorghe LIȚIU, „Rugăciunea de la Alba Iulia" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 43-52; Aurel COSMA, „Biserica română din Banat și Unirea de la Alba Iulia" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 52-74; Niculae ȘERBĂNESCU, „Promovarea ideei despre unitatea neamului românesc în predosloviile cărților bisericești" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire,* vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 218-236; EFTIMIE BÂRLĂDEANUL, „Din însemnările preotului Petru Popa, duhovnicul regimentului 54 infanterie în timpul Primul Război Mondial" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 257-267; Mircea PĂCURARIU, „Contribuția Bisericii la realizarea actului unirii de la 1 Decembrie 1918" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 305-331; Ioan TOACĂ, „Aportul slujitorilor Bisericii Ortodoxe Române la lupta contra regimului de ocupație pentru eliberarea pământul strămbun (1916-1918)" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 5-16; Nicolae GHINEA, „Preotul Avram Imbroane, un luptător bănățean pentru unirea de la 1 Decembrie 1918" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 16-21; Efitimie LUCA, „Clerici ortodocși din eparhia Romanului și Hușilor în războiul din 1916-1918" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 21-36; Gheorghe VASILESCU, „Din suferințele Bisericii noastre în teritoriul vremelnic ocupat (1916-1918)" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 36-42; Eftimie LUCA, „Referiri ale Episcopului Melchisedec la unitatea și unirea românilor" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 61-72; C. CAZAN, „Slujitori ortodocși din Eparhia Romanului și Hușilor în lupta pentru reîntregirea pământului strămbun" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire,* vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 97-109; Scarlat PORCESCU, „Contribuții aduse de slujitori bisericești din Arhiepiscopia Iașilor, în anii 1916-1918, pentru făurirea statului național unitar român" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 109-160; NIFON PLOIEȘTEANUL, „Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la realizarea Marii Uniri" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire*, vol. II, Ed. Basilica, București, 2018, pp. 208-218.

[20] Ștefan ALEXE, „Marea Adunare Națională de la Alba Iulia - 1 Decembrie 1918" în *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire,* vol. I, Ed. Basilica, București, 2018, p. 187.

ajunge să ne prezinte mai mult imaginea preotului Emilian, preotului tânăr, o altfel de imagine decât a celui bătrân, vedem că până şi proza mai recentă încă se foloseşte de această imagine a preotului care a participat la înfăptuirea marilor idealuri naţionale, de această dată autorul ne vorbeşte despre prezenţa la Marea Unire.[21]

Ion Agârbiceanu surprinde în chip minunat această împletire între idealul naţional şi dreapta credinţă prin crearea unui singur personaj, preotul Marcu, care pe lângă faptul că era însetat de cunoaştere, vedem că aleargă să-i cunoască pe cei care au scris cărţile de cult, şi chiar rămâne fascinat de unii dintre profesorii săi, dar mai presus de acestea sunt idealurile naţionale, ele trezesc simţămintele înalte ale idealurilor ardelene, născând în interiorul său un conflict, i se aprinde inima şi lasă cele ale preoţiei, din dorinţa de a găsi dreptatea mult aşteptată a celor oprimaţi, această dorinţă a idealurilor naţionale îl determine să ia pistolul în mână şi să lupte pentru apărarea patriei, lăsând totul în urmă chiar şi familia.[22]

2. Luptători prin faptă și cuvânt pentru emanciparea poporului

Octavian Goga a fost măcinat de nobilul sentiment al iubirii faţă de glie, un militant acerb al libertăţii politice şi religioase a românilor transilvăneni şi al unirii tuturor românilor,[23] un deschizător de drumuri care devine erou al ideii de unire naţională şi al dezrobirii neamului românesc din Transilvania şi un orator deosebit care a încercat să înflăcăreze prin cuvântul său mulţimile.[24] Toate acestea sunt exprimate prin poezia *Apostolul*, în care este surprinsă imaginea preotului care călăuzeşte poporul spre împlinirea idealurilor naţionale, bătrânul sacerdot fiind văzut ca un profet. Această alcătuire literară prezintă lupta pentru înfăptuirea idealurilor naţionale caracterizată prin profetism.[25]

În poezia *Apostolul*, O. Goga surprinde o parte a misiunii preotului ardelean, acest moşneag „albit de zile negre", este cel care deschide drumul frământărilor şi a idealurilor naţionale: „Bătrânul mag înalţă fruntea,/ Ce sfânt e graiul gurii sale:/ Din el va lumina norocul/ Acestui neam sfârşit de jale!".[26]

---

[21] Ioan GROȘAN, *Trenul de noapte: povestiri*, Ed. Cartea Românească, București, 1989, p. 81.
[22] Ion AGÂRBICEANU, *Opere*, vol. I, Ed. Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2013, pp. 196-213.
[23] Eugen SIMION (coord.), *Dicționarul general al limbii române*, vol. E-K, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2005, p. 374.
[24] Ion Dodu BĂLAN, „Prefață", în Octavian GOGA, *Opere*, vol. I, ed. a II-a, Ed. Minerva, București, 1987, p. 7.
[25] Ioan MASSOFF, *Despre ei și despre alții*, Ed. Minerva, București, 1973, p. p. 146.
[26] Octavian GOGA, *Opere*, vol. I, p. 16.

Misiunea spirituală a acestui preot este de a da glas suferinţelor şi năzuinţelor poporului român asuprit, fiind un propovăduitor al credinţei şi militant pentru eliberarea poporului român de sub jugul austro-ungar.[27] Autorul ne prezintă, chipul unui preot-profet, care cu puterea cuvântului său, şi cinstea de care se bucura între oameni, îndeamnă la împlinirea idealurilor naţionale: „Cuvine-se hirotonirea/ Cu harul cerurilor ţie,/ Drept-vestitorule apostol/ Al unei vremi ce va să vie”.[28]

Un alt exemplu, este acela al preotului George Pârvu, care lasă frica şi luptă pentru emanciparea românilor. Ion Agârbiceanu descria această trăsătură în opera: *În luptă*, unde autorul spunea prin gura personajului că: „Naţia noastă-i necăjită n-ai ce zice...O singură dată, orice nedreptăţi li-s-ar fi făcut, n-au zis nimic, numai au gemut înăduşit”. Acesta în biserică i-a îndemnat pe oameni să nu accepte comasarea pământului, iar pentru aceasta a pierdut o bună parte din pământ. A fost un apărător de neam şi limbă, se vede din dialogul purtat cu notarul, care nu dorea să vorbească în limba română, spunând că: „românii nu pricep limba ungurească. N-o auzim numai când vin secuii cu oale”, fiind ironic cu acesta. Era un preot înţelept, cumpătat şi cu o judecată dreaptă: „După ce au ieşit din biserică, se adunară pâlcuri-pâlcuri şi se mirau de cuminţenia popii. Măi, d-lui om odată, nu tufă ca noi”. Pentru că a vorbit despre nedreptatea stăpânirii străine, nu mai era văzut cu ochii buni de cei mai mari. Însă avea conştiinţa misiunii sale prin care ştia că trebuie să lumineze poporul român, ca în urma sa să rămână ceva, să apere credinţa şi neamul prin luminare:

> „Dragii mei, voi nu ştiţi dar ţinta noastră nu poate fi deocamdată alta decât ca să apucăm, să ne stângem. Dar să ne stângem după ce-am luminat cât de cât în viaţă, să ne stângem aşa ca oastea, ca şi după ce-om dispărea, să rămână în urma noastră lumină. Şi, numai după ce vor veni multe stele de acestea să se stingă în satele noastre, se va împrăştia întunericul mare ce apasă, se va schimba şi traiul nostru. Pe noi poate că nu ne ştie nimeni cumsecade ce suntem, nu-şi bate nimeni capul cu noi. Dar asta nu trebuie să ne descurajeze. Noi ştim de altă răsplată, care nu-i de la oameni, şi chiar şi aceştia, când nu vom mai fi, îşi vor aduce cu drag aminte de nişte luminiţe, care au tot rărit din întunericul din care până la ei n-a ajuns nimic”.[29]

Un alt sacerdot care la vremea sa schimbă mentalitatea vremii, este eroul lui Slavici, părintele Trandafir, numit mai apoi Popa Tanda. El este

[27] Stelian SPÂNU, *Chipul luminos al preotului în literatura română,* Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galaţi, 2007, p. 53.
[28] Octavian GOGA, *Opere*, vol. I, p. 17.
[29] Ion AGÂRBICEANU, *Opere*, vol. I, p. 265.

chipul preotului care încearcă şi reuşeşte să îi schimbe pe oameni prin exemplul său personal. Ajunge să slujească într-un sat de pe Valea Seacă numit Sărăceni. Satul acesta avea o imagine dezolantă cu case rare, lipseau gardurile, pentru că nu aveau ce îngrădi, hornurile erau de prisos, însă toate acestea se schimbă prin munca preotului. Avea şi el o meteahnă, era greu la vorbă şi cam aspru la judecată, „prea de-a dreptul, prea verde-făţiş", şi aceea a atras mutarea în acest sat. Îşi dă seama că oamenii sunt leneşi şi doreşte să-i îndrepte prin cuvânt, la început cu sfatul, mai apoi cu batjocură, această tândălitură îi fac pe oameni să îl numească Popa Tanda. Văzând că nu este chip de îndreptare prin cuvânt, încearcă prin exemplul personal, să renoveaze propria casă, ceea ce îi face pe oameni să exclame: „Popa e omul dracului". Apoi îşi îngrădeşte casa, pune straturi şi începe să lucreze pământul. Spre sfârşitul operei autorul ne înfăţişează un sat schimbat, cu oameni harnici, care s-au schimbat datorită preotului, ajungând să spunând: „Ţine-l Doamne, la mulţi ani, că e omul lui Dumnezeu".[30] Acesta este chipul preotului care pe orice cale încearcă să îşi facă misiunea, prin perseverenţă şi ambiţie reuşeşte, ca prin exemplul personal să îi schimbe pe oameni.

În *Istoria literaturii române* George Călinescu menţionează un lucru aparent fără vreo importanţă, cum că Slavici a susţinut că românii îşi pot asigura libertatea de dezvoltare chiar şi sub stăpânire austro-ungară, doar că trebuie să caute aliaţi în propria lor ţară. Această afirmaţie dacă o punem în legătură cu personajul Popa Tanda, observăm că autorul ascunde în această operă literară intenţia de a arăta că există o cale de ridicare a ţăranului român. Preotul Trandafir reprezintă un întreg popor care încearcă să se dezvolte sub stăpânirea austro-ungară, el ajunge într-un sat de leneş, care sunt pe deasupra şi săraci, el va încerca prin predicile sale să-i îndrepte. Deşi era ascultat de către popor, vedem că nu există nici o schimbare, apoi eroul nostru trece la invective, mai apoi lumea să ajungă să îl ocolească, ajunge în punctul în care îşi dă seama că el trebuie să devină un gospodar model al satului, prin muncă încearcă să depăşească condiţia locului, probabil prin analogie aşa va fi trebuit să facă şi poporul român.[31]

Popa Tanda este un preot conştient de misiunea sa, care se străduieşte să-i schimbe pe păstoriţii săi prin exemplul personal. Nuvela aceasta face parte din scrierile care aveau ca scop ridicarea ţăranului şi a satului românesc, prin schimbarea în bine a comportamentului uman, nu prin reforme, Slavici porneşte de la realităţile din satul tradiţional românesc în care întâlnim două categorii umane, omul leneş şi/sau omul dedat alcoolului. Preotul

[30] Ioan SLAVICI, *Nuvele*, Ed. de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1958, pp. 60-72
[31] George CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. a II-a, Ed. Minerva, Bucureşti, 1982, p. 509.

având misiunea de a trage după sine, spre schimbare, întreaga comunitate prin exemplul personal.[32]

Chiar dacă imaginea satului în care trebuie să-și îndeplinească misiunea sacerdotală, era una dezolantă, o parohie în care nu mulți reușeau să rămână, preotul Trandafir conștient de înălțimea misiunii sale, pornește în misiunea de ridicare spirituală și socială a satului Sărăceni de pe Valea Seacă.[33] El încearcă să schimbe comunitatea prin cuvântări și predici, împărtășindu-le credincioșilor din înțelepciunea sa, fără rezultat deoarece oamenii nu frecventau biserica, văzând aceasta pornește preotul în căutarea oamenilor, toată ziua umbla prin sat sfătuindu-i. Dacă a înțeles că prin vorbă bună nu poate să schimbe nimic, a început cu ocara, din dorința de a-i trezi pe oameni. Oamenii au început să il evite, să nu fie batjocoriți, doar ca după atâta tândălitură oamenii i-au pus numele de Popa Tanda, oamenii au început să râdă de el, chiar l-au reclamat la protopop și la episcopie.[34] Deși la începutul nuvelei preotul Trandafir era apreciat de poporenii săi, pe măsură ce-și implementa planul lucrurile se schimbă:

> „Pe părintele Trandafir să-l țină Dumnezeu! Este om bun; a învățat multă carte și cântă mai frumos decât chiar și răposatul tatăl său, Dumnezeu să-l ierte! Și totdeauna vorbește drept și cumpănit, ca și când ar citi din carte. Și harnic și grijitor om este părintele Trandafir. Adună din multe și face din nimic ceva. Strânge drege și culege ca să aibă pentru sine și pentru alții mulți. Mult s-a ostenit părintele Trandafir în tinerețea lui. Școlile cele mari nu se fac numai iac-așa mergând și venind”.[35]

Datorită simțului practic preotul Trandafir a înțeles că nu poate să trăiască din preoție atâta vreme cât oamenii sunt săraci, preotul Trandafir a început să ia atitudine, să schimbe pentru început fața propriei sale locuințe, a împrejmuit curtea, și-a luat cal, și-a cumpărat car, a luat pe lângă sine un om de ajutor, a semănat pământul, văzând toate aceste schimbări oamenii erau nemulțumiți clătinând din cap ziceau: „Popa e omul dracului”. După ce își pune planul în aplicare, spre finalul nuvelei când toate s-au schimbat până și chipul părintului Trandafir, la venirea în sat fiind vesel, verde și harnic, acum după ani era îmbătrânit, oamenii văzând realizările sale spuneau: „Ține-l Doamne, la mulți ani, că este omul lui Dumnezeu”.[36] Personajul Popa Tanda este în lite-

[32] Lucian PRICOP, „Prefață” în Ioan SLAVICI, *Moara cu noroc, Popa Tanda, Budulea Taichii,* Ed. Cartex 2000, București, 2016, p. 16.
[33] S. SPÂNU, *Chipul luminos al preotului în literatura română*, p. 21.
[34] S. SPÂNU, *Chipul luminos al preotului în literatura română*, p. 21.
[35] I. SLAVICI, *Opere*, p. 297.
[36] I. SLAVICI, *Opere*, p. 316.

ratura română, un prototip al preotului care luminează, lumea satului românesc tradiţional, el nu se limitează doar la transmiterea învăţăturii, ci se angajează cu toată fiinţa, în faptă şi cuvânt, în acţiunea de luminare a comunităţii rurale. Autorul, prin acest personaj ne arată propria sa concepţie despre rolul preotului ca luminător în satul românesc transilvăneann aflat sub stăpânire.[37]

Majoritatea textelor au ca punct comun lupta pe care o duce preotul de emancipare şi apărare a credinţei şi libertăţii neamului, în special în Ardeal. Acest lucru se face prin transmiterea învăţăturilor prin cuvânt, alteori prin exemplul personal, alteori chiar luând arma în mână şi conducând neamul spre eliberare. Chiar dacă ştia că vor fi repercursiuni negative asupra lor, preoţii nu se dădeau în spate de la a ajuta şi a susţine eliberarea poporului, un astfel de moment îl relatează Agârbiceanu în paginile lucrării *Părintele Damian*. Autorul ne relatează o întâmplare petrecută în vremea Primului Război Mondial, când armata română incerca să readucă pacea în Transilvania, părintele a ajutat armata română organizând în casa parohială o tabără, doar că din pricina contra ofensivei din Bulgaria, armata română se retrage rămânând din nou Ardealul sub stăpânire austro-ungară, iar preotul va fi arestat şi închis unde va şi muri pentru idealul său, lupta pentru unitatea de neam şi de credinţă.[38]

Un text care este elocvent în ceea ce priveşte misiunea emancipării poporului român este cel pe care îi scrie Ion Agârbiceanu, descriind lupta preotului Andrei Pascu şi a preotului Todoruţ de a schimba soarta unui sat sărac, aflat sub stăpânire ungară. Acest lucru se gândesc să-l facă pentru început organizând o şcoală românească, mai apoi se implică activ în împărţirea corectă a drepturilor săteşti între locuitorii satului, an de an lemnele bune erau date ungurilor şi saşilor, iar românii primeau ceea ce rămâne, doar că din pricina sărăciei planul lor se zădărniceşte. Oamenii se întorc împotriva lor în momentul în care boierii saşi, pe a căror moşii lucrau românii, refuzau să-i mai ajute pe români pe timpul iernii. Preoţii se implică atât politic, cât şi cultural, dar mai cu seamă religios, se luptă în aşa fel încât în sfatul satului să participe şi românii, preotul organizând lista românească de votare, ceea ce va aduce opresivă maghiarilor asupra lor. Din această relatare a lui Agârbiceanu ne dăm seama că preotul român transilvănean, se folosea de toate mijloacele pentru a-şi împlinit misiunea de emanciparea a poporului atât prin educaţie, cât şi prin participarea la politica locală.[39]

---

[37] D. VATAMANIUC, „Studiu introductiv şi cronologic" la Ion CREANGĂ, *Opere*, vol. I, Ed. Naţional, Bucureşti, 2001, pp. 3-17.
[38] I. AGÂRBICEANU, *Opere*, vol. III, Ed. Fundaţiei Naţionale pentru Ştiinţă şi Artă, Bucureşti, 2015, pp. 201-206.
[39] I. AGÂRBICEANU, *Opere*, vol. V, Ed. Fundaţiei Naţionale pentru Ştiinţă şi Artă, Bucureşti, 2016, p. 1150.

Concluzii:

Imaginea preotului român ardelean este de luptător alături de cei din neamul său pentru unitatea de credinţă şi unitatea naţională fiind o trăsătură marcantă a chipului preotului român, el se jertfeşte pentru idealurile neamului, în ceea ce priveşte unitatea de credinţă şi neam. Am amintit doar câteva vârfuri de lance însă lupta a fost una crâncenă pe parcursul unei perioade lungi de timp în care clericii şi credincioşi au luptat pentru idealul lor, deşi au fost pedepsiţi nu au capitulat, deşi a fost o luptă grea, au căutat să o ducă cu demnitate. Unii dintre preoţi au fost cinstiţi cu diferite onoruri, iar alţii au fost trecuţi în calendarul nostru, ca sfinţi ai Bisericii Ortodoxe Române.

PERSPECTIVA CANONICĂ ACTUALĂ ASUPRA COMPLEMENTARITĂȚII: A LUCRA PĂMÂNTUL, A PĂSTORI TURMA: ECHILIBRUL VOCAȚIONAL ȘI LIMITELE CANONICE PENTRU CLERUL DIN AGRICULTURĂ

IOAN VRAJA

Abstract.
In the Orthodox Christian tradition, the relationship between pastoral ministry and the secular professions has been a subject of considerable theological and canonical reflection. One such intersection occurs in the context of agricultural clergy, those who, in addition to their spiritual responsibilities, also engage in agriculture to support themselves and their communities. However, this dual vocation is not without canonical challenges and limitations. The concept of vocational balance, or the harmonious integration of sacred and secular ministry, is vital in maintaining the integrity of the priestly function. From a canonical perspective, the activity of tilling the soil, while vital for sustaining life and promoting self-sufficiency, must not overshadow or compromise the primary pastoral duty of shepherding the flock. This study explores the theological and canonical limits governing the compatibility of agricultural labor and clerical life, examining how these dual roles can be reconciled within the broader framework of orthodox ecclesiastical discipline.

Keywords: *compatibilities, clerical ministry, agricultural professions, canonical tradition*

Preliminarii

În contextul în continuă schimbare al slujirii pastorale, problema implicării clerului în profesii complementare, în special în domeniul agricol, rămâne o temă de interes în tradiţia ortodoxă. Imaginea păstorului ce îngrijeşte turma şi a agricultorului ce lucrează pământul adânceşte un

simbolism biblic semnificativ şi o imagine spirituală puternică[1]. De la primele pagini ale Facerii până la parabolele Domnului Hristos, metaforele legate de agricultură au fost un element esenţial al exprimării adevărurilor divine[2]. Totuşi, dincolo de sensul metaforic, mulţi clerici din mediul rural s-au angajat, de-a lungul istoriei şi chiar în prezent, în activităţi agricole, folosind acest domeniu ca sursă de subzistenţă, adesea suplinind sprijinul modest oferit de comunitatea eclezială.

Această întâlnire între vocaţia pastorală şi munca agricolă ridică probleme teologice şi canonice semnificative. Dreptul canonic ortodox şi-a exprimat de mult timp îngrijorarea cu privire la implicarea clerului în ocupaţii seculare sau lumeşti, în special atunci când o astfel de implicare distrage atenţia de la sau diminuează sfinţenia şi integritatea slujbei preoţeşti. Textele Sfintelor Canoane conţin o serie de referinţe din acest punct de vedere, interzicând clericilor să se angajeze în afaceri sau comerţ, subliniind necesitatea de a proteja lucrarea spirituală şi caracterul distinctiv al chemării preoţeşti[3]. Cu toate acestea, interdicţiile de acest fel trebuie interpretate contextual, făcând distincţia între profesiile care doar susţin viaţa şi cele care riscă să secularizeze identitatea clericală.

Agricultura ocupă o poziţie unică în această discuţie. Spre deosebire de comerţ sau politică, lucrarea pământului este adânc înrădăcinată în tradiţia biblică şi monahală, adesea asociată cu smerenia, simplitatea şi un ritm de viaţă propice rugăciunii. În multe comunităţi ortodoxe, în special în regiu-

---

[1] Richard M. DAVIDSON, *Flame of Yahweh: Sexuality in the Old Testament*, Hendrickson, Peabody, Massachusetts, 2007, pp. 56-58.

[2] Acest model continuă în figuri precum Noe, un om neprihănit care construieşte arca, un sanctuar tipologic şi plantează o vie (Fac 9,20). Mai târziu, Moise îngrijeşte oile în Madian înainte de a-l întâlni pe Dumnezeu în rugul aprins (Ieş 3), iar David, regele-păstor al Israelului, conduce cu autoritate atât spirituală, cât şi civică. Aceste modele ilustrează faptul că vocaţiile pământeşti, în special cele înrădăcinate în pământ, pot servi ca o pregătire şi chiar o manifestare a serviciului divin. Astfel ,fie că ne raportăm la cartea Facerii, la perioada preoţiei levitice ori la slujirea pe care o realizau profeţii, putem să identificăm o serie de activităţi ce erau desfăşurate de cei care slujeau lui Dumnezeu. A se vedea: Timothy Paul Jones, „Prophets, priests, and kings today? theological and practical problems with the use of the munus triplex as a leadership typology" in *Perichoresis*, vol, 16.3, 2018, pp. 63-83; Joseph BLENKINSOPP, *Sage, Priest, Prophet*, Kentucky, Louisville, Westminster John Knox Press, 1995; Marty STEVENS, *Leadership Roles of the Old Testament: King, Prophet, Priest, Sage,* Eugene, Oregon, Cascade Books, 2012.

[3] Canonul 6 apostolic este unul dintre canoanele fundamentale ale legislaţiei bisericeşti care reflectă cadrul teologic şi moral profund, încă din Biserica primară, cu privire la natura şi vocaţia clerului. Directiva canonului conform căreia „*episcopul, preotul sau diaconul să nu-şi asume preocupări lumeşti*" subliniază ideea că cei cărora li se încredinţează slujiri sacre trebuie să ducă o viaţă distinctă de activităţile seculare. Aceasta nu este doar o chestiune de disciplină morală, ci o afirmaţie teologică cu privire la sfinţenia şi dăruirea ca vocaţie, necesare celor chemaţi să conducă poporul lui Dumnezeu. *Canoanele Bisericii Ortodoxe, Canoanele Apostolice şi Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, vol. I, trad. Răzvan Perşa, ediţia a doua, Ed. Basilica, Bucureşti, 2022, p. 105.

nile rurale sau cu probleme economice, preoţii care se ocupă de agricultură nu sunt conduşi de profit, ci de necesitate, întruchipând o formă de slujire aparte. Munca lor nu devine o distragere a atenţiei, ci o mărturie, o extindere a îngrijirii lor pastorale în domeniul creaţiei şi al comunităţii[4].

Cu toate acestea, pericolele potenţiale nu trebuie trecute cu vederea. Atunci când munca agricolă copleşeşte responsabilităţile pastorale, diminuează prezenţa liturgică sau perturbă identitatea clericală în faţa credincioşilor, este necesară o reevaluare. Biserica, în înţelepciunea sa pastorală, este chemată să exercite discernământul prin intermediul principiului iconomiei[5], adaptând rigoarea canonică la condiţiile din viaţa reală, protejând în acelaşi timp priorităţile spirituale ale slujirii preoţeşti.

Această reflecţie introductivă îşi propune să exploreze normele canonice, fundamentele teologice şi realităţile pastorale ale clerului implicat în muncile agricole. Prin aceasta, se încearcă să se contribuie la o înţelegere mai integrată a vocaţiei, una care onorează atât dimensiunea spirituală, cât şi cea materială a vieţii clericale şi una care susţine echilibrul dintre slujirea altarului şi administrarea pământului.

Situații biblice și patristice cu privire la slujirea preoției și practicarea agriculturii, pornind de la Eden.

Legătura dintre vocaţia spirituală şi munca manuală, în special munca agricolă, este adânc înrădăcinată în viziunea biblică a vieţii umane. Primul om, Adam, este plasat de Dumnezeu în grădina Edenului *„să o lucreze şi să o păzească"* Fac 2,15. Verbele ebraice traduse în mod obişnuit prin *„a munci*" şi *„a păzi*", sunt, de asemenea, folosite în Pentateuh pentru a descrie îndatoririle leviţilor la Templu (Num 3,7-8), sugerând o legătură tipologică între grădinărit şi preoţie[6]. Vocaţia originală a umanităţii este, aşadar, atât preoţească, cât şi agrară, integrând cultivarea pământului cu o ofrandă liturgică adusă lui Dumnezeu. Această uniune simbolică dintre preoţie şi muncă se regăseşte în viaţa multor aleşi ai lui Dumnezeu, fiind menţionaţi în textele biblice. Moise, David şi Amos au fost păstori la propriu înainte de a fi chemaţi la slujirea profetică şi pastorală[7].

---

[4] Alexander SCHMEMANN, *For the Life of the World*, St. Vladimir's Seminary Press, 1973, pp. 15-30.
[5] Iconomia bisericească reprezintă *„administrarea sau folosirea chibzuită ori buna chivernisire a mijloacelor specifice bisericești, nemateriale, în vederea satisfacerii unor trebuințe legate de lucrarea mântuitoare a Bisericii sau chiar pentru facilitarea ori asigurarea directă a mântuirii*" afirmă Pr. Liviu Stan. A se vedea: Liviu STAN, „Iconomie şi intercomuniune" în *Biserica şi dreptul. Probleme canonice actuale*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2014, pp. 9-10.
[6] R. M. DAVIDSON, *Flame of Yahweh: Sexuality in the Old Testament*, p. 56.
[7] Richard STEINER, *A study of Amos' Occupation*, The Catholic Biblical Association of America, Washington DC, 2003, p. 116.

Aceeaşi metaforă continuă în Noul Testament, unde Hristos se prezintă ca *„Păstorul cel bun”* (Ioan 10,11), folosind imagini agrare pentru a exprima natura sacrificială a îngrijirii pastorale. Apostolul Pavel, deşi era iudeu, a lucrat în mod asumat ca făcător de corturi pentru a se întreţine în timpul călătoriilor sale misionare (Fapte 18,3)[8]. El a insistat asupra acestei practici nu doar ca o chestiune de integritate, *„ca să nu vă împovărăm pe niciunul dintre voi*” (II Tes 3,8)[9] ci şi ca un model de slujire smerită[10]. Viaţa sa întruchipează principiul conform căruia munca poate coexista cu slujirea pastorală şi chiar o poate sprijini, atunci când este făcută cu discernământ şi cu ordinea corectă a priorităţilor[11].

Cu toate acestea, pe măsură ce Biserica primară s-a dezvoltat, tensiunea dintre slujirea pastorală şi munca manuală a început să necesite limite mai precise. În perioada patristică, personalităţi precum Sfântul Ioan Hrisostom şi Sfântul Vasile cel Mare au afirmat demnitatea muncii, avertizând în acelaşi timp împotriva distragerilor provocate de implicarea în profesiile lumeşti[12]. Această viziune a muncii ca asceză şi jertfă a avut o influenţă de lungă durată, în special în comunităţile în care asumarea unui mod de subzistenţă era necesară pentru independenţa spirituală. În contextul monahal, lucrarea pământului a devenit o expresie concretă a sinergiei dintre rugăciune şi muncă, agricultura servind nu doar ca necesitate economică, ci şi ca formare spirituală[13].

Pe măsură ce Biserica a devenit mai structurată, ocupaţiile clericilor au fost definite mai clar. Canoanele Apostolice, ale primelor Sinoade, pre-

---

[8] Ronald HOCK, *The Social Context of Paul's Ministry: Tentmaking and Apostleship,* Fortress, Philadelphia, 1980, p. 228; Cheol-Won YOON, *Paul's Citizenship And Its Function In The Narratives Of Acts*, Department of Biblical Studies University of Sheffield, 1996, p. 14.

[9] John POLHILL, *Paul and His Letters*, p. 31; Peter Wagner, *Apostles of the Last Days: The Bible's Teaching on Apostolic Ministry*, p. 144.

[10] Ceea ce face slujirea lui Pavel deosebit de remarcabilă este dublul său rol de făuritor de corturi şi misionar. Această dublă vocaţie nu numai că i-a susţinut nevoile fizice, dar i-a servit şi drept model pentru smerenie, sârguinţă şi integrarea perfectă a muncii laice şi a vocaţiei spirituale. Helenann Hartley, *„'Am lucrat zi şi noapte ca să nu vă împovărăm pe niciunul dintre voi'* (I Tes. 2,9). Aspects of the Portrayal of Work in the Letters of Paul, Late Second Temple Judaism, the Graeco-Roman World and Early Christianity”, teză de doctorat, Universitatea Oxford, 2004, pp. 204-206; William BOULTON, *The Apostle Paul: His Life, Labours and Letters,* Sampson Low, London, Marston, 1929, p. 5.

[11] Abraham MALHERBE, *Paul and the Thessalonians: The Philosophic Tradition of Pastoral Care,* Philadelphia, Fortress Press, 1987, pp. 52-54.

[12] Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, Vol. II/2, trad. de Adrian Marinescu, Ed. Bizantină, Bucureşti, 2009 pp. 46-49; Sfântul VASILE CEL MARE, „Omilia I la Psalmul XIV, p. 214, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti*, vol. XVII, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1986.

[13] Sfântul VASILE CEL MARE, *Scrieri. Partea a doua - Asceticele*, trad. de Iorgu Ivan, *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti*, vol. XVII, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1989, p. 214

cum Canonul 3 de la Calcedon şi Canonul 10 al Sinodului VII Ecumenic, au interzis clerului să se angajeze în *„afaceri lumeşti"* sau în meserii care ar putea distrage atenţia de la îndatoririle pastorale sau ar putea provoca indignare. Cu toate acestea, aceste canoane nu vizau munca de subzistenţă, ci comerţul, profitul şi implicarea în cele politice.

În lumea bizantină, majoritatea clerului urban era susţinut de Biserică sau de instituţiile imperiale[14]. Cu toate acestea, în zonele rurale, mulţi preoţi parohi trăiau la un nivel de subzistenţă şi se bazau pe agricultură sau comerţ pentru a supravieţui. Biserica recunoştea acest lucru, iar episcopii tolerau adesea o astfel de activitate atât timp cât nu interfera cu viaţa liturgică.

În secolul al XX-lea, mulţi clerici ortodocşi, în special în ţările post-comuniste, s-au trezit fără suficient sprijin din partea Bisericii sau a statului. În România, Rusia, Grecia şi Serbia, preoţii din mediul rural au devenit din nou obişnuiţi să întreţină grădini, animale sau mici întreprinderi agricole, adesea din necesitate economică. Această practică a fost frecvent tolerată în temeiul principiului iconomiei, în special atunci când a permis preoţilor să rămână în parohiile lor fără a împovăra comunităţile sărace.

Provocări canonice în integrarea activităților agricole în viața clericală

De-a lungul istoriei Bisericii Ortodoxe, diferite canoane au subliniat faptul că slujirea preoţească este fundamental incompatibilă cu anumite activităţi profesionale, reflectând convingerea că slujitorii trebuie să fie dedicaţi în întregime vocaţiei lor, fără distragere sau compromis moral. Preotul nu este doar un slujitor religios, ci mai ales un părinte spiritual, un conducător şi un exemplu viu al Evangheliei pentru turma sa. Viaţa sa este menită să întruchipeze sfinţenia, smerenia şi angajamentul neclintit faţă de lucrarea lui Dumnezeu. Pentru a se asigura că această înaltă chemare rămâne nepătată de încurcături lumeşti, Biserica a stabilit linii directoare stricte cu privire la tipurile de profesii pe care clerul le poate sau nu le poate întreprinde[15]. Multe dintre aceste interdicţii pornesc de la ideea că anumite ocupaţii ar putea corupe integritatea morală a unui preot, i-ar putea distrage atenţia de la îndatoririle sale spirituale sau ar putea crea conflicte de interese care ar putea submina rolul său de slujitor al lui Hristos şi al Bisericii Sale.

Canoanele insistă asupra faptului că preoţii nu ar trebui să se ocupe de preocupări lumeşti, deoarece vocaţia lor necesită dăruire deplină faţă

[14] Steven RUNCIMAN, *Civilizaţia Bizantină*, trad. de Damian Anfile, Ed. Basilica, Bucureşti, 2021, p. 198.
[15] Pr. Nicolae D. NECULA, *Tradiţie şi înnoire în slujirea liturgică*, vol. II, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004, pp. 367-372.

de Dumnezeu şi un angajament fără rezerve faţă de bunăstarea spirituală a credincioşilor[16]. În acest context, identificăm anumite canoane care interzic acestora îndeletnicirea cu anumite preocupările lumeşti, terminologie care se referă la activităţi, ocupaţii sau responsabilităţi care ar putea implica un slujitor în treburi seculare, distrăgându-l de la îndatoririle pastorale sau compromiţându-i integritatea morală şi spirituală. Biserica a învăţat întotdeauna că un preot este chemat să fie separat de lume, nu în sensul izolării fizice, ci în sensul menţinerii unei concentrări unice pe slujirea lui Hristos şi a poporului Său[17].

În seria de referinţe canonice, putem să identificăm unele care, în mod general, pot să fie cuprinse activităţile cu implicare în domeniul agricol. O astfel de referinţă este conţinută de Canonul 6 apostolic care prevede: „*Episcopul, preotul sau diaconul să nu-şi asume preocupări lumeşti. În caz contrar, să fie caterisit*"[18]. Comentariile canoniştilor ne ajută în înţelegerea unor aspecte de referinţă cu privire la tema analizată.

În interpretările canoniştilor bizantini, în seria de activităţi menţionate, nu sunt referinţe faţă de cele de natură agricolă. Spre exemplu, viziunea lui Balsamon este relevantă datorită faptului că acesta dezvoltă o serie de argumente atunci când analizează Nomocanonul Patriarhului Fotie, capitolul 13, titlul 8[19]. Aici subliniază aceea că este interzisă participarea clericilor la funcţii publice, ca administratori publici, garanţii sau altele[20]. De asemenea, Alexos Aristenos porneşte direct de la interzicerea acceptării de funcţii lumeşti, ca mai apoi să nuanţeze această interdicţie prin faptul că este permisă acceptarea unor astfel de funcţii atunci când preotul este „*desemnat de către legi pentru administrarea bunurilor minorilor sau i se cere în alt mod să primească întreţinerea văduvelor, orfanilor şi bolnavilor*"[21].

O perspectivă importantă, care completează informaţiile, este cea oferit de Părintele Liviu Stan, evidenţiind aspecte care ţin de modul în care Biserica s-a raportat la această problemă de-a lungul vremii. Întâi de toate, el afirmă că există o serie de canoane şi legi de stat care privesc această problematică şi că ele reprezintă răspunsul Bisericii în faţa unor situaţii apărute şi care au fost declarate incompatibile cu slujirea preoţească. Desigur,

[16] Nicolae D. NECULA, „Priorităţi pastorale ale preotului de enorie", *Vestitorul Ortodoxiei*, (2003), p. 15.
[17] Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Preotul în Biserică, în lume, acasă,* Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu, 1996, pp. 90-100.
[18] *Canoanele Bisericii Ortodoxe, Canoanele Apostolice şi Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, p. 105.
[19] Georgios RHALLES, Michael POTLES (eds). *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, vol. I Nomocanonul Patriarhului Fotie*, Atena, 1852, pp. 157-160.
[20] G. RHALLES, M. POTLES (eds). *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων,* vol. I, p. 159.
[21] *Comentariile Canoniştilor Bizantini. Canoanele Apostolice şi Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, trad. de Pr. Răzvan Perşa, Ed. Basilica, Bucureşti, 2024, p. 103.

este semnificativă menţionarea pe care o face acesta despre faptul că până în secolul IV, activităţile profesionale declarate incompatibile cu slujirea preoţească erau de fapt acele funcţii care presupuneau săvârşirea obligatorie a unor ritualuri păgâne. Astfel, putem să conturăm unul dintre criteriile extrem de importante care contribuie la catalogarea activităţilor agricole drept compatibile sau incompatibile, criteriu care este de o extrem de mare importanţă până astăzi[22].

Dacă majoritatea prescripţiilor canonice din categoria celor cu referinţe indirecte la anumite incompatibilităţi interzic slujitorilor să se coboare în administraţii lumeşti, Canonul 3 al Sinodului IV Ecumenic conţine informaţii mai specifice, făcând referire nu doar la preocupările lumeşti interzise clericilor, ci şi consemnând în mod evident anumite interdicţii. Textul canonului spune:

> „A ajuns la [cunoştinţa] Sfântului Sinod că unii dintre cei înscrişi în cler au devenit, din cauza dorinţei ruşinoase de câştig, arendaşi ai averilor altora şi se preocupă cu activităţi lumeşti, neglijând, pe de-o parte, slujirea lui Dumnezeu şi frecventând, pe de alta, casele celor din lume, asumându-şi, din iubire de arginţi, administrările averilor. De aceea, Sfântul şi Marele Sinod a decis ca, în viitor, niciun episcop, cleric sau monah să nu fie arendaş al unor averi sau să-şi ia asupra lui însuşi administrări lumeşti ale bunurilor, doar dacă ar fi desemnat cumva prin lege pentru tutelarea obligatorie a minorilor sau dacă episcopul cetăţii l-ar încredinţa, cu frică de Dumnezeu, să preia grija bunurilor bisericeşti sau a orfanilor, a văduvelor neîngrijite şi a persoanelor care au nevoie în mod deosebit de ajutorul bisericesc. Iar dacă cineva, pe viitor, va încerca să încalce cele ce s-au hotărât, unul ca acesta să fie supus pedepselor bisericeşti”[23].

Putem observa că textul acestui canon abordează problema membrilor clerului care se angajează în afaceri lumeşti şi activităţi financiare care îi distrag de la îndatoririle lor religioase. Sfântul Sinod a observat că unii dintre aceştia, mânaţi de lăcomie, deveneau chiriaşi ai proprietăţilor, gestionau afaceri lumeşti şi îşi neglijau responsabilităţile spirituale. Pentru a preveni acest lucru, canonul stabileşte o regulă strictă: episcopilor, clericilor şi monahilor le este interzis să devină chiriaşi ai proprietăţilor altora sau să gestioneze afaceri laice pentru câştig personal[24].

---

[22] Arhid. Ioan N. FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii,* Sibiu, 2005, p. 12.

[23] *Canoanele Bisericii Ortodoxe, Canoanele Apostolice şi Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, vol. I, p. 218.

[24] Textul Canonului reprezintă o preocupare teologică profundă cu privire la rolul clericilor în Biserică şi la relaţia lor cu bogăţia materială. În esenţă, acesta susţine principiul conform căruia cei care au fost hirotoniţi pentru a-L sluji pe Dumnezeu nu trebuie să se lase distraşi de cele lumeşti, în special de cele care provin din dorinţa de câştig personal. Această învăţătură este ferm înrădăcinată în cuvintele lui Hristos, care a declarat: *„Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni; pentru că*

Pe baza textului canonului, putem să înţelegem câteva aspecte care definesc cercetarea de faţă. Cel dintâi, cu referire la clerici, este reprezentat de faptul că prescripţia aceasta accentuează chemarea pe care trebuie să o aibă aceştia spre realizarea îndatoririlor spirituale. În acest sens putem înţelege că anumite preocupări administrative lumeşti ar putea să-i îndepărteze pe slujitori de la realizarea corectă a principalelor îndatoriri, cele sfinte, făcându-i mai vulnerabili spre îndatoririle lumeşti. De aceea canonul întruchipează această învăţătură interzicând clerului să se implice prea mult în chestiuni financiare şi administrative care nu servesc în mod direct misiunii Bisericii. Rolul unui preot sau episcop este în primul rând pastoral şi spiritual, nu economic sau lumesc[25].

Riscuri și realități pastorale: câmpul sau turma duhovnicească?

Imaginea preotului agricultor ocupă un spaţiu liminar între două vocaţii, una spirituală, cealaltă materială, fiecare înrădăcinată într-o viziune a teologiei. Din această perspectivă, astfel de situaţii necesită un discernământ atent pentru a se asigura, după cum am precizat, că munca agricolă nu compromite sfinţenia sau integritatea vocaţiei preoţeşti, ci mai degrabă serveşte ca mijloc de aprofundare a acesteia. În tradiţia ortodoxă, munca nu este considerată niciodată ca fiind în mod inerent seculară sau profană. Sfinţirea creaţiei, concepţie centrală pentru viziunea ortodoxă asupra lumii, implică faptul că grija pământului, atunci când este realizată cu smerenie şi rugăciune, poate deveni un act liturgic în sine[26]. Astfel, munca preotului-agricultor, atunci când este corect ordonată, participă la transformarea continuă a lumii într-o ofrandă pentru Dumnezeu.

Provocarea constă în menţinerea ierarhiei adecvate a vocaţiilor. În timp ce agricultura poate susţine mijloacele de subzistenţă ale preotului, preoţia trebuie să rămână principala identitate şi vocaţie. Altarul nu poate fi subordonat plugului. Această tensiune a existat întotdeauna în Biserică, dar este deosebit de acută în contextele în care dificultăţile economice îi forţează pe clerici să muncească suplimentar pentru a-şi susţine familiile şi parohiile. Aici, principiul iconomiei devine esenţial.

---

ori îl va urî pe unul şi îl va iubi pe celălalt, ori va fi devotat unuia şi îl va dispreţui pe celălalt. Nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi banilor" (Matei 6,24). Clericii sunt chemaţi să se dedice în întregime slujirii lui Dumnezeu, predicării Evangheliei şi îngrijirii pastorale a credincioşilor, iar orice implicare în afaceri sau în gestionarea financiară în interes personal reprezintă un risc semnificativ pentru integritatea lor spirituală.

[25] *Comentariile Canoniştilor Bizantini. Canoanele Apostolice şi Canoanele Sinoadelor Ecumenice*, pp. 259-263

[26] Alexander SCHMEMANN, *For the Life of the World*, p.15.

Episcopii, în rolul lor de supraveghetori spirituali, sunt chemaţi să stabilească de la caz la caz dacă activitatea agricolă sprijină sau subminează slujirea preotului.

Realităţile pastorale moderne necesită răspunsuri teologice care sunt deopotrivă ancorate în tradiţie şi adaptate la context. În multe comunităţi ortodoxe rurale, preoţii continuă să cultive, nu din preferinţă, ci din necesitate. Departe de a fi o problemă, acest lucru poate deveni o mărturie de solidaritate cu poporul, un semn că preotul împărtăşeşte ritmul, munca şi povara credincioşilor. Acest lucru face ecou modelului smerit al lui Hristos, care nu a slujit de sus, ci din interiorul condiţiei umane trăite.

Totuşi, acest model implică şi riscuri. Preotul agricultor poate deveni neatent la slujire, epuizat fizic şi spiritual sau identificat din ce în ce mai mult cu pământul său decât cu viaţa sa liturgică. În astfel de cazuri, credincioşii pot experimenta o criză a vizibilităţii şi accesibilităţii clerului, în special atunci când slujirea este întârziată sau pastoraţia duhovnicească pare secundară[27]. În plus, într-o epocă în care profesionalismul şi specializarea domină imaginaţia publică, preotul se poate lupta pentru a menţine demnitatea şi claritatea rolului său. Aceste preocupări invită la o reflecţie teologică mai profundă asupra modului în care vocaţia, munca şi identitatea eclezială trebuie armonizate, nu doar în teorie, ci şi în practica pastorală.

Există, de asemenea, riscul de a instrumentaliza munca manuală fără a o integra într-un cadru spiritual. Agricultura, ca orice formă de muncă, poate deveni o acţiune fără măsură atunci când este separată de rugăciune şi de viaţa sacramentală. Dimpotrivă, atunci când este unită cu viziunea euharistică asupra lumii, poate servi drept reamintire a faptului că preotul nu este doar un slujitor al altarului, ci şi un îngrijitor al creaţiei[28]. Euharistia însăşi, oferită în pâine şi vin, care sunt roadele pământului şi lucrarea mâinilor omeneşti, subliniază faptul că transformarea creaţiei începe cu munca făcută sfântă.

Astfel, paradigma preotului agricultor provoacă Biserica să îşi revizuiască înţelegerea muncii, vocaţiei şi identităţii pastorale în lumina tradiţiei şi a necesităţii. Aceasta face apel la o teologie care nu este nici idealistă, nici legalistă, ci întrupată, capabilă să afirme sfinţenia muncii, păstrând în acelaşi timp sfinţenia preoţiei. Prin ochii tradiţiei şi cu discernământul episcopiei, plugul şi cădelniţa pot totuşi să slujească aceluiaşi Domn, atunci când sunt ţinute de mâini care sunt deopotrivă lucrate şi sfinţite.

---

[27] John ERICKSON, *The Challenge of Our Past: Studies in Orthodox Canon Law and Church History* pp. 78-80.

[28] Philip SHERRARD, *The Sacred in Life and Art*, Ipswich: Golgonooza Press, 1990, pp. 24-25.

Agricultură și preoție. Activități compatibile și incompatibile

Biserica Ortodoxă a recunoscut de mult timp valoarea spirituală a muncii manuale, în special atunci când aceasta este integrată în ritmul vieţii pastorale şi liturgice a unui preot. Cu toate acestea, nu toate formele de activitate agricolă sunt compatibile cu exigenţele şi demnitatea statutului clerical.

Anumite forme de muncă agricolă nu numai că sunt permise, dar pot fi îmbogăţitoare din punct de vedere spiritual şi benefice din punct de vedere pastoral atunci când sunt abordate cu smerenie şi moderaţie. Grădinăritul de subzistenţă, de exemplu, este una dintre cele mai tradiţionale şi discrete forme de muncă agricolă. O mică parcelă de legume sau o livadă, cultivată de preot pentru uz personal sau parohial, reflectă moştenirea agrară a multor comunităţi ortodoxe şi nu intră în conflict cu îndatoririle pastorale. Apicultura se încadrează, de asemenea, în această categorie compatibilă. Practicată istoric de călugări şi clerici, aceasta necesită puţină întreţinere şi este bogată din punct de vedere simbolic, albinele fiind asociate de mult timp în spiritualitatea ortodoxă cu disciplina, armonia şi dulceaţa înţelepciunii divine[29].

În mod similar, îngrijirea unei mici podgorii pentru producerea vinului folosit la Dumnezeiasca Liturghie oferă atât valoare practică, cât şi sacramentală. Astfel de practici amintesc de principiul monahal al autogospodăririi, în care munca este sfinţită prin roadele aduse ca ofrandă către altar[30].Creşterea animalelor la scară mică, cum ar fi creşterea găinilor sau a caprelor, poate fi, de asemenea, acceptabilă atunci când sprijină nevoile gospodăriei sau ale parohiei fără a solicita timp excesiv. Chiar şi participarea la obiceiurile agricole locale, cum ar fi binecuvântarea câmpului sau implicarea la recoltare, poate aprofunda legătura preotului cu oamenii şi cu pământul, întruchipând natura întrupată a slujbei ortodoxe[31].

Pe de altă parte, mai multe forme de angajare în agricultură sunt în mod clar incompatibile cu vocaţia clericală. Principala dintre acestea este agricultura comercială pe scară largă. Atunci când un preot îşi asumă rolul de proprietar de afaceri, administrând terenuri, angajaţi sau producţie pentru profit, timpul, atenţia şi identitatea sa spirituală riscă să fie deturnate de la altar către piaţă. Acest tip de implicare economică intră direct sub incidenţa interdicţiilor canonice de implicare în afaceri lumeşti, după cum se afirmă în Canoane. Problema nu este demnitatea muncii în sine, ci distragerea atenţiei pe care o impune şi confuzia pe care o creează cu privire la funcţia sacră a preotului.

---

[29] Ph. SHERRARD, *The Sacred in Life and Art*, p. 24.

[30] VASILEIOS OF IVERON, *Hymn of Entry: Liturgy and Life in the Orthodox Church,* Crestwood, New York, St. Vladimir's Seminary Press, 1984, p. 66.

[31] Nicholas DENYSENKO, *The People's Faith: The Liturgy and Theology of Popular Orthodoxy,* Minneapolis, Fortress Press, 2018, pp. 92-94.

O altă activitate incompatibilă implică închirierea terenurilor agricole sau administrarea proprietăţilor de închiriat pentru a obţine venituri. Deşi aparent pasivă, această practică poate atrage clerul în conflicte juridice, financiare sau chiar morale, mai ales atunci când apar dispute. De asemenea, este descurajată implicarea publică regulată în vânzarea de produse agricole sau animale în pieţele locale. Chiar dacă este acceptat cultural în unele regiuni, acest nivel de vizibilitate în viaţa comercială poate indigna credincioşii sau diminua percepţia preotului ca părinte spiritual. Într-o epocă în care identitatea clericală este deja sub presiune, astfel de limite neclare ar trebui abordate cu mare precauţie.

Proiectele agricole finanţate prin îndatorare şi programele agricole subvenţionate de guvern prezintă, de asemenea, riscuri pentru starea clericală. Un preot care se angajează în agricultură ca o afacere, contractând împrumuturi sau subvenţii, ar putea să devină vulnerabil la presiuni financiare şi la posibile obligaţii legale. În plus, activităţile agricole care îl fac pe preot să lipsească periodic din parohie, de exemplu, în timpul sezonului de plantare sau de recoltare, subminează rolul său principal liturgic, misonar şi pastoral. În aceste cazuri, altarul este efectiv subordonat câmpului, iar unitatea vocaţiei preotului este compromisă.

Între aceşti doi poli, munca de subzistenţă compatibilă şi întreprinderea comercială incompatibilă, există o serie de practici care necesită un discernământ de la caz la caz. De exemplu, un preot care închiriază un mic teren pentru uz personal sau familial poate să nu încalce disciplina canonică dacă aranjamentul este modest, discret şi justificat pastoral. Participarea la proiecte agricole cooperative, în care preotul este unul dintre mulţi colaboratori fără atribuţii de gestionare, ar putea fi permisă cu binecuvântarea unui episcop. În mod similar, utilizarea terenurilor parohiale în scopuri agricole limitate, în special atunci când sunt destinate sprijinirii funcţiilor caritabile sau liturgice, poate fi privită nu ca o implicare laică, ci ca o extindere a administrării pastorale.

În toate cazurile, episcopului îi revine responsabilitatea de a judeca intenţia, amploarea şi vizibilitatea implicării preotului. Ceea ce contează cel mai mult este dacă activitatea agricolă ajută sau îngreunează capacitatea preotului de a-şi îndeplini chemarea sacră. Biserica nu respinge munca, dar insistă că aceasta trebuie să rămână întotdeauna subordonată misiunii sacramentale, liturgice şi pastorale a preotului. Plugul poate cultiva pământul, dar numai altarul cultivă sufletele. Astfel, integritatea preoţiei este păstrată nu prin interzicerea oricărei munci, ci prin asigurarea faptului că orice muncă izvorăşte din, şi se întoarce la, slujirea lui Hristos şi a Bisericii Sale.

Concluzii

În tradiţia ortodoxă, vocaţia preoţească şi activităţile agricole pot coexista, dar este esenţial să se menţină un echilibru clar între acestea. Agricultura poate fi considerată o formă de slujire a comunităţii, însă nu trebuie să submineze responsabilităţile liturgice şi pastorale ale preotului. În acest context, principiul iconomiei joacă un rol crucial în discernerea compatibilităţii dintre aceste două vocaţii. Acesta permite adaptarea normelor canonice în funcţie de contextul local şi nevoile specifice ale comunităţii, astfel încât preotul să îşi poată îndeplini datoria spirituală fără a fi copleşit de obligaţiile lumeşti.

Responsabilitatea de a judeca dacă activităţile agricole ale unui preot sunt compatibile cu vocaţia sa spirituală revine episcopului, care trebuie să aplice canoanele cu discernământ. Este esenţial ca implicarea preotului în activităţile agricole să fie motivată de necesitatea de subzistenţă şi nu de dorinţa de câştig material. Episcopul are rolul de a asigura că preotul nu se va lăsa absorbit de activităţi care ar putea să îi afecteze capacitatea de a se dedica exclusiv slujirii liturgice şi pastorale.

Implicarea preotului în agricultura comercială de mari dimensiuni sau în administrarea proprietăţilor pentru profit este incompatibilă cu rolul său sacru. Astfel de activităţi pot duce la o pierdere a demnităţii preoţeşti şi pot crea conflicte de interese care subminează autoritatea spirituală a preotului în faţa comunităţii. În plus, aceste activităţi pot distrage atenţia preotului de la îndatoririle sale pastorale, afectând negativ viaţa liturgică şi pastorală a parohiei.

Agricultura poate fi integrată într-o viziune spirituală ortodoxă atunci când este realizată cu smerenie şi rugăciune. Munca agricolă de subzistenţă, precum grădinăritul sau îngrijirea unui mic număr de animale, poate deveni un act liturgic în sine, închinându-se lui Dumnezeu prin grija faţă de creaţie. Astfel, preotul agricultor poate continua să îmbine activitatea manuală cu viaţa spirituală, într-o armonie care reflectă învăţăturile creştine despre muncă şi sfinţirea lumii.

În lumea modernă, în special în zonele rurale şi în contextul dificultăţilor economice, implicarea preoţilor în activităţile agricole poate fi o necesitate, mai degrabă decât o alegere. Biserica Ortodoxă trebuie să răspundă cu înţelepciune la aceste realităţi, acceptând munca agricolă ca o formă de sprijin spiritual şi material, dar asigurându-se că aceasta nu periclitează statutul sacru al preoţiei. Conform principiului iconomiei, activităţile agricole pot fi acceptate, dar numai în măsura în care acestea nu deturnează preotul de la chemarea sa divină.

În final, Biserica Ortodoxă nu respinge munca, ci o încadrează în scopul ei mai înalt, acela de a sprijini viaţa spirituală şi caritabilă a comunităţii.

Munca agricolă, atunci când este integrată într-o viață liturgică și pastorală echilibrată, poate deveni un mijloc de sfințire a lumii. Astfel, preotul agricultor poate fi un model viu al comuniunii dintre divin și lume, între altar și pământ, demonstrând cum munca poate coexista cu vocația sacră și poate sprijini lucrarea divină.

„FUZIONAREA” (CU) VERSUS „DETAȘAREA” (DE) MAMĂ A COPILULUI MECANISMELE DE „CONSTRUCȚIE” A UNUI „SINE ROBUST” PENTRU OMUL DE MÂINE - ABC-UL ABORDĂRII PASTORALE A INCONȘTIENTULUI EMOȚIONAL -

ANDREI POPA

Abstract:
Raising children is a complex and challenging responsibility. In a constantly changing world, it is essential to focus not only on academic education but also on developing the emotional and social skills that will contribute to their future maturity. Providing an environment that encourages responsibility, empathy, and critical thinking can be crucial in this process.
One essential first step in raising a mature child is to cultivate their empathy. This can be achieved by introducing discussions about emotions, both their own and those of others around them. By teaching children to express their feelings and understand others' perspectives, we help them become adults who can navigate interpersonal relationships with respect and openness. Techniques such as role-playing or reading stories that include moral dilemmas can be very helpful in this regard.

Keywords: *maturation, self, process, detachment, emotional autonomy, responsibility*.

Introducere: Concepte cu sfere semnatice robuste: „detașare", „autonomizare"

Noțiunea de „detașare” este adesea vehiculată împreună cu termenul de „individualizare”. Anumiți autori consideră aceste concepte sinonime, legate de procesul de separare a copilului de părinți și de evoluția lui independentă. O astfel de concluzie poate fi trasă din utilizarea cuvintelor „detașare” și „individualizare” în lecturile de specialitate corespunzătoare.

De exemplu se afirmă corect că acesta este un proces de dezvoltare care începe cu separarea de părinţi, colegi şi alte persoane semnificative, şi apoi se extinde asupra creării unei conduceri autonome şi coerente de sine. M. Mahler diferenţiază aceste concepte, precizând semnificaţia lor: **termenul „separare" este folosit în legătură cu obţinerea independenţei faţă de mamă**, ieşirea din unitatea simbiotică cu ea, iar termenul apropiat ca semnificaţie, „individualizare", – ca obţinere a autonomiei de sine, dezvăluirea treptată a potenţialului propriu.

Individualizarea a fost analizată şi de C.G. Jung, care o considera un proces de dezvoltare a individului prin care îşi **descoperă potenţialul şi ajunge la înţelegerea sensului propriei sale vieţi.** Acest termen este apropiat de conceptul de „autoactualizare" folosit de psihologii umanişti, în sensul de auto-descoperire, realizare a potenţialului propriu. Astfel, se poate afirma că individualizarea este un proces de obţinere a identităţii proprii, de dezvăluire a nevoilor interne şi de dezvoltare a personalităţii, iar separaţia este unul dintre primele etape ale acestui proces, eliberând tânărul din legătura simbiotică cu părinţii[1], care a fost necesară în etapele timpurii ale dezvoltării, dar care, la momentul obţinerii independenţei, la 18 ani, începe să împiedice aspiraţia lui spre deplină maturitate şi creştere.

Aruncând o perspectivă mai largă asupra problemei separaţiei, putem ajunge la înţelegerea că problema separării copiilor de părinţi apare odată cu naşterea familiei ca grup distinct. Totodată, această problemă devine relevantă nu doar în cadrul analizării ontogenezei omului modern, ci chiar şi în analiza filogenezei. **Problema separaţiei se manifestă chiar şi în grupurile de animale** aflate în etapele perceptive ale dezvoltării psihice.

O astfel de concluzie poate fi susţinută prin observaţii etologice asupra comunităţilor de animale, în care există un moment în care puii crescuţi se separă de adulţi şi încep o viaţă independentă. Acest fenomen poate fi observat la animalele monogame avansate şi la păsările care cuibăresc, care îşi îngrijesc puii pentru o perioadă lungă de timp. Adeseori, **adulţii facilitează activ plecarea tinerilor, manifestând agresivitate faţă de adolescenţi,** pe care i-au protejat şi pe care nu s-au străduit să îi părăsească mult timp fără un motiv[2].

1. Maturizarea este un proces, maturitatea este o stare

Direcţia acestui proces include în mod obligatoriu câteva componente esenţiale: în primul rând, este vorba despre o serie de etape specifice, care

[1] John BOWLBY, *Crearea şi ruperea legăturilor afective*, trad. de Violeta Bîrzescu, Ed. Trei, Bucureşti, 2016, p. 24.
[2] H. Rudolph SCHAFFER, *Introducere în psihologia copilului*, ed. a III-a, trad. de Thea Ionescu, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2010, p. 31.

se succed una alteia în urma trecerii prin momente de cotitură, caracterizate prin potenţial de criză; în al doilea rând, este vorba despre un set de calităţi pe care o persoană le dobândeşte în anumite perioade, pregătindu-se astfel pentru tranziţia la noi etape ale vieţii sale.

În mod iniţial, **dobândirea acestor calităţi are un caracter universal şi obligatoriu pentru toţi**. De exemplu, fără un nivel adecvat de dezvoltare a anumitor procese cognitive, nu se poate vorbi despre un curs normal de dezvoltare a omului. De obicei, această universalitate este evidentă în perioada copilăriei. Chiar şi graniţele de vârstă ale diferitelor perioade din copilărie, comparativ cu adolescenţa şi viaţa adultă, sunt definite mult mai precis.

Pe măsură ce o persoană îmbătrâneşte, se deschid un număr tot mai mare de variaţii posibile de dezvoltare în cadrul normei. Probabil, aici se află complexitatea studiului adultului: este dificil să se identifice calităţile care să indice în întregime atingerea maturităţii. Mai există o situaţie şi o perioadă care împart viaţa unui om în „înainte" şi „după", trecere care este importantă pentru dezvoltarea sa ca **subiect independent şi matur**. Aceasta este situaţia separării de familia părintească sau situaţia de autonomie.

Studiul separării în psihologie are o istorie recentă şi contradictorie; acest aspect nu primeşte atât de multă atenţie din partea cercetătorilor, iar despre el, ca problemă bine definită, vorbesc în principal psihologii consultanţi care descriu experienţa lor de lucru cu persoanele care au dificultăţi în acest domeniu. Intensitatea şi amploarea acestor dificultăţi variază în funcţie de familia de origine. Începutul procesului se caracterizează prin dificultăţi în separarea de părinţi şi este însoţit de emoţii negative puternice, în perioada de adaptare la o nouă viaţă şi la noi responsabilităţi.

John Bowlby analizează „natura conflictelor trăite"[3]. De asemenea, gândurile, trăirile, emoţiile părinţilor[4] au un mare potenţial de criză (cum se va încheia propria viaţă, cum se va încheia procesul de autocunoaştere odată cu plecarea copilului, apariţia unor dificultăţi în reorganizarea relaţiilor cu soţul/soţia. Cazurile de separare, care sunt deosebit de dificile, se încheie uneori cu **incapacitatea unor persoane de a-şi forma propria familie**, de a-şi accepta şi iubi copiii din cauza unei legături nerezolvate sau rezolvate nearmonios cu părinţii.

Dificultăţile în procesul de separare pot fi fie contextuale, fie pot traversa întreaga viaţă a unei persoane, nepermiţându-i să ajungă la auto-des-

[3] J. BOWLBY, *Crearea şi ruperea legăturilor afective*, p. 26.

[4] „Atunci când o mamă nu se află în acord cu copilul său sau nu este capabilă să răspundă nevoilor acestuia, copilul este nevoit să se adapteze el la mamă. Pierzând astfel conexiunea cu nucleul trăirilor sale, copilul dezvoltă ceea ce numeşte Winnicott „sine fals"" Jasmin LEE CORI, *Mamă, tu unde erai atunci?: efectele neglijării emoţionale*, Ed. Trei Bucureşti, 2021, p. 29.

coperire şi la împlinirea sa în rolul de soţie/soţ şi părinte. Tocmai din acest motiv, lucrarea noastră se concentrează pe studiul legăturii dintre părinţi şi copii, precum şi pe situaţiile în care **această legătură, fără a se rupe, se transformă** şi permite copilului să se simtă un adult deplin, îngăduindu-i să intre în relaţii de parteneriat cu mama şi tata[5].

La un moment dat, părinţii ar trebui să realizeze că oraslele lor au crescut şi **deciziile lor sunt în acord cu propriile lor valori şi simţiri interioare.** În epoca în care trăim copiii au dreptul plenar să decidă ce să facă, ce să nu facă, cum să se distreze, unde să lucreze, când să se căsătorească şi dacă să se căsătorească în general, şi pe ce să îşi cheltuie banii. Adolescenţii trebuie să aibă propriii lor bani, nu să ceară de la părinţi, ca în copilărie, când din cauza legislaţiei şi a altor motive obiective nu puteau câştiga singuri.

Unii analişti consideră că **adolescenţii, „copiii adulţi" ar trebui să nu mai stea „pe capul părinţilor" din punct de vedere psihologic şi material**; ei nu mai permit părinţilor să se amesterce în treburile lor; părinţii vor fi dezamăgiţi dacă se aşteaptă ca ai loc copii să le ceară sfaturi în privinţa căsătoriei, a întemeierii unei familii, a naşterii de copii, a obţinerii unei diplome de învăţământ superior sau în legătură cu alte aspecte din viaţa lor.[6] Este treaba „copiilor adulţi" pe cine vor aduce acasă, iar pentru ca părinţii să se simtă mai bine, adică să fie siguri că ei nu se vor asocia cu un drogat, criminal sau escroc, ar fi trebuit să fi fost deja educaţi, învăţaţi să îşi dea seama de comportamentul oamenilor şi să dezvolte un bun gust încă din copilărie când vine vorba de prieteni.[7]

Pe de o parte, mulţi tineri suferă din cauza presiunii psihologice a părinţilor prea iubitori, care cultivă dependenţa de ei până la vârste înaintate. Pe de altă parte, nu puţini vârstnici ar dori ca tinerii să aibă veniturile lor şi să înceapă, în sfârşit, să îşi câştige singuri existenţa şi să îşi rezolve problemele psiho-emoţionale.

Dintru început trebuie să proclamăm **adevărul că fiecare persoană este unică şi se dezvoltă în propriul său ritm.** Unii sunt pregătiţi să plece să studieze în alt oraş, alţii nu sunt atât de energici şi pot să facă faţă doar unei singure sarcini la un moment dat: fie învăţăturii la facultate, fie muncii, fie gestionării complete a treburilor casnice. Dacă există posibilitatea de a învăţa în oraşul natal fără mutări şi fără nevoie de a locui în cămin

[5] Kathirn A. STAUFFER, *Neglijarea emoţională şi adultul în terapie*, trad. de Radu Filip, Ed. Trei, Bucureşti, 2022, pp. 13-41.
[6] Кумыкова Е.В Харламенкова Н.Е, *Психологическая сепарация: подходы, проблемы, механизмы*, Когито-Центр, Москва, pp. 96-98.
[7] Кумыкова Е.В Харламенкова Н.Е, *Психологическая сепарация*, pp. 96-98.

sau într-o chirie încă de la 18 ani, este mai bine să se ofere acelei persoane posibilitatea de a sta separat şi de a se cunoaşte pe el însuşi.

În acelaşi timp, separarea psihologică de părinţi poate să nu aibă loc, chiar şi atunci când te-ai mutat în altă ţară. Mijloacele moderne de comunicare permit solicitarea de sfaturi în fiecare moment, ceea ce unii tineri care nu au devenit adulţi, folosesc activ. De ce se întâmplă aşa şi când ar trebui să te desprinzi de părinţi, sub toate aspectele? Aici psihologii au păreri diferite. Unii cred că separarea ar trebui să se petreacă la momentul potrivit pentru fiecare individ, iar nu există cifre sau recomandări generale. Alţi specialişti insistă asupra unor cifre specifice, considerând că **separarea de părinţi este optimă între 18 şi 21 de ani**. Există şi opinia că fetele sunt cel mai bine pregătite pentru o viaţă independentă la 24 de ani, în timp ce băieţii la 25 de ani[8].

2. Formarea autonomiei la copiii de şcoală

Educarea independenţei este un proces continuu, care durează până când copilul dobândeşte încredere în acţiunile şi deciziile sale, iar adultul învaţă să aibă încredere în copilul său. Când se află într-un mediu de independenţă, copilul trebuie să fie capabil să comunice cu cei din jur şi să stabilească contacte cu persoane necunoscute, în caz de nevoie. Această abilitate contravine regulii de aur pe care părinţii le insuflă copiilor lor: „Nu trebuie să vorbeşti cu străinii!"

Este important să găsim un echilibru: există o vârstă la care nu este bine să interacţionezi cu străinii şi să răspunzi la cererile lor, şi există o vârstă la care copiii deja înţeleg cu cine este periculos să comunice şi cu cine nu. Copilul trebuie să ştie că, în caz de situaţii neprevăzute, de exemplu, dacă nu poate găsi drumul spre casă, ar trebui să ceară ajutorul celor din jur. Copilul se obişnuieşte cu faptul că, de exemplu, mama verifică cu atenţie temele pentru acasă, îşi face singur programul zilnic, iar mai târziu trebuie să-şi asume responsabilitatea, motiv pentru care un copil **trebuie să fie capabil să stabilească priorităţi, să planifice îndeplinirea sarcinilor şi să răspundă pentru temele realizate** în aşa fel, va putea să se gestioneze[9].

Dacă în copilărie părinţii aleg pentru copil ce activităţi extracurriculare să frecventeze, în adolescenţă este bine ca părintele să dea dreptul de alegere.[10] Elevii deja înţeleg în mod clar ce le place să facă, ce nu, aşa că o

[8] Кумыкова Е.В Харламенкова Н.Е, *Психологическая сепарация*, pp. 78-79.
[9] Кумыкова Е. В Харламенкова Н. Е, *Психологическая сепарация*, pp. 102-104.
[10] Copiii de vârstă şcolară trebuie să fie capabili să-şi rezolve singuri problemele elementare. Dacă părintele intervine constant în conflictele cu colegii, veţi insufla în el convingerea că este slab şi nu

aboradere matură din partea unui părinte ar fi să aibă încredere în copil. Copiii trebuie să gândească cu propriile lor minți. Tehnica formării gândirii independente la copii constă în următoarele: discutați frecvent cu ei despre diferite evenimente, interesați-vă de opiniile lor, puneți întrebări deschise și înfrânați impulsul de a impune propria viziune asupra situațiilor. Nu este recomandat să fie feriți copiii de eșecuri; din spatele cortinei aprecierilor constante, ajutoarelor și sprijinului, ei nu vor vedea viața reală. Educația este tot ceea ce ne rămâne pentru a ne pregăti copiii nu pentru distracție, ci pentru viață.[11]

3. Comportamenul părinților și etapele de dezvoltare a copiilor

În intervalul 1-3 ani ar fi corect ca părinții să ofere copilului o autonomie rezonabilă, dându-i ocazia să își „trateze singur rănile", în sensul propriu și figurat. **Copilul ar trebui să simtă emoții pozitive din faptul că face ceva de unul singur.** Pentru a evita accidentele, pentru un copil de un an, este de dorit să se creeze un mediu sigur acasă, eliminând obiectele ascuțite, tăioase sau fragile și acoperind prizele electrice astfel încât copiii să nu poată introduce nimic în ele.

În intervalul 3-6 ani ar trebui să fie încurajată activ dorința copilului de a face singur lucruri. Având în vedere că nu se poate crea un mediu complet sigur pentru un copil mai mare, trebuie să explicați întotdeauna interdicțiile și să evitați să spuneți doar „Nu!". Mai ales ar trebui evitate expresii precum „Ești mic!" sau „Nu vei reuși!". Aceste expresii sunt mai periculoase decât ar putea părea la prima vedere. Copilul care le aude prea des **riscă să devină un tânăr fără inițiativă, care va rămâne dependent de părinți până la 40 de ani.**

În perioada 7-12 ani ar trebui să se extindă treptat limitele independenței copilului, să învețe să folosească un cuțit, astfel încât să își poată pregăti singur sandvișuri pentru mic dejun, să învețe să pornească și să oprească aragazul, astfel încât să își poată prăji ouă sau omletă, să nu mai folosească trezirea dimineața și să îi ofere copilului ocazia de a simți consecințele întârzierii la școală. Dacă zona este relativ liniștită, ar trebui în cele din urmă să i se permită copilului să meargă singur la școală fără însoțirea părinților și să nu mai fie întâmpinat după școală.

---

poate influența situația de unul singur. Dacă copilul manifestă inițiativa de a câștiga bani, părintele să nu suprime, ci să încurajeze un job în timpul liber. Un job temporar îl va ajuta să învețe să aprecieze munca celor din jur și să-și gestioneze propriile finanțe. Кумыкова Е. В Харламенкова Н. Е, *Психологическая сепарация*, pp. 102-104.

[11] Teodor BACONSCHI, *Averea bunei educații*, Ed. Univers, București, 2019, p. 14.

În perioada 13-19 ani **trebuie să recunoaştem dreptul copilului de a avea propria opinie**, de a alege prietenii, hobby-urile, secţiile sportive şi viitoarea profesie. Despre pericolele alcoolului şi a drogurilor ar trebui să se discute într-un mod degajat, fără ton de superioritate, şi, dacă este posibil, să se găsească orientări alternative ale maturităţii care să rezoneze cu copilul. **Părinţii să evite maxim posibil critica copilului în prezenţa străinilor**. Părinţii să nu considere că dacă copilul nu se revoltă, ci stă liniştit, aceasta nu afectează şansele lui de a se adapta în lumea reală şi poate ulterior provoca dificultăţi în separarea de părinţi[12].

Experţii oferă diferite sfaturi utile, dar credem că nu tehnicile prin care poţi educa cu succes pe cineva sunt cele importante, ci **implicarea emoţională a părintelui în procesul de maturizare**. Mult mai important este să ne amintim că orice copil vine în această lume cu un suflet unic, iar Dumnezeu are un plan pentru el. Poate că sarcina părinţilor este tocmai aceea de a înţelege cine trăieşte alături de ei şi de a ajuta ca planul lui Dumnezeu să devină realitate.

În realitate, nu există un proces special de educaţie. Există pur şi simplu viaţa mamei care este conectată cu viaţa copilului; iar atunci când o mamă nu se află în acordaj deplin cu copilul său pentru a răspunde nevoilor acestuia, copilul este nevoit să fie el cel care se adaptează la mamă. Pierzând astfel conexiunea cu nucleul trăirilor sale, copilul dezvoltă ceea ce numeşte Winnicoot un sine fals"[13]. Copiii sunt educaţi pur şi simplu trăind în familie. Educaţia este inevitabilă şi continuă. Ea se desfăşoară adesea împotriva voinţei noastre şi nu întotdeauna în cadrul procesului „oficial". Şi nu este deloc necesar să-i supraîncărcăm pe copii cu tot felul de învăţături, ba dimpotrivă, aşa cum se ştie, **copiii ascultă cel mai atent pe cei care nu vorbesc direct cu ei**. Cea mai bună lecţie pentru ei este ceea ce se întâmplă între tata şi mama, nu ceea ce spun tata şi mama.

Toată lumea ştie că acesta este foarte necesar, dar puţini înţeleg cum funcţionează. De fapt, **educaţia constă în transmiterea valorilor către noua generaţie**. Judecăm dacă un copil este bine sau prost educat în funcţie de comportamentul său în conformitate sau în contradicţie cu valorile noastre. Iar singurul mijloc educativ eficient este opinia unui adult semnificativ pentru copil despre o anumită acţiune. Asemenea unui jucător strălucit la biliard care nu poate prezice întotdeauna cum se vor mişca două bile după ce se ciocnesc. Suprafaţa rotundă a bilelor are atât de multe microfibră, încât anticiparea traiectoriei este imposibilă. Aceasta se aplică pe deplin şi educaţiei copiilor. Există doar un proces, în cadrul căruia tre-

[12] Кумыкова Е. В Харламенкова Н. Е, *Психологическая сепарация*, pp. 78-81.
[13] Jasmin LEE CORI, *Mamă, tu unde erai atunci?*, p. 29.

buie să ne întrebăm constant: „Fac bine acum ca părinte? Ce vede şi simte copilul meu în acest moment?"

Prin urmare, este mai bine să trăim după principiul: ca părinte să fiu prezent cât se poate de mult lângă copil. Fără să ne gândim prea mult înainte, să ne străduim astăzi să facem ceea ce credem că este necesar pentru copiii noştri. Pur şi simplu, în familie toată lumea trebuie să se simtă bine! Chiar şi dacă familia este incompletă, chiar şi dacă trece prin anumite dificultăţi, este important ca **dorinţa copilului de a reveni acasă să nu dispară, să simtă mereu că aici este o persoană iubită,** dorită, dragă. Una dintre cele mai importante condiţii pentru dezvoltarea normală a copilului este respectul sincer al părinţilor faţă de reprezentanţii sexului opus.[14]

Se produce separarea de părinţi atunci când copilul a crescut suficient pentru a se face acest pas, iar părinţii nu se tem să-l lase să se descurce pe cont propriu. Dacă acest proces a fost viciat, vom avea un copil atât de infantil, încât nici nu va mai aspira la independenţă[15].

Există multe motive pentru care **copiii adulţi continuă să depindă de părinţi**. În primul rând, este mai confortabil, când mama găteşte, spală şi face curat, iar tatăl oferă bani, chiar dacă nu foarte mulţi. De asemenea, costul chiriei în oraşele mari este exorbitant, iar în localităţi mai mici este greu de găsit un loc de muncă. Rezultă un cerc vicios. Oricum, părinţii care nu sunt fermi, obişnuiesc să vorbească despre cercul vicios. Până la urmă, milioane de tineri au găsit în astfel de condiţii şansa de a studia, de a găsi un loc de muncă, de a-şi construi o afacere, de a închiria un apartament, de a lua un credit ipotecar, de a cumpăra o maşină. Există multe sfaturi, dar esenţa se reduce la un singur lucru: **copiii maturi trebuie să-şi dezvolte motivaţia de a câştiga singuri şi de a-şi construi viaţa**.[16]

4. Ce pericole prezintă dependența de părinți (pentru copii și pentru părinți)?

Să începem cu părinţii, pentru că aici lucrurile sunt mai simple. Părinţii copiilor adulţi care nu ştiu să facă nimic trăiesc într-o **frică con-**

[14] Flowly. cz, „Родители и взрослые дети. Как разрешить конфликты и восстановить отношения", p. 84.

[15] „Родители и дети. От рождения до взросления", *Книжный интернет-магазин Kniga .lv Polaris*, pp. 56-57,

[16] Aş vrea să dezvolt ideea că tot cea ce primim în viaţă vine cu un echilibru de aspecte pozitive şi negative. Un tânăr ce stă mult cu părinţii, profită de nişte beneficii materiale şi emoţionale, dar în acelaşi timp scapă o perioadă importantă din viaţa lui, care este destinată conturării persoanalităţii. În cazul în care stă cu părinţii, personalitatea lui nu va fi originală, în cazul în care va fi singur şi se va forma ca persoană, posibilitatea să devină cea mai bună versiune de-a lui este mai mare. (n. n.)

stantă legată de ce se va întâmpla cu copiii lor atunci când ei nu vor mai fi. Şi nu are importanţă cât de justificată este această frică. Practica arată că persoanele rămase fără ajutoare încep să se mobilizeze destul de repede[17].

Cu toate acestea, această frica permanentă pentru viitorul copiilor lor are un impact negativ asupra sănătăţii părinţilor în vârstă, ducând la probleme cu sistemul nervos, iar majoritatea bolilor, aşa cum se ştie, provin din stres, deoarece sistemul nervos central reglează toate procesele din organism. Problemele de inimă, îmbătrânirea prematură, atacurile de cord şi accidentele vasculare cerebrale sunt doar o parte din lista potenţialelor probleme care pot apărea dacă separarea copiilor adulţi de părinţi se prelungeşte prea mult. Enumerăm:

1. Probleme în **construirea relaţiilor cu persoanele de sex opus**. Puţini sunt cei care sunt interesaţi să aibă un partener care nu ştie să facă nimic şi care depinde complet de părerea părinţilor.

2. Probleme în relaţiile cu ceilalţi. Aici pot exista aberaţii în încercările de a-i mulţumi pe toţi, aşa cum o făcea persoana în raport cu părinţii, sau aşteptări nerealiste faţă de ceilalţi, crezând că toţi îi datorează mereu ceva.

3. Dezamăgiri constante în raport cu oamenii. Având în faţă un model de comportament nesănătos al părinţilor, o persoană riscă să nu înveţe să gestioneze situaţiile corecte de comportament.

4. Probleme în **luarea deciziilor** şi efectul neputinţei învăţate. Dacă părinţii decid totul pentru cineva pe parcursul întregii vieţi, la un moment dat aceasta poate descoperi că nu este capabilă să decidă nimic singură.

5. Nesiguranţă în propriile forţe şi o stimă de sine scăzută. Dacă o persoană nu a realizat niciodată nimic singură şi nu a obţinut nimic, nu va avea încredere în sine.

6. **Dependenţa de opinia altora**. O persoană care s-a obişnuit că mama şi tata ştiu întotdeauna ce este corect, îşi transferă automat dreptul de a se evalua pe alţii, care nu sunt neapărat competenţi în domeniul în care evoluează persoana.

7. **Probleme în auto-realizare şi construirea carierei** ca urmare a tuturor celor de mai sus. O persoană care nu ştie să ia decizii şi să îşi asume responsabilităţi, care nu are încredere în sine şi a ales o profesie dictată de părinţi, va pierde întotdeauna competiţia în faţa colegilor bine motivaţi, care ştiu „ce" şi „de ce" fac.[18]

[17] Кумыкова Е. В Харламенкова Н. Е, *Психологическая сепарация*, p. 156.
[18] Кумыкова Е. В Харламенкова Н. Е, *Психологическая сепарация*, pp. 55-59.

Concluzie: Pedagogia Duhovnicească gestionează corect emoționalul

Creşterea copiilor este o responsabilitate complexă şi plină de provocări. Într-o lume în continuă schimbare este esenţial să ne concentrăm **nu doar pe educaţia academică, ci şi pe dezvoltarea abilităţilor emoţionale şi sociale care pot contribui la maturizarea lor ulterioară**. Oferirea unui mediu care să încurajeze responsabilitatea, empatia şi gândirea critică poate fi esenţială în acest proces. Un prim pas esenţial în creşterea unui copil matur este să le dezvoltăm empatia. Acest lucru se poate realiza prin introducerea unor discuţii despre emoţii, atât ale lor, cât şi ale celor din jur. Învăţând copiii să-şi exprime sentimentele şi să înţeleagă perspectivele altora, îi ajutăm să devină adulţi care vor putea naviga printre relaţiile interumane cu respect şi deschidere.

Tehnici precum role-playing-ul sau citirea de poveşti, care includ dileme morale, pot fi foarte utile în acest sens. De asemenea, comunicarea deschisă şi sinceră este fundamentală. Încurajarea copiilor să vorbească despre ceea ce simt, gândesc sau observă le oferă un sentiment de siguranţă, sporindu-le încrederea în sine. Părinţii ar trebui să asculte activ, să ofere feedback constructiv şi să evite judecăţile premature, creând astfel **un spaţiu în care copiii se simt confortabil să îşi exprime temerile şi îngrijorările.**

Un alt aspect cheie al maturităţii este dezvoltarea responsabilităţii. Aceasta poate fi cultivată prin **atribuire de sarcini corespunzătoare vârstei**, care ajută copiii să înveţe ce înseamnă să ai obligaţii şi să îşi îndeplinească datoriile. De exemplu, din copilărie, pot fi implicaţi în activităţi casnice simple, precum păstrarea curăţeniei în camera lor sau ajutarea la prepararea meselor. Acest lucru le va oferi un sentiment de realizare şi participare.

De asemenea, este important să le **oferim copiilor oportunităţi de a lua decizii**. Indiferent dacă este vorba de alegerea hainelor, a unui joc sau chiar a unei activităţi de petrecere a timpului liber, aceste mici alegeri îi ajută să înţeleagă consecinţele acţiunilor lor. Oferindu-le libertatea de a decide, îi învăţăm să fie responsabili şi să îşi asume rezultatele alegerilor lor. Maturitatea se reflectă adesea în abilitatea de a gândi critic şi de a rezolva problemele. Încurajarea copiilor să gândească independent, să analizeze informaţii din diferite perspective şi să formuleze propriile argumente îi va pregăti pentru provocările viitoare.

VARGA ATTILA, VASILE ROJNEAC, TEOFIL TIA, *INSTITUTUL/ ACADEMIA TEOLOGICĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN CLUJ. FONDURI DE ARHIVĂ I (1924-1938)*, ED. RENAȘTEREA, CLUJ-NAPOCA, 2024, 182 P.

În anul centenarului învăţământului teologic superior ortodox din Cluj-Napoca, cu binecuvântarea Înaltpreasfinţiei Sale Andrei, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolit al Clujului, Maramureşului şi Sălajului a văzut lumina tiparului, sub egida Editurii Renaşterea, un volum cu caracter inedit, un ghid al documentelor din arhiva Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, din perioada 1924-1938.

Cartea se deschide cu o *Notă asupra ediţiei* în care autorii, reprezentanţi a trei prestigioae instituţii clujene, afirmă: „fondurile documentare ale Institutului/Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj se numără cu siguranţă printre cele mai interesante şi mai preţioase din cele care se păstrează în cadrul Arhivei Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului şi Clujului. Aceste surse primare extrem de importante pentru istoria învăţământului confesional din Transilvania secolului al XX-lea, s-au păstrat în condiţii foarte bune ceea ce ne-a facilitat mult operaţiunile de ordonare şi numerotare conform regulilor arhivistice în vigoare” (p. 5). Lucrarea este proiectată în două volume, cel de faţă conţinând documente din primii 15 ani de activitate a instituţiei de învăţământ teologic, iar cel de-al doilea se va raporta le perioada 1939-1952.

Părintele Mitropolit Andrei semnează un cuvânt intitulat: *Cultivarea memoriei de început a Şcolii Teologice Clujene*. Referindu-se la Episcopul Nicolae Ivan, Înaltpreasfinţia Sa subliniază: „Este greu de rezumat ce a făcut omul acesta pentru Cluj, pentru Eparhia noastră şi, în final, pentru Transilvania şi pentru Ţară…a ridicat Catedrala Mitropolitană, a procurat reşedinţa Arhiepiscopală, a ctitorit biserica „Sfântul Nicolae” de pe strada Horea, a scos foaia eparhială „Renaşterea”, a construit mânăstiri şi biserici, înfiinţat tipografia, a pus pe picioare multe activităţi productive, dar mai ales, gândindu-se la misiunea şi viitorul Bisericii, în anul 1924, a înfiinţat

Institutul Teologic" (p. 7). De asemenea, îi felicită pe toţi cei implicaţi în realizarea acestui proiect editorial.

Secţiunea: *O premieră în literatura teologică de specialitate* aparţine Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca, care apreciază că: „tinerii teologi ortodocşi, cau au venit să se înscrie la Institutul/ Academia Teologică din Cluj, au fost în grija celor mai luminate şi celor mai-competente minţi ale acelui timp, profesori de mare valoare, care au ştiut să formeze nu doar vocaţii, ci şi caractere, deopotrivă" (p. 10). De asemenea, „instituţia venerabilă şi onoprabilă pe care o aniversăm azi, la un secol de existenţă în slujba Bisericii şi a Neamului, a creat, inevitabil, documente care atestă viaţa cadrelor didactice, a studenţilor, spiritul şi complexitatea vremurilor. Arhivele (deopotrivă laice şi eceziastice, publice sau private) sunt instituţii de maximă importanţă în viaţa unei naţiuni, fiindcă păstrează şi promovează valorile nnaţionale" (p. 10). Prezentul volum demonstrează că „arhivele Bisericii Ortodoxe Române nu sunt inaccesibile, aşa cum, pe nedrept, afirmă mulţi, iar bunul simţ, respectul reciproc, colegialitatea şi onestitatea, sunt valori care, similar Generaţiei de Aur din vremea Episcopului Nicolae Ivan, apropie oameni şi conduce spre realizări profesionale notabile" (p. 11).

Un *Mesaj de Centenar* este adresat de Părintele Arhim. prof. univ. dr. habil. Teofil Tia, decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, care mulţumeşte tuturor celor implicaţi în realizarea şi publicare ghidului de faţă şi constată în urma unor profunde analiza de Teologie, psihologie şi sociologie pastorală: „într-o lume aflată în mare derută şi dezorientare axiologică cauzate de evacuarea transcendenţei din planul existenţei cotidiene, misiunea Teologiei ortodoxe este de a readuce în lume simţul prezenţei lui Dumnezeu, într-o manieră credibilă şi de mare impact...Teologia ortodoxă de la Cluj a însemnat, la înfiinţare, un plus de relevanţă publică pentru românismul din Ardealul de Nord; astăzi într-o universitate multiculturală, ea are rolul de a proclama splendoarea Ortodoxiei în panorama de ansamblu a creştinismului transilvănean şi mondial. Vocaţia rămâne aceea de a converti „minţi" şi de a preschimba „inimi", adică de a îmbogăţi şi transfigura atât etajul cognitiv, cât şi etajul emoţional al fiinţei umane" (p. 13). Astfel, „centenarul Teologiei Ortodoxe clujene este şansa unui bilanţ, a unei recalibrări a forţelor şi a unei investiţii dinamice şi pline de speranţă în viitor, călăuziţi de lumina Dumnezeului Treimic şi plini de forţa credinţei lucrătoare prin iubire" (p. 14).

Studiul foarte bogat în informaţii: *Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj. Reper al învăţământului confesional transil-*

vănean îl are ca autor pe Pr. dr. Vasile Rojneac, arhivarul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi constituie o incursiune în istoria acestei instituţii de învăţământ superior teologic din capitala culturală şi spirituală a Transilvaniei dintre anii 1924-1952. Piatra de temelie a învăţământului teologic ortodox la Cluj a fost pusă de Episcopul Nicolae Ivan, spirjinit de mulţi colaboratori între care trebuie remarcat Prof. univ. dr. Alexandru Lapedatu, ministru al Cultelor şi Artelor. Visul ierarhului pomenit ca Facultatea de Teologie să funcţioneze în cadrul Universităţii clujene (alături de cele patru facultăţi existente atunci: Litere, Ştiinţe, Drept şi Medicină) nu s-a putut împlini numai în anul 1992 când Institutul Teologic Ortodox de grad universitar devine Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai". Între 1924-1925 a funcţionat Institutul Teologic, între 1925-1948 Academia Teologică, iar între 1948-1952, când a fost desfiinţat în mod samavolnic de autorităţile comuniste Institutul Teologic Ortodox de grad universitar, cu dreptul de a acorda absolvenţilor titlul de „licenţiat în Teologie". Opera de ctitorire a Episcopului Nicolae Ivan va fi continuată de succesorul său, Episcopul Nicolae Colan în perioada 1936-1952, deoarece „existenţa şcolilor teologice într-o eparhie este nu numai o necesitate de ordin administrativ, ci şi o prioritate a fiecărui Chiriarh, care îşi exercită slujirea învăţătorească şi misionar-pastorală între păstoriţii săi " (p. 17). Sunt amintite aici numele tuturor cadrelor didactice care au predat la vechiul Institut/Academie Teologică Ortodoxă de la Cluj, dar şi achiziţionarea unui imobil (1925) construirea şi inaugurarea unui nou local şi târnosirea paraclisului (1939).

În partea a doua a studiului sunt enumerate apariţiile editoriale care reflectă viaţa şi activitatea Institutului/Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj: *Anuarul Academiei* (au apărut doar 5 tomuri pentru anii: 1924-1930, 1935-1937, 1937-1938 şi 1939-1940 - a fost reactivat din 1990), *Almanahul Societăţii Academice „Credinţa Ortodoxă"* (un singur număr pe anii 1924/1925-1929-1930), volumul *Academia Teologică Ortodoxă Română. 10 ani în slujba Bisericii şi a neamului (1924-1934)*, diferite materiale publicate în Renaşterea, organul oficial al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, iar după 1990: Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, Învăţământul Teologice Universitar Ortodox din Cluj (1924-1952), Ed. Presa Universitară Clujeană, 1996 (ediţia a II-a, Ed.Renaşterea, 2020), Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, Învăţământul Teologice Universitar Ortodox Romândin Cluj-Napoca - schiţă istorică, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta, *Memorabila momenta/Clipe memorabile*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2016, Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru şi Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa, *Mărturii documentare privitoare*

la activitatea Episcopului Nicolae Ivan (1921-1936), vol I, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2023, albumul Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu şi Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie (coord.), *90 de ani de la înfiinţarea Academiei Teologice din Cluj (1924-2014)*, Ed. Renaşterea, 2014, tomul XVIII al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (2014-2015) şi studiul Dr. Paul-Ersilian Roşca, *Priorităţi pastorale ale Episcopului Nicolae Ivan reflectate în Procesele verbale aşe şedinţelor Consistoriului Eparhial* în *Calendarul Renaşterea*, 2021.

Inventarul fondurilor arhivei Institutului/Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj este organizat în două părţi: *I. Matricole. Registre* şi *II Corespondenţă*. Procesul de clasificare riguroasă, ordonare cronologică, numerotare, conservare şi restaurare (în unele cazuri) a documentelor a fost realizat, în cea mai mare parte, prin efortul susţinut al d-lui cercetător ştiinţific (gradul II) Dr. Varga Attila Carol de la Institutul de Istorie „George Barițiu" din Cluj-Napoca al Academiei Române. Toate acestea atestă existenţa unei ample corespondenţe a Institutului/Academiei cu studenţii, absolvenţii sau cu diferite instituţii din Transilvania şi din întreaga ţară: Patriarhia Română, centre eparhiale (Maramureş, Caransebeş, Huşi), protopopiate, oficii parohiale, organisme ale administraţiei centrale şi locale (Ministerul Educaţiei, Ministerul Cultelor, Ministerul Lucrărilor Publice, prefecturi, primării) Academia Română, Universitatea „Regele Ferdinand I" din Cluj, Academia Teologică din Arad, Academia Teologică din Caransebeș, Facultatea de Teologie din Cernăuţi, licee, Frăţia Ortodoxă Română, Societatea Ştiinţifică Literară „Tinerimea Română", Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, Societatea Femeilor Ortodoxe, Societatea Studenţilor „Credinţa Ortodoxă" etc. Trebuie să avem în vedere că un anumit număr de documente, datorită vitregiilor istoriei, au dispărut (prin distrugere sau pierdere), la desfiinţarea institutului în 1952, dar cele mai multe au fost salvate, preluate în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului, iar după 1990 redate succesoarei de drept a acestuia Facultatea de Teologie Ortodoxă.

În loc de încheiere este reprodus un fragment din discursul Episcopului Nicolae Ivan de la inaugurarea festivă a Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj din 1924.

Secţiunea *Anexe foto* redă portretele ierarhilor Nicolae Ivan şi Nicolae Colan, o fotografie de la inaugurarea noului sediu pentru cursuri din 1 octombrie 1925, o fotografie a Episcopului Nicolae Colan ieşind de la cursuri şi o fotografie de grup cu profesorii şi studenţii Academiei (preluate din Arhiva Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului şi Clujului).

Bibliografia conţine surse inedite (Fond Institutul/Academia Teologică Ortodoxă din Cluj) şi edite: cărţi, studii şi reviste.

Le mulţumim celor trei distinşi autori care oferă acest preţios instrument de lucru, un foarte util ghid al fondurilor de arhivă, important pentru cultivarea memoriei academice clujene şi totodată pentru istoria bisericească şi cea culturală, în general.

DACIAN BUT-CĂPUŞAN

Cosmin Florin Biriş, *Relaţiile dintre Ortodocşi şi Romano-Catolici la începutul mileniului al treilea,* Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2025

Între lucrările din spaţiul românesc care analizează relaţiile dintre ortodocşi şi romano-catolici la începutul mileniului pe care îl traversăm, cea a părintelui Cosmin Biriş ocupă apodictic un loc de cinste. Având la bază teza de doctorat a autorului, ea vine să aducă în atenţie un subiect de actualitate, pe care îl prezintă pe baza unei temeinice activităţi de documentare.

Ampla prefaţă (pp. 11-25) a demersului poartă semnătura părintelui prof. univ. dr. habil. Gabriel-Viorel Gârdan de la Facultatea de Teologie a universităţii clujene, el însuşi un preot implicat în dialogul ecumenic. Dânsul ţine să remarce următoarele cu privire la necesitatea unui astfel de demers:

> „Consemnarea într-o manieră diacronică a evenimentelor, a personalităţilor care au determinat evoluţia relaţiilor dintre Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică într-o perioadă de timp bine delimitată, a contextului în care s-au derulat aceste interacţiuni şi a factorilor obiectivi şi subiectivi care au determinat aceste conexiuni, punerea la dispoziţia celor interesaţi a suportului documentar necesar receptării pe termen mediu şi lung a importanţei lor pentru istoria Bisericii sunt motive serioase care, din nou, pledează pentru importanţa specifică a acestei lucrări pentru istoriografia bisericească.
>
> Există însă şi alte motive întemeiate care atrag atenţia asupra acestei lucrări. Am în vedere faptul că, pentru prima dată în literatura teologică interacţiunile instituţionale dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică sunt abordate într-o manieră unitară, dintr-o triplă perspectivă: dialogul teologic bilateral oficial, întâlnire între patriarhi ortodocşi şi papi, şi, nu în ultimul rând, luări de poziţii comune cu privire la aspecte ale vieţii cotidiene marcate, aşa cum am menţionat, de secularizare, de tensiuni politice cu implicaţii religioase în creştere şi de un profund zbucium identitar" (pp. 20-21).

Segmentată în trei părţi mari, lucrarea vine să analizeze evenimentele sub toate faţetele lor.

Astfel, prima parte este dedicată comisiei mixte de dialog între ortodocşi şi romano-catolici. Părintele Biriş analizează în cadrul celui dintâi capitol dialogul dintre cele două Biserici în secolul al XX-lea (pp. 43-115), vor-

bind despre apariţia comisiei mixte de dialog (pp. 45-52) şi întâlnirile (pp. 58-89) de la Patmos şi Rhodos din1980, München din 1982, Creta (1984), Bari (1986-1987), Freising (1990) şi Balamand (1993). Urmează apoi o analiză a documentelor oficiale (pp. 80-85) şi una dedicată dialogului pe continent american (pp. 86-111).

Ulterior, în cadrul celui de-al doilea capitol (pp. 116-184) sunt trecute în revistă întâlnirile Comisiei mixte după anul 2000. Părintele vorbeşte aici despre întâlnirea de la Baltimore din anul 2000 (pp. 116-122), cea de la Belgrad din 2006 (pp. 123-132), cea de la Ravenna din anul 2007 (pp. 133-144), cea de la Paphos din anul 2009 (pp. 145-151), cea de la Viena din 2010 (pp. 152-155), cea de la Amman din 2014 (pp. 156-159), cea de la Chieti din 2016 (pp. 160-168) şi cea de la Alexandria din 2023 (pp. 169-180). După un tipar stabilit cu meticulozitate, autorul trece în revistă în cadrul fiecăreia dintre ele membrii comisiei, vorbeşte despre desfăşurarea întâlnirii, analizează documentele oficiale şi prezintă receptarea în mediul teologic şi laic.

Intitulată: „Întâlnirile dintre Papi şi Patriarhii ortodocşi în mileniul al III-lea" (pp. 185-280), cea de-a doua parte a lucrării vine să vorbească despre întâlnirile dintre Papi şi Patriarhii Bisericii Ortodoxe Române (pp. 186-218), cele dintre Suveranul Pontif şi Patriarhii Ecumenici (pp. 219-256), cea dintre acesta şi Patriarhul Chiril (pp. 257-269), ori dintre el şi Patriarhul Neofit al Bulgariei (pp. 270-276). Fiecare subunitate tematică descrie întâlnirea, analizează documentele oficiale şi prezintă desfăşurarea.

Ultima parte a investigaţiei este dedicată perspectivelor comune asupra realităţilor cotidiene. Autorul reuşeşte aici vă vorbească despre responsabilităţile pe care le implică un astfel de dialog (pp. 281-304), respectiv apelul la pace, lupta împotriva terorismului, respectarea libertăţii religioase, ori fenomenul migraţionist. Nu omite nici amprenta creştină în familie şi societate (pp. 305-318), ori problemele bioetice şi ecologice (pp. 319-340). Deşi fiecare unitate tematică este acompaniată de concluzii, nu lipsesc nici concluziile finale ale întregii investigaţii (pp. 341-348). Părintele subliniază, între alte lucruri, aici, următorul aspect important:

> „Analiza problemelor de natură teologică, sacramentală şi eclesiologică a fost programată încă de la începutului dialogului teologic în conformitate cu o metodologie pozitivă, dacă o putem numi aşa, prin care acesta pornea de la elementele comune şi, abia ulterior, punctele teologice aflate în divergenţă aveau să fie abordate şi analizate. Trebuie menţionat faptul că doctrina sacramentală, deopotrivă în spaţiul apusean şi în cel răsăritean, a cunoscut în secolul trecut o veritabilă înnoire în ceea ce priveşte discursul teologic. Factorul dinamizant al acestei înnoiri este dat de Taina Euharistiei, temă predilectă şi nelipsită din dialogul teologic, astfel că aceasta devine Taina Bisericii prin excelenţă. Deşi Euharistia este centrul liturgic al Bisericii, totuşi

> împreună-slujirea rămâne în continuare un deziderat neatins, membrii celor două Biserici împărtăşindu-se de Hristos şi cu Hristos în mod separat" (p. 344).

Demnă de remarcat este şi anexa bogată, constând din interviuri cu membri sau foşti membri ai acestor comisii, respectiv Preasfinţitul Părinte Florentin Crihălmeanu (1959-2021), fost episcop greco-catolic de Cluj-Gherla (pp. 349-358), părintele conf. univ. dr. Patriciu Vlaicu de la Cluj-Napoca (pp. 359-364), şi Preasfinţitul Părinte Petroniu Florea (pp. 365-370).

Datorită temei actuale, a faptului de a fi bine scrisă şi a informaţiei inedite pe care o valorifică, lucrarea se recomandă de la sine. Ea va constitui cu certitudine temeiul unor investigaţii viitoare şi reprezintă o invitaţie la lectură, meditaţie, analiză şi dezbatere, fapt pentru care autorul se cuvine felicitat.

MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

PR. DR. VLĂDUȚ-IULIAN ROȘU, *ANTIMISUL: ORIGINE, ISTORIE* ȘI *SFINȚIRE*, *EDITURA „BASILICA”*, BUCUREȘTI, 2023, 382 P.

Sub egida prestigioasei Edituri „Basilica” a Patriarhiei Române a apărut, recent, în condiţii grafice deosebite, cartea părintelui Vlăduţ-Iulian Roşu (slujitor al Catedralei Mitropolitane „Sfântul Spiridon Nou” din Bucureşti), *Antimisul: origine, istorie* şi *sfinţire,* putând fi socotită o continuare a tezei de doctorat a sfinţiei sale: *Istoria veşmintelor liturgice din Răsăritul Ortodox de la origini până la Sfântul Simeon al Tesalonicului (+1429),* Ed. Cuvântul vieţii, Bucureşti, 2022.

Cartea este segmentată în 5 capitole, fiecare cu subcapitolele aferente, textul fiind precedat de *Introducere* şi succedat de *Concluzii, Anexe* şi *Bibliografie*.

În *Cuvântul înainte* autorul afirmă că lucrarea a fost realizată din îndemnul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, în acest sens a întreprins mai multe călătorii de studii în Grecia, Germania, Austria şi a vizitat numeroase locuri din ţară (biserici, mânăstiri, muzee) şi aduce mulţumiri persoanelor care l-au sprijinit.

În *Introducere* se arată că subiectul aparţine paramenticii, ştiinţă care se ocupă cu modul de confecţionare a textilelor religioase (p. 18), este ilustrat stadiul actual al cercetării, „cercetarea originii şi istoriei antimisului a debutat în a doua parte a secolului al XIX-lea, odată cu lucrarea teologului rus Constantin Nikolskij, *Despre antimisele Bisericii Ortodoxe Ruseşti*, Sankt Petersburg, 1872” (p. 19), în limba română, prima lucrare dedicată antimisului a fost cea a diac. Nica M. Tuţă, *Sfântul Antimis. Studiu istoric, liturgic* şi *simbolic*, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1943 (p. 23) - şi sunt enumerate sursele lucrării.

Capitolul I: *Legătura dintre Sfânta Masă, iliton, aer, epitaf şi antimis* face câteva precizări foarte necesare, de ordin istoric, liturgic şi simbolistic, despre cel mai sfânt loc din Altar, Sfântul Jertfelnic sau Sfânta Masă (p. 30), constatând că „în primele secole creştine, Sfânta Euharistie era săvârşită fie pe mese obişnuite din lemn sau de piatră, fie direct pe mormintele martirilor, în martyrii sau în biserici” (p. 39), precum şi despre obiecte textile liturgice legate, sub aspectul interpretării mistagogice, de îngroparea Mântuitorului:

Sfântul Epitaf utilizat în procesiunile de la Vecernia şi Utrenia Sâmbetei Mari, Sfântul Aer - acoperământul Cinstitelor Daruri, ilitonul - pânză care acoperă Sfântul Antimis.

Capitolul al II-lea: *Antimisul: un altar portabil* constituie partea principală a lucrării şi prezintă: etimologia, originea, materia, forma, dimeniunile, evoluţia istorică, iconografia, simbolismul Sfântului Antimis şi includerea sfintelor moaşte.

Etimologia termenului antimis (anti = în loc de - în greacă şi mensa = masă – în latină) indică însăşi funcţia acestuia de a fi întrebuinţat în loc de Sfânta Masă (p. 55). „Folosirea altarului portabil era un obicei comun în secolele VII-VIII, atât în Orientul Îndepărtat, cât şi în Apus" (p. 66). Includerea sfintelor moaşte în antimise datează de la Sinodul al VII-lea Ecumenic sau la scurt timp după aceea. „Sfintele moaşte sunt unse de Episcop cu Sfântul şi Mare Mir şi învelite în ceară, apoi cusute într-o pungă sau într-un mic buzunar din material textil din partea din spate a antimisului" (p. 82). Dacă până în veacul al XIV-lea, au existat în uzul Bisericii antimise din lemn, apoi au fost confecţionate din in sau mătase, de formă dreptunghiulară sau pătrată. Nu există un canon în care să se încadreze iconografia antimiselor, aceasta evoluând de la reprezentarea Sfintei Cruci şi a însemnelor Pătimirilor Domnului, la forma de astăzi ce include icoanele Sfinţilor Evanghelişti, Plângerea lui Iisus la mormânt şi chiar alte scene din viaţa Mântuitorului. Textele imprimate cuprind numele episcopului consacrator, anul sfinţirii, parohia de detinaţie.

După ce aduce la cunoştinţa cititorilor că cel mai vechi antimis păstrat datează din 1149 şi se află în Catedrala „Sfântul Ierarh Nicolae" din Novgorod (Rusia), iar pe teritoriul ţării noastre, cel mai vechi antimis provine de la biserica din Poienile Izei, jud. Maramureş, semnat de Episcopul Ieremia Tissarowsky de Lvov (1607-1641) în 1632 - păstrat la Muzeul Mitropoliei Clujului, Părintele Roşu descire un mare număr de antimise, din secolul al XII-lea până în zilele noastre provenind din Grecia, Muntele Athos, Rusia, Ucraina (reţinem antimisul Sfântului Mitropolit Petru Movilă al Kievului (+1646) din 1633 - anul hirotonirii şi instalării sale, păstrat la Muzeul de Artă Decorativă din Kiev), Serbia, Egipt şi Macedonia de Nord.

Remarcăm că Sfântul Antimis, simbol al comuniunii euharistice a parohiei cu episcopul locului, al continuităţii apostolice şi a comuniunii cu Biserica Universală, „posedă toate caracteristicile unei Sfinte Mese: este sfinţit printr-un ritual similar, este uns cu Sfântul şi Marele Mir şi stropit cu aghiasmă şi conţine în ele sfinte moaşte de martir...sfinţirea lui este o prerogativă episcopală" (p. 44).

Capitolul al III-lea: *Evoluţia ritualurilor de sfinţire a antimiselor* este dedicat rânduielilor consacrării acestor obiecte liturgice. „Prima mărtu-

rie despre ritualul consacrării lor provine de la Theodor Balsamon (secolul al XII-lea)" (p. 154), iar „cea mai veche rânduială de sfinţire a antimisului provine din secolul al XIV-lea şi se află în *Evhologhionul* 104 din Biblioteca Patriarhiei Alexandriei - Cairo" (p. 165). În limba română pentru prima oară ritualul apare în *Dumnezeiasca Liturghie* tipărită în 1679 de Sfântul Mitropolit Dosoftei al Moldovei (1671-1674/ 1675-1686). Autorul expune rânduiala aşa cum apare în 5 codici, două *Evhologhioane* greceşti şi două cărţi de cult româneşti: *Slujba Sfinţirii Bisericii* (1897 - rânduială alcătuită de Episcopul Chesarie Resmeriţă Sinadon, locotenent de Mitropolit al Moldovei între 1860 şi 1863) şi *Târnosirea sau Slujba Sfinţirii Bisericii* (2012 - rânduiala actuală)

În capitolul al IV-lea: *Scoaterea din uz a antimiselor deteriorate* care are o mai mică extindere, autorul abordează şi această problemă, consemnând două practici: cea grecească care presupune arderea antimiselor vechi şi cea rusească, pe care o urmează şi Biserica Ortodoxă Română, păstrând antimisele vechi în schevofilachioane sau muzee.

Capitolul al V-lea: *Vechi antimise de pe teritoriul Ţărilor Române păstrate până astăzi* înfăţişează un număr mare de antimise, dintre care reţinem pe cele ale ierarhilor canonizaţi (Antim Ivireanul, Calinic de la Cernica, Varlaam, Pahomie de la Gledin, Iacov Putneanul, Iosif Naniescu, Andrei Şaguna) şi pe cele ale Patriarhilor României. „În Ţările Române, cele mai vechi antimise au fost tipărite în limba slavonă, cele greceşti găsindu-se într-un număr relativ mai mic...erau aduse în această zonă, de regulă, de patriarhii sau episcopii greci din Orient, care veneau la domnitorii români pentru a primi ajutor sau susţinere financiară" (p. 201). Cel mai vechi antimis cunoscut în Ţara Românească este cel al Mitropolitului Luca din Cipru (1602-1629), din 1604, provenit de la schitul Brădetu (Argeş) care nu se mai păstrează, în timp ce în Moldova cel mai vechi antims amintit în documente este cel din 1429 al Mitropolitului Damian (+1447). Cel mai vechi antimis păstrat al unui Mitropolit al Ardealului este cel al lui Ioasaf din 1682, iar al unui ierarh din Banat este cel al Mitropolitului Ioanichie Martinovici al Timişoarei (1710-1721) din 1715. Tot aici se face referire şi la antimisele vechi ale Bisericii Române Unite cu Roma care au avut aceeaşi iconografie şi inscripţii cu cele ortodoxe, până la mijlocul secolului al XIX-lea când vor fi concepute în stil neoclasic.

Concluziile sunt succinte şi şi sintetizează calitativ conţinutul lucrării.

Anexele completează demersul investigativ conţinând: I. *Rânduieli de sfinţire a antimiselor în Evhologhioanele vechi bizantine*, II *Rânduieli de sfinţire a antimiselor în Evhologhioanele/Arhieraticoanele noi greceşti* (1999, 2006 şi 2007) şi III. *Rânduieli de sfinţire a antimiselor în limba română*.

Bibliografia este bogată şi actuală - autorul dovedind o bună stăpânire a metodelor de selectare a surselor -, cuprinzând: izvoare, dicţionare şi enciclopedii, cărţi de specialitate, articole şi studii şi resurse on-line, cu titluri în diferite limbi: română, latină, greacă (din epoca patristică, dar şi contemporană), sârbă, bulgară, ucraineană, engleză, franceză, germană, italiană.

Venind să umple un gol existent în literatura teologică românească contemporană, cartea de faţă, foarte bine structurată, cu o impresionantă bogăţie de informaţii, are un caracter interdisciplinar evident (Liturgică, Artă creştină, Iconografie, Istorie bisericească), este una de mare valoare, iar autorul demonstrează un spirit caracterizat de multă minuţiozitate, putere de analiză şi sinteză, echilibru şi discernământ.

DACIAN BUT-CĂPUŞAN

DACIAN BUT-CĂPUȘAN, *SLUJITORI AI ALTARELOR DIN ZONA CLUJ-GILĂU*, EDITURA EPISCOPIEI SĂLAJULUI „CREDINȚĂ ȘI VIAȚĂ ÎN HRISTOS", ZALĂU, 2023

Gândită ca o continuare a monografiei privitoare la comunităţile ortodoxe din zona Gilăului[1], lucrarea intitulată: *Slujitori ai altarelor din zona Cluj-Gilău*, apărută la Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos" din Zalău în anul 2023 vine să completeze palmaresul editorial bogat şi divers sub aspect tematic al autorului[2], reliefând totodată apetenţa sa pentru genul monografic.

După cum ţine să arate Părintele prof. univ. dr. Alexandru Moraru în prefaţa textului (p. 11-12), ea se găseşte în consonanţă cu tematica din anul 2019 a anului omagial al Patriarhiei Române şi aduce în atenţia cititorului un vast material documentar, ori publicistic:

> „Lucrarea de faţă se înscrie în circuitul Anului omagial al satului românesc (al preoţilor, învăţătorilor şi primarilor gospodari), declarat aşa în 2019, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.
> La elaborarea acestei lucrări, autorul a avut ca punct de plecare două

[1] Dacian But-Căpuşan, *Sate, preoţi şi biserici ortodoxe din zona Gilăului,* cuv. înainte de pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2021.

[2] Constând din lucrări precum: Dacian But-Căpuşan, *Sate, preoţi şi biserici Ortodoxe din partea de Vest şi Sud-Vest a Clujului,* Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2020; Dacian But-Căpuşan, *Sfânta Euharistie - taină şi jertfă*, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2018; Idem, *Eclesiologia protestantă din perspectivă ortodoxă în lumina cercetărilor mai noi,* col. „Restauratio", Editura Limes, Cluj-Napoca, 2015; Valer Bel, Dacian But-Căpuşan (coord.), *Omagiu Părintelui Prof. Univ. Dr. Ioan I. Icã, la împlinirea vârstei de 75 de ani: 1932-2007, 40 de ani de teologhisire,* Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2007; Dacian But-Căpuşan, *Teologia simbolică* şi *comparată - suport de curs*, Editura Credinţă şi viaţă în Hristos a Episcopiei Sălajului, Zalău, 2012; Dacian But-Căpuşan, *Călăuzele Teologiei Dogmatice* şi *Simbolice - suport de curs*, Editura Episcopiei Sălajului, Credinţă *şi* viaţă în Hristos, Zalău, 2013; Ioan-Vasile Leb, Gabriel-Viorel Gârdan, Dacian But-Căpuşan (coord.), *Revelaţii ale unităţii la Sfinţii Părinţi capadocieni,* Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2013; Dorel Man, Gheorghe Şanta, Dacian But-Căpuşan, *Educaţie, conştiinţă şi mărturisire*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014; Dacian But-Căpuşan, *Relaţia dintre Hristos* şi *Biserică* şi *consecinţele ei în plan social în Europa contemporană,* Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2014; Gheorghe Şanta, Dacian But-Căpuşan (coord.), *Teologie, pastoraţie, istorie. Omagiu părintelui conferenţiar universitar doctor Dorel Man la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2014; Dr. Dacian But-Căpuşan, *Părintele Ioan Radu (1893-1973) şi parohiile cu filiile păstorite de el*, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2021.

publicaţii ale sale în care a prezentat, printre foarte multe alte date legate de comunităţile ortodoxe cercetate, chipuri de preoţi din părţile de vest şi sud-vest a Clujului (2020) 1, dar şi preoţi din zona Gilăului (2022) 2 - care slujeau în acele parohii la acea dată - completate acum (2023), până la 128 de biografii ale clericilor din 14 localităţi, respectiv, 24 de parohii". (p. 11).

La rândul său, în cuvântul introductiv (p. 13-14) autorul însuşi plasează demersul în raport de continuitate cu cele anterioare[3] şi oferă informaţii preţioase cu privire la motivaţia, structura, ori metodologia pe care le-a folosit în realizarea amplului demers. Biografiile preoţilor sunt legate în fiecare situaţie de parohia pe care cei în cauză o păstoresc. Astfel - dacă ne referim doar la cea mai mare comună din România -, în cadrul parohiei „Sf. Mare Mc. Dumitru" din Floreşti, domnul dr. Dacian-But Căpuşan aduce în atenţie chipurile slujitorilor: Iosif Gherman, Anania Simulea, Simion Cristea, Vasile Fizeşan, Emil-Radu Mocioiu, Dumitru-Marcel Andreica, Daniel Paşca, Ştefan-Rareş Prunean, Cristian-Gelu Perşa, Marius-Dan Matei, la parohia „Sfântul Ioan Iacob Hozevitul" de pe Valea Gârboului pe părintele Ovidiu-Ciprian Marţiş, la parohia „Intrarea Domnului în Ierusalim" pe părintele Sebastian-Dorel Rusu, la parohia „Sf. Ap. şi Ev. Marcu" din Cartierul Terra, pe părintele Dănuţ-Gheorghe Gordan, la parohia „Tuturor Sfinţilor" din Cetatea Fetei pe părinţii: Florin-Marcel Agrişan şi Decebal-Liviu Gorea, iar la parohia „Sf. Prooroc Daniel" pe părintele Ioan-Tănase Chiş, la parohia Luna de Sus (de unde este originar autorul) pe părinţii: Vasile Metea, Grigore Băloi, Ioan Radu, Grigore Danciu, Iosif Chertes, Vasile Bonda, Paul-Voinel Bodea, iar la parohia Tăuţi pe părintele Florin-Dorin Parasca.

Bine alcătuite şi aducând în atenţie deopotrivă biografiile celor în cauză, realizările pastorale, meritele lor în plan academic şi activitatea lor edilitare,

[3] „Ne-am oprit asupra a 14 localităţi din partea de vest - sud vest a municipiului Cluj-Napoca (Floreşti, Luna de Sus, Tăuţi, Gilău, Stolna, Vlaha, Vălişoara, Săvădisla, Finişel, Hăşdate, Lita, Filea de Sus, Şutu şi Pruniş), în prima carte şi asupra a 8 din aşa-numita „mocănime a Gilăului" (Agârbiciu, Someşu Rece, Someşu Cald, Lăpuşteşti, Măguri, Măguri-Răcătău, Mărişel, Muntele Rece) în cea de-a doua.
Am considerat oportun să revenim cu prezentarea biografiilor preoţilor-parohi (şi a preoţilor slujitori, acolo unde este cazul) care au păstorit aceste parohii (în ce priveşte parohiile vechi ortodoxe pornind de la începutul secolului al XX-lea, în cazul celor foste greco-catolice revenite la Ortodoxie, începând cu anul 1948, iar a celor foste filii, din momentul în care au dobândit statut de parohie), pentru a aduce în atenţia cititorilor, păstrându-le astfel mereu vie memoria, viaţa şi activitatea misionar-pastorală a unor vrednici slujitori ai Altarului Bisericii noastre, dar şi pentru a le urma pilda. Astfel am ajuns la expunerea a 128 de biografii ale preoţilor din 17 localităţi, respectiv 24 de parohii (în Floreşti existând 6 parohii, iar în Gilău 3), fiind incluşi şi preoţii militari de la biserica Garnizoanei Floreşti". Dacian But-Căpuşan, *Slujitori ai altarelor din zona Cluj-Gilău*, Editura Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos", Zalău, 2023, pp. 13-14.

lucrarea domnului Dr. Dacian But-Căpușan, unul dintre cei mai meticuloși și mai harnici cercetători clujeni, se constituie deopotrivă într-o încercare reușită de a tezauriza informații cu privire la istoria bisericească recentă și într-un demers cu utilitate multiplă, care se cuvine semnalat și salutat.

MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU

*VI. CRONICA FACULTĂȚII**

CRONICA FACULTĂȚII ÎN ANUL UNIVERSITAR 2023-2024

A. PERSONALUL DIDACTIC

1. Arhim. prof. univ. dr. Cristian (Teofil) Tia
2. Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu
3. Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană
4. Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă
5. Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie
6. Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan
7. Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean
8. ÎPS prof. univ.dr. Ioan (Andrei) Andreicuț - pensionar
9. Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru - pensionar
10. Pr. prof. univ. dr. Valer Bel - pensionar
11. Pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb - pensionar
12. Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon - pensionar
13. Prof. univ. dr. Constantin Măruțoiu - pensionar
14. Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta - pensionar
15. P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistrițeanul (Valentin-Cosmin Vesa)
16. Pr. conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru
17. Pr. conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu
18. Pr. conf. univ. dr. Cristian-Sebastian Sonea - începând cu semestrul II profesor universitar
19. Pr. conf. univ. dr. Marin Cotețiu
20. Pr. conf. univ. dr. Radu Preda
21. Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moș
22. Arhid. conf. univ. dr. Nicolae-Olimpiu Benea
23. Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău - pensionar
24. Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif

---

* Documentar întocmit de Cosmin Trif, Nicolae-Dragoș Kerekes și Dacian But-Căpușan

25. Conf. univ. dr. Nicuşor Turcan
26. Arhim. lect. univ. dr. Simeon (Ştefan) Pintea
27. Pr. lect. univ. dr. Mircea-Marin Oros
28. Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa
29. Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci
30. Pr. lect. univ. dr. Răzvan-Tudor Perşa
31. Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Ivanov
32. Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi
33. Pr. lect. univ. dr. Gheorghe Şanta - pensionar
34. Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu
35. Pr. lect. univ. dr. Ioan-Tănase Chiş - începând cu semestrul II
36. Diac. lect. univ. dr. Stelian Paşca-Tuşa
37. Arhid. lect. univ. dr. Bradu-Nicolae Bălan
38. Lect. univ. dr. Răzvan-Alin Trifa
39. Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu
40. Lect. univ. dr. Mihail Mitrea
41. Lect. univ. dr. Olivia-Florena Nemeş
42. Lect. univ. dr. Gabriel-Alexandru Noje
43. Lect. univ. dr. Ovidiu-Mihai Neacşu
44. Asist. univ. dr. Victoria-Alina Grădinar

B. CONDUCEREA FACULTĂȚII

Arhim. prof. univ. dr. Cristian (Teofil) Tia - decan,
Pr. lect. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru - prodecan,
Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie - director de Departament,
Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu - director al Şcolii Doctorale „Isidor Todoran”.

C. PERSONAL DIDACTIC AUXILIAR

SECRETARIAT

Pr. Cosmin-Vasile Trif - secretar şef Facultate
Ec. Laura Cristina Vancea - secretar
Teofana Nicoară - secretar
Dr. Teodora-Ilinca Mureşanu - secretar al Şcolii Doctorale „Isidor Todoran”
Ec. Dorina Petronela Moga - administrator şef Facultate

BIBLIOTECA

Angela Rodica Baciu
Diana Pop

D. LICENȚIAȚII FACULTĂȚII

SESIUNEA IULIE 2024
NIVEL LICENȚĂ

SPECIALIZAREA: TEOLOGIE ORTODOXĂ PASTORALĂ

1. ATUDOSIEI C. C. ALEXANDRU
2. BEJAN V. A. ANDREI-VALENTIN
3. BODEA M. ALIN
4. BOGDAN D. ALIN-DANIEL
5. BRETAN N. M. ALEX-MARIUS
6. CETERAȘ F. FLAVIU-IONUȚ
7. CIUREA D. DUMITRU-ADRIAN
8. COSTINA I. MIHAI
9. FARCAȘ I. OVIDIU-IOAN
10. GRIGORAȘ C. I. DAVID
11. IVAN I. IOSIF
12. MĂRICEAN V. DOREL-VASILE
13. MIHAI D. ION
14. MINTEUAN L. LIVIU-PAUL
15. MISAROS V. M. ANDREI-DANIEL
16. MUREȘAN L. M. DRAGOȘ
17. NUȚIU V. RAUL-VASILE
18. POD I. GABRIEL-IOAN
19. POP G. V. CASIAN MARIUS
20. PUIU Ș. I. IOAN
21. RAMBA A. ȘTEFAN
22. TITIENI A. E. IONUȚ-FLORIN
23. VĂIDEANU T. D. MARIUS-GLIGOR
24. VĂRĂREAN E. RADU-GRIGORE
25. VITAN V. SAMUIEL-DANIEL

SPECIALIZAREA: TEOLOGIE ORTODOXĂ DIDACTICĂ

1. BĂTĂRIGĂ I. V. IOAN-EDUARD

SPECIALIZAREA: TEOLOGIE ORTODOXĂ ASISTENȚĂ SOCIALĂ

1. CIMPOEȘ T. ANA-LARISA
2. CRĂCIUN G. CONSTANTIN
3. ERHAN M. C. COSMIN-ȘTEFAN

SPECIALIZAREA: ARTĂ SACRĂ

1. ANDRIESCU C. DARIA
2. ANGHELESCU V. A. NICOLETA-ECATERINA
3. DAN F. FLAVIA-MARIA
4. GÎNFĂLEAN N. S. ANA-DARIA
5. LUNGU-AILENEI C. ANDREI
6. MĂRĂCINE V. ELENA-DIANA
7. ȘIȘTAC S. D. ANDREEA-DENISA
8. TALPOȘ G. DENISA-MARIANA

MASTER

SPECIALIZAREA: ARTĂ SACRĂ - CONSERVAREA, RESTAURAREA ȘI CREAREA BUNURILOR CULTURALE

1. ARDELEANU T. SEVASTIȚA-ROXANA
2. CREIVEAN A. F. SANDRA
3. HOLHOȘ P. MARIA-ELENA
4. JIJEU M. C. ANDRA-MARIA
5. LOSTUN I. PETRU
6. MANOLACHE I. ANA-MARIA
7. MOCAN I. IOANA-ADINA-GEORGETA
8. POP V. ANAMARIA-VIORELIA
9. ȘCHIOPU I. IONEL
10. VĂRĂREAN D. M. MIHAI-IONUȚ

SPECIALIZAREA: BIOETICĂ-MORALĂ, ETICĂ ȘI DEONTOLOGIE

1. BUMBAC I. PAFNUTIE
2. CHERECHEȘ V. ANDREI-SERGIU
3. CIORUȚA V. CRISTOFOR
4. EVSEI V. LUMINIȚA

SPECIALIZAREA: CONSILIERE PASTORALĂ ȘI ASISTENȚĂ PSIHOSOCIALĂ

1. BARNA I. IOSIF-NATANAEL
2. CIURDAR M. MIRCEA-MIHAI
3. GRĂJDAN M. RAUL-ADRIAN
4. IOVU M. C. IOAN-ALEXANDRU

5. PĂRĂU I. OVIDIU-DARIUS
6. PETRESCU I. IOAN-RADU
7. ROŞ V. FLORICICA-NATAŞA

Specializarea: Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească

1. BRĂTFĂLEAN I. VLĂDUŢ
2. BUTAŞ D. RAUL-FLAVIU
3. CĂPRARU C. ALEXANDRU
4. JULA A. N. IOAN-SIMION-CASSIAN
5. ŞTEFAN I. CĂTĂLIN-EMANUEL

Specializarea: Istoria religiilor. Geopolitica religiilor monoteiste (creştinism, iudaism, islam)

1. STRĂINU O. AUGUSTIN
2. ŢERMURE D. I. CĂTĂLIN-BOGDAN

Specializarea: Pastoraţie şi viaţă liturgică

1. PAICU L. ILIE
2. RUSU P. ALEXANDRU-ANDREI
3. SĂRMAŞ D. DUMITRU-MARIAN
4. SERMEŞAN O. I. IUSTIN-MIHAI
5. SIDOR A. ARSENTE-DUMITRU
6. URECHE A. ALEXANDRU-FLORIN

SESIUNEA SEPTEMBRIE 2024

Nivel licenţă

Specializarea: Teologie Ortodoxă Pastorală

1. BODALE G. FLORIN-COSMIN
2. BOTCĂ I. T. ANDREI-RĂZVAN
3. COSMA O. OLIVER-GRIGORIE
4. GAL F. ANDREI-GINO
5. GRUIAN V. CLAUDIU-MARIAN
6. HERGHILIGIU I. MIHAI-COSMIN
7. MOLDOVAN D. REMUS-DOREL
8. MOLDOVAN D. ALEX-CIPRIAN
9. MUREŞAN A. ALEXANDRU-GABRIEL
10. PÎSLARU I. CONSTANTIN
11. POINAR I. IOAN-DORIN
12. POP M. A. GABRIEL-ALEXANDRU

13. ROMAN V. VASILE
14. RUS D. S. MARCEL-VASILE
15. ŞIMONCA L. I. IOAN-FLORIN
16. ŞOREANU D. G. IONUŢ

Specializarea: Teologie ortodoxă didactică

1. ARDELEAN G. M. CĂLIN-MIRCEA
2. BÂRLEA M. ANCUŢA-MARIA
3. IONESCU I. ELISABETA

Specializarea: Teologie Ortodoxă Asistenţă Socială

1. SUCIU I. D. ANA-MARIA

Specializarea: Artă sacră

1. BABICI Ş. ANAMARIA ELENA
2. BODREA A. D. CLAUDIU-ALEX
3. DÎRDÎIAC C. SEBASTIAN
4. FAUR P. ANA-PETRONELA
5. POP I. ANDREEA-MARIA
6. PURDA P. EMANUELA
7. SOLOMON O. IULIANA-ENKELEIDA

Master

Specializarea: Arta sacră conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale

1. SILAGHI I. CRISTINA-MARIA
2. ŞIREAG A. ALEXANDRA-ELISABETA

Specializarea: Bioetică-morală, etică şi deontologie

1. MOLDOVAN V. OCTAVIAN-IOAN
2. NECOARĂ G. RĂZVAN-PAUL
3. NICOLAE D. DANIELA-VIOLETA
4. STROIAN T. DRAGOŞ-TEODOR
5. TINIŞ V. DAN-OVIDIU

Specializarea: Consiliere pastorală şi asistenţă psihosocială

1. BICA N. G. ANCA-MARIA
2. CICEU A. ALEXANDRU-CLAUDIU
3. CIMPOEŞ D. OVIDIU-PETRU
4. COŞUŢIU I. ALEXANDRA-MARIA

5. DONCA G. D. GELU-ANDREI
6. MATEI A. G. DUMITRU
7. MORARIU I. IULIU-OVIDIU
8. STOICA D. VASILE-MARIAN

Specializarea: Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească

1. MOGÎLDEA V. CĂTĂLIN
2. ŢĂRMURE A. GABRIEL

Specializarea: Istoria religiilor. geopolitica religiilor monoteiste (creştinism, iudaism, islam)

1. ALBERT I. MARIAN
2. POP D. MARIAN-VLĂDUŢ
3. POPA I. OVIDIU-COSMIN
4. TALOŞ C. I. BOGDAN-CĂLIN
5. ZANGĂR A. A. ANDREI-ALIN

Specializarea: Pastoraţie şi viaţă liturgică

1. CÂRCU N. SERGIU-FLORIN
2. DIACONU I. CRISTIAN-VALENTIN

Specializarea: Pastoraţie şi duhovnicie

1. BARZ D. LIVIU-ADRIAN

E. ASPECTE DIN ACTIVITATEA FACULTĂŢII DE TEOLOGIE ORTODOXĂ DIN CLUJ-NAPOCA ÎN ANUL UNIVERSITAR 2023-2024

CONFERINŢE INTERNAŢIONALE:

În zilele de 24 şi 26 octombrie 2023 a avut loc, în format on line, Conferinţa Internaţională ROOTS (organizatori Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Diac. lect. univ. dr. Stelian Paşca-Tuşa) *Cunoaşterea lui Dumnezeu în Vechiul Testament*. Au susţinut comunicări:

- Conf. univ. dr. Stefka Petrova Kancheva (St. Cyril and Methosius University Veliko Târnovo), *The Preparation for the Incarnation in Inconography: The Composition „The Tree of Jesse”*,

- Pr. dr. Bogdan-Gabriel Bucur (St. Vladmir s Orthodox Theological Seminary), *From Ambigous Theophany to Nicene Theology: St. Athanasius Exegesis in Genesis 32,*

- Pr. lect. univ. dr. Ion Resceanu (Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Craiova), *Imitatio Dei - cale de cunoaşterea lui Dumnezeu după Vechiul Testament*

- Pr. conf. univ. dr. Cătălin Vatamanu (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae" a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi), *Cunoaşterea de Dumnezeu, ca experienţă interioară omului,*

- Pr. prof. dr. Constantin-Daniel Pogor (Institutul de Teologie Ortodoxă „Sf. Apostol Pavel" Bruxelles), *Cunoaşterea lui Dumnezeu în calitate de Judecător în Ziua mâniei*

- Pr. conf. univ. dr. Adrian Vasile (Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Ovidius" din Constanţa), *Iahve - tipologia divinului relaţional în orizontul teologic al Vechiului Testament*.

*

În perioada 6-7 noiembrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca a organizat, în format hibrid, Simpozionul internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă, cu tema *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie*, încadrat în tematica anului 2023, declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca „An omagial al pastoraţiei persoanelor vârstnice" şi „Anul comemorativ al imnografilor şi cântăreţilor bisericeşti (psalţi)".

Evenimentul a debutat luni, 6 noiembrie 2023, în Paraclisul Facultăţii unde Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, a oficiat o slujbă de Te Deum, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, şi a participanţilor.

Apoi, în Aula Mare a facultăţii, a avut loc deschiderea oficială a lucrărilor simpozionului.

În calitate de gazdă, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul instituţiei de învăţământ teologic, a adresat participanţilor un cuvânt de bun venit şi a prezentat tema generală a întâlnirii ştiinţifice:

Înaltpreasfinţitul Părinte prof. univ. dr. Andrei a rostit un cuvânt de binecuvântare şi a susţinut prelegerea intitulată: *Dacă tinerii ar şti şi dacă bătrânii ar putea*.

Preasfinţitul Părinte dr. Petroniu, Episcopul Sălajului a susţinut comunicarea: *Sfinţii melozi Ioan Damaschin şi Ioan Cucuzel*

Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a susţinut comunicarea: *Muzica bisericească în tradiţia siriacă. Consideraţii generale.*

Au participat peste 100 de referenţi: ierarhi, profesori, teologi şi oameni de cultură din ţară (Facultăţile de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Bucureşti, Sibiu, Iaşi, Craiova, Arad, Alba Iulia, Oradea, Constanţa, Baia Mare,

Universitatea de Medicină „Iuliu Haţieganu" din Cluj-Napoca, Academia Naţională de Muzică „Gheorghe Dima" din Cluj-Napoca, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti, Universitatea de Artă şi Design din Cluj-Napoca, Universitatea de Arte „George Enescu" din Iaşi, Facultatea de Arte şi Design din Timişoara, Facultatea de Medicină, Universitatea de Medicină, Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „George Emil Palade" din Târgu Mureş, Facultatea de Arte „Geo Saizescu" - Universitatea „Hyperion" din Bucureşti.

Lucrările simpozionului s-au desfăţurat pe secţiuni (Teologie şi Istorie, Muzicologie, Artă Sacră). O secţiune specială a fost dedicată şi studenţilor-doctoranzi.

Manifestarea ştiinţifică s-a încheiat marţi seara, prin prezentarea concluziilor simpozionului, şi un concert de muzică bisericească susţinut de Corul „Sf. Lavrentie al Cernigovului", dirijat de Doina Costin.

La final, P. S. Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a ţinut un scurt cuvânt de învăţătură.

*

În după amiaza zilei de 5 aprilie 2024 au fost susţinută, în format on line, în cadrul conferinţei: *The Western Expression of Orthodoxy. Liturgical Matters* următoarele prelegeri:

- *Western Rite Vicariate* - John Fenton,
- *Roman Mass* - David McCready,
- *Preparong for Mass* - Patrick Cardine,
- *Liturgical Time* - Miklos Cibian.

Organizatori: Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea şi studentul Marian Bota (nivel master).

*

Şcoala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat, în perioada 4-5 iunie 2024, Simpozionul Internaţional: *Liturghie, Filantropie, Dăruire - Tradiţie şi actualitate în pastoraţia şi îngrijirea bolnavilor, ca mărturie creştină*, Cluj-Napoca, 4-5 iunie 2024.

În sesiunea inaugurală au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran", ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit ANDREI şi Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul Facultăţii.

Au susţinut comunicări:

- Pr. Marcel Popa: *„Conceptul de boală al adicţiei şi legătura acestuia cu spiritualitatea ortodoxă"*

- Pr. Andrei Rusu: *„Biserica Ortodoxă din Basarabia tratată în istoriogrfia rusească în perioada de timp de la începutul secolului al XIX-lea şi până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial"*

- Pr. Marcel-Petru Şamşodan: *„Dimensiunea Euharistică a Sfintei Liturghii"*

- Darius Echim: *„Arhiepiscopul Teofil Herineanu, un ierarh rugător, filantrop şi milostiv"*

- Constantin-Radu Iliescu: *„Metafizică şi revelaţie în opera lui Moise Maimonide"*

- Silviu Mut: *„Remedii pastorale în îngrijirea bolanvilor reflectate în Iacov 5; 13-16"*

- Pr. Claudiu-Ionuţ Boia: *„Protectoratul nazist al Muntelui Athos între iluzie şi realitate"*

- Diac. Alexandru Lazăr: *„Apocatastaza în teologia lui Clement Alexandrinul: o ameliorare soteriologică a deznodământului apocaliptic. Punctul de pornire în înţelegerea teologic-istorică a Universalismului creştin"*

- Pr. Boga Cosmin: *„Sfântul Ierarh Luca al Crimeii, sfânt tămăduitor, mărturisitor, doctor şi slujitor al Sfântului Altar, model pastoral pentru generaţiile de azi"*

- Ioan-Alin Hrişcău: *„Filantropia, rod al Sfintei Liturghii în Biserica Ortodoxă Română în secolele XVI-XVIII"*

- Ioan Marga: *„ Părintele Andrei Buzdug, filantrop şi darnic liturghisitor"*

- Pr. Constantin-Marcel Turean: *„Iubirea jertfelnică a militarului, calea spre vindecarea rănilor de moarte ale semenilor pe frontul pământesc"*

- Ierom. Grigorie Foltiş: *„Abordarea pastorală a adicţiei ca boală de familie"*

- Ierom. Luca-Cristian Nicolcea: *„Boala ca lucrare de convertire şi descoperire a vocaţiei"*

- Gheorghe Neculai Ionuţ: *„Profesorul de Religie într-o şcoală specială pentru copii cu dizabilităţi intelectuale"*

- Alexandru-Cristian Lukacs: *„Iertarea şi reprimirea în comunitatea Bisericii, a celor apostaziaţi de la credinţă în timpul persecuţiilor împăratului Deciu, în scrierile Sfântului Ciprian al Cartaginei"*

- Cristian-Grigore Ianchiş: *„Preotul ca slujitor şi filantrop în opera lui Ion Agârbiceanu"*

- Pr. Ionuţ-Mihai-Alin Vraja: *„Slujirea pastorală şi profesiile medicale. Compatibilităţi, incopatibilităţi sau conflict de interese? Repere canonice"*

- Pr. Gheorghe-Daniel Puian: *„Dimensiunea taumaturgică a slujirii bolnavilor, prioritate a Epicopului Vasile Fluieraş"*

- Ierom. Iosif (Iulian-Ioan) Floriştean: *„Terapia Europei amnezice în viziunea intelectualităţii româneşti contemporane. Ortodoxia şi loialitatea faţă de valorile fondatoare"*

- Andrei-Ioan Gheorghieş: *„Sfântul Ierarh Nectarie Kefalas şi poezia imnografică contemporană"*

- Pr. Cătălin Nichiforeasa: *„Preoţi filantropi din Bucovina”*

- Pr. Dan Andrei: *„Iubirea de arginți a lui Iuda: păcat sau patimă? (Ioan 12, 6) ”*

- Pr. Hadrian-Horaţiu Mălinaș: *„ Vedeți, nimeni să nu știe! (Matei 9,30) - O perspectivă biblică asupra secretului mesianic”*

- Marian-Cristian Porţan: *„Acţiunea puterii divine în vindecarea suferinzilor din perspectivă biblică (Mt. 9,8)”*

- Laurenţiu Lucaci: *„Viaţa patriarhului unionist Grigorie al III-lea Mammas”*

- Pr. Octavian-Horaţiu Mureşan: *„Asistenţa religioasă în instituţiile de stat din Suedia (Spital, Armată, Penitenciare): scurt istoric, organizare actuală şi perspective ortodoxe”*

- Deins-Doru Sălajan: *„Patriarhia Ecumenică în epoca Războiului Rece”*

- Pr. Gabriel-Gheorghiţă Doroftiese: *„Din paginile unor muzicieni bucovineni”*

- Pr. Teodor-Marius Cornea: *„Părintele Augustin Pop o viaţă în slujirea lui Dumnezeu şi a oamenilor”*

- Ierom. Rafael Vintilă: *„Efectul placebo al consultării Horoscopului, în contextul imaturităţii psiho-afective specific societăţilor desacralizate”*

- Pr. Eduard-Robert Matyas: *„Teme şi idei pentru predica morală, privind exemplul dreptului Iov şi al dialogului celor patru prieteni ai săi”*

- Andrei Popa: *„Asociaţii filantropice din Basarabia”*

- Ionuţ-Eugen Chifa: *„Convertirea- proces de vindecare a sinelui divizat”*

- Daniel-Matei Pop: *„Parteneriatul academic între Augustana Hochschule Neuendettelsau şi Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca”*

- Pr. Cristian-Todoran Vlad: *„Slujire şi misiune. Strategii pastorale pentru implicarea adolescenţilor în îngrijirea persoanelor bolnave”*

- Pr. Ioan-Silivan Someşan: *„Suflet întărit în trup neputincios-repere spirituale în teologia mistică a Sfântului Simeon Noul Teolog”*

- Dănuţ-Marcel Bumbu: *„Teologie şi tehnologie”*

- Radu Micu: *„Relaţia dintre suflet şi trup în gândirea Părintelui Dumitru Stăniloae. Unitate şi reciprocitate”*

- Gheorghe-Iustinian Creţu: *„Biserica şi Mişcarea Legionară din România (1927-1941). Impactul teologic al unui fenomen politico-religios. O analiză din perspectiva teologiei misiunii”*

- Pr. Gabriel-Ionuţ Lupaşcu: *„Conlucrarea dintre preot şi medic în actul îngrijirii celor bolnavi”*

- Pr. Emanuel-Vasile Rusu: *„Misiune şi filantropie creştină”*.

Au participat cu referate şi studenţi-doctoranzi de la Facultăţile de Teologie Ortodoxă din Bucureşti, Sibiu, Oradea şi Arad.

Lucrările simpozionului s-au desfăşurat pe patru secţiuni (Teologie-istorie, Teologie sistematică, Teologie biblică şi Teologie practică), fiind moderate de profesori ai Facultăţii de Teologie din Cluj-Napoca, având alături câte un doctorand.

Evenimentul s-a încheiat cu cuvântul PS conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, în calitate de gazdă şi organizator, în raportul-sinteză al simpozionului, a prezentat următoarele concluzii:

· Tematica generoasă a permis doctoranzilor să abordeze direcţii de cercetare cu aplecare predilectă asupra tezelor de doctorat proprii;

· S-au abordat teme legate de cele patru specializări ale teologiei ortodoxe contemporane: istorică, biblică, sistematică şi practică;

· Unele referate au adus în actualitate personalităţi filantropice, care şi-au pus în lucrare credinţa prin fapte concrete de ajutorare şi îngrijire a bolnavilor şi suferinzilor în cea mai deplină discreţie şi anonimat, personalităţi clericale şi civile mai puţin cunoscute azi, dar care reprezintă modele vrednice de urmat;

· Alte referate s-au axat pe analize biblice şi lingvistce, legate de unele vindecări ale Mântuitorului, care au surprins detalii de conţinut relevante şi cu aplicabilitate practică;

· Nu au fost neglijate nici relaţiile structurale dintre Liturghie şi filantropie, după exemplul tradiţiei Bisericii, ca fundament al metodelor de pastoraţie contextuală;

· Slujirea cu dăruire a aproapelui aflat în suferinţă este o componentă esenţială a misiunii creştine;

· Relaţia dintre suflet şi trup în gândirea părintelui Dumitru Stăniloae pune în valoare unitatea şi reciprocitatea dintre cele două entităţi ca sursă şi izvor al vindecării psiho-somatice;

· Responsabilitatea şi pregătirea teologică a doctoranzilor s-au evidenţiat prin calitatea referatelor, actualitatea lor şi aplicabilitatea lor în viaţa personală, dar şi în viaţa Bisericii, oferind slujitorilor ei de azi metode concrete şi viabile de misiune şi pastoraţie;

· Un segment inedit al simpozionului a fost dedicat referatelor doctoranzilor din străinătate, mai precis din Germania, Republica Moldova, Irlanda, care în intervenţiile lor au abordat tematici legate de implicaţiile sociale ale Bisericii, de instituţiile de asistenţă socială, de receptivitatea statului în raport cu implicarea Bisericii în social;

· Altă temă a fost legată de problema rromilor şi integrarea lor socială, culturală şi religioasă, precum şi de efortul pe care îl fac asociaţiile de rromi cu binecuvântarea Bisericii pentru culturalizarea şi educarea acestei minorităţi etnice;

· Nu puteau lipsi intervenţii privitoare la importanţa tehnologiei web, ca instrument eficient în misiunea Bisericii azi şi metode concrete pentru implementarea acestei tehnologii în spaţiul eclezial.

Cu acceptul coordonatorilor ştiinţifici, lucrările prezentate vor fi publicate în Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia, revista de specialitate a Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" din Cluj-Napoca.

*

Între 22 şi 29 iulie 2024 a fost organizată a XLVII-a conferinţă a IEF: *Blessed are the Peacemakers (Mt. 5: 9): The Struggle within us and Between us*, Responsabil: Pr. prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea.

CONFERINȚE NAȚIONALE:

În data de 23 mai 2024, Simpozionul Uniunii Bibliştilor din România (UBR), a fost găzduit de Facultatea noastră. Responsabil: Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană. Au susţinut comunicări: Prof. univ. dr. Geréb Zsolt (Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca), Prof. univ. dr. Silviu Tat (Institutul Teologic Penticostal din Bucureşti), Pr. dr. Cătălin Varga, Dr. Traian Florea, Pr. dr. George Saner (Centrul Bisericesc Műnchen), Lect. univ. dr. Eusebiu Borca (Departamentul de Teologie „Arhiepiscopul Justinian" - Centrul Universitar de Nord Baia Mare). Moderatori ai manifestării au fost: Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea şi Lect. univ. dr. Ovidiu Neacşu. În deschidere au rostit alocuţiuni Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia şi Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

*

În data 29 martie 2024, a avut loc Conferinţa naţională ROOTS *Interpretarea Sfintei Scripturi în tradiţia patristică şi rabinică - repere şi direcţii de cercetare*, ediţia a III-a, nivel doctoral (organizatori: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Diac. lect. univ. dr. Stelian Paşca-Tuşa).

Un cuvânt de binecuvântare a rostit PS conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

Cuvinte de bun-venit au adresat Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii şi Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran".

O alocuţiune introductivă a fost rostită de Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

Au susţinut comunicări următorii studenţi-doctoranzi ai Şcolii Doctorale „Isidor Todoran":

Pr. Decebal-Iuliu-Liviu Gorea, *Trupul omului în religiile mesopotamiene. Puncte comune cu iudaismul biblic*,

Constantin-Radu Iliescu, *Starea profetică, recuperare a antropologiei paradisiace în „Ghidul rătăciţilor" lui Moise Maimonide*,

Cristian-Mircea Şildan, *Interpretarea numelor descendenţilor lui Noe din perspectivă rabinică şi patristică*,

Pr. Mircea-Grigore Grec, *Raportul dintre profeţi, societate şi autoritatea politică*,

Dan Vele, *Abominaţia în Tora*,

Călin-Alexandru Ciucurescu, *Interpretarea nou-testamentară şi receptarea patristică a învăţăturii veterotestamentare despre viaţa de apoi*,

Marius-Gheorghe Tănase, *Învierea şi viaţa veşnică în gândirea patristică. De la Didahia celor 12 Apostoli la Părinţilor veacului de aur (sec. al IV-lea)*,

Ioan-Dorin Salvan, *Femeia Apocalipsei din capitolul al XVII-lea - o interpretare dual*ă?

Pr. Eduard-Robert Matyas, *Preoţia în Noul Testament conform rânduielii lui Melchisedec, regele Salemului*.

*

În zilele de 15 şi 16 aprilie 2024 a avut loc ediţia a XXIII-a a Seminarului Naţional de Medicină şi Teologie, intitulat *Teologie şi tehnologie - provocări ale postmodernităţii*. Amfitrion: Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta.

În deschidere au rostit alocuţiuni: Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi Rectorul Universităţii „Babeş-Bolyai", Prof. univ. dr. Daniel David.

Au fost susţinute următoarele prelegeri:

- *Unicitatea sufletului şi despre transcendenţa* - Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă,

Durerea, dorinţa de control şi rugăciunea - un posibil raport - Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul,

Suferinţa de singurătate. O perspectiva biblică - Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană,

Aspecte etice ale folosirii Inteligenţei Artificiale în domeniul academic - Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie,

Natalitate sănătoasă şi malthusianism camuflat în perimetrul Bucovinei de ieri şi de astăzi - Pr. drd. Chiriac Pavel,

Potenţialul terapeutic al studiului Teologiei Ortodoxe. „Medicina Pastorală", în analiza Inteligenţei Artificiale - Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia,

Îngerul curativ - Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia şi Dr. Victor Constantin Măruţoiu,

Provocările Inteligenţei Artificiale pentru viaţa de rugăciune a adolescenţilor dintr-o şcoală confesională - Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican Manci,

Generaţia alpha: tehnologie, spiritualitate, moralitate - Lect. univ. dr. Gabriel Noje,

Adevărul creştin în viaţa psiho-medicală a familiei - Drd. Dan Nemeş,

Lucrarea taumaturgic-terapeutică a Episcopului Vasile Flueraş prin Clinica „Sf. Ier. Nectarie" din Cluj-Napoca - Pr. drd. George Puian,

Rolul psiho-pastoral al preotului militar în oxigenarea metabolismului colectiv şi individual al militarului, în vreme de pace şi de război - Pr. drd. Constantin Marcel Turean,

Pretenţiile terapeutice ale horoscopului în lumina Inteligenţei Artificiale - Pr. drd. Rafael Vintilă,

Valenţe terapeutice prezente în opera lui Teodor Baconschi - Pr. drd. Iosif Florişteanu,

Doi eroi între violenţă şi speranţă: Avram Iancu şi Axente Sever - Pr. prof. univ. dr. Ioan Vasile Leb,

Participarea românilor transilvăneni la revoluţia de la 1848 - Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa,

Despre război în gândirea socială şi în discursul recent al Bisericii Ortodoxe Ruse - Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov,

Suferinţă şi moarte în pictura modernă - Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean,

Restaurarea unei picturi pe pânză cu scena „Punerea Domnului în mormânt" - Pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu,

Reprezentările iconografice ale Sântului Ierarh Petru Movilă - Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean și Dr. Dacian But-Căpușan.

*

În ziua de 29 mai 2024 a avut loc Conferinţa biblică naţională ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) cu titlul *Yahwe Tămăduitorul şi suferinţele oamenilor* - a profesorilor de Vechiul Testament din ţară. Organizatori: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Diac. lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa.

În deschidere, PS. conf. univ. dr. Benedict Vesa Bistriţeanul a rostit un cuvânt de binecuvântare, iar Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru o alocuţiune.

Au fost susţinute următoarele comunicări:

- Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, *Căderea în păcat şi vulnerabilizarea omului/creaţiei - abordare thoraică*.

- Lect. univ. dr. Eusebiu Borca (Departamentul de Teologie „Arhiepiscopul Justinian" - Centrul Universitar de Nord Baia Mare), *Ieş 4,6 Nm 12,10 – boală trupească sau spirituală?*

- Pr. lect. univ. dr. asoc. Iosif Stancovici (Departamentul de Studii Româneşti, Universitatea de Vest din Timişoara), *„A fost trimis să-i vindecе pe amândoi..." (Tob 3,17). Îngerul lui Tobie şi taina regelui* (μυστηριον βασιλεωσ).

- Pr. lect. univ. dr. Ion Reşceanu (Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Craiova), *Receptarea sensului anastatic al suferinţei lui Iov în cultura apuseană.*

- Pr. conf. univ. dr. Alexandru Moldovan (Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia), *„Voieşti să te faci sănătos?" (In 5,6). Suferinţa mea ca întrebare despre Dumnezeu.*

SUSȚINERI TEZE DE DOCTORAT ÎN CADRUL ŞCOLII DOCTORALE DE TEOLOGIE ORTODOXĂ „ISIDOR TODORAN":

- 13 februarie 2024, Protos. TABAN Iustin (Ionuţ-Tiberiu): *Regimul canonic al voturilor monahale în Biserica Ortodoxă Română şi interferenţele lor cu legislaţia civilă*, la specializarea Drept canonic, sub îndrumarea Pr. conf. univ. dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu

- 26 februarie 2024, pr. POP Anton-Viorel: *Limitele dreptului la viaţă. Începutul şi sfârşitul vieţii umane în jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului*, la specializarea Morală creştină, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. abil. Ştefan Iloaie.

- 14 martie 2024, Arhim. ŢANEF Haralambie (Constantin): *Radiografia unei reactivări postdecembriste: Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor,* la specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 14 martie 2024, pr. FELDIOREAN Ovidiu-Ioan: *Adolescenţa perpetuă în analiză psiho-pastorală*, la specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

- 14 mai 2024, NEMEŞ Dan: *Gestionarea pastorală a interacţiunilor psiho-emoţionale din perimetrul familial*, la specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

- 4 iunie 2024, KLAIMAN Asnat (Israel), *Wine and Liquor in Biblical Stories and Topical Biblical Wisdon Literature,* la specializarea Teologia biblică a Vechiului Testament cu noţiuni de Arheologie biblică şi limbă ebraică clasică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă,

- 4 iunie mai 2024, diac. TORCOŞ Ioan-Dorin, *Lupta lui Iacov cu „Omul" şi vederea feţei lui Dumnezeu (Fac 32,24-32)*, la specializarea Teologia biblică a Vechiului Testament cu noţiuni de Arheologie biblică şi limbă ebraică clasică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

- 4 iulie 2024: pr. SAVELOVICI Anton, *Valorificarea Sfintei Scripturi în predicile din Biserica Ortodoxă Română în perioada 1990-2020*, la specializarea Omiletică şi Catehetică, alcătuită sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

- 4 iulie 2024: pr. TCACI căs. GHEBERTA Marcel, *Manuscrise cu predici din secolele XVI-XIX. Transliterare, comentarii omiletice şi analize*

stilistice, la specializarea Omiletică şi Catehetică, alcătuită sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

- 9 septembrie 2024, pr. BOIA Claudiu Ionuţ: *Bisericile creştine din Germania nazistă (1933-1945)*, specializarea Istorie bisericească universală, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan,

- 10 septembrie 2024, BLEAHU Gabriel-Nicolae: *Răsăriteni şi apuseni la Conciliul de la Konstanz (1414-1418)*, specializarea Istorie bisericească universală, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb,

- 12 septembrie 2024, pr. KOVACS Robert-Anton: *Personalitatea duhovnicească a părintelui Vasile Vasilache. Coordonate biografice şi perspective spirituale*, specializarea Teologie morală şi spiritualitate ortodoxă sub îndrumarea ÎPS Pr. prof. univ. dr. Andrei Andreicuţ

- 17 septembrie 2024, diac. MARŢIŞ Marius Stelian, *Ambiguitate în atitudinea Sfântului Apostolul Petru faţă de Iisus? - o perspectivă a evangheliştilor,* specializarea Studiul biblic şi exegetic al Noului Testament, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană

- 19 septembrie 2024, pr. BIRIŞ Cosmin-Florin, *Relaţia dintre ortodocşi şi romano-catolici la începutul mileniului al III-lea*, specializarea Istorie bisericească universală, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan,

- 25 septembrie 2024, DRĂGEANU Călin-Marian, *Inconştientul în lucrarea pastorală. „Personalitatea spirituală" şi obiectivul ontologic al îndumnezeirii,* specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 26 septembrie 2024, CIUCURESCU Călin-Alexandru, *Nemurirea sufletului în Vechiul Testament în dialog cu culturile învecinate*, specializarea Teologia biblică a Vechiului Testament cu noţiuni de Arheologie biblică şi limbă ebraică clasică sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă

- 26 septembrie 2024, POP Daniel-Matei, *Dinamica pastorală, culturală şi socială a pastorului luteran Johann Konrad Wilhelm Löhe şi a preotului martir Florea Mureşanu în context european multicultural*, specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 26 septembrie 2024, VELE Dan, *Sfinţenie şi sfinţire, dat şi devenire (în lumina Codului sfinţeniei Lev 11-27)*, specializarea Teologia biblică a Vechiului Testament cu noţiuni de Arheologie biblică şi limbă ebraică clasică sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă

- 26 septembrie 2024, pr. CORNEA Teodor-Marius, *Preotul Augustin Pop (1901-1985). Slujitor memorabil al Ortodoxiei transilvane*, specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 26 septembrie 2024, NEGREA Bogdan-Marius, *„Teologia pustiei". Implicaţiile spirituale ale pelegrinării poporului ales spre Ţara Făgăduinţei*,

specializarea Teologia Vechiului Testament sub îndrumarea Diac. lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa.

- 27 septembrie 2024, TĂUT (căs. LUȚAI) Iuliana-Anişoara, *Familia creştină - factor de educaţie în context european actual*, specializarea Omiletică şi Catehetică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

EXPOZIȚII:

În cadrul simpozionului internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă, cu tema *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie*, în data de 6 noiembrie 2023, a fost vernisată o expoziţie personală de pictură „Armonii" a Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean.

*

Muzeul de Artă din Cluj-Napoca organizează, în perioada 16 noiembrie - 3 decembrie 2023, expoziţia „Vălul sublimului" - o sinteză cu valoare retrospectivă a creaţiei artistului Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu. Vernisajul expoziţiei a avut loc joi, 16 noiembrie 2023. Au prezentat: Prof. univ. dr. Lucian Nastasă-Kovacs directorul Muzeului de Artă şi criticii de artă: dr. Livia Drăgoi, Oliv Mircea şi dr. Dan Breaz. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a rostit o alocuţiune.

*

În perioada 13 decembrie 2023 - 12 ianuarie 2024, foaierul Bibliotecii Judeţene „Octavian Goga" a găzduit expoziţia: *Studii şi icoane închinate Praznicului Naşterii Domnului*. Au expus 28 de studenţi (nivel licenţă şi master) ai specializării Artă sacră, coordonator Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean. Vernisajul a avut loc în 18 decembrie 2023, invitat fiind decanul facultăţii, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia. Evenimentul a fost organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Cluj.

*

La Galeria de Artă „Făclia" a fost organizată expoziţia intitulată *Astăzi s-a născut Mesia* cu lucrări ale studenţilor specializării Artă Sacră din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca - Ana-Daria Gînfălean (anul III licenţă), Andreea-Maria Pop, (anul III licenţă), Denisa-Mariana Talpoş (anul III licenţă), Eduard-Constantin Hărmăşel (anul II licenţă), Elena Diana Mărăcine (anul III licenţă), Ana-Petronela Faur (anul III licenţă) şi Maria-Elena Holhoş (anul II master). Vernisajul expoziţiei a avut loc marţi 19 decembrie 2023. A prezentat Arhim. lect. univ. dr. Simion Pintea. Expoziţia a putut fi vizitată până la data de 15 ianuarie 2024.

*

În perioada 10 ianuarie - 21 ianuarie 2024: a putut fi vizitată expoziţia de fotografie cu titlul „Tesalonicul bizantin”. Au expus studenţii facultăţii, în galeria „Ermineia”. Coordonator: Lect. univ. dr. Alin Trifa.

*

În perioada 20 ianuarie - 29 februarie 2024 a fost organizată expoziţia de artă cu titlul „Omagiu”. Au expus cadrele didactice ale Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia” şi „Imago”. Coordonator: Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean.

*

Între 25 ianuarie şi 15 martie 2024 a avut loc Expoziţia-Simpozion „Repoziţionarea discursului etnografic în actul curatorial contemporan”, în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte” şi a Atelierului „Luca” (Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca” al Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai”); Coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu; invitată de onoare: Ioana Roman interpretă de muzică populară şi colecţionar etnografic. A fost lansat un CD de muzică religioasă (intitulat „Cântările nemuririi”) al interpretei Ioana Roman.

*

În perioada 2-28 februarie 2024 a putut fi vizitată expoziţia personală cu titlul „Catharsis” a artistului Mihai Sârb de la Uniunea Artiştilor Plastici Baia Mare în Galeria „Imago”; Coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Gheorghe Muntean.

*

Între 1 şi 8 martie 2024, în Sala de lectură „Bartolomeu Anania” a Bibliotecii facultăţii a fost organizată o expoziţie de carte ce i-a avut autori pe Pr. prof. dr. Liviu Galaction Munteanu, Pr. prof. dr. Andrei Buzdug şi Arhid. prof. dr. Orest Bucevschi (responsabili Pr. drd. Iosif Floriştean, Diana Pop şi Angela Baciu).

*

În perioada 1-30 martie 2024 a putut fi vizitată expoziţia personală de artă plastică (tapiserie) a Prof. Csata Silvia Hermina de la Liceul de Arte Plastice „Romulus Ladea” din Cluj-Napoca în Galeria „Imago”. Coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean. Vernisajul a avut loc în data de 7 martie 2024. Au vorbit: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean, autoarea lucrărilor şi Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

În perioada 1 - 30 martie 2024 a fost organizată expoziţia de artă cu titlul „Portretul şi Autoportretul”. Au expus studenţii-doctoranzi ai Facultăţii de Artă şi Design a Universităţii de Vest din Timişoara în Galeria „Ermineia” (22 de artişti). Coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean şi Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu - Director al Şcolii Doctorale de Artă din

Timişoara. Vernisajul a avut loc în data de 28 martie 2024. Au vorbit: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean şi Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

În perioada 8-29 martie 2024, în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii facultăţii a fost organizată o expoziţie de carte cu ocazia Zilei Internaţionale a Femeii (responsabili Pr. drd. Iosif Floriştean, Diana Pop şi Angela Baciu).

*

Marţi, 12 martie 2024 a avut loc Expoziţia-Simpozion: *Repoziţionarea discursului etnografic în actul curatorial contemporan*, cu tema *Scrisori de pe front*, desfăşurată în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte" şi în Atelierul „Luca", sediul Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu. Invitat de onoare: Ioana Roman rapsod popular, interpret de folclor şi pricesne, colecţionar etnografic şi restaurator de costume tradiţionale (şi alte obiecte vechi: straie, lepedeie). Cu această ocazie va avea loc lansarea celui de al doilea CD al interpretei, intitulat „Cântările nemuririi". Au luat cuvântul: ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Prof. univ. dr. Tudor Sălăgean (Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai"), Prof. univ. dr. Dorel Găină (Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca), Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu, Ioana Roman, criticul de artă Mircea Oliv şi studenta (nivel master) Ramona-Loredana Obrocea, coordonatoarea cursului de Metaniere.

*

În perioada 20 martie - 12 mai 2024: s-a desfăşurat în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte" Expoziţia cu tema „Noul Timp III". Vernisajul a avut loc pe 20 martie 2024. Expun colaboratori ai Şcolii „Luca". Curator: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu.

*

În perioada 25 martie-15 mai 2024 a fost organizată expoziţia de finalizare a Proiectului cu titlul „Memoria obiectelor" a masterandei Alexandra Constantinescu, în cadrul Bursei pentru activitate cultural-artistică oferită de Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Vernisajul a avut loc în după amiaza zilei de 25 martie 2024, în Galeria Itinerantă PunctForte; este un program de promovare a excelenţei, susţinut de Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca". Mentor: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu.

*

În perioada 1-30 aprilie 2024 a fost organizată expoziţia de artă sacră cu titlul *Icoanele Învierii*. Au expus studenţii şi masteranzii Facultăţii

de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia" şi „Imago". Coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Gheorghe Muntean şi Conf. univ. dr. Claudia Cosmina Trif. Joi, 25 aprilie 2024 a avut loc vernisajul expoziţiei. Au luat cuvântul: Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru şi Prof. univ. dr. abil. Marcel Gheorghe Muntean.

*

În seara zilei de 12 aprilie 2024, la „Casa Matei" a avut loc vernisajul expoziţiei de pictură a Lect. univ. dr. Marius Ghenescu: *Printre rânduri*. Au luat cuvântul Prof. univ. dr. Liviu-Florian Ştefan, rectorul Universităţii de Artă şi Design din Cluj-Napoca, Dr. Dan Breaz (curatorul expoziţiei - Muzeul de Artă Cluj-Napoca) şi Dr. Livia Drăgoi, critic de artă.

*

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Asociaţia Chip şi Asemănare, Uniunea Artiştilor Plastici şi Uniunea Ziariştilor Profesionişti au organizat o expoziţie de Artă sacră la Galeria de Artă „Făclia". Au expus profesorii şi studenţii specializării Artă sacră. Vernisajul a avut loc marţi, 16 aprilie 2024. Organizatori: Lect. univ. dr. Alin Trifa şi Asist. univ. asoc. Gabriel Solomon. Au prezentat Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea, Lect. univ. dr. Alin Trifa şi Dr. Mirela Ungureanu.

*

Vineri, 19 aprilie 2024 a avut loc finisajul Expoziţiei-Simpozion: *Repoziţionarea discursului etnografic în actul curatorial contemporan*, cu tema *Scrisori de pe front*, desfăşurată în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte" şi în Atelierul „Luca", sediul Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu. Au luat cuvântul: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Prof. univ. dr. Dorel Găină (Universitatea de Artă şi Design Cluj-Napoca), criticul de artă Dr. Livia Drăgoi, Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu şi artistul vizual şi muzeograf Florin Gherasim.

*

În perioada 1-30 aprilie 2024 a avut loc expoziţia de artă, cu lucrările studenţilor şi masteranzilor de la Departamentul de Conservare-Restaurare al Facultăţii de Arte Plastice, Universitatea de Arte şi Design din Cluj-Napoca în Galeriile „Ermineia" şi „Imago". Coordonator: Prof. univ. dr. Theo Mureşan.

*

Pe parcursul lunii aprilie 2024, în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii facultăţii a fost organizată o expoziţie de carte pe tema Postului Mare (responsabili Pr. drd. Iosif Floriştean, Diana Pop şi Angela Baciu).

*

În perioada 1-20 mai 2024 a avut loc expoziţia de artă sacră cu titlul: *Tehnici artistice tradiţionale*. Au expus studenţii Facultăţii de Artă şi Design

a Universităţii de Vest din Timişoara şi studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia” şi „Imago”. Coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean şi Conf. univ. dr. Silvia Trion.

*

Între 8 şi 19 mai 2024 a fost organizată expoziţia personală cu tema: *Respiro*, din cadrul proiectului generic *DIDACTICA - suport de curs universitar*, la Complexul Muzeal Bistriţa. A expus Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu.

*

În perioada 15-31 mai 2024, în sala de lectură „Bartolomeu Anania” a Bibliotecii Facultăţii a fost organizată o expoziţie cu lucrări ale profesorilor vechii Academii Teologice: Arhid. prof. dr. Nicolae Balca, Pr. prof. dr. Petru Deheleanu şi Pr. lect. Ioan Bunea (responsabili Ierom. drd. Iosif Floriştean, Diana Pop şi Angela Baciu).

*

Între 17 mai şi 10 iunie 2024 a putut fi vizitată expoziţia cu tema „Landscape”, în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte”. Vernisajul a avut loc pe data de 17 mai 2024. Curator: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu. Au expus colaboratori ai Şcolii „Luca”, invitaţi în cadrul proiectului, elevi ai Colegiului Naţional „Gheorghe Şincai” şi ai Şcolii „Montessori” din Cluj-Napoca, nivel gimnaziu şi liceu, coordonator: Prof. drd. Petruţa-Mioara Ghenescu.

*

Sâmbătă, 18 mai 2024, cu ocazia Nopţii Europene a Muzeelor a XX-a ediţie, Muzeul Mitropoliei Clujului, în parteneriat cu Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a organizat un eveniment special - vernisajul expoziţiei temporare „Iconografii” - expoziţie ce a cuprins peste 80 de lucrări ale studenţilor specializării Artă Sacră (nivel licenţă şi master). Curatori: Pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu, Arhid. lect. univ. dr. Bradu-Nicolae Bălan şi Dr. Paul-Ersilian Roşca.

*

Între 21 şi 31 mai 2024 s-a desfăşurat Salonul Studenţesc de Artă Sacră cu titlul „PROsacrum”, un parteneriat realizat între Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca” al Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai” şi Casa de Cultură a Studenţilor din Petroşani. Au expus colaboratori ai Şcolii „Luca”. Vernisajul a avut loc în data de 21 mai 2024. Curatori: Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu şi Lect. univ. dr. Lavinia Hulea.

*

Sâmbătă, 25 mai 2024 a avut loc (în galeriile „Ermineia” şi „Imago”) vernisajul şi festivitatea de premiere a expoziţiei-concurs de arte vizu-

ale *Ortodoxia,* cu tema *Re-Naşterea*. Desfăşurată sub egida Asociaţiei Filiala Artă Plastică Religioasă şi Restaurare a Uniunii Artiştilor Plastici din România şi organizată de Departamentul de Iconografie al Centrului de Studii Misionare şi Nomocanonice din Facultatea de Teologie Ortodoxă şi Asociaţia „Chip Şi Asemănare", Expoziţia-Concurs „Ortodoxia", ediţia a treia, cu tema *Frumuseţea*, pune împreună peste 140 de lucrări în tehnici diverse ale elevilor de liceu şi studenţilor. Au luat cuvântul Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul, prodecanul instituţiei - Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi, directorul Centrului de Studii Misionare şi Nomocanonice. Organizatorii au oferit şi un premiu special, în memoria Lect. univ. dr. Paula Bud. Responsabili: Asist. univ. drd. asoc. Gabriel-Ştefan Solomon şi Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif.

*

Între 1 şi 30 iunie 2024 a putut fi vizitată expoziţia de artă a studenţilor şi a cadrelor didactice de la Facultatea de Arte de la Universitatea „Ovidius" din Constanţa în galeriile „Ermineia" şi „Imago". Coordonator: Conf. univ. dr. Ovidiu Felipov.

*

În data de 8 iunie 2024 a avut loc expoziţia de icoane a studenţilor de la Artă Sacră prilejuită de ediţia a doua a Festivalului „Cântările Cerului", la RomExpo Cluj-Napoca, organizată de Asociaţia Creştină „Agape" şi alţi parteneri. Organizator: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean - responsabilul Specializării „Artă Sacră".

*

În perioada 15 iunie - 15 iulie 2024, în sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii Facultăţii a fost organizată o expoziţie cu lucrări pe tema Pogorârii Duhului Sfânt şi a Sfintei Treimi (responsabili Ierom. drd. Iosif Floriştean, Diana Pop şi Angela Baciu).

*

În perioada 17 iunie-30 septembrie 2024 a fost organizată expoziţia cu tema „SUMMA SECTIO" desfăşurată, în cadrul examenului de absolvire, la etajul IV, în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte", la sediul Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai". Au expus studenţi şi masteranzi, coordonaţi de Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu.

*

În perioada 20 iunie - 30 septembrie 2024, a avut loc expoziţia-simpozion de pictură dedicată păcii: *Bucuria vieţii,* organizată de Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, Liceul „Montessori" şi Colegiul Naţional „Gheorghe Şincai" din Cluj-Napoca, coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu.

*

Între 23 şi 29 iulie 2024, Galeria „Erminia" a găzduit expoziţia de pictură *Bucuria vieţii* cu lucări ale artistului dr. Claudiu Presecan. Vernisajul a avut loc în după amiaza zilei de 25 iulie 2024.

*

În perioada iulie - septembrie 2024, Galeria „Erminia" a găzduit expoziţia internaţională de Mail Art: *Simboluri creştine*. Coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean.

*

Între 1 august şi 30 septembrie 2024 a avut loc expoziţia personală de artă a drd. Cristian Codrea, Lavinia Mihuş şi Adrian Prykop, de la Facultatea de Artă şi Design a Universităţii de Vest din Timişoara în galeriile „Ermineia" şi „Imago". Coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean, Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu, Prof. univ. dr. abil. Dacian Andoni şi Prof. univ. dr. Ioan Augustin Pop.

*

În perioada 25-30 septembrie 2024 a avut loc expoziţia de artă a studenţilor de la secţia de grafică a Departamentului de Arte Frumoase şi Ştiinţe ale Artei din cadrul Universităţii din Ioannina în galeria „Imago". Coordonator: Prof. univ. dr. Ourania Stathopoulou.

ALTE EVENIMENTE:

Luni, 2 octombrie 2023, studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca au participat, alături de dascălii lor, la deschiderea festivă a cursurilor anului academic 2023-2024. În paraclisul facultăţii a fost săvârşită Sf. Liturghie de un sobor de părinţi profesori în frunte cu P. S. conf. univ. dr. Benedict Vesa Bistriţeanul, care a susţinut şi un cuvânt de învăţătură, urmată de Slujba de Te Deum la începutul Anului universitar în prezenţa Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei. Răspunsurile liturgice au fost date de studenţii facultăţii.

În Aula Mare a facultăţii au rostit alocuţiuni: Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii.

Prelegerea inaugurală cu titlul: *Chemare/vocaţie în Facultatea de Teologie. Câteva reflecţii din perspectivă biblică* a fost susţinută de Lect. univ. dr. Ovidiu Neacşu.

*

În data de 2 octombrie 2023 a avut loc un eveniment organizat sub egida Centrului de Studii Misionare şi Nomocanonice al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca: Parastas pentru Prof. univ. dr. docent Vladimir Hanga, fost decan al Facultăţii de Drept şi prorector al Universităţii „Babeş-Bolyai" şi o comemorare academică.

Au luat cuvântul:

- Diana Calciu, avocat în domeniul reglementării şi concurenţei în UE. Funcţionar UE EUCommission, nepoata Profesorului Vladimir Hanga,
- Conf. univ. dr. Marius Harosa Facultatea de Drept, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca
- Conf. univ. dr. Mihnea-Dan Radu, Universitatea Creştină „Dimitrie Cantemir", Facultatea de Drept, Cluj-Napoca
- Pr. Conf. univ. dr. Patriciu Vlaicu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeş Bolyai", Cluj-Napoca

*

Luni, 2 octombrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a dat un interviu la TV „Trinitas", cu prilejul începutului de an universitar.

*

Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" a făcut parte din juriul compus din profesori de muzică, dirijori, compozitori şi muzicologi din ţară, care întrunit la Centrul Cultural Social „Sf. Nectarie de la Eghina" de la al Mânăstirii „Radu Vodă" din Bucureşti, sub preşedinţia Preasfinţitului Părinte Episcop vicar patriarhal Varlaam Ploieşteanul, a analizat în data de 5 octombrie 2023, lucrările înscrise la secţiunea Compoziţie muzicală (psaltică şi corală) din cadrul Festivalului-concurs naţional de muzică bisericească „Lăudaţi pe Domnul!", ediţia a XV-a şi a desemnat câştigătorii.

*

În seara zilei de joi, 5 octombrie 2023, la Muzeul Mitropoliei Clujului, a avut loc un eveniment editorial, cultural şi anamnetic deosebit, în memoria vrednicului de pomenire Episcop Vasile Flueraş, la împlinirea a doi ani de la mutarea sa la Domnul, organizat de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului. Cu această ocazie au fost lansate cărţile *Slujind lui Dumnezeu şi semenilor* (lucrare care cuprinde şi teza de licenţă a Preasfinţitului Vasile), volum editat şi îngrijit de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu şi *Fiecare dintre noi…Preasfinţitul Vasile Someşanul aşa cum l-am cunoscut* a Pr. Ciprian Negreanu. Au luat cuvântul: Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu şi Pr. Ciprian Negreanu.

*

Luni, 9 octombrie 2023, la Centrul Social-Educativ „Grigore Pletosu" din Bistriţa a avut loc consfătuirea anuală a profesorilor de Religie din jud. Bistriţa-Năsăud, prezidată de IPS Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei care a rostit un cuvânt de binecuvântare. Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, în calitate de invitat special, a susţinut o prelegere.

*

În perioada 9-12 octombrie 2022, s-a desfăşurat la Palatul Patriarhiei, Simpozionul Internaţional de Teologie: *Pastoraţia persoanelor vârstnice - realitate şi responsabilitate*, organizat de Patriarhia Română în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti.

Au susţinut referate:

- Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie, *Frumuseţile şi provocările bătrâneţii. O perspectivă morală*,

- Pr. prof. univ. dr. Gabriel Gârdan, *Spiritualitate şi management în activitatea de îngrijire instituţionalizată a persoanelor vârstnice*.

*

Joi, 12 octombrie 2023, la biserica cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" a Parohiei Timişoara-Iosefin, s-a desfăşurat etapa mitropolitană a Festivalului-Concurs Naţional de Muzică Bisericească „Lăudaţi pe Domnul", ediţia a XV-a. Preşedintele comisiei de jurizare a fost Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu.

*

În după amiaza zilei de 12 octombrie 2023, Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a găzduit consfătuirea anuală a profesorilor de Religie din jud. Cluj, desfăşurată în prezenţa ierarhilor din Arhiepiscopiei Clujului. ÎPS Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de binecuvântare. Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, în calitate de invitat special, a susţinut o prelegere. Alocuţiuni au mai rostit: conf. univ. dr. Vasile Timiş, inspector general în cadrul Ministerului Educaţiei şi prof. Marinela Marc, inspectorul şcolar general al judeţului Cluj.

*

În perioada 13-15 octombrie 2023 Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a fost oaspetele Protopopiatului Bavaria de Nord din Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Germaniei, Austriei şi Luxemburgului. Sâmbătă 14 octombrie 2023 a săvârşit Sf. Liturghie şi a rostit cuvântul de învăţătură la Catedrala Mitropolitană din Nürnberg. În aceeaşi zi a susţinut conferinţa cu titlul: *Ce mai spune Biblia omului de azi?* în oraşul Hersbruck, iar Dumnică 15 octombrie în oraşul Schwabach. De asemenea a săvârşit Taina Sf. Maslu în bisericile comunităţilor româneşti din Aschaffenburg şi Bayreuth.

*

Sâmbătă 14 octombrie 2023, în ziua cinstirii Sfintei Cuvioase Parascheva, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, s-a aflat în mijlocul obştii monahale de la Mănăstirea Râşca Transilvană, judeţul Cluj, cu prilejul hramului. Răspunsurile la Sfânta Liturghie au fost date de Corul de Cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu.

*

În perioada 15-17 octombrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman" a Universităţii din Oradea a organizat în cadrul manifestărilor dedicate împlinirii a 100 de ani de la înfiinţarea învăţământului academic teologic ortodox în Oradea simpozionul naţional cu participare internaţională: *Persoanele vârstnice în misiunea şi activitatea pastorală a Bisericii & Melosul bisericesc şi importanţa lui în cultul Bisericii Ortodoxe*. Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea a susţinut comunicarea cu titlul: *Cântarea şi înălţarea psalmilor - dovezi ale umplerii de Duhul (Efeseni 5, 18-21)*.

*

Marţi, 17 octombrie 2023, în Aula Facultăţii a avut loc prezentarea colecţiei de manuale pentru Facultăţile de Teologie Ortodoxă. Invitat a fost Pr. prof. univ. dr. Viorel Ioniţă, consilier patriarhal onorific. Alături de sfinţia sa, au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea şi Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu. Au fost prezentate manualele de *Introducere în Vechiul Testament*, *Studiul Noului Testament* (vol. I-II), *Istoria bisericească universal* (vol. I-II), *Teologia Dogmatică Ortodoxă* (vol. I-II), *Misiologie ortodoxă*, *Omiletică*, *Apologetică ortodoxă* (vol. I-II), *Patrologie*, *Liturgică*.

*

Lect. univ. dr. Ana Baciu, fost cadru universitar la Facultatea de Teologie Ortodoxă, trecută la Domnul în ziua de 10 octombrie 2023 în Grecia, după o grea suferinţă, a fost înmormântată miercuri, 18 octombrie 2023, în Cimitirul Central din Cluj-Napoca. Slujba înmormântării a fost oficiată de Preasfinţitul Părinte Episcop-vicar Benedict Bistriţeanul, împreună cu un sobor de clerici. Răspunsurile la slujbă au fost date de Corul de Cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu. La finalul slujbei, Preasfinţitul Părinte Benedict a rostit un cuvânt de învăţătură şi a transmis mesajul de condoleanţe al Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului.

*

Noul an universitar la „Universitatea vârstei a treia", domeniul Religie, un proiect de învăţare continuă destinat seniorilor din municipiul Cluj-Napoca, a debutat vineri, 20 octombrie 2023, la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, în prezenţa şi cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei. În paraclisul instituţiei, cei aproximativ 80 de seniori înscrişi la „Universitatea vârstei a treia" au participat la o slujbă de Te Deum. Apoi, în aula facultăţii, Părintele Mitropolit Andrei le-a adresat celor prezenţi un cuvânt de învăţătură şi a vorbit despre virtutea bunătăţii. Decanul instituţiei, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, le-a

adresat seniorilor un cuvânt de bun venit şi a susţinut prelegerea cu tema *Teologia şi împlinirea de sine*.

*

În perioada 20-22 octombrie 2023, Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie, directorul Departamentului de Teologie Ortodoxă, a participat la o conferinţă la Lisabona.

*

Duminică, 22 octombrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia i-a primit la Decanat pe pr. Givanni Brusegan - ex-consilier ecumenic al Episcopiei de Padova şi pe Pr. Dr. Gheorghe Verzea - Paroh al comunităţii ortodoxe române din Padova.

*

În perioada 22-28 octombrie 2023, Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi au participat la Lublin (Polonia) la o mobilitate de staff training ERASMUS+.

*

Senatul Universităţii „Babeş-Bolyai”, reunit în şedinţa din data de 23 octombrie 2023, prin hotărârea 132/2023 a conferit titlul onorific de *Profesor Emerit* Pr. prof. univ. dr. Valer Bel, Pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb şi Prof. univ. dr. Constantin Măruţoiu.

*

Marţi, 24 octombrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a coordonat seara de film realizată în Aula Mare a facultăţii, în cadrul Cercului Universitar de Film. A rulat filmul „The Case for Christ”.

*

Marţi, 24 octombrie 2023, la Catedrala Episcopală „Înălţarea Domnului” din Zalău a avut loc conferinţa pastoral-misionară semestrială de toamnă, a preoţilor din Episcopia Sălajului. Conferinţa s-a desfăşurat în prezenţa Preasfinţitului Părinte Episcop Petroniu şi a fost susţinută de Pr. drd. Marcel Şamşodan. Tema tratată s-a intitulat: *Imnografia Bisericii şi relevanţa ei astăzi. Istoric, dinamică şi teologie*.

*

Marţi, 24 octombrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat elevii din clasele a XI-a şi a XII-a de la Colegiul Ortodox „Nicolae Colan” din Cluj-Napoca, aflaţi în vizită la facultatea noastră în programul „Școala, altfel” şi a rostit o locuţiune.

*

În seara zilei de vineri, 27 octombrie 2023, Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Cluj-Napoca (Mănăştur) a organizat lansarea cărţii: *Psaltirea. Introducere la Cartea Psalmilor*. Au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Pr. prof. dr. Constantin Pogor (Paris), Pr. dr. Cătălin Varga.

*

Joi, 27 octombrie 2022, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii”, avându-l ca invitat pe tânărul absolvent Andrei Vâţă. Tema emisiunii: „Inteligenţa Artificială şi lumea Bisericii”.

*

Grupul de Rugăciune din Parlamentul României a organizat marţi, 31 octombrie 2023, ediţia naţională anuală a evenimentului Mic Dejun cu Rugăciune. Anul acesta, întrunirea a marcat şi aniversarea a 30 de ani de la înfiinţarea grupului. Au participat reprezentanţi ai Preşedinţiei, membri ai Parlamentului şi Guvernului României, lideri din administraţie, educaţie, cultură, diplomaţie, sănătate, afaceri, reprezentanţi ai clerului şi ai societăţii civile din România, împreună cu invitaţi din Statele Unite ale Americii şi Europa. După un scurt recital susţinut de Grupul psaltic „Tronos” şi solistul Marcel Pavel, Pr. prof. Stelian Tofană a vorbit despre cum trebuie să păstrăm cuvântul lui Dumnezeu, despre rugăciune şi puterea ei de a schimba istoria.

*

În luna octombrie 2023, cu binecuvântarea şi în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi a Preasfinţitului Părinte Episcop-vicar conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, au avut loc conferinţele preoţeşti de toamnă în protopopiatele eparhiei. Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, a susţinut o prelegere intitulată: *„Toată suflarea să laude pe Domnul”. Relevanţa doxologică a Imnografiei ortodoxe şi importanţa misionară a cântăreţilor de strană în viaţa Bisericii*.

- 3 octombrie 2023, Protopopiatul Bistriţa,
- 10 octombrie 2023, Protopopiatul Huedin,
- 19 octombrie 2023, Protopopiatul Gherla,
- 23 octombrie 2023, Protopopiatul Turda.
- 30 octombrie 2023, Protopopiatul Beclean.
- 31 octombrie 2023, Protopopiatele Cluj I şi Cluj II
- 2 noiembrie 2023, Dej,
- 7 noiembrie 2023, Năsăud.

*

În seara zilei de joi, 2 noiembrie 2023, la Muzeul Mitropoliei Clujului, a avut loc un eveniment editorial, cultural şi comemorativ, organizat de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, intitulat *Catedrala din inima Clujului*. În cadrul serii au fost lansate volumele: *Catedrala Ortodoxă din Cluj (1923-2023). 100 de ani de la punerea pietrei de temelie* şi *Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului (1973-2023). Întâiul episcop-vicar*, apărute la Editura Renaşterea, fiind îngrijite pe vicarul administrativ al Arhiepiscopiei Clujului - pr. Dumitru Boca şi de consilierul cultural - pr. dr. Cornel Coprean. Au luat cuvântul: Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Mitropolitul Clujului,

Maramureşului şi Sălajului, P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea şi istoricul dr. Mircea-Gheorghe Abrudan, cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române - Filiala Cluj-Napoca.

*

Sala festivă a Protopopiatului Ortodox din municipiul Dej a găzduit joi, 2 noiembrie 2023, o reuniune prilejuită de împlinirea a 162 de ani de la înființarea Asociațiunii ASTRA, organizată de Despărţământul „Dr. Teodor Mihali" Dej al ASTRA şi Protopopiatul Ortodox Dej, intitulată: *Mitropolitul Andrei Şaguna şi Asociațiunea ASTRA*. Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă a susţinut comunicarea: *Mitropolitul Andrei Şaguna - arhiereu al Bisericii, corifeu al culturii ardelene şi erou al poporului român.*

*

Joi, 2 noiembrie 2023, Asociaţia Studenţilor Creştini Ortodocşi Români din Cluj-Napoca, a organizat în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, o seară culturală în care a fost invitat cercetătorul Dragoş Calma, doctor în filosofie, Profesor asociat al University College Dublin. Acesta a susţinut prelegerea cu tema: *Ce mai ştie şi crede omul contemporan despre sufletul său?*

*

Duminică, 5 noiembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat emisiunea „Ortodoxia - Fântâna vieţii" la Radio „Renaşterea", având drept invitaţi pe Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea şi pe Dr. Daniela-Luminița Ivanovici; tema emisiunii: *Impactul/Relevanţa duhovnicească a activităţii internaţionale a Facultăţii de Teologie Clujene*.

*

Vineri, 10 noiembrie 2023, Prof. univ. dr. habil. Marcel-Gheorghe Muntean a susţinut comunicarea: *Judecata de Apoi la Mănăstirile Filanthropinon şi Strategopoulos ale Ioanninei* la Simpozionul Artă şi Restaurare în cadrul Zilelor Academice Clujene, ediţia 2023, la Institutul de Arheologie şi Istoria Artei al Academiei Române, Cluj-Napoca.

*

Sâmbătă, 11 noiembrie 2023, în biserica monument istoric din Parohia Tăuţi, com. Floreşti, jud. Cluj, a avut loc lansarea albumului fotografic: *Biserica de lemn din Tăuţi - 290 de ani de atestare documentară 1733-2023*, Ed. Tradiţii clujene. Au luat cuvântul: P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Acad. Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean şi Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău.

*

În perioada 12-15 noiembrie 2023 a avut loc la Palatul Patriarhiei, Conferinţa Naţională *Unitate dogmatică şi specific naţional în pictura*

bisericească, ediţia a X-a cu tema: *Programele iconografice şi metodele de restaurare în arta bisericească actuală*. Arhid. lect. univ. dr. Bradu-Nicolae Bălan a susţinut comunicarea: *Iconografia Sfintei Liturghii*.

*

În zilele de 13 şi 14 noiembrie 2023, Societatea Bibliştilor Ortodocşi din România a organizat la Centrul de Conferinţe şi Studii Patristice „Sfântul Voievod Ştefan cel Mare" de la Mânăstirea Nicula, întâlnirea anuală, ediţia a VI-a, cu tema: *Sfânta Evanghelie după Matei*. Deschiderea oficială a avut loc luni, 13 noiembrie - Ziua Bibliei, în care se face şi pomenirea Sfântului Ioan Gură de Aur. În biserica nouă a aşezământului monahal, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei o oficiat o slujbă de Te Deum şi a rostit un cuvânt de învăţătură.

Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă a rostit o alocuţiune inaugurală.

Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea a susţinut comunicarea: *„Scaunul lui Moise" - responsabilitatea interpretării Legii în Evanghelia după Matei*.

*

Marţi, 14 noiembrie 2023, Centrul de Studii Patristice „Sf. Maxim Mărturisitorul" (Arhiepiscopia Iaşilor) împreună cu Editura Doxologia a organizat o discuţie prilejuită de apariţia volumului *Episcopat şi sfinţenie în Antichitatea târzie* de Claudia Rapp, evenimentul cu titlul: *Vocaţia episcopului în primele secole creştine* a fost transmis în direct pe doxologia.ro. Au participat Conf. univ. dr. habil. Daniel Lemeni (Facultatea de Litere, Istorie şi Filosofie - Universitatea de Vest din Timişoara) şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

*

În perioada 15 - 19 noiembrie 2023 a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca prima săptămână duhovnicească a Postului Naşterii Domnului.

Miercuri, 15 noiembrie 2023, a fost săvârşită Vecernia, la Catedrala Mitropolitană. A predicat Pr. dr. Ioan-Tănase Chiş (Parohia „Sf. Pror. Daniel" Floreşti).

Joi, 16 noiembrie 2023, a fost săvârşită Vecernia, la Catedrala Mitropolitană. A predicat Arhim. Dionisie Ignat, stareţul Mânăstirii „Sf. Pror. Ilie" de la Albac. În continuare, invitatul a susţinut o conferinţă în Aula Magna a facultăţii, pe tema: *Despre Taina Căsătoriei în viziunea părintelui Arsenie Boca*.

Vineri, 17 noiembrie 2023, a fost săvârşită Vecernia, la Paraclisul Colegiului Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan". A predicat Pr. lect. univ. dr. Liviu-Vidican-Manci.

Sâmbătă, 18 noiembrie 2023, a fost săvârşită slujba Privegherii la Paraclisul Facultăţii. A predicat PS conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

Duminică, 19 noiembrie 2023, a fost săvârşită Utrenia şi Sf. Liturghie la Paraclisul Facultăţii. A predicat Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov. Seara fost săvârşită Vecernia şi Paraclisul Maicii Domnului, la Catedrala Mitropolitană urmate de programul catehetic „O seară cu Domnul Hristos şi Preasfânta Sa Maică", Părintele Mitropolit Andrei a susţinut un cuvânt de învăţătură.

*

În seara zilei de 15 noiembrie 2023, la Turnul Croitorilor, Centrul de Cultură Urbană din Cluj-Napoca a avut loc vernisajul expoziţiei de artă contemporană „Esenţe", a pictorului Florin Olari, absolvent al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, specializarea Artă sacră. Invitaţi speciali: PS conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi Conf. univ. dr. Eugen Savinescu - Rectorul Universităţii de Artă şi Design Cluj-Napoca.

*

Joi, 16 noiembrie 2023, Protopopiatul Ortodox Dej şi Primăria Municipiului Dej au organizat în cadrul proiectului cultural: *Familia şi societatea, ce ne spune Biblia*, a V-a dezbatere intitulată: *Dependenţele - utopia unei eliberări?* Susţinută de Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

*

Vineri, 17 noiembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat, în Aula Magna a Universităţii, la festivitatea decernării titlului de „Doctor Honoris Causa" Preacucernicului Părinte Arturo Sosa Abascal, Prepozit General al „Societăţii lui Iisus" de la Roma.

*

În seara zilei de 17 noiembrie 2023 la Casinoul din Parcul Central a avut loc un eveniment cultural cu tema: *Socializarea singurătăţii*, organizat de Fundaţia Armonia. Invitat a fost P. S. Episcop-vicar Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

*

În data de 18 noiembrie 2023 la Cinematograful „Florin Piersic" a fost organizată de Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi Asociaţa „Oastea Domnului" - cu ocazia centenarului acesteia (1923-2023), onferinţa: *Cine este Iisus Hristos?* susţinută de Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană şi Pr. Vasile Manole.

*

Consiliul de Administraţie al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca în şedinţa din 20 noiembrie 2023, prin hotărârea nr. 16576 a validat alegerea noului director executiv al Centrului de Studii Biblice, în persoana Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea.

*

Miercuri, 22 noiembrie 2023, în cadrul Şcolii Doctorale de Arte Vizuale a Univeritătii de Vest din Timişoara a avut loc susţinerea publică a tezei de doctorat: *Polipticul patimilor lui Iisus în variantă bizantină* elaborată de studenta-doctorand Steliana-Emilia Ţico (monahia Sofia, absolventă a facultăţii noastre, specializarea Artă sacra, nivel licenţă şi master), sub coordonarea Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean - prima lucrare susţinută sub îndrumarea sa. Din comisia de susţinere publică a făcut parte Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

În seara zilei de miercuri, 22 noiembrie 2023, la biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Cluj-Napoca (carter Mănăştur), după Slujba Paraclisului Maicii Domnului, protos. drd. Iustin Taban a susţinut o catezehă (eveniment organizat de Grupul de tineret „Adormirea Maicii Domnului").

*

Un grup de studenţi ai Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, însoit de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi, au desfăşurat, în perioada 22-26 noiembrie, un pelerinaj în Republica Moldova. Au vizitat Mânăstirile Răciula (complexul monahal şi expoziţia „Sfinţii Închisorilor Comuniste"), Hîrbovăţ, Hîrjăuca, Căpriana şi Frumoasa şi schitul Oricova, capitala Chişinău, Cetatea Tighina (Bender) din regiunea Transnistria, oraşul Tiraspol (Catedrala Arhiepiscopală „Naşterea Domnului"), Mânăstirile Noul Neamţ, Mănăstirea „Marta şi Maria", în cadrul căreia funcţionează Liceul de Arte „Grigore Grigoriu". Aici, Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi a susţinut conferinţa intitulată *Omul în căutarea sensului vieţii*.

*

Joi, 23 noiembrie 2023, în Aula facultăţii a avut loc lansarea cărţii Pr. conf univ. dr. Grigore-Dinu Moş *Poemele infinitului*, recent apărută la Editura Eikon, Bucureşti. Au prezentat: Dr. Luigi Bambulea, cercetător ştiinţific - Muzeul Naţional al Literaturii Române, Lect. univ. dr. Ioana Sonea - Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai" şi Conf. univ. dr. Nicolae Turcan. Evenimentul a fost moderat de decanul Facultăţii, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

Asociaţia Preoteselor Sucevene „Sfânta Elisabeta" în parteneriat cu Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, prin Sectorul Media şi Comunicare, a organizat în data de 23 noiembrie 2023, în Sala Pimen Arhiepiscopul a Centrului Eparhial Suceava, conferinţa „Femeia şi mântuirea lumii". Invitat special a fost Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, care a primit, din partea Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop Calinic, cea mai înaltă distincţie a Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, Ordinul „Crucea Bucovinei".

*

Vineri, 24 noiembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat, în Aula Magna a Universităţii „Babeş-Bolyai", la festivităţile prilejuite de împlinirea a 170 de ani de la înfiinţarea Episcopiei Catolice de Cluj-Gherla.

*

În seara zilei de joi, 30 noiembrie 2023, la Muzeul Mitropoliei Clujuilui a avut loc lansarea cărţii Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei *Trupul şi banul. Iubirea de avere şi iubirea de plăcere. Părintele duhovnicesc - artizanul pocăinţei*, Ed. Renaşterea, 2023. Au luat cuvântul: autorul, Acad. Prof. univ. dr. Ioan-Aurel Pop, Preşedintele Academiei Române şi P. S. Părinte Ignatie, Episcopul Huşilor. Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica", dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" a susţinut un recital de colinde.

*

În Duminicile Postului Naşterii Domnului, studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, însoţiţi de cadre didactice au continuat activitatea misionară ce constă în cântarea la strană şi oferirea răspunsurilor la Sf. Liturghie, rostirea unui cuvânt de învăţătură şi discuţii cu preoţii şi cu credincioşii din parohiile Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, după următorul program:

Duminică, 19 noiembrie 2023 Parohia Strâmba (protopopiatul Bistriţaa) - Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa,

Duminică, 26 noiembrie 2023 Parohia Dobricel (protopopiatul Beclean Dej) - Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea,

Duminică, 3 decembrie 2023 Parohia Morlaca (protopopiatul Huedin) - Ierom. drd. Grigorie Foltiş,

Duminică, 10 decembrie 2023 Parohia Popeşti (protopopiatul Cluj I) - Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea,

Duminică, 17 decembrie 2023 Parohia „Sf. Martiri Brâncoveni" (Cluj-Napoca) - Diac. lect. univ. dr. Stelian Paşca-Tuşa.

*

Sâmbătă, 2 decembrie 2023, Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, a participat la aniversarea a 39 de ani de arhipăstorire la Arad a Înaltpreasfinţitului Părinte Timotei Seviciu, Arhiepiscopul Aradului. A fost săvârşită Sfânta Liturghie în Catedrala „Sfânta Treime" din municipiul Arad. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Arhid. prof. dr. Daniel Frumos.

Seara, la Filarmonica din Arad, Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, a susţinut concertul extraordinar

de colinde „Colindă-ne, Doamne!”. Părintelui profesor i-a fost conferită „Crucea Arhiepiscopală”.

*

Duminică, 3 decembrie 2023, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut conferinţa: *De la Betleem, încotro?* la biserica „Bunavestire” din Alba Iulia, în cadrul unei seri duhovniceşti din ciclul: *În drum spre Betleem*.

*

Luni, 4 decembrie 2023, în Aula Magna a Centrului Universitar de Nord din Baia Mare al Universităţii Tehnice din Cluj-Napoca, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, a susţinut conferinţa: *Relevanţa doxologică a Imnografiei ortodoxe şi importanţa misionară a cântăreţilor de strană în viaţa Bisericii*, organizată de Facultatea de Litere, domeniul de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” şi Episcopia Ortodoxă a Maramureşului şi Sătmarului.

*

Luni, 4 decembrie 2023, în cadrul Zilelor Şaguniene 2023 - ediţia a VII-a a avut loc Colocviul doctoranzilor organizat de Şcoala Doctorală a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Sfântul Ierarh Andrei Şaguna”, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu.

Au susţinut referate studenţii-doctoranzi ai Şcolii Doctorale „Isidor Todoran” a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca:

- Constantin-Radu Iliescu, *Metafizică integrală sau ontologie teologică în „Ghidul rătăciţilor” lui Moise Maimonide?* (coordonator: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă),

- Gheorghe Iustinian Creţu, *Patriotism versus naţionalism: o analiză din perspectiva teologiei misiunii. Studiu de caz: conştiinţa identitară a persoanelor vârstnice din România* (coordonator: Pr. conf. univ. dr. Cristian Sonea),

- Cristian Ciorăneanu, *Tămăduirea sufletească în contextul digitalizării* (coordonator: Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie),

- Andrei Dan, *Complexitatea profilului lui Toma „necredinciosul” între scepticism raţionalist şi necredinţă pură (In 20, 24-29)* (coordonator: Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană),

- Dorin-Ioan Sălvan, *Fecioara Maria vs. Biserica. Interpretarea „Femeii” din Apocalipsa 12 în Biserica Răsăriteană* (coordonator: Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană),

- Andrei Ierima, *Dreptatea (socială) în contextul cultural şi religios al popoarelor semite* (coordonator: Diac. lect. univ. dr. habil. Stelian Paşca-Tuşa),

- Laurenţiu Lucaci, *Paternitatea scrisorii episcopului Leon al Ohridei către episcopul Ioan al Traniei văzută prin prisma relaţiei dintre patri-*

arhul Mihail Cerularie şi episcopul bulgar (coordonator: Pr. prof. univ. dr. Gabriel Gârdan).

*

În perioada 4-8 decembrie 2023 a fost organizată o serie de manifestări sub egida *Săptămâna Facultăţii*.

Luni, 4 decembrie 2023, s-au desfăşurat ateliere de decoraţiuni pentru sărbătorile de Crăciun „Sfântul Nicolae a venit!". Au participat studenţii specializării Artă Sacră, coordonator: Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean.

În Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca au fost lansate volumele: *Sf. Luca - Apostol, istoric şi Evanghelist* (I, II şi III), apărute la Editura Presa Universitară Clujeană. Au vorbit: Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană. Moderatorul evenimentului a fost Lect. univ. dr. Ovidiu Neacşu.

Marţi, 5 decembrie 2023, a fost lansată cartea Dr. Ioan Buteanu, *Theology and Survival Movies. An Orthodox Chritian Perspective*, Ed. Routledge, 2023. Au luat cuvântul: P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi şi Dr. Robert K. Johnston (senior professor - Fuller Theological Seminary, Pasadena, California).

Seara la Capela facultăţii a fost săvârşită slujba Vecerniei cu Litie în cinstea Sf. Ierarh Nicolae. Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul le-a adresat studenţilor un cuvânt de învăţătură pe tema: *Prietenia Sfântului Nicolae*.

Miercuri, 6 decembrie 2023 ziua în care s-au împlinit 10 ani de la inaugurarea Campusului Universitar „Nicolae Ivan" şi de la sfinţirea paraclisului facultăţii a fost săvârşit aici Acatistul Sf. Ierarh Nicolae, iar apoi Sf. Liturghie de către Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi Preasfinţitul conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, înconjuraţi de un sobor de părinţi profesori şi diaconi, în frunte cu decanul instituţiei, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

După citirea pericopei evanghelice, Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de învăţătură, intitulat: *Credincioşi buni şi milostivi, ca Sfântul Nicolae*.

Răspunsurile liturgice au fost date de Corul „Sotirios" compus de studenţi teologi, dirijat de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

Părintele Mitropolit Andrei l-a hirotesit iconom-stavrofor pe Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii, a rostit un cuvânt duhovnicesc şi a mulţumit ierarhilor pentru binecuvântare şi prezenţă în mijlocul comunităţii instituţiei de învăţământ teologic şi a oferit celor

doi ierarhi o plachetă aniversară „10 ani de la inaugurarea Campusului Universitar «Nicolae Ivan» din Cluj-Napoca (6 decembrie 2013 - 6 decembrie 2023)".

În aceeaşi zi, Rev. dr. Eckhard Zemmrich (Association of Protestant Churches and Missions in Germany) a susţinut o conferinţă-curs pentru studenţii-doctoranzi.

Seara, Adrian-Nicolae Petru (consilier CNSAS) a susţinut conferinţa: *Ortodocşi şi greco-catolici la 1948, între presiuni politice şi imperative eclesiologice*.

Joi, 7 decembrie 2023, Dr. Robert K. Johnston a susţinut o conferinţă-curs pentru disciplina de master Religie şi societate.

Apoi a avut loc lansarea cărţii: *Heidegger şi pariul nimicului. Întrebarea fundamentală a metafizicii în prelegerea: „Ce este metafizica?"* a d-lui student (nivel master) Mihail Turcan, recent apărută la Editura Eikon. Au prezentat dr. Călin Cristian Pop şi Pr. conf univ. dr. Grigore-Dinu Moş.

În continuare, în Aula facultăţii, a fost pusă în scenă piesa de teatru *Colindă, colindă* (Mitropolitul Bartolomeu Anania), interpretată de elevii Colegiului Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan" din Cluj-Napoca, coordinator Arhid. Prof. dr. Daniel Frumos.

Seara, Aula facultăţii a găzduit conferinţa duhovnicească a P. S. Damaschin Dorneanul Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor *Cum împlinim porunca milei?* eveniment organizat în colaborare cu ASCOR Cluj-Napoca.

Vineri, 8 decembrie 2023, P. S. Damaschin Dorneanul a săvârşit Sf. Liturghie în paraclisul facultăţii şi a rostit un cuvânt de învăţătură. Părintele Grigorie Foltiş, duhovnicul facultăţii, i-a oferit din partea instituţiei o icoană cu Mântuitorul Hristos

*

În seara zilei de 6 decembrie 2023, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut conferinţa: *Fapta bună dincolo de logica ei*, la biserica „Tututror Sfinţilor" din Cluj-Napoca, în cadrul unei seri duhovniceşti.

*

Joi, 7 decembrie 2023, la Galeria Muzeului Municipal Dej a avut loc vernisajul expoziţiei de pictură *Miresme*, semnată Marcel Lupşe. Expoziţia a fost deschisă de prof. Constantin Albinetz, directorul Muzeului Municipal, criticul de artă Oliv Mircea şi Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău.

*

Vineri, 8 decembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia l-a primit la Decanat pe P. S. Damaschin Dorneanul - Episcopul-Vicar al Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor.

*

În seara zilei de Duminică, 10 decembrie 2023, scriitorul Cornel Constantin Ciomâzgă a susţinut, în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, o prelegere şi a prezentat cartea *Apocalipsa why not?* Evenimentul a fost organizat de Parohia „Sf. Mare Mucenic Mina".

*

Marţi, 12 decembrie 2023 a avut loc, colocviul de admitere pentru obţinerea gradul I profesional al personalului clerical. Au participat 47 de preoţi din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, Episcopia Sălajului şi Vicariatul Ortodox Ucrainean. Lucrările vor fi întocmite sub coordonarea profesorilor Facultăţii.

*

În ziua de 12 decembrie 2023, la Mânăstirea Putna s-a desfăşurat Simpozionul *Teologie, cultură, misiune şi viaţă duhovnicească în opera Episcopului Irineu Crăciunaş*, în cadrul manifestărilor organizate de Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor de comemorarea a 50 de ani de la trecerea sa la cele veşnice. Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie a susţinut comunicarea: *Împlinirea fiinţei umane prin asumarea responsabilităţii morale, în gândirea Episcopului Irineu Crăciunaş*.

*

Miercuri, 13 decembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a înregistrat emisiunea „Ortodoxia, Fântâna Vieţii", pentru noaptea de Revelion, având drept temă: „În dialog cu inocenţa", iar invitat pe Cristofor Topoe, elev în clasa I la Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan".

*

În data de 13 decembrie 2023, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu a susţinut la Academia Teologică „Augustana" a Bisericii Evanghelice Luterane din Neuendettelsau (Germania) conferinţa: *Imnografia Bisericii Ortodoxe*.

*

Miercuri, 13 decembrie 2023, în Aula facultăţii, a fost difuzat filmul „Unde eşti, Adame?", în premieră în Cluj-Napoca. Un film despre viaţa monahală în Mânstirea Dohiariu (Muntele Athos).

*

Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române a organizat miercuri, 13 decembrie 2023, în Sala Festivă a Hotelului Radisson Blu Cluj-Napoca, manifestarea culturală *Sărbătoarea Istoriei. Reflecţii Academice 2023. Lansări/Prezentări de carte*, în cadrul căreia au fost prezentate cele mai importante apariţii editoriale din anul curent.

C. Ş. II dr. Daniela Deteşan a prezentat lucrarea: *Instituţii ecleziastice ortodoxe. Izvoare legislative bisericeşti şi laice (sec. XVIII-XX)*, vol. I şi II, editori: Pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb, Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel

Gârdan, C. Ş. II dr. Marius Eppel, Pr. conf. univ. dr. Emilian-Iustinian Roman, C. Ş. III dr. Mircea-Gheorghe Abrudan, Editura Doxologia.

*

Joi, 14 decembrie 2023, Aula facultăţii a găzduit spectacolul folcloric extraordinar de colinde, cântece de stea şi obiceiuri de iarnă: *Bună sara lui Crăciun!* (ediţia a III-a), organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi Centrul Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Tradiţiei Tradiţionale Cluj.

*

În seara zilei de 14 decembrie 2023, în Aula facultăţii, Preasfinţitul conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a susţinut conferinţa duhovnicească cu titlul: *Nevoia de autenticitate* la invitaţia ASCOR Cluj-Napoca.

*

În data de 14 decembrie 2023, în paraclisul facultăţii a avut loc un concert de colinde susţinut de: corul bărbătesc al facultăţii, corul mixt „Oremus", dirijor Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu, grupul vocal „Sotirios", dirijor Silviu Bălan, grupul vocal „Sfânta Casiana", dirijor Ioana Creangă şi grupul vocal psaltic al facultăţii, dirijor Adrian Marian.

*

În seara zilei de 15 decembrie 2023, în Aula Mare a facultăţii a avut loc conferinţa: *De la Sfântul Acachie Cafsocalivitul la Paisie Cafsocalivitul: repere ale veşniciei de la Muntele Athos*, susţinută de părintele schimonah dr. Patapie Cafsocalivitul, urmată de lansarea cărţii: *Sfântul Acachie Cafsocalivitul, Pelerinaj la sfânta sa chilie din Muntele Athos*.

*

Sâmbătă, 16 decembrie 2023, la Centrul Cultural „Dacia" din municipiul Bistriţa a avut loc evenimentul: *Taina Întrupării - colind şi cuvânt*, cu participarea Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană şi a Pastorului lect. univ. dr. Ioan Szasz (prorector al Institutului Teologic Penticostal din Bucureşti, doctor al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca).

*

Duminică, 17 decembrie 2023, după Slujba Vecerniei a avut loc la Catedrală, Concertul de colinde al Corului Catedralei Mitropolitane, dirijori: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran" şi Sergiu Stanciu. Au fost interpretate colinde de Paul Constantinescu, I. D. Chirescu, Ioan Brie, Ion Costescu, Alexandru Paşcanu, Valentin Teodorian, Vasile Stanciu, Achim Stoia, Teodor Teodorescu, Şerban Marcu, Tiberiu Brediceanu şi Timotei Popovici.

*

Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat luni, 18 decembrie 2023, la întrunirea Colegiului Decanilor din Patriarhia Română, în format online.

*

Luni, 18 decembrie 2023, a avut loc la Catedrala Mitropolitană, Concertul de colinde susţinut de: Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica", dirijori: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran" şi Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

*

Marţi, 19 decembrie 2023, un sobor de arhierei, preoţi şi diaconi, sub protia Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, a oficiat Slujba Înmormântării credincioasei Ana Drăgoi, mama Preasfinţitului Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord, în biserica parohială „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din localitatea Spermezeu, judeţul Bistriţa-Năsăud. Răspundurile au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica", dirijori: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran".

*

Miercuri, 20 decembrie 2023, la Centrul Multifuncţional din Alexandria a avut loc simpozionul naţional cu tema: *Teologia darului şi cultura dărniciei. Implicaţiile sociale şi misionare ale generozităţii creştine* organizat de Episcopia Alexandriei şi Teleormanului şi Mănăstirea Pantocrator. Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut o comunicare.

*

Sâmbătă, 23 decembrie 2023, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit, la Decanat, un grup de profesori universitari de la Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, precum şi grupuri de colindători.

*

În data de 1 ianuarie 2024 a avut loc Inaugurarea Centenarului: *Te Deum* la Catedrala Mitropolitană, oficiat de Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei în sobor de ierarhi, preoţi profesori şi diaconi, la trecerea dintre ani şi intrarea în anul centenarului.

*

În perioada 1 ianuarie 2024 - 1 ianuarie 2025: s-a desfăşurat în Atelierul „Sf. Luca", Workshop-ul „Redescoperirea frumuseţii interioare prin arta împletiturii", organizator proiect: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu; iniţiator şi coordonator al atelierului de metaniere: As. soc. mrd. Ramona Loredana Obrocea.

*

În perioada 2 ianuarie - 2 martie 2024 au avut loc Zilele Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă, expoziţie de carte având drept autori pe profesorii vechii Academii Teologice Clujene, la standurile expoziţionale ale biroului Directorului Bibliotecii. Responsabil: Pr. drd. Iosif Floriştean, Directorul Bibliotecii.

Miercuri, 3 ianuarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit-o la Decanat pe Dr. Jurist Sonia Kupaș de la București.

*

Joi, 4 ianuarie 2024 Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit o delegaţie de cadre didactice de liceu din Italia.

*

Vineri, 5 ianuarie 2024, *Ajunul Bobotezei* Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat o înregistrare la studioul Video al Facultăţii, pe tema: *Sf. Ioan Botezătorul - justiţiar şi om mistic.* Invitată: Avocat dr. Sonia Stoica, Baroul București.

*

În data de 5 ianuarie 2024, a fost organizată masa rotundă online privitoare la secţiunea din *Calendarul Renaşterea* cuprinzând istoricul Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj-Napoca.

*

În 7 ianuarie 2024 a avut loc masă rotundă cu tema: „Poziţia Radioului Creştin-Ortodox „Renaşterea" în viaţa şi activitatea cadrelor didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi de la Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan". Coordonator: Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

*

Duminică, 7 ianuarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a avut o întâlnire la Decanat cu Doamna Av. Dr. Sonia Stoica din București.

*

Miercuri, 10 ianuarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia s-a întâlnit cu Domnul prof. univ. dr. Daniel David - Rectorul Universităţii, privitor la Programul Centenarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi cu Domnul Prorector prof. univ. dr. Corin Braga, privitor la specializarea „Restaurare icoană pe sticlă" de la facultatea noastră.

*

În data de 11 ianuarie 2024, profesorul Marius Balo, absolvent de Teologie, deţinut 8 ani într-o închisoare din China a susţinut conferinţa şi prezentarea de carte *Păturica roz. Întemniţat în China comunistă*, recent apărut la Editura Litera. A participat: P. S. Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

*

Joi, 11 ianuarie 2024, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut la Turda, conferinţa: *Ce mai spune Biblia omului de azi?* organizată de Protopopiatul Ortodox Turda.

*

Vineri, 12 ianuarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a avut o şedinţă la Decanat, cu Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, privitor la evenimentele organizate în anul centenarului instituţiei.

*

Sâmbătă, 13 ianuarie 2024 (Odovania praznicului Botezului Domnului), P. S. Teofil de Iberia, Arhiereul-vicar al Episcopiei Spaniei şi Portugaliei, absolvent al facultăţii clujene, promoţia 1996 a săvârşit la Paraclisul Facultăţii Vecernia cu Litie, rostind cuvântul de învăţătură: *Ce învăţăm legat de viaţa duhovnicească de la sărbătoarea Bobotezei?* şi apoi sfinţirea noului studio Radio-TV al Facultăţii de Teologie Ortodoxă.

*

Miercuri, 17 ianuarie 2024, în Aula „Ferdinand I" a Facultăţii de Istorie şi Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai" a avut loc prezentarea cărţii: *La Chiesa ortodossa romena in Italia. Per una geografia storico-religiosa* a d-nei Conf. univ. dr. Maria Chiara Giorda (Facultatea de Studii Umaniste, Universitatea Roma Tre), apărută la Roma în anul 2023. Au luat cuvântul: P. S. Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, Conf. univ. dr. Ana Maria Sima (Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universităţii „Babeş-Bolyai"), Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov.

*

Luni, 15 ianuarie 2024, în Aula Magna a Facultăţii a avut loc un Curs de Prim-Ajutor, oferit de specialiştii Inspectoratului pentru Situaţii de Urgenţă Cluj-Napoca. Cursul s-a adresează studenţilor, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor didactice, personalului administrativ, în vederea deprinderii manevrelor de resuscitare şi salvare a vieţii semenilor, în cazuri de urgenţă. Organizator: Dr. Alexandra-Felicia Coroian-Georgiu.

*

În data de 15 ianuarie 2024 s-a desfăşurat şedinţă festivă a Departamentului de Teologie Ortodoxă, prilejuită de intrarea în Anul Centenar; colectivul de cadre didactice al departamentului a adus mulţumiri directorului de departament, Pr. Prof. univ. dr. Ştefan Iloaie, care a condus departamentul vreme de 16 ani, 3 mandate în calitate de „director" şi unul în calitate de „cancelar". Decanul i-a înmânat, cu gratitudine placheta festivă a Campusului Teologic Ortodox „Episcop Nicolae Ivan". Moderator a fost decanul de vârstă al departamentului, Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu - Directorul Şcolii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran".

*

Joi, 18 ianuarie 2024, în Aula Magna a Facultăţii, Părintele Nicholas Saharov de la Mănăstirea „Sf. Ioan Botezătorul" din Essex a susţinut conferinţa *Comunicarea între fete şi băieţi în Biserica Ortodoxă. De ce le este teamă să vorbească?* Evenimentul a fost organizat de ASCOR Cluj-Napoca.

*

În seara zilei de 18 ianuarie 2024, la Muzeul Etnografic al Transilvaniei a fost lansată cartea: *Programul iconografic din bisericile de lemn maramureşene. Documnet istoric şi discurs teologic*, apărută la Editura Mega, teza de doctorat a d-nei Dumitriţa-Daniela Filip (absolventă a facultăţii noastre, specializarea Artă sacră). Au luat cuvântul: P. S. Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, Pr. conf. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Dr. Ioana Rustoiu (Muzeul Naţional al Unirii, Alba Iulia), Dr. Livia Ardelean (Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Cluj).

*

În 19 ianuarie 2024 a avut loc întrunirea Universităţii Vârstei a Treia, în Aula Magna a Facultăţii de Teologie Ortodoxă - cursuri de Teologie Biblică (Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea) şi meloterapie (Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu).

*

În perioada 19-20 ianuarie 2024 a avut loc la Suceava Simpozionul Naţional „Valori perene în creaţia Mitropolitului Bartolomeu (Valeriu) Anania", ediţia a XI-a. Au susţinut comunicări:

Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, *Bartolomeu Anania - anamneze*,

Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie, Teme morale ale Mitropolitului *Bartolomeu în notele subsidiare ale Bibliei Jubiliare a Sf. Sinod, 2011*.

*

Între 19-20 ianuarie 2024, studenţii specializării Artă Sacră, coordonaţi de Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu au vizitat expoziţia „Constantin Brâncuşi. Surse româneşti şi perspective universale" de la Muzeul Naţional de Artă din Timişoara. Proiectul Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca", având ca titlu *D'après Brancusi* cuprinde şi publicarea a câte unui eseu referitor la o lucrare (la alegere) din opera maestrului Brâncuşi şi interpretarea acesteia şi realizarea unei expoziţii în Galeria Itinerantă PunctForte, cu participarea studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor şi a invitaţilor Şcolii „Sf. Evanghelist Luca".

*

În seara zilei de 20 ianuarie 2024 a fost săvârşită Vecernia cu Litie la Paraclisul Facultăţii de Preasfinţitul Dr. Gherontie Hunedoreanul - Arhiereu-vicar al Episcopiei Devei şi Hunedoarei, „Doctor în Teologie" al facultăţii noastre care a rostit şi cuvântul de învăţătură intitulat: *Priorităţi în formarea studentului teolog*.

*

În ziua de 23 ianuarie 2024, decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă a reprezentat instituţia în Aula Magna „Mihai Ştefan" de la Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, la ceremonia decernării titlului de Profesor emerit doamnei Prof. univ. dr. abil. Maria Tofană,

soţia Părintelui Prof. univ. dr. dr. Stelian Tofană, fost decan al Facultăţii de Ştiinţe şi Tehnologia Alimentelor.

*

În data de 23 ianuarie 2024, la Muzeul Mitropoliei Clujului, au fost lansate două volume omagiale - unul realizat de intelectualii şi oamenii de cultură cu sensibilităţi religioase ai eparhiei cu prilejul împlinirii a 75 de ani de către întâi-stătătorul eparhiei noastre, intitulat: *Liturghie şi cultură. Perspective la timpul prezent*, prezentat de: P. S. Benedict Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, poetul şi diplomatul Horia Bădescu şi Conf. univ. dr. abil. Nicolae Turcan şi cel realizat de cadrele didactice ale Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi tipărit la Editura Presa Universitară Clujeană, cu titlul: *In Honorem, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani* (coord. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, Ierom. Drd. Grigorie Foltiş). Corpul didactic universitar teologic ortodox a oferit un coş de flori şi a adus mulţumiri pentru interesul special oferit şcolii noastre de-a lungul activităţii pastorale la Cluj-Napoca: construcţia Campusului Teologic Universitar Ortodox „Episcop Nicolae Ivan" şi implicarea, cu multă dăruire, în procesul de învăţământ.

*

Miercuri, 24 ianuarie 2024, Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei a împlinit vârsta de 75 de ani. Cu acest prilej, la Catedrala Mitropolitană, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a oficiat Sfânta Liturghie, împreună cu 6 ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. Din sobor au făcut parte clerici de la Centrul Eparhial, protopopii eparhiei, părinţi profesori de la cele două instituţii de învăţământ teologic din municipiu şi slujitori ai Catedralei Mitropolitane. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

*

În 25 ianuarie 2024 a fost lansată rubrica „Portret de student teolog" la Radio „Renaşterea", realizată de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia.

*

Joi, 25 ianuarie 2024, la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti a avut loc lansarea volumul omagial intitulat: *Exeget al dumnezeieştilor Scripturi, exeget al iubirii dumnezeieşti*, dedicat Pr. prof. univ. dr. Constantin Coman la împlinirea vârstei de 70 de ani, apărut la Editura Basilica din Bucureşti. Între invitaţi a fost Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

*

În 27 ianuarie 2024 a avut loc, în cadrul facultăţii, vizionarea filmului „Lista lui Schindler" (şi comentariul lui), cu prilejul Zilei Internaţionale de Comemorare a Victimelor Holocaustului.

*

În data de 28 ianuarie 2024 a avut loc lansarea volumului *Psihologie pastorală aplicată* având drept autori pe Conf. univ. dr. psiholog Maria Dorina Paşca de la Universitatea de Medicină şi Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „George Emil Palade" din Târgu Mureş şi Arhim. Prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

Luni, 29 ianuarie 2024, a avut loc şedinţa de constituire a noului consiliu al facultăţii. Membrii aleşi în data de 15 ianuarie 2024 sunt: Arhim. prof. univ. dr. Cristian (Teofil) Tia, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie, Pr. prof. univ.dr. Gabriel-Viorel Gârdan, Pr. conf. univ. dr. Cristian-Sebastian Sonea, Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif, Conf. univ. dr. Nicuşor Turcan, Pr. conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci, Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

Membrii Consiliului Departamentului de Teologie Ortodoxă, pentru mandatul 2024-2029 sunt: Pr. prof. univ.dr. Gabriel-Viorel Gârdan, Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif, Conf. univ. dr. Nicuşor Turcan, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

Director al departamentului a fost ales Pr. conf. univ. dr. Cristian-Sebastian Sonea.

Reprezentanţi ai facultăţii în Senatul Universităţii „Babeş-Bolyai" au fost desemnaţi: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Pr. prof. univ.dr. Gabriel-Viorel Gârdan.

*

În data de 29 ianuarie 2024 a avut loc decernarea premiilor excellentia ale Universităţii „Babeş-Bolyai" pe anul 2023.

Cadrelor didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă le-au foist decernate următoarele premii:

Premiul anual de excelenţă în cercetarea ştiinţifică - Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă,

Premiul anual de excelenţă didactică - Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa,

Premiul anual pentru serviciile inovative şi culturale către societate - Conf. univ. dr. Claudia Cosmina Trif.

*

În 29 ianuarie 2024: Lansarea de noi site-uri ortodoxe teologice clujene:

o site-ului Anuarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă , accesibil la adresa: https://anuarfto.reviste.ubbcluj.ro, (la meniul „Archive" sunt încărcate toate numerele în format pdf), în perspectiva indexării în CEEOL;

o lansarea site-ului nou al revistei Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia (creat pe serverele Universităţii „Babeş-Bolyai"), la adresa: https://stodn.reviste.ubbcluj.ro;

o Lansarea ultimului număr al revistei Diakrisis Yearbook of Theology and Philosophy, vol. 6 (2023), cu tema „Phenomenology and Theology", la adresa: https://diakrisis.reviste.ubbcluj.ro Coordonatori: Conf. univ. dr. abil. Nicolae Turcan şi Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa;

*

În aceeaşi zi, 29 ianuarie 2024, Pr. conf. univ. dr. Radu Preda a susţinut on line, conferinţa *„Lege & fărădelege". Perspectivele Teologiei sociale ortodoxe*.

*

În seara zilei de 29 ianuarie 2024 a avut loc, la Catedrala Mitropolitană, după Slujba Vecerniei Mari cu Litie, Concertul festiv în cinstea Sfinţilor Trei Ierarhi susţinut de Corul de Cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" din Cluj-Napoca: în program au fost următoarele lucrări: *Troparul Sfinţilor Trei Ierarhi* – Isidor Vorobchievici, *Pe Învăţătorii cei Mari* – Constantin Drăguşin, *Veniţi toţi* – Nicolae Lungu, *Luminânda Sfinţilor Trei Ierarhi* – Nicu Moldoveanu, *Prăznuieşte astăzi* – Nicu Moldoveanu, *Nu pricep, Curată* – Gheorghe Cucu (solist drd. Radu Micu), *Mioriţa* – Mircea Neagu. Evenimentul a avut loc în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, a profesorilor instituţiei de învăţământ teologic şi a numeroşi credincioşi clujeni. Concertul a fost transmis în direct pe frecvenţele Radio Renaşterea şi a fost prezentat de Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea.

*

În 30 ianuarie 2024 a fost săvârşită Sfânta Liturghie de Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Preasfinţitul Părinte Episcop-vicar conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, înconjuraţi de un sobor de preoţi profesori, cu prilejul hramului internaţional al învăţământului teologic ortodox, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca; Răspunsurile au fost date de Corul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu şi de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu şi de Corul Colegiului Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan".

La finalul slujbei, părintele decan Teofil Tia a amintit că anul acesta se împlinesc 100 de ani de învăţământ teologic ortodox universitar la Cluj-Napoca şi a făcut o scurtă trecere în revistă a realizărilor Facultăţii de Teologie Ortodoxă în spaţiul academic.

În aceeaşi zi a fost lansat Calendarului spiralat 2024 al facultăţii, conţinând evenimentele Centenarului.

*

În data de 31 ianuarie 2024 a avut loc întrunirea grupurilor vocale ale facultăţii coordonate de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu în vederea organizării concertelor Centenarului: Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie; Corul mixt „Oremus”; Grupul Vocal „Sotirios”; Grupul psaltic al Facultăţii de Teologie; Grupul psaltic „Sfânta Casiana”; Grup vocal tradiţional folcloric; Grupul cadrelor didactice junioare.

*

În data de 31 ianuarie 2024 au avut loc concursuri pentru ocuparea a două posturi didactice:

- profesor universitar la disciplinele: Biserica Ortodoxă Răsăriteană în dialog. Dialogul inter-religios şi inter-creştin contemporan; Misiologie ortodoxă I, III; Practică I. S-a înscris şi a promovat examenul: Pr. conf. univ. dr. Cristian-Sebastian Sonea, care în cadrul concursului a susţinut prelegerea cu titlul: *Secularizarea şi aspectele ei în comunităţile ortodoxe din România*. Comisia de concurs a fost formată din: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii, Pr. prof. univ. dr. David Pestroiu (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”, Universitatea din Bucureşti), Pr. prof. univ. dr. Aurel Pavel (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sf. Andrei Şaguna”, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu), Prof. univ. dr. Piotr Kopiec (Universitatea Catolică Ioan Paul II Lublin) şi Prof. univ. dr. Nagy Dorottya (Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam).

- lector universitar la disciplinele: Managementul serviciilor de sănătate; Teologie socială: introducere, metodologie, fundamente şi principii; Teologie socială: documente, atitudini şi tendinţe; Teologie socială: mijloace, teme şi probleme; Introducere în bioetică; Fundamentele bioeticii creştine. S-a înscris şi a promovat examenul: Pr. dr. Ioan-Tănase Chiş, care în cadrul concursului a susţinut prelegerea cu titlul: *Sacralitatea vieţii versus calitatea vieţii. O perspectivă ortodoxă asupra unei dezbateri bioetice*. Comisia de concurs a fost formată din: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii, Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş, Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi şi Lect. univ. dr. Gabriel-Alexandru Noje şi Conf. univ. dr. Nicuşor Turcan.

*

Miercuri, 31 ianuarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a vizitat Clinica „RoNeuro” de neurochirurgie şi s-a întâlnit cu Directorul Clinicii, medicul şi neurologul Prof. Dr. Dafin Mureşan.

*

În decursul lunii ianuarie 2024 au avut loc întrunirile următoarelor cercuri studenţeşti:

- 14 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Lectură, organizat de Pr. drd. Iosif Floriştean, directorul Bibliotecii şi studentul Alexandru Rus.

- 15 ianuarie 2024: Ziua Culturii Naţionale; Cercul Studenţesc de Lirică şi Interpretare Poetică. S-a analizat din punct de vedere teologic opera eminesciană. Responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean şi studentul Alexandru Rus.

- 17 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Tenis de Masă în vederea organizării Campionatului Studenţesc de Tenis închinat Centenarului. Responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean şi studentul Andrei Paşcu, laureatul campionatului din 2023.

- 21 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc al Şahiştilor Profesionişti, în cadrul Campionatului de Şah organizat cu prilejul Centenarului. Responsabil: Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş (vicecampion naţional la Şah Profesionist) şi studentul Cătălin Felecan.

- 22 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc al Radiofoniştilor Voluntari, cu participarea tuturor realizatorilor voluntari de rubrici la radio „Renaşterea". Responsabil: Drd. Laurenţiu Lucaci.

- 23 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc „Gardianul Editorial. Cartea săptămânii". Cercul urmăreşte semnalarea (în foyerul biroului Directorului Bibliotecii a apariţiilor de referinţă pentru domeniul teologic în mediul online sau în librării, pe întreg cuprinsul Centenarului. Responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean.

- 26 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Pictură „Dionisie din Furna" coordonat de Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean.

- 27 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Vechiul Testament „Steaua lui David"; Organizator: Drd. Bogdan Şopterean.

- 27 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Litografiere în laboratorul de prelucrare a lemnului de la demisolul facultăţii. Responsabil: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean.

- 28 ianuarie 2024: Cercul Studenţesc de Exersare în dialogul cu intelectualitatea. „Credinţa lucrătoare prin inteligenţă". Organizator: Pr. drd. Iosif Floriştean şi studentul Casian Butaş.

*

În data de 1 februarie 2024, la Uniunea Scriitorilor din România, filiala Cluj a avut loc lansarea volumului: *Eminescu - trepte ale devenirii* a Prof. univ. dr. Mircea Popa. Au prezentat: Prof. univ. dr. Ioan Taloş, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi poetul şi publicistul Vasile George Dâncu.

*

În cadrul „Serilor culturale" de la Muzeul Mitropoliei Clujului, joi, 1 februarie 2024, a fost organizat un eveniment cultural şi editorial prile-

juit de conferinţa „Adevăr şi convertire: Paul Kingsnorth", susţinută de Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, eveniment care se înscrie în ciclul de conferinţe „Editura Şcoala Ardeleană la 10 ani de la înfiinţare". De asemenea, a fost lansată cartea „Mai putem salva lumea? Confesiunile unui ecologist convertit la ortodoxie". Cartea a fost prezentată de Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi de editorul şi poetul Vasile George Dâncu, directorul Editurii Şcoala Ardeleană.

*

În aceeaşi zi, 1 februarie 2024 în Aula Magna a Facultăţii a avut loc lansarea cărţii: *După Dumnezeu. Morala şi bioetica într-o epocă secularizată* (Editura Doxologia, Iaşi, 2023) de Tristram Engelhardt, jr. Invitaţi au fost Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Pr. prof. univ. dr. abil. Ştefan Iloaie, Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan şi dr. Andrei Dîrlău (traducător). Moderatorul evenimentului a fost Lect. univ. dr. Gabriel Noje.

*

Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat, în perioada 1 februarie - 21 mai, a treia ediţia a concursului „Ortodoxia", destinat elevilor şi studenţilor pasionaţi de iconografie. Notele obţinute la concurs vor putea fi folosite pentru admiterea la programul de Artă Sacră oferit de instituţia de învăţământ superior. Tema aleasă anul acesta este „Re-Naşterea". Astfel, participanţii se vor putea înscrie la concurs cu: icoane pe lemn, sticlă şi pânză, precum şi cu studii anatomice, zoomorfe, natură statică, ornament şi miniatură. De asemenea, vor fi permise lucrările în mozaic şi vitraliile. Evaluarea lucrărilor va fi efectuată de specialişti de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca în perioada 20-21 mai, premierea participanţilor fiind programată în data de 25 mai. Lucrările vor fi expuse publicului în cadrul unei expoziţii, deschisă în perioada 20-31 mai la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

*

Sâmbătă, 3 februarie 2024, s-au desfăşurat, în Aula Magna a Facultăţii de Teologie Ortodoxă, lucrările Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, sub preşedinţia IPS Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, precedate de slujba de Te Deum săvârşită în paraclisul cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae" de PS Părinte Episcop-vicar conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

Au participat: Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia (membru cleric), Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta, Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău, Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea, Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci şi Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa (invitaţi).

Părintele decan a prezentat Adunării Eparhiale programul Centenarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă.

*

În data de 5 februarie 2024 a avut loc întâlnirea festivă a Domnului Prof. univ. dr. psiholog Daniel David - Rectorul Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca cu membrii Departamentului de Teologie din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, cu participarea Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Andrei.

*

În 6 februarie 2024, la Parohia „Sfânta Treime" din municipiul Cluj-Napoca, Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie a susţinut conferinţa: *Îngrijirea bolnavilor şi a vârstnicilor - misiune a Bisericii*.

*

În perioada 9-11 februarie 2024 a fost organizat Workshopul „Predarea pozitiv-creativă a Religiei, la ciclul gimnazial", program de formare continuă a cadrelor didactice care predau Religie în judeţul Vrancea". Responsabili: Pr. prof. univ. dr. abil. Ştefan Iloaie şi Dr. Teodora-Ilinca Mureşanu.

*

În data de 10 februarie 2024 a apărut şi a fost lansat numărul 4 al revistei studenţeşti „Itinerarii", închinat Centenarului facultăţii; coordonator Pr. drd. Grigorie Foltiş.

*

Sâmbătă, 10 februarie 2024, s-a desfăşurat, colocviul pentru obţinerea gradului didactic I la specializarea Religie ortodoxă, seria 2024-2026. Au participat 11 profesori din învăţământul preuniversitar, din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor, Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului şi Episcopia Caransebeşului. Aceştia vor pregăti lucrările metodico-ştiinţifice sub îndrumarea cadrelor didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă şi de la Facultatea de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai". Din comisia constituită pentru colocvi a făcut parte: Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci (preşedinte) şi Conf. univ. dr. Vasile Timiş.

*

În perioada 16-19 februarie 2024 a fost organizată la Osijek (Croaţia) conferinţa: *"See, I Am Making All Things New": Towards a Missiology of Hope*, organizată de Central and Eastern Association of Mission Studies. Au participat: Pr. prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu, Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa şi Lect. univ. dr. Gabriel Noje, iar studentul doctorand Andres Mauricio Rodriguez Quevedo a susţinut comunicarea: *Towards a Pastoral Care of Hope: Contributions of Orthodox Eschatology to the Renewal of Mission*.

*

Duminică, 18 februarie 2024, Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia a realizat la Radio „Renașterea” emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii” având drept invitat pe Pr. conf. univ dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu, titularul disciplinei Drept canonic.

*

În perioada 19-23 februarie 2024 a avut loc în oraşul Eisenach (Germania) a XVI-a sesiune de dialog teologic bilateral dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania. A participat Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

*

Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, prin Biroul pentru catehizarea tineretului, a organizat, în perioada 19-21 februarie 2024, cea de-a patra ediţie a Consfătuirii Catehetice dedicată preoţilor care desfăşoară activităţi cu tineretul, cu participarea Preasfinţitul Părinte Episcop Iustin. Marţi, 20 februarie 2024, a fost săvârşită Sfânta Liturghie la Schitul „Sfântul Arhidiacon Ștefan” Luna Şes, Protopopiatul Oaş, apoi în sala de conferinţe a Hotelului „Poezia” din Negreşti-Oaş, a avut loc conferinţa: *Cui predicăm? Scurt portret social-teologic al timpului nostru* susţinută de Pr. conf. univ. dr. Radu Preda. Cu acest prilej, Preasfinţitul Părinte Iustin i-a conferit cea mai înaltă distincţie culturală a eparhiei - Ordinul „Crucea Nicolae Steinhardt”.

*

În 26 februarie 2024 a fost publicat programul noii serii de conferinţe on-line „Historia Ecclesiastica” - direcţii actuale de cercetare în istoriografia bisericească. Coordonatorii: Pr. prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan şi Pr. lect. univ. dr. Bogdan-Paul Ivanov.

*

În 29 februarie 2024 s-a desfăşurat competiţia studenţească de public speaking religios „Prof. univ. Dr. Andrei Buzdug”. Organizator: Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci.

*

În decursul lunii februarie 2024 au avut loc întrunirile următoarelor cercuri studenţeşti:

- 6 februarie 2024: Cercul Studenţesc de „Pelerinaje şi Drumeţii Duhovniceşti” pentru alcătuirea programului de pelerinaje al facultăţii în anul centenar. Responsabil: Pr. drd. Iosif Floriştean - Directorul bibliotecii şi studentul Florea-Alexandru Pomohaci;
- 21 februarie 2024: Cercul Studenţesc de Studiu Biblic. Coordonator: Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;
- 23 februarie 2024: întrunirea (de final de semestru) a Cercurilor Studenţeşti de Prognoză Vocaţională şi Disciplină Duhovnicească, coordo-

nate de Duhovnicul Facultăţii: Pr. drd. Grigorie Foltiș cu studenţii Farcaş Ovidiu (pentru anul al IV-lea), Câmpean Corneliu (pentru anul al III-lea), Țermure Raul (pentru anul al II-lea), Prodan Tudor (pentru anul I), Moraru Mădălina și Sălvan Alexandra Mădălina (pentru specializarea „Artă Sacră", anii II și I).

*

În data de 1 martie 2024 s-a reînfiinţat Asociaţiei Studenţilor Teologi Ortodocşi Clujeni (ASTOC), având scop misionar și de susţinere a studenţilor cu resurse economice precare (a fost înfiinţată pe vremea episcopului Nicolae Ivan). Responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiș.

*

Vineri, 1 martie 2024 a avut loc întrunirea Universităţii Vârstei a Treia în Aula Mare: pictură, meloterapie, studiu biblic.

*

În perioada 2-5 martie 2024 a avut loc workshopul: *Ecumenical Approach Missiology today between Intercultural Theology and Global Christianity*, activitate organizată împreună cu Universitatea „Martin Luther" din Halle-Wittenberg adresată doctoranzilor de la Misiologie din cadrul Școlii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" şi a celor de la „Intercultural Theology and Global Christianity". Organizatori: Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, Prof. univ. dr. Stanislau Paulau (Universitatea „Martin Luther" din Halle-Wittenberg) și Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

*

Joi, 7 martie 2024, în cadrul serilor culturale la Muzeul Mitropoliei Clujului a fost organizat un eveniment intitulat: *Centenarul învăţământului teologic ortodox universitar clujean. File din istoria Eparhiei Clujului*. A fost lansat Calendarul Renașterea 2024 și volumul *În slujba cuvântului. Culegere de predici praznicale și duminicale* din opera Pr. prof. dr. Liviu Galaction Munteanu, ediţie îngrijită de Pr. dr. Lucian Greabu. Au luat cuvântul: ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, directorul Institutului de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române din Cluj-Napoca și Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

În seara zilei de 7 martie 2024, ASCOR Cluj-Napoca, a organizat în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *De ce sunt ortodox?* susţinută de Klaus Kenneth.

*

O seară de film dedicată femeii a avut loc în ziua de 8 martie 2024 (Zilua Internaţională a Femeii) în Aula Magna a facultăţii. Organizator a fost studentul Andrei Paşcu.

*

În seara zilei de luni, 11 martie 2024, în Aula Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava, la invitația ASCOR Suceava, Pr. conf. univ. dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu a susținut conferința: *Postul Paștilor - mijloc bisericesc pentru depășirea provocărilor vieții*. La finalul conferinței, i-a fost oferită cea mai înaltă distincție a eparhiei, „Crucea Bucovinei" din partea Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților.

*

Luni, 11 martie 2024, în ajunul prăznuirii Sfântului Grigorie Dialogul, Episcopul Romei, studenții teologi au vizionat, în Aula facultății, un material video despre Dumnezeiasca Liturghie care îi poartă numele. S-a avut în vedere rânduiala care se săvârșește în Vicariatul Antiohian de Rit Apusean din cadrul Arhiepiscopiei Creștin Ortodoxe Antiohiene a Americii de Nord, Patriarhia Ortodoxă Greacă a Antiohiei și a Întregului Orient, o Liturghie euharistică de tradiție occidentală, specifică ritului roman, care, sub ocrotirea Patriarhiei Antiohiei, se săvârșește în granițele canonice ale Bisericii Ortodoxe. Materialul video a fost realizat de studentul (nivel master) Marian Bota.

*

Joi, 14 martie 2024, PS Macarie, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord a săvârșit Sfânta Liturghie cu prilejul sărbătorii Sf. Benedict de Nursia în paraclsul facultății. Prezența Preasfinției Sale (absolvent al specializării Teologie pastorală în anul 2000) se înscrie în seria de evenimente prilejuite de Centenarul facultății. La sfârșitul slujbei studenții de la Artă Sacră i-au dăruit ierarhului invitat o icoană cu Sf. Benedict de Nursia, în amintirea acestei zile. Apoi, în Aula Facultății, Preasfinția Sa a împărtășit studenților experiențele avute ca student teolog clujean (nivel licență, master și doctorat), iar apoi a povestit despre misiunea în Scandinavia.

*

Joi, 14 martie 2024, la Palatul Culturii din Bistrița, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut conferința: *De ce tace Dumnezeu?* Evenimentul a fost organizat de Primăria municipiului Bistrița, sub egida „Ateneul de Bistrița".

*

În seara zilei de joi, 14 martie 2024, în Sala „Auditorium Maximum" a Universității „Babeș-Bolyai" a avut loc a XI-a ediție a Concertului de gală al Fundației „Mitropolitul Bartolomeu", susținut de Cvartetul Transilvan al Filarmonicii din Cluj-Napoca: Gabriel Croitoru - vioara I, Nicușor Silaghi - vioara a II-a, Marius Suărășan - violă și Vasile Jucan - violoncel. Prefața muzicală a fost susținută de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Școlii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran". Prof. univ. dr. Daniel-Ovidiu David, Rectorul Universității

„Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca a susținut o prelegere. În deschidere au vorbit IPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei și PS Episcop dr. Macarie al Europei de Nord. Moderatorul evenimentului a fost Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov, administratorul Fundației „Mitropolitul Bartolomeu".

*

În data de 15 martie 2024 a avut loc Workshop-ul internațional on-line „Impactul noilor tehnologii și a IA în viața religioasă din perspectiva disciplinelor teologice practice". Responsabil: Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci.

*

Sâmbătă, 16 martie 2024, Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi a fost invitatul emisiunii *Teologie și viață* la Radio „Trinitas".

*

Duminică, 17 martie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul Facultății și Pr. drd. Grigorie Foltiș, duhovnicul Facultății, au fost în dialog la Radio „Renașterea", în cadrul emisiunii *Ortodoxia - fântâna vieții* cu Lect. univ. dr. Eugen Băican de la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială a Universității „Babeș-Bolyai". Tema emisiunii: *Plăcerea și durerea din perspectiva științific-adictologică și religios-teologică*.

*

Miercuri, 20 martie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, a primit-o, la decanat, pe Doamna Prof. univ. dr. Violeta Puşcaşu de la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității „Dunărea de Jos" din Galați (licențiată și în Teologie Ortodoxă la această universitate) inițiatoare în România a programului național „Universitățile Vârstei a Treia", de la Universitatea „Dunărea de Jos" și au vizitat împreună cele trei galerii de artă ale facultății.

*

În seara zilei de joi, 21 martie 2024, la Centrul Cultural „Arta" din Dej în cadrul Proiectului Cultural *Familia și Societatea, ce ne spune Biblia?* organizat de Protopopiatul Ortodox Dej, în parteneriat cu Primăria Municipiului Dej, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut a VI-a dezbatere, intitulată *Spovedania - se mai practică azi?*

*

Vineri, 22 martie 2024, la Casa de Cultură a orașului Seini, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut conferința: *Dependențele - o robie? Drogurile și enigma lor!* Evenimentul a fost organizat de Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului Baia Mare și Primăria orașului Seini.

*

Sâmbătă, 23 martie 2024, la Casa de Cultură a orașului Tăuții Măgherăuș, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susținut conferința: *Tânărul de azi și drama unei duble suferințe* Evenimentul a fost organizat de Asociația

Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatului Baia Mare şi Primăria oraşului Tăuţii Măgherăuş.

*

La biserica studenţilor din Cluj-Napoca, cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae" şi „Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan", a fost organizată, în perioada 23 martie - 25 aprilie 2024, expoziţia: *Oglindiri prin artă şi credinţă*. Vernisajul a avut loc în 23 martie 2024. Au luat cuvântul: P. S. Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Arhid. lect. univ. dr. Bradu-Nicolae Bălan şi Pr. Ciprian Negreanu (curatorul expoziţiei).

*

Duminică, 24 martie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a oficiat Sfânta Liturghie la biserica Mânăstirii Nicula, în cadrul programului „Marea Lavră a Niculei şi Conferinţele Duminicale academice din Postul Mare". A rostit meditaţia: *Cât de des Îl simt eu pe Dumnezeu? Mic discurs despre realităţile adânci ale vieţii* şi s-a întâlnit cu Părintele Stareţ, arhim. Nicolae Moldovan.

*

În seara zilei de luni, 25 martie 2024, la Căminul Cultural din localitatea Sârbi-Fărcaşa, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut conferinţa: *Cum Îl percep eu azi pe Dumnezeu? Ce ne spune cuvântul Bibliei?* Evenimentul a fost organizat de Asociaţiile Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatele Baia Mare şi Chioar, Primăria comunei Fărcaşa şi Parohia Ortodoxă Sârbii Fărcaşei.

*

Marţi, 26 martie 2024, în Sala „Ion Heliade Rădulescu" a Bibliotecii Academiei Române, a fost lansat volumul *Iuliu Maniu şi Năsăudul*, apărut la Editura Şcoala Ardeleană din Cluj-Napoca, ce-l are ca autor pe Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta.

*

În seara zilei de miercuri, 27 martie 2024, la Muzeul Mitropoliei Clujului a avut loc lansarea cărţii: *Libertatea Duhului şi sclavia modernă* a Pr. drd. Claudiu Melean. Au vorbit: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă şi Prof. univ. dr. Adrian Opre, decanul Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei a Universităţii „Babeş-Bolyai".

*

Joi, 28 martie 2024, Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a susţinut în Sala de Festivităţi a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Craiova conferinţa cu titlul: *Trepte de noi înţelesuri împreună cu Sfântul Ioan Scărarul*.

*

Joi, 28 martie 2024 a avut loc prelegerea cu titlul: *Biserica şi Mişcarea Legionară din România (1927-1941). Impactul teologic al unui fenomen poli-*

tico-religios. O analiză din perspectiva teologiei misiunii susţinută de studentul-doctorand Gheorghe Iustinian Creţu. Evenimentul a avut ca scop diseminarea rezultatelor parţiale ale cercetării realizate sub egida Centrul Academic de Cercetare Avansată „Ethics and Sacred Music", unul din cele 6 Centre de Ştiinţă din cadrul proiectului „Reţeaua Academică de cercetare de execelenţă STAR-UBB (STAR-UBB-N)" coordonat de Institutul de Studii Avansate în Ştiinţă şi Tehnologie STAR-UBB, din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai". La conferinţa a participat Prof. univ. dr. Lukács Olga, decanul Facultăţii de Teologie Reformată şi Muzică şi Coordonatorul Centrului „Ethics and Sacred Music" şi mai mulţi studenţi şi doctoranzi ai Facultăţii de Teologie Ortodoxă.

*

În seara zilei de joi, 28 martie 2024, Pr. prof. univ. dr. Vasile Mihoc a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Despre înşelare în viaţa spirituală a tinerilor* în cadrul unei seri duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca.

*

În perioada 28 martie - 10 mai 2024, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a participat la ciclul de conferinţe: *The Universe of the Bible and Challenges of today s Man*, în Statele Unite ale Americii şi Canda, la invitaţia Mitropoliei Ortodoxe Române a celor Două Americi.

*

Vineri, 29 martie 2024, a avut loc la Muzeul Cărţii şi Exilului Românesc de la Craiova lansarea cărţii *Năvalnicii Împărăţiei. Personalităţi ale Vechiului Testament în căutarea lui Dumnezeu* a Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul. Invitaţi au fost: Pr. lect. univ. dr. Mihai Ciurea, Pr. lect. univ. dr. Lucian Bot şi Pr. lect. univ. dr. Ion Reşceanu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova şi istoricul Lucian Dindirică, directorul Bibliotecii Judeţene „Alexandru şi Aristiţa Aman" Dolj.

*

În perioada 28-29 martie 2024, s-a desfăşurat cea de-a II-a ediţie a Simpozionului şi concursului interjudeţean de cultură religioasă: *Bartolomeu Valeriu Anania. Vocea din agora cetăţii* organizat de Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan" din Cluj-Napoca. A participat şi a luat cuvântul Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov.

*

Sâmbătă, 30 martie 2024 Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat o delegaţie din Italia condusă de Pr. dr. Liviu Gheorghe Verzea - Protopopul ortodox român de Padova şi Triveneto, sosită în România cu prilejul Paştelui catolic. De asemenea, a vizitat cu delegaţia din Italia, o seamă de muzee şi obiective turistice clujene.

*

În perioada 18 - 24 martie 2024 a avut loc la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca prima săptămână duhovnicească a Postului Mare.

Duminică, 17 martie 2024 a fost săvârşită *Vecernia* şi *Pavecerniţa Mică*, cu ritualul iertării, la Catedrala Mitropolitană urmată de programul catehetic: *O seară cu Domnul Hristos şi Preasfânta Sa Maică*, Părintele Mitropolit a ţinut un cuvânt de învăţătură intiulat: *Răstignirea duhovnicească*.

Luni, 18 martie 2024, a fost săvârşită Utrenia, la Paraclisul Facultăţii, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, Pavecerniţa Mare, în cadrul căreia s-a citit prima parte a Canonului cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. A slujit ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi a rostit un cuvânt de învăţătură.

Marţi, 19 martie 2024, a fost săvârşită Utrenia, la Paraclisul Facultăţii, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, Pavecerniţa Mare şi s-a citit a doua parte a Canonului cel Mare. A slujit Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi a rostit un cuvânt de învăţătură.

Miercuri, 20 martie 2024, a fost săvârşită Utrenia, la Paraclisul Facultăţii, iar seara, la Catedrala Mitropolitană, Pavecerniţa Mare şi s-a citit a treia parte a Canonului cel Mare. A predicat Pr. Doru-Vasile Gârboan (Parohia „Ortelec" din Zalău).

Joi, 21 martie 2024, a fost săvârşită Utrenia, la Paraclisul Facultăţii, iar seara, Pavecerniţa Mare şi s-a citit ultima parte a Canonului cel Mare. A slujit ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, ca invitat al ASCOR, şi a rostit un cuvânt de învăţătură. În continuare, a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa cu titlul: *Rugăciunea ţine lumea*.

Vineri, 22 martie 2024, a fost săvârşită la Paraclisul Facultăţii, Sfânta Liturghie a Darurilor mai înainte Sfinţite (începând ora 14,00).

Sâmbătă, 23 martie 2024, a fost săvârşită la Catedrala Mitropolitană slujba Privegherii.

Duminică, 24 martie 2024 au fost săvârşite Ceasurile I, III şi VI, Acatistul Mântuitorului Iisus Hristos, apoi Sfânta Liturghie a Sf. Vasile cel Mare, iar seara Vecernia Mare cu Litie cu prilejul Praznicului Bunei-Vestiri (Hramul Mitropoliei Clujului, Maramureşului şi Sălajului) Catedrala Mitropolitană. A slujit ÎPS Părinte Mitropolit ANDREI în sobor de arhierei, preoţi şi diaconi.

La slujba Pavecerniţei Mari, au fost împreună în rugăciune slujitori ai Catedralei, părinţii profesori, studenţi şi elevi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă şi de la Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan" din municipiu, precum şi numeroşi credincioşi. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, dirijat de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

*

În decursul lunii martie 2024 au avut loc întrunirile următoarelor cercuri studenţeşti:

- 22 martie 2024: Cercul Studenţesc „Farmecul muzeelor clujene" a organizat vizitarea cu ghid specializat a muzeelor din Cluj-Napoca. Responsabil: Pr. prof. dr. Ionuţ Hens;

- 26 martie 2024: Cercul Studenţesc de Studiu Biblic. Coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea.

- 27 martie 2024: Cercul Studenţesc „Baladă pentru Basarabia", spectacol studenţesc şi vizionare de film cu prilejul împlinirii a 106 ani de la Unirea Basarabiei cu România; Aula Mare a facultăţii; responsabil: Drd. Andrei Popa.

*

Luni, 1 aprilie 2024, la Book Corner „Librarium" din Cluj-Napoca a fost lansată cartea apărută la Editura Polirom: *Între două lumi. Monahismul ortodox şi modernitatea* a Dr. Mirel Bănică (cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie a Religiilor din cadrul Academiei Române). Au vorbit: Prof. univ. dr. Aurel Codoban, Lect. univ. dr. Vasile Cătălin Bobb şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

*

În perioada 1-4 aprilie 2024, la Mânăstirea Nicula au fost organizate de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului cursuri de îndrumare duhovnicească pentru preoţii din jud. Cluj (seria a XIX-a). Au susţinut prelegeri: Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii şi Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea.

*

Grupul de Iniţiativă Basarabeană şi Facultatea de Teologie Ortodoxă a organizat în seara zilei de 2 aprilie 2024 în Aula Magna a facultăţii reprezentaţia piesei de teatru *Testamentul* de Gheorghe Ursachi, regizată şi adaptată de studenţii basarabeni din Cluj-Napoca.

*

Între 3 şi 24 aprilie 2024 s-a desfăşurat proiectul individual cu titlul „Respiro", din cadrul proiectului generic „DIDACTIC A-suport de curs universitar"; dezbatere teoretică şi vizuală de Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu. Invitat de onoare: Conf. univ. dr. Eugen Savinescu, Rectorul Universităţii de Artă şi Design din Cluj-Napoca. Curator: Dan Breaz, critic de artă al Muzeului de Artă din Cluj-Napoca, dr. Lia Drăgoi, critic de artă.

*

În 4 aprilie 2024 a avut loc o Seară dedicată profesorilor fostei Academii Teologice, mărturisitori în temniţele comuniste: Liviu Galaction Munteanu, Florea Mureşanu şi Ioan Bunea. Coordonator: Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran".

*

Joi, 4 aprilie 2024, Protopopiatul Ortodox Beclean şi Cercul preoţesc Beclean a organizat o seară duhovnicească la biserica „Sfântul Apostol Andrei" din oraş. Invitat a fost Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, prodecanul facultăţii, care a susţinut prelegerea: *Lumea duhovnicească a Sfântului Cuvios Sofronie Saharov*.

*

Muzeul Mitropoliei Clujului organizat, în data de 4 aprilie 2024, în cadrul unei seri culturale, lansarea volumului *Iconostasul în Transilvania. Istorie, Artă şi Teologie. (cca. 1400-1650)* al Protos. Siluan (Sergiu Petru) Timbuş, stareţul Mânăstirii Cheile Turzii, recent apărut la Editura Mega. Au luat cuvântul Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău şi Dr. Ciprian Firea (cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie a Artei din cadrul Academiei Române - filiala Cluj-Napoca).

*

În seara zilei de joi, 4 aprilie 2024, Pr. prof. univ. dr. Constantin Coman (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" a Universităţii din Bucureşti) a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Ispita blocării în discurs* în cadrul unei seri duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca.

*

Vineri, 5 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia o primeşte la Decanat pe doamna prof. emerit conf. univ. dr. psiholog Dorina Maria Paşca de la Universitatea de Medicină şi Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „Emil Palade" din Târgu Mureş.

*

Vineri, 5 aprilie 2024, a avut loc întrunirea Universităţii Vârstei a Treia în Aula Magna a facultăţii: pictură, istorie, studiu biblic. Responsabil: Pr. drd. Iosif Floriştean, directorul Bibliotecii.

*

În zilele de 5 şi 6 aprilie 2024 a avut loc la Oradea în organizarea Facultăţii de Teologie Greco-catolică a Universităţii „Babeş-Bolyai" şi Institutul Evanghelic de Studii Religioase conferinţa internaţională de Filosofia Religiilor şi Apologetică: *Navigating Cross (Roads). Reimagining Christian Apologetics in Public Discourse*.

Au susţinut comunicări:

- Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea: *Navigating Tradition and Digital Innovation: The Role of Orthodox Missiology in the Age of Technology*,

- Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi: *The Diary of Happiness" as a Form of Literary Apologetics*.

*

Sâmbătă, 6 aprilie 2024, P. S. conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a participat la Simpozionul medical: „Medicină pentru trup şi suflet", organizat la Mânăstirea Oaşa (jud. Alba).

*

Parohia Schwabach a găzduit sâmbătă, 6 aprilie 2024, Conferinţa de primăvară a clericilor din Protopopiatul Bavariei de Nord (Mitropoliei Ortodoxe Române a Germaniei, Europei Centrale şi de Nord). Pr. conf. univ. dr. Patriciu Vlaicu a susţinut două prelegeri: *Familia preotului şi diaconului în diaspora, organizarea vieţii între familie, slujire şi serviciu*, respectiv *Importanţa Tradiţiei canonice pentru slujirea Sfintelor Taine: Dumnezeiasca Liturghie, Taina Botezului şi Taina Cununiei*.

*

În perioada 5-6 aprilie 2024, s-a desfăşurat cea de-a X-a ediţie a Simpozionului Naţional de Martirologie cu tema: *Memorie şi rezistenţă. Ipostaze ale represiunii politice în România contemporană*, organizat de Arhiepiscopia Alba Iuliei, Muzeul Naţional al Unirii, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia şi Consiliul Judeţean Alba, în parteneriat cu Mănăstirea „Sfânta Cruce" de la Aiud. Au susţinut prelegeri: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu: *Scriitoarea Eugenia Mureşanu Adams şi revista Viaşţa ilustrată* şi studentul-doctorand Călin-Emilian Cira: *Nicolae Steinhardt despre preoţi mărturisitori ai credinţei în perioada comunistă*.

*

În după amiaza zilei de duminică, 7 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a susţinut conferinţa „Demnitatea suferinţei" la biserica „Sf. Ierarh Alexandru" din Cluj-Napoca, unde se adună organizaţia ortodoxă „Oastea Domnului".

*

Duminică, 7 aprilie 2024, la emisiunea „Ortodoxia fântâna vieţii" de la Radio Reneaşterea realizatorul acestei ediţii, studentul-doctorand Mihai Nevodar l-a avut invitat pe Lect. univ. dr. Gabriel-Alexandru Noje.

*

În perioada 8-11 aprilie 2024, la Mânăstirea Parva-Rebra au fost organizate de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului cursuri de îndrumare duhovnicească pentru preoţii din jud. Bistriţa-Năsăud (seria a XIX-a). Au susţinut prelegeri: Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii şi Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea.

*

În perioada 9-10 aprilie 2024, Înaltpresfinţitul Părinte Calinic, Arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului a fost invitatul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. În data de 9 aprilie 2024 a avut loc lansarea

volumului Înaltpreasfinţitei Sale: *Az idönek is idö kell* (Toată vremea-şi are vreme) la Facultatea de Teologie Reformată şi Muzică. (Toată vremea-şi are vreme). Au luat cuvântul: Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Înaltpreasfinţitul Părinte Calinic, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia - decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi Prof. univ. dr. Lukács Olga - decanul Facultăţii de Teologie Reformată şi Muzică, Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea şi traducătorul cărţii pr. Rafail Lukács. La finalul evenimentului, din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi a Facultăţii de Teologie Reformată şi Muzică, în semn de preţuire şi recunoştinţă, Părintele Arhiepiscop Calinic Argeşeanul a primit o „Diplomă de înaltă cinstire".

Miercuri, 10 aprilie 2024, în Aula Magna a Facultăţii a avut loc lansarea volumului *Frate Calinic...Ioan Alexandru către Calinic Argeşeanul. Viaţa din carţi, scrisori şi dosare secrete*. Au prezentat volumul: Preasfinţitul Părinte Episcop Vicar conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Pr. Ioan Pintea - directorul Bibliotecii Judeţene „George Coşbuc" Bistriţa-Năsăud şi dl. Adrian Alui Gheorghe - îngrijitorul ediţiei. Lansarea a fi moderată de Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

În aceeaşi zi, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop Calinic a asistat la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite săvârşită de către Preasfinţitul Părinte conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul în Paraclisul Facultăţii şi a fost primit la Decanat de Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

Joi, 11 aprilie 2024, Protopopiatul Ortodox Beclean şi Cercul preoţesc Beclean a organizat o seară duhovnicească la biserica „Sfântul Apostol Andrei" din oraş. Invitat a fost Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, care a susţinut prelegerea: *Viaţa noastră - între pruncie spirituală şi maturitate în Hristos*.

*

În seara zilei de joi, 11 aprilie 2024, Pr. prof. univ. dr. Dorin Opriş (Facultatea de Istorie, Litere şi Ştiinţe ale Educaţiei a Universităţii „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia) a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Sfinţenie şi mărturisire în lumea de azi. Cuviosul Gherontie cel nebun pentru Hristos* în cadrul unei seri duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca.

*

Sâmbătă, 13 aprilie 2024, Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei a oficiat Sfânta Liturghie, înconjurat de un sobor de clerici la Mânăstirea Dobric. Apoi, în sala de conferinţe „Episcop Nicolae Ivan" din cadrul aşezământului monahal, a fost lansat volumul aniversar: *Maica Veronica, un om care a scris şi scrie istorie*, apărut la Editura Mega din Cluj-Napoca. Au luat cuvântul şi au prezentat volumul: Părintele Mitropolit Andrei, Arhim. prof. univ. dr.

Teofil Tia, dl. Ioan Zăgrean, subprefect al judeţului Bistriţa-Năsăud şi jurnalistul şi scriitorul Menuţ Maximinian.

*

Miercuri, 17 aprilie 2024, Pr. drd. Grigorie Foltiş, duhovnicul facultăţii a susţinut comunicarea: *Viziunea asupra adicţiei în scrierile Sf. Ioan Scărarul* în cadrul conferinţei mutidisciplinare adicţii: *Modele actuale de recuperare din adicţii* organizată de Universitatea „Babeş-Bolyai", Centrul de Filosofie Aplicată şi Asociaţia pentru Recuperare şi Consiliere în Adicţii şi Dependenţe.

*

În data de 18 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat o delegaţie din străinătate compusă din Rt. Rev. Dr. Jered Kalimba, bishop and Legal Representative of EAR Shyogwe Diocese (Anglican Church of Rwanda) şi dr. Theol. Dieter Brandes (Präs. Lionsclub Schwenningen), delegaţie însoţită de doamna decan al Facultăţii de Teologie Reformată din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, Prof. univ dr. abil. Lukács Olga.

*

Joi, 18 aprilie 2024, Protopopiatul Ortodox Beclean şi Cercul preoţesc Beclean a organizat o nouă seară duhovnicească la biserica „Sfântul Apostol Andrei" din oraş. Invitat a fost Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, directorul Departamentului de Teologie Ortodoxă, care a susţinut prelegerea: *Lumina discernământului şi ancorarea nădejdii în devenirea duhovnicească*.

*

În seara zilei de joi, 18 aprilie 2024, Pr. prof. univ. dr. Vasile Vlad (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Ilarion V. Felea" a Universităţii „Aurel Vlaicu" din Arad) a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Îmbrăcămintea - de la cultura trupului la sensurile duhovniceşti* în cadrul unei seri duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca.

*

Vineri, 19 aprilie 2024, a avut loc, la Catedrala Mitropolitană, tunderea în monahism a rasoforului Pr. drd. Grigorie Foltiş, duhovnicul facultăţii, naş de călugărie fiindu-i P. S. Teofil de Iberia, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei şi Portugaliei, precum şi a rasoforului Pr. drd. Iosif Floriştean, bibliotecar al facultăţii, naş de călugărie fiindu-i Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia.

*

Miercuri, 17 aprilie 2024 şi vineri, 19 aprilie 2024, la Slujba Deniei Canonului celui Mare, respectiv Deniei Acatistului, săvârşite la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca de ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, răspunsurile au fost date de corul facultăţii.

*

Sâmbătă, 20 aprilie 2024, s-a desfăşurat Pelerinajul Tinerilor pe Jos de la Iclod la Mănăstirea Nicula, ediţia a XIV-a, organizat de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan" din Cluj-Napoca Asociaţia Studenţilor Creştin Ortodocşi Români (ASCOR) - filiala Cluj-Napoca, Asociaţia Tinerilor Creştini Ortodocşi Români (ATCOR) Cluj, Liga Studenţilor Cluj, Asociaţia „Prietenii Bisericii Studenţilor" din Cluj-Napoca, Asociaţia Elevilor din Cluj, Asociaţia Tinerilor Creştini Ortodocşi Gherla şi Liga Tinerilor Creştini Ortodocşi din Dej şi Beclean. Au participat aproximativ 1000 de tineri, clerici şi credincioşi de toate vârstele, în frunte cu Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului Feleacului şi Clujului.

*

În data de 24 aprilie 2024, a avut loc un Concert de cântări din perioada Triodului în Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă. Au evoluat: 1. Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă; 2. Corala mixtă „Oremus"; 3. Grupul Vocal „Sotirios"; 4. Grupul psaltic al Facultăţii de Teologie Ortodoxă; 5. Grupul Psaltic „Sfânta Casiana". 6. Grupul Vocal „Sf. Sava" 7. Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica". Coordonator: Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

*

În perioada 24-28 aprilie 2024 a avut loc la Cluj-Napoca Târgul de Carte „Gaudeamus", ediţia a XXIII-a, organizat de Radio România. În cadrul acestei manifestări au fost lansate cărţile:

- miercuri 24 aprilie 2024, Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş, *Poemele infinitului* şi Mihail Turcan (student nivel master): *Heidegger şi pariul Nimicului. Întrebarea fundamental a metafizicii în prelegerea: Ce este metafizica?* apărute la Editura Eikon. Au vorbit: scriitorul şi filosoful Dr. Vianu Mureşan, Valentin Ajder (directorul editurii) şi autorii.

- joi, 25 aprilie 2024, Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa, *Părintele Dumitru Stăniloae şi traducerea Filocaliei greceşti. Surse, colaboratori şi receptare*, apărută recent la Editura Renaşterea. Au luat cuvântul: ÎPS Pr. prof. univ. dr. Andrei Andreicuţ, Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, dl. cercetător Adrian Nicolae Petcu şi autorul.

*

Joi, 25 aprilie 2024, Protopopiatul Ortodox Beclean şi Cercul preoţesc Beclean a organizat o nouă seară duhovnicească la biserica „Sfântul Apostol Andrei" din oraş. Invitat a fost Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, care a susţinut prelegerea: *Demnitatea suferinţei în viaţa creştinului de astăzi. Viaţa duhovnicească şi prezenţa lui Dumnezeu acolo unde se suferă*.

*

În seara zilei de joi, 25 aprilie 2024, Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş a susţinut în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Au pierdut tinerii harul?* în cadrul unei seri duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca.

*

În zilele de 25 şi 26 aprilie 2024 Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Craiova a organizat *Simpozionul Naţional Studenţesc,* ediţia a XVI-a.

Au susţinut comunicări:

- Raul Dănuţ Anton, *Adicţia din perspectiva antropologiei ortodoxe*, coordinator Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia,

- Cătălin Ştefan, *Hristos Tămăduitorul în imnografia Sfântul Efrem Sirul*, coordonator Diac. lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa,

- Alexandru Rus, *Impactul pozitiv al comunităţii în tratarea bolilor: pledoarie împotriva singurătăţii*, coordonator Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia,

- Cornelia Todirică, *Sfântul Mare Mucenic Pantelimon în iconografie*, coordonator Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean,

- Marian Bota, *Biserica, în căutarea sănătăţii. Sacramentarul Gelasian*, coordonator Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea,

- Denisa-Alexandra Dula, *Reprezentările iconografice ale Sfinţilor doctori fără de arginţi Cosma şi Damian*, coordonator Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean.

*

Vineri, 26 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a făcut parte din comisia de abilitare a Arhim. conf. univ. dr. Vasile Miron de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Ovidius" din Constanţa (specialist în Teologie liturgică şi pastorală) care a susţinut teza cu titlul: *Rolul Teologiei liturgice şi pastorale în formarea slujitorului bisericesc şi a păstorului de suflete*.

*

În 26 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat rubrica „Elogiu senectuţii" la studiul Radio-TV al facultăţii.

*

În cadrul programului „Şcola altfel" un grup de elevi de la Şcoala Gimnazială „Ion Agârbiceanu" din Cluj-Napoca a vizitat vineri, 26 aprilie 2024, facultatea şi expoziţia de icoane. Au fost primiţi de părintele decan, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, iar Prof. univ. dr. abil. Marcel Gheorghe Muntean a susţinut o prelegere.

*

Duminică, 28 aprilie 2024, Protopopiatul Ortodox Beclean şi Cercul preoţesc Beclean a organizat ultima seară duhovnicească din Postul cel Mare la biserica „Sfântul Apostol Andrei" din oraş. Invitat a fost PS Părinte Conf.

univ. dr. Benedict Bistrițeanul, care a susţinut prelegerea: *Evanghelia nu lucrează*.

*

Marţi, 30 aprilie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia l-a primit la Decanat pe domnul pastor prof. univ. dr. habil. Ciprian-Flavius Terinte de la Institutul Teologic Penticostal din Bucureşti.

*

În urma concursului pentru selectarea decanilor din 16 aprilie 2024, Acad. Prof. univ. dr. Daniel David, rectorul Universităţii „Babeş-Bolyai", l-a desemnat pe Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia pentru un nou mandate la conducerea facultăţii, pentru perioada 2024-2029. În data de 29 aprilie 2024, Consiliului Facultăţii l-a reconfirmat în funcţia de prodecan pe Pr. conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru.

*

În Duminicile Postului Mare, studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, însoţiţi de cadre didactice au continuat activitatea misionară ce constă în cântarea la strană şi oferirea răspunsurilor la Sf. Liturghie, rostirea unui cuvânt de învăţătură şi discuţii cu preoţii şi cu credincioşii din parohiile Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, după următorul program:

Duminică, 24 martie 2024 Parohia Lechinţa (protopopiatul Bistriţa) - Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu,

Duminică, 31 martie 2024 Parohia Coplean (protopopiatul Dej) - Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa.

Duminică, 7 aprilie 2024 Parohia Tureac (protopopiatul Bistriţa) - Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia şi Ierom. drd. Grigorie Foltiș,

Duminică, 14 aprilie 2024 Parohia „Sfântul Vasile cel Mare" Cluj-Napoca (protopopiatul Cluj II) - Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi,

Duminică, 21 aprilie 2024 Mânăstirea „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe" Dej (protopopiatul Dej) - Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov.

*

În cursul lunii aprilie 2024 au s-au desfăşurat Conferinţele preoţeşti semestriale din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului în protopopiatele următoare: Dej (1 aprilie 2024), Năsăud (2 aprilie 2024), Turda (9 aprilie 2024), Huedin (11 aprilie 2024), Gherla (15 aprilie 2024), Beclean (16 aprilie 2024). Invitatul permanent al conferinţelor organizate în contextul proclamării acestuia ca „An omagial al pastoraţiei şi îngrijirii bolnavilor" şi „Anul comemorativ al tuturor Sfinţilor tămăduitori fără de arginţi", Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, a susţinut o prelegere despre sfinţii doctori tămăduitori fără de arginţi.

*

În decursul lunii aprilie 2024 au avut loc întrunirile următoarelor cercuri studenţeşti:

- 2 aprilie 2024: Cercul Studenţesc de Ouă încondeiate şi ornamente de Paşti. Responsabil: Pr. drd. Iosif Floriştean şi Raul Butaş;

- 6 aprilie 2024: Cercul Studenţesc de Apologetică şi Sectologie. Responsabil: Drd. Radu Micu şi masterandul Mihai Bota;

- 10 aprilie 2024: întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic. Coordonator: Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea.

*

Joi, 9 mai 2024, un grup de studenţi si masteranzi de la câteva universităţi din Germania: Tűbingen, Heidelberg, Jena, Leipzig ş. a., însoţiţi de consilierul bisericesc Hans-Joachim Janus de la Episcopia Evanghelică din Stuttgart a vizitat Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Vizita lor face parte dintr-un proiect de colaborare dintre aceste Universităţi, facultatea noastră şi Departamentul de Teologie Protestantă a Universităţii „Lucian Blaga" din Sibiu, unde ei studiază pentru un semestru tema ecumenismului. De această colaborare este responsabil Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie.

*

În perioada 10-11 mai 2024, în sala „Emil Bran" din oraşul Dragomireşti (jud. Maramureş), a avut loc Simpozionul naţional: *Veghetori la obârşii*, ediţia a VIII-a, cu tema: *Şcoală şi cultură naţională la Dragomireşti şi în Ţara Maramureşului*, organizat de Centrul de Cercetări teologio-Filosofie al Obiceiurilor Populare Româneşti din Maramureş. Au participat cu comunicări:

Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă: *Biserica, cultura, educaţie şi unitate naţională: obârşii: mânăstiri şi manuscrise - Maramureşul milenar,*

Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău, *Ieudeanul Petre Bilţ - reprezentant de seamă al şcolii româneşti de pe Valea Izei,*

Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea, *Şcoala Liturghiei. Funcţia pedagogică a cultului liturgic reflectată în cultura naţională a Maramureşului.*

Părinţii profesori au slujit Sfânta Liturghie la Mânăstirea cu hramul „Sf. Ilie" din Dragomireşti, iar Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău a rostit cuvântul de învăţătură. Cu un cuvânt de salut a fost prezent şi Acad. prof. univ. dr. Doru Pamfil, preşedinte al Filialei Cluj a Academiei Române.

A fost vernisată expoziţia de fotografii: *Maramureşul. Călătorie în trecutul apropiat*. Fotograf Dan Dinescu. A prezentat Dr. Ana Bârcă, istoric de Artă şi etnolog şi au fost lansate două volume: *Dragomireştii Maramureşului. Secvenţe şi personalităţi din istoria unei aşezări nobiliare de pe Valea Izei,* cuprinzând lucrările Simpozionul naţional: *Veghetori la obârşii*, ediţia a VII-a, prezentat de Lect. univ. dr. Ilie Gherheş (conţine studiul Arhim. lect.

univ. dr. Simeon Pintea *Zugravii de icoane și biserici din familia Plohod de Dragomirești*) și Dr. Dumitrița-Daniela Filip, *Contribuții la biografia zugravilor Gheorghe și Ioan Plohod* prezentat de Dr. Livia Ardelean de la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj.

*

Invitatul ediției din Duminica a II-a după Paști a emisiunea *#EvangheliеȘiViață* de la Radio Trinitas a fost Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi.

*

Sâmbătă, 13 mai 2024, a avut loc a XI-a gală a Premiilor „Excellentia", un eveniment al Consiliului Studenților din Universitatea „Babeș-Bolyai". Facultatea de Teologie Ortodoxă i-a avut ca laureați pe Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu și drd. Denis-Doru Sălăjan.

*

În zilele de 13 și 14 mai 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae" a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași a organizat Simpozionul Internațional „Studia Theologica Doctoralia".

Au susținut comunicări:

- Pr. drd. Alin Vraja: *Ocupațiile slujitorilor lui Dumnezeu din Vechiul Testament și eventualele aspecte care ar putea inspira activitățile complementare ale clerului din zilele noastre.*

- Drd. Mirel Găluşcă: *Războiul ca judecată divină în Vechiul Testament. Cazul canaaniților.*

*

În perioada 13-15 mai 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia a organizat Simpozionul Internațional de Știință, Teologie și Artă (ISSTA 2024), derulat sub genericul *Teologie și Medicină. Dimensiunea bioetică și terapeutică a credinței și a științei.*

Au susținut comunicări:

- PS. conf. univ. dr. Benedict Vesa Bistrițeanul, *Conceptul de durere în îngrijirea paliativă. Considerații generale,*

- Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, *Suferință, teofanie și tămăduire în Cartea Iov,*

- Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean, *Sfântul Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon și Sfântul Sfințit Mucenic Ermolae în iconografie,*

- Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu, *Sfântul Nectarie din Eghina - imnograful Născătoarei de Dumnezeu,*

- Pr. drd. Anton Savelovici, *Perspectiva biblică a suferinței.*

*

În data de 14 mai 2024 (Ziua națională de cinstire a martirilor din temnițele comuniste), Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a

organizat un eveniment cultural şi comemorativ: *Teologi clujeni în închisorile comuniste. O recuperare memorială* A fost săvârşită slujba parastasului la Catedrala Mitropolitană (pentru profesorii vechii Academii Teologice trecuţi prin închisoarile comuniste: Pr. prof. dr. Liviu-Galaction Munteanu, Pr. prof. dr. Ilarion Felea, Pr. prof. dr. Alexandru Filipaşcu, Pr. prof. dr. Ioan Lupaş, Pr. dr. Florea Mureşanu, Pr. lect. Ioan Bunea, Pr. Gheorghe Noveanu), urmată de o dezbatere la Muzeul Mitropoliei Clujului. Discuţia a fost moderată de istoricul clujean Andreea Ineoan-Dăncilă şi Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov şi i-a adus în dialog pe: Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan, Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa, Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov, Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa, şi pe Dr. Dragoş Ursu, istoric şi cercetător la Muzeul Naţional al Unirii din Alba Iulia. ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de învăţătură, iar Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia o alocuţiune.

*

Dl. lect. univ. dr. Alin Trifa a participat cu lucrarea „Sfânta Mahramă" la Expoziţia caritabilă organizată pentru Centrul Medico-Social „Veronica" din Iaşi.

*

Miercuri, 15 mai 2024, Pr. prof. univ. dr. Thomas Németh de la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii din Viena a susţinut prelegerea: *Canonistul vienez Josef von Zhishman şi Biserica Ortodoxă din Bucovina în secolul al XIX-lea*. Prelegerea şi discuţiile au fost moderate de dl. cercetător ştiinţific III dr. Mircea-Gheorghe Abrudan de la Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române din Cluj-Napoca, cadru didactic asociat la Facultatea noastră de Teologie.

*

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae" din Iaşi, împreună cu Arhiepiscopia Iaşilor şi cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi a organizat în perioada 15-17 mai 2024 Simpozionul Internaţional „Dumitru Stăniloae", ediţia a XI-a, cu tema*: „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului"...Cuvânt, comunicare, terapie*. PS. conf. univ. dr. Benedict Vesa Bistriţeanul a susţinut prelegerea cu titlul: *Necuvintele. Exprimare & aproximare*.

*

În perioada 15-31 mai 2024 a avut loc o mobilitate „Erasmus" pentru studenţi, masteranzi şi doctoranzi, în Germania, care a inclus un turneu şi concerte în spaţiul german cu prilejul Centenarului. Organizator: Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran". Au fost oaspeţii Facultăţii de Teologie Evanghelică Luterană „Augustana" din Neuendettelsau.

În seara zilei de 21 mai, 2024 părintele profesor Vasile Stanciu a ţinut o prelegere legată de teologia imnelor din Liturghia bizantină cu exemplificări muzicale din partea a II-a a Liturghiei credincioşilor.

Studenţii au avut posibilitatea să audieze cursurile de Teologie, împreună cu organizarea unei excursii de studiu în centrele luterane importante din Germania: Eichstätt, Wittenberg, Leipzig ş. a.

*

În data de 16 mai 2024 a avut loc inaugurarea Proiectului biblic de „Comentariu la cărţile Noului Testament", intitulat: *Textul Noului Testament între Catedră şi Amvon*. Responsabil: Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană.

*

Joi, 16 mai 2024, în paraclisul facultăţii, Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul a săvârşit, în prezenţa corpului profesoral, a studenţilor şi a familiei, Slujba Parastasului pentru Lect. univ. dr. Paula Bud, trecută la Domnul în data de 2 mai 2017 şi a susţinut un cuvânt evocator.

*

„Răstignirea Domnului", pictată de Arhid. lect. univ. dr. Bradu-Nicolae Bălan a fost expusă în cadrul Expoziţiei „Anastasis", desfăşurată în perioada 16 aprilie - 13 mai 2024, la Galeria „Cuhnia" a Centrului de Cultură „Palatele Brâncoveneşti de la Porţile Bucureştiului" din Mogoşoaia, judeţul Ilfov.

*

Duminică, 19 mai 2024, la Christ Church Leeson Park Dublin, Pr. conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu a susţinut conferinţa: *Stăpânirea de sine în familie*. Evenimentul a fost organizat de Asociaţia Filantropică „Sfântul Nectarie" din Irlanda.

*

În perioada 20-25 mai 2024, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca s-a desfăşurat Şcoala de vară de Bioetică, cu titlul: "Palliative Care and Ethical Issues at the End of Life: Christian Perspectives". Organizată prin programul de schimb universitar CEEPUS, sub coordonarea Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie şi a Lect. univ. dr. Gabriel Noje, acest eveniment cultural şi educaţional adună împreună profesori şi studenţi din trei ţări: Cehia (Olomouc), Macedonia (Skopje) şi România (Cluj-Napoca). Prin prezenţa şi implicarea lor, aceştia îşi asumă un angajament comun în a explora şi a reflecta asupra unora dintre cele mai provocatoare probleme din domeniul Bioeticii. Activităţile desfăşurate cuprind: comunicări, workshop-uri, vizită la Centrul de Îngrijiri Paliative „Sfântul Nectarie" din Cluj-Napoca, la Salina Turda şi Mănăstirea „Mihai Vodă" din Cluj-Napoca. Şcoala de vară doreşte să creeze un spaţiu în care cunoaşterea, credinţa şi compasiunea se intersectează, favorizând o înţelegere mai profundă a modului în care putem oferi îngrijire holistică şi umană celor aflaţi la sfârşitul vieţii, după

modelul oferit de Iisus Hristos şi pe baza experienţei bimilenare a tradiţiei Bisericii.

*

În zilele de 20 şi 21 mai 2024, cu prilejul hramului istoric al Catedralei Patriarhale, a avut loc la Bucureşti festivitatea de premiere a câştigătorilor Concursului Naţional „Icoana ortodoxă - lumina credinţei", ediţia a XIII-a. Printre aceştia s-a numărat şi Andrei Lungu, absolvent al Facultăţii noastre de Teologie, specializarea Artă Sacră, care a obţinut premiul III la secţiunea Icoană pe lemn şi premiul II la secţiunea Miniatură.

*

Marţi, 21 mai 2024, la Debrecen, Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea a participat la conferinţa ecumenică despre Duhul Sfânt: „Ce spune Duhul Bisericilor" (Apoc 3,22), organizată de Biserica Greco-catolică din Ungaria, unde a susţinut prelegere cu tema: *Împărtăşirea Duhului Sfânt*.

*

În perioada 22-26 mai 2024 a avut loc, în municipiul Baia Mare, etapa naţională a Olimpiadei interdisciplinare „Cultură şi Spiritualitate românească" (Limba şi literatura română şi Religie, nivel liceal). Din comisia centrală au făcut parte: Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie (preşedinte de onoare), Conf. univ. dr. Vasile Timiş (preşedinte executiv), care au rostit scurte alocuţiuni la deschiderea oficială care a avut loc în 22 mai 2024 la Catedrala eparhială „Sf. Treime".

*

Miercuri, 22 mai 2024, în Aula Magna a facultăţii a avut loc un workshop de terapie vocală pentru preoţi şi cântăreţi bisericeşti. Invitată: Dr. Rodica Mureşan, medic primar ORL (Spitalul Judeţean de Urgenţă Cluj). Moderator a fost Veronica Macarie-Moldovan, cadru didactic asociat al facultăţii noastre.

*

Joi, 23 mai 2024, Pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa a susţinut, în contextul centenarului învăţământului teologic ortodox clujean, comunicarea: *Personalităţi şi momente de cotitură în istoria învăţământului teologic clujean*, în cadrul întâlnirilor Historia Ecclesiastica (organizator Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan).

*

În seara zilei de 23 mai 2024, la Muzeul Mitropoliei Clujului a avut loc lansarea cărţii: *Cuvântul şi Sfintele Taine* a Pr. Nicolae Dura. Au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon şi Pr. lect. univ. dr. Liviu-Vidican Manci.

*

Vineri, 24 mai 2024 a avut loc întrunirea Universităţii Vârstei a Treia în Aula Magna a facultăţii, diind dezbătute teme de: pictură, spiritualitate, studiu biblic. Responsabil: Ierom. drd. Iosif Floriştean.

*

În zilele de 24 şi 25 mai 2024, la Mânăstirea Miclăuşeni (jud. Iaşi) s-a desfăşurat un curs de formare pentru cadrele didactice care predau Bioetică, susţinut de Prof. univ. dr. Vasile Astărăstoaie. A participat Lect. univ. dr. Gabriel Noje.

*

Duminică, 26 mai 2024, la emisiunea „Ortodoxia - Fântâna vieţii" de la Radio „Renaşterea", Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, prodecanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a fost în dialog cu Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi. Tema emisiunii a fost Evanghelia Duminicii a IV-a după Paşti (a slăbănogului de la scăldătoarea Vitezda).

*

În zilele de 27 şi 28 mai 2024 Facultatea de Teologie şi Ştiinţele Educaţiei a Universităţii „Valahia" din Târgovişte a organizat Simpozionul Internaţional: *Teologia Ortodoxă şi slujirea aproapelui: paradigme, exigenţe, tendinţe contemporane*. Au susţinut comunicări:

- Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, *Fizionomia ideală de mâine a învăţământului universitar teologic ortodox românesc, din perspectiva Inteligenţei Artificiale*

- Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean, *Sfinţii Cosma şi Damian, doctori fără de arginţi – modele de slujire şi tămăduire a celor suferinzi şi iconografia lor,*

- Dr. Dacian But-Căpuşan, *Taina Sfântului Maslu în Mărturisirile de credinţă ale celor trei mari confesiuni creştine*.

*

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman" a Universităţii din Oradea a organizat Simpozionul Internaţional: *Preocupări pastorale faţă de sănătatea spirituală şi trupească a bolnavilor în Biserica Ortodoxă. Sfinţii tămăduitori fără de arginţi şi lucrarea lor tămăduitoare. Aspecte istorice şi perspective actuale* în perioada 28-29 mai 2024. Au participat cu referate:

- Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, *„Medicina pastorală" în învăţământul teologic de ieri şi de azi*,

- Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean, *Sfinţi ierarhi tămăduitori fără de arginţi în iconografie*.

*

Marţi, 28 mai 2024 a avut loc în Aula Magna a facultăţii conferinţa: *Aproapele pe care trebuie să-l iubim*, susţinută de Pr. Octavian Blaga, consi-

lier de îngrijire paliativă şi preot slujitor în Montreal, Canada. Evenimentul a fost organizat de ASCOR Cluj-Napoca.

*

În cursul lunii mai 2024 au continuat Conferinţele preoţeşti semestriale din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului în protopopiatele Bistriţa (14 mai) şi Cluj I şi Cluj II (23 mai). Invitatul permanent al conferinţelor organizate în contextul proclamării acestuia ca „An omagial al pastoraţiei şi îngrijirii bolnavilor" şi „Anul comemorativ al tuturor Sfinţilor tămăduitori fără de arginţi", Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, a susţinut o prelegere despre sfinţii doctori tămăduitori fără de arginţi.

*

În decursul lunii mai 2024 au avut loc întrunirile următoarelor cercuri studenţeşti:

- 28 mai 2024: Cercul Studenţesc de Studiu Biblic. Coordonator: Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;
- 29 mai 2024: Cercul Studenţesc de Bizantinologie, cu prilejul împlinirii a 571 de ani de la căderea Constantinopolului; vizionare de film şi dezbatere colectivă. Responsabil: Dr. Daniela Ivanovici.

*

În perioada 15 mai-6 iunie 2024, în cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, s-a desfăşurat Campionatul Studenţesc de Tenis de Masă, ediţia I. Pentru competiţie s-au înscris 32 de studenţi de la ciclul de licenţă. Finala mare s-a disputat în 6 iunie şi a fost câştigată de Eduard-Constantin Hărmăşel. Podiumul a fost completat de Ilie Şubran (locul II) şi Andrei-Vasile Paşcu (locul III, câştigătorul Finalei mici). Sfârşitul Campionatului a fost marcat de festivitatea de premiere.

*

Sâmbătă, 1 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii, a făcut o vizită în Parohia Ortodoxă Pata şi în satul Bodrog de lângă Cluj-Napoca, în vederea selectării terenului pentru construcţia Centrului de Psihoterapie Pastorală de Recuperare din Adicţii pentru Elevi, aparţinător de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. A fost însoţit de Ierom drd. Grigoroe Foltiş - duhovnicul Facultăţii.

*

În seara zilei de duminică, 2 iunie 2024, la Centrul Cultural „Dacia" din municipiul Bistriţa, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut prelegerea: *Dependenţele - o robie? Drogurile şi enigma lor*. Evenimentul a fost organizat de Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului şi Clujului, Asociaţia Tinerilor Creştin-Ortodocşi Bistriţa şi Beclean, Protopopiatul Ortodox Beclean, Inspectoratul Şcolar Judeţean Bistriţa-Năsăud şi Centrul Judeţean pentru Cultură Bistriţa-Năsăud.

*

În perioada 2-8 iunie 2024, Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi au participat la o mobilitate de predare ERASMUS la Lublin (Polonia).

*

Marţi, 4 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat la festivitatea de prezentare a concluziilor Simpozionului de Arte Vizuale şi la vernisarea expoziţiei Salonului de Artă Sacră desfăşurate la Casa de Cultură a Studenţilor din Petroşani şi a rostit o alocuţiune. A participat cu lucrări Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu.

*

În 8 iunie 2024 a avut loc întrunirea - la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă - membrilor Asociaţiei Misionare Ortodoxe „Moise Arapul", organizaţie având drept obiectiv misiunea în mediul rrom. O parte a membrilor sunt absolvenţi ai facultăţii noastre, pe locuri speciale alocate de Statul Român. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat şi rostit o alocuţiune.

*

În după amiaza zilei de 11 iunie 2024, în Aula Magna a facultăţii au fost lansate următoarele volume:

- Stelian Paşca-Tuşa (coord.), *„Cercetaţi Scripturile..." (In 5,39) - studii de exegeză şi teologie vechi-testamentară dedicate părintelui profesor Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2022);

- Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (eds.), *Studii biblice in honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023);

- Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (eds.), *Părintele Profesor Dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani* - mesaje de binecuvântare, evocări şi studii (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024).

La eveniment au participat rostind alocuţiuni: Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Preasfinţitul Părinte Episcop-Vicar conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Prof. univ. dr. Horea Poenar, prorector al Universităţii „Babeş-Bolyai" şi Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia. Au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie şi Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, care au prezentat cele trei volume.

*

În seara zilei de 12 iunie 2024, în Aula Magna a facultăţii a avut loc lansarea cărţii pr. Dumitru Ichim: *Micul Botezător - Fiul lui Dumnezeu*, Ed. Cronologia, Sibiu, 2024. Au prezentat: Pr. dr. Grigore-Toma Someşan şi Dr. Nicoleta Pălimaru.

*

Joi, 13 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat delegaţia din Canada venită cu Pr. dr. Dumitru Ichim, membru al Uniunii Scriitorilor din România

*

În seara zilei de vineri, 14 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a avut o şedinţă online (împreună cu Pr. prof. univ. dr. director de Departament Cristian Sonea şi cu Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi) cu decanul Institutului Ortodox din New York.

*

Sâmbătă, 15 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat rubrica „Elogiu senectuţii. Călătorie prin adâncurile sinelui" la Radio „Renaşterea".

*

În perioada 17-19 iunie 2024, a avut loc la Galaţi, Conferinţa Internaţională: *History, Spirituality, Culture. Dialogue and Interactivity*, organizată de Facultatea de Istorie, Filosofie şi Teologie a Universităţii „Dunărea de Jos", Centrul de Studii Istorice şi Social-Culturale Est-Europene şi Centrul de Cercetare Teologică Ortodoxă Interdisciplinară „Sfinţii Trei Ierarhi".

Au susţinut prelegeri:

Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia: *Pastoral Medicine in the Analysis of the Artificial Intelligence. Relevance, Purpose, Impact, Opportunity*.

Prof. univ. dr. abil. Marcel-Gheorghe Muntean: *Saint Martyr Tryphon Doctor „without Silver" in Iconography*.

*

În perioada 17-28 iunie 2024, Pr. lect. univ. dr. Răzvan Perşa a predat un curs de Drept canonic la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Ludwig-Maximilian" din Műnchen, la invitaţia acestei instituţii.

*

Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat rubrica „Călătorie în adâncurile sinelui" în studioul audio-video al facultăţii în zilele de 18, 21 şi 25 iunie 2024.

*

Luni, 24 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a a primit la Decanat o delegaţie din Episcopia Devei şi Hunedoarei.

*

Miercuri, 26 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit-o la decanat pe d-na avocat Dr. Sonia Stoica de la Baroul din Bucureşti.

*

În data de 28 iunie 2024 a fost organizată festivitatea decernării diplomelor şi încheierii anului universitar pentru Universitatea Vârstei a Treia,

în Aula Magna a facultăţii. Responsabil: Ierom. drd. Iosif Floriştean. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a rostit o alocuţiune.

*

Vineri, 28 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat, la invitaţia preşedintelui Consiliului Ştiinţific al Universităţii „Babeş-Bolyai", la şedinţa deschisă a acestui organism.

*

Duminică, 30 iunie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia s-a întâlnit, la Roma, cu organizatorii Universităţii de Vară a Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, ediţia 2024.

*

Studentelor Mihaela-Alexandra Sucală şi Gina-Mădălina Ţapu le-a fost conferită de Institutul STAR-UBB diploma de excelenţă în activitatea de creaţie cultural-artistică studenţească.

*

În Duminica Cincizecimii, 23 iunie 2024, la tradiţionala Procesiune de Rusalii organizată în centrul municipiului Cluj-Napoca - precedată de Vecernia plecării genunchilor săvârşită de Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, înconjuraţi de un sobor de clerici - au luat parte, profesorii, studenţii şi elevii de la cele două instituţii de învăţământ teologic Facultatea de Teologie Ortodoxă şi Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan". Răspunsurile la strană au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran".

*

La Centrul social-pastoral „Sfânta Cruce" al Mânăstirii Caraiman, jud. Prahova s-a desfăşurat în perioada 14-15 iunie 2024, a VII-a ediţie a Conferinţei naţionale a doctoranzilor din domeniul Teologie Ortodoxă, organizată de Şcoala Doctorală „Dumitru Stăniloae" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti. Au participat cadre didactice şi doctoranzi din Bucureşti, Iaşi, Craiova, Arad, Oradea, Cluj-Napoca şi Alba Iulia. Au participat Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu şi studenţii-doctoranzi Andrei-Ioan Gheorghieş şi Lucia-Antoaneta Câmpeanu.

*

În seara zilei de duminică, 23 iunie 2024, la Centrul Cultural „Iustin Sohorca" din Sângeorz-Băi, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut conferinţa: *Dependenţele - o robie? Drogurile şi enigma lor*.

*

În perioada 25-26 iunie 2024, la Biblioteca Sfântului Sinod de la Mânăstirea Antim din Bucureşti s-a desfăşurat workshopul de studii patristice intitulat „«Părinţii Bisericii» şi conceptul de «patrologie» în spaţiul cercetării româneşti, la începutul secolului 21". La întâlnire a participat Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru.

*

În perioada 26-28 iunie 2024 Centrul de Studii Biblice al Universităţii „Babeş-Bolyai" a organizat simpozionul internaţional: *The Reception of Violent Biblical Texts within and beyond the Canon*. Au participat invitaţi din Ucraina, Grecia, Elveţia, Norvegia, Suedia, Germania, Olanda, Canada şi Kirgistan. Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, directorul centrului a susţinut comunicarea: *The Reception of the "Fatal Law" of Colossians 3.5 in the Interpretation of the Church*.

*

Între 26 şi 28 iunie 2024, s-a desfăşurat la Veria (Grecia) Congresul Internaţional de Teologie „Pavleia", ediţia a XXX-a, cu tema: *Sfântul Apostol Pavel şi viaţa liturgică a Bisericii*. A participat Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea, care a susţinut o prelegere cu titlul: *Întrebuinţarea Vechiului Testament în tradiţia liturgică a Bisericii Române*.

*

În zilele de 28 şi 29 iunie 2024, Zentrum fűr Evangelische Theologie Ost a organizat la Sibiu conferinţa *Evangelium in Wort und Klang*. Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu a susţinut comunicarea: *Kirchenväther und Musik* (Părinţii Bisericii şi muzica).

*

Între 25 iunie şi 4 iulie 2024 s-au desfăşurat examenele de finalizare a studiilor. În urma probei scrise şi a susţinerii tezelor de licenţă au fost declaraţi licenţiaţi în Teologie 25 de absolvenţi ai specializării Teologie ortodoxă pastorală, 1 al specializării Teologie ortodoxă didactică, 4 ai specializării Teologie ortodoxă asistenţă socială şi 8 ai specializării Artă sacră. De asemenea, prin susţinerea disertaţiilor au încheiat studiile ciclului de Master 33 de absolvenţi ai programelor de studii la acest nivel (Arta sacră - conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale, Bioetică - morală, etică şi deontologie, Consiliere pastorală şi asistenţă psihosocială, Istoria religiilor. Geopolitica religiilor monoteiste (creştinism, iudaism, islam), Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească, Pastoraţie şi duhovnicie şi Teologie istorică-practică).

Joi, 4 iulie 2024, în capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, toţi aceştia, într-un cadru solemn, au depus jurământul de credinţă şi de fidelitate faţă de Biserica Ortodoxă, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei care a rostit un cuvânt de învăţătură.

*

În perioada 30 iunie - 5 iulie 2024, sub patronajul Episcopiei Ortodoxe Române a Italiei, organizate de Centrul de Studii Teologice „Sfântul Cuvios Dionisie Exiguul", s-au desfășurat cursurile Universității de Vară „Sf. Maxim Mărturisitorul și Sf. Muceniță Ecaterina", în localitatea Celleno, Viterbo. Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a susținut conferințele cu titlul: Obligația pastorală perpetuă: revitalizarea dragostei în perimetrul familiar, preofesional, comunitat, Preoție și jertfelnicie. Demnitatea suferinței în viața duhovnicească și *Regulile paternității responsabile, în familie și în societate. Prea multă mamă și prea puțin tată în viețile copiilor noștri*.

*

În perioada 1-3 iulie 2024 a avut loc, în organizarea Arhiepiscopiei Romanului și Bacăului, cea de-a treia ediție a simpozionului „Zilelor Ștefaniene". Dr. Dacian But-Căpușan a susținut comunicările: *Ștefan cel Mare și Sfânt, ctitor al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului* (în cadrul sesiunii: Ștefan cel Mare și Târgul Romanului - Muzeul de Istorie al municipiului Roman), respectiv: *Ștefan cel Mare și centrele eparhiale de la Vad și Feleac* (în cadrul sesiunii: Ștefan cel Mare și Târgul Bacăului - Complexul Muzeal „Iulian Antonescu" din municipiul Bacău), precum și o alocuțiune în cadrul manifestărilor prilejuite de prăznuira hramului bisericii „Sf. Ștefan cel Mare" din municipiul Roman. De asemenea, a acordat un scurt interviu postului de televiziune locală Roman TV.

*

Miercuri, 3 iulie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat o delegație din Republica Moldova, din Mitropolia Basarabiei, condusă de Pr. lect. dr. Viorel Cojocaru și a rostit o alocuțiune.

*

Joi, 4 iulie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat delegația sosită din Germania, condusă de Prof. dr. Jürgen Henkel (doctor Honoris causa al Universității „Babeș-Bolyai", la propunerea facultății noastre), privitoare la înființarea unei catedre UNESCO la facultatea noastră, precum și a unui Centru Social Psihoterapeutic cu finanțare germană, ca spațiu de practică pentru studenții de la Psihologie și de la Asistență Socială.

*

În cadrul „Serilor culturale" de la Muzeul Mitropoliei Clujului, a fost organizat joi, 4 iulie 2024, un eveniment cultural și editorial în cadrul căruia a fost lansat volumul Pr. conf. univ. dr. Marin Cotețiu, Dr. Paul-Ersilian Roșca, Lect. univ. dr. Olivia Florena Nemeș și Pr. drd. Ioan-Zosin Jula, *Icoanele Împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos. Istorie și restaurare*, apărut recent la Editura Renașterea. De asemenea, a fost vernisată expoziția personală „Aspecte ale restaurării icoanelor lui Iacov Zugravul de la Tiocu

de Jos" a Pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu. Au prezentat apariţia editorială: Pr. conf. univ. dr. Ioan Bizău, Pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu, Lect. univ. dr. Olivia Florena Nemeş, Dr. Paul-Ersilian Roşca şi Pr. drd. Ioan-Zosin Jula. Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a rostit un scurt cuvânt de învăţătură.

*

În cursul zilei de duminică, 7 iulie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit la Decanat pe domnişoara avocat dr. Sonia Stoica - membră a Baroului Bucureşti.

*

Luni, 8 iunie 2024, a avut loc festivitatea de absolvire a promoţiei 2024.

În Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, din Campusul Universitar „Nicolae Ivan", în prezenţa absolvenţilor studiilor universitare de la nivel licenţă şi master, PS Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, a săvârşit Sfânta Liturghie, înconjurat de un sobor de preoţi profesori şi diaconi şi a rostit un cuvânt de învăţătură. Răspunsurile liturgice au fost date de studenţii absolvenţi de la specializarea Teologie Pastorală, dirijaţi de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu. La finalul slujbei, în numele studenţilor absolvenţi, părintele duhovnic Grigorie Foltiş a mulţumit ierarhului pentru prezenţă şi binecuvântare. Din încredinţarea Părintelui Mitropolit Andrei, PS Părinte Benedict le-a oferit diplome de aleasă cinstire studenţilor paraclisieri din anul IV.

Apoi în sala „Auditorium Maximum" a Universităţii „Babeş-Bolyai", a avut loc festivitatea de absolvire. În cadrul ceremoniei au luat cuvântul şi au transmis mesaje de felicitare: ÎPS Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, P. S. conf. univ. dr. Părinte Benedict Bistriţeanul, decanul facultăţii, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, precum şi îndrumătorul de an al promoţiei 2024, Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci, care a susţinut cursul festiv. A rostit un discurs şi şeful de promoţie, Alexandru Atudosiei, de la specializarea Teologie pastorală.

*

În data de 9 iulie 2024 a avut loc concursul pentru ocuparea postului de lector universitar la disciplinele: *Islamul - religie şi cultură; Elemente fundamentaliste în Islam; Filosofia religiei; Teologie comparată între Islam şi Creştinism; Istoria şi filosofia religiilor I, II*. S-a înscris şi a promovat examenul dr. Daniela-Luminiţa Ivanovici, care în cadrul concursului a susţinut prelegerea cu titlul: *Dawa (propaganda islamică) şi mişcările misionare musulmane. Analiza strategiilor, a provocărilor şi a răspândirii Islamului.* Comisia de concurs a fost formată din: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii, Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan,

Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, Conf. univ. dr. Nicuşor Turcan şi Pr. lect. univ. dr. Bogdan Ivanov.

*

Marţi, 9 iulie 2024, a avut loc agapa frăţească şi întrunire festivă propusă corpului profesoral de Generaţia „Centenar" de absolvenţi, dezvelirea tablourilor de promoţie 2024 ale specializărilor „Teologie Pastorală", „Teologie Didactică", „Teologie Asistenţă Socială" şi „Artă Sacră".

*

În perioada 15-26 iulie 2024 s-a desfăşurat examenul de admitere la Facultatea de Teologie Ortodoxă, nivel licenţă şi master.

Între 15 şi 19 iulie a avut loc înscrierea candidaţilor, în ziua de 22 iulie proba de aptitudini muzicale şi interviul vocaţional şi proba scrisă la Teologie Fundamentală şi Dogmatică, cu fundamentare biblică (Teologie Ortodoxă Pastorală), examenul oral din Învăţătura de credinţă ortodoxă (Teologie Ortodoxă Didactică, Teologie Ortodoxă Asistenţă Socială), proba practică de Desen şi culoare (Artă Sacră).

Pentru admiterea la studiile de master, la fiecare dintre cele şase programe de studii (Artă Sacră - Conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale, Bioetică - Morală, etică şi deontologie, Consiliere pastorală şi asistenţă psihosocială şi Istoria religiilor. Geopolitica religiilor monoteiste (creştinism, iudaism, islam), Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească şi Pastoraţie şi viaţă liturgică evaluarea candidaţilor s-a făcut pe baza unui proiect de cercetare.

*

În seara zilei de duminică, 21 iulie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii", avându-l invitat pe Arhid. dr. Alexandru Salvan, profesor de Religie la Liceul Teoretic „Avram Iancu" din Cluj-Napoca şi slujitor al Catedralei Mitropolitane.

*

Joi, 20 iulie 2024, în ziua în care Biserica noastră face pomenirea Sfântului Proroc Ilie Tesviteanul, Mânăstirea Topliţa din Episcopia Covasnei şi Harghitei şi-a prăznuit hramul istoric. Sf. Liturghie a fost săvârşită de Înaltpreasfinţitul Părinte NAum, Mitropolit de Ruse (Bulgaria), Preasfinţitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului şi Strehaiei, Preasfinţitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfinţitul Părinte Nestor, Episcopul Devei şi Hunedoarei şi Preasfinţitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei şi Harghitei. Răspunsurile au fost date de un grup de studenţi de la Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" a Facultăţii.

*

În perioada 23-29 iulie 2024, s-au desfăşurat Zilele Culturii şi Spiritualităţii Monahul Nicolae Delarohia, ediţia a XXV-a, la Mânăstirile „Sfânta Ana" Rohia şi „Acoperământul Maicii Domnului" Rohiţa (organizate de Episcopia Ortodoxă Română a Maramureşului şi Sătmarului, Mânăstirea „Sfânta Ana" Rohia, Fundaţia „N. Steinhardt" şi Mânăstirea Rohiţa). Luni, 29 iulie 2024, a fost săvârşită slujba Parastasului, apoi a avut loc masa rotundă cu tema: *„Am intrat în închisoare orb şi ies cu ochii deschişi". Lecţia închisorii la N. Steinhardt*. După amiază, la Mânăstirea Rohiţa, a avut loc dezbaterea cu tema: *Experienţa detenţiei, experienţa transfigurării creştine. Modelul N. Steinhardt*. A participat Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie.

*

În perioada 23-31 iulie 2024, Institutul Germano-Român pentru Teologie, Ştiinţă şi Dialog „Ex fide lux" din Nűrnberg a organizat simpozionul cu tema: *Das soziale Wirken der Kirche und die Beziehungen zur Evangelisch-Lutherischen Kirche in Bayern*. A participat cu referat Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu.

În perioada 1-12 august 2024 s-a desfăşurat Şcoala Naţională de Vară de la Mănăstirea „Buna-Vestire" Pătrângeni, jud. Alba, ediţia a XXV-a, un parteneriat realizat între Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi Mănăstirea Pătrângeni. Coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius-Dan Ghenescu.

*

Duminică, 4 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, a slujit Vecenia şi Paraclisul Maicii Domnului la Catedrala Mitropolitană şi a rostit cuvântul de învăţătură: *„Mama Fraţilor Macabei – Femeia de granit a vremurilor inter-testamentare, antetip/prefigurare (precursoare) a(l) Maicii Domnului"*.

*

În data de 8 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a oficiat slujba sfintei sfeştanii la Centrul pentru Seniori nr. 1 din Cluj-Napoca, fiind însoţit de Ierom. drd. Iosif Floriştean, directorul Bibliotecii. Au participat vârstnicii înscrişi la Universitatea Vârstei a Treia.

*

Joi, 8 august 2024, la biserica cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil" din municipiul Turda, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut cateheza cu tema: *Maica Domnului în mărturia Noului Testament*.

*

În data de 9 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a comunicat un mesaj, în numele Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, tine-

rilor participanţi la Întrunirea Tinerilor Ortodocşi din Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului

*

Pr. prof. univ. dr. Dumitru Abrudan a trecut la cele veşnice în data de 9 august 2024. Facultatea noastră, care l-a avut cadru didactic acosiat între 1990-1992, a fost reprezentată la Slujba Înmormântării săvârşită în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, luni, 12 august 2024 de Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă care a evocat activitatea de cercetare, academică şi pedagogică a părintelui profesor, dar mai ales cea de mentor pentru ucenicii săi.

*

Sâmbătă, 10 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a comunicat un mesaj, în numele Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, participanţilor la festivităţile de comemorare a Maicii Siluana Vlad din Iaşi.

*

Duminică, 11 august 2024, Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană a susţinut conferinţa cu tema: *Maica Domnului mijlocitoare. Ce ne spune Noul Testament?* la biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Câmpulung Moldovenesc.

*

Parohia Ortodoxă Chiuza, jud. Bistriţa-Năsăud a organizat concursul de bătut toaca „Trâmbiţa Îngerilor", ediţia a III-a, Duminică, 11 august 2024. Din juriu a făcut parte Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu.

*

Miercuri, 14 august 2024, în ajunul Praznicului Adormirii Maicii Domnului, Sfânta Liturghie a fost săvârşită pe Altarul de Vară al Mănăstirii Nicula (preziua hramului) de Preasfinţitul Părinte Episcop vicar Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul care a susţinut şi un cuvânt de învăţătură.

*

Cu ocazia Praznicului Adormirii Maicii Domnului, la Mânăstirea Nicula, a fost săvârşită în seara zilei de 14 august 2024 de către Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, împreună cu Preasfinţitul Părinte Teofil de Iberia, Arhiereu Vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei şi Portugaliei, Vecernia cu Litie şi Slujba privegherii. Preasfinţitul Părinte Teofil de Iberia.

Joi, 15 august 2024, Sfânta Liturghie a fost oficiată de cei doi ierarhi, înconjuraţi de un sobor impresionant de preoţi şi diaconi, în prezenţa a mii de credincioşi. Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei a rostit un cuvânt de învăţătură.

Răspunsurile la strană, la toate aceste sfinte slujbe, au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă

din Cluj-Napoca, dirijat de Părintele prof. univ. dr. Vasile Stanciu, directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran".

*

Şi la Mânăstirea Dobric, de Praznicul Adormirii Maicii Domnului, a fost săvârşită în seara zilei de 14 august 2024 Vecernia cu Litie. Cuvântul de învăţătură a fost rostit de Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană. La finalul slujbei Prohodului Maicii Domnului a predicat Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci. Joi, 15 august 2024, Sfânta Liturghie a fost săvârşită de Preasfinţitul Părinte Episcop vicar Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi.

*

Duminică, 18 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, a realizat emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii", avându-l drept invitat pe Pr. conf. univ. dr. Răzvan Brudiu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia.

*

În perioada 19-28 august 2024 Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, l-a însoţit pe Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit într-o vizită în Italia. Au fost vizitate obiectivele: oraşul Szolnok din Ungaria, oraşul Mestre, partea continentală a oraşului Veneţia din Italia, oraşul San Giovanni Rotodo din Italia şi sanctuarul închinat lui „Padre Pio", Basilica „San Pietro" din Roma, Colosseum-ul şi Muzeul Vaticanului, oraşul Padova, oraşul Rost din Austria şi comuna Artand din Ungaria.

*

În seara zilei de joi, 22 august 2024, la Muzeul Mitropoliei Clujului, a avut loc lansarea volumului de versuri *Pescuirea minunată/La pêche miraculeuse* a preotului, poetului şi pictorului Vasile Trif (Canada), apărut la Editura Şcoala Ardeleană. Au luat cuvântul: Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, scriitorul Horia Bădescu şi poetul Vasile-George Dâncu.

*

Duminică, 25 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat la întrunirea preoţilor din protopopiatul Padova; o parte dintre aceştia sunt absolvenţi ai facultăţii teologice clujene.

*

În zilele de 29 şi 30 august 2024 s-a desfăşurat, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, examenul pentru obţinerea gradului didactic II pentru profesorii de Religie care a constat în două probe scrise la Metodica predării specialităţii şi Elemente de Pedagogie şi Psihologie. Au participat şi au promovat cadre didactice din judeţele: Cluj, Bistriţa-Năsăud, Maramureş şi Sălaj. Comisia de evaluare a fost formată din Pr. lect. univ. dr. Liviu vidican-Manci (preşedinte), Conf. univ. dr. Vasile Timiş şi Conf. univ. dr. Ramona Răduţ-Taciu.

*

Sâmbătă, 31 august 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a oferit un interviu redacţiei ziarului „Lumina”.

*

Între 26 august şi 3 septembrie 2024 s-au desfăşurat examenele de finalizare a studiilor, sesiunea a II-a. În urma probei scrise şi a susţinerii tezelor de licenţă au fost declaraţi licenţiaţi în Teologie 16 de absolvenţi ai specializării Teologie Ortodoxă Pastorală, 3 ai specializării Teologie Ortodoxă Didactică, 1 al specializării Teologie Ortodoxă Asistenţă Socialăşi 7 ai specializării Artă Sacră. De asemenea, prin susţinerea disertaţiilor au încheiat studiile ciclului de Master 25 absolvenţi ai programelor de studii la acest nivel (Arta Sacră - Conservarea, Restaurarea şi Crearea Bunurilor Culturale, Bioetică - Morală, Etică şi Deontologie, Consiliere Pastorală şi Asistenţă Psihosocială, Istoria Religiilor. Geopolitica Religiilor Monoteiste (Creştinism, Iudaism, Islam), Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească, Pastoraţie şi viaţă liturgică şi Pastoraţie şi duhovnicie.

Toţi aceştia, într-un cadru solemn, în paraclisul facultăţii, au depus jurământul de credinţă şi de fidelitate faţă de Biserica Ortodoxă.

*

Marţi, 3 septembrie 2024 a avut loc susţinerea lucrărilor pentru obţinerea gradul I profesional al personalului clerical. La această sesiune au participat 40 de preoţi din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, Episcopia Sălajului, şi Vicariatul Ortodoxă Ucrainean. Lucrările au fost întocmite sub coordonarea profesorilor Facultăţii.

*

În perioada 4-23 septembrie 2024 s-a desfăşurat examenul de admitere la Şcoala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran” a Facultăţii noastre. În cadrul acestei şcoli sunt afiliaţi 16 conducători de doctorat pentru următoarele discipline: *Spiritualitate ortodoxă, Muzică bisericească şi Ritual, Teologia Vechiului Testament, cu elemente de arheologie biblică şi limbă ebraică, Misiologie şi ecumenism, Istorie bisericească universală, Studiul biblic şi exegetic al Noului Testament, Omiletică şi Catehetică, Teologie Pastorală, Morală creştină, Drept canonic* şi *Apologetică*.

*

În perioada 4-12 septembrie 2024 a avut loc examenul de admitere la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, nivel licenţă (la specializările Teologie Ortodoxă Pastorală, Teologie Ortodoxă Didactică, Teologie Ortodoxă Asistenţă Socială şi Artă Sacră) şi master (la specializările Artă Sacră - Conservarea, Restaurarea şi Crearea Bunurilor Culturale, Bioetică - Morală, Etică şi Deontologie, Consiliere Pastorală şi Asistenţă Psihosocială, Istoria Religiilor. Geopolitica Religiilor Monoteiste (Creştinism, Iudaism,

Islam), Doctrină, Hermeneutică şi Istorie Bisericească, Pastoraţie şi Viaţă Liturgică şi Masterat de cercetare avansată în Teologie Ortodoxă şi studii religioase - în limba engleză (program de studii proaspăt acreditat), sesiunea a II-a.

*

În perioada 9-20 septembrie 2024, la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, s-a desfăşurat a 109-a serie de cursuri pastoral-misionare clericale în vederea obţinerii gradelor profesionale (definitiv şi gradul II). Au participat peste 50 de clerici din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, Episcopia Sălajului şi Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor.

Seria de cursuri a debutat luni, 9 septembrie 2024, în Paraclisul Facultăţii, prin săvârşirea unui Te Deum, în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Andrei, care le-a clericilor prezenţi un cuvânt de învăţătură şi le-a vorbit despre importanţa acestor cursuri, pe care le consideră o formare continuă necesară în activitatea fiecărui cleric.

*

Miercuri, 11 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit-o la decanat pe d-na Conf. univ. dr. Maria-Dorina Paşca de la Universitatea de Medicină, Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „George Emil Palade" din Târgu Mureş (profesor emerit), care va realiza rubrica „Cu sufletul în palmă" la Radio „Renaşterea" şi pe canalul audio-video al facultăţii.

*

Vineri, 13 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit, la decanat, o clasă de elevi de la Liceul Teoretic „Eugen Pora" din Cluj-Napoca (bilingv român-spaniol) - însoţită de doamna Prof. dr. Iulia Chende, care a vizitat cele trei galerii de artă ale facultăţii - şi a rostit o alocuţiune.

*

În data de 14 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat, online, la festivitatea lansării volumului *Giacomo Dacquino - „Duhovnicul fără epitrahil",* având-l drept autor pe Pr. dr. Trandafir Vid, consilierul cultural al Episcopiei Ortodoxe a Italiei, fost doctorand al facultăţii noastre şi a prezentat prefaţa volumului.

*

În seara zilei de Duminică, 15 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a realizat, în direct, emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii", având-l drept invitat pe Pr. prof. Nicolae Feier din Bistriţa. Tema emisiunii a fost „Dragostea şi Crucea, forţe terapeutice universale".

*

În perioada 15-18 septembrie 2024, Mănăstirea „Abba Bishoy" din Cairo, Egipt, a găzduit lucrările Comisei mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi

Bisericile Vechi Orientale. Din delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a făcut parte Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. Benedict Bistriţeanul.

*

În perioada 16-20 septembrie 2024 a avut loc al Atena (Mitropolia de Peristeri) al XXVI-lea Congres internaţional al Society for the Law of the Eastern Churches, cu tema: *The Past, Present and Future of Canon Law. An Evolving Churcg Ministry*. A participat la panelul de discuţii *Isues of Renewel an Reform of Canon Law* Pr. conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu.

*

Între 17 şi 23 septembrie 2024 Pr. prof. univ. dr. Cristian Sonea, Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea şi Pr. lect. univ. dr. Paul Siladi au desfăşurat o mobilitate de predare ERASMUS în Nairobi (Kenya).

*

Miercuri, 18 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a primit, la Decanat, 20 de reprezentanţi ai Asociaţiei Feroviarilor Europeni, aflaţi în vizită în municipiul Cluj-Napoca. Apoi a făcut o rugăciune în Paraclisul facultăţii.

*

Centrul de Studii Patristice Sf. Maxim Mărturisitorul" din Iaşi a organizat, în parteneriat cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumiru Stăniloae" a Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", în perioada 19-20 septembrie 2024, Simpozionul internaţional: *Tradiţia patristică în actualitate*, ediţia a III-a. Citind Scriptura în răspăr cu înţelepciunea lumii. Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru a susţinut comunicarea: *Tâlcuiri duhovniceşti ale Sfintei Scripturi în opera Sfântului Ioan Gură de Aur*.

*

Vineri, 20 septembrie 2024, a fost inaugurată, în Aula Mare a facultăţii, vitrina „trofeelor", cuprinzând diplome, plachete, efigii şi medalii primite de reprezentanţi ai instituţiei noastre de-a lungul timpului, participanţi la diferite evenimente.

*

Sâmbătă, 21 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat la deschiderea oficială a simpozionului „Lanţul Terapeutic al recuperării în boala alcoolismului" şi a Conferinţei Naţionale cu participare internaţională dedicată de Alcoolicii Anonomi prietenilor profesionişti, în sala de conferinţe a Facultăţii de Educaţie Fizică şi Sport din cadrul Universităţii „Babeş-Bolyai" şi a rostit o alocuţiune.

*

Între 23 şi 25 septembrie 2024, s-a desfăşurat la Centrul social-pastoral „Sfânta Cruce" de la Mănăstirea Caraiman, (judeţul Prahova) Congresul naţional catehetic: *Hristos împărtăşit copiilor*, ediţia a XVII-a, cu tema:

Tradiţie, noutate şi actualitate în lucrarea catehetică şi activitatea cu tinerii în Biserica Ortodoxă Română. A participat Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci.

*

Între 23 şi 27 septembrie 2024 Prof. univ. dr. Marcel Gheorghe Muntean a desfăşurat o mobilitate de predare ERASMUS în Ioannina şi Salonic.

*

În perioada 25-29 septembrie 2024 a avut loc, la Cluj-Napoca, Festivalul Internaţional de Carte „Transilvania", ediţia a X-a. În cadrul manifestării, joi, 26 septembrie 2024 a fost lansată cartea: *Cred, Doamne, şi mărturisesc! File de catehism ortodox*, Ed. Renaşterea, 2024. Au luat cuvântul: IPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, Prof. univ. dr. Adrian Papahagi, Pr. conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş.

*

Sâmbătă, 28 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a înregistrat rubrica „Călătorie în adâncurile sinelui" la Radio Renaşterea.

*

Luni, 30 septembrie 2024, Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia a participat la deschiderea oficială a cursurilor Universităţii „Babeş-Bolyai", la sediul central al Rectoratului.

*

Luni, 30 septembrie 2024 a avut loc deschiderea festivă a anului universitar 2024-2025. A fost săvârşită Sf. Liturghie în Paraclisul Facultăţii de un sobor de părinţi profesori în frunte cu P. S. conf. univ. dr. Benedict Vesa Bistriţeanul, care a susţinut şi un cuvânt de învăţătură, apoi Slujba de „Te Deum" cu prilejul începutului de an universitar. Răspunsurile liturgice au fost date de studenţii facultăţii, dirijaţi de Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu. Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, prodecanul facultăţii a mulţumit ierarhului pentru prezenţă şi binecuvântare.

Manifestările au continuat în după amiaza zilei de 1 octombrie 2024, în Aula Mare a facultăţii a rostit un cuvânt de bun venit Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, decanul facultăţii. ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei a adresat un cuvânt de învăţătură despre importanţa educaţiei şi a formării spirituale.

Conferinţa universitară festivă cu titlul: *Despre măsura teologică şi neteologică a lumii* a fost susţinută de Pr. lect. univ. dr. Ioan-Tănase Chiş.

*

În data de 30 septembrie 2024, conducătorii de doctorat afiliaţi au ales un nou director al Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" în persoana Pr. prof. univ. dr. Ştefan Iloaie.

*

F. ACTIVITATEA DIDACTICO-ȘTIINȚIFICĂ A CADRELOR FACULTĂȚII DE TEOLOGIE ORTODOXĂ DIN CLUJ-NAPOCA ÎN ANUL UNIVERSITAR 2023-2024

ARHIM. PROF. UNIV. DR. ABIL. TEOFIL TIA

Lista lucrărilor mai relevante, reeditate (ediția a II-a):

Prioritatea familiei: oxigenarea vieţii cu dragoste, Cluj-Napoca, Ed. Renaşterea, col. Pastoralia, nr. 12, 2024, ISBN 978-606-607-362-2, 406 p.

Psihologie Pastorală aplicată. Structura elementară a demersului terapeutic în areal religios, Cluj-Napoca, Ed. Renaşterea, col. Pastoralia, nr. 17, 2024, ISBN 978-606-607-361-5, 312 p., în colaborare cu Psiholog Conf. univ. dr. Maria Dorina Paşca de la Universitatea de Medicină, Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „George Emil Palade" din Târgu Mureş.

Coordonator de volume internaționale (alături de Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru):

Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie, Cluj-Napoca, Editura Renaşterea, 2024, ISBN 978-606-607-474-2, 1015 p. - referatele simpozionului internaţional omonim.

Articole/studii, publicate în reviste din fluxul ştiinţific internaţional principal (ISI; în revistele facultăților de teologie cu școală doctorală și recunoscute CNCSIS);

"Elderhood and the Sacrament of Communion: An Orthodox Theological Exploration of Gracefully Aging" în Religions as part of the Special Issue Growth, Decline, and Transformation of Christian Mission St. Alban-Anlage 66, 4052 Basel, Switzerland, Coautori: Smaranda Adina Cosma, Horaţiu Vasile Borza Religions, 2024, 15 (Issue 3), March, 304

The Investigation of Painting Materials of the Jesus Christ Royal Icon în International Journal of Conservation Science, Volume 15, Issue 4, 2024: 1703-1712, 2024, ISSN: 2067-533X, Coautori: Olivia Fl. Nemeş, Ion Sandu, C. Măruţoiu, Dan Nemeş, Alin Trifa, Dan Al. Horvat, Sister Epiharia (Vasilica Cristina Nicula)

Paternitatea sănătoasă, din punct de vedere pastoral şi psihanalitic. Vectori de reflecţie inspiraţi din opera psihiatrului Giacomo Dacquino în Altarul Reîntregirii, Editori: Răzvan Brudiu/ Oliviu Botoi, Ed. Reîntregirea, nr. 1/2024, ISSN 1584-8051, pp. 29-52.

PUBLICAȚII IN EXTENSO, APĂRUTE ÎN LUCRĂRI ALE PRINCIPALELOR CONFERINȚE INTERNAȚIONALE DE SPECIALITATE:

Transfigurarea, „călătorie" îmbogățitoare spre Transcendent. „Arsenalul" aflat la dispoziția vârstnicilor în *Volumul Conferinței Internaționale „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie"*, Cluj-Napoca, 5-7 noiembrie 2023, Ed. Renașterea, 2024, ISBN 978-606-607-474-2 sau 9-786066-074742, pp. 59-79.

„Medicina Pastorală", în învățământul teologic. Perspectivele Inteligenței Artificiale în *Volumul Conferinței Internaționale „Preocupări pastorale față de sănătatea spirituală și trupească a bolnavilor în Biserica ortodoxă", Oradea, 28-29 mai 2024*, Ed. Doxologia, Iași, 2024, ISBN: 978-630-301-177-6, pp. 38-56.

Theological discipline "Pastoral Medicine" in the analysis of Artificial Intelligence. Relevance, purpose, impact, opportunity în Volumul Conferinței Internaționale *„Istorie, spiritualitate, cultură, dialog, interactivitate",* ediția a X-a, Galați, 2024.

Postmodernitatea occcidentală: o realitate poliedrică. Discernământ pastoral pentru a lectura „semnele timpului" în *Volumul Conferinței Internaționale „Forme de organizare și funcționare a monahismului ortodox: tradiție bimilenară și provocări contemporane"*, Ed. Basilica, București, 2024.

Cultivarea potențialului afectiv: urgență pedagogică la Vârsta a Treia. Vectori relevanți în opera psihiatrului Giacomo Dacquino în *Volumul celei de a patra Conferințe Internaționale „Familie, Religie, Societate",* Beclean, 18 octombrie 2024.

ALTE LUCRĂRI ȘI CONTRIBUȚII ȘTIINȚIFICE. STUDII ȘTIINȚIFICE PUBLICATE ÎN VOLUMELE UNOR SIMPOZIOANE NAȚIONALE

Ortodoxia și imunizarea românilor în fața propagandei retorico-emoționale. Repere psiho-pastorale pentru orientarea în cultura post-adevăr în Volumul Conferinței Naționale „Medicii și Biserica" (ediția a XXI-a) „Adevărul creștin în practica medicală", Cluj-Napoca, 2023, pp. 187-202

Investigarea materialelor componente ale icoanei Sfântului Nicolae de la biserica din satul Gheorgheni, jud. Cluj în Volumul Conferinței Naționale „Medicii și Biserica" (ediția a XXI-a) „Adevărul creștin în practica medicală", Cluj-Napoca, 2023, coautori: C. Măruțoiu, D. Nemeș, O. F. Nemeș, V. C. Măruțoiu, A. D. Horvat, N. V. Cristina, pp. 507-518.

Tămăduirea, „de la suflet la trup"! în Volumul Conferinței Naționale „Medicii și Biserica" (ediția a XXI-a) „Adevărul creștin în practica medicală", Cluj-Napoca, 2023, L. D. Rusu, R. N. Jurcău, L. Rusu, M. S. Tofan, O. F. Nemeș, pp. 355-368

Rugăciunea şi „intimitatea" cu Dumnezeu. Demersul ce deschide Poarta spre Absolut din adâncul fiecărui om în Revista „Horeb" (revistă anuală de spiritualitate şi actualitate) a Episcopiei Huşilor; numărul tematic: „Rugăciunea – întâlnire şi dialog", 4 decembrie 2022, Huşi, 2022, pp. 87-94

Îngerul taumaturg în Academia Română, *Cercetări contemporane în ştiinţele socio-umane* Cluj-Napoca, 2022, Coautor: Victor Constantin Măruţoiu, pp. 145-150

Potenţialul terapeutic al studierii Teologiei Ortodoxe. „Medicina Pastorală", în analiza Inteligenţei Artificiale în Volumul Conferinţei Naţionale „Teologie şi Tehnologie: provocări ale postmodernităţii" (ediţia a XXIII-a), Cluj-Napoca, 2024

„Medicina Pastorală" în învăţământul teologic. Perspectivele Inteligenţei Artificiale în Volumul Simpozionului Naţional cu participare internaţională „Preocupări Pastorale faţă de sănătatea spriuală şi trupească a bolnavilor în Biserica Ortodoxă, Oradea, 28-29 mai 2024, editori: Viorel-Cristian Popa, Vasile Doru Fer, Emil Cioară, pp. 38-56

„Ingredientul elementar" de Medicină Pastorală din programele Radioului „Renaşterea". ABC-ul grijii sănătoase de sine la Vârsta a Treia în Volumul Simpozionului (Inter)Naţional *Medicii şi Biserica. Al XXIV-lea Seminar Internaţional de Medicină şi Teologie* (coord. Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta), Bistriţa, 1-2 aprilie 2025

Alte studii (analize, poziționări academice):

Părintele „Prezident" Ioan Chirilă şi Teologia: o idilă de dragoste cu parfum supranatural în Volum omagial închinat împlinirii a 60 de ani, Ed. Renaşterea

Părintele Profesor Dorel Man, omul valenţelor multiple… „Reconstrucţia" perpetuă a identităţii noastre interioare Volum omagial închinat împlinirii a 7 ani de la moarte, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, ISBN 978-606-607-428-5, pp. 231-252

Părintele Profesor univ. Dr. Constantin Rus, un titan al Teologiei Arădene. „Reconstrucţia" perpetuă a identităţii noastre interioare Volum omagial închinat împlinirii a 65 de ani de viaţă: „IN HONOREM Pr. prof. univ. dr. Constantin Rus", Ed. Universităţii „Aurel Vlaicu", Arad, 2023, ISBN, 978-973-752-943-5, pp. 175-186

Universităţile Vârstei a Treia, oportunităţi de oxigenare a bătrâneţii în *Volumul „in honorem" Pr. prof. dr. Mircea Ielciu la 65 de ani,* Ed. Andreiană, Sibiu, 2023

Sănătatea emoţională la Vârsta a Treia. Cât de mult optimismul vârstnicului e în funcţie de confruntarea în viaţă cu durerea? Volumul „in

honorem", Andrei Arhiepiscop şi Mitropolit la 75 de ani, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN: 978-606-37-2045-1, pp. 425-452

Viitorul învăţământului teologic universitar ortodox, din perspectiva Inteligenţei Artificiale în *Calendarul „Renaşterea",* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISSN 2601-3290, pp. 319-346

Transfigurarea, „călătorie" îmbogăţitoare spre Transcendent. „Arsenalul" aflat la dispoziţia vârstnicilor în *Volumul Simpozionului Internaţional „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie", S. I. 2023,* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN 978-606-607-474-2, pp. 59-78

Aspectul fizic – predictor dominant al gradului de îmbătrânire. Longevitatea – ideal major al vieţii în cultura contemporană în *Volumul „in honorem" Prof. dr. Marcel Muntean, la 60 de ani,* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024

Pensionarea: prilej de ofilire ontologică sau „ţel" al întregii vieţi? Tabor, nr. 11 (anul XVII), noiembrie 2023, Numar tematic „Vârstnicii şi experienţa senectuţii", ISSN 1843-0287, pp. 31-40

O Facultate teologică «world-class», de reper internaţional. Învăţământul teologic ortodox universitar clujean în primul deceniu al păstoririi Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei în *Anuarul XXV 2021-2022,* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, ISSN 2457-6719, ISSN-L 2457-6719, pp. 225-262

De ce este în stare o femeie locuită de Harul Divin?!? Puterea transfiguratoare a unei măicuţe-lider de comunitate în *Volumul „in honorem" Maica Stravrofora Veronica Coţofană*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN 978-606-020-763-4, pp. 55-58

Sentimentele - „substanţa vieţii". Vectori terapeutici semnificativi la vârsta a treia în Anuarul XXVI 2022-2023, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, ISSN 2457-6719, ISSN-L 2457-6719, pp. 241-256.

Cercetări privind materialele componente ale icoanei „Sf. Fecioară cu Pruncul" de la biserica din satul Gheorgheni, jud. Cluj în Volumul Simpozionului Internaţional „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie", 2023, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN 978-606-607-474-2. Coautori: O. F. Nemeş, C. Măruţoiu, D. Nemeş, V. Măruţoiu, D. Horvat, M-hia Epiharia Nicula, pp. 793-804

Virtuţile vârstei a treia: experienţa vieţii şi gingăşia inimii în *Volumul Simpozionului Internaţional „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie",* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN 978-606-607-474-2. Coautori: O. F. Nemeş, Daniel Rusu, Dan Nemeş, pp. 805-818.

Conferințe (Conferințe publice universitare, participări cu prelegeri la simpozioane internaționale):

Transfigurarea, „călătorie" îmbogățitoare spre Transcendent. „Arsenalul" privilegiat al vârstnicilor, Cluj-Napoca, 5-7 noiembrie 2023, Simpozionul Internațional: „Mai avem nevoie de bătrâni?", 5-7 noiembrie 2023, Cluj-Napoca

Fizionomia ideală a învățământului universitar teologic ortodox românesc din perspectiva inteligenței artificiale Târgoviște, 27-28 mai 2024, Simpozionul Internațional „Teologia Ortodoxă și slujirea aproapelui: paradigme, exigențe, tendințe contemporane";

„Medicina pastorală în învățământul teologic de ieri și de azi"; Oradea, 28-29 mai 2024, Simpozionul Internațional „Preocupări pastorale față de sănătatea spirituală și trupească a bolnavilor în Biserica Ortodoxă"

Disciplina teologică „Medicina Pastorală" în analiza Inteligenței Artificiale. Relevanță, scop, impact, oportunitate, Galați, 17-19 iunie 2024, Simpozionul Internațional „Istorie, spiritualitate, cultură. Dialog și interactivitate" (ediția a X-a)

Obligație pastorală perpetuă: revitalizarea dragostei în perimetrul familial, profesional, comunitar, din perspectiva Inteligenței Artificiale, Roma, 30 iunie-3 iulie 2024, Universitatea de Vară a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Italiei

Preoție și jertfelnicie: demnitatea suferinței în viața duhovnicească, Roma, 30 iunie-3 iulie 2024, Universitatea de Vară „Sf. Maxim Mărturisitorul și Sf. Mucenită Ecaterina" organizată de Centrul de Studii Teologice al Episcopiei Italiei

Regulile paternității responsabile, în familie și în societate. „Prea multă mamă și prea puțin tată în viețile copiilor noștri", Roma, 30 iunie-3 iulie 2024, Universitatea de Vară „Sf. Maxim Mărturisitorul și Sf. Mucenită Ecaterina" organizată de Centrul de Studii Teologice al Episcopiei Italiei

„Medicina Pastorală în învățământul teologic ortodox clujean. Epopeea unui traseu dantelărit", Cluj-Napoca, 3-5 noiembrie 2024, Simpozionul Internațional: „Păcatul - unica boală de temut. Voiești să te faci sănătos?", 3-5 noiembrie 2024, Cluj-Napoca

Conferințe publice universitare, participări cu prelegeri la simpozioane naționale:

Redefinirea femininului și a masculinului în civilizația recentă. Lectură psiho-socio-pastorală, Bistrița, 3-4 aprilie 2023 (coautor: Drd. Coroian Alexandra), Conferința Națională „Bioetica de frontieră": libertatea firescului și firescul mărturisirii (ediția a XXII-a)

Egalitatea de gen în familia creştin-ortodoxă: „îndumnezeirea" sistemului familial, Bistriţa, 3-4 aprilie 2023 (coautor: Drd. Mihaela Brânza), Conferinţa Naţională „Bioetica de frontieră": libertatea firescului şi firescul mărturisirii (ediţia a XXII-a)

Potenţialul taumaturgic al studiului Teologiei Ortodoxe. „Medicina Pastorală" în analiza Inteligenţei Artificiale, Bistriţa, 16 aprilie 2024, Conferinţa Naţională „Teologie şi tehnologie" (ediţia a XXIII-a)

Îngerul curativ. Ipostaze terapeutice angelice în Vechiul şi în Noul Testament, Bistriţa, 16 aprilie 2024, (coautor: Asist. asoc. dr. Victor Constantin Măruţoiu), Conferinţa Naţională „Teologie şi tehnologie" (ediţia a XXIII-a)

„Lanţul terapeutic al recuperării în boala alcoolismului", Cluj-Napoca, 21 septembrie 2024, Conferinţa naţională cu participare internaţională „A. A. pentru prietenii profesionişti"

„Inteligenţa Credinţei" şi puterea terapeutică a Religiei, Beclean, 18 octombrie 2024, Conferinţa Internaţională *„Educaţie, Religie, Familie în societatea contemporană",* ediţia a IV-a

„Ingredientul elementar" de Medicină Pastorală din programele Radioului „Renaşterea". ABC-ul grijii sănătoase de sine la Vârsta a Treia, Bistriţa, 1-2 aprilie 2025, Conferinţa Naţională „Incertitudine, riscul medical şi moral, speranţa omului pentru sănătate" (ediţia a XXIV-a)

CONFERINȚE PUBLICE UNIVERSITARE, SUSȚINUTE LA INVITAȚIE NOMINALĂ:

Anestezia sentimentală şi „oboseala cronică" în dragoste. Nefericirea în societatea viitorului, Sala de Congrese „Stefanus Magnus", Nicula, 7 martie 2023, Program de formare duhovnicească continuă a clericilor: 6-11 martie 2023

„Dragostea conflictuală" în viaţa de familie, Aula Mare, 30 martie 2023, Conferinţă la invitaţia, ASCOR Cluj-Napoca

Cultură şi spiritualitate românească cu ancorare transcendentă, Filarmonica de Stat din Oradea, 6 mai 2023, cu prilejul Olimpiadei Naţionale de Cultură şi Spiritualitate

Inteligenţa artificială şi didactica Religiei, Academia „Sâmbăta de Sus", jud. Făgăraş, 27 iunie 2023, Universitatea de Vară a profesorilor de Religie, edţia a II-a: „Formare, Profesionalizare, paşi spre excelenţă"

Mitropolitul Andrei Şaguna în reflecţia Inteligenţei Artificiale, Academia Română, filiala Cluj-Napoca, 28 iunie 2023, Conferinţa Naţională: „O voce emblematică a românilor: Andrei Şaguna şi lumea transilvăneană de la mijlocul secolului al XIX-lea"

Liviu Galaction Munteanu şi Centenarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Muzeul Mitropoliei Ortodoxe Cluj-Napoca, 7 martie 2024, Lansarea volumelor Calendarul „Renaşterea" 2024 şi *În slujba*

cuvântului. Culegere de predici praznicale și duminicale din opera părintelui pofesor dr. Liviu Galaction Munteanu

Impactul Inteligenței Artificiale asupra studiului Teologiei și asupra vieţuirii creştine cotidiene, Sala de Congrese „Stefanus Magnus", Nicula, 3 aprilie 2024, Program de formare duhovnicească continuă a clericilor: 1-6 aprilie 2024 (Asist. drd. Paisie Borza)

Unica dogmă a credinței: Iubirea, Biserica „Coroane" Bistrița, 12 aprilie 2024, Program de conferințe duhovnicești organizat de Protopopiatul Bistrița

Crucea în viața creștinului contemporan, Cluj-Napoca, Biserica B-dul Muncii nr. 8, 7 aprilie 2024, Conferință organizată de Oastea Domnului

Mănăstirea Dobric - „Perlă" a Ţibleşului, Mănăstirea Dobric, 13 aprilie, Lansarea volumului „Maica Veronica. Un om care a scris (și scrie) istorie"

Demnitatea suferinței. Metabolizarea duhovnicească a durerilor, Zalău, 21 aprilie 2024, Program de conferințe duhovnicești organizat de Parohia Zalău

Proorocul Ieremia: „Numai păgânii își irosesc durerile", Beclean, Catedrală, 25 aprilie 2024, Program de conferințe duhovnicești organizat de Protopopiatul Beclean

„Defilarea imaturităţilor psiho-afective în spaţiul multimedia. Impactul contagios asupra educatorului şi tânărului", online, 5 octombrie 2024, organizată cu prilejul Zilei Educaţiei de către Asociaţia Ştiinţifică „Didactica Red" coordonată de Prof. dr. Ioniţa Timiș

Ortodoxia în viața romilor de la Pata Rât – Cluj, Sala „Nicolae Ivan" a Facultății de Teologie Ortodoxă, 14 decembrie 2024, ediția a 2-a a Conferinței doctorilor și doctoranzilor rromi, organizată de Școala Doctorală „Studii de Populație și Istoria Minorităților" UBB

Coordonare de lucrări de doctorat (finalizate):

Protos. Arsenie (Alexandru) Irimiea, 5 mai 2023, Stareţul Mănăstirii Darvari (București); *Psihoterapia Pastorală în areal monahal*

Mihaela Brânza, 5 mai 2023: *Ortodoxia celor „7 ani de acasă"*

Alexandra-Felicia Coroian Georgiu, 30 septembrie 2023: *Ideologia de gen în abordare psiho-pastorală*

Arhim. Haralambie Țanef, 14 martie 2024, Duhovnicul Mănăstirii Catrinari, *Radiografia unei rectitoriri postdecembriste: Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților*

Pr. Ovidiu Feldiorean, 14 martie 2024, *„Adolescența perpetuă" în abordare pastorală*

Dan Nemeș, 14 mai 2024, Cercetător as. UBB Cluj-Napoca: *Gestionarea pastorală a interacțiunilor emoționale din perimetrul familial*

Pr. Teodor-Marius Cornea, 26 septembrie 2024: *Preotul Augustin Pop – slujitor memorabil al Ortodoxiei Transilvane*

Daniel Matei Pop, 26 septembrie 2024: *Dinamica pastorală, culturală şi socială a activităţii pastorului lutheran Johann Konrad Wilhem Lohe şi a preotului martir Florea Mureşanu, în context european multicultural*

Călin Drăgeanu, 25 septembrie 2024: *Inconştientul în lucrarea pastorală. „Personalitatea spirituală" şi obiectivul ontologic al îndumnezeirii*

MEMBRU ÎN COMISII DOCTORALE LA ALTE UNIVERSITĂŢI DIN ŢARĂ:

Pr. Marian Ionuţ Ursu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Coord: Pr. prof. dr. Ioan Teşu, *Liturghia minţii în spiritualitatea filocalică*

Pr. Marius-Ionuţ Haba, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Coord: Pr. prof. dr. Ioan Teşu, *Rolul părintelui duhovnicesc în vindecarea sufletului omului contemporan*

Monahia Sofia Steliana Ţico, Universitatea de Artă şi Design Timişoara, Coord: Prof. dr. Marcel Muntean, *Polipticul Pătimirilor în varianta bizantină*

Loredana Lorint, Universitatea de Artă şi Design Timişoara, Coord: Prof. dr. Marcel Muntean, *Art-terapie spirituală la copiii cu disabilităţi şi probleme emoţionale. Fundamentare teoretică şi practică*

Teodora Bobeş, Uniersitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia, Coord: Pr. prof. dr. Jan Nicolae, *Eshatologia particulară în teologia ortodoxă. Aspecte dogmatice, exegetice şi cultural-filosofice*

Iuliana Timofti, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, Coord: Pr. prof. dr. Viorel Sava. *Sărbătoarea „Întâmpinării Domnului" – istoric şi imnografie. Elemente de teologie şi spiritualitate liturgică*

COORDONARE LUCRĂRI DE GRADUL I DIDACTIC (EVIDENŢA ANULUI 2018 ŞI A ANULUI 2022):

Prof. Ioan-Cristian Ciorba, 17 februarie 2023, Liceul Tehnologic Tarna Mare, jud. Satu Mare: *Modele de parenting în lumina credinţei*

Prof. Adrian Păunescu, 14 februarie 2023, Reşiţa, Colegiul Naţional „Traian Lalescu" Reşiţa: *Formarea religioasă a elevilor prin Sfintele Taine*

MEMBRU ÎN COMISII DE EXAMEN (CONCURS) PENTRU OCUPAREA UNOR POSTURI DE „PAROH" (EVIDENŢĂ SPORADICĂ):

Parohia Podeni, Protopopiatul Turda, 8 martie 2023, Centrul Eparhial Cluj-Napoca, 3 candidaţi

Parohia Piatra, Protopopiatul Năsăud 2 august 2024, Centrul Eparhial Cluj-Napoca, 2 candidaţi

PREFEŢE (SAU POSTFEŢE) LA VOLUME:

Demersuri şi analize pentru posibile „... transferuri atipice către Divinitate" în vol. *„Sacrul ca formă de gnoză în postmodernism. O filosofie*

aplicată în cultura pop digitală”, Ed. Lumen, 2023, Colecţia „Dimensiuni culturale”, pp. 5-9, Autor: Pr. dr. Emanuel Ioan Căşvean

Un manual de „formare continuă” a preotului capelan... O „construcţie” poliedrică, de însumare a strategiilor pastorale eficiente atât în reintegrarea socială, cât şi îmbunătăţirea calităţii vieţii în detenţie în vol. „Consilierea pastorală în penitenciar”, Ed. „Episcopiei Devei şi Hunedoarei”, 2021, pp. 5-20; Autor: Pr. dr. Alexandru Fleşer

O lectură densă şi hrănitoare, dintr-o carte care a fost evacuat banalul, derizoriul, previzibilul... în vol. *„Anamneză* şi *update*. Instantanee dintr-o pastoraţie urbană”, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2022, pp. 5-21, Autor: Pr. dr. Chiş Ioan-Tănase

Paradigme în traseul de reconstrucţie a personalităţii. Viaţa spirituală, cale a vindecării şi a regenerării psiho-comportamentale în vol. „Antologie de intervenţii pastoral-terapeutice în context penitenciar”, Ed. Episcopiei Devei şi a Hunedoarei, 2022, pp. 5-11, Autor: Pr. dr. Alexandru Fleşer

Pr. Conf. dr. Dorel Man – omul valenţelor multiple. Reconstrucţia perpetuă a personalităţii noastre în volumul omagial închinat Pr. Conf. dr. abil. Dorel Man, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca. 2022, pp. 231-252, editor: Asist. univ. dr. Victoria Grădinar

Fiecare altar este o ofertă de iubire a lui Dumnezeu pentru lume... în vol. „Monahismul transilănean în perioada totalitarismului”, Ed. Episcopiei Devei şi Hunedoarei, Autor: Arhim. dr. Andrei Coroian

La Preghiera del Cuore nella vita del cristiano în *Revista Sacramentaria e Scienze Religiose* Ancona, Italia, Autor: Asist. drd. Ionuţ Arieşan

Preotul martir Liviu Galaction Munteanu şi creaţia sa omiletică: excelenţă şi rafinament predicatorial în vol. *În slujba cuvântului. Culegere de predici praznicale şi duminicale din opera părintelui pofesor dr. Liviu Galaction Munteanu* îngrijit de Pr. dr. Lucian Greabu, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 15-21.

Un titan al Ortodoxiei autentice de pe tărâmuri basarabene în volumul omiletic „Ferimeturi dintr-o prescure, într-o cuminecătură”, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, pp. 3-10, Autor: Pr. prof. dr. Petru Ciobanu

Călăuzire iluminatoare şi transfiguratoare pe treptele de lumină ale Scării Raiului în vol. „Aripile îngereşti ale dreptei credinţe”, Ed. „Nosa Nostra”, Bistriţa, pp. 6-12, Autor: Pr. prof. Nicolae Feier

Un adevărat „tratat teologic” de analiză a personalităţii poliedrice a marelui Istoric, Apostol şi Evanghelist Luca în vol. „Sfântul Luca, Istoric, Apostol şi Evanghelist”, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 6-12, Prof. univ. dr. Stelian Tofană (coordonator) Asist. univ. dr. (s) Ovidiu M. Neacşu (colaborator)

„Instinctul" spre Adevăr, demers obligatoriu în epoca networking, Prefaţă la Anuarul al XXIV-lea al Facultăţii de Teologie Ortodoxă (2020-2021), Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, pp. 6-12, editor: Dr. Dacian But-Căpuşan

Reflecţia teologică - opreliște în faţa „epidemiei de mediocritate" ce agresează cultura, Prefaţă la Anuarul al XXV-lea al Facultăţii de Teologie Ortodoxă (2021-2022), Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, pp. 5-12, editor: Dr. Dacian But-Căpuşan

„Iisus Hristos al istoriei" versus „Iisus – Transcendenţă" generatoare de civilizaţie. Omul divin Iisus Hristos şi „planul dumnezeiesc al intersectării veşniciei cu istoria creată" Prefaţă la vol. *„Iisus Hristos al istoriei",* Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 5-12, Autori: pr. Prof. dr. Stelian Tofană, Asist. univ. dr. asoc. Ovidiu Neacşu

Oferta Ortodoxiei: „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte!" Editorial la numărul 3 al revistei studenţilor teologi clujeni, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 2-3, curator: Pr. Grigorie Foltiş

Cuvânt înainte la volumul simpozionului internaţional „Rugăciunea – inima Bisericii" Simpozion de Teologie, Istorie, Artă şi Muzicologie, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2022, pp. 9-11, Coordonatori: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru

Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei - promotor iscusit al performanţei academice clujene în vol. „In honorem" Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 9-11, Coordonatori: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru

Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj-Napoca. Fonduri de arhivă I. (1924-1938) Prefaţă: *Mesaj de Centenar*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 13-15. Coordonatori: Arhim. Teofil Tia, C.Ş. dr. Attila Varga Carol, Pr. dr. Vasile Rojneac

Teologia Ortodoxă clujeană, de nivel „world -class", la un secol de la înfiinţare Prefaţă la Anuarul al XXVI-lea al Facultăţii de Teologie Ortodoxă (2022-2023), Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, pp. 6-12, Editor: Dr. Dacian But-Căpuşan

Mamă de episcop şi „eroină" a Bisericii Articol omagial în volumul „In honorem", dedicat mamei P. S. Macarie al Europei de Nord

De ce este în stare o femeie locuită de Harul Divin? Puterea transfiguratoare a unei măicuţe - lider de comunitate în vol. *„Maica Veronica. Un om care a scris (şi scrie) istorie"*, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2024, pp. 55-59, Editor: Pr. prof. Nelu Al. Hales şi Arhid. Claudiu Ioan Grama

Învăţături clarificatoare pentru minte şi inimă, revărsare de har în fiinţele deschise spre Cer în *Catehismul tinerilor studenţi*, Universitatea Piteşti, 2024, pp. 33-39, Autor: Pr. Protos. drd. Rafael Vintilă

O măicuță cu suflet de catifea și cuvânt de granit... în volum închinat Maicii Siluana Vlad, 2024, pp. 3-13, Autor: Monahia Macrina

Invitație tinerilor participanți la Întrunirea Tinerilor Ortodocși din Mitropolia Clujului în Broșura participanților, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 3-13. Autor: Pr. Tudor Mudure

Editorial: „Înălțarea Sfintei Cruci": elogiu „omului interior" al durerilor în Ziarul „Lumina", Praznicul 14 Septembrie, p. 1.

Prefață: Giacomo Dacquino - „Duhovnicul fără epitrahil" în volumul omonim apărut la Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 5-30. Autor: Pr. dr. Trandafir Vid

Prefață: Dulceața bătrîneții curate. Ghid spre fericire alcătuit de absolvenții Universității Seniorilor în volumul Simpozionului Internațional „Mai avem nevoie de bătrâni?", Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 5-30.

Introducere: Pelerinajul în Maramureș - relaționare cu Absolutul Divin din adâncurile românismului nord-transilvan în vol. *Pelerinajul în Maramureș*, pp. 5-31. Autor: Prof. dr. Mirela-Ramona Iștovan

Broșuri academice (Editura Reîntregirea, Colecția Pedagogia Pastorală, ISBN 973-8252-46-6, reeditate anual, adăugite și actualizate: 2023

Psiho-Teologia. Călăuză spre o reflecție identitară, 36 p.

Psihologia crizelor existențiale. Terapia pastorală a evenimentelor cu potențial psiho-patogen , 36 p.

Psihoterapia pastorală a familiei, 36 p.

Consiliere pastorală și logoterapie. Karl Rogers și terapia centrată pe persoană, 36 p.

„Vederea lui Dumnezeu" din perspectivă psihologică, 36 p.

Psihanaliza lui Freud, între pan-sexualism și pertinență teologică, 36 p.

Ignorarea inconștientului în Teologie. Eugen Drewermann și cunoașterea de sine, 36 p.

Derapaje psihice în lumea credinței. Tratamentul pastoral al tulburărilor neuro-psihice, 36 p.

Pastorală și psihanaliză. O interacțiune inedită, 36 p.

Ghid psihopatologic pentru o „diagnosticare" pastoral-medicală provizorie, 36 p.

Psihozele colective. Pastorala versus psihiatria social, 36 p.

Orientarea cognitiv-comportamentală în psihoterapia pastorală, 36 p.

Să ne dăruim timpul de a sta cu Dumnezeu. Poate fi plicticos Creatorul?, 48 p.

Foamea de dragoste. Ce parametri interiori constelează maturizarea spirituală?, 48 p.

Metabolismul unei vieţi fericite: resacralizarea spaţiului contextual. Familia în imaginarul colectiv contemporan

Preliminarii psiho-afective în construcţia intimităţii cu Dumnezeu. Optica prof. Giacomo Dacquino, 32 p.

Metabolismul emoţional al generaţiei post-televizive. Şcoală pentru părinţi şi copii, în viziunea medicului Giacomo Dacquino, 32 p.

„Nevoia" de faliment. Programarea spre eşec a copiilor noştri, 32 p.

Paternitatea adevărată: un „munte de iubire" exigentă. Multă „mamă" şi puţin „tată" în vieţile copiilor noştri, 32 p.

Seninătatea spirituală – garant al longevităţii dragostei. Principiile stabilităţii psiho-afective, în viziunea medicului Giacomo Dacquino, 32 p.

Ghid de consiliere/educaţie religios-morală în penitenciare, 32 p.

Ghid de consiliere premaritală, 24 p.

Familia – „universitate" a dragostei. Repere în călătoria spre Absolutul psiho-emoţional (a prof. Giacomo Dacquino), 32 p.

Părinţii hipo-afectivi şi fragilităţile psiho-emoţionale ale copiilor. Arsenalul de psiho-riscuri ce ameninţă familia: dereglări afective, regresii infantile, disfuncţii relaţionale, 32 p.

Prioritatea familiei: oxigenarea vieţii cu dragoste, 32 p.

Divorţul emoţional şi „oboseala cronică" în dragoste, 32 p.

Parohia ortodoxă română din diaspora, paradigmă misionară multifactorială, 32 p.

Universităţile Vârstei a Treia, oportunităţi de oxigenare a bătrâneţii, 32 p.

Sănătatea emoţională la Vârsta a Treia. Cât de mult optimismul vârstnicului e în funcţie de confruntarea în viaţă cu durerea?, 32 p.

Elogiul senectuţii (în opera medicului italian Giacomo Dacquino). Principiile unei bătrâneţi fericite, 32 p.

Transfigurarea, „călătorie" îmbogăţitoare spre Transcendent. „Arsenalul" aflat la dispoziţia vârstnicilor, 32 p.

Aspectul fizic – predictor dominant al gradului de îmbătrânire. Longevitatea – ideal major al vieţii în cultura contemporană, 32 p.

Pensionarea: prilej de ofilire ontologică sau „ţel" al întregii vieţi? Este senectutea cea mai înfloritoare perioadă a vieţii?, 32 p.

EMISIUNI RADIOFONICE (AUDIO-VIDEO):

1. Rubrica săptămânală la Radio „Renaşterea": *„Călătorie în adâncurile sinelui"* (10-15 minunte); *serialul „Elogiu senectuţii"* dedicat vârstei a treia;

2. Emisiunea săptămânală (Duminică seara) în direct (şi video tv): *„Ortodoxia – Fântâna Vieţii"* (o oră);

3. *„Picătura de transcendenţă în forfota ştirilor imanente"* (7 minute), studioul TV al Facultăţii (online).

4. Emisiunile *„Elitele discrete: profesioniștii religiei”* (1 oră, lunar) și „Seniorii Ortodoxiei recente” la studioul video-TV al Facultății de Teologie Ortodoxă (transmisă online);

PR. PROF. UNIV. DR. VASILE STANCIU,

Publicații:

- *„Toată suflarea să laude pe Domnul” (Ps. 150,1). Relevanța doxologică a Imnografiei ortodoxe și importanța misionară a cântăreților de strană în viața Bisericii* în Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, Ierom. Drd. Grigorie Foltiș (coord.), *In honorem Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 403-423.

- *Die Hymnographie der Orthodoxen Kirche* în Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, tomul XXVI (2022-2023), Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 257-264.

- *Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica”* în Stelian Pașca-Tușa, Bogdan Șopterean (coord.), *In honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă, volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 515-520 (împreună cu Daniel Mocanu)

- *Scriitoarea Eugenia Mureșanu și Revista „Viața Ilustrată”* în Tabor, an XVIII (2024), nr. 5, pp. 65-73.

- *Icoana în spiritualitatea ortodoxă* în Calendarul Renașterea, an VII (2024), nr. 7, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 367-375.

- *Prefață* la Cristian-Mihail Paraschiv, *Concertul coral religios în spațiul românesc în creația compozitorilor: Gavriil Musicescu, Sabin Drăgoi, Paul Constantinescu și Ion Popescu Runcu*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 7-12.

- *„Toată suflarea să laude pe Domnul” (Ps. 150,1). Relevanța doxologică a Imnografiei ortodoxe și importanța misionară a cântăreților de strană în viața Bisericii* în Renașterea, an XXXIV (2023), nr. 12, p. 7.

- *„Toată suflarea să laude pe Domnul” (Ps. 150,1). Relevanța doxologică a Imnografiei ortodoxe și importanța misionară a cântăreților de strană în viața Bisericii* în Renașterea, an XXXV (2024), nr. 1, p. 7.

- *Preotul profesor universitar dr. Vasile Gordon, la 70 de ani* în Renașterea, an XXXV (2024), nr. 5, p. 3.

Participări la manifestări științifice și cultural artistice:

5 octombrie 2023, a făcut parte din juriul compus din profesori de muzică, dirijori, compozitori și muzicologi din țară, care întrunit la Centrul

Cultural Social „Sf. Nectarie de la Eghina” de la al Mânăstirii „Radu Vodă” din Bucureşti, a analizat lucrările înscrise la secţiunea Compoziţie muzicală (psaltică şi corală) din cadrul Festivalului-concurs naţional de muzică bisericească „Lăudaţi pe Domnul!”, ediţia a XV-a şi a desemnat câştigătorii.

12 octombrie 2023, la biserica cu hramul „Naşterea Maicii Domnului” a Parohiei Timişoara-Iosefin, a prezidat comisia de jurizare a etapei mitropolitane a Festivalului-Concurs Naţional de Muzică Bisericească „Lăudaţi pe Domnul”, ediţia a XV-a.

14 octombrie 2023, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” care a dat răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească la Mănăstirea Râşca Transilvană, judeţul Cluj, cu prilejul hramului

17 octombrie 2023, în Aula Facultăţii a luat cuvântul la şedinţa de prezentare a colecţiei de manuale pentru Facultăţile de Teologie Ortodoxă.

18 octombrie 2023, în Cimitirul Central din Cluj-Napoca a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” care a dat răspunsurile la Slujba înmormântării Lect. univ. dr. Ana Baciu

A susţinut o prelegere intitulată: *„Toată suflarea să laude pe Domnul”. Relevanţa doxologică a Imnografiei ortodoxe şi importanţa misionară a cântăreţilor de strană în viaţa Bisericii.*

- 3 octombrie 2023, Protopopiatul Bistriţa,
- 10 octombrie 2023, Protopopiatul Huedin,
- 19 octombrie 2023, Protopopiatul Gherla,
- 23 octombrie 2023, Protopopiatul Turda.
- 30 octombrie 2023, Protopopiatul Beclean.
- 31 octombrie 2023, Protopopiatele Cluj I şi Cluj II.
- 2 noiembrie 2023, Dej,
- 7 noiembrie 2023, Năsăud.

30 noiembrie 2023, la Muzeul Mitropoliei Clujului a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” care a susţinut un recital de colinde

2 decembrie 2023, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” care a dat răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească la Catedrala „Sfânta Treime” din municipiul Arad. I-a fost conferită „Crucea Arhiepiscopală”.

2 decembrie 2023, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” care a susţinut concertul extraordinar de colinde „Colindă-ne, Doamne!” la Filarmonica din Arad

4 decembrie 2023, în Aula Magna a Centrului Universitar de Nord din Baia Mare al Universităţii Tehnice din Cluj-Napoca, a susţinut conferinţa: *Relevanţa doxologică a Imnografiei ortodoxe şi importanţa misionară a cântăreţilor de strană în viaţa Bisericii*, organizată de Facultatea de Litere, domeniul de Teologie Ortodoxă „Justinian Arhiepiscopul” şi Episcopia Maramureşului şi Sătmarului.

13 decembrie 2023, a susţinut la Academia Teologică „Augustana" a Bisericii Evanghelice Luterane din Neuendettelsau (Germania) conferinţa: *Imnografia Bisericii Ortodoxe*.

17 decembrie 2023, după Slujba Vecerniei, la Catedrală, a dirijat Corului Catedralei Mitropolitane care a susţinut un concert de colinde

18 decembrie 2023, la Catedrala Mitropolitană, a dirijat Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica", care a susţinut un concert de colinde

19 decembrie 2023, în biserica parohială „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din localitatea Spermezeu, judeţul Bistriţa-Năsăud, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" care a dat răspunsurile la Slujba înmormântării credincioasei Ana Drăgoi

15 ianuarie 2024, a prezidat şedinţă festivă a Departamentului de Teologie Ortodoxă, prilejuită de intrarea în Anul Centenar

29 ianuarie 2024, la Catedrala Mitropolitană, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" care a susţinut un concert festiv în cinstea Sfinţilor Trei Ierarhi

30 ianuarie 2024, la Catedrala Mitropolitană, a dirijat Corul Facultăţii de Teologie Ortodoxă care a dat răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească

14 martie 2024, în Sala Auditorium Maximum a UBB, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" care a susţinut prefaţa muzicală a Concertului de gală al Fundaţiei **„***Mitropolitul Bartolomeu***"**, susţinut de Cvartetul Transilvan al Filarmonicii din Cluj-Napoca, ediţia a XI-a

29 martie 2024, a rostit un cuvânt de bun-venit la Conferinţa naţională ROOTS *Interpretarea Sfintei Scripturi în tradiţia patristică şi rabinică - repere şi direcţii de cercetare*, ediţia a III-a, nivel doctoral

4 aprilie 2024 a coordonat Seara dedicată profesorilor fostei Academii Teologice, mărturisitori în temniţele comuniste: Liviu Galaction Munteanu, Florea Mureşanu şi Ioan Bunea.

5-6 aprilie 2024, în cadrul celei de-a X-a ediţii a Simpozionului Naţional de Martirologie cu tema: *Memorie şi rezistenţă. Ipostaze ale represiunii politice în România contemporană*, organizat de Arhiepiscopia Alba Iuliei, Muzeul Naţional al Unirii, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia şi Consiliul Judeţean Alba, în parteneriat cu Mănăstirea „Sfânta Cruce" de la Aiud, a susţinut prelegerea: *Scriitoarea Eugenia Mureşanu Adams şi revista Viaţa ilustrată*

15-31 mai 2024 a organizat o mobilitate „Erasmus" pentru studenţi, masteranzi şi doctoranzi, în Germania, care a inclus un turneu şi concerte în spaţiul german cu prilejul Centenarului.

21 mai 2024, la Facultatea de Teologie Evanghelică Luterană „Augustana" din Neuendettelsau, a ţinut o prelegere legată de teologia imnelor din

Liturghia bizantină cu exemplificări muzicale din partea a II-a a Liturghiei credincioşilor.

4-5 iunie 2024, a organizat, în calitate de dicrector al Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Simpozionul Internaţional: *Liturghie, Filantropie, Dăruire - Tradiţie şi actualitate în pastoraţia şi îngrijirea bolnavilor, ca mărturie creştină* şi a rostit o alocuţiune inaugurală.

23 iunie 2024, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" care a dat răspunsurile la Vecernia plecării genunchilor, la Catedrala Mitropolitană

14-15 iunie 2024, la Centrul social-pastoral „Sfânta Cruce" al Mânăstirii Caraiman, jud. Prahova, a participat la a VII-a ediţie a Conferinţei naţionale a doctoranzilor din domeniul Teologie Ortodoxă, organizată de Şcoala Doctorală „Dumitru Stăniloae" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti.

28-29 iunie 2024, la Sibiu la conferinţa *Evangelium in Wort und Klang*, organizată de Zentrum fűr Evangelische Theologie Ost, a susţinut comunicarea: *Kirchenväther und Musik* (Părinţii Bisericii şi muzica).

20 iulie 2024, a dirijat un grup de studenţi de la Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca care a dat răspunsurile la Sf. Liturghie arhierească

23-31 iulie 2024, a participat, cu referat, simpozionul cu tema: *Das soziale Wirken der Kirche und die Beziehungen zur Evangelisch-Lutherischen Kirche in Bayern*, organizat Institutul Germano-Român pentru Teologie, Ştiinţă şi Dialog „Ex fide lux" din Nűrnberg

11 august 2024, a făcut parte din juriul concursul de bătut toaca „Trâmbiţa Îngerilor", ediţia a III-a, organizat de Parohia Ortodoxă Chiuza, jud. Bistriţa-Năsăud

14-15 august 2024, a dirijat corul de cameră „Psalmodia Transylvanica" care a dat răspunsurile la slujbele oficiate cu ocazia hramului la Mânăstirea Nicula

29 august 2024, a slujit Utrenia şi Sf. Liturghie la Catedrala Mitropolitană şi a rostit cuvântul de învăţătură.

4-23 septembrie 2024 a coordonat examenul de admitere la Şcoala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran" a Facultăţii

ACTIVITĂŢI LEGATE DE STUDIILE DOCTORALE:

A prezidat şedinţa publică de susţinere a tezei de doctorat a studenţilor doctoranzi:

- 13 februarie 2024 Protos. TABAN Iustin (Ionuţ-Tiberiu): *Regimul canonic al voturilor monahale în Biserica Ortodoxă Română şi interferenţele lor cu legislaţia civilă*, specializarea Drept canonic, sub coordonarea Pr. conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu

- 26 februarie 2024, pr. POP Anton-Viorel: *Limitele dreptului la viață. Începutul și sfârșitul vieții umane în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, la specializarea Morală creștină, sub coordonarea Pr. prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie.

- 14 martie 2024, arhim. ȚANEF Haralambie (Constantin), *Radiografia unei reactivări postdecembriste: Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților*, la specializarea Teologie pastorală, sub coordonarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia,

- 14 martie 2024, pr. Feldiorean Ovidiu-Ioan: *Adolescența perpetuă în analiză psiho-pastorală* a pr. Ovidiu-Ioan Feldiorean, la specializarea Teologie pastorală, sub coordonarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia,

- 4 iunie 2024, diac. TORCOȘ Ioan-Dorin, *Lupta lui Iacov cu „Omul" și vederea feței lui Dumnezeu (Fac 32,24-32)*, la specializarea Teologia biblică a Vechiului Testament cu noțiuni de Arheologie biblică și limbă ebraică clasică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă.

- 4 iulie 2024: pr. SAVELOVICI Anton, *Valorificarea Sfintei Scripturi în predicile din Biserica Ortodoxă Română în perioada 1990-2020*, la specializarea Omiletică și Catehetică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

- 4 iulie 2024: pr. TCACI căs. GHEBERTA Marcel, *Manuscrise cu predici din secolele XVI-XIX. Transliterare, comentarii omiletice și analize stilistice,* la specializarea Omiletică și Catehetică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

- 9 septembrie 2024, pr. BOIA Claudiu Ionuț: *Bisericile creștine din Germania nazistă (1933-1945)*, specializarea Istorie bisericească universală, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan,

- 19 septembrie 2024, pr. BIRIȘ Cosmin-Florin, *Relația dintre ortodocși și romano-catolici la începutul mileniului al III-lea*, specializarea Istorie bisericească universală, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan,

- 25 septembrie 2024, DRĂGEANU Călin-Marian, *Inconștientul în lucrarea pastorală. „Personalitatea spirituală" și obiectivul ontologic al îndumnezeirii,* specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 26 septembrie 2024, POP Daniel-Matei, *Dinamica pastorală, culturală și socială a pastorului luteran Johann Konrad Wilhelm Löhe și a preotului martir Florea Mureșanu în context european multicultural*, specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

- 27 septembrie 2024, TĂUT (căs. LUȚAI) Iuliana-Anișoara, *Familia creștină - factor de educație în context european actual*, specializarea Omiletică și Catehetică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon.

A făcut parte din comisia de susţinere publică a tezei de doctorat a studenţilor-doctoranzi:

- 11 iunie 2024, TIMOFTI Iuliana: *Sărbătoarea Întâmpinării Domnului – istoric si imnografie. Elemente de teologie şi spiritualitate liturgică*, specializarea Teologie liturgică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Viorel Sava.

- 12 septembrie 2024, SOCA Georgian: *Triodul bucuriei. Mistagogia Penticostarului. Perspectivă istorică si teologico-liturgică*, specializarea Teologie liturgică, sub îndrumarea Pr. prof. univ. dr. Viorel Sava.

- 26 septembrie 2024, pr. CORNEA Teodor-Marius, *Preotul Augustin Pop (1901-1985). slujitor memorabil al Ortodoxiei transilvane*, specializarea Teologie pastorală, sub îndrumarea Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia

PR. PROF. UNIV. DR. STELIAN TOFANĂ

STUDII PUBLICATE ÎN VOLUME COLECTIVE - NAŢIONALE:

Evanghelia lui Iisus în centrul lumii, de azi. Un imperativ biblic, în vol. *Mitropolitul Andrei - Păstorul blând al Transilvaniei euharistice, Studii in Honorem*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 88-101.

Teologia de viitor - Reflecţii, ipoteze, provocări, în volumul *Teologie, Tradiţie şi Misiune în învăţământul teologic academic. Istorie şi contemporaneitate* (Viorel Cristian Popa, Vasile Doru Fer, Emil Cioară edit.), Ed. Doxologia, Iaşi, 2023, pp. 72-86. ISBN 978-630-301-100-4.

Evanghelia lui Iisus în centrul lumii. Obiectiv imperativ al misiunii Bisericii, în vol. *Exeget al dumnezeieştilor Scripturi. Exeget al iubirii dumnezeieşti,* Volum omagial dedicat Părintelui Profesor Constantin Coman la împlinirea vîrstei de 70 de ani, Ed. Basilica, Bucureşti, 2023, pp. 99-113. ISBN 978-606-29-0513-2.

Un om cu mai multe chemări, în volumul *In Honorem Preot lect. univ. dr. Ioan Bude - la 7 decenii de viaţă: un Protopopop cărturar, un dascăl de vocaţie, un ctitor şi slujitor vrednic al Bisericii bănăţene* (coord. Pr. Florin-Ionuţ Filip, Prof. George Antoniu Nicoară), Ed. Artpress, ISBN 978-606-077-118-0, Timişoara, 2024, pp. 58-59

De vorbă în "duh" cu Părintele Mitropolit Ioan, în vol. *Arhierie şi filantropie. Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Ioan Selejan la 7 decenii de viaţă* (coord. Pr. dr. Ionel Popescu, Pr. Mircea Szilagy, Conf. univ. dr. Claudiu Arieşan, Pr. dr. Daniel Alic), Ed. Partoş, ISBN 978-606-040-047-9, Timişoara 2023, pp. 187-193.

ARTICOLE PUBLICATE

Cine este Iisus? Profetul ! O perspectivă teologică a Evangheliei după Ioan (partea întâi), în rev. *Renaşterea,* nr. 10, Cluj-Napoca, 2023, p. 5.

Cine este Iisus? Profetul ! O perspectivă teologică a Evangheliei după Ioan (partea a II-a), în rev. *Renaşterea,* nr. 11, Cluj-Napoca, 2023, p. 5.

Păstorii - primii „colindători" pe pământ (Lc. 2, 7-20), în rev. *Renaşterea,* nr. 12, Cluj-Napoca, 2023, p. 5.

De ce a trebuit să se boteze Iisus?, în rev. *Renaşterea,* nr. 1, Cluj-Napoca, 2024, p. 5.

Maria, Maica Domnului în relatarea Evangheliei după Matei (1,18-20) (partea I), în rev. *Renaşterea,* nr. 2, Cluj-Napoca, 2024, p. 5.

Maria, Maica Domnului în relatarea Evangheliei după Matei (1,21-25) (partea a II-a), în rev. *Renaşterea,* nr. 3, Cluj-Napoca, 2024, p. 5.

Prefețe la Cărți

Spre o hermenutică românească. Prefaţă la cartea Pr. conf. dr. Mihai Ciurea, *Comentariu la Epistola sobornicească a Sfântului Iacov*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova 2024, pp. 11-13.

Simpozioane, Conferințe internaționale

13 octombrie 2023 - a susţinut, online, la Austin, Texas, SUA, în cadrul Parohiei Ortodoxe Române, conferinţa cu tema: *„Taina Sf. Maslu şi suferinţa umană"*

14 octombrie 2023 - a susţinut la Hersbruck (Germania), în cadrul Parohiei Ortodoxe Române, conferinţa cu tema: *„Necesitatea citirii Bibliei"*

15 octombrie 2023 - a susţinut la Schwabach (Germania), la Markgrafenssal, conferinţa cu tema: *„Ce mai spune Biblia omului de azi?"*

5-6 noimebrie 2023 - a participat la Simpozionul internaţional organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în cadrul căruia a susţinut referatul: *„Cine erau „πρεσβύτεροι" (bătrânii) Bisericii Primare? O mărturie a textului sfânt"*

19-26 februarie 2024 - a participat la Eisenach, Germania, la cea de-a 16 întâlnire a Dialogului Teologic Bilateral dintre BOR-EKD, în cadrul căruia a susţinut referatul: *"Das Emmaus-Ereignis (Lk. 24:13-35). Anhaltspunkte für eine Jugendkatechese und Pastoralmission der Kirche"*

27 martie-9 mai 2024 - a participat la un turneu misionar în America suţinând mai multe conferinţe, în mai multe oraşe: Houston – Why God is silent (Math. 15,21-28); San Antonio – *„Citirea lui Dumnezeu cel neînţeles. O perspectivă a Evangheliilor"*; San Hose - *„Creştinismul de azi, mai are un viitor? Trei moduri de a fi creştin"*; Sacramento - *„Depresia - boala secolului?"*; Portland - *„Mai pot fi educaţi copiii? Mai sunt părinţii un exemplu?"*; Seattle - *„Postul şi Spovedania „de calendar"*; Vancouver - *„Preot şi laic! Misiunea laicatului într-o societate secularizată!"*; Chicago - *„Ne mai rugăm azi? Rugăciunea cu mintea şi cu duhul"*, Detroit - *„Învierea Domnului - o nouă cosmogonie!"*

12-13 iulie 2024 - a participat la München, la Parohia românească "Geburt des Herrn", la Evenimentul „50 de ani de la înfiinţarea primei parohii ortodoxe româneşti în Germania", unde a prezentat conferinţa *„Preotul Profesor Mircea Basarab, teolog în misiune preoţească"*

27-28 septembrie 2024 – a participat la Viena la INTERNATIONALE KONFERENZ Interkulturelle und Interreligiöse Begegnung Grundlage für religionswissenschaftliche und berufliche Expertise?, organizată de Universität Wien, Evanghelisch-Theologische Fakultät, unde a susţinut Posterul *"Diakonisches Werk– eine persönliche Geschichte"*

23-26 noiembrie 2024 – a susţinut în cadrul Episcopiei de Nord a Europei 2 conferinţe: Copenhaga – *„Puterea taumaturgică a cuvântului lui Iisus";* Tonder – *"Maria, Maica Domnului, mijlocitoare. O perspectivă a Evangheliei a 4-a"*.

Organizări de Conferinţe şi Proiecte biblice

1 Decembrie 2023 - a organizat la Mediaş, jud. Sibiu, cu ocazia Zilei naţionale a Românilor, în cadrul manifestărilor culturale organizate de Primăria oraşului, dimpreună cu Doctorandul Flaviu-Gabriel Fleşer, lansarea volumelor *„Sf. Luca - Apostol, Istoric şi Evanghelist"* (Vol. I- III), apărute la Ed. Presa Universitară Clujeană

4 decembrie 2023 - a organizat la Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Ortodoxă în cadrul manifestărilor „Zilele Facultăţii", lansarea volumelor *„Sf. Luca - Apostol, Istoric şi Evanghelist"* (Vol. I- III), din cadrul Programului Biblic cu acelaşi nume, apărute la Ed. Presa Universitară Clujeană, prezentându-le semnificaţia teologică.

11 ianuarie 2024 - a iniţiat şi inaugurat la Turda, Jud. Cluj, Sala de festivităţi a Protopopiatului Ortodox, Programul Biblic intitulat *Ce mai spune Biblia omului de azi?,* program în colaborare: Protopopiatul Ortodox Turda şi Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca

23 mai 2024 - a organizat on-line Conferinţa Uniunii Bibliştilor din România (UBR), în calitate de Preşedinte al acesteia, în cadrul căreia a prezentat referatul intitulat *Perspective ştiinţifice ale unei Organizaţii biblice*.

Simpozioane, Conferinţe naţionale

9 octombrie 2023 - a participat la Bistriţa, la întâlnirea Profesorilor de Religie, în cadrul căreia a prezentat referatul *„Profesorul de religie, e un dascăl?"*

12 octombrie 2023 - a participat în Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Ortodoxă, la întâlnirea Profesorilor de Religie, în cadrul căreia a prezentat alocuţiunea *„Mai este actuală ora de Religie?"*

22 octombrie 2023 - a participat la Periam (jud. Timiş) în cadrul Serilor duhovniceşti ale Parohiei Ortodoxe, unde a susţinut conferinţa cu tema: *„De ce trebuie să-l iubesc pe Hristos?*

31 octombrie 2023 - a participat la Bucureşti, în Parlamentul României, la Programul ”Mic dejun cu rugăciune”, unde a susţinut prelegerea *„Nevoia unui om nou în criza spirituală de azi”*

13 noiembrie 2023 - a participat la Mânăstirea Nicula, jud. Cluj, la Simpozionul Societăţii Bibliştilor Ortodocşi din România (SBOR), unde a avut mai multe intervenţii pe parcursul susţinerii referatelor

16 noiembrie 2023 - a participat la Dej, Casa de Cultură a municipiului, jud. Cluj, în cadrul manifestărilor culturale organizate de Primăria Dej, în colaborare cu Protopopiatul Ortodox, unde a susţinut conferinţa cu titlul: *„Dependenţele - o sclavie?”*

18 noiembrie 2023 - a participat la Cluj-Napoca, Cinematograful „Florin Piersic”, în cadrul manifestărilor culturale ocazionate de Centenarul Oastei Domnului, unde am susţinut conferinţa cu titlul: *„Ce înseamnă a fi „ostaş”, azi?”*

3 decembrie 2023 - a susţinut la Alba Iulia, la Biserica „Buna Vestire”, în cadrul programului „În drum spre Bethleem”, conferinţa intitulată: *„De la Bethleem, încotro?”*

6 decembrie 2023 - a susţinut la Biserica „Tuturor Sfinţilor”, din Cluj-Napoca, în cadrul Manifestările culturale ale parohiei, conferinţa cu titlul: *„Credibilitatea creştinismului exprimată în dinamica faptei bune”*

12 decembrie 2023 - a susţinut la Parohia „Sf. Spiridon al Trimitundei”, din Hunedoara, conferinţa cu titlul: *„Contemporani cu naşterea lui Iisus?”*

13 decembrie 2023 - a participat la Universitatea de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară (USAMV), Cluj-Napoca, la festivităţile dedicate Sărbătorii Crăciunului, unde a susţinut o prelegere intitulată: *„Calea magilor şi a păstorilor – un drum al contemporaneităţii spre viitorul ei”*

16 decembrie 2023 - a susţinut la Bistriţa, Centrul Cultural, în cadrul evenimentelor dedicate Crăciunului, organizate de APA Bistriţa, conferinţa intitulată: *„Contemporani cu Naşterea lui Iisus? Ce ne spune textul biblic?”*

20 decembrie 2023 - a susţinut la Alexandria, jud. Teleorman, Casa de Cultură a municipiului, în cadrul Simpozionului naţional „Teologia darului şi cultura dăruirii”, conferinţa intitulată: *„Dar şi dăruire dincolo de logica faptei”*

11 ianuarie 2024 - a susţinut la Turda, Jud. Cluj, Sala de festivităţi a Protopopiatului ortodox, cu ocazia inaugurării Programului Biblic *„Ce mai spune Biblia omului de azi?*, conferinţa intitulată: „Biblia – o carte?*”*

18 ianuarie 2024 - a susţinut la Turda, Jud. Cluj, Sala de festivităţi a Protopopiatului ortodox, în cadrul Programului Biblic *„Ce mai spune Biblia omului de azi?”*, conferinţa intitulată: „Biblia şi paradoxul contemporan”

15 februarie 2024 - a susţinut la Turda, Jud. Cluj, Sala de festivităţi a Protopopiatului ortodox, în cadrul Programului Biblic *„Ce mai spune Biblia omului de azi”?*, conferinţa intitulată: „Cauzele nerodirii cuvântului”

14 martie 2024 – a susţinut la Bistriţa, la Casa de Cultură a oraşului, Conferinţa intitulată: *De ce tace Dumnezeu?*, organizată de Primăria Bistriţa în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai” şi Protopopiatul Ortodox Bistriţa

21 martie 2024 – a susţinut la Dej, Casa de Cultură a oraşului, Jud. Cluj, în cadrul manifestărilor culturale organizate de Primăria Dej, în colaborare cu Protopopiatul Ortodox Român, conferinţa cu titlul: *„Spovedania – se mai practică azi?”*

22 martie 2024 – a susţinut la Seini (Maramureş), la Casa de Cultură a oraşului, Conferinţa intitulată: *„Dependenţele – o robie? Drogurile şi enigma lor”*, organizată de Primăria Seini în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea ”Babeş-Bolyai” şi Asociaţia Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatului Ortodox Baia Mare (ATOP BM)

23 martie 2024 – a susţinut la Tăuţii Măgheruş (Maramureş), la Casa de Cultură a oraşului, Conferinţa intitulată: *„Tânărul de azi şi drama unei duble suferinţe”*, organizată de Primăria oraşului în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai” şi Asociaţia Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatului Ortodox Baia Mare (ATOP BM)

24 martie 2024 – a susţinut la Groşii Maramureşului, la Centru Cultural al Comunei, Conferinţa intitulată: *„Societatea de azi şi dramatismul lipsei personajului colectiv”*, organizată de Primăria Comunei în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai” şi Asociaţia Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatului Ortodox Baia-Mare (ATOP BM)

25 martie 2024 – a susţinut în comuna Fărcaşa (Maramureş), la Casa de Cultură a Comunei, Conferinţa intitulată: *„Cum îl percep eu azi pe Dumnezeu? Ce ne spune cuvântul Bibliei?”*, organizată de Primăria Comunei Fărcaşa în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai” şi Asociaţia Tinerilor Ortodocşi ai Protopopiatului Ortodox Baia-Mare (ATOP BM)

2 iunie 2024 – a susţinut la Bistriţa, la Casa de Cultură a oraşului, Conferinţa intitulată: *Drogurile şi enigma lor,* organizată de Consiliul Judeţean Bistriţa în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeş-Bolyai”, Protopopiatul Ortodox Bistriţa şi şi Consiliul judeţean Bistriţa.

23 iunie 2024 – a susţinut la Sângeorz Băi, la Centrul Cultural „Iustin Sohorca”, Conferinţa intitulată: *Dependenţele şi robia lor. Drogurile şi enigma lor,* organizată de Parohiile Ortodoxe din oraş, Protopopiatul

Năsăud, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”.

8 august 2024 - a susţinut la Turda, Centrul Cultural al Protopopiatului Ortodox, Conferinţa intitulată: *„Maria, Maica Domnului, Mijlocitoare. O perspectivă a Evangheliei a IV-a”,* organizată de Protopopiatul Ortodox, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”.

11 august 2024 – a susţinut la Campulung Moldovenesc, la Biserica „Adormirea Maicii Domnului” Conferinţa intitulată: *„Evanghelia Maicii Domnului. O perspectivă ioaneică”,* eveniment organizat de Primăria Câmpulung Moldovenesc, Parohia Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului” în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea „Babeș-Bolyai”

Participări Conferinţe On-line

23 mai 2024 - a organizat de la Cluj-Napoca Conferinţa online a Uniunii Bibliştilor din România (UBR), în calitate de preşedinte al acesteia, cu tema *„Războiul şi ororile lui. Rolul Bibliei în viaţa creştină”.*

Participări lansare cărţi

17 octombrie 2023 - a organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, evenimentul *lansării Manualelor de Teologie*, în cadrul căruia am prezentat manualele *Studiul Noului Testament vol. I-II*, apărute la Bucureşti, Ed. Bazilica a Patriarhiei Române.

11 iunie 2024 - a participat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, la lansarea cărţii *Studii Biblice in Honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă*, pe care a şi prezentat-o.

Misiune pastoral-biblică

8 octombrie 2023 - a slujit la Parohia Ortodoxă din Com. Buza, jud. Cluj, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Cum îi doreşte Iisus pe tinerii de azi?*”

15 octombrie 2023 - a slujit la Parohia Ortodoxă din Schwabach (Germania), unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Pământul în care cade cuvântul lui Dumnezeu*”

22 octombrie 2023 - a participat la programul „Serile duhovniceşti ale Parohiei Periam” (Timiș), unde, în cadrul Sf. Liturghii, a ţinut un cuvânt de învăţătură, intitulat: *„Demonii moderni ai zilelor noastre”*

5 noiembrie 2023 - a participat la Hramul Parohiei Cociu, jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Viaţa de veci în argumentele ştiinţifice al Evangheliei lui Iisus”*

8 noiembrie 2023 - a participat la Hramul Parohiei Budeşti, jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Cine sunt Sfinţii îngeri şi care e slujirea lor?"*

12 noiembrie 2023 - a slujit la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Fapta bună dincolo de logica ei*"

26 noiembrie 2023 - a slujit la Biserica „Pogorârea Sfântului Duh", Cluj-Napoca, Cartier Zorilor, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Ambiguitatea aspiraţiei după viaţa veşnică*".

30 noiembrie 2023 - a participat la Hramul Parohiei "Sf. Andrei", Bistriţa, Jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat "*Apostolul Andrei, cheamă la Iisus"*

10 decembrie 2023 - a slujit în Parohia Poiana Ilvei, jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Gârbovirea sufletească - cauză a degradării morale a societăţii"*

12 decembrie 2023 - a participat la Hramul Parohiei „Sf. Spiridon al Trimitundei", din Hunedoara, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Sf. Spiridon şi demascarea păcatului împotriva evidenţei"*

17 decembrie 2023 - a slujit în Parohia Lechinţa, jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Parabola pretextelor sau propria condamnare"*

26 decembrie 2023 - a slujit în Parohia Adormirea Maicii Domnului, Cluj 1, jud. Cluj, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Calea păstorilor şi calea noastră"*

7 ianuarie 2024 - a slujit la M-rea Dobric, jud. Bistrita-Năsăud, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Sf. Ioan Botezătorul – justiţiarul comtemporan "*

18 febr. 2024 - a slujit la Parohia Ortodoxă din Leipzig (Germania), unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Cuvinte de plumb pe o inimă de mamă*"

10 martie 2024 - a slujit la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Judecata universală şi sensul ei în logica istoriei omenirii*"

12 mai 2024 - a slujit la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, unde a ţinut un Cuvânt de învăţătură, intitulat „*Toma şi lumea de dincolo de noi*"

25 mai 2024 - a slujit în satul natal, Budeşti, jud. Bistriţa-Năsăud, cu ocazia sfinţirii Altarului de vară

2 iunie 2024 - a slujit la Bistriţa, Biserica „Sfânta Treime", unde a ţinut un cuvânt de învăţătură intitulat *Samarineanca şi misiunea creştinului de azi*.

23 iunie 2024 - a slujit în Parohia Jucu de Mijloc, jud. Cluj, cu ocazia hramului Bisericii „Pogorârea Sf. Duh" - unde a ţinut un cuvânt de învăţătură intitulat *Unde e, şi unde nu e Duhul Sfânt?*

24 iunie 2024 - a slujit în Parohia „Sf. Treime”, din Dej, cu ocazia hramului Bisericii, unde a ţinut un cuvânt de învăţătură intitulat *Sfânta Treime şi raţiunea umană*

29 iunie 2024 - a slujit la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, unde a ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Sf. Apostoli Petru şi Pavel şi moştenirea biblică lăsată Bisericii*.

30 iunie 2024 - a participat la hramul de vară al Mănăstirii Strâmba, jud. Bistriţa-Năsăud, unde am ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Faptele şi ne-faptele Sfinţilor.O perspectivă biblică*.

7 iulie 2024 - a participat la Hramul Bisericii „Tuturor Sfinţilor”, Cartier Mănăştur, Cluj-Napoca, unde a ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Cine este un sfânt?*

28 iulie 2024 - a slujit la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca, unde a ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Demonism şi credinţă în viaţa omului de azi*.

14 august 2024 - a participat la Hramul Mănăstiri Dobric, jud. Bistriţa-Năsăud, unde a ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Originile cultului Maicii Domnului. O perspectivă biblică*”.

25 august 2024 - a participat la Hramul Bisericii din Sălişca, jud. Cluj, unde a ţinut cuvântul de învăţătură institulat *Paşii credinţei şi paşii raţiunii. O perspectivă biblică*”.

1 septembrie 2024 - a slujit la Mănăstirea Cormaia, jud. Bistriţa-Năsăud, unde a ţinut un cuvânt de învăţătură intitulat *Credinţă şi necredinţă în viaţa creştinului de azi*.

22 septembrie 2024 - a slujit în Parohia „Sf. Ana”, din Târgu-Mureş, cu ocazia hramului Bisericii, unde a ţinut un cuvânt de învăţătură intitulat *Osteneala cu Dumnezeu şi rezultatul ei*

Program Biblic – susţine săptămânal, la Radio Renaşterea, un Program Biblic noutestamentar

Cursuri pastorale

26 septembrie 2023 - a participat la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca, în cadrul Programului Cursurilor pastorale şi de îndrumare misionară a clerului, în cadrul căruia a susţinut Prelegerea: *”Avort, Homosexualitate, Divorţ. O perspectivă bilbică*

Comisii de Doctorat – Referent

25 ianuarie 2024 - a participat în calitate de *Referent Ştiinţific* în Comisia de Doctorat pentru obţinerea titlului de Doctor în Teologie, specialitatea *Noul Testament*, la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii

din Bucureşti, a Pr. drd. Cuconaşu Dănut-Florin, intitulată *Libertate şi Limite în Epistola 1 Corinteni,*

MEMBRU – COMISII CONCURS, GRADE DIDACTICE

6 martie 2024 - membru în Comisia de Concurs pentru ocuparea de Parohii gradul 1 şi 2 (Pădureni, Gârboul Dejului, Recea Cristur) Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Centrul Mitropolitan, Cluj-Napoca

7 martie 2024 - a participat la *Bucureşti,* la Institutul Teologic Romano-Catolic, în calitate de membru în Comisia pentru Abilitare în Teologie a D-lui Amiel Drimbe

10 iunie 2024 - membru în Comisia de Concurs pentru ocuparea de Parohii gradul 1 şi 2 (Corneşti, Gârboul Dejului, Jimbor, Turda), Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Centrul Mitropolitan, Cluj-Napoca

EMISIUNI RADIO

Realizează săptămânal la Radio „Renaşterea", Emisiunile:

1. „În lumina Taborului"
2. Atelier Biblic
3. Explicarea Apostolului Duminical
4. Tâlcuirea Evangheliilor Duminicilor de peste an

EMISIUNI TV

TVR Cluj, Trinitas TV

PR. PROF. UNIV. DR. IOAN CHIRILĂ

ACTIVITATEA DIDACTICĂ

A predat cursurile la nivel *licenţă* la disciplinele: *Exegeza Vechiului Testament, Teologia Vechiului Testament*.

La nivel *Master* a predat cursurile: *Iudaismul: istorie şi doctrină. Perioada vetero-testamentară, Iudaismul talionic, Fundamentele biblice ale discursului (bio)etic, Interdisciplinaritate: Dialogul ştiinţă* – religie/ teologie.

În cadrul Şcolii Doctorale a funcţionat în calitate de conducător de doctorat la *Teologia Vechiului Testament*. Tot în cadrul Şcolii doctorale, a predat cursurile: *Metode generale de cercetare şi metodica elaborării de lucrări ştiinţifice; Davar, Memra şi Ruah în Torah; Limba ebraică*.

A ţinut cursuri şi seminarii în cadrul Cursurilor de îndrumare misionar-pastorală a preoţilor desfăşurate la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în luna iulie.

A făcut parte din comisia de titularizare a cadrelor didactice pentru Religia Ortodoxă din învăţământul preuniversitar, a îndrumat lucrări pentru obţinerea gradului I profesional la profesori de religie şi clerici, lucrări de licenţă şi disertaţii.

MEMBRU ÎN DIFERITE COMISII ŞI ORGANIZAŢII PROFESIONALE:

A fost preşedinte şi membru în comisii de doctorat Cluj-Napoca (Universitatea „Babeş-Bolyai").

Coordonator în comisii doctorale:

§ Ciucurescu Alexandru – „Nemurirea sufletului în Vechiul Testament în dialog cu culturile învecinate. O analiză critică, semantică şi exegetică"

§ Klaiman Asnat – „Wine in Biblical Narrative and in the Biblical Wisdom Literature"

§ Torcoş Ioan – „Lupta lui Iacov cu „Omul" şi vederea feţei lui Dumnezeu (Fac 32,24-32)"

§ Vele Dan – „Sfinţenie şi sfinţire, dat şi devenire (în lumina Codului Sfinţeniei – Lev 17-27)"

Referent de specialitate în comisii doctorale:

§ Negrea Bogdan – „*Teologia Pustiei* – implicaţiile spirituale ale peregrinării poporului ales spre Ţara Făgăduinţei" (Diac. lect. univ. dr. habil. Stelian Paşca-Tuşa)

§ Bratu Caraman – „Dinamica tăcerii divine în scrierile veterotestamentare, o analiză teologică cu aplicaţie la spiritualitatea penticostală" (Prof. univ. dr. habil. Marcel Valentin Măcelaru)

§ Onesim Cezar – „Raportul dintre propovăduire şi cultură în viaţa şi opera Mitropolitului Bartolomeu Valeriu Anania" (Pr. prof. univ. dr. Nicolae Jan)

§ Anton Savelovici – „Valorificarea Sfintei Scripturi în predicile din Biserica Ortodoxă Română în perioada 1990-2020" (Pr. prof. univ. dr. Vasile Gordon)

Membru în structuri ştiinţifice şi de cercetare:

§ Membru în comitetele de redacţie ale revistelor Studia Universitatis „Babeş-Bolyai" –Theologia Orthodoxa; Studia Universitatis „Babeş-Bolyai" – Bioethica; Revista Centrului de Studii Clasice şi Orientale Orientalia; ROOTS – Romanian Orthodox Old Testament Studies; Studii Teologice; Sacra Scripta; Renaşterea; Ortodoxia Maramureşeană; Sacra Scripta a Centrului de Studii Biblice UBB; Transdisciplinarity in Science and Religion.

§ Membru Advisory Board al *JSRI – Journal for the Study of Religions and Ideologies* (revistă ISI)

§ Membru IASSO – Institutul pentru Studii Avansate în Ştiinţă şi Ortodoxie

§ Membru ETRF – Ecumenical Theological Research Fraternity, Ratisbon, Ierusalim, Israel

§ Membru Comisia Naţională de Istorie Bisericească Comparată

§ Membru al Institutului de Istorie Eclesiastică, Universitatea Babeş-Bolyai

§ Membru al Centrului de Studii Biblice, Universitatea Babeş-Bolyai

§ Membru (fondator) al Centrului de Bioetică, Universitatea Babeş-Bolyai

§ Membru (fondator) al Centrului de Studii Clasice şi Orientale „Orientalia", Universitatea „Babeş-Bolyai"

ACTIVITATEA ŞTIINŢIFICĂ

VOLUME CU CO-AUTORI

§ *Erminia reprezentărilor artistice bizantine. Vol. V. Ciclul Praznical (de la Buna Vestire la Adormirea Maicii Domnului)* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 252 p. (co-autori Gabriel-Ştefan Solomon, Claudia-Cosmina Trif, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu şi Bogdan Şopterean).

§ *Erminia reprezentărilor artistice bizantine. Vol. IV. Învierea Domnului (de la Pogorârea la Iad la Arătarea de la Marea Tiberiadei)* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 88 p. (co-autori Gabriel-Ştefan Solomon, Claudia-Cosmina Trif, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu şi Bogdan Şopterean).

§ *Erminia reprezentărilor artistice bizantine. Vol. III. Patimile Domnului (de la Tocmirea vânzării până la Punerea în mormânt)* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 178 p. (co-autori Gabriel-Ştefan Solomon, Claudia-Cosmina Trif, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu şi Bogdan Şopterean).

§ *Erminia reprezentărilor artistice bizantine. Vol. II. Evanghelia copilăriei lui Iisus Hristos (de la Naştere până la venirea în Templu la vârsta de 12 ani)* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 90 p. (co-autori Gabriel-Ştefan Solomon, Claudia-Cosmina Trif, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu şi Bogdan Şopterean).

§ *Erminia reprezentărilor artistice bizantine. Vol. I. Sărbătorile Maicii Domnului (de la Vestirea Naşterii la Izvorul Tămăduirilor)* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 119 p. (co-autori Gabriel-Ştefan Solomon, Claudia-Cosmina Trif, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu şi Bogdan Şopterean).

Volume coordonate

§ Scriptură şi Tradiţie (patristică şi rabinică), vol. 3, eds. **Ioan Chirilă**, Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 239 p.

§ Studii de exegeză şi teologie biblică. Perspective de interpretare specifice tradiţiei răsăritene, vol. 2, eds. Ioan Chirilă, Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 215 p.

§ Neagoe Basarab. 500 de ani de la intrarea sa în Împărăţia veşnică – model de semănare a Scripturii, eds. Ioan Chirilă şi Stelian Paşca-Tuşa (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 98 p.

§ „The Gospel of Matthew – Between its Old Testament Roots and its Eschatological Perspectives," eds. eds. Ioan Chirilă şi Stelian Paşca-Tuşa, *Studia Studia Universitatis Babes-Bolyai – Theologia Orthodoxa* 2 (2023).

§ Hermeneutică biblică Vechiul Testament – tradiţie şi (post)modernitate [exigenţe academice, cercetare biblică şi exegeză liturgico-pastorală] Actele conferinţei internaţionale ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 6-7 aprilie 2021, eds. eds. Ioan Chirilă şi Constantin Pogor (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 120 p.

§ Interpretarea Sfintei Scripturi în tradiţia patristică şi rabinică – repere şi direcţii de cercetare. Actele conferinţei doctoranzilor ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 29 martie 2022, eds. Ioan Chirilă şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 124 p.

Studii ISI

§ „Traditional Cosmologies and Cyberspace. Topography Attempt of the Imaginary," *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 23(67) (2024): 124-136. (co-autor Radu Iliescu)

§ „Saint Sophrony Sakharov's Vade Mecum towards the Divine Light," *Religions* 14.1(69) (2023): 1-12. (co-autor Stelian Paşca-Tuşa)

Studii Erih +

§ „The Name of God in Judaism and Christianity – a Mystical Approach," *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 12.2 (2024), 13-25.

§ „*Israel Wilderness School* – Pattern for Discipleship in the Old Testament (God's continual Revelation of Himself to Man, for Pedagogical and Restorative Purposes)," *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 11.1 (2024), 13-26.

§ "The Teachings of Neagoe Basarab – a Manual of Leadership and a Model of Dynamic Embodiment of the Eternal Word," *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 9.1 (2023): 13-25.

STUDII BDI

§ „„Cartea Psalmilor – expunerea Torei în forma lirică" în *Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj*-Napoca, tom XXV (2021-2022), (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023): 11-26.

§ „Înţelepciunea, bătrâneţea frumoasă şi veşnicia" în *Tabor* 11 (2023): 24-26.

§ „Carte, şcoală şi şcoala sfinţeniei – Sf. Ierarh Andrei Şaguna" în *Tabor* 7 (2023): 18-22.

STUDII ÎN REVISTE

§ „Neagoe Basarab – un model al principelui, învăţatul învăţător – după cinci secole" în *Roma. Revistă decultură şi de educaţie* 7-8 (2022-2023): 10-13.

§ „Poetica confessionis – Gabriela Verban" în *Vatra Veche* 15.1 (169) (2023): 48.

STUDII ÎN VOLUME DE CONFERINȚE

§ „Hermeneia patristic-filocalică" în *Hermeneutică biblică Vechiul Testament – tradiţie şi (post)modernitate [exigenţe academice, cercetare biblică şi exegeză liturgico-pastorală]* Actele conferinţei internaţionale ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 6-7 aprilie 2021 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 33-44.

§ „Contemplarea viului, revelare a veşnicului, a eternului Eu" în *Adevărul creştin în practica medicală*, col. Medicii şi Biserica, vol. 21, ed. Mircea Gelu Buta (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023).

STUDII ÎN VOLUME COLECTIVE

§ „Arhiereul – tipologie şi recapitulativ al lui *am Israel*" în *In honorem Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, eds. Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiş (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 95-116.

§ „Catedrala sufletului meu" în *Catedrala Ortodoxă din Cluj (1923-2023)*, eds. Dumitru Boca şi Cornel Coprean (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023), 19-30.

§ „O teologie mărturisitoare – Academia Teologică clujeană – o misiune de un secol" în *Calendarul Renaşterea*, eds. Dumitru Boca şi Cornel Coprean (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023), 347-66.

§ „Lecţia celor doi mărturisitori: iubirea de fiu a lui Dumnezeu – Teofil şi fiul tunetului Cuvântului – Ioan J.," în *Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului (1973-2023). Întâiul Episcop-vicar*, eds. Dumitru Boca şi Cornel Coprean (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023), 283-296.

§ „Amintirii ale unei frăţii în Domnul” în *Părintele Dorel Man, o viaţă de jertfă pe altarul credinţei, culturii şi familiei*, eds. Macarie Motogna şi Victoria Alina Grădinar-Man (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023).

§ „La marginile grădinii (C)raiului” în Cristian-Claudiu Filip şi Mircea Dejeu, *Bucea – satul de la poarta veşniciei. Aspecte monografice* (Cluj-Napoca: Şcoala Ardeleană, 2023), 793-5.

§ „Ne-căutând a fost aflat, trăind a mărturisit – Eginald Schlattner – confessio et elevatio in Verbum” în *„Man verlasse den Ort des Leidens nicht sondern handle so, dass die Leiden den Ort verlassen.” Eginald Schlattner ist seit 90 Jhren a und handelt…*, eds. Rudolf Graf, Christoph Klein, Gabriela-Nora Tar şi Ioana Florea (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023) 43-6.

Editorial

§ „Name of God in the Old Testament - Revelation, Significance, Prayer, and Theology” în *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 12.2 (2024), 9-11.

§ „The Dynamic Perspectives of the Knowledge of God in the Old Testament” în *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 11.1 (2024), 9-11.

§ Ioan Chirilă şi Stelian Paşca-Tuşa (eds.), „The Gospel of Matthew – Between its Old Testament Roots and its Eschatological Perspectives” în *Studia Studia Universitatis Babes-Bolyai – Theologia Orthodoxa* 2 (2023), 7-20.

§ „The cultural-religious context of the 17th century in the Romanian environment” în *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 10.2 (2023), 7-10.

§ „Old Testament influence and reception in the Church” în *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 9.1 (2023), 7-10.

Cuvânt-înainte

§ „Cuvânt-înainte” în Ştefan Popa, *Şoapta Duhului. Convorbiri duhovniceşti inedite* (Cluj-Napoca: Napoca Star, 2023), 5-10.

§ „Cuvânt-înainte. Jertfa – ca dăruire şi cunoştinţa ajutorului dat de Duhul lui Dumnezeu” în Ilie Pioraş, *Memorandistul Gherasim Domide – preot la Rodna Veche* (Bistriţa: Salon, 2023) 5-6.

§ „Cuvânt-înainte. Cunoaşterea lui Dumnezeu – sursă a unităţii” în Ioan Chirilă şi Bogdan Şopterean, *Interpretarea Sfintei Scripturi în tradiţia patristică şi rabinică – repere şi direcţii de cercetare*. Actele conferinţei doctoranzilor ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 29 martie 2022 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 5-7.

§ „Cuvânt-înainte. Pelerinaj hermeneutic” în Ioan Chirilă şi Constatin Pogor, *Hermeneutică biblică Vechiul Testament – tradiţie şi (post)moder-*

nitate [exigenţe academice, cercetare biblică şi exegeză liturgico-pastorală] Actele conferinţei internaţionale ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 6-7 aprilie 2021 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 5-7.

§ „Cuvânt-înainte" la Constantin Pogor, *Psaltirea, de la profeţie la liturghie. Introducere la cartea Psalmii* (Paris: Apostolia, 2023), 11-21.

§ „Cuvânt înainte. Meditaţii filocalice azi sau despre theologhia ca theophilia" la *ABC-UL CREDINŢEI. Părintele Cătălin Pălimaru în dialog cu Părintele Teofil Roman. I. Inima între virtute şi păcat*, ed. Natanail Zanfirache (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023), 13-20.

§ „Cânturile încuvântatului" în Balaci Paşcu, *Vechiul Testament relevat prin 300 de sonete* (Cluj-Napoca: Şcoala Ardeleană, 2023), 7-14.

Recenzii

§ „Căutări neobosite după adevăr" la Nicolae Feier, *Istoria Bistriţei Antice. Incursiune în sacralitatea locului din zorii istoriei până astăzi* (Cluj-Napoca: Karuna, 2021) în *Tabor* 12 (2023): 89-90.

PROIECTE

Director ştiinţific, Proiect POC Parteneriat pentru transferul de tehnologii inovative şi materiale avansate în domeniul artelor vizuale (producţie, conservare, restaurare) (UBB-TeMATIC-Art), proiect naţional, FEDR, 2016.

Membru echipă în proiectul instituţional internaţional Religion, Human Rights and Politics. The Challenges faced by Eastern Europe, nr. contract 23.152296/P43090 /3.12.20152.

INTERVIURI ŞI EMISIUNI

Emisiune săptămânală pe teme vechitestamentare la Radio Renaşterea, „În umbra Legii", în fiecare joi, de la 21.30-22.00, începând din 2012; moderator Arhid. conf. univ. dr. Olimpiu Benea.

PR. PROF. UNIV. DR. ŞTEFAN ILOAIE

Activitate didactică

A predat cursul la disciplina *Morala creştină,* anul III, nivel licenţă.

În cadrul cursurilor pentru Studii postuniversitare, Master, a susţinut cursurile:

· *Morala creştină şi problemele lumii contemporane* (Bioetică: Morală, Etică şi Deontologice, anul I)

· *Relativismul religiozității postmoderne* (Consiliere Pastorală şi Asistenţă Psiho-Socială, anul I)

· *Fundamentele moral-creştine ale toleranței religioase* (Istoria religiilor. Geopolitica religiilor monoteiste: creştinism, iudaism, islam, anul I)

· *Morala ortodoxă şi regresul etic contemporan* (Doctrină, Hermeneutică şi Istorie bisericească, anul II)

· *Perspectiva creştină asupra bioeticii* (Consiliere Pastorală şi Asistenţă Psiho-Socială, anul II).

Activitate ştiinţifică (selectiv)

Studii în volume şi în reviste

1. „Grija faţă de bolnavi, suferinzi şi muribunzi - misiune a Bisericii", *Tabor* 17 (2023), nr. 11, pp. 23-30.

2. „Împlinirea fiinţei umane prin asumarea responsablităţii morale, în gândirea şi scrierile episcopului Irineu Crăciunaş", în: *In memoriam: Episcopul Irineu Crăciunaş. 50 de ani de la trecerea la cele veşnice*, vol. V: *Teologie, cultură, misiune şi viaţă duhovnicească în opera Episcopului Irineu Crăciunaş*, Ed. Crimca, Suceava, 2023, pp. 241-256; ISBN: 978-606-743-229-1.

3. „Arhid. Prof. dr. Ioan Zăgrean, omul şi profesorul", în *Calendarul „Renaşterea" 2024,* an VII, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 407-418.

4. „Biserica în faţa unei noi provocări: bioetica. Realităţi, provocări, atitudini", .în vol. *Ghidul preotului de caritate*, Ed. Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2024, pp. 201-233.

5. „Coborârea minţii în inimă. Rugăciunea inimii în tradiţia creştină răsăriteană sau întâlnirea omului cu Dumnezeu prin relaţia profundă dintre raţine şi inimă", în vol. *In honorem. Inaltpreasfintitului Parinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 185-196.

6. „Înfrumuseţarea prin darurile lui Dumnezeu", în vol. Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *In bonorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani. Mesaje de binecuvântare, evocări şi studii*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024.

Participări la conferinţe, simpozioane, seminarii

1. *Frumuseţile şi provocările bătrâneţii. O perspectivă morală*, Patriarhia Română, 9-12 octombrie 2023.

2. *"Der Koerper, in dem ich lebe." Geschlechtsanleitung im interdisplizinaeren Transgender-Diskurs*, Bioethicists in Central Europe, Viena, 20-21 octombrie 2023.

3. *„Ţara fără bătrâni..." – Provocări etice şi bioetice la vârsta bătrâneţii*, la Simpozionul internaţional "Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi

înţelepciune, psalmodie şi armonie", Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 6-7 noiembrie 2023

4. *Greşeală şi îndreptare. Perspective etice în relaţia cu celălalt*, „Zilele Pediatriei Ieşene N. N. Trifan", ed. a 36-a, Iaşi, 20-22 iunie 2024

PR. PROF. UNIV. DR. HABIL. GABRIEL-VIOREL GÂRDAN

I. Activitate didactică

a. Cursuri:

§ Istoria Bisericească Universală - Biserica în epoca primară, anul I, semestrul I, Teologie Pastorală, Teologie Didactică, Teologie Socială, Artă Sacră.

§ Istoria Bisericească Universală - Biserica în epoca sinoadelor ecumenice, anul I, semestrul al II-lea, Teologie Pastorală, Teologie Didactică.

§ Diaspora ortodoxă şi problemele ei, Masterat, semestrul al II-lea.

§ Religie şi politică. Bisericile Ortodoxe în perioada Războiului Rece, Masterat, anul I, semestrul I.

b. Lucrări de licenţă, dizertaţie şi gradul I în preoţie şi în învăţământ coordonate

1. Ioan Simion Casian Jula, *Fenomenul evanghelic pe Valea Ilişua* (teză de licenţă),

2. Dragoş Teodor Stroian, *Controverse interconfesionale ortodox – greco-catolice reflectate în Telegraful Român şi Unirea (1919-1939)* (lucrare de disertaţie),

3. Marian Albert, *Religie şi politică. Patriarhul Meletie Metaxakis şi legăturile sale politice* (lucrare de disertaţie),

4. Bogdan Călin Taloş, *Sinodul VII ecumenic. Istoric, dezbateri, hotărâri* (lucrare de disertaţie),

5. Pr. Dan Balog, *Monografia Parohiei Ortodoxe Răscruci* (gradul I preoţie),

6. Pr. Ioan-Dorel Botiş, Monografia Parohiei Ortodoxe Băbeni (gradul I preoţie),

7. Pr. Nicolae-Marius Lauruc, *Viaţa religioasă în Ucraina de la destrămarea URSS până azi* (gradul I preoţie).

c. Teze de doctorat coordonate

1. Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, 9 septembrie 2024, teza: *Bisericile creştine în Germania Nazistă (1933-1945)*, candidat: Pr. Claudiu-Ionuţ Boia.

2. Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, 19 septembrie 2024, teza *Relațiile dintre ortodocși și romano-catolici la începutul mileniului al III-lea*, candidat: Pr. Cosmin-Florin Biriș.

d. Membru în comisia pentru susținerea tezei de doctorat

1. Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul", 18 decembrie 2023, teza *Vise tămăduitoare în Antichitatea târzie și creștinismul bizantin: sec. al V-lea - al X-lea,* candidat: Cezar Ivan Aurelian Coliță, coordonator: Pr. prof. univ. dr. Emanoil Băbuș.

2. Facultatea de Teologie Ortodoxă „Iustinian Patriarhul", 2 iunie 2024, teza *Seminarul Central din București (1836-1948). Monografie istorico-culturală,* candidat: Pr. Dănuț Novac, coordonator: Pr. prof. univ. dr. Mihail-Simion Săsăujan.

3. Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, 10 septembrie 2024, teza *Răsăriteni și apuseni la sinodul de la Konstanz (1414-1418)* candidat: Gabriel-Nicolae Bleahu coordonator: Pr. prof. univ. dr. Ioan-Vasile Leb.

4. Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul", 26 septembrie 2024, teza *Minoritățile musulmane din Imperiul Bizantin,* candidat: Alin Lupu, coordonator: Pr. prof. univ. dr. Emanoil Băbuș.

e. Membru în comisii de concurs pentru posturi didactice

1. Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, 9 iulie 2024, membru în comisia de concurs pentru postul de lector universitar, candidat Daniela-Luminița Ivanovici.

II. Activitate științifică

A. Studii BDI:

1. Gabriel-Viorel Gârdan, *Spiritualitate și management în activitatea de îngrijire instituționalizată a persoanelor vârstnice,* în *Studii Teologice*, Seria a III-a, Anul XVIII, Nr. 2, aprilie-iunie, 2022, pp. 21-33

B. Studii în volume ale unor conferințe internaționale:

1. Gabriel-Viorel Gârdan, *Spiritualitate și management în activitatea de îngrijire a persoanelor vârstnice,* în † Varlaam Ploieșteanul, Nicușor Beldiman, Alexandru Mălureanu (coord.), *Pastorația persoanelor vârstnice - realitate și responsabilitate,* Editura Basilica, București, 2023, pp. 253-266.

C. Studii în volume colective (Capitole de cărți):

1. Gabriel-Viorel Gârdan, *Mecanisme religioase de apărare în timpul primei pandemii din istoria umanității* în Stelian Pașca-Tușa, Bogdan

Şopterean, *In Honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă,* Presa Universitară Clujeană, 2024, pp. 259-275

2. Gabriel-Viorel Gârdan, *Repere pentru o pastoraţie a vârstinicilor instituţionalizaţi* în Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiş (coordonatori), *In Honorem Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani,* Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 159 – 183.

3. Gabriel-Viorel Gârdan, *Septembrie 1940 – marşul triumfal al crimei şi al terorii în Sălaj. Masacrele horthyste* în Constantin Necula, Dragoş Boicul, Radu Gârbacea, *Părintele Mircea Ielciu, învăţătorul nostru despre Părinţii Bisericii,* Editura Andreiană, Sibiu, 2023, pp. 200-241.

D. STUDII PUBLICATE ÎN REVISTE ROMÂNEŞTI NEINDEXATE BDI:

1. Gabriel-Viorel Gârdan, *Diaconul Gheorghe G. Stănescu, profesor de modă veche cu o predare impecabilă,* în *Calendarul Renaşterea,* Anul VII, nr. 7, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 419-428.

E. RECENZII:

1. Arhid. dr. Vlăduţ-Iulian Roşu, Istoria veşmintelor liturgice din Răsăritul Ortodox de la origini până la Sfântul Simeon al Tesalonicului (1429), Editura Cuvântul Vieţii, Bucureşti, 2023, 356 p., recenzie în *Biserica Ortodoxă Română,* buletinul oficial al Patriarhiei Române, seria a IV-a, anul XIV (141), nr. 1, ianuarie-aprilie 2023, pp. 371-374.

F.CONFERINŢE ORGANIZATE. COMITETE ŞTIINTIFICE:

1. Am organizat împreună cu pr. lect. dr. Bogdan-Paul Ivanov seria de conferinţe online *Historia Eclesiastica*.

Invitaţi:

1. 23 mai 2024, pr. lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa, Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca, *Personalităţi şi momente de cotitură în istoria învăţământului teologic clujean*

G. PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE:

1. 5-7 noiembrie 2023, Cluj-Napoca, a participat la Simpozionul internaţional *Mai avem nevoie de bătrâni ? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie*. A prezentat comunicarea: *În grija cui rămân bătrânii cărora nu le mai putem purta de grijă? Studiu de caz: Centrul de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe" Românaşi.*

2. 9-12 octombrie 2023, Bucureşti, a participat la Simpozionul Internaţional de Teologie *Pastoraţia persoanelor vârstnice – realitate şi responsabilitate*. A prezentat comunicarea: *Spiritualitate şi management în activitatea de îngrijire instituţionalizată a persoanelor vârstnice*

h. Membru în structuri administrative academice, ştiinţifice şi de cercetare:

§ Membru în Cosiliul de Departament al Facultăţii (2012 -

§ Membru în Consiliul Facultăţii (2012 -

§ Membru în Senatul Universităţii Babeş-Bolyai (2012 –

§ Vicepreşedinte Comisia de Resurse Umane a Senatului Universităţii Babeş-Bolyia (2024 –

§ Membru în Comisia de Resurse Umane a Senatului Universităţii Babeş-Bolyia (2020 –

§ Membru în North American Patristic Society,

§ Membru în American Society of Church History,

§ Cercetător în cadrul Institutului de Istorie Ecleziastică,

§ Cercetător acreditat CNSAS,

§ Membru al Centrului de Studii Ecumenice şi Interreligioase, al Universităţii „Babeş-Bolyai”,

§ Membru în comitetul editorial al revistei Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Orthodoxa,

§ Membru în comitetul de redacţie al Anuarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca,

§ Referent ştiinţific la Revista Teologică Sibiu,

§ Referent ştiinţific al Editurii Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca,

§ Referent ştiinţific al Editurii Universităţii Alexandru Ioan Cuza, Iaşi,

§ Referent ştiinţific al Editurii Renaşterea, Cluj-Napoca,

§ Referent ştiinţific al Editurii Episcopiei Sălajului „Credinţă şi viaţă în Hristos”.

iii. Activitate administrativă şi pastorală

§ preot paroh, Parohia Românaşi, Protopopiatul Zalău, Episcopia Sălajului,

§ director executiv al Centrului de Servicii Sociale „Sfântul Gheorghe”, Românaşi, Sălaj,

§ preşedinte Asociaţia „Filantropia Largiana”.

PROF. UNIV. DR. HABIL. MARCEL GHEORGHE MUNTEAN

Conducător de doctorate în Arte Vizuale la Facultatea de Arte şi Design a Universităţii de Vest - Timişoara.

Pictor iconar autorizat de Comisia de Pictură Bisericească a Patriarhiei Române.

Responsabil al Specializări de Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

Coordonatorul cercului de pictură sacră *Dionisie din Furna* a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj - Napoca.

Cooordonatorul *Clubului de pictură pentru studenţi* - Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş", Cluj-Napoca.

Profesor invitat la University of Ioannina, Faculty of Fine Art, Grecia.

REFERENT DE SPECIALITATE LA TEZE DE DOCTORAT

2024 drd. Mihai Guleş cu tema *„De la pictură la realitate Augmentată. O incursiune a formelor geometrice între analog şi digital, tradiţional şi experimental", Universitatea de Arte şi Design, Cluj-Napoca.*

2024 drd. Patricia Opincariu cu tema *„Manifestări ale relaţiei dintre arta vizuală şi spaţiul interior. Tendinţe noi în era digitală",* Universitatea de Arte şi Design, Cluj-Napoca.

2024 drd. Norbert Levente-Filep cu tema *„Post-Imaginea. Strategii ale picturii contemporane de la abordarea tradiţională la reţeaua digitală",* Universitatea de Arte şi Design, Cluj-Napoca.

2024 drd. Flavia Andreea Lugigan cu tema *„Originalitate şi transgresiune. O Abordare Critică a Crizei şi a Evoluţiei Artei Contempoanre", ,* Universitatea de Arte şi Design, Cluj-Napoca.

2024 drd. Drăgeanu Călin-Marian cu tema *Inconştientul în lucrarea pastorală „Personalitatea spirituală" şi obiectivul ontologic al îndumnezeirii,* Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 coordonator teză de docorat a drd. Ţico Steliana Emilia cu tema *„Polipticul Patimilor lui Iisus în variantă bizantină"*, Facultatea de Arte şi Design, Timişoara.

2023 coordonator teză de docorat a drd. Lorinţ Loredana cu tema *„Art-terapie şi art-terapie spirituală la copiii cu dizabilităţi şi probleme emoţionale– fundamentare teoretică şi practică"* Facultatea de Arte şi Design, Timişoara.

2023 drd. Alexandra Felicia Coroian Georgiu cu tema *„Ideologia de gen în abordarea psiho-pastorală",* Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

MEMBRU ÎN COMISII DE SPECIALITATE:

2024 preşedintele Bienalei Internaţionale de Artă Contemporană „Nicolae Tonitza", Bârlad.

2024 preşedintele Concursului Naţional *Olimpiada de Meşteşuguri Artistice şi Tradiţionale*, faza judeţeană, Gherla.

2024 preşedintele Concursului Naţional *Icoana Micului creştin*, ediţia a XIII-a, Sfânta Mănăstire Râşca.

2024 preşedinte în comisia de abilitare conf. univ. dr. Emilia Burlan, Facultatea de Arte şi Design, Timişoara.

2023 preşedinte în comisia de titularizare pe post didactic gradul I - prof. Gheorghe Moldovan, Şcoala gimnazială „Iacob și Ioachim Mureșanu”, Rebrişoara, Năsăud.

2023 comisia de titularizare pe post didactic - Arhid. lect. univ. dr. Nicolae Bradu Bălan, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

Expoziţii

Personale în România

2024 Expoziţie de desene, Biblioteca Judeţeană „Octavian Goga”, Cluj-Napoca.

2023 Expoziţie de pictură *Armonii cromatice*, Galeria „Imago”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 Expoziţie de pictură *Răstigniri,* Biblioteca Judeţeană „Octavian Goga”, Cluj -Napoca.

2023 Expoziţie de pictură *Mărturii din Grecia,* Muzeul de Artă, Cluj-Napoca.

2023 Expoziţia de icoane, Centrul Multicultural „Liviu Rebreanu”, Primăria Municipiului, Aiud.

Personale în străinătate

2024 Expoziţia personală de desene şi acuarele *Color study*, Faculty of Fine Art, University of Ioannina.

De grup în România

2024 decembrie, Salonul de iarnă, Muzeul de Artă Cluj-Napoca.

2024 decembrie, Expoziţie de artă sacră, Galeria de Artă, Făclia, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţie de artă în cadrul Simpozionului internaţional *„Păcatul - unica boală de temut „Voieşti să te faci sănătos (Ioan 5,6)?*”, Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia internaţională de mail-art, cu tema *Apollo*, Muzeul Naţional de istorie al Unirii, Alba-Iulia.

2024 Expoziţia internaţională de mail-art, cu tema *Hope*, ediţia a XXX-a, Galeriile Inter-Art, Aiud.

2024 Expoziţia taberei internaţionale de artă plastică, Mădăraş.

2024 Expoziţia internaţională de mail-art, cu tema *Simboluri creştine,* Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia de artă sacră *Icoanele Învierii,* Galeria Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţie de artă „Omagiu”, Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 Expoziţie de artă *Vizualia* Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş”, Cuj-Napoca, ediţia a VIII-a.

2023 Salonul anual de artă, Muzeul de Artă, Cluj-Napoca.

2023 Artă şi Sacralitate *In memoriam Onisim Colta*, Galeria Naţională de Artă „Forma”, Deva.

2023 Expoziţie de Artă a doctoranzlior „Reflecţii plastice”, Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca

2023 Expoziţie de Artă „Aşezare”, Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca

DE GRUP INTERNAȚIONALE ÎN ȚARĂ ȘI STRĂINĂTATE

2024 10 decembrie, Bienala Internaţională de arte grafice Constantin Brâncuşi, Muzeul Constantin Brâncuşi, Târgovişte

2024 Expoziţia de artă a doctoranzilor Universităţii e Vest din Timişoara, „Portret de artist” Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş”, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia de Artă Sacră, Galeria de artă Făclia, Cluj-Napoca.

2023 *Demnitatea Umană* - expoziţie de artă, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 The „Inter-Art” Intercontinental Biennial of Small Graphics Exhibition, IX th, edition, Aiud.

2023 The International Mail Art- Exibition with theme „The Women - Symbol of Life”, XXIX th edition, Aiud.

COORDONATOR DE EXPOZIȚII CU STUDENȚII, MASTERANZII, DOCTORANZII ȘI ARTIȘTII

2024 Expoziţie de icoane a masteranzilor*, Portretul - studii după maeştri, Centrul de Cultură ubană,* Turnul Pompierilor, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţie de icoane a absolvenţilor licenţiaţi*, Icoane ferestre către cer, Centrul de Cultură ubană,* Cluj-Napoca

2024 Expoziţia internaţională de mail-art, cu tema *Simboluri creştine,* Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţie de icoane*, Cântările Cerului*, ediţia a II-a, BT Arena, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia de artă a doctoranzilor Universităţii e Vest din Timişoara, „Portret de artist,” Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş”, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia de artă sacră *Tehnici artistice tradiţionale*, Galeria Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Expoziţia de tapiserii „Armonii bizantine” a artistei Csata Silvia Hermina Galeria de Artă Ermineia Faciltatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca - martie.

2024 Expoziţia de artă sa doctoranzilor Universităţii e Vest din Timişoara, „Autoportret" Galeria de Artă *Imago*, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca - martie.

2024 Expoziţia de pictură „Catharsis" a artistului Mihai Sârb din Baia Mare, Cluj-Napoca, februarie Galeria de Artă *Imago*.

2024 Expoziţia de artă „Omagiu" a cadrelor didactice a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca - februarie.

2023 Expoziţia studenţilor, masteranzilor dedicată „Studii şi icoane închinate praznicului Naşterii Domnului", foaierul bibliotecii judeţene „Octavian Goga", Cluj-Napoca decembrie-ianuarie.

2023 Tabăra naţională a doctoranzilor din domeniul Arte Vizuale în colaborare cu Facultatea de Arte şi Design din Timişoara, Facultatea de Teologie Ortodoxă şi Mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" din Cluj-Napoca.

2023 Expoziţia Doctoranzilor „Reflecţii vizuale", ediţia II în colaborare cu Facultatea de Arte şi Design din Timişoara, Galeria Ermineia - Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

Conferințe la care au participat studenții, masteranzii și doctoranzii sub coordonare

2024 Sesiunea de comunicări ştiinţifice pentru studenţi şi masteranzi Simpozionul Naţional Studenţesc - Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova organizată în 8-9 mai. 1 Studenta Cornelia Todirica, *Sfantul Mare Mucenic Panteleimon în iconografie*. 2 Masteranda Denisa Alexandra Dula, *Reprezentările iconografice ale Sfinţilor doctori fără de arginti Cosma şi Damian*.

2023 Sesiunea de comunicări ştiinţifice pentru studenţi şi masteranzi Simpozionul Naţional Studenţesc - Mănăstirea Lainici organizată în 8-9 mai - studenta Dula Denisa Alexandra cu lucrarea: *Imnul acatist. Interferenţe imnografice şi iconografice*.

2023 Sesiunea de comunicări ştiinţifice pentru studenţi şi masteranzi Simpozionul Naţional Studenţesc - Mănăstirea Lainici organizată în 8-9 mai - studenta Alexa Ana cu lucrarea: *Sfântul Efrem Sirul în iconografie*.

Prefețe, postfețe, editoriale

2023 Prefaţă la cartea *Biserica de lemn din Tăuţi - 290 de ani de la prima atestare documentară*, Ed. Tradiţii Clujene, Cluj-Napoca, 2023, pp. 16-35.

Cuvânt la deschiderea unor expoziții

2024 Cuvânt la deschiderea Expoziţiei Facultăţii de Arte şi Design din Timişoara „Tehnici artistice tradiţionale", Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca

2024 Cuvânt la deschidera Expoziţiei artistei Csata Silvia Hermina, „Armonii bizantine", Galeria de Artă Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 Cuvânt la deschidera Expoziţiei artistului Mihail Sârb „Catharsis", Galeria de Artă Imago, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 Cuvânt la deschidera Expoziţiei studenţeşti „Studii şi icoane închinate praznicului Naşterii Domnului" foaierul Bibliotecii Judeţeane „Octavian Goga", Cluj-Napoca.

2023 Cuvânt la vernisarea Expoziţiei *Răstigniri*, foaierul Bibliotecii Judeţeane *Octavian Goga*, Cluj-Napoca.

2023 Cuvânt la vernisarea Expoziţie de Artă a Doctoranzilor, ed. a II-a, Galeria Ermineia, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 Cuvânt la vernisarea expoziţiei personale a artistei drd. Steliana Ţico - *Patimi şi Răstignire* Muzeul Mitropoliei Clujului, Cluj-Napoca.

REFERINȚE DESPRE AUTOR

2024 - Marcel Muntean, *Istoria artei universale. Perspective tematice religioase*, rev. Tabor, octombrie XVIII, nr. 10, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, p. 274.

CĂRȚI, MANUALE, ÎNDRUMĂTOARE

2024 *Studii de estetică şi Istoria Artei,* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca.

2023 *Istoria artei universale. Perspective religioase creştine*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca.

2023 *Bienala Internaţională de Artă Sacră Cluj - BIASC,* catalogul expoziţiei, Cluj-Napoca,

2023 *Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca,* ediţia II, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca.

ARTICOLE ŞI STUDII ÎN REVISTE, ANUARE, PERIODICE

2023 decembrie, revista „Semn" nr. 17, articolul, *Portretul în sculptura lui Constantin Brâncuşi,* pp. 30-35.

CAPITOLE, STUDII ÎN CĂRȚI

2024 *Sfinţii Ierarhi Tămăduitori fără de arginţi în iconografie*, în vol. *Preocupări pastorale faţă de sănătatea spirituală şi trupească a bolnavilor în Biserica Ortodoxă - Sfinţii doctori fără de arginţi şi lucrarea lor tămăduitoare. Aspecte istorice şi perspective actuale, în simpozionul naţional cu participare internaţională*, Oradea 28-29 mai, Ed. Doxologia, Iaşi, 2024, pp. 94-116. ISBN: 978-630-301-177-6.

2024 *Sfinții Doctori „fără de arginți" și icoanele lor*, noiembrie, anul XVIII, nr. 11, – revista ,,Tabor", Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 25-41, ISSN 1843 – 0287.

2024 *Cel Vechi de Zile în iconografie*, în vol. *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 753-767, ISBN 978-606-607-474-2.

2024 *Reprezentarea lui Avram Iancu în arta românească,* iunie, anul XVIII, nr. 6 , – revista ,,Tabor", Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 55-64, ISSN 1843 – 0287.

2024 *Sfântul Ioan Botezătorul în reprezentările iconografice în Răsărit și Apus*, în vol. *In Honorem Pr prof. univ. dr. Ioan Chirilă volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani – mesaje de binecuvântare, evocări, studii*, coord. Stelian Pașca-Tușa/Bogdan Șopterean, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, ISBN. 978-606-37-1218-0, pp. 375-384.

2024 *Bunul Păstor în iconografia primelor veacuri creștine secolele al II-VI-lea*, în vol. *In honorem Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, pp. 245-260.

2024 *Arhitectură și iconografie în Rusia veche*, în vol. Anuarul XXVI 2022-2023, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, pp. 265-276, ISSN 2457-6719 ISSN-L 2457-6719.

2023 *Teologie și culoare în icoanele lui Andrei Rubliov* (1360/70-430) în vol. II *Tradiție și creativitate în imnografia bisericească. Îngrijire pastorală și asistența persoanelor vârstnice*, Simpozionul Internațional de Știință. Teologie și Artă (ISSTA 2023), Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, p. 177-188.

2023 *Elemente estetice relevante în icoanele lui Teofan Grecul (1340-1410*), în vol. *Misiune, spiritualitate, cultura Simpozionul internațional Teologie și viață, slujire și artă creștină în contextul lumii de azi*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, pp. 131-141, ISSN 2457-2985, ISSN L-2457-2985.

2023 *Culoarea în opera sculptorului lui Ion Vlasiu* în *Localism și europenism în arta transilvăneană după 1918,* Ed. Muzeul Județean Mureș, Târgu Mureș, 2023, pp. 145-164, ISBN 978-973-0-39057-5.

2023 *Catedrala Ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului" din Cluj-Napoca. Monument de arhitectură și pictură în stilul neo-românesc* în *Catedrala Ortodoxă din Cluj (1923-2023)*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, pp. 91-111, ISBN 978-606-441-4.

2023 *Biserica de lemn din Tăuți, tindă a raiului*, în *Biserica de lemn din Tăuți - Cluj 290 de ani de atestare documentară 1733-2023*, Ed. Tradiții Clujene, Cluj-Napoca, pp. 16-35, ISBN978-606-8334-28-8.

2023 *Școala de icoane de la Nicula între tradiție și înnoire*, coord: Cristinel Ioja, Daniela Popescu, Nicolae M. Tang, Tiberiu Ardelean, în vol: *Art, theology and civilization in the Romanian monastic spaces - From*

monastery schools to theological schools, Ed. Presa universitară clujeană Cluj-Napoca; Arad: Editura Universităţii „Aurel Vlaicu", 2023 ISBN 978-606-37-1776-5 ISBN 978-973-752-913-8.

2023 *Icoanele făcătoare de minuni ale Maicii Domnului cu Pruncul zugrăvite de Sfântul Evanghelist Luca*, coord: prof. dr. Gelu Mircea Buta, Adevărul creştin în practica medicală, vol: Medicii şi Biserica, vol. XXI, Ed. Renaşterea, Cluj Napoca, 2022, pp. 643-663, ISBN 978-606-607-434-6.

2023 *Săptămâna Patimilor în frescele de la Biserica „Sfântul Nicolae" a Mănăstirii Probota* în Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, tomul XXV (2021-2022), Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 273-290, ISSN 2457-6719; ISSN-L 2457-6719.

2023 *Sfinţii isihaşti Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama şi Paisie de la Neamţ în iconografie* în cadrul Simpozionului Internaţional *Rugăciunea şi mărturisirea în viaţa Bisericii - relevanţa lor pentru societatea post-modernă*", Simpozionul internaţional, Caransebeş, 2-3 mai 2022, Ed. Episcopiei Caransebeşului, Carnsebeş/Centrul de Studii Banatice, Vârşeţ, ISBN 978-606-8458-49-6, ISBN 978-86-82228-06-6, pp. 483-497.

CONFERINȚE, SIMPOZIOANE, PRELEGERI ÎN ȚARĂ ȘI STRĂINĂTATE

2024 Prelegere cu tema *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorâtorul de Mir în iconografie*, Centrul pentru tineret, Cluj-Napoca, 25 octombrie.

2024 Prelegere cu tema *Sfintele femei vindecătoare şi icoanele lor* în cadrul Simpozionului Internaţional *Păcatul - unica boală de temut „Voieşti să te faci sănătos" (Ioan 5,6)?* Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, 3-5 noiembrie.

2024 Prelegere cu tema *Avram Iancu reprezentat în arta românească*, Simpozionul bicentear, Protopopiatul Ortodox Aiud, 13 iunie.

2024 Prelegere cu tema *Sfântul Trifon în iconografie*, Facultatea de Istorie, Filosofie şi Teologie a Universităţii „Dunărea de Jos" în cadrul Simpozionului Internaţional History, Spirituality, Culture. Dialoque and Ineractivity, Galaţi, edition 10, 17-19 June.

2024 Prelegere cu tema *Sfântul Mare Mucenic şi Tămăduitor Pantelimon şi Sfântul Sfinţit Mucenic Ermolae în iconografie*, în cadrul simpozionului internaţional ISSTA - The Bioethical and Therapeutic Dimensions of Faith and Science, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „1 Decembrie 1918", Alba Iulia, May 13-15.

2024 Prelegere cu tema *Schimbarea la Faţă - revelaţie a cuvântului divin transfigurată în iconografia bizantină,* Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie, Universitatea de Vest, Timişoara 22 mai.

2024 Prelegere cu tema *Sfinţii Cosma şi Damian, doctori fără de arginţi - modele de slujire şi tămăduire a celor suferinzi şi iconografia lor*

în cadrul Simpozionului Internaţional *Teologia ortodoxă şi slujirea aproapelui: paradigme, exigenţe, tendinţe contemporane*, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Târgovişte 27-28 mai.

2024 Prelegere cu tema *Sfinţii Ierarhi Tămăduitori doctori fără de arginţi în iconografie* în cadrul Simpozionului Internaţional *Preocupări pastorale faţă de sănătatea spirituală şi trupească a bolnavilor în Biserica Ortodoxă - Sfinţii doctori fără de arginţi şi lucrarea lor tămăduitoare. Aspecte istorice şi perspective actuale* 28-29 mai, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop Dr. Vasile Coman", Universitatea din Oradea.

2024 Prelegere cu tema *Suferinţă şi moarte în pictura modernă* în cadrul celui de al XXIII-lea Seminar Internaţional de Medicină şi Teologie, 8 aprilie, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2024 prelegere cu tema: *Reprezentările iconografice ale Sântului Ierarh Petru Movilă* - Seminarul Naţional de Medicină şi Teologie ediţia a XXIII-a: *Teologie şi tehnologie - provocări ale postmodernităţii,* 15 şi 16 aprilie (împreună cu Dr. Dacian But-Căpuşan).

2023 Prelegere cu tema *Teologie şi culoare în icoanele lui Andrei Rubliov (1360/70-1430),* Simpozionul Internaţional de Ştiinţă, Teologie şi Artă (ISSTA), Pastoraţie şi Misiune în Diaspora, 14-17 Mai, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Alba Iulia.

2023 Prelegere cu tema *Moartea Mântuitorului în reprezentările artei bizantine*, în cadrul celui de al XXII-lea Seminar Internaţional de Medicină şi Teologie, 3-4 aprilie, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

Proiecte artistice

2024 Proiect educativ „Biserici în desene. Arhitecturi duhovniceşti la clasa pregătitoare şi la facultate" în colaborare cu Liceul „Dumitru Tăuţan", Floreşti.

2024 Proiect educativ *Arta din Deşeuri*, Şcoala Penetinciar, Aiud.

Activităţi către comunitate

2024 - 11 07. 2024 *Culorile verii*, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2024 - 5 03. 2024 *Culorile primăverii*, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2024 - 20 08. 2024 *Iniţiere în meşteşugul gravurii*, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2023 - 17 11. 2023 *Iniţiere în arta icoanei*, curs dedicat beneficiarilor programului Universitatea vârstei a 3-a, organizator Facultatea de Teologie, Cluj-Napoca.

2023 - 4 08. 2023 *Exersând pictura în ulei,* Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2023 - 12 07. 2023 *Atelier de iniţiere în tehnica gravurii*, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2023 *Constantin Brâncuşi* - prelegere, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

2023 *Icoana Învierii Domnului- elemente constitutive* - prelegere, Biblioteca ,,Liviu Rebreanu", Centrul Multicultural, Aiud.

PREDICI - OMILII

2024 21 noiembrie, Predică la praznicul *Intrării Maicii Domnului în Biserică,* Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 20 noiembrie, Predică la *Sfinţii Tămăduitori în Taina Sfântului Maslu,* Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 26 octombrie Predică la sărbătoarea *Sfântului Mare Mucenic Dimitrie*, Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 20 iulie, Predică la sărbătoarea *Sfântului Prooroc Ilie*, Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 24 iunie, Predică la praznicul *Naşterii Sfântului Ioan Înaintemergătorul* oglindită în icoane, Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 31 martie, Predică la duminica *Vindecării paraliticului din Capernaum şi a Sfântului Grigorie Palamas al Tesalonicului,* Biserica „Adormirea Maicii Domnului", Mănăstirea Nicula.

2024 25 martie Predică la praznicul *Bunei Vestiri reprezentată în iconografie*, Capela „Sfinţii Apostoli Andrei şi Petru" de la Spitalul de copii, Cluj-Napoca.

2024 23 aprilie Predică la sărbătoarea *Sfântului Mare Mucenic Gheorghe în icoane*, Biserica „Înălţarea Sfintei Cruci", Aiud.

2024 2 februarie Predică la sărbătoarea *Întâmpinării Domnului în icoane*, Biserica „Înălţarea Sfintei Cruci", Aiud.

2024 7 ianuarie Predică la *Sărbătoarea Sfântului Ioan Botezătorul*, Biserica „Înălţarea Sfintei Cruci", Aiud.

PROMOVAREA FACULTĂȚII/UNIVERSITĂȚII

2023 *Târgul de viitor – pov 21,* Complexul Muzeul Judeţean Bistriţa.

PREMII ŞI DISTINCȚII

DOMENIUL ARTISTIC

2024 Diplomă de participare la tabăra internaţională de artă plastică, Mădăraş/Târgu Mureş.

2024 Certificate of participation BIAMT - 5 december, International Biennial of Miniature Art, Timisoara.

2023 Certificate of participation for the „Inter-Art" Intercontinental Biennial of Small Graphics Exhibition, IX th, edition, August, Aiud.

DOMENIUL EDUCAȚIE

2024 Diplomă la Conferinţa Internaţională *Păcatul- unica boală de temut „Voieşti să te faci sănătos" (Ioan 5,6)?*– Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca 3-5 noiembrie.

2024 Certificate International Conference Internaţional History, Spirituality, Culture. Dialoque and Ineractivity, Galaţi, edition 10, 17-19 June.

2024 Diplomă de Excelenţă, Preşedinte juriu la Festivalul Concurs *Icoana micului creştin,* Mănăstirea Râşca Transilvană, ediţia a XIV-a.

2023 Diplomă de Excelenţă, Preşedinte juriu la Festivalul Concurs *Icoana micului creştin,* Mănăstirea Râşca Transilvană, ediţia a XII-a.

PR. PROF. UNIV. DR. IOAN-VASILE LEB

- Ca membru în comisia pentru elaborarea manualului de IBU, al întocmit câteva studii.

- 26 septembrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Susţinere doctorat pr. Ionuţ Hens: Am prezentat referatul îndrumătorului.

-3 octombrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Membru în Comisia pentru susţinerea referatelor de către doctoranzi.

- 10 octombrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Întâlnire cu studenţii.

- 17 octombrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Asistenţă la prezentarea manualelor de IBU, de către Pr. prof. univ. dr. Viorel Ioniţă.

- 10 octombrie 2023, Participare la funeraliile Lect. univ. dr. Ana Baciu.

- decembrie 2023 – 8 ianuarie 2024: Toronto. Documentare bibliografică pentru manualul de IBU.

- 30 ianuarie 2024 – Sfinţii Trei Ierarhi Vasile, Grigorie şi Ioan: Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană.

- 8 februarie 2024 – Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" Cluj-Napoca: Participare la Conferinţa Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta: „Sub semnul lui Maniu".

- 15 februarie 2024 – Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" Cluj-Napoca: Participare la lansare de carte: Liviu P. Zăpârţan, „Romania – Santa Sede: 100 de ani".

- 6 martie 2024 – Academia Română, Cluj-Napoca: Participare la lansarea unui proiect de cercetare istorică.

-16 aprilie 2024 – Al XXIII-lea Seminar Internaţional de Medicină şi Teologie, Cluj-Bistriţa online. Am susţinut referatul: *Doi eroi între violenţă şi speranţă: Avram Iancu şi Axente Sever*.

- 15 mai 2024 – Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Participare la conferinţa Prof. Thomas Nemeth din Viena.

- 11 iunie 2024 – Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca – Participare la lansarea volumului dedicate aniversării a 60 de ani a Pr. prof. Ioan Chirilă.

- 9 septembrie 2024 – Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca: Susţinere teză de doctorat pr. Claudiu-Ionuţ Boia, cu referat în comisie.

- 10 septembrie 2024 – Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca: Susţinere teză de doctorat Nicolae-Gabriel Bleahu: referatul îndrumătorului.

LUCRĂRI APĂRUTE:

- *Pr. Prof. Dorel Man. In memoriam*, În *volumul Părintele Dorel Man, o viaţă de jertfă pe altarul credinţei, culturii şi familiei*, coord. de Macarie Motogna şi Victoria Alina Grădinar-Man, Ed. Renaştera, Cluj-Napoca, 2023, pp. 129-134.

- *Cuvânt înainte* la Ana Platon, *Ortodoxie şi catolicism în viziunea Părintelui Wladimir Guettée (1816-1892)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 9-15.

- *Preotul Iustin Tira, un om al echilibrului* în vol. *Slujire şi dăruire. Omagiu Părintelui vicar Iustin Tira*, coord. de Ioan Chirilă şi Cornel-Gheorghe Coprean, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2021, pp. 133-140. (apărut în 2023).

- *Biserica Ortodoxă din Polonia de la începuturi până astăzi (Schiţă istorică)* în vol. Dacian-But-Căpuşan (ed.), *In honorem Prof. univ. dr. Constantin Măruţoiu*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2022, p. 271-284 (apărut în 2023)

- *Doi eroi între violenţă şi speranţă: Avram Iancu şi Axente Sever,* în vol. Medicii şi Biserica, vol. XXIII, 2024, electronic.

- *„Ca să se ştie”*, în „Itinerarii”. Publicaţia Studenţilor de Teologie Ortodoxă. Serie nouă, Nr. 5 (2024), pp. 45-47*;*

- *Ioan-Petru Bulzan, un mare patriot şi bun creştin* în: Maria Bulzan şi Călin-Ioan Bulzan, (Ed.), *Ioan Petru Bulzan – o viaţă închinată şcolii şi familiei*, Ed. Actual, Cluj-Napoca, 2024, p. 224-228;

- *Consideraţii teologice privind rugăciunea rostită de către Stephan Ludwig Roth la înmormântarea unui român ortodox* în: Stelian Paşca-Tuşa, Bogdan Şopterean (Ed.) *In Honorem Pr. prof. Ioan Chirilă. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 327-341;

- *Donatismul, schismă sau erezie?* în vol. Florin-Toader Tomoioagă, Gheorghe-Ovidiu Sferlea, George Indrecan, *Contemplând miracolul existenței. In honorem Pr. prof. univ. dr. Dumitru Megheşan*, Ed. Universității „Aurel Vlaicu", Oradea, 2024, pp. 136-152

- *Tematica tezelor de doctorat în teologie la disciplina Istoria Bisericească Universală în ultimii 30 de ani*, în: Susana Andea, Iosif Marin Balog, Ela Cosma et alii, *Istoria scrisului istoric azi. Opțiuni metodologice. Paradigme. Agendă*, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, pp. 481-493 (apărut în 2023)

- *Prefață* la: Bogdan Ivanov, „Reformă şi Contrareformă în Monarhia Habsburgică. Secolul al XVI-lea", Ed. Polirom, Iași, 2020, pp. 11-16; (apărut în 2023)

- *Profesorul Theodor Nikolaou de la München a adormit în Domnul*, în Renașterea, nr. 3 (395), Cluj-Napoca, 2023, p. 8.

P. S. CONF. UNIV. DR. BENEDICT BISTRIȚEANUL (VALENTIN-COSMIN VESA)

Articol publicat în revistă neindexată BDI:

Teologia spirituală ca disciplină academică. Scurtă privire istorică, Calendarul Renașterea, volum VII, nr. 7, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 289-318,

Capitole sau studii în volume colective, publicate în edituri din străinătate recunoscute:

Hesychast Life in the East Syriac Tradition of the Seventh-Eighth Centuries. Terminology and Practice în vol. *Knowing God in Light. Theophany and Language*, Ed. LIT Verlag, editori: Nichifor Tănase, Marius Portaru, Daniel Lemeni, 2024, pp. 91-110,

Ridicarea Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului la rangul de arhiepiscopie - coordonate ale episcopilor vicari clujeni în vol. *Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului (1973-2023). Întâiul episcop-vicar*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 31-50, editori: Pr. Dumitru Boca; Pr. dr. Cornel Coprean,

Episcopul Nicolae Ivan şi catedrala lui. O încercare de profil pastoral, în șapte puncte în vol. *Catedrala Ortodoxă din Cluj (1923-2023). 100 de ani de la punerea pietrei de temelie*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 9-17, editori: Pr. Dumitru Boca; Pr. dr. Cornel Coprean,

Cărți ştiințifice publicate în edituri naționale recunoscute:

Benedict (Vesa Valentin-Cosmin), Tabără Camelia, *Scara înțelesurilor. Meditații la Triod argumentate de legi ale fizicii*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2023,

CONTRIBUȚII MASS-MEDIA (PROGRAME TV, RADIO, PRESA SCRISĂ, INCLUSIV CEA CULTURALĂ ŞI DE ATITUDINE CIVICĂ):

Trinitas TV,
Radio Trinitas, Emisiunea „Evanghelie şi Viaţă".
Radio Renaşterea, Emisiunea „Ortodoxia, fântâna vieţii".
Creator TV, Podcast „Creatori de valoare": Biblia în viaţa tinerilor.

COORDONARE DE VOLUME ŞTIINȚIFICE NAȚIONALE:

Liturghie şi cultură. Perspective la timpul prezent, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023,

LUCRĂRI PUBLICATE ÎN VOLUME ALE MANIFESTĂRILOR ŞTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE CU EDITORI, ISBN, INDEXATE BDI:

Lecţie de isihasm practic - Sfântul Marcu Ascetul în scrierile lui Dadişo Qatraya în vol. *Rugăciunea - inima Bisericii,* Conferinţă: Rugăciunea - inima Bisericii, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 39-52, editori: Pr. lect. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Arhim. Prof. univ. dr. Teofil Tia,

LUCRĂRI PUBLICATE ÎN VOLUME ALE MANIFESTĂRILOR ŞTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE CU EDITORI, NEINDEXATE BDI:

Regula rugăciunii la Sfântul Ioan Casian şi Sfântul Benedict de Nursia sursă de inspiraţie şi practică pentru omul actual în vol. *Rugăciunea şi mărturisirea în viaţa Bisericii şi relevanţa lor pentru societatea post-modernă*, Conferinţă: Rugăciunea şi mărturisirea în viaţa Bisericii şi relevanţa lor pentru societatea post-modernă, Editura Episcopiei Caransebeşului - Centrul de studii banatice, Caransebeş, 2023, pp. 109-118, editori: Arhim. lect. univ. dr. Casian Ruşeţ; Pr. Alin-Vasile Câmpean,

LUCRĂRI PUBLICATE ÎN VOLUME ALE MANIFESTĂRILOR ŞTIINȚIFICE NAȚIONALE:

Muzica bisericească în tradiţia siriacă. Consideraţii generale în vol. *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune psalmodie şi armonie*, Conferinţă: Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune psalmodie şi armonie, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 43-52 editor: Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru,

Cunoştinţa adevărului în veacul de acum şi viaţa veşnică. Marginalii cu referire la experienţa „de graniţă" a (a)Adevărului în vol. *Medicii şi Biserica* (vol. 21). *Adevărul creştin în practica medicală*, Conferinţă: Medicii şi Biserica: Adevărul creştin practica medicală, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 15-24, editor: Prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta,

Membru în colective editoriale naționale:

Membru în colegiu director, revista Tabor (din 2020),
Vicepreşedinte, revista Renaşterea (2020).

Membru în comisii doctorale naționale:

Iisus Hristos, Mirele în Noul Testament, Școala Doctorală „Dumitru Stăniloae" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Bucureşti, 2024, doctorand: Manolache Ioan-Daniel,

„Personalitatea spirituală" şi obiectivul ontologic al îndumnezeirii , Școala doctorală de Teologie „Isidor Todoran", Cluj-Napoca, 2024, doctorand: Drăgeanu Călin-Marian.

Membru în organizaţii profesionale internaționale:

International Association of Patristic Studies (I.A.P.S.), Domeniu Teologie (Patristic), din 2019,

Membru centru de cercetare:

Centrul de Studii Patristice şi Literatură Creştină Antică, Domeniu Teologie, din 2018,

Organizare de manifestări culturale:

Conferinţă: Socializarea singurătăţii, 2023: Conferinţă susţinută la invitaţia Berăriei culturale, 17 noiembrie 2023.

Conferinţă: Povara invidiei, 2024, organizator: Berăria culturală.

Participare în comisii de licență/masterat:

Anul universitar: 2022 - 2023,
Anul universitar: 2023 - 2024,

Participare la/organizare de conferințe/evenimente / workshopuri / mese rotunde / școli de vară / etc.:

Conferinţă: Sfântul Ilie şi tinereţea în Biserică, 2023, Caransebeş

Conferința: Tânăr, pe cărări bătrâne, 2023: Conferinţă susţinută la Facultatea de Teologie Arad, 23 mai 2023, la invitaţia ASCOR Arad.

Simpozionul internațional „Dumitru Stăniloae": Binecuvântat este cel ce vine în numele Domnului... Cuvânt, comunicare, terapie", 2024, în cadrul dezbaterii publice: Necuvintele. Exprimare & aproximarea a vorbit despre: Restaurarea cuvântului, restaurarea tăcerii, în comunicarea actuală.

Distincții:

Cetăţean de onoare al oraşului Baia de Arieş, Primăria Baia de Arieş, 2023,

Ordinul Sfântul Ierarh Neofit Cretanul Mitropolitul Țării Româneşti, Patriarhia Română, 2023,

Ordinul Mitropolitan „Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureştilor", Patriarhia Română, 2024,

Diploma omagială „Anul omagial al pastoraţiei şi îngrijirii bolnavilor", Organizatia: Patriarhia Română, 2024,

PUBLICAȚII NON-ACADEMICE:

Sfinţii Martiri Năsăudeni - o lecţie de mărturisire la zi: Îndrumător pastoral - Episcopia Tulcii, Volum XV, 2023,

Un principiu al unei bune relaționări, Renaşterea, nr. 9, 2023,

Despre Maica Domnului, împreună cu Sfântul Isaac Sirul: Renaşterea, nr. 8, 2023,

Nevoia de previzibilitate: Renaşterea, nr. 7, 2023,

Nevoia de a ne încredința: Renaşterea, nr. 6, 2023,

Nevoia de răbdare, Renaşterea, nr. 5, 2023,

Cu dor am dorit să mănânc acest Paşti cu voi, Renaşterea, nr. 4, 2023,

Sfântul Isaac Sirul, pentru tineri, Renaşterea, nr. 3, 2023,

Dezvoltare organizaţională cu Sfântul Isaac Sirul, Renaşterea, nr. 2, 2023,

Chemarea Domnului, Renaşterea, nr. 1, 2023,

Proorocul David, lecţie de sfinţenie pentru omul obişnuit, Renaşterea, nr. 9, 2023,

TEZE DE DOCTORAT COORDONATE:

Învăţătura duhovnicească a Sfântului Isaac Sirul. Repere pentru omul contemporan, doctorand Mihalic Petru-Robert (ierom. Rafael), din 2024

COMISII DE ÎNDRUMARE DE DOCTORAT:

Membru în comisii de îndrumare a 15 studenţi-doctoranzi înmatriculaţi la Şcoala Doctorala de Teologie „Isidor Todoran" din Facultatea de Teologie Ortodoxă

TEZE DE LICENȚĂ COORDONATE:

Carp Ion, *Iubirea de sine în înțelesul biblic şi filocalic şi noile direcţii în domeniul psihologiei*, Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Istrate Marius-Dănuț, *Fuga de lume şi calea liniştirii pentru omul actual. Un exerciţiu de update ascetic*, Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Macra Sergiu-Constantin, *Sfântul Sofronie Saharov, teolog empiric autentic, în viziunea şi comentariile IPS Ierotei Vlachos,* Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Maxim Sergiu-Dan, *Părintele Benedict Ghiuș, o icoană a paternității duhovnicești în contemporaneitate,* Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Oară Dragoș-Constantin, *Exigența experienței duhovnicești în validarea și aplicabilitatea studiului teologic astăzi. O încercare de diagnoză și prognoză la zi,* Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Stoler Edson, *Premisele cultivării virtuții la Părintele Dumitru Stăniloae și rezultatele recente ale neuroștiințelor,* Specializare: Teologie Pastorală, 2023,

Bodea Alin, *Viața monahală în viziunea părintelui Emilianos Simonopetritul*, Specializare: Teologie Pastorală, 2024,

Ceteraș Flaviu-Ionuț, *Paternitatea duhovnicească în viziunea Mitropolitului Antonie de Suroj*, Specializare: Teologie Pastorală, 2024,

Disertații coordonate:

Mihalic Petru-Robert, *Mistica iubirii în scrierile Sfântului Isaac Sirul și Rābi'Ei Al-'Adawiyya Al-Qaysiyya*, Specializare: Istoria religiilor, 2023,

Paicu Ilie, *Chip și asemănare în Teologia Sfântului Simeon Noul Teolog*, Specializare: Pastorație și viață liturgică, 2024,

Sermeșan Iustin-Mihai, *Patericul, ca dialog duhovnicesc. Relevanță și actualitate,* Specializare: Pastorație și viață liturgică, 2024,

Sidor Arsente Dumitru, *Tristețe și bucurie în Teologia Sfântului Simeon Noul Teolog*, Specializare: Pastorație și viață liturgică, 2024,

Cimpoeș Ovidiu Petru, *Principii pastorale la Mitropolitul Antonie de Suroj*, Specializare: Consiliere pastorală și asistență psihosocială, 2024,

Barz Liviu-Adrian, *Monografia Parohiei ortodoxe Sărata, comuna Panticeu, județul Cluj*, Specializare: Pastorație și duhovnicie, 2024,

PR. CONF. UNIV. DR. ADRIAN AUREL PODARU

Cărți, capitole de cărți

1. „În apărarea Părinților: polemica Sf. Paisie Velicikovski cu Atanasie Cavsocalivitul", în *In honorem Înaltpreasfințitul Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024.

2. „Face-off. Avatarurile unei prietenii proverbiale din istoria Bisericii", în *Învățătorul nostru despre Părinții Bisericii. Volum omagial la împlinirea vârstei de 65 de ani*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2023.

Traduceri de specialitate

1. *Comentariu Patristic la Scriptură. Vechiul Testament. I. Geneza 1-11*, Alexander Baumgarten (editor general), traduceri din limbile originale

ale textelor patristice în limba română de Vasilica Eugenia Cristea, Petru Molodeț, Adrian-Aurel Podaru, Hajnalka Tamas, George Claudiu Tuțu, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024.

SIMPOZIOANE, CONFERINȚE, PRELEGERI PUBLICE

1. Participare la International Theological Congress *Bringing Faith and Theology Closer*, John Paul II Catholic University of Lublin, 23-27 October 2023, Lublin, Polonia, cu referatul: „Answering the Challenges of Contemporaneity by using the Fathers of the Church".

2. Organizare Simpozion internațional de teologie, istorie, muzicologie și artă cu titlul: *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie*, în perioada 5-7 noiembrie 2023.

3. Participare la Workshop-ul de Studii Patristice cu tema *Perspectiva ortodoxă asupra noțiunii de Părinte al Bisericii și asupra noțiunii de Patrologie*, București, 25-26 iunie 2024.

4. Participare la IEF Conference: *Blessed are the Peacemakers (Mt. 5.9): The Struggle within us and Between us*, cu prelegerea în plen cu titlul: *The outside War and the inside War*, Cluj-Napoca, 22-29 iulie 2024.

5. Participare la Simpozionul Internațional „Tradiția patristică în actualitate. Ediția a III-a: Înțelegerea și interpretarea Scripturii la Sfinții Părinți", organizat de Centrul de Studii Patristice „Sfântul Maxim Mărturisitorul", Iași, 19-20 septembrie 2024, cu referatul: „Citind Scriptura în răspăr cu înțelepciunea lumii. Tâlcuiri duhovnicești ale Sfintei Scripturi în opera Sf. Ioan Gură de Aur".

EDITĂRI ȘI COORDONĂRI DE CARTE

1. Tia, Teofil, Podaru, Adrian Aurel (ed.), *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrânețe și înțelepciune, psalmodie și armonie, Lucrările Simpozionului internațional de Teologie, Istorie, Muzicologie și Artă al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (5-7 noiembrie 2023)*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024.

PR. CONF. UNIV. DR. PATRICIU VLAICU

I. STUDII PUBLICATE ÎN ANUL 2023-2024

1. „L'étude et l'enseignement du droit canonique et ecclésiastique en Roumanie post-byzantine et moderne", in Grigorios D. Papathomas (Sous la direction de) „Droit canonique et ecclésiastique de l'Église orthodoxs, Sources, histoire,institutions et particularités", PRESSES UNIVERSITAIRES DE STRASBOURG, Strasbourg, 2024.

2. „Biblical and canonical grounds for assuming the fulfilment of man in the ecclesial ministry", in Romanian Orthodox Old Testament Studies, No. 9 (1) 2023, pp. 76-89.

3. „Valoarea sfintelor canoane pentru Taina Spovedaniei", în Volum omagial dedicat părintelui profesor Constantin Coman la împlinirea vârstei de 70 de ani, Basilica, 2023, pp. 171-183.

II. ORGANIZĂRI EVENIMENTE ACADEMICE

1. Comemorare academică Prof. Vladimir HANGA 2 octombrie 2023.

III. PARTICIPĂRI EVENIMENTE ACADEMICE, CONFERINȚE NAȚIONALE ŞI INTERNAȚIONALE

1. Prezentarea Conferinţă „Îmbogăţirea spirituală a copiilor şi adolescenţilor" – Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Europei Occidentale, Paris, 12 nov. 2023

2. Prezentare Conferinţă „Vârstele vieţii de familie - determinante majore pentru armonizarea comunicării în biserica cea mică a preotului" Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale şi Meridionale, Paris, 10 dec. 2023.

3. Prezentare Conferinţă: „Postul Paştilor, mijloc bisericesc pentru depăşirea provocărilor vieţii" ASCOR Suceava, 11 martie 2024.

4. Prezentare Conferinţă „Familia preotului şi a diaconului în diaspora, organizarea vieţii între familie, slujire şi serviciu" Conferinţa Preoţilor din Protopopiatul Bavariei de Nord, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Germaniei, Schwabach, Germania, 6 aprilie 2024.

III. DISTINCȚII

1. Crucea Bucovinei, distincţie acordată de ÎPS Calinic Arhiepiscopul Sucevei şi Bucovinei, 11 martie 2024.

PR. CONF. UNIV. DR. MARIN COTEȚIU

1. Un număr de 4 lucrări de restaurare pictură pe lemn, din colecția Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrări coordonate direct şi finalizate în 2024:

A coordonat studenţi şi masteranzi şi a colaborat cu ei în lucrările de restaurare a 4 vechi icoane pictate pe lemn din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, în cadrul cursurilor de restaurare desfăşurate la specializarea Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai". Icoanele a căror restaurare a fost finalizată în anul 2024 sunt menţionate în tabelul de mai jos.

NR. CRT	DENUMIREA ICOANEI	TEHNICA	NR. INV.	DIMEN-SIUNI (cm)	OBSERVAŢII / PROVENIENŢĂ
1	Arhanghelul Mihail	icoană pe lemn	18	58x38	Cojocna, Cluj
2	Naşterea Domnului	icoană pe lemn	108	35,5x27,5	Mănăştur, Cluj
3	Arhanghelul Mihail	icoană pe lemn	241	63x42	P. Corneşti, F. Pietroasa, Turda
4	Canat de triptic, cu două feţe, faţa 1 – Batjocorirea Domnului şi Răstignirea Domnului; faţa 2 – Sf. Ioan Evanghelistul (?) şi femeie ţinând în mâini un taler cu fructe	icoană pe lemn	fără nr.	62,5x187,5	provenienţă necunoscută

2. UN NUMĂR DE 5 LUCRĂRI DE RESTAURARE PICTURĂ PE PÂNZĂ, DIN COLECŢIA MUZEULUI MITROPOLIEI CLUJULUI, LUCRĂRI EFECTUATE PERSONAL ŞI BENEVOL, FINALIZATE ÎN 2024:

NR. CRT	DENUMIREA	TEHNICA	NR. INV.	DIMEN-SIUNI (cm)	OBSERVAŢII
1	Spătarul Antonie Sion	pictură pe pânză	fără număr (nu există etichetă)	60x44	tabloul nu avea ramă, şi tot aşa a fost predat după restaurarea picturii
2	Catinca Bonteş (bunica lui G. Sion)	pictură pe pânză	fără număr (eticheta este deteriorată, ruptă)	60x44	tabloul nu avea ramă, şi tot aşa a fost predat după restaurarea picturii
3	Ioan Sion (tatăl lui G. Sion)	pictură pe pânză	fără număr (eticheta este deteriorată, ruptă)	60x44	tabloul nu avea ramă, şi tot aşa a fost predat după restaurarea picturii

4	Elena (mama lui G. Sion)	pictură pe pânză	229 (eticheta este parțiat deteriorată)	60x43	tabloul nu avea ramă, și tot așa a fost predat după restaurarea picturii
5	G. Sion, fiul lui Ioniță Sion	pictură pe pânză	fără număr (eticheta este deteriorată, ruptă)	60x45	tabloul nu avea ramă, și tot așa a fost predat după restaurarea picturii

3. Un număr de 2 lucrări de restaurare pictură pe lemn, din colecția Parohiei Ortodoxe Române *Tiocu de Jos*, jud. Cluj, lucrări efectuate personal și benevol, finalizate în 2024:

NR. CRT	DENUMIREA ICOANEI	TEHNICA	NR. INV.	DIMENSIUNI (cm)	OBSERVAȚII
1	Deisis	pictură pe lemn	fără număr	85x60	reaalizată de Iacov Zugravul în anul 1755
2	Maica Domnului cu Pruncul	pictură pe lemn	fără număr	85x60	reaalizată de Iacov Zugravul în anul 1755

4. Carte publicată (în colectiv de autori):

Marin Coteţiu, Paul-Ersilian Roșca, Ioan-Zosin Jula, Olivia Florena Nemeș, *Icoanele împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos. Istorie și restaurare*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN 978-606-607-465-0.

5. Un număr de 3 studii publicate (ca unic autor):

1. „Restaurarea unei icoane făgărășene de la începutul secolului XIX, cu reprezentarea Sf. Ap. Andrei", studiu publicat în volumul *In honorem Inaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani*, coordonatori Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru și Ierom. drd. Grigorie Foltiș, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, ISBN: 978-606-37-2045-1, pp. 143-158.

2. „Restaurarea unei icoane brâncovenești cu reprezentarea *Sf. Apostol Ioan*", studiu publicat în volumul *In honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani – mesaje de binecuvântare,*

evocări şi studii, coordonatori Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, ISBN: 978-606-37-1218-0, pp. 249-257.

3. „Restaurarea icoanelor prorocilor de pe coronamentul iconostasului bisericii din satul Mândra", studiu publict în volumul *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie*, coordonatori: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, ISBN: 978-606-607-474-2, pp. 777-792.

6. UN NUMĂR DE 2 PARTICIPĂRI LA SESIUNI ŞTIINŢIFICE/ SIMPOZIOANE, CU LUCRĂRI PE TEME DE RESTAURARE:

1. „Restaurarea unei icoane pe sticlă spartă în numeroase cioburi, cu reprezentarea Sf. Mc. şi Arhid. Ştefan", comunicare susţinută la *Simpozionul Internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă. Păcatul – unica boală de temut*. Acest simpozion a fost organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca şi s-a desfăşurat online pe platforma ZOOM, şi onsite, în 3-5 noiembrie 2024.

2. *„Restaurarea unei picturi pe pânză cu scena «Punerea Domnului în mormânt»",* comunicare susţinută la al *XXIII-lea Seminar Internaţional de Medicină şi Teologie*, desfăşurat online în 16 apriliei 2024.

7. COMUNICARE SUSŢINUTĂ LA CURSURILE PASTORALE:

1. „Starea patrimoniului bisericesc şi nevoia salvării lui", comunicare susţinută în cadrul cursurilor pastorale şi de îndrumare misionară a clerului din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, anul 2024.

8. UN NUMĂR DE 3 ATESTĂRILE PROFESIONALE PERSONALE OBŢINUTE DE PR. CONF. DR. MARIN COTEŢIU ÎN DOMENIUL RESTAURĂRII:

1. Atestat de expert conservare-restaurare pictură pe pânză şi conservare-restaurare pictură pe sticlă, acordat de Comisia Naţională a Muzeelor şi Colecţiilor. 2024.

2. Atestat de restaurator pictură pe pânză, acordat de Comisia de Pictură Bisericească a Bisericii Ortodoxe Române. 2024.

3. Atestat de restaurator pictură pe sticlă, acordat de Comisia de Pictură Bisericească a Bisericii Ortodoxe Române. 2024.

9. ÎNCHEIEREA UNUI UNUI PROTOCOL DE COLABORARE ÎNTRE FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ A UNIVERSITĂŢII BABEŞ-BOLYAI ŞI ARHIEPISCOPIA VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI PENTRU RESTAURAREA PATRIMONIULUI ARTISTIC RELIGIOS:

A fost iniţiator, elaborator şi co-semnatar al protocolului de colaborare între Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai"

şi Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, pentru restaurarea unor icoane din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului în atelierul de restaurare pictură pe lemn al Facultăţii de Teologie Ortodoxă. 2024.

10. Organizare de manifestări cultural-artistice pentru comunitate:

A colaborat alături de Arhid. lect. dr. Nicolae BALAN şi Istoric dr. Paul Ersilian ROŞCA, la organizarea evenimentului cultural „Noaptea Muzeelor 2024" la Muzeul Mitropoliei Clujului, fiind şi coordonator al unora dintre lucrările studenţeşti expuse în cadrul expoziţiei. Link: https://radiorenasterea.ro/noaptea-muzeelor-2024-la-muzeul-mitropoliei-clujului/?fbclid=IwZXh0bgNhZWoCMTEAAR3BPkSPVanbvTochnaJWcGilgRJgETEts6Ov2A2dsLt-6NarVqAFC1yY6ZA_aem_AXwUAaJ-f58y5gof3UMSGOfhKTonm2iX930_Pp9tAoUK1SrHnKPARxmTbp4-nHgKS4nEaTgHrmvSo-dXkzXXZFHw

11. Expoziţie personală cu lucrări de restaurare efectuate de pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu:

Expoziţia personală „Aspecte ale restaurării icoanelor lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos". Cluj-Napoca, Muzeul Mitropoliei Clujului, 4 iulie -31 iulie 2024.

12. Un număr de 4 expoziţii de grup la care a participat cu lucrări şi Pr. conf. univ. dr. Marin Coteţiu:

1. „Expoziţia Internaţională de Mail Art, *Simboluri creştine*", care a avut loc la Galeria „Ermineia" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, organizator Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean, iulie – septembrie 2024.

2. „Expoziţia cadrelor didactice de la Specializarea Artă Sacră", cu prilejul *Simpozionul Internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă. Păcatul – unica boală de temut*. Expoziţia a avut loc în galeria „Ermineia", Cluj-Napoca, coordonatori ai expoziţiei fiind Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean şi Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif. Perioada expoziţiei: 30.10.2024-30.11.2024.

3. Expoziţia de artă religioasă şi restaurare pictură pe lemn, expoziţie de grup a unor cadre didactice, studenţi şi absolvenţi ai secţiei Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, organizată la Galeria de artă „Făclia", Cluj-Napoca, organizator Lect. univ. dr. Alin Trifa. Perioada expoziţiei: aprilie 2024.

4. Expoziţia „Omagiu", expoziţie de grup a cadrelor didactice ale secţiei Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca. Expoziţia a avut loc în galeria „Ermineia",

Cluj-Napoca, coordonatori ai expoziţiei fiind Prof. univ. dr. Marcel-Gheorghe Muntean şi Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif. Perioada expoziţiei: 20.01.2024-29.02.2024.

13. Un număr de 5 teze de licenţă coordonate pe teme de restaurare a patrimoniului artistic bisericesc:

1. Conservarea şi restaurarea icoanei „Botezul Domnului", de la Răscruci, secolul XVIII, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de licenţă a absolventei ANGHELESCU Nicoleta-Ecaterina, specializarea Artă Sacră, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

2. Conservarea şi restaurarea icoanei „Maica Domnului cu Pruncul", de la Mănăştur, secolele XVIII-XIX, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de licenţă a absolventului DÎRDÎIAC Sebastian, specializarea Artă Sacră, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

3. Conservarea şi restaurarea icoanei „Sfânta Treime", de la Sumurducu, secolul XVIII, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de licenţă a absolventei ŞIŞTAC Andreea-Denisa, specializarea Artă Sacră, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

4. Restaurarea icoanei „Sfânta Treime", de la Mureşenii de Câmpie, secolele XVIII-XIX, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de licenţă a absolventei PURDA Emanuela, specializarea Artă Sacră, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

14. Un număr de 3 disertaţii de masterat coordonate pe teme de restaurare a patrimoniului artistic bisericesc:

1. Documentaţia ştiinţifică de restaurare a icoanei „Adormirea Maicii Domnului", secolele XVIII-XIX, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de disertaţie a absolventei ARDELEANU Sevastiţa-Roxana, specializarea Artă Sacră. Conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

2. Metodologia de restaurare a icoanei „Arhanghelul Mihail", de la Rugăşeşti, secolul XVIII, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de disertaţie a absolventei POP Anamaria-Viorelia, specializarea Artă Sacră. Conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

3. Metodologia de restaurare a icoanei „Sfânta Treime", secolele XVIII-XIX, din colecţia Muzeului Mitropoliei Clujului, lucrare de disertaţie a absolventei JIJEU Andra-Maria, specializarea Artă Sacră. Conservarea, restaurarea şi crearea bunurilor culturale, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, 2024.

15. Un număr de 2 comunicări în mass-media:

1. Participare la emisiunea de radio „Interviul săptămânii” a Ramonei Mocian, Radio Renașterea, în 30 iunie 2024, pe tema *„Icoanele Împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos”*. Link: https://radiorenasterea.ro/icoanele-imparatesti-ale-lui-iacov-zugravul-de-la-tiocu-de-jos/

2. Interviu acordat TV Trinitas cu prilejul participării la evenimentul *Seară culturală și Lansarea volumului „Icoanele Împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos. Istorie și Restaurare”, la Muzeul Mitropoliei Clujului*, în 5 iulie 2024. Link*:* https://radiorenasterea.ro/seara-culturala-si-lansarea-volumului-icoanele-imparatesti-ale-lui-iacov-zugravul-de-la-tiocu-de-jos-istorie-si-restaurare-la-muzeul-mitropoliei-clujului/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR3_T9T8D9tTgPUvIlYA31sxKbqRr9_vk0ZEHXhu9x-g5rUe5RseZMG4K34_aem_R_9Us8NjOb8cf6mEEA9A-g fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAAR3_T9T8D9tTgPUvIlYA31sxKbqRr9_vk0ZEHXhu9x-g5rUe5RseZMG4K34_aem_R_9Us8NjOb8cf6mEEA9A-g

Ilustrări ale unor lucrări de restaurare a patrimoniului artistic bisericesc, efectuate în anul 2024

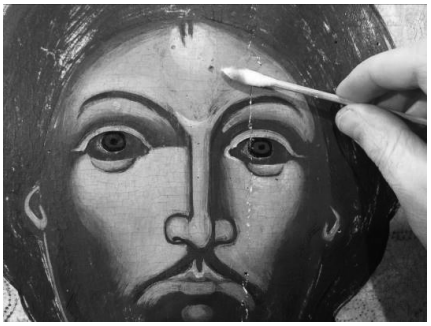
Aspecte ale retaurării icoanei „Deisis” de la Parohia Ortodoxă Tiocu de Jos. Restaurator: Pr. conf. univ. dr. Marin Coteț iu

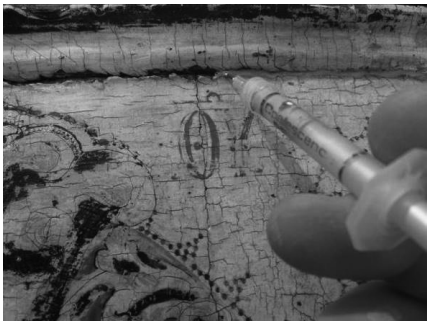
ASPECTE ALE RESTAURĂRII ICOANEI „MAICA DOMNULUI CU PRUNCUL" DE LA PAROHIA ORTODOXĂ TIOCU DE JOS. RESTAURATOR: PR. CONF. UNIV. DR. MARIN COTEȚIU

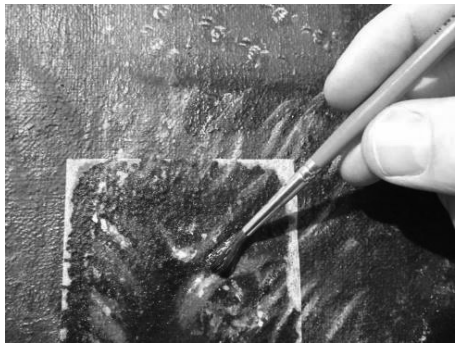

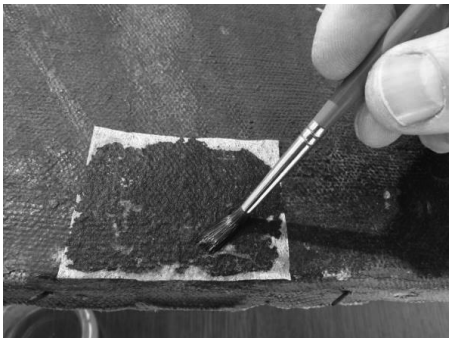
Aspecte ale retaurării tabloului „Spătarul Antonie”, colecția Muzeului Mitropoliei Clujului. Restaurator: Pr. conf. univ. dr. Marin Cotețiu

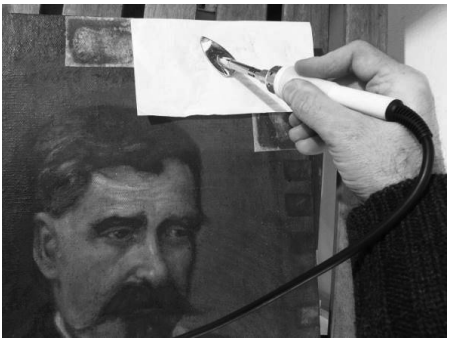

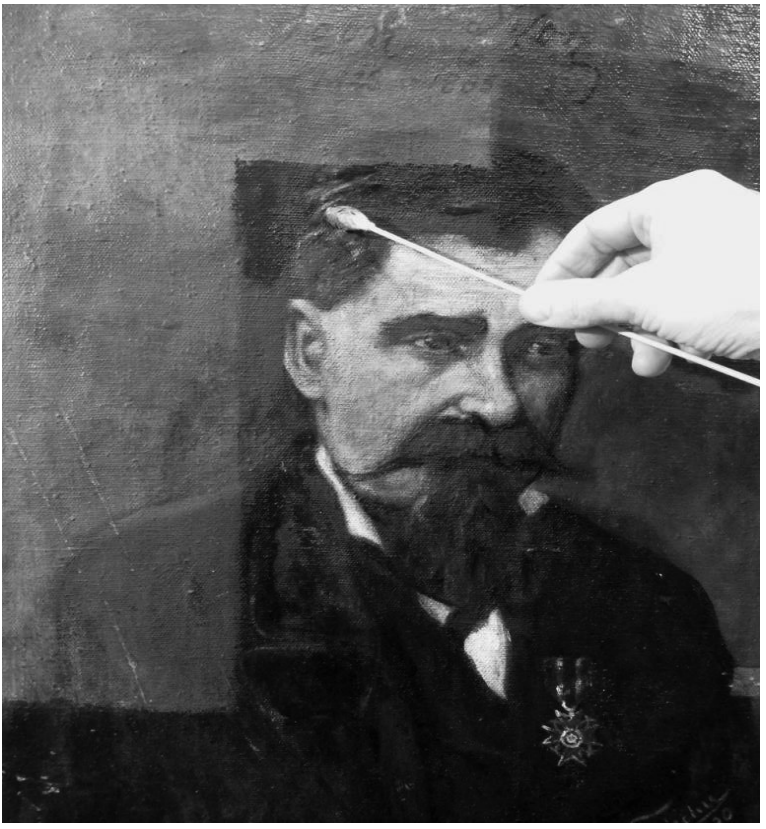

ASPECTE ALE RESTAURĂRII TABLOULUI „IOAN, TATĂL LUI G. SION”, COLECȚIA MUZEULUI MITROPOLIEI CLUJULUI. RESTAURATOR: PR. CONF. UNIV. DR. MARIN COTEȚIU

PR. CONF. UNIV. DR. GRIGORE-DINU MOȘ

Articol publicat în revistă neindexată BDI:

Părintele Isidor Todoran, model de teologhisire ortodoxă, exigență didactică și rigoare academică, Calendarul Renașterea, Cluj-Napoca, anul VII (2024), nr. 7, pp. 429-446,

Capitole sau studii în volume colective, publicate în edituri naționale recunoscute:

Rugăciunile de dinainte de cuminecare ca pregătire pentru unirea cu Hristos, volum: *In honorem Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 233-244 editori: Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiș,

Libertatea ca jertfă și experiență a infinității, volum: *In Honorem pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 370-374, editori: Stelian Pașca-Tușa; Bogdan Șopterean, 2024,

Cărti ştiinţifice publicate în edituri naționale recunoscute:

Benea Nicolae-Olimpiu, Ivanov Paul Bogdan, Mos Grigore-Dinu, Pintea Stefan, Sonea Cristian-Sebastian, Vidican-Manci Liviu: *Cred, Doamne și mărturisesc: File de catehism ortodox*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2024, 298 p.,

Poemele infinitului, Ed. Eikon, București, 2023, 297 p.

Comisii de îndrumare de doctorat Școala doctorală de teologie „Isidor Todoran”:

Diac. Lazăr Alexandru, Bumbu Dănuț-Marcel, Pr. Șamșodan Marcel-Petru, Pr. Bucșe Ovidiu-Vasile, Leș Adrian-Radu, Crețu Gheorghe Iustinian, Ierom. Grigorie Foltiș, Săvianu Milian-Beniamin

Contribuții mass-media (programe TV, radio, presa scrisă, inclusiv cea culturală și de atitudine civică) în calitate de membru UBB și/sau în legătură cu profesia

Radio Renașterea, Emisiunea „Ortodoxia, fântâna vieții”.

Tâlcuiri la cartea Scara partea I (Despre înstrăinarea de duhul lumii), 2024,

Tâlcuiri la cartea Scara partea a II-a (Despre duhul curviei și al mândriei), 2024,

Tâlcuiri la cartea Scara partea a III-a (Despre bârfă, mânie, slavă deșartă și mândrie), 2024,

LUCRĂRI PUBLICATE ÎN VOLUME ALE MANIFESTĂRILOR ŞTIINŢIFICE INTERNAŢIONALE CU EDITORI, NEINDEXATE BDI

Siladi Paul-Bogdan, Moş Grigore-Dinu, *Bătrâneţea şi bătrânii Patericului,* volum: *Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe şi înţelepciune psalmodie şi armonie, Conferinţă: Simpozionul internaţional al Facultăţii de Teologie Ortodoxă 5-7 noiembrie 2023*, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 315-330, editori: Teofil Tia; Adrian Podaru.

MEMBRU ÎN COLECTIVE EDITORIALE INTERNAŢIONALE:

Member of the Editorial Board*,* revista Diakrisis, din 2018.

MEMBRU ÎN COLECTIVE EDITORIALE NAŢIONALE:

membru în Consiliul Ştiinţific Tabor*,* din 2016,

membru în Consiliul Ştiinţific Theologia et Philosophia*,* Editura Eikon, din 2017.

MEMBRU ÎN ORGANIZAŢII PROFESIONALE NAŢIONALE:

Consistoriul Superior Bisericesc*,* din 2012.

MEMBRU CENTRU DE CERCETARE:

Centrul de Studii Misionare şi Nomocanonice.

PARTICIPARE CA FORMATOR ÎN PROGRAME DE FORMARE, ORGANIZATE DE UNIVERSITATE/STRUCTURI DIN CADRUL UNIVERSITĂŢII ŞI ADRESATE ALTOR PERSOANE DECÂT CADRELE DIDACTICE ŞI/SAU STUDENŢI

Cursuri pastoral-misionare clericale în vederea obţinerii gradelor profesionale în preoţie, 9-20 septembrie, 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

Cursuri pastoral-misionare clericale în vederea obţinerii gradelor profesionale în preoţie, 18-28 septembrie 2023, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

PARTICIPARE ÎN COMISII DE ADMITERE:

An universitar: 2022-2023,

An universitar: 2023-2024.

PARTICIPARE ÎN COMISII DE LICENŢĂ/MASTERAT:

membru al comisiei, corector, Anul universitar: 2023-2024,

membru al comisiei, corector, Anul universitar: 2022-2023.

Participare la/organizare de conferințe/evenimente / workshopuri / mese rotunde / școli de vară / etc. cu mediul de afaceri si/sau pentru comunitate

Conferința cu tema „Sfințenia și sfinții în tradiția ortodoxă”, coordonator, Bilbao, Spania, 19 iulie 2023.

Conferința ASCOR cu tema „Au pierdut tinerii harul?”, coordonator, 25 aprilie 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

Conferința „De ce nu putem fi consecvenți în rugăciune”, coordonator, 9 aprilie 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca.

Teze de licență coordonate:

Huhtalo John Tuamo, *Transcendence and free choice: Gods reflection in man,* Teologie ortodoxă pastorală, 2023,

Mitrică Andrei-Mihai*, Unirea dintre bărbat și femeie în Taina Căsătoriei O abordare dogmatică,* Teologie ortodoxă pastorală, 2023,

Maniţiu Călin, *De la teologia morții la teologia nemuririi: elemente de eshatologie particulară*, Teologie ortodoxă pastorală, 2023,

Vitan Samuiel-Daniel *Omul în căutarea lui Dumnezeu,* Teologie ortodoxă pastorală, 2024,

Gruian Claudiu-Marian, *Locul și rolul crucii în iconomia mântuirii personale,* Teologie ortodoxă pastorală, 2024,

Atudosiei Alexandru, *Homosexualitatea din perspectivă teologică și medicală,* Teologie ortodoxă pastorală, 2024,

Costina Mihai, *Creația ex nihilo și teoria „Big-Bangului” O abordare teologică și științifică,* Teologie ortodoxă pastorală, 2024,

Disertații coordonate:

Rodina Dan-Stelian, *Omul și menirea lui în viziunea Cuviosului Sofronie Athonitul*: Consiliere pastorală și asistență psiho-socială, 2023,

Păcurar Sergiu-Cozmin, *Chipul Mântuitorului Iisus Hristos în viziunea părinților alexandrini din primele trei veacuri*, Istoria religiilor, 2023.

ARHID. CONF. UNIV. DR. BENEA NICOLAE OLIMPIU

Director Executiv, Centrul de Studii Biblice Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, numit prin decizia Consiliului de Administrație al Universității (Decizia nr. 16576 / 20 noiembrie 2023).

Responsabil de coordonarea activităților academice și de cercetare din cadrul Centrului de Studii Biblice al UBB, o platformă de cercetare interdisciplinară ce funcționează sub autoritatea academică comună a patru facultăți din cadrul universității: Facultatea de Teologie Ortodoxă, Facultatea de

Teologie Romano-Catolică, Facultatea de Teologie Reformată şi Facultatea de Teologie Greco-Catolică. Centrul promovează cercetarea biblică, dialogul teologic şi colaborarea academică internaţională.

REALIZATOR EMISIUNI TEOLOGICE:

Radio Renaşterea (Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului) & Radio Trinitas (Patriarhia Română)

RADIO RENAŞTEREA - PROGRAME SĂPTĂMÂNALE:

· *Atelier Biblic* - dialog biblic şi hermeneutic cu Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană (miercurea)

· *În Lumina Taborului* - dialog exegetic cu Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană (lunea)

· *În Umbra Legii* - dialog exegetic cu Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă (marţea)

· *Dogmele Dreptei Credinţe* - dialoguri de teologie dogmatică cu Pr. prof. univ. dr. Valer Bel (joia)

RADIO TRINITAS – SERII SĂPTĂMÂNALE:

· *Atlas Biblic (NT)* – dialog cu Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană (luni)

· *Atlas Biblic (VT)* – dialog cu Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă (joi)

CONDUCĂTOR ŞTIINŢIFIC PROIECT

Coordonarea ştiinţifică a unei burse de cercetare la nivel de master acordată masterandului Dumitru Adrian Ciurea (anul I Master, Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB), în cadrul programului de cercetare Next Generation al Institutului STAR-UBB**:** *Dimensiunea biblică a discursului istoric. Studiu de caz: „Epistola in miserabile carmen…"* de Rogerius din Apulia (Contract nr. 36309/24 noiembrie 2023)

CĂRŢI:

1. Nicolae-Olimpiu Benea (co-autor cu Bogdan Ivanov, Grigore-Dinu Moş, Cătălin Pălimaru, Simeon Pintea, Cristian Sonea, Liviu Vidican-Manci), *Cred, Doamne şi mărturisesc: File de catehism ortodox*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, 298 p. (ISBN 978-606-607-471-1)

EDITOR, COORDONATOR - COLABORATOR VOLUME:

1. Stelian Tofană (coordonator), Olimpiu N. Benea, Ovidiu M. Neacşu (colaboratori), *Sfântul Luca - Apostol, istoric şi evanghelist. Vol. III*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023 (ISBN general 978-606-37-1737-6; ISBN vol. III: 978-606-37-1759-8), 236 p.

2. Stelian Tofană (coordonator), Olimpiu N. Benea, Ovidiu M. Neacşu (colaboratori), *Sfântul Luca - Apostol, istoric şi evanghelist. Vol. II*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023 (ISBN general 978-606-37-1737-6; ISBN vol. II: 978-606-37-1758-1), 221 p.

3. Stelian Tofană (coordonator), Olimpiu N. Benea, Ovidiu M. Neacşu (colaboratori), *Sfântul Luca - Apostol, istoric şi evanghelist. Vol. I*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023 (ISBN general 978-606-37-1737-6; ISBN vol. I: 978-606-37-1728-3), 234 p.

Studii/Articole

1. Nicolae-Olimpiu Benea, „Singing and exalting the psalms - expressions of the filling of the Holy Spirit (Ephesians 5:18-21), în *Theological Horizons Journal* 2 (2024), pp. 64-111, print ISSN 1582-1757

2. Olimpiu-Nicolae Benea, „Colossians 3:16 - a holistic view of Christian worship? Exegetical theses and antitheses", în *vol. Mai avem nevoie de bătrâni: Bătrâneţe şi înţelepciune, psalmodie şi armonie*, coord. Teofil Tia şi Adrian Podaru, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 345-372. (ISBN 978-606-607-474-2)

3. Olimpiu-Nicolae Benea, „Isten igéjének felolvasása a keleti liturgiában" [The reading of Scriptures in the eastern Liturgy], în „Megmutatom szentségemet" (Lev 10,3). Tanulmányok a Szent megmutatkozásairól: Nóda Mózes 65. születésnapjára ["I Will Show Myself Holy" (Lev 10,3). Essays on the Manifestations of the Sacred on the Occasion of the 65th Birthday of Mózes Nóda], eds. Zamfir Korinna, Diósi Dávid, Bodó Márta, Bőjte Csongor, Budapest: Szent István Társulat [Saint Stephen Society]; Kolozsvár: Verbum Egyesület [Verbum Publishing House], 2024, pp. 167-198 (ISBN 978-963-612-164-8; ISBN 978-606-064-044-8), (Studia Theologica Transsylvaniensia. Supplementum 4: StThTr.S, ISSN (Print): 3057-9147 ISSN (Online): 3057-9155), https://doi.org/10.52258/stthtr.sup.04.11

4. Olimpiu-Nicolae Benea, „Christ, The Image of the Invisible God, the Proscenium of Old and New Testament. Perspectives of Knowing God from Colossians", în *ROOTS - Romanian Orthodox Old Testament Studies: Knowledge of God in the Old Testament*, No. 11 (1-6) 2024, pp. 116-134. (print ISSN 2066-0936)(DOI10.24193/ROOTS.2024.1.8)

5. Nicolae-Olimpiu Benea, „Colossians 1.20 and 2.13-15 in the perspective of Romanian Biblical Theology", în *Astra Salvensis* - Revistă de istorie şi cultură - XII (2024) 23, pp. 90-99 (ISSN-E 2393-4727; ISSN-L 2344-1887)

6. Nicolae-Olimpiu Benea, The Use of the Epistle to the Colossians St. Basil the Great in the Treatise *Περι ̀ του Πνευματος*, în *Sacra Scripta* XXI, 1-2 (2023), pp. 198-232 (ISSN 1584-7624).

7. Nicolae-Olimpiu Benea, „*The Seat of Moses* – The Responsability of Interpreting the Law in Matthew's Gospel" în *Studia Universitatis Babes-Bolyai Theologica Orthodoxa*, vol. 68 (LXVIII) No. 2 (2023), pp. 17-51 (ISSUE DOI: 10.24193/subbto.2023.2)

8. Olimpiu-Nicolae Benea, „Perspective ale filosofiei colosene: aluzii și ecouri vetero-testamentare", în Stelian Pașca Tușa, Bogdan Șopterean (coordonatori), *Studii biblice în honorem Pr. Prof. univ. dr. Ioan Chirilă*, Presa Universitară Clujeană, 2023, pp. 15-28 (ISBN 978-606-37-1219-7)

9. Nicolae-Olimpiu Benea, „The presence of doctor Luke in the Lycus Valley. A possible approach to the authenticity of the Epistle to the Colossians", Stelian Tofană (coordonator), Olimpiu N. Benea, Ovidiu M. Neacșu (colaboratori), *Sfântul Luca - Apostol, istoric și evanghelist. Vol. I*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 69-84 (ISBN general 978-606-37-1737-6, ISBN vol. 1: 978-606-37-1728-3)

COORDONARE CERCURI ȘTIINȚIFICE

Cerc Științific de Studiu al Noului Testament
Întâlniri săptămânale (februarie - septembrie 2024)

REFERATE SUSȚINUTE LA SESIUNI DE COMUNICĂRI/ CONFERINȚE/ SIMPOZIOANE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE/MODERATOR SESIUNI - CONFERINȚE ȘI SIMPOZIOANE:

1. Moderator în cadrul Simpozionului naţional „Cercetări biblice nou testamentare", organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, la Mănăstirea Strâmba, jud. Bistriţa-Năsăud, 2 decembrie 2024.

2. Referat în cadrul Simpozionului naţional „Cercetări biblice nou testamentare" cu titlul Hermeneutica lui Iisus reflectată în Evanghelia după Marcu, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, la Mănăstirea Strâmba, jud. Bistriţa-Năsăud, 2 decembrie 2024.

3. Cuvânt *Laudatio II,* în calitate de director al Centrului de Studii Biblice al U.B.B., în cadrul ceremoniei de înmânare a titlului de *Doctor Honoris Causa* domnului prof. univ. dr. Joseph Verheyden, Aula Magna, 21 noiembrie 2024. Titlu DHC a fost acordat ca urmare a cererilor depuse de Facultatea de Teologie Romano-Catolică şi a Centrului de Studii Biblice UBB, Cluj-Napoca.

4. Referat: „Calea împărătească în slujirea comunităţii: echilibru, smerenie şi discernământ în misiunea *Oastei Domnului*. O perspectivă biblică şi niptică (Petru Damaschin)", Conferinţa Naţională a Oastei Domnului, Cluj-Napoca, 16 noiembrie 2024

5. Prezentare în cadrul Expoziţiei de ediţii parţiale şi integrale a texului sfânt cu ocazia Zilei Internaţionale a Bibliei, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeş-Bolyai Cluj-Napoca, 13 noiembrie 2024.

6. Referat: „Plērōma in the Epistle to the Colossians and the Symbolism of Bethlehem: Fullness, Christology, and Early Judeo-Christian Reception (up to the 5th-6th Century AD)", The 4th International Symposium on Biblical Exegesis: *The reception of Bethlehem ("the city of David") in Holy Scripture and Judeo-Christian literature (up to the 5th-6th century AD)*., Timişoara, 11-12 November 2024

7. Moderator secţiune în cadrul Simpozionului internaţional cu temele „Păcatul - unica boală de temut" şi „Voieşti să te faci sănătos" (Ioan 5, 6), din 3-5 noiembrie 2024, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, 2024.

8. Referat: "Sin as an Impediment to the Attainment of God's Rest: A Theological Approach to Spiritual Healing and Renewal in the Epistle to the Hebrews", în cadrul Simpozionului internaţional cu temele „Păcatul - unica boală de temut" şi „Voieşti să te faci sănătos" (Ioan 5, 6), din 3-5 noiembrie 2024, Facultatea de teologie ortodoxă, Cluj-Napoca, 2024

9. Moderator Section A 3. Presentation of research and/or research projects în cadrul *The 4th International Conference „Education, Religion, Family in the Contemporary Society* - an educational Sciences Department, 4th edition, Beclean, Catedrala Sf. Ap. Andrei, 18 octombrie 2024, https://erf.conference.ubbcluj.ro.

10. Referat: „The eschatology of Revelation and the role of family education: a theological analysis of biblical paradigms and implications for today's society" în cadrul *The 4th International Conference „Education, Religion, Family in the Contemporary Society* – an educational Sciences Department, 4th edition, Beclean, Catedrala Sf. Ap. Andrei, 18 octombrie 2024, https://erf.conference.ubbcluj.ro

11. Referat: „Receptarea cărţii Iosua în Noul Testament: citate, aluzii şi ecouri", în cadrul Simpozionului Conferinţei Societăţii Bibliştilor Ortodocşi Români (SBOR) ediţia a VII-a, Mănăstirea Putna, 7-8 octombrie 2024.

12. Referat: „The Reception of the Fatal Law of Colossians 3:5 in the Interpretation of the Church" susţinut în cadrul Conferinţei Internaţionale: *The Reception of Violent Biblical Text Within and Beyond the Canon*, organizatori: Centre for Biblical Studies, Babeş-Bolyai University Cluj, Faculty of Roman Catholic Theology, Babeş-Bolyai University Cluj, Eastern European Liaison Comittee, SNTS & Faculty of Philosophy and Theology, Ukrainian Catholic University, Lviv, 26-28iunie 2024.

13. Referat: *Viaţa noastră între pruncie spirituală şi maturitate în Hristos. Excurs al Epistolei către Evrei*, susţinut la Protopopiatul Ortodox

Român Beclean şi Cercul preoţesc Beclean, Catedrala Ortodoxă Sfântul Apostol Andrei - Beclean, 11 aprilie 2024.

14. Referat: *Pocăinţa şi faptele pocăinţei*, susţinut la Protopopiatul Ortodox Turda, 28 martie 2024.

15. Referatul conferinţei „Biblia şi omul contemporan" cu tema „Citirea şi interpretarea Apocalipsei în Biserica Ortodoxă", susţinut la Protopopiatul Ortodox Turda, 28 februarie 2024.

16. Referat în cadrul lansării de carte: Sf Luca - Apostol, istoric şi Evanghelist, vol 1-3, Proiect de cercetare biblică-noutestamentară, coordonat de Pr. prof. univ. dr. Stelian Tofană, susţinut în cadrul *Zilelor facultăţii*, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, 4 decembrie 2023.

17. Referat: „Paradoxul rolului mierii în Noul Testament: între metafora nebuniei, a ascetismului şi a îndumnezeirii", în cadrul Primului Simpozion Internaţional de Api-fito-aromaterapie: *Repere practice ale api-fito-aromaterapiei în traumele psiho-fizice*", Cercul Militar, Cluj-Napoca, 16-18 noiembrie 2023.

18. Referat: „*Scaunul lui Moise* - responsabilitatea interpretării Legii în Evanghelia după Matei", în cadrul Simpozionului Conferinţei Societăţii Bibliştilor Ortodocşi Români (SBOR), Mănăstirea Nicula, 13-14 noiembrie 2023.

19. Referat în colaborare cu Diac. Lect. univ. dr. hbl. Stelian Paşca-Tuşa, *Imnica liturgică nou-testamentară: ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς (Coloseni 3,16; Efeseni 5,18-21)"*, în cadrul Simpozionului Internaţional „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe, înţelepciune, psalmodie şi armonie", Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca 5-7 noiembrie 2023.

20. Moderator secţiune Teologie I, secţiunea a II-a, în cadrul Simpozionului Internaţional „Mai avem nevoie de bătrâni? Bătrâneţe, înţelepciune, psalmodie şi armonie", Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, 7 noiembrie 2023.

21. Referat: „*Cântarea şi înălţarea psalmilor* - dovezi ale umplerii de Duhul (Efeseni 5,18-21)", în cadrul Simpozionului Internaţional: „1923-2023 - 100 de ani de la înfiinţarea învăţământului academic teologic Ortodox în Oradea", Oradea, octombrie 2023.

ACTIVITATE DIDACTICĂ:

1. Referent în comisie doctorat: drd. Vele Dan, 26 sept. 2024, Cluj-Napoca.

2. Referent în comisie doctorat: drd. Ciucurescu Călin-Alexandru, 26 sept. 2024, Cluj-Napoca.

3. Referent în comisie doctorat: drd. Marţiş Marius-Stelian, 17 sept. 2024, Cluj-Napoca.

4. Membru comisie concurs lector: Neacșu Ovidiu-Mihai, 30 iun. 2023.

5. Președinte comisie grad didactic I: Bozariu Silviu-Ioan, Iași, 15 martie 2024.

6. Membru comisie admitere doctorat, sesiunea iulie 2024.

7. Membru comisie admitere doctorat, sesiunea septembrie 2024.

8. Membru comisie corectare lucrări pentru susținerea gradelor preoțești, septembrie 2024.

9. Membru în comisii de îndrumare doctorat – 15 doctoranzi.

10. Coordonare și îndrumare lucrări de licență și disertații (6 lucrări de licență și 1 lucrare de disertație master) în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB.

11. Membru comisie pentru examene scrise și orale la capacitate preoțească și concursuri parohiale în Arhiepiscopia Clujului.

Activitate liturgică (slujire și predică):

Ca arhidiacon onorofic am slujit la Capela Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, UBB Cluj-Napoca, respectiv am răspuns la invitațiile primite din partea Parohiilor Ortodoxe, cu binecuvântarea Î.P.S. Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei:

A. Predici în anul 2023

- 17 decembrie: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica a 28-a după Rusalii (Pilda celor poftiți la cină).

- 8 noiembrie: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.

- 29 octombrie: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 24-a după Rusalii (Vindecarea fiicei lui Iair).

- 14 octombrie: Parohia Ortodoxă „Sf. Cuv. Paraschiva", Corvinești, jud. Bistrița-Năsăud – Praznicul Sfintei Cuv. Parascheva

- 29 septembrie: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul.

- 15 august: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Adormirea Maicii Domnului.

- 2 iulie: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a IV-a după Rusalii (Vindecarea slujitorului sutașului).

- 29 iunie: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Sfinții Apostoli Petru și Pavel.

- 25 mai: Capela Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB - Înălțarea Domnului.

- 7 mai: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica a 4-a după Paști (Slăbănogul de la Vitezda).

- 16 aprilie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica Mironosiţelor.

- 9 aprilie: Parohia Ortodoxă „Pogorârea Sfântului Duh", cart. Grigorescu, Cluj-Napoca - Duminica Floriilor.

- 2 aprilie: Parohia Ortodoxă „Sfântul Bartolomeu", Cluj-Napoca - Duminica a 5-a din Post (a Cuv. Maria Egipteanca).

- 25 martie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Buna Vestire.

- 19 martie: Parohia Ortodoxă „Pogorârea Sfântului Duh", cart. Zorilor, Cluj-Napoca - Duminica a 3-a din Post (a Sfintei Cruci).

- 12 martie: Parohia Ortodoxă Budeşti, jud. Bistriţa-Năsăud - Duminica a 2-a din Post (a Sf. Grigorie Palama).

- 5 martie: Mănăstirea Ortodoxă Nicula - Duminica Ortodoxiei.

- 26 februarie: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica Izgonirii lui Adam din Rai.

B. PREDICI ŞI SLUJIRI ÎN ANUL 2024

- 1 ianuarie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Sf. Vasile cel Mare şi Tăierea împrejur a Domnului.

- 18 februarie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 17-a după Rusalii (Femeia cananeeancă).

- 25 februarie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica Vameşului şi a Fariseului.

- 10 martie: Mănăstirea Ortodoxă Nicula - Duminica Înfricoşătoarei Judecăţi.

- 7 aprilie: Parohia Ortodoxă „Pogorârea Sfântului Duh", cart. Zorilor, Cluj-Napoca - Duminica a 3-a din Post (a Sfintei Cruci).

- 19 mai: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica a 3-a după Paşti (a Mironosiţelor).

- 26 mai: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 4-a după Paşti (Vindecarea slăbănogului de la Vitezda).

- 13 iunie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Praznicul Înălţării Domnului.

- 7 iulie: Parohia Ortodoxă Valea Fânaţelor, Cluj-Napoca - Duminica a 2-a după Rusalii (a Sfinţilor Români).

- 11 august: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 7-a după Rusalii (Vindecarea a doi orbi şi a unui mut).

- 15 august: Mănăstirea Ortodoxă din Soporul de Câmpie - Adormirea Maicii Domnului.

- 13 octombrie: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica a 21-a după Rusalii (Pilda semănătorului).

- 20 octombrie: Parohia Ortodoxă „Pogorârea Sfântului Duh", cart. Grigorescu, Cluj-Napoca - Duminica a 24-a după Rusalii (Vindecarea fiicei lui Iair).

- 3 noiembrie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 26-a după Rusalii (Bogatul căruia i-a rodit ţarina).

- 24 noiembrie: Capela Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca - Duminica a 30-a după Rusalii (Dregătorul bogat).

- 15 decembrie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica a 31-a după Rusalii (Pilda celor poftiţi la cină).

- 21 decembrie: Parohia Ortodoxă „Cetatea Fetei" Floreşti - Praznicul Naşterii Domnului (Genealogia Mântuitorului).

- 27 decembrie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Praznicul Sfântului Ştefan.

- 29 decembrie: Capela Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB - Duminica după Naşterea Domnului (Pruncii uciși și Dreptul Iosif).

CONF. UNIV. DR. DR. HABIL. NICOLAE TURCAN

Studii ISI

1. Turcan, Nicolae, „'The Hidden Present': Time and Eschatology in Jean-Yves Lacoste", *Religions* 15, nr. 9 (2024), https://doi.org/10.3390/rel15091067, p. 1067.

2. Turcan, Nicolae, „Affective Discernment as a Boundary Experience", *Human Studies* (2024), https://doi.org/10.1007/s10746-024-09739-0.

Studii în reviste neindexate

1. Turcan, Nicolae, „Discursul absolut al teologiei", *Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii Babeş-Bolyai 2021-2022* XXV (2023), pp. 187-207.

2. Turcan, Nicolae, „Credinţa ca experienţă. O abordare teo-fenomenologică", *Calendarul Renaşterea* (2024), pp. 447-468.

3. Turcan, Nicolae, „Cunoaşterea umană şi apărarea metafizicii la Ion Petrovici", *Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeş-Bolyai 2022-2023* XXVI (2024), pp. 191-199.

Capitole de carte

1. Turcan, Nicolae, „Câteva răspunsuri la întrebarea asupra credinţei", în Teofil Tia, Adrian Podaru şi Grigorie Foltiș (ed.), *In honorem Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 475-484.

2. Turcan, Nicolae, „Encore une fois, du dépassement de la métaphysique chez Jean-Luc Marion", în Cristian Bodea şi Ion Copoeru (ed.), *Time and Difference. In Honorem Virgil Ciomoş on his 70 th Anniversary*, Zeta Books, Bucureşti, 2024, pp. 141–157.

3. Turcan, Nicolae, „Liturghie şi apofatism", în Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (ed.), *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 534–549.

ARTICOLE

1. Turcan, Nicolae, „Credinţa ca experienţă. O perspectivă teo-fenomenologică (I)", *Argeş* XXIII, nr. 10 (2023), p. 13.

2. Turcan, Nicolae, „Credinţa ca experienţă. O perspectivă teo-fenomenologică (II)", *Argeş* XXIII, nr. 11 (2023), p. 13.

3. Turcan, Nicolae, „Credinţa ca experienţă. O perspectivă teo-fenomenologică (III)", *Argeş* XXIII, nr. 12 (2023), p. 13.

4. Turcan, Nicolae, „Chronostalgii", *Argeş* XXIV, nr. 9 (2024), p. 8, 21.

5. Turcan, Nicolae, „Margini teopoetice", *Argeş* XXIV, nr. 4 (2024), p. 9.

PARTICIPĂRI LA CONFERINŢE

1. Turcan, Nicolae, „'The hidden present': Time and eschatology in Jean-Yves Lacoste", lucrare prezentată la Simpozionul internaţional *Timp şi Fenomen. Către o Fenomenologie a eternităţii / Tempo e apparire. Per una fenomenologia dell'eterno*, Veneţia, 12-14 iulie 2024.

2. Turcan, Nicolae, „Finitudine şi transfigurare. O teo-fenomenologie a trupului pornind de la literatura filocalică", lucrare prezentată la Simpozionul Internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă sacră, „Păcatul – unica boală de temut. «Voieşti să te faci sănătos?»", Cluj-Napoca, 4-5 nov. 2024.

PR. LECT. UNIV. DR. COSMIN COSMUŢA

1. ACTIVITATE DIDACTICĂ:

Nivel licenţă:

• ***Curs*** de *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*:

- anul I, semestrele 1 şi 2;
- anul II, semestrele 1 şi 2;

• ***Seminare*** de *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*:

- anul I, semestrele 1 şi 2;
- anul II, semestrele 1 şi 2;

Nivel master – Doctrină, Hermeneutică şi Istorie bisericească:

· ***Curs*** *Monahismul românesc: Izvoare şi personalităţi*
- anul I, semestrul 2
· ***Seminar*** *Monahismul românesc: Izvoare şi personalităţi*
- anul I, semestrul 2

2. Activitate ştiinţifică:

· Studii

- „Epopeea unei zidiri: Catedrala ortodoxă din Cluj, epicentru al vieţii spirituale a urbei şi a eparhiei", în *Calendarul Renaşterea 2023*, editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, pp. 335-353.

- „Mănăstiri semnificative şi viaţă monahală ortodoxă în nord-vestul României - Maramureş şi Crişana - în cursul veacurilor trecute", în vol. *In honorem Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani*, editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 117-142.

- „Câteva aspecte referitoare la învăţământul confesional ortodox românesc din Ţara Lăpuşului în a doua jumătate a sec. al XIX-lea", în vol. *In honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă*, coordonatori: Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean, editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 233-246.

- „Ioan Lupaş şi învăţământul teologic ortodox universitar clujean", în *Calendarul Renaşterea 2024*, editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 469-482.

· Conferinţe

- 14 mai 2024 a participat la Masa rotundă „Teologi clujeni în închisorile comuniste", organizată de Mitropolia Ortodoxă a Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca la Muzeul Mitropoliei Clujului, cu prelegerea *Preotul mărturisitor Ioan Bunea*;

- 23 mai 2024 în seria de conferinţe „Historia Ecclesiastica – direcţii actuale de cercetare în istoriografia bisericească" a prezentat comunicarea „Personalităţi şi momente de cotitură în istoria învăţământului teologic clujean".

3. Activitate misionar-pastorală:

· În fiecare duminică şi sărbătoare a săvârşit Sfânta Liturghie în biserica „Sfântul Nicolae" din localitatea Câmpeneşti, sau în alte lăcaşuri de cult din eparhie sau din ţară; dintre acestea menţionăm doar:

- 27 decembrie 2024 Sf. Liturghie la Parohia „Sf. Arhidiacon Ştefan" din Cluj-Napoca, cu predică despre *Sf. Apostol, întâiul Mucenic şi Arhidiacon Ştefan*;

- 3 martie 2024 Sf. Liturghie la Mănăstirea Nicula, cu predică la *Duminica Fiului risipitor*;

4. ALTE ACTIVITĂȚI

- a coordonat teze de licenţă şi disertaţie în sesiunile iulie şi septembrie 2024;

- a fost membru în Comisia V, pentru susţinerea examenelor de finalizare a studiilor (licenţă şi masterat), sesiunile iulie şi septembrie 2024.

PR. LECT. UNIV. DR. LIVIU VIDICAN-MANCI

ARTICOL PUBLICAT ÎN REVISTĂ BDI

Paşca-Tuşa Stelian, Vidican-Manci Liviu, *Jertfa lui Isaac în comentariile şi omiliile Sfinţilor Părinţi,* în Anuarul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, tom XXV, 2023, pp. 27-40,

ARTICOL PUBLICAT ÎN REVISTĂ ERIH+

Prédication orthodoxe roumaine en ligne: entre l'offre de moteurs de recherche et la sélection éclairée, în TEOLOGIA Volum Nr: 4, An: 2023, pp. 121-131, ISSN: 1453-4789

ARTICOL PUBLICAT ÎN REVISTĂ WOS/ISI, SCOPUS

Prayer and AI: Exploring the Impact on Orthodox Romanian Youth in a Confessional High School Context, în RELIGIONS Volum Nr: 15(2), 2024, pp. 1-12, Număr identificare articol: 10.3390/rel15020181, Revistă WoS / ISI, Scopus indexată în Arts & Humanities Citation Index (Thomson Reuters - Web of Science), ISSN: 2077-1444

CĂRȚI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE ÎN EDITURI NAȚIONALE RECUNOSCUTE

Cateheze pentru cei botezaţi, Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2023, 200 p., ISBN 978-606-607-442-1

COMISII DE ÎNDRUMARE DE DOCTORAT
ŞCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE ISIDOR TODORAN
TEZE SUSȚINUTE:

Ierod. Serghei Crudu: *Ce este omul? (Ps 8,4; 144,2) - Repere antropologice,* 2023,

Pr. Vasile Paşca: *Ritualul înmormântării în zona Vişeului,* 2023,

Cristiana Sporea: *Ruah kadoş - izvorul şi elementele fundamentale ale spiritualităţii Vechiului Testament,* 2023,

Protos. Iustin Taban: *Regimul canonic al voturilor monahale în Biserica Ortodoxă Română şi interferenţele lor cu legislaţia civilă*, 2024

Pr. Ovidiu-Ioan Feldiorean: *Adolescenţa cronică în abordare psiho-pastorală,* 2024,

Pr. Teodor-Marius Cornea: *Profilul pastoral-misionar al preotului mărturisitor Augustin Pop (1901-1985). Vrednic slujitor al lui Dumnezeu şi al Neamului Românesc,* 2024,

Activitatea catehetică în Bisericile Română şi Greacă în actualitate. Studiu comparativ Călin-Marian Drăgeanu: *Inconştientul în lucrarea pastorală,* 2024,

Pr. Anton Savelovici: *Valorificarea Sfintei Scripturi în predicile din Biserica Ortodoxă Română în perioada 1990-2020*, 2024,

Pr. Marcel Gheberta, *Manuscrise cu predici din secolele XVI-XIX. Transliterare, comentarii omiletice şi analize stilistice*, 2024,

Iuliana-Anişoara Tăut: *Familia creştină - factor al educaţiei în context european actual,* 2024,

Studenți-doctoranzi:

Gelu-Valentin Porumb, Simeon Pintea, Nectarie Dima, Mihai Nevodar, Antonie Ioan Boca, Alexandru-Cristian Lukacs, Cosmin Lupulescu, Paul-Ilie Nemeti, Eugen Sebastian Teacu, Ionela-Silvana Codrean, Nicolae Vlad, Nicolae Şincari, Dănuţ-Marcel Bumbu, Luca Nicolcea, Alexandru-Constantin Ciui, Ionuţ-Mihai-Alin Vraja.

Contribuții mass-media (programe TV, radio, presa scrisă, inclusiv cea culturală și de atitudine civică) în calitate de membru UBB și/sau în legătură cu profesia

Radio Renaşterea, Tematica în cuvinte cheie: cateheză, Maica Domnului, An: 2023, Link (sau alte date): https://radiorenasterea.ro/temeiurile-teologice-ale-cinstirii-maicii-domnului-spicuiri-catehetice-pr-lect-univ-dr-liviu-vidican-manci/

Radio Renaşterea, Tematica în cuvinte cheie: Tehnologie-ortodoxie-ecologie, An: 2023, Link (sau alte date): https://radiorenasterea.ro/tehnologie-ortodoxie-ecologie-cu-pr-prof-liviu-vidican-manci-si-silviu-man/,

Radio Renaşterea, Tematica în cuvinte cheie: Predică la Sărbătoarea Naşterii Sfântului Ioan Botezătorul, An: 2023, Link (sau alte date): https://radiorenasterea.ro/predica-la-sarbatoarea-nasterii-sfantului-ioan-botezatorul-pr-prof-liviu-vidican-manci/,

Radio Renaşterea, Tematica în cuvinte cheie: Predică în a treia zi de Crăciun (Sf. Ap., întâiul Mc. şi Arhid. Ştefan), An: 2023, Link (sau alte date): https://radiorenasterea.ro/predica-in-a-treia-zi-de-craciun-sf-ap-intaiul-mc-si-arhid-stefan-pr-prof-liviu-vidican-manci/,

Radio Renaşterea, Tematica în cuvinte cheie: evanghie, predică, samarineanul milostiv, An: 2023, Link (sau alte date): https://www.youtube.com/watch?v=w0TPSjsHZaQ,

MEMBRU ÎN ORGANIZAȚII PROFESIONALE INTERNAȚIONALE

Intarnational Association of Digital Media and Pastoral Care, membru, din 2020,

Central and Eastern European Association for Mission Studies (CEEAMS), membru, din 2020,

Societas Homiletica, membru, din 2022,

International Orthodox Theological Association, membru, din 2022,

MEMBRU ÎN ORGANIZAȚII PROFESIONALE NAȚIONALE

Asociaţia Tinerilor Ortodocşi Români, vicepreşedinte, din 2020,

MEMBRU ÎN CENTRU DE CERCETARE

Centul de Studii Misionare şi Nomocanonice

PARTICIPARE ÎN COMISII ALE PROGRAMELOR ERASMUS
PARTICIPARE LA/ORGANIZARE DE CONFERINȚE/EVENIMENTE / WORKSHOPURI / MESE ROTUNDE / ŞCOLI DE VARĂ / ETC. CU MEDIUL DE AFACERI SI/SAU PENTRU COMUNITATE

Conferinţa preoţilor din Episcopia Sălajului, coordonator, 2023, Link: https://basilica.ro/130-de-preoti-din-eparhia-salajului-au-participat-la-o-conferinta-despre-cateheza/, Menţiuni: În cadrul conferinţei, intitulată „Importanţa activităţilor catehetice pentru dinamica parohiei", pr. prof. Liviu Vidican Manci a prezentat etapele elaborării unei cateheze şi a subliniat importanţa acesteia în cadrul activităţiilor parohiei, precum şi importanţa implicării preoţilor.

Sinodo e Liturgia - Nyiregyhaza, Ungaria, membru, An: 2024, Link: https://szentatanaz.hu/hirek/ad-fontes-xv-nemzetkozi-liturgikus-szimpozion-nyiregyhazan.

Conferinţa cu preoţii Episcopiei Caransebeşului, responsabil, An: 2023, Link: https://www.episcopiacaransebesului.ro/stiri/2023/05/conferinte-preotesti-in-episcopia-caransebesului/, Menţiuni: „Preotul ortodox între amvonul parohiei şi agora continentului digital" a fost tema celor două conferinţe susţinute de părintele lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în perioada 4-5 mai, pentru clericii din Episcopia Caransebeşului. Părintele profesor a venit în Eparhia Banatului Montan la propunerea Preasfinţitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeşului, pentru a dezbate în cadrul conferinţelor preoţeşti de primăvară, o temă foarte actuală, ce priveşte în mod special propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu prin mijloacele social-media. ....

Consfătuirea Profesorilor de Religie octombrie 2024, Link: https://www.mitropolia-clujului.ro/consfatuirea-anuala-a-profesorilor-de-religie-din-judetul-cluj-2024/,

Congresul Catehetic Hristos împărtăşit copiilor ed a XVII-a, 2024, Link: https://basilica.ro/wp-content/uploads/2024/09/Agenda-Congres-HIC-2024-2.pdf, Menţiuni: Marţi, în cea de-a doua zi a congresului, Pr. Prof. dr. Liviu Vidican Manci, directorul Colegiului Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan" din Cluj-Napoca, va susţine o prelegere intitulată „Cateheza parohială şi lucrul cu tinerii ieri şi astăzi în Biserica Ortodoxă Română", în cadrul căreia va aborda provocările şi oportunităţile din activitatea catehetică contemporană.

Premii naţionale

Crucea Transilvană, Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului si Clujului, 2023

Premiul de Excelenţă, Inspectoratul Şcolar Judeţean, 2023,

Premiul de Excelenţă în Management Şcolar, Inspectoratul Şcolar Judeţean, 2024,

Publicaţii non-academice in calitate de membru UBB şi/sau in legatura cu profesia

Temeiurile teologice ale cinstirii Maicii Domnului. Spicuiri catehetice în Renaşterea, 2023, Link document: https://radiorenasterea.ro/temeiurile-teologice-ale-cinstirii-maicii-domnului-spicuiri-catehetice-pr-lect-univ-dr-liviu-vidican-manci/

Teză de licenţă coordonată:

Dăroni Alexandru-Cristian, *Sfântul Grigore cel Mare: predicatorul,* Specializarea: Teologie ortodoxă pastorală, Omiletică, sesiunea septembrie 2024,

Tutore

Perioada: 2021-2025.

PR. LECT. UNIV. DR. DANIEL MOCANU

a) Contribuţii la evenimente/campanii de popularizare a culturii şi cunoaşterii/ promovare a universităţii:

- Dirijarea corului *Psalmodia Transylvanica* la decernarea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. univ. dr. Anca Vasiliu (12 octombrie 2023).

- Susţinerea conferinţei: „*Cântăreţul bisericesc – frumuseţea şi dificultăţile unei misiuni*, la Protopopiatul Huedin (10 noiembrie 2023).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă la evenimentul *105 ani de la Marea Unire* organizat de Divizia 4 Infanterie

Gemina din Cluj-Napoca, la Teatrul Naţional. Recital de cântece patriotice (17 noiembrie 2023).

- Dirijarea corului *Psalmodia Transylvanica* la decernarea titlului de Doctor Honoris Causa Superiorului General (Prepozitului General) al Ordinului Iezuit (Societăţii lui Isus), Preacucernicului Părinte Arturo Sosa Abascal (17 noiembrie 2023).

- Promovarea Facultăţii de Teologie în cadrul Târgului Facultăţilor din Universitatea „Babeş-Bolyai", organizat de Asociaţia Studenţilor din UBB în parteneriat cu Consiliul Judeţean al Elevilor Cluj, în incinta Casei de Cultură a Studenţilor (27 aprilie 2024);

- Coordonarea şi dirijarea Corului mixt „Oremus" în cadrul evenimentului caritabil organizat de Fundaţia „Transilvania Leaders" la Centrul de Cultură Urbană Casino din Cluj-Napoca (15 aprilie 2024).

b) Organizarea de activităţi culturale în beneficiul societăţii

- Organizarea concertului Colinde şi cântece de Crăciun, la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, cu participarea următoarelor formaţii alcătuite din studenţi şi/sau absolvenţi ai Facultăţii: Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie; Corul Oremus; Grupul psaltic al Facultăţii de Teologie Ortodoxă; Grupul Sfânta Casiana; Grupul vocal Sotirios; Grupul vocal anul 1. (14 decembrie 2023)

- Organizarea concertului Cântări religioase din perioada Triodului, la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, cu participarea următoarelor formaţii: Grupul Psaltic al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, Grupul vocal „Sfânta Casiana", Grupul vocal „Sfântul Sava cel Sfinţit", Grupul vocal „Sotirios", Corul mixt „Oremus" şi Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă (24 aprilie 2024);

c) Participarea la activităţi cultural-misionare organizate la nivel eparhial şi regional

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca la Liturghia solemnă desfăşurată cu prilejul deschiderii noului an universitar (02 octombrie 2023);

- Dirijarea Corului bărbătesc *Psalmodia Transylvanica* la Liturghia solemnă desfăşurată de sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei, în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca (30 noiembrie 2023).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul serviciilor liturgice oficiate de către ÎPS Andrei şi PS Benedict Bistriţeanul şi profesorii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, cu prilejul hramului Paraclisului din Campusul Universitar „Nicolae Ivan" (6 decembrie 2023).

- Dirijarea Coralei Preoţilor din Protopopiatul Cluj I, alcătuită din alumni ai Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, la concertul de colinde susţinut în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca (10 decembrie 2023).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă la concertul de colinde susţinut în Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Cluj-Napoca. (18 decembrie 2023).

- Participarea, cu un grup de studenţi, la serviciile liturgice şi tradiţia colindatului comunitar cu prilejul celebrării, pe stil vechi, a sărbătorii Naşterii Domnului, în localitatea Brodina, judeţul Suceava (7-8 ianuarie 2024);

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca la Liturghia solemnă desfăşurată de sărbătoarea Sfinţilor Trei Ierarhi, cu prilejul hramul instituţiilor teologice din spaţiul ortodox (30 ianuarie 2024).

- Dirijarea grupului de studenţi care a cântat la prima liturghie celebrată în limba engleză la Paraclisul Facultăţii de Teologie din Cluj-Napoca (10 februarie 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul oficiului Pavecerniţei Mari şi a Canonului Sfântului Andrei Criteanul din Postul Mare, celebrat la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca (18-21 martie 2024).

- Participarea, cu un grup de studenţi, la serviciul liturgic desfăşurat în localitatea Lechinţa, judeţul Bistriţa-Năsăud (31 martie 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul săvârşirii Liturghiei Darurilor mai înainte Sfinţite, de către PS Benedict Bistriţeanul şi profesorii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în Paraclisul din Campusul Universitar „Nicolae Ivan" (10 aprilie 2024);

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul oficiului Pavecerniţei Mari şi a Canonului Sfântului Andrei Criteanul din Postul Mare, celebrat la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, de către ÎPS Andrei Andreicuţ (17 aprilie 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul oficiului Deniei Acatistului Bunei Vestiri, celebrat la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, de către ÎPS Andrei Andreicuţ şi PS Teofil de Iberia (19 aprilie 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul oficiului Deniei Acatistului Bunei Vestiri, celebrat la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, de către ÎPS Andrei Andreicuţ şi PS Teofil de Iberia (19 aprilie 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul oficiului Plecării genunchilor din Duminica Rusaliilor, celebrat la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, de către ÎPS Andrei

Andreicuț și PS Benedict Bistrițeanul și la procesiunea organizată în Cluj-Napoca (23 iunie 2024).

- Dirijarea Corului de cameră „Psalmodia Transylvanica" la serviciile liturgice oficiate cu prilejul hramului Mănăstirii „Sfântul Ilie" din Topliţa, județul Harghita (20 iulie 2024).

- Dirijarea Corului de cameră „Psalmodia Transylvanica" la serviciile liturgice oficiate cu prilejul hramului Mănăstirii „Adormirea Maicii Domnului" de la Nicula, județul Harghita (14-15 august 2024).

- Dirijarea Corului bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în cadrul serviciului liturgic oficiat de PS Benedict și profesorii instituţiei cu prilejul deschiderii anului universitar (30 septembrie 2024).

DIAC. LECT. UNIV. DR. ABIL. STELIAN PAȘCA-TUȘA

ACTIVITATEA DIDACTICĂ

A predat cursurile la nivel *licență* la disciplinele: *Studiul Vechiului Testament, Limba Ebraică și Arheologie Biblică.*

A ținut seminarii și lucrări practice la nivel *licență* la disciplina *Isagogia Vechiului Testament și la Limba Ebraică.*

MEMBRU ÎN DIFERITE COMISII ȘI ORGANIZAȚII PROFESIONALE:

§ Membru al *Centrului de Studii Biblice*, Cluj-Napoca
§ Membru al *Uniunii Bibliștilor din România*, Sibiu
§ Membru al *Societății Bibliștilor Ortodocși Români*, București

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ

VOLUME

§ Ioan Chirilă, Gabriel-Ștefan Solomon (coord.), Claudia-Cosmina Trif, Stelian Pașca-Tușa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureșanu, Elena Oneţiu, Bogdan Șopterean, *Erminia reprezentărilor artistice bizantine*. Vol. V. Ciclul Praznical (de la Buna Vestire la Adormirea Maicii Domnului) (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 252 p. 978-606-37-2321-6

§ Ioan Chirilă, Gabriel-Ștefan Solomon (coord.), Claudia-Cosmina Trif, Stelian Pașca-Tușa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureșanu, Elena Oneţiu, Bogdan Șopterean, *Erminia reprezentărilor artistice bizantine*. Vol. IV. Învierea Domnului (de la Pogorârea la Iad la Arătarea de la Marea Tiberiadei) (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 88 p. 978-606-37-2320-9

§ Ioan Chirilă, Gabriel-Ștefan Solomon (coord.), Claudia-Cosmina Trif, Stelian Pașca-Tușa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureșanu, Elena Oneţiu,

Bogdan Şopterean, *Erminia reprezentărilor artistice bizantine*. Vol. III. Patimile Domnului (de la Tocmirea vânzării până la Punerea în mormânt) (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 178 p. 978-606-37-2319-3

§ Ioan Chirilă, Claudia-Cosmina Trif (coord.), Gabriel-Ştefan Solomon, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu, Bogdan Şopterean, *Erminia reprezentărilor artistice bizantine*. Vol. II. Evanghelia copilăriei lui Iisus Hristos (de la Naştere până la venirea în Templu la vârsta de 12 ani) (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 90 p. 978-606-37-2318-6

§ Ioan Chirilă, Claudia-Cosmina Trif (coord.), Gabriel-Ştefan Solomon, Stelian Paşca-Tuşa, Ioan Popa-Bota, Teodora Mureşanu, Elena Oneţiu, Bogdan Şopterean, *Erminia reprezentărilor artistice bizantine*. Vol. I. Sărbătorile Maicii Domnului (de la Vestirea Naşterii la Izvorul Tămăduirilor) (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 119 p. 978-606-37-2317-9

Volume coordonate

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 566 p. ISBN 978-606-37-1218-0

§ Ioan Chirilă, Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *Scriptură şi Tradiţie (patristică şi rabinică)*, vol. 3 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 239 p. ISBN 978-606-37-2315-5.

§ Ioan Chirilă, Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *Studii de exegeză şi teologie biblică. Perspective de interpretare specifice tradiţiei răsăritene*, vol. 2 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 215 p. ISBN 978-606-37-2314-8.

§ Ioan Chirilă şi Stelian Paşca-Tuşa (coord.), *Neagoe Basarab. 500 de ani de la intrarea sa în Împărăţia veşnică – model de semănare a Scripturii* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 98 p. ISBN 978-606-37-1825-0.

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *Studii biblice in honorem Pr.prof.univ.dr. Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 458 p. ISBN 978-606-37-1219-7

Volume editate

§ „Name of God in the Old Testament," *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 2 (2024).

§ „Neagoe Basarab – a Model for Sowing Scripture," *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 2 (2023).

VOLUME ÎNGRIJITE

§ Emanuil Rus, *Cuvintele vieții veșnice. Predici la Duminicile de peste an, la Praznice Împărăteşti şi la alte Sărbători*, Stelian Paşca-Tuşa şi Ioan Vișovan (eds.) (Baia-Mare: Ed. Episcopiei Ortodoxe a Maramureșului și Sătmarului, 2023).

STUDII ISI

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Constantin-Radu Iliescu, „The Theological Reading of „The Obsolescence of Man" by Gunther Anders" în *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 65 (2023): 118-31.

§ Stelian Paşca-Tuşa, Gabriel-Ştefan Solomon şi Bogdan Şopterean, „The Annunciation in Byzantine Art. Patterns of Representation" în *European Journal of Science and Theology* 19.3 (2023): 133-44.

§ Chirilă, Ioan, Stelian Paşca-Tuşa, „Saint Sophrony Sakharov's Vade Mecum towards the Divine Light" în *Religions* 14.1(69) (2023): 1-12.

STUDII ERIH +

§ „*Lord, have mercy* – A Psalmic Paradigm for the Prayer of the Heart" în *Romanian Orthodox Old Testament Studies* 12.2 (2024): 69-83.

STUDII BDI

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Liviu Vidican-Manci, „Jertfa lui Isaac în comentariile şi omiliile Sfinţilor Părinţi" în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj*-Napoca, tom XXV (2021-2022), (Cluj-Napoca: Renaşterea, 2023): 27-40.

STUDII ÎN VOLUME DE CONFERINȚĂ

§ „Reprezentarea jertfei lui Avraam în pictura murală de tradiţie bizantină" în *Hermeneutică biblică Vechiul Testament – tradiție și (post)modernitate [exigenţe academice, cercetare biblică şi exegeză liturgico-pastorală]* Actele conferinţei internaţionale ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) Cluj-Napoca, 6-7 aprilie 2021 (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 33-44.

STUDII ÎN VOLUME COLECTIVE

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean, „(Pr. prof. Ioan Chirilă) Repere biografice, studii şi carieră universitară" în *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii*, eds. Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 15-25.

§ „(Pr. prof. Ioan Chirilă) Activitatea publicistică" în *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii*, eds. Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 57-94.

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Gabriel Ştefan Solomon, „Rugăciunea din Grădina Ghetsimani – de la cuvânt la icoană (text biblic suport, reflecţii patristice, perspective liturgice, repere teologice şi tipar iconografic)" în *In honorem Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, la 75 de ani*, eds. Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiş (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 261-282.

§ „Cartea Psalmilor în practica ascetică a Părinţilor Filocalici" în *Studii biblice in honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă*, eds. Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 292-306.

Editorial

§ Ioan Chirilă şi Stelian Paşca-Tuşa (eds.), „The Gospel of Matthew – Between its Old Testament Roots and its Eschatological Perspectives" în *Studia Studia Universitatis Babes-Bolyai – Theologia Orthodoxa* 2 (2023), 7-20.

Cuvânt-înainte

§ Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean, „Cuvânt-înainte" în *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii*, eds. Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2024), 13.

§ „Ioan Chirilă – biblistul crescut în lumina Părinţilor Bisericii (cuvânt-înainte)" în Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (coord.), *Studii biblice in honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 10-13.

§ „Cuvânt-înainte" în Emanuil Rus, *Cuvintele vieţii veşnice. Predici la Duminicile de peste an, la Praznice Împărăteşti şi la alte Sărbători*, Stelian Paşca-Tuşa şi Ioan Vişovan (eds.) (Baia-Mare: Ed. Episcopiei Ortodoxe a Maramureşului şi Sătmarului, 2023), 8-10.

PROIECTE

§ cercetător ştiinţific în proiectul ID P_40_374, cod MySMIS 105765, *Parteneriat pentru transferul de tehnologii inovative şi materiale avansate în domeniul artelor vizuale (producţie, conservare, restaurare)* (UBB-TeMATIC-Art), http://tematicart.granturi.ubbcluj.ro/

ARHID. LECT. UNIV. DR. BRADU-NICOLAE BALAN

ACTIVITATEA DIDACTICĂ:

Disciplinele:
Anatomie artistică
Tehnici de pictură murală al fresco
Tehnici de pictură murală al secco

A continuat pictura la biserica Mănăstirii „Martirii Neamului" din loc. Muncelu, jud. Alba

A continuat pictura la Catedrala Ortodoxă Română din Madrid

A făcut parte din Comisia de organizare a Conferinţei Naţionale a pictorilor şi restauratorilor bisericeşti „Unitate dogmatică şi specic naţional în pictura bisericească din România"

A făcut parte din Comisia de organizare a Concursului Naţional „Icoana-lumina credinţei" a Patriarhiei Române.

A organizat practică de vară cu studenţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca

A organizat expoziţia studenţilor specializării Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, cu titlul „Iconografii" la Muzeul Mitropoliei Clujului de la Catedrala Ortodoxă din Cluj-Napoca

A participat la expoziţia de grup „Anastasis" de la Palatele Brâncoveneşti - Mogoşoaia şi la alte expoziţii de grup ale cadrelor didactice ale Facultăţii de Teologie

LECT. UNIV. DR. OLIVIA FLORENA NEMEŞ

CĂRŢI

1. Icoanele Împărăteşti ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos. Istorie şi restaurare, Marin Coteţiu, Paul-Ersilian Roşca, Ioan Zosin Jula, Olivia Florena Nemeş, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pagini 109, ISBN 978-606-607-465-0.

LUCRĂRI COTATE ISI/BDI

1. *Spectroscopic Analysis of the Romanian Icon "The Entry of the Lord into Jerusalem" by Grigore Ranite*, I. Udrea, C. Măruţoiu, O. F. Nemeş, I. Bratu, D. Nemeş and D. Toader, ANALYTICAL LETTERS, printed year 2023, volume 56, issue 2, pp. 312-330.

2. *Investigarea unei icoane realizată de familia de iconari de la Feisa*, Dan Nemeş, Olivia-Florena Nemeş, Anuar XXVI, Facultatea de Teologie

Ortodoxă, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 277-286, ISSN 2457-6719

3. *Analiza stratului pictural la icoana pe lemn Deisis, aparţinând Muzeului Etnografic din Cluj-Napoca*, Olivia Florena Nemeş, Mioara Sîntiuan, Dana Benkara, Daniela Toader, Anuar XXVI, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2024, pp. 287-296, ISSN 2457-6719

Articole publicate în volumele unor manifestări ştiinţifice:

1. *Investigarea materialelor componente ale Icoanei Sfântului Arhanghel Mihail, de la biserica din satul Gheorgheni, comuna Feleacu, judeţul Cluj*, Constantin Măruţoiu, Dan Nemeş, Teofil Tia, Olivia Florena Nemes, Victor Constantin Măruţoiu, Al. Dan Horvat, Monahia Epiharia (Nicula Vasilica Cristina), în Vol. Lucrările Simpozionului Internaţional de Teologie, Istorie, Muzicologie şi Artă, 31 Octombrie 1 Noiembrie 2022, cu tema: „Rugăciunea inima Bisericii". Coordonatori: Arhim. prof. univ. dr. Teofil Tia, Pr. conf. univ. dr. Adrian Podaru, Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 2023, pp. 563-573. ISBN 978-606-37-1731-4

2. *Investigarea materialelor componente ale icoanei Sfântul Nicolae, de la biserica din satul Gheorgheni, comuna Feleacu, judeţul Cluj*, Constantin Măruţoiu, Dan Nemeş, Teofil Tia, Olivia Florena Nemeş, Victor Constantin Măruţoiu, Alexandru Dan Horvat, Monahia Epiharia (Nicula Vasilica Cristina), în Vol. XXI, „Medicii şi Biserica", Renaşterea, Cluj -Napoca, 2023, pp. 507-518, ISBN 978-606-607-146-8

Capitole sau studii în volume colective, publicate în edituri naţionale recunoscute

1. *Terapeut de suflete şi constructor de idealuri creştine,* Olivia Florena Nemeş, Constantin Măruţoiu, IN HONOREM ÎNALTPREASFINŢITUL PĂRINTE MITROPOLIT ANDREI LA 75 DE ANI, Teofil Tia, Adrian Podaru, Grigorie Foltiş, (coords.), Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, p. 27, ISBN 978-606-37-2045-1.

2. *Investigări complexe la straturile de tencuială de la castelul Huniade din Timişoara*, Constantin Măruţoiu, Olivia Nemeş, Victor Constantin Măruţoiu, în IN HONOREM Pr. prof. univ. dr. IOAN CHIRILĂ, volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani, Stelian Paşca-Tuşa, Bogdan Şopterean (coord.), Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2024, pp. 343-348, ISBN 978-606-37-1218-0

Lucrări prezentate la Simpozioane Internaţionale şi Naţionale:

1. *Cercetări privind materialele componente ale icoanei Sf. Fecioară cu Pruncul de la biserica din satul Gheorgheni, jud. Cluj*, O. F. Nemeş, C.

Măruţoiu, D. Nemeş, T. Tia, V. C. Măruţoiu, pr. Al.D. Horvat, monahia Epiharia (Nicula Vasilica Cristina), SIMPOZIONUL INTERNAŢIONAL DE TEOLOGIE, ISTORIE, MUZICOLOGIE ŞI ARTĂ SACRĂ, Cluj-Napoca, 5-7 noiembrie 2023.

2. *Virtuţile vârstei a treia: Experienţa vieţii şi gingăşia inimii*, O. F. Nemeş, T. Tia, Lucian Daniel Rusu, Dan Nemeş, SIMPOZIONUL INTERNAŢIONAL DE TEOLOGIE, ISTORIE, MUZICOLOGIE ŞI ARTĂ SACRĂ, Cluj-Napoca, 5-7 noiembrie 2023.

3. *Investigarea materialelor picturale la icoana Iisus Hristos Pantocrator de la biserica ortodoxă „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", localitatea Gheorgheni, comuna Feleacu*, Olivia Florena Nemeş, Constantin Măruţoiu, Teofil Tia, Dan Nemeş, Monahia Epiharia (Nicula Vasilica Cristina), Simpozion Medicină şi Teologie, XXII, Bistriţa, 2023.

LECT. UNIV. DR. GABRIEL NOJE

ACTIVITATE DIDACTICĂ

a. La nivel licenţă:

1. Fundamentele bioeticii creştine (an II, sem. I, curs şi seminar)
2. Morală creştină I (an III, sem. I, seminar)
3. Metodologia cercetării ştiinţifice (an I, curs şi seminar)
4. Morală creştină II (Datoriile creştinului faţă de Dumnezeu, faţă de semeni şi faţă de sine (an III, sem. II, curs şi seminar)
5. Bioetica şi taina persoanei (an II, sem. II, curs şi seminar)
6. Morală creştină II (an IV, sem. II, curs şi seminar)

b. La nivel master:

1. Etică şi integritate academică (an I, sem. I, curs şi seminar)
2. Proiect de intervenţie. Practică de specialitate (Masterat Bioetica - etică, morală şi deontologie, an II, sem. II, curs şi seminar)
3. Metodologia şi etica cercetării (programele de Master Doctrină, hermeneutică şi istorie bisericească, Pastoraţie şi viaţă liturgică, an II, sem II, curs şi seminar)

ACTIVITATE ŞTIINŢIFICĂ

a. Editări de reviste

1) Gabriel Noje, Guest editor for *Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Orthodoxa*, Special Issue: „Challenges for Christian Bioethics and Moral Theology, in a pluralistic world", Vol. 69, nr. 1/2024.

b. Studii publicate în volume colective

1) Gabriel Noje, „«Arena luptelor duhovnicești»: locul și rolul inimii în viața morală și spirituală a omului", în: Stelian Pașca-Tușa, Bogdan Șopterean (eds.) *Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 de ani – mesaje de binecuvântare, evocări și studii* –, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 386-395.

2) „Întâlnire, cunoaștere, judecată. Despre rugăciune în viziunea mitropolitului Antonie de Suroj", în: Arhim. Prof. univ. dr. Teofil Tia / Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru (eds.), *Rugăciunea - inima* Bisericii, Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2023, pp. 355-361 [ISBN 978-606-37-1731-4]

c. Studii publicate în reviste teologice

1) Gabriel Noje, „Părintele Arhidiacon Dr. Ioan Zăgrean (1912-1991), Profesor la Catedra de Teologie Practică a Academiei Teologice Ortodoxe din Cluj (1946-1947)", în: *Tabor – Revistă de cultură și spiritualitate românească*, XVI (2024), nr. 5, pp. 27-33 [ISSN: 1843-0287].

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI CULTURALE

1) În data de 1 februarie 2024 a fost moderator în cadrul lansării volumului lui H. Tristram Engelhardt jr., *După Dumnezeu. Morala și bioetica într-o lume secularizată*, tradus în română de dr. Andrei Dîrlău. Evenimentul cultural a fost organizat de către Asociația Română Focul Viu, în colaborare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB, Radio Renașterea și Editura Doxologia. https://radiorenasterea.ro/prezentarea-cartii-bioeticianului-h-tristam-engelhardt-jr-dupa-dumnezeu-morala-si-bioetica-intr-o-epoca-secularizata-la-fto/.

2) În perioada 16-20 februarie 2024 a făcut parte dintr-un grup de *Teaching Staff* al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, care a participat la Evangelical Theological Seminary, Osijek, Croația.

3) În perioada 20-25.05.2024 a organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca împreună cu Pr. prof. univ. dr. Ștefan Iloaie prima ediție a Școlii de vară internațională cu tematică bioetică, prin programul de schimb universitar CEEPUS. Tema Școlii de vară a fost „Palliative care and ethical issues at the end of life: Christian Perspectives" și au participat profesori și studenți din trei țări: Cehia (Olomouc), Macedonia (Skopje) și România (Cluj-Napoca).

4) În perioada 31 mai-1 iunie 2024 a participat la sesiunea de formare în bioetică cu tema: *Aspecte medicale ale încetării vieții*, organizată de către Arhiepiscopia Iașilor la Centrul Cultural-Misionar „Sf. Ilie" al Mănăstirii Miclăușeni, Jud. Iași.

MEMBRU ÎN STRUCTURI ȘTIINȚIFICE ŞI DE CERCETARE

1. Membru al Fundaţiei „Association of Bioethicits in Central Europe (BCE)", Viena, Austria.

ALTE ACTIVITĂȚI

1. A elaborat orarul facultăţii pe ambele semestre ale anului academic 2023-2024.

2. Editor executiv al revistei *Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia (STODN)*, din 2021 – prezent. Totodată, s-a ocupat de tehnoredactarea revistei doctoranzilor şi de încărcarea revistei în platformei digitale CEEOL.

3. Participare săptămânală la Radio Renaşterea în cadrul emisiunii *Cultură, morală, societate. Repere pentru o viaţă creştină*, realizator Pr. Drd. Robert Kovacs.

ASIST. UNIV. DR. VICTORIA GRĂDINAR

I Activitate didactică

Cursuri şi seminarii - nivel licenţă:

- Etiopatogenia operei de artă (curs)
- Metodologia restaurarii picturii murale şi documentaţie de restaurare (curs şi seminar)
- Teoria generală a restaurării (curs şi seminar)
- Studiul desenului pentru restaurare (curs şi seminar)
- Studiul culorii pentru restaurare (curs şi seminar)
- Mecanismele degradării picturii murale (curs şi seminar)
- Metodologia restaurării picturii în tempera şi documentaţie de restaurare (seminar)

II. Alte activităţi:

2024 - Realizarea picturii iconostasului din biserica ortodoxă cu hramul „Sf. Constantin şi Elena", loc. Peşteana de Jos, jud. Gorj.

2024 - Realizarea picturii iconostasului din biserica ortodoxă cu hramul „Naşterea Maicii Domnului", loc. Cupşeni, jud. Maramureş.

2024 - Realizarea picturii din capela mortuară loc. Curtuiuşu Mic, jud. Maramureş.

2023/2024 - Restaurarea parţială a picturii bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril", loc. Rebra, jud. Bistriţa-Năsăud.

2023 - Expoziţie colectivă naţională „Aşezare", Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca.

2023 - Realizarea picturii murale din capela mortuară, loc. Moişeni, jud. Satu Mare.

2022/2023 - Realizarea picturii iconostasului din biserica ortodoxă cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”, loc. Rebra, Jud. Bistriţa-Năsăud.

2022/2023 - Restaurarea Bisericii Ortodoxe cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, loc. Aleşd, jud. Bihor.

CARTE PUBLICATĂ COAUTOR:

Volumul: *Părintele Dorel Man, o viaţă de jertfă pe altarul credinţei. Culturii şi familiei,* Arhim. Macarie Motogna și Victoria Alina Grădinar Man, Ed. Renaşterea, ISBN 978-606-607-428-5, Cluj-Napoca, 2023, 381 p..

Mitropolia Clujului, Maramureşului şi Sălajului

Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului
Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca

Centenarul
Facultății de Teologie Ortodoxă
Cluj-Napoca
1924-2024

Conferințe, simpozioane, comemorări, lansări de carte, concerte corale, vernisaje, expoziții, mese rotunde, slujiri liturgice şi alte manifestări

(Cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei,
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului,
Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului)

Parteneri:
Episcopia Maramureşului şi Sătmarului
Episcopia Sălajului
academia Română – Filiala Cluj-Napoca
Prefectura Cluj
Consiliul Județean Cluj
Primăria Cluj-Napoca
Centrul Cultural Județean Cluj
Inspectoratul Școlar Județean Cluj
Radio „Renaşterea” Cluj-Napoca

IANUARIE 2024

• **1 ianuarie 2024:** Inaugurarea Centenarului: ***Te Deum*** **la Catedrala Mitropolitană**, oficiat de Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei în sobor de ierarhi, preoţi profesori şi diaconi, la trecerea dintre ani şi intrarea în anul centenarului; Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei rosteşte cuvântul festiv;

• **1 ianuarie 2024 – 1 ianuarie 2025: Workshop-ul „Redescoperirea frumuseţii interioare prin arta împletiturii”,** desfăşurat în Atelierul „Luca”, sediul Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca” al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj; organizator proiect: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu; iniţiator şi coordonator al atelierului de metaniere: As. Soc. Mrd. Ramona Loredana Obrocea;

• **2 ianuarie – 2 martie 2024: Zilele Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă**; expoziţie de carte având drept autori pe profesorii vechii Academii Teologice Clujene, la standurile expoziţionale ale biroului Directorului Bibliotecii. Responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean – Directorul Bibliotecii;

• **5 ianuarie 2024:** La studioul Radio-Video al Facultăţii se realizează emisiunea „Sf. Ioan Botezătorul - justiţiar şi om mistic”; invitată: Avocat dr. Sonia Stoica de la Baroul din Bucureşti;

• **7 ianuarie 2024: Masă rotundă cu tema: „Poziţia Radioului Creştin-Ortodox „Renaşterea” în viaţa şi activitatea cadrelor didactice** de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi de la Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan”; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi;

• **8 Ianuarie 2024: Sfinţirea sălilor de curs** ale edificiului didactic şi sfinţirea camerelor din Căminul Teologic Ortodox; **oficiază**: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul – Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului; responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiş, Duhovnicul Facultăţii de Teologie Ortodoxă;

• **10 ianuarie 2024:** Întâlnirea de lucru a decanului cu **Domnul psiholog prof. univ. dr. Daniel David - Rectorul Universităţii,** privitor la Programul Centenarului Facultăţii de Teologie Ortodoxă şi cu **Domnul Prorector prof. univ. dr. Corin Braga,** privitor la specializarea „Restaurare şi Conservare” de la facultatea noastră.

• **10 ianuarie – 21 ianuarie: Expoziţie de fotografie cu titlul „Tesalonicul bizantin”**; expun studenţii facultăţii, în galeria „Ermineia”; coordonator: Lect. univ. dr. Alin Trifa;

• 11 ianuarie 2024:

o Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană **susține la Turda, conferința: *„Ce mai spune Biblia omului de azi?”***, organizată de Protopopiatul Ortodox Turda;

o **Conferința și prezentarea de carte „*Păturica roz*” a profesorului Marius Balo**, absolvent de Teologie (Cluj-Napoca și New York), deținut timp de 8 ani într-o închisoare din China; participă: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul – Episcopul vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului;

• 13 ianuarie 2024 (Odovania praznicului Botezului Domnului): **Slujire arhierească (Preasfințitul Teofil de Iberia) la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă: Vecernia Mare cu Litie și cuvântul de învățătură: *„Ce învățăm legat de viața duhovnicească de la sărbătoarea Bobotezei?”***; Arhiereul-vicar al Episcopiei Spaniei și Portugaliei este absolvent al facultății clujene, promoția 1992-1996; responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiș;

• 14 ianuarie 2024: Întrunirea Cercului Studențesc de Lectură, organizat de Pr. Drd. Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii; responsabil: studentul Alexandru Rus (de la Teologie și de la Filologie);

• 15 ianuarie 2024:

o **10 00**, în Aula Mare a Facultății: **„Curs de Prim-Ajutor, oferit de specialiștii Inspectoratului pentru Situații de Urgență Cluj-Napoca (ISU)”**; cursul se adresează studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cadrelor didactice, personalului administrativ, în vederea deprinderii manevrelor de resuscitare și salvare a vieții semenilor, în cazuri de urgență; organizator: Prof. Dr. Alexandra Felicia Coroianu-Georgiu;

o **13 00: Ședință festivă a Departamentului** de Teologie Ortodoxă, **prilejuită de intrarea în Anul Centenar**; colectivul de cadre didactice al departamentului aduce mulțumiri directorului de departament, Pr. Prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie, care a condus departamentul vreme de 16 ani, 3 mandate în calitate de „director” și unul în calitate de „cancelar”; Decanul îi înmânează, cu gratitudine, volumele jubiliare și placheta festivă a Campusului Teologic Ortodox „Episcop Nicolae Ivan”; moderator: Decanul de vârstă al departamentului, Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu – Directorul Școlii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran”;

o **Ziua Culturii Naționale**; întrunirea **Cercului Studențesc de Lirică și Interpretare Poetică**; se analizează din punct de vedere teologic opera eminesciană; responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii și studentul Alexandru Rus (de la Teologie și la Filologie);

• 17 ianuarie 2024:

o **Lansarea volumului: „*La Chiesa ortodossa romena in Italia. Per una geografia storico-religiosa*”** a d-nei Conf. univ.

dr. Maria Chiara Giorda (Facultatea de Studii Umaniste, Universitatea „Roma Tre"), apărută la Roma, în anul 2023; participă (în Aula „Ferdinand I" a Facultății de Istorie și Filosofie a UBB) și iau cuvântul: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul, Conf. univ. dr. Ana Maria Sima (Facultatea de Istorie și Filosofie a UBB) și Pr. Lect. univ. dr. Bogdan Ivanov;

o **Întrunirea Cercului Studențesc de Tenis de Masă** în vederea organizării **Campionatului Studențesc** de Tenis închinat Centenarului; responsabili: Pr. Drd. Iosif Floriștean și studenții: Andrei Pașcu, laureatul campionatului din 2023 și Andrei Onica;

▪ Gestionarea Cercului Studențesc al Sălilor de Fitness;

▪ Programarea întrunirilor Cercului Studențesc pentru Tenis de Câmp;

• **18 ianuarie 2024**:

o **Întrunirea studențească sub egida ASCOR Cluj-Napoca** și **conferința Părintelui Nicholas Saharov de la Mănăstirea „Sf. Ioan Botezătorul" din Essex**: *„Comunicarea între fete și băieți în Biserica Ortodoxă. De ce le este teamă să vorbească?"*; responsabil: Mrd. Informatician Cătălin Onicaș;

o **Lansare de carte la Muzeul Etnografic al Transilvaniei**: *„Programul iconografic din bisericile de lemn maramureșene. Document istoric și discurs teologic",* apărută la Editura Mega (teza de doctorat a d-nei Dumitrița-Daniela Filip); au luat cuvântul: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul, Pr. Conf. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Dr. Ioana Rustoiu (Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia), Dr. Livia Ardelean (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj);

• **19 ianuarie 2024, 12 00 – 15 00**: **Întrunirea Universității Vârstei a Treia**, în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă; cursuri de Teologie Biblică (Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea) și meloterapie (Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu); responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii;

• **19-20 ianuarie 2024:**

o **Proiectul Centrului de Creație și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca"**, având ca titlu **„D'après Brâncuși"**; inițiator și coordonator al proiectului: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

▪ Documentare prin vizita expoziției retrospective „*Constantin Brâncuși. Surse românești și perspective universale*" de la Muzeul Național de Artă din Timișoara;

▪ Publicarea a câte unui eseu referitor la o lucrare (la alegere) din opera maestrului Brâncuși și interpretarea acesteia;

▪ Realizarea unei expoziții în Galeria Itinerantă PunctForte; participă studenți, masteranzi, doctoranzi și invitați ai Școlii Luca;

o Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă și Pr. Prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie participă la cea de-a XI-a ediție a **Simpozionului Național „Valori perene în creația Mitropolitului Bartolomeu Anania"**, la Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava; Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă, „*Bartolomeu Anania – anamneze*" și Pr. prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie, „*Teme morale ale Mitropolitului Bartolomeu în notele subsidiare ale Bibliei Jubiliare a Sf. Sinod, 2011"*;

• **20 ianuarie – 29 februarie**: **Expoziție de artă cu titlul „Omagiu"**; expun cadrele didactice ale Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

• **20 ianuarie 2024: Vecernie și Litie** la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; cuvântul de învățătură intitulat „*Priorități în formarea studentului teolog*" este rostit de **Preasfințitul Dr. Gherontie Ciupe – Arhiereu-vicar al Episcopiei Devei și Hunedoarei,** Doctor în Teologie al facultății noastre; sunt vizitate cele trei galerii de artă ale facultății;

• **21 ianuarie 2024: Întrunirea Cercului Studențesc al Șahiștilor Profesioniști**, în cadrul Campionatului de Șah organizat cu prilejul Centenarului; responsabili: Pr. Conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moș – titularul Catedrei de „Teologie Dogmatică" (vicecampion național la Șah Profesionist) și studentul Cătălin Felecan;

• **22 ianuarie 2024:**

o **Întrunirea Cercului Studențesc al Radiofoniștilor Voluntari**, cu participarea tuturor realizatorilor voluntari de rubrici la radio „Renașterea"; Workshop pe tema „*Criteriile pentru a realiza o rubrică de mare popularitate*"; responsabil: Drd. Laurențiu Lucaci;

o Decanul instituției, însoțindu-l pe Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, participă la **slujba organizată cu prilejul „Octavei de Rugăciune pentru Unitatea Creștinilor",** în cadrul unei „Seri ecumenice", de la ora 18.00, în capela „Sfântul Iosif" a **Catedralei Martirilor și Mărturisitorilor secolului al XX-lea**, din Piața „Timotei Cipariu"; sunt întâmpinați de Episcopul Claudiu, titularul Eparhiei Greco-Catolice de Cluj-Gherla;

• **23 ianuarie 2024:**

o **Decanul Facultății** de Teologie Ortodoxă reprezintă instituția în Aula Magna „Mihai Ștefan" de la Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, la **ceremonia decernării titlului de „Profesor emerit" doamnei Prof. univ. dr. abil. Maria Tofană**, soția Părintelui Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, titulară a Facultății de Știința și Tehnologia Alimentelor, fost **cadru didactic al Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca în anii de re-întemeiere a**

Facultăţii noastre de Teologie; Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei rostește un discurs elogiativ;

o **Întrunirea Cercului Studențesc „Gardianul Editorial. Cartea săptămânii”**; cercul urmărește semnalarea (în foyerul biroului Directorului Bibliotecii) a apariţiilor de referinţă pentru domeniul teologic în mediul online sau în librării, pe întreg cuprinsul Centenarului; responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriștean – Directorul bibliotecii şi masterandul Raul-Flaviu Butaș;

o **Festivitatea de lansare a volumului „Liturghie şi Cultură”,** având-l drept coordonator pe PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, în Sala Mare a Muzeului Mitropoliei, **volumul omagial realizat de intelectualii şi oamenii de cultură cu sensibilităţi religioase** ai eparhiei, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de către întâi-stătătorul eparhiei noastre, şi a volumului **„In Honorem, Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei la 75 de ani”,** tipărit la Editura „Presa Universitară Clujeană”, scris de colectivul de cadre didactice al Facultăţii de Teologie Ortodoxă; Conf. univ. dr. abil. Nicolae Turcan şi Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia rostesc câte o alocuţiune; organizator: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul – Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului;

• **24 ianuarie 2024: Sf. Liturghie arhierească cu 7 episcopi**, închinată Zilei Unirii Principatelor şi Zilei de naştere a Înaltpreasfinţitului Părinte Mitropolit, la Catedrala Mitropolitană.

▪ Slujesc cadre didactice ale Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

▪ Participă la protocolul oferit la Centrul Mitropolitan cu prilejul „Zilei Unirii Principatelor” şi al zilei de naştere a întâistătătorului clujean.

▪ Corpul didactic universitar teologic ortodox oferă un coş de flori şi aduce mulţumiri pentru interesul special oferit şcolii noastre de-a lungul activităţii pastorale la Cluj-Napoca: construcţia Campusului Teologic Universitar Ortodox „Episcop Nicolae Ivan” şi implicarea, cu multă dăruire, în procesul de învăţământ; participare la dineul oferit cu această ocazie;

▪ Răspunsurile liturgice au fost date de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica” al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• 25 ianuarie 2024:

o **Lansarea rubricii „Portret de student teolog”** la Radio „Renaşterea”, realizată de Pr. Drd. Grigore Foltiș – Duhovnicul instituţiei, la studioul radio-TV al instituţiei;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Isihasm**, cu prilejul prăznuirii Sf. Ierarh Grigore Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; responsabil: Pr. Drd. Grigore Foltiş – Duhovnicul instituţiei;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Pictură „Dionisie din Furna”** coordonat de Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean; lansarea programului de acţiune pentru anul centenar;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Litografiere** în laboratorul de prelucrare a lemnului de la demisolul facultăţii; responsabil: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

o Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană reprezintă Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din Bucureşti, unde a avut loc **lansarea volumul omagial intitulat**: „*Exeget al dumnezeieştilor Scripturi, exeget al iubirii dumnezeieşti*”, dedicat Pr. prof. univ. dr. Constantin Coman la împlinirea vârstei de 70 de ani, apărut la Editura Basilica din Bucureşti;

• **27 ianuarie 2024:** Vizionarea filmului „Lista lui Schindler” (şi comentariul lui), **cu prilejul Zilei Internaţionale de Comemorare a Victimelor Holocaustului**; întrunirea Cercului Studenţesc de Vechiul Testament „Steaua lui David”; organizator: Drd. Asist. (s). Bogdan Şopterean;

• **28 ianuarie 2024:**

o **Lansarea volumului „Psihologie Pastorală Aplicată”**, având drept autori pe Conf. univ. dr. Psiholog Maria Dorina Paşca de la Universitatea de Medicină şi Farmacie, Ştiinţe şi Tehnologie „Mircea Palade” din Târgu Mureş, şi pe Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Exersare în „Dialogul cu Intelectualitatea”**; „Credinţa lucrătoare prin inteligenţă”; organizator: Pr. Drd. Iosif Floriştean şi studentul Casian Butaş;

• **29 ianuarie 2024:**

o **Lansarea de noi site-uri ortodoxe teologice clujene:**

▪ **site-ului Anuarului** Facultăţii de Teologie Ortodoxă, accesibil la adresa: https://anuarfto.reviste.ubbcluj.ro, (la meniul „Archive” sunt încărcate toate numerele în format pdf), în perspectiva indexării în CEEOL;

▪ lansarea **site-ului nou al revistei Studia Theologica Orthodoxa Doctoralia Napocensia** — (creat pe serverele UBB), la adresa: https://stodn.reviste.ubbcluj.ro;

▪ Lansarea ultimului număr al **revistei Diakrisis. Yearbook of Theology and Philosophy,** vol. 6 (2023), cu tema „Phenomenology and Theology”, la adresa: https://diakrisis.reviste.ubbcluj.ro. responsabili: Conf. univ. dr. abil. Nicolae Turcan şi Pr. Lect. univ. dr. Răzvan Perşa;

o **Conferinţa *„Lege & fărădelege. Perspectivele Teologiei Sociale Ortodoxe*”,** susţinută de Pr. Conf. univ. dr. Radu Preda;

o **Şedinţa de constituire a noului consiliu al facultăţii**; membrii aleşi în data de 15 ianuarie 2024 sunt:

▪ Arhim. prof. univ. dr. abil. Cristian (Teofil) Tia, Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă, Pr. prof. univ. dr. abil. Ştefan Iloaie, Pr. prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan, Pr. conf. univ. dr. abil. Cristian-Sebastian Sonea, Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif, Conf. univ. dr. abil. Nicuşor Turcan, Pr. conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci, Pr. lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

▪ Membrii Consiliului Departamentului de Teologie Ortodoxă, pentru mandatul 2024-2029 sunt: Pr. prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan, Conf. univ. dr. Claudia-Cosmina Trif, Conf. univ. dr. abil. Nicuşor Turcan, Pr. lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

▪ Director al departamentului a fost ales Pr. conf. univ. dr. abil. Cristian-Sebastian Sonea, iar reprezentanţii facultăţii în Senatul Universităţii „Babeş-Bolyai": Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Pr. prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan.

o **Vecernia Mare** (slujire arhierească) **cu Litie la Catedrala Mitropolitană**; **concert festiv în cinstea Sfinţilor Trei Ierarhi, susţinut de Corul de Cameră „Psalmodia Transylvanica" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă**, dirijat de Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu – Directorul Şcolii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" din Cluj-Napoca; Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei rosteşte cuvântul omagial;

▪ Din program: *Troparul Sfinţilor Trei Ierarhi* – Isidor Vorobchievici, *Pe Învăţătorii cei Mari* – Constantin Drăguşin, *Veniţi toţi!* – Nicolae Lungu, *Luminânda Sfinţilor Trei Ierarhi* – Nicu Moldoveanu, *Prăznuieşte astăzi* – Nicu Moldoveanu, *Nu pricep, Curată* – Gheorghe Cucu (solist drd. Radu Micu), *Mioriţa* – Mircea Neagu.

▪ Concertul este transmis în direct pe frecvenţele Radio „Renaşterea" şi a fost prezentat de Arhim. lect. univ. dr. Simeon Pintea – Ecleziarhul Catedralei;

• **30 Ianuarie 2024:** ***Sfinţii Trei Ierarhi: Vasile, Grigore şi Ioan;*** **Sfânta Liturghie arhierească,** cu prilejul hramului internaţional al învăţământului teologic ortodox, la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca;

▪ Evoluează Corul Colegiului Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan", dirijat de Arhid. Prof. dr. Daniel Frumos, titular al catedrei de „Muzică Bisericească" de la Seminarul teologic şi Corul Bărbătesc al Facultăţii, dirijat de Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu – Directorul Şcolii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" din Cluj-Napoca;

▪ Protocol comun pentru cadrele didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă şi cele de la Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan" din Cluj-Napoca la Restaurantul „Victoria";

• 31 ianuarie 2024:

o **Examen de titularizare** (în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit) pe poziția de **„profesor universitar"** la disciplina „Misiologie Ortodoxă și Ecumenism", cu participarea a două cadre didactice din afara țării: **prof. univ. dr. Kopiec Piotr de la Universitatea Catolică** „Papa Iona Paul al II-lea" din Lublin (Polonia) și **Prof. univ. dr. Nagy Dorottya de la Universitatea de Teologie Protestantă din Amsterdam** (Olanda); candidatul declarat reușit este Pr. Conf. univ. dr. abil. Cristian-Sebastian Sonea;

o Implementarea primelor măsuri de **fortificare a interesului liceenilor pentru specializarea „Teologie Asistență Socială"** prin scoaterea la concurs a unui post de „lector universitar" la disciplina „Teologie Socială" la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (unica din Transilvania care mai are această specializare); candidatul declarat reușit la examen este Pr. Dr. Chiș Ioan-Tănase;

o Î**ntrunirea grupurilor vocale** ale facultății coordonate de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu în vederea organizării concertelor Centenarului:

- 1. Corul bărbătesc al Facultății de Teologie;
- 2. Corul mixt „Oremus";
- 3. Grupul Vocal „Sotirios";
- 4. Grupul psaltic al Facultății de Teologie;
- 5. Grupul psaltic „Sfânta Casiana";
- 6. Grup vocal tradițional folcloric;
- 7. Grupul cadrelor didactice junioare;

responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu.

FEBRUARIE 2024

• 1 februarie 2024:

o **În cadrul „Serilor culturale" de la Muzeul Mitropoliei Clujului**, eveniment cultural și editorial prilejuit de ***conferința „Adevăr și convertire: Paul Kingsnorth"***, **susținută de Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă**. Lansarea volumului „*Mai putem salva lumea? Confesiunile unui ecologist convertit la Ortodoxie*"; prezintă: Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă și editorul și poetul Vasile George Dâncu, directorul Editurii Școala Ardeleană;

o **Publicarea programului de înregistrări** pentru anul centenar, 2024, și al emisiunilor cadrelor didactice universitare din noua grilă de programe a Radioului „Renașterea"; responsabili: Pr. Drd. Grigorie Foltiș și Tehno-Redactor Emil Metea;

o **Lansare de carte: „*După Dumnezeu. Morala şi bioetica într-o epocă secularizată*”** (Editura Doxologia, Iaşi, 2023) de Tristram Engelhardt, jr. Prezintă volumul Pr. Prof. univ. dr. abil. Ştefan Iloaie şi Pr. Prof. univ. dr. abil. Emil Jurcan; coordonator: Andrei Dîrlău (traducător) şi Lect. univ. dr. Gabriel Noje;

o **La Uniunea Scriitorilor din România**, filiala Cluj, **lansarea volumului: „*Eminescu - trepte ale devenirii***” a Profesorului univ. dr. Mircea Popa; intervin: Prof. univ. dr. Ioan Taloş, Pr. prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Vasile George Dâncu;

• **1 februarie – 21 mai 2024**: Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca organizează **a III-a ediţie a concursului „Ortodoxia”,** destinat elevilor şi studenţilor pasionaţi de iconografie.

▪ Notele obţinute la concurs vor putea fi folosite pentru admiterea la programul de Artă Sacră oferit de instituţia de învăţământ superior;

▪ Tema aleasă anul acesta este „Re-Naşterea”;

▪ Participanţii se vor putea înscrie la concurs cu: icoane pe lemn, sticlă şi pânză, precum şi cu studii anatomice, zoomorfe, natură statică, ornament şi miniatură;

▪ Vor fi bine primite şi lucrările în mozaic şi vitraliile;

▪ Evaluarea lucrărilor va fi efectuată de specialişti de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca în perioada 20-21 mai, premierea participanţilor fiind programată în data de 25 mai;

▪ Lucrările vor fi expuse publicului în cadrul unei expoziţii, deschisă în perioada 20-31 mai la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj;

• **2 februarie 2024: Cu prilejul Zilei Internaţionale a Tineretului Ortodox**, Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul instituţiei, publică un mesaj către tinerii ortodocşi (preluat de revista „Itinerarii”);

• **2-28 februarie 2024**: Expoziţie personală cu titlul „**Catharsis” a artistului Mihai Sârb de la UAP Baia-Mare** în Galeria „Imago”; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

• **3 februarie 2024: Mesajul Festiv al Corpului Profesoral al Facultăţii de Teologie Ortodoxă,** cu ocazia Centenarului, **către membrii Adunării Eparhiale clujene**, în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă; lansarea broşurii cu programul centenarului; responsabil: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia;

▪ Lucrările Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului se desfăşoară sub preşedinţia Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, precedate de slujba de Te Deum săvârşită în Paraclisul cu hramul „Sf. Ierarh Nicolae” de Preasfinţitul Părinte Episcop-vicar conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul.

▪ Au participat: Arhim. prof. univ. dr. abil. Teofil Tia (membru cleric), Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta, Pr. Prof. univ. dr. abil. Alexandru Moraru, Pr. Conf. univ. dr. Ioan Bizău, Arhim. Lect. univ. dr. Simeon Pintea, Pr. Lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci și Pr. Lect. univ. dr. Răzvan Perșa (invitați).

• **5 februarie 2024: Întâlnirea festivă a Domnului Prof. univ. dr. psiholog Daniel David – Rectorul Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca**, cu Departamentul de Teologie de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, cu participarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Andrei;

• **6 februarie 2024:**

o **Conferința: *„Îngrijirea bolnavilor și a vârstnicilor - misiune a Bisericii"*,** la Parohia „Sf. Treime" din Cluj-Napoca, susținută de Pr. prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie;

o **Întrunirea Cercului Studențesc de „Pelerinaje și Drumeții Duhovnicești"** pentru alcătuirea programului de pelerinaje al facultății în anul centenar; responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriștean – Directorul bibliotecii și studentul Florea-Alexandru Pomohaci;

• **8 februarie 2024, 18 00: Lansarea volumului „Iuliu Maniu și Năsăudul",** având-u-l drept autor pe Prof. univ. dr. Gelu-Mircea Buta și conferința acestuia din urmă „*Iuliu Maniu și mișcarea anticomunistă din Țara Năsăudului*" la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca; participă Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit;

• **9-11 februarie 2024: Workshop „Predarea pozitiv-creativă a religiei, la ciclul gimnazial"**; program de formare continuă a cadrelor didactice care predau Religie în județul Vrancea"; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie și Dr. Teodora Mureșanu;

• **10 februarie 2024:**

o **Săvârșirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză** (pentru studenții străini ai Universității „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

o **Colocviul pentru obținerea gradului didactic I** la specializarea „Religie ortodoxă", seria 2024-2026, cu participarea unor profesori din învățământul preuniversitar, din eparhiile Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului și din Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților, Arhiepiscopia Romanului și Bacăului și Episcopia Caransebeșului; aceștia pregătesc lucrările metodico-științifice sub îndrumarea cadrelor didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă și de la Facultatea de Psihologie și Științele Educației din cadrul Universității „Babeș-Bolyai"; președintele comisiei: Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci; între membri: Conf. univ. dr. Vasile Timiș;

o **Apariţia şi lansarea numărului 4 al revistei studenţeşti „Itinerarii", număr închinat Centenarului facultăţii**; responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiş;

• **13 februarie 2024: Susţinerea primei teze de doctorat la specializarea „Drept Canonic" de la Cluj-Napoca**, sub coordonarea Pr. Prof. univ. dr. abil. Patriciu Vlaicu: „*Regimul canonic al voturilor monahale în Biserica Ortodoxă Română şi interferenţele lor cu legislaţia civilă*", avându-l drept autor pe Protos. Drd. Iustin (Ionuţ-Tiberiu) Taban de la Mânăstirea Putna;

• **16-19 februarie 2024: La Osijek (Croaţia)** conferinţa: "*See, I Am Making All Things New": Towards a Missiology of Hope*, organizată de **Central and Eastern Association of Mission Studies**; participă: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi, Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu, Pr. Lect. univ. dr. Răzvan Perşa şi Lect. univ. dr. Gabriel Noje; Drd. Andres Mauricio Rodriguez Quevedo are comunicarea: *„Towards a Pastoral Care of Hope: Contributions of Orthodox Eschatology to the Renewal of Mission".*

• **18 februarie 2024, Pr. conf. univ dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu**, titularul disciplinei „Drept Canonic şi Administraţie Bisericească" de la Facultatea noastră este invitat al Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia la emisiunea „Ortodoxia - Fântâna Vieţii" realizată la Radio „Renaşterea"; tema emisiunii: „*Relevanţa canoanelor străvechi în viaţa de azi a Bisericii*";

• **19-23 februarie 2024: În oraşul Eisenach (Germania), a XVI-a Sesiune de Dialog Teologic Bilateral** dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Evanghelică din Germania; participă Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană.

• **19-21 februarie 2024:** Cea de-a patra ediţie a **Consfătuirii Catehetice dedicată preoţilor care desfăşoară activităţi cu tineretul,** organizată de Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, prin Biroul pentru catehizarea tineretului;

▪ 20 februarie 2024, Sfânta Liturghie la Schitul „Sfântul Arhidiacon Ştefan" Luna Şes, Protopopiatul Oaş;

▪ în sala de conferinţe a Hotelului „Poezia" din Negreşti-Oaş, conferinţa: „*Cui predicăm? Scurt portret social-teologic al timpului nostru*" susţinută de Pr. Conf. univ. dr. Radu Preda;

▪ Preasfinţitul Părinte Iustin i-a conferit conferenţiarului cea mai înaltă distincţie culturală a eparhiei - Ordinul „Crucea *Nicolae Steinhardt*";

• **20 februarie 2024: Eveniment cultural-artistic organizat în Aula Mare de Asociaţia „Moise Arapul" cu prilejul comemorării dezrobirii romilor** din spaţiul românesc; responsabil: Sociolog Drd. Crăciun Lăcătuş;

• **23 februarie 2024: Întrunirea (de final de semestru) a Cercurilor Studenţeşti de Prognoză Vocaţională** şi **Disciplină Duhovnicească**, coordonate de Duhovnicul Facultăţii; responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiş cu studenţii Farcaş Ovidiu (pentru anul al IV-lea), Câmpean Corneliu (pentru anul al III-lea), Ţermure Raul (pentru anul al II-lea), Prodan Tudor (pentru anul I), Moraru Mădălina şi Sălvan Alexandra Mădălina (pentru specializarea „Artă Sacră", anii II şi I);

• **26 februarie 2024: Publicarea programului noii serii de conferinţe on-line „Historia Ecclesiastica" – direcţii actuale de cercetare în istoriografia bisericească**; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan şi Pr. Lect. univ. dr. Bogdan-Paul Ivanov;

• **28 februarie 2024:**

o **Seară de film tematică, pro-viaţă, în Aula Facultăţii** de Teologie Ortodoxă, organizată de Asociaţia „*Puterea celor fără de glas*" din Cluj-Napoca; are loc constituirea departamentului „Tineri pentru viaţă" din cadrul Asociaţiei; preşedinte: studenta Elena Dărăban;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• **29 februarie 2024, 12 00 - 18 00: Competiţia studenţească de public speaking religios „Prof. univ. Dr. Andrei Buzdug"**; organizator: Pr. Lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci;

MARTIE 2024

• **1 Martie 2024**:

o **Reînfiinţarea Asociaţiei Studenţilor Teologi Ortodocşi Clujeni (ASTOC)**, având scop misionar şi de susţinere a studenţilor cu resurse economice precare (a fost înfiinţată pe vremea episcopului Nicolae Ivan); responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiş;

o **Întrunirea Universităţii Vârstei a Treia în Aula FTO**: pictură, medicină pastorală, studiu biblic; responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean – Directorul Bibliotecii;

• **1 martie – 8 martie 2024: Expoziţie de carte ce îi are drept autori pe trei dintre profesorii vechii Academii Teologice Clujene (Pr. Prof. Andrei Buzdug, Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu şi Arhid. Prof. Dr. Orest Bucevschi)**; expoziţia are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă; responsabili: Pr. Drd. Iosif Floriştean, Diana Pop, Angela-Rodica Baciu;

• **1 Martie - 30 martie 2023**: Expoziţie personală de artă plastică a **Prof. Csata Silvia Hermina de la Liceul de Arte Plastice** „Romulus

Ladea" din Cluj-Napoca în Galeria „Imago"; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

• **1 martie - 30 martie 2024**: **Expoziţie de artă cu titlul „Portretul şi Autoportretul"**; expun doctoranzii Facultăţii de Artă şi Design a Universităţii de Vest din Timişoara în Galeria „Ermineia"; coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean şi Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu – Director al Şcolii Doctorale de Artă din Timişoara;

• **2 martie 2024**: **Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• **3 martie 2024**: **Săvârşirea bilingv Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur, începând cu ora 10.00** (pentru 20 de cadre didactice din Occident şi studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi şi Pr. Drd. Grigore Foltiş;

• **2-5 martie 2024: Workshopul „Ecumenical Approaches to Missiology Today: Between Intercultural Theology and Global Christianity"**, activitate organizată împreună cu Universitatea „Martin Luther" din Halle-Wittenberg (Germania), adresată doctoranzilor de la Misiologie Ortodoxă din cadrul Şcolii Doctorale „Isidor Todoran" (Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca) şi doctoranzilor la „Intercultural Theology şi Global Christianity" (Universitatea „Martin Luther" din Halle-Wittenberg, Germania); responsabili: Pr. Prof. univ. Dr. abil. Cristian Sonea, Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj, Prof. Dr. Stanislau Paulau „Martin Luther" University of Halle-Wittenberg, Germany şi Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi, Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj-Napoca;

• **Martie 2024: Conferinţele preoţeşti** din Arhiepiscopia Ortodoxă a Vadului, Feleacului şi Clujului, având drept tematică „Specificul Teologiei Clujene"; invitat: Pr. Prof. dr. abil. Stelian Tofană;

• **5 martie 2024:**

o **Lansarea cărţii: „Cateheze pentru cei botezaţi"**; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci – Directorul Colegiului Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan" Cluj-Napoca;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic Neotestamentar**; predă Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea: nuanţele exegetice ale Epistolei către Evrei;

• **7 martie 2024:**

o **Lansarea volumelor „Calendar Eparhial 2024" şi "Predici"** (al Pr. Prof. dr. Liviu Galaction Munteanu) **la Muzeul Mitropolitan** de la subsolul Catedralei; intervin: Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei,

Domnul Prof. univ. dr. Vasile Puşcaş, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia și Pr. Dr. Lucian Greabu de la Catedrala din Năsăud (Îngrijitorul volumului de „Predici"); Evenimentul editorial – academic şi cultural deopotrivă – readuce în atenţia şi conştiinţa publică actuală, în contextul centenarului, personalitatea fostului rector şi decan, martirizat de regimul comunist;

o **Conferinţă** susţinută în Aula Mare de **Klaus Kenneth** la invitaţia ASCOR Cluj-Napoca;

• **8 martie 2024: Seară de film dedicată Zilei Internaţionale a Femeii**; responsabili: studenţii: Andrei Paşcu, Raul Anton şi Vitalie Butuc;

• **8 martie – 24 martie 2024: Expoziţie de carte** dedicată **„Zilei internaţionale a Femeii"**; expoziţia are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă; responsabili: Pr. Drd. Iosif Floriştean, Diana Pop, Angela-Rodica Baciu;

• **9 martie 2024: Ecranizarea „Dumnezeieştii Liturghii** a Sf. Grigore cel Mare – Episcopul Romei" (de tradiţie occidentală), în Aula Mare a facultăţii; responsabil: studentul Marian Bota;

• **11 martie 2024: Conferinţa** intitulată **„Postul Paştilor – mijloc bisericesc pentru depăşirea provocărilor vieţii"**, susţinută în Aula Universităţii „Ștefan cel Mare" din Suceava de Pr. Conf. univ. dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu la invitaţia ASCOR Suceava;

• **12 martie – *work in progress* – 15 martie 2024: Vernisaj şi Expoziţie-Simpozion cu prelegeri pe tema: „Repoziţionarea discursului etnografic în actul curatorial contemporan",** desfăşurate în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte" şi în Atelierul „Luca", sediul Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj; coordonator proiect: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

▪ Lucrările simpozionului se vor desfăşura începând cu ora 17:00;

▪ **Invitat de onoare: Ioana Roman, rapsod popular, interpret de folclor şi pricesne, colecţionar etnografic şi restaurator de costume tradiţionale** (şi alte obiecte vechi: straie, lepedeie);

• **14 martie 2024:**

o **Sfânta Liturghie arhierească** săvârşită în Capela Facultăţii de Teologie sub protia **PS Macarie**, Episcopul Ortodox Român al Europei de Nord; responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiş;

o Conferinţa Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană *„De ce tace Dumnezeu?",* organizată de Primăria Bistriţa sub egida „Ateneul de Bistriţa", la Palatul Culturii din Bistriţa; amfitrionul evenimentului: Ioan Turc – Primarul municipiului Bistriţa;

o **Susţinerea publică a tezelor de doctorat**: **„Adolescenţa perpetuă în abordare psiho-pastorală"**, avându-l drept autor pe Pr.

Psiholog Drd. Ovidiu Feldiorean și **„Radiografia unei rectitoriri post-decembriste: Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților”,** având-l drept autor pe Arhim. Drd. Haralambie Țanef; coordonator al tezelor: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia;

o **Concertul de gală al Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”**, susținut de Cvartetul Transilvan al Filarmonicii din Cluj-Napoca ; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Bogdan Ivanov, administratorul Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”;

• **15 martie 2024**: **Workshop-ul internațional on-line „Impactul noilor tehnologii și a IA în viața religioasă** din perspectiva disciplinelor teologice practice”; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci;

• **16 martie 2024:** Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi **este invitatul emisiunii „Teologie și viață” de la Radio Trinitas**;

• **17 martie 2024:**

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției, **slujește Utrenia și Sf. Liturghie la Capela Colegiului Ortodox „Nicolae Colan”**, la invitația Arhim. Samuel Cristea și rostește cuvântul de învățătură intitulat: „Marele ocol al lui Adam: de la Rai, prin iad, spre Împărăția Cerurilor”;

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției și Pr. Drd. Grigorie Foltiș, **realizează un dialog în cadrul emisiunii „Ortodoxia-fântâna vieții” (Radio Renașterea) cu Lect. univ. dr. Eugen Băican de la Facultatea de Sociologie și Asistență socială din cadrul UBB**; tema dialogului: „Plăcerea și durerea din perspectiva științific-adictologică și religios-teologică”;

• **20 martie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției, **primește în audiență pe doamna Prof. univ. dr. Violeta Puşcaşu de la Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității „Dunărea de Jos” din Galați**; tema abordată în cadrul întâlnirii celor doi: programul național „Universitatea vârstei a 3-a”;

• **20 martie – 12 mai 2024: Expoziția** (vernisajul, începând cu ora 17.00) **cu tema „Noul Timp III”**, desfășurată în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte” (sediul Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj); expun colaboratori ai Școlii „Luca”; curator: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• **21 martie 2024: Conferința** Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, ***„Spovedania, se mai practică azi?”***, susținută la Centrul cultural „Arta” din Dej; organizatori: Protopopiatul Ortodox Dej și Primăria Municipiului Dej;

• **22 martie 2024:**

o **Conferința** Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, ***„Drogurile – o robie? Drogurile și enigma lor”***, susținută la Casa de Cultură din

orașul Seini; organizatori: Asociația Tinerilor Ortodocși din Protopopiatul Baia Mare și Primăria Seini;

o Întrunirea Cercului Studențesc „Farmecul muzeelor clujene" și **vizitarea cu ghid specializat a muzeelor din Cluj-Napoca**; responsabil: Pr. Prof. Dr. Ionuț Hens;

• **22-25 martie 2024: Seria de conferințe biblice din Postul Mare** realizate de Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, la invitația ATOPB (Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului Baia Mare); moderator: Pr. Bogdan Ciocotișan;

• **23 martie 2024: Conferința**: ***„Tânărul de astăzi și drama unei duble suferințe"*** susținută de Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană la Casa de Cultură a orașului Tăuții Măgherăuș la invitația ATOPB (Asociația Tinerilor Ortodocși ai Protopopiatului Baia Mare); moderator: Pr. Bogdan Ciocotișan;

• **24 martie 2024: În cadrul programului „Marea lavră a Niculei și Conferințele duminicale academice din Postul Mare"**, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției, oficiază Sf. Liturghie în biserica Mănăstirii Nicula; cu acest prilej rostește meditația: *„Cât de des Îl simt eu pe Dumnezeu? Mic discurs despre realitățile adânci ale vieții"*;

• **25 Martie 2024: Sf. Liturghie arhierească la Catedrala Mitropolitană**, cu prilejul hramului Mitropoliei Clujului, Maramureșului și Sălajului; prezidează Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit în sobor arhieresc și alcătuit din preoți profesori la facultatea noastră;

• **25 Martie - 15 mai 2024: Expoziție de finalizare a Proiectului cu titlul „Memoria obiectelor", a masterandei Alexandra Constantinescu**, în cadrul Bursei pentru activitate cultural-artistică oferită de Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca; vernisajul va avea loc pe 25 martie 2024, la ora 17:00, în Galeria Itinerantă PunctForte, sediul Facultății de Teologie Ortodoxă; este un program de promovare a excelenței, susținut de Centrul de Creație și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca"; mentor: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• **25 martie 2024: Conferința** Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, ***„Cum îl percep eu azi pe Dumnezeu? Ce ne spune cuvântul Bibliei?"***, susținută la Căminul Cultural din localitatea Sârbi-Fărcașa; organizatori: Asociațiile Tinerilor Ortodocși din Protopopiatele Baia Mare și Chioar, Primăria comunei Fărcașa și Parohia Ortodoxă Sârbii Fărcașei;

• **26 martie 2024:**

o Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta **lansează** în Sala „Ion Heliade Rădulescu" a Bibliotecii Academiei Române, **volumul intitulat: „Iuliu Maniu și Năsăudul"** (apărut la Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca);

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• 27 Martie 2024:

o **Întrunirea Cercului Studenţesc „Baladă pentru Basarabia”,** spectacol studenţesc şi vizionare de film cu prilejul împlinirii a 106 ani de la Unirea Basarabiei cu România; Aula facultăţii; responsabil: Drd. Andrei Popa;

o Muzeul Mitropoliei Clujului găzduieşte **lansarea cărţii: „Libertatea Duhului şi sclavia modernă”**; autor: Pr. Drd. Claudiu Melean; referenţi: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Prof. univ. dr. abil. Adrian Opre, Decanul Facultăţii de Psihilogie şi Ştiinţele Educaţiei din cadrul UBB;

• 28 martie 2024:

o **Conferinţa** PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Vesa, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, ***„Trepte de noi înțelesuri împreună cu Sfântul Ioan Scărarul”***, susţinută în Sala de festivităţi a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Craiova;

o Doctorandul Gheorghe-Iustinian Creţu **susţine prelegerea: *„Biserica şi Mişcarea Legionară din România (1927-1941). Impactul teologic al unui fenomen politico-religios. O analiză din perspectiva teologiei misiunii”***; evenimentul are ca scop diseminarea rezultatelor parţiale ale cercetării realizate sub egida Centrul Academic de Cercetare Avansată „Ethics and Sacred Music”, unul din cele 6 Centre de Ştiinţă din cadrul proiectului „Reţeaua Academică de cercetare de execelenţă STAR-UBB (STAR-UBB-N)”, coordonat de Institutul de Studii Avansate în Ştiinţă şi Tehnologie STAR-UBB, din cadrul Universităţii Babeş-Bolyai; moderator: Prof. univ. dr. abil. Lukacs Olga, Decanul Facultăţii de Teologie Reformată;

o **Conferinţa** Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Mihoc, ***„Despre înşelare în viaţa spirituală a tinerilor”***, susţinută în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul serilor duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca;

• 29 martie 2024: Muzeul Cărţii şi Exilului Românesc din Craiova găzduieşte lansarea cărţii: *„Năvalnicii Împărăției. Personalităţi ale Vechiului Testament în căutarea lui Dumnezeu”*; autor: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Vesa, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului;

• 28-29 martie 2024: Conferinţa biblică internaţională ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) „Interpretarea Vechiului Testament în tradiţia rabinică şi în cea patristică” - nivel doctoral; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa;

• 28-29 martie 2024: Desfăşurarea celei de-a II-a ediţii a Simpozionului şi Concursului interjudeţean de cultură religioasă:

„Bartolomeu Valeriu Anania. Vocea din agora cetății”; organizator: Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan” din Cluj-Napoca;

• **31 martie 2024:** Pr. Conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Prodecanul Facultății de Teologie, **oficiază Sf. Liturghie și rostește un cuvânt de învățătură în biserica Parohiei „Sf. Arhidiacon Ștefan”, Maieru II, Protopopiatul Năsăud**;

APRILIE 2024

• **1 aprilie 2024: Lansarea site-ului „itinerarii.ro”,** corespondent al revistei studențești și al altor publicații ale studenților teologi. Responsabil: Pr. Drd. Grigorie Foltiș;

▪ **Sfințirea noului studio Radio-TV** de la demisolul Facultății de Teologie Ortodoxă;

• **1-30 aprilie 2024:**

o Expoziție de artă sacră cu titlul **„Icoanele Învierii”;** expun studenții și masteranzii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia” și „Imago”; coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean și Conf. univ. dr. Claudia Cosmina Trif;

o **Expoziția de carte dedicată perioadei Postului Mare**; expoziția are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania” a Bibliotecii Facultății de Teologie Ortodoxă; responsabili: Pr. Drd. Iosif Floriștean, Diana Pop, Angela-Rodica Baciu;

o **Expoziție de artă**; expun studenții și masteranzii de la Departamentul de Conservare-Restaurare al Facultății de Arte Plastice, Universitatea de Arte și Design din Cluj-Napoca în Galeriile „Ermineia” și „Imago”; coordonator: Prof. univ. dr. Theo Mureșan;

• **2 aprilie 2024:**

o **19 00: Ședința Consiliului de Departament al Facultății de Teologie Ortodoxă, întrunită cu prilejul lansării candidaților pentru funcția de „Decan” pentru mandatul 2024-2029**; candidați: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia și Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea; la ședință participă și Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea;

o **20 00: În Aula Facultății de Teologie Ortodoxă se desfășoară piesa de teatru „Testamentul” (de Gheorghe Ursachi)**; responsabil: Grupul de Inițiativă basarabeană;

• **3 aprilie 2024:**

o **12 00: Desfășurarea Consiliului Profesoral al Facultății de Teologie Ortodoxă**, convocat pentru a aviza candidaturile pentru funcția de „Decan”;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea;

• **1 – 4 aprilie 2024: Cursurile de Îndrumare Duhovnicească a Clerului**, seria a XIX-a, la Mănăstirea Nicula, pentru preoţii judeţului Cluj; predau cursuri: Înaltpreasfinţitul Părinte Mitropolit Andrei, Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul, Arhim. Prof. univ. dr. Teofil Tia şi Arhim. Lect. dr. Simion Pintea;

• **3 – 24 aprilie 2024: Proiect individual cu titlul „Respiro", din cadrul proiectului generic „DIDACTIC A-suport de curs universitar";** dezbatere teoretică şi vizuală de Marius Dan Ghenescu; invitat de onoare: Rector Conf. univ. dr. Eugen Savinescu; curator: Dan Breaz, critic de artă al Muzeului de Artă din Cluj-Napoca, dr. Lia Drăgoi, critic de artă;

• **4 aprilie 2024:**

o **Seară dedicată profesorilor fostei Academii Teologice, mărturisitori în temniţele comuniste:** Liviu Galaction Munteanu, Florea Mureşanu, Ioan Bunea; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu – Directorul Şcolii Doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran";

o În cadrul Serilor culturale organizate de Muzeul Mitropoliei Clujului, are loc **lansarea cărţii cu titlul: „Iconostasul în Transilvania. Istorie, Artă şi Teologie (cca 1400-1650)"**; autor: Sergiu Petru Timbuş (Protos. Siluan Timbuş, stareţul Mănăstirii Cheile Turzii); referenţi: Pr. Conf. univ. dr. Ioan Bizău şi C.Ş.II. Ciprian Firea de la Institutul de Arheologie şi Istoria Artei Cluj-Napoca; Academia Română – Filiala Cluj-Napoca;

o **Conferinţa** Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul Facultăţii, intitulată **„Lumea duhovnicească a Sfântului Cuvios Sofronie Saharov"**, susţinută în Biserica „Sf. Ap. Andrei" din oraşul Beclean, judeţul Bistriţa-Năsăud;

o **Conferinţa** Pr. Prof. univ. dr. abil. Constantin Coman, ***„Ispita blocării în discurs"***, susţinută în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul serilor duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca;

• **5 Aprilie 2024**:

o **Întrunirea Universităţii Vârstei a Treia în Aula FTO**: pictură, istorie, studiu biblic; responsabil: Pr. Drd. Iosif Floriştean – Directorul Bibliotecii;

o **Conferinţa intitulată: „The Western Expression of Orthodoxy. Liturgical Matters"** („Ortodoxia de expresie apuseană. Chestiuni liturgice"); evenimentul se desfăşoară în format online; responsabili: Arhim. Lect. univ. dr. Simion Pintea şi studentul-masterand Marian Bota;

• **6 aprilie 2024:**

o **Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenţii străini ai Universităţii

„Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

o **Întrunirea Cercului Studențesc de Apologetică și Sectologie**; **r**esponsabil: Asist. Drd. (s) Radu Micu și masterandul Mihai Bota;

• 5 – 6 aprilie 2024:

o **La Oradea are loc Conferința internațională de Filosofia Religiilor și Apologetică**: **„Navigating Cross (Roads). Reimagining Christian Apologetics in Public Discourse"**; vor susține comunicări: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea și Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi;

o **Simpozionul Național de Martirologie cu tema**: **„Memorie și rezistență. Ipostaze ale represiunii politice în România contemporană"**; din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca vor susține comunicări: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu și Drd. Călin-Emilian Cira; organizatori: Arhiepiscopia de Alba Iulia, Muzeul Național al Unirii, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia și Consiliul județean Alba;

• 7 aprilie 2024:

o Însoțit de Pr. Drd. Grigorie Foltiș, duhovnicul Facultății, și de un grup de studenți teologi, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, **oficiază Sfânta Liturghie în Parohia Tureac din Protopopiatul Bistrița**; acțiunea face parte din programul: „Misiuni studențești în Postul Mare";

o **16 00: Conferința cu titlul „Demnitatea suferinței"**, susținută de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, în Biserica „Sf. Alexandru" din Cluj-Napoca;

• 8 – 11 aprilie 2024: Cursurile de Îndrumare Duhovnicească a Clerului, seria a XIX-a, la Mănăstirea Rebra-Parva, pentru preoții județului Bistrița; predau cursuri: Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Andrei, Preasfințitul Părinte Benedict Bistrițeanul, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia și Arhim. Lect. dr. Simion Pintea;

• 9 aprilie 2024: Lansarea volumului Înaltpreasfințitului Părinte Calinic Argeșeanul „Azidonek is idokell" la Facultatea de Teologie Reformată; responsabil: Arhim. Lect. univ. dr. Simeon Pintea – Eclesiarhul Catedralei Mitropolitane;

• 10 aprilie 2024:

o **În Aula Facultății de Teologie are loc lansarea volumului „Frate Calinic. Ioan Alexandru către Calinic Argeșeanul. Viața din cărți, scrisori și dosare secrete"**; autor: Înaltpreasfințitul Calinic, Arhiepiscopul Argeșului și Muscelului; referenți: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Vesa, episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Pr. Ioan Pintea, Directorul Bibliotecii Județene „George Coșbuc" din Bistrița și Adrian Alui Gheorghe, scriitor și îngrijitorul volumului amintit;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• **11 aprilie 2024: Conferinţa** Pr. Prof. univ. dr. Dorin Opriș, ***„Sfințenie și mărturisire în lumea de azi. Cuviosul Gherontie cel nebun pentru Hristos”***, susţinută în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul serilor duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca;

• **12 aprilie 2024: Conferința cu titlul „Iubirea – unica dogmă a credinţei”**, susţinută de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, în Biserica „Coroana” din Bistriţa;

• **14 aprilie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază Sfânta Liturghie la Biserica „Pogorârea Sfântului Duh” din cartierul „Zorilor”, Cluj-Napoca, şi rostește cuvântul de învățătură: „Sfântul Ioan Scărarul și urcușul meu sfinţitor către Cer. Regulile paternității responsabile”**;

• **16 aprilie 2024:**

o **Ediţia a XXIII-a a Seminarului Naţional de Medicină şi Teologie, intitulat *„Teologie și tehnologie – provocări ale postmodernității”***; amfitrion: Prof. univ. dr. Mircea-Gelu Buta; din cuprins:

- „Suflet și Inteligență Artificială”;
- „Generaţia Alpha”;
- „Sensul teologic al tehnologiei”;

o **12 00:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății și Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, participă la participă la concursul organizat de Rectorat pentru ocuparea poziţiei de „Decan” la Facultatea de Teologie Ortodoxă;

• **17 aprilie 2024: În cadrul Conferinţei „Modele actuale de recuperare din adicții”, organizate de UBB în colaborare cu Centrul de Filosofie Aplicată și Asociația pentru Recuperare și Consiliere în adicții și dependențe,** Pr. Drd. Grigorie Foltiș, Duhovnicul Facultății, susține comunicarea: **„Viziunea asupra adicției în scrierile Sf. Ioan Scărarul”**;

• **18 aprilie:**

o **8 30 – 10 00:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia primește la Decanat o delegație din străinătate compusă din Rt. Rev. Dr. Jered Kalimba, bishop an Legal Representative of EAR Shyogwe Diocese (Anglican Church of Rwanda) și dr. Theol. Dieter Brandes (Präs. Lionsclub Schwenningen), delegație însoțită de Doamna Decan a Facultății de Teologie Reformată din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Prof. univ dr. abil. Olga Lukács;

o În Biserica „Sf. Ap. Andrei” din oraşul Beclean, judeţul Bistriţa-Năsăud, Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Directorul de Departament, **susține**

prelegerea „Lumina discernământului și ancorarea nădejdii în devenirea duhovnicească”;

• **19 aprilie 2024: În Catedrala Mitropolitană, la sfârșitul Deniei Acatistului Bunei Vestiri, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei oficiază slujba tunderii în monahism** pentru preotul-rasofor Grigorie Foltiș – Duhovnicul Facultății de Teologie (naș de călugărie, PS Teofil de Iberia, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei) și pentru preotul-rasofor Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii Facultății de Teologie (naș de călugărie, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia); ambii ieromonahi slujesc la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae” al Facultății și ambii activează ca doctoranzi în cadrul Școlii Doctorale „Isidor Todoran” a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• **21 aprilie 2024:**

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, **oficiază Sfânta Liturghie la Biserica „Schimbarea la Față” din Cluj-Napoca**; cu acest prilej rostește și cuvântul de învățătură, intitulat: „Ziua înțelepțirii Mariei Egipteanca”;

o **Conferința cu titlul: „Demnitatea suferinței. Metabolizarea duhovnicească a durerilor din viața noastră”**, susținută de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, la Biserica „Pogorârea Sfântului Duh” din Zalău;

• **23 aprilie 2024: Întrunirea Cercului Studențesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• **24 aprilie 2024:**

o **În cadrul Târgului de Carte Gaudeamus desfășurat în „Piața Unirii” din Cluj-Napoca, Pr. Conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moș lansează volumul: „Poemele infinitului”**; de asemenea, **Mihail Turcan, masterand al Facultății de Teologie și licențiat al Facultății de Filosofie** (ambele din cadrul UBB), **lansează volumul: „Heidegger și pariul Nimicului. Întrebarea fundamentală a metafizicii în prelegerea <<Ce este metafizica?>>”**;

o **Concert în Postul Mare** în Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; evoluează: 1. Corul bărbătesc al Facultății de Teologie Ortodoxă; 2. Corala Psalmodia Transylvanica; 3. Corala mixtă „Oremus”; 4. Grupul Vocal „Sotirios”; 5. Grupul psaltic al Facultății de Teologie; 6. Grupul Psaltic „Sfânta Casiana”; 7. Grupul vocal „Sfântul Sava”; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu;

• **25 aprilie 2024:**

o **12 00: În cadrul Târgului de Carte Gaudeamus desfășurat în „Piața Unirii” din Cluj-Napoca, Pr. Lect. univ. dr. Răzvan Perșa lansează volumul: „Părintele Dumitru Stăniloae și traducerea**

Filocaliei greceşti. Surse, colaboratori şi receptare”; volumul este tipărit la Editura „Renaşterea” a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului;

o **17 00: În Biserica „Sfântul Apostol Andrei” din oraşul Beclean**, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază slujba Canonului de pocăinţă şi susţine conferinţa: „Demnitatea suferinţei în viaţa creştinului de astăzi. Viaţa duhovnicească şi prezenţa lui Dumnezeu acolo unde se suferă”**;

o **20 00: Conferinţa** Pr. Conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş, **„Au pierdut tinerii harul?”**, susţinută în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă cu prilejul serilor duhovniceşti organizate de ASCOR Cluj-Napoca;

• 26 aprilie 2024:

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă, online, la şedinţa de susţinere a tezei de abilitare de către Arhim. Conf. univ. dr. Vasile Miron, la Universitatea „Ovidius” din Constanţa**; rosteşte o alocuţiune, identificând culoarul unic de expertiză la nivel mondial al candidatului;

o **Întrunirea Universităţii Vâstei a Treia în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă**: studiu biblic şi meloterapie; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriştean;

• 25 - 26 aprilie 2024: Simpozionul Naţional Studenţesc, Ediţia a XVI-a, găzduit de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova; din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca participă următorii studenţi şi masteranzi:

▪ Anton Raul-Dănuţ, cu prelegerea: ***„Adicţia din perspectiva antropologiei ortodoxe”***;

▪ Rus Alexandru, cu prelegerea: ***„Impactul pozitiv al comunităţii în tratarea bolilor: pledoarie împotriva singurătăţii”***;

▪ Dula Denisa-Alexandra, cu prelegerea: ***„Reprezentările iconografice ale Sfinţilor doctori fără de arginţi Cosma şi Damian”***;

▪ Bota Marian, cu prelegerea: **„Biserica, în căutarea sănătăţii. Sacramentul Gelasian”**;

▪ Ştefan Cătălin, cu prelegerea: ***„Hristos Tămăduitorul în imnografia Sf. Efrem Sirul”***;

• 28 aprilie 2024:

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază Sfânta Liturghie la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae” al Facultăţii**; cu acest prilej rosteşte şi cuvântul de învăţătură, intitulat: **„Săptămâna Mare, o săptămână terapeutică. Confortul nostru emoţional în Săptămâna Pătimirilor”**;

o **În Biserica „Sf. Ap. Andrei” din Beclean**, judeţul Bistriţa-Năsăud, **PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul**, Episcopul-

vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, susține prelegerea: **„Evanghelia nu lucrează”**;

• **29 aprilie 2024: Ședința Consiliului Facultății de Teologie**; în cadrul acesteia, **Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, titularul catedrei de Patrologie, este reconfirmat prodecan al Facultății pentru perioada 2024-2029**;

• **30 aprilie 2024:**

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, primește în audiență pe Domnul Pastor Prof. univ. dr. abil. Ciprian-Flavius Terinte de la Institutul Teologic Penticostal din București;

o **Rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, Domnul Prof. univ. dr. Daniel David, îl desemnează pe Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia „Decan” al Facultății de Teologie Ortodoxă pentru mandatul 2024-2029**;

MAI 2024

• **1 - 20 mai 2024: Expoziție de artă sacră cu titlul „Tehnici artistice tradiționale”**; expun studenții Facultății de Artă și Design a Universității de Vest din Timișoara și studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeriile „Ermineia” și „Imago”; coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean și Conf. univ. dr. Silvia Trion;

• **5 mai 2024, 20 00:** Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, însoțit de Părintele Decan, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă la Concertul de Paști organizat (la BT Arena Cluj-Napoca) de ProCred Music**, cu sprijinul Secretariatului de Stat pentru Culte; este prezent și Domnul Dr. Ciprian Olinici, Secretarul de Stat pentru Culte;

• **8 – 19 mai 2024: Expoziția personală cu tema „Respiro”, din cadrul proiectului generic „DIDACTICA** - suport de curs universitar”, Complexul Muzeal Bistrița; expune: Marius Dan Ghenescu, artist vizual și cadru didactic al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• **9 mai 2024: Un grup de studenți si masteranzi de la câteva universități din Germania**: Tűbingen, Heidelberg, Jena, Leipzig ș. a., însoțiți de consilierul bisericesc Hans-Joachim Janus de la Episcopia Evanghelică din Stuttgart a vizitat Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; vizita lor face parte dintr-un proiect de colaborare dintre aceste Universități, Facultatea noastră și Departamentul de Teologie Protestantă a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, unde ei studiază pentru un semestru tema ecumenismului; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie;

• **10 – 11 mai 2024: Simpozionul naţional: *Veghetori la obârşii*, ediţia a VIII-a**, desfăşurat în oraşul Dragomireşti, judeţul Maramureş; tema evenimentului: ***„Şcoală şi cultură naţională la Dragomireşti şi în Ţara Maramureşului”***; organizator: Centrul de Cercetări Teologie-Filosofie al Obiceiurilor Populare Româneşti din Maramureş; din partea Facultăţii noastre au participat şi susţinut comunicări, următorii: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă, Pr. Conf. univ. dr. Ioan Bizău şi Arhim. Lect. univ. dr. Simeon Pintea;

• **12 mai 2024, 17 00:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă la festivităţile prilejuite de „Zilele UBB”**; evenimentul se desfășoară în parcul mare al Universităţii;

• **13 mai 2024:**

o Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean, participă, online, la deschiderea **Simpozionului Internaţional ISSTA *„Theology and Medicine. The Bioethical and Therapeutic Dimensions of Faith and Science” (Teologie şi Medicină. Dimensiunea bioetică şi terapeutică a credinţei şi a ştiinţei)***, organizat la Alba Iulia;

o **Consiliului Studenţilor din Universitatea „Babeş-Bolyai” organizează cea de-a XI-a ediţie a Premiilor Excellentia**; **laureaţii Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca** sunt: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu şi Domnul Drd. Denis-Doru Sălăjan;

• **14 mai 2024:**

o **Susţinerea publică a tezei de doctorat „Gestionarea pastorală a interacţiunilor psiho-emoţionale din perimetrul familial”**, avându-l drept autor pe psiholog drd. Dan Nemeş, sub coordonarea Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia;

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **realizează emisiunea „Ortodoxia – Fântâna vieţii”, avându-l drept invitat pe Pr. Prof. univ. dr. abil. Constantin Necula** de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sfântul Andrei Şaguna” din Sibiu;

o **18 30: Preoţi ai Academiei Teologice din Cluj, pătimitori în temniţele comuniste:** slujba parastasului la Catedrala Mitropolitană, urmată de o dezbatere la Muzeul Mitropoliei; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Bogdan Ivanov;

• **15 mai 2024**:

o **13 00:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă la deschiderea festivă a conferinţei „Sănătatea Familiei şi Natalitatea”, organizată de Academia de Ştiinţe Medicale, sub egida Academiei Române şi găzduită de UBB prin programul UBBMed** (Aula Mare a instituţiei);

o **17 00: Prelegerea cu titlul: „The viennese canonist Joseh Von Zhishman and the Orthodox Church in the Bukovina in the 19TH century”**, susținută de Pr. Prof. univ. dr. dr. Thomas Nemeth de la Facultatea de Teologie Catolică, Universitatea Viena; evenimentul se desfășoară în Sala „Ioan Bunea” (105) de la etajul I al Facultății; responsabil: CȘ III Dr. Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan, cadru didactic asociat;

• **15 – 17 mai 2024: Simpozionul Internațional „Dumitru Stăniloae”, Ediția a XI-a**, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași, împreună cu Arhiepiscopia Iașilor și cu Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; tema simpozionului: ***„<<Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului>>… Cuvânt, comunicare, terapie”***; **din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca** participă Preasfințitul Părinte Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului;

• **15 - 31 mai 2024:**

o **Mobilitate Erasmus pentru studenți, masteranzi și doctoranzi, în Germania**; turneu și concerte în spațiul german cu prilejul Centenarului; organizator: Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu – Directorul Școlii Doctorale „Isidor Todoran”;

o **Expoziție de carte ce îi are drept autori pe trei dintre profesorii vechii Academii Teologice Clujene (Arhid. Prof. Dr. Nicolae Balca, Pr. Conf. Dr. Petru Deheleanu și Pr. Lect. Dr. Ion Bunea)**; expoziția are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania” a Bibliotecii Facultății de Teologie; responsabili: Diana Pop, Angela-Rodica Baciu și Ierom. Drd. Iosif Floriștean;

• **15 mai 2024: Întrunirea Cercului Studențesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• **15 mai - 6 iunie 2024: Desfășurarea Campionatului intern de Tenis de Masă**; responsabili: Ierom. Drd. Iosif Floriștean și studenții Andrei Pașcu și Andrei Onica;

• **16 mai 2024**:

o Facultatea de Teologie Ortodoxă se bucură de **vizita Arhiepiscopului Emerit de Padova (Italia), Antonio Mattiazzo**;

o **12 00: Ședința de susținere în catedră a proiectului de teză doctorală „Preotul Augustin Pop, slujitor al Bisericii și al Neamului”**, proiect propus de Pr. Drd. Teodor Cornea;

o Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **vizitează, împreună cu delegația italiană, centrul municipiului Cluj-Napoca**, oprindu-se la bisericile sediu-episcopal;

o **Inaugurarea Proiectului biblic de „Comentariu la cărţile Noului Testament”,** intitulat: *Textul Noului Testament între Catedră şi Amvon*; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană;

o **18 00:** Preasfinţitul Părinte Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului oficiază, în Paraclisul Facultăţii, **slujba Parastasului pentru Lect. univ. dr. Paula Bud** (catedra de Studiul Vechiului Testament), trecută în eternitate în data de 2 mai 2017;

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă la o ședință de lucru la Sediul Mitropolitan** cu Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi cu delegaţia italiană;

• 17 mai – 10 iunie 2024:

o **10 00:** Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi Arhiepiscopul Emerit de Padova, Antonio Mattiazzo, **susţin un curs de „Spiritualitate Ortodoxă”** în prezenţa studenţilor din anul IV, secţia Teologie Pastorală;

o **11 30:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **primeşte la Decanat, delegaţia italiană** însoţită de Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei şi de Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul;

o **Expoziţia cu tema „Landscape”**, în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte”, la sediul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj-Napoca; **vernisajul va avea loc pe data de 17 mai 2024 de la ora 15:00**; curator: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu; expun colaboratori ai Şcolii „Luca”, invitaţi în cadrul proiectului, elevi ai Colegiului Naţional „Gheorghe Şincai” din Cluj şi ai Şcolii Montessori din Cluj-Napoca, nivel gimnaziu şi liceu; coordonator: Prof. Drd. Ghenescu Petruţa-Mioara;

o **Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, împreună cu delegaţia italiană, vizitează sediul Episcopului-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul**;

• 19 mai 2024:

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Mihai Vodă” din Turda**; rosteşte cuvântul de învăţătură: *„Rolul sacerdotal al mamei în familie”*;

o **Conferinţa** Pr. Conf. univ. dr. Patriciu-Dorin Vlaicu, ***„Stăpânirea de sine în familie”***, susţinută la Christ Church Leeson Park Dublin; organizator: Asociaţia Filantropică „Sfântul Nectarie” din Irlanda;

• 20 – 21 mai 2024: La Bucureşti are loc festivitatea de premiere a câştigătorilor Concursului Naţional „Icoana ortodoxă – lumina credinţei”, Ediţia a XIII-a; Domnul **Andrei Lungu**, absolvent

al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Secția Artă Sacră, obține Premiul III la secțiunea „Icoană pe lemn" și Premiul II la secțiunea „Miniatură";

• **20 – 25 mai 2024: Facultatea de Teologie Ortodoxă este gazda întâlnirilor din cadrul „Școlii de vară de Bioetică"**; tema: ***„Palliative Care and Ethical Issues at the End of Life: Christian Perspectives"***; organizatori: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ștefan Iloaie și Lect. univ. dr. Gabriel Noje;

• **20 - 31 mai 2024: Expoziție de artă sacră cu titlul „Ortodoxia"** a participanților la concursul omonim, în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonatori: Conf. univ. dr. Claudia Cosmina Trif și Drd. Asist. asoc. Gabriel Solomon;

• **21 mai 2024:** Arhim. Lect. univ. dr. Simeon Pintea **participă la Conferința ecumenică, intitulată: „Ce spune Duhul Bisericilor (Apoc. 3, 22)"**; susține prelegerea: „Împărtășirea Duhului Sfânt"; organizator: Biserica Greco-catolică din Ungaria;

• **21 – 31 mai 2024:**

▪ **Salonul Studențesc de Artă Sacră cu titlul „PROsacrum",** un parteneriat realizat între Centrul de Creație și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB, din Cluj și Casa de Cultură a Studenților din Petroșani; expun colaboratori ai Școlii „Luca"; **vernisajul va avea loc pe data de 21 mai, de la ora 12:**00; curatori: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu și Director Lect. univ. dr. Lavinia Hulea;

▪ **Simpozionul de Pastel cu titlul „PROconceptum",** un parteneriat realizat între Centrul de Creație și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB, din Cluj și Casa de Cultură a Studenților din Petroșani; **vernisajul va avea loc pe data de 21 mai, de la ora 12:00**; expun colaboratori ai Școlii „Luca"; curatori: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu și Director Lect. univ. dr. Lavinia Hulea;

• **22 mai 2024: Aula Facultății este gazda unui workshop de terapie vocală pentru preoți și cântăreții bisericești**; invitat: Dr. Rodica Mureșan, Medic primar ORL (Spitalul Județean de Urgență Cluj); moderator: Veronica Macarie-Moldovan, cadru didactic asociat al Facultății de Teologie Ortodoxă;

• **23 mai 2024:**

o **09 00: Simpozionul Uniunii Bibliștilor din România** (UBR), găzduit de Facultatea noastră; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană;

o **11 00, online: În cadrul întâlnirilor „Historia Ecclesiastica"**, Pr. Lect. univ. dr. Cosmin Cosmuța **susține prelegerea: „Personalități și**

momente de cotitură în istoria învățământului teologic clujean”; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan;

o **19 00:** Muzeul Mitropolitan aflat la subsolul Catedralei este gazda **lansării volumului „Cuvântul și Sfintele Taine”**; autor: Pr. Prof. univ. dr. Nicolae Dura din Viena; responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Liviu-Vidican Manci;

• 24 mai 2024: **Întrunirea Universității Vârstei a Treia în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă;** invitat special: Prof. univ. dr. Violeta Puşcaşu de la Facultatea de Ştiinţe Juridice, Sociale şi Politice din cadrul Universităţii „Dunărea de Jos” Galaţi; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii;

• 25 mai 2024: Vernisajul şi festivitatea de premiere a expoziției-concurs de arte vizuale *Ortodoxia*, cu tema *Re-Naşterea*; responsabili: Asist. univ. drd. asoc. Gabriel Solomon şi Conf. univ. dr. Claudia Trif;

• 26 mai 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **slujește Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca** și **rostește cuvântul de învățătură: *„Mesia la Vitezda şi îngerul din scăldătoare. Forţe terapeutice asimetrice”***;

• 27 - 28 mai 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Domnul Prof. univ. dr. abil. Marcel Munteanu şi Domnul Dr. Dacian But-Căpuşan, **participă la Simpozionul Internaţional „Teologia Ortodoxă şi slujirea aproapelui: paradigme, exigenţe, tendinţe contemporane”, organizat de Facultatea de Teologie şi Ştiinţele Educaţiei din Târgovişte**;

• 28 mai 2024: Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• 29 mai 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă, online, la Simpozionul Internaţional organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă „Episcop dr. Vasile Coman” din Oradea**, intitulat **„Preocupări pastorale faţă de sănătatea spirituală şi trupească a bolnavilor în Biserica Ortodox” şi „Sfinţii tămăduitori fără de arginţi şi lucrarea lor tămăduitoare. Aspecte istorice şi perspective actuale”**;

• 29 mai 2024: Întrunirea Cercului Studenţesc de Bizantinologie, cu prilejul împlinirii a 571 de ani de la căderea Constantinopolului; vizionare de film şi dezbatere colectivă; responsabil: Dr. Daniela Ivanovici;

• 29 - 30 mai 2024: Conferinţa biblică naţională ROOTS (Romanian Orthodox Old Testament Studies) cu titlul „Yahwe Tămăduitorul şi suferinţele oamenilor” - a profesorilor de Vechiul Testament din ţară; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă şi Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa;

IUNIE 2024

• 1 iunie 2024:

o **Săvârșirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză** (pentru studenții străini ai Universității „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

o **Drumeție montană**, desfășurată de studenții Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în localitatea Rimetea din județul Alba; responsabili: Miruna Periș și Alin Bodea;

• 1 iunie - 30 iunie 2024:

o Expoziție de artă a studenților și a cadrelor didactice de la **Universitatea Națională de Arte „George Enescu" din Iași** în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Adrian Stoleriu și Conf. univ. dr. Răzvan Caratănase;

o Expoziție de artă a studenților și a cadrelor didactice de la **Facultatea de Arte de la Universitatea „Ovidius" din Constanța** în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonator: Conf. univ. dr. Ovidiu Felipov;

o **Expoziție internațională de „mail art" cu titlul „Simboluri sacre"** în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

• 2 iunie 2024:

o Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **slujește Vecernia la Catedrala Mitropolitană** și **rostește cuvântul de învățătură**: ***„Samarineanca - eretica (devenită) dreptmăritoare"***;

o **19 00: Conferința** Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, ***„Drogurile – o robie? Drogurile și enigma lor"***, susținută la Centrul Cultural Dacia din Bistrița;

• 2 iunie – 8 iunie 2024: Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Pr. Lect. univ. dr. Răzvan Perșa și Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi **participă la o mobilitate de predare ERASMUS la Lublin (Polonia)**;

• 4 iunie 2024:

o **11 00: Susținerea publică a tezei de doctorat**: ***„Lupta lui Iacov cu <<Omul>> și vederea feței lui Dumnezeu (Fac. 32, 24-32)"***; autor: Arhidiacon Torcoș Ioan-Dorin; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;

o Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă (online) la festivitatea de prezentare a concluziilor Simpozionului de Arte Vizuale și la vernisarea expoziției Salonului de Artă Sacră desfășurate la Casa de Cultură a Studenților din Petroșani**; rostește o alocuțiune;

o **Întrunirea Cercului Studenţesc de Studiu Biblic**; coordonator: Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu Nicolae Benea;

• 4 – 5 iunie 2024: Simpozionul Internaţional dedicat doctoranzilor, intitulat: „Liturghie. Filantropie. Dăruire. Tradiţie şi actualitate în pastoraţia şi îngrijirea bolnavilor, ca mărturie creştină”; Simpozionul face parte din suita de manifestări ştiinţifice ale facultăţii şi se încadrează în seria de evenimente organizate cu prilejul proclamării, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a anului 2024 ca *„An omagial al pastoraţiei şi îngrijirii bolnavilor şi An comemorativ al tuturor Sfinţilor tămăduitori fără de arginţi”*; responsabil: Şcoala Doctorală „Isidor Todoran” a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• 6 iunie 2024, 18 00: Finala Campionatului Studenţesc de Tenis de Masă şi **Festivitatea de premiere**; **laureatul Ediţiei I a competiţiei** este studentul **Hărmăşel Eduard-Constantin (anul II, secţia Artă Sacră)**; podiumul este completat de **Şubran** Ilie (Locul II, Anul II, secţia Teologie Pastorală) şi Paşcu Andrei-Vasile (Locul III, Anul II, secţia Teologie Pastorală); responsabili: Ierom. Drd. Iosif Floriştean şi studenţii: Andrei Paşcu şi Andrei Onica;

• 7 iunie 2024:

o **Trece la cele veşnice Doamna Lia Munteanu Drăgănescu**, fiica preotului profesor Liviu Galaction Munteanu (fost Rector şi Decan al Academiei Teologice din Cluj-Napoca);

o **Trece la cele veşnice Doamna Lia-Rodica Oniţiu**, fiica părintelui profesor Isidor Todoran (fost cadru didactic al Academiei Teologice din Cluj-Napoca);

• 8 iunie 2024:

o **10 00:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă, în Amfiteatrul de Muzică al Colegiului Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan”, la festivitatea decernării diplomelor pentru absolvenţii Cursurilor de Cântăreţi Bisericeşti, promoţia 2023-2024**;

o **16 00: Expoziţie de icoane** a studenţilor de la Artă Sacră prilejuită de ediţia a doua a **Festivalului „Cântările Cerului”,** la RomExpo Cluj-Napoca, organizată de Asociaţia Creştină „Agape” şi alţi parteneri; responsabil: Prof. univ. dr. abil. Marcel Munteanu – Directorul Specializării ”Artă Sacră”;

o **Întrunirea** – la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă – a membrilor **Asociaţiei Misionare Ortodoxe „Moise Arapul”,** organizaţie având drept obiectiv misiunea în mediul rrom; o parte a membrilor sunt absolvenţi ai facultăţii noastre, pe locuri speciale alocate de Statul Român; responsabil: Sociolog drd. Crăciun Ioan Lăcătuş;

• **11 iunie 2024, 18 00: Lansare de carte**: Stelian Paşca-Tuşa (coord.), *„Cercetaţi Scripturile…" (In 5,39) – studii de exegeză şi teologie vechi-testamentară dedicate părintelui profesor Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: PUC, 2022); Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (eds.), *Studii biblice in honorem Pr. prof. univ. dr. Ioan Chirilă* (Cluj-Napoca: PUC, 2023); Stelian Paşca-Tuşa şi Bogdan Şopterean (eds.), *Părintele Profesor Dr. Ioan Chirilă. In honorem. Volum aniversar la împlinirea vârstei de 60 ani* – mesaje de binecuvântare, evocări şi studii (Cluj-Napoca: PUC, 2024); evenimentul se desfăşoară în prezenţa Înaltpreasfinţitului Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, a Domnului Prof. univ. dr. Daniel David – Rectorul UBB şi a Preasfinţitului Părinte Benedict Bistriţeanul; responsabili: Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa; Asist. drd. Bogdan Şopterean;

• **12 iunie 2024, 19 00: Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă este gazda lansării volumului: „Micul Botezător – Finul lui Dumnezeu"**; **autor: P.C. Dumitru Ichim din Canada (fost doctorand al Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae şi membru al Uniunii Scriitorilor din România)**; la eveniment participă şi Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei; **P.C. Dumitru Ichim i se conferă Crucea „Episcop Nicolae Ivan" pentru clerici**; organizator: studentul Rus Alexandru;

• **14 iunie – 15 iunie 2024: La Centrul social-pastoral „Sfânta Cruce" al Mânăstirii Caraiman, jud. Prahova, are loc a VII-a ediţie a Conferinţei naţionale a doctoranzilor din domeniul Teologie Ortodoxă**, organizată de Şcoala Doctorală „Dumitru Stăniloae" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti; **din partea Şcolii Doctorale „Isidor Todoran" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca au participat**: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale şi studenţii doctoranzi: Andrei-Ioan Gheorghieş şi Lucia-Antoaneta Câmpeanu;

• **15 iunie – 15 iulie 2024: Expoziţia de carte dedicată Praznicului „Pogorârii Duhului Sfânt"**; expoziţia are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă; responsabili: Ierom. Drd. Iosif Floriştean, Diana Pop, Angela-Rodica Baciu;

• **16 iunie 2024:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **slujeşte Sfânta Liturghie la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă** şi rosteşte cuvântul de învăţătură, intitulat: ***„Selecţia supranaturală a preotului versus delegarea comunitară a pastorului"***;

• **17 iunie 2024:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă, online, la deschiderea festivă a Conferinţei Internaţionale „Istorie, Spiritualitate, Cultură, Dialog şi**

Interactivitate", organizată de Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați; rostește o alocuțiune;

• **17 iunie – 30 septembrie 2024: Expoziția cu tema „SUMMA SECTIO"** desfășurată, în cadrul examenului de absolvire, la etajul IV, în cadrul Galeriei Itinerante „PunctForte", la sediul Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj; expun studenți și masteranzi, coordonați de Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• **18 iunie 2024: În cadrul sesiunilor Conferinței Internaționale „Istorie, Spiritualitate, Cultură, Dialog și Interactivitate", organizată de Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați,** Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **prezintă, în format Power Point, prelegerea: *„Disciplina teologică Medicina Pastorală în analiza Inteligenței Artificiale. Relevanță, scop, impact, oportunitate"***;

• **24 iunie 2024:** Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie (cu prilejul hramului) la Biserica „Sfânta Treime" din Baciu** (paroh: P.C. Dumitru Boca, Vicar eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului); Părintele Decan **rostește cuvântul de învățătură: *„Invitație în <<familia>> Sfintei Treimi"***;

• **25 iunie – 26 iunie 2024:** Prodecanul Facultății, Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, **participă la workshopul de studii patristice intitulat: *„«Părinții Bisericii» și conceptul de «patrologie» în spațiul cercetării românești, la începutul secolului 21"***; evenimentul are loc la Biblioteca Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din incinta Mănăstirii „Antim" din București;

• **26 iunie 2024, 19 00:** Cu prilejul Campionatului European de Fotbal **(EURO 2024)**, **studenții teologi vizionează** în Aula Facultății, **duelul din faza grupelor dintre ROMÂNIA și SLOVACIA**; în urma meciului, Națională României câștigă grupa (locul I) și se califică în „Optimile" competiției; responsabili: Pop Bogdan-Ionuț, Pop Paul-Florin și Găman Gabriel;

• **26 iunie – 28 iunie 2024:**

o **Centrul de Studii Biblice al UBB organizează Simpozionul internațional: *„The Reception of Violent Biblical Texts within and beyond the Canon"***; *în* cadrul *întâlnirilor*, Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, susține comunicarea cu titlul: ***„ The Reception of the "Fatal Law" of Colossians 3.5 in the Interpretation of the Church"***;

o Arhim. Lect. univ. dr. Simion Pintea, Eclesiarhul Catedralei Mitropolitane din Cluj-Napoca, **participă la Congresul Internațional de Teologie „Pavleia", ediția a XXX-a, desfășurat la Veria (Grecia)**; tema evenimentului: ***„Sfântul Apostol Pavel și viața liturgică a***

Bisericii”; Arhim. Lect. univ. dr. Simion Pintea susține prelegerea, intitulată: ***„Întrebuințarea Vechiului Testament în tradiția liturgică a Bisericii Române”***;

• **28 iunie 2024**: **Încheierea anului universitar** pentru **Universitatea Vârstei a Treia, în Aula FTO**; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriștean – Directorul Bibliotecii;

• **30 iunie – 2 iulie 2024**: Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă și predă cursuri de Teologie Pastorală în cadrul „Universității de Vară”, organizate la Roma de Episcopia Ortodoxă Română a Italiei**;

IULIE 2024

• **1 iulie 2024, 09 00: În Aula Facultății de Teologie Ortodoxă se desfășoară Proba scrisă a Examenului de Licență, sesiunea iulie 2024**;

• **2 iulie 2024:** Cu prilejul Campionatului European de Fotbal **(EURO 2024)**, **studenții teologi vizionează** în Aula Facultății, **duelul din faza „Optimilor” dintre ROMÂNIA și OLANDA**; responsabili: Pop Bogdan-Ionuț, Găman Gabriel și Mescanic Sorin-Marian;

• **3 iulie 2024:**

o **09 00: Proba orală a Examenului de Licență și Disertație**;

o **13 00:** Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **primește în audiență o delegație din Republica Moldova, din Mitropolia Basarabiei**, condusă de Pr. Lect. univ. dr. Viorel Cojocaru;

• **4 iulie 2024:**

o **11 00: Susținerea publică a tezei de doctorat**: ***„Manuscrise și predici din sec. XVI-XIX. Transliterare, comentarii omiletice și analize stilistice”***; autor: Pr. Marcel Gheberta; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Gordon; la eveniment participă și Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei;

o **12 00: Absolvenții ciclului Licență și Master de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, generația 2024, depun „Jurământul de fidelitate” față de Biserica Ortodoxă și Instituția teologică în care s-au format**; festivitatea se desfășoară în prezența Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, a conducerii Facultății și a membrilor Corpului profesoral;

o **19 00**: **În cadrul „Serilor culturale” de la Muzeul Mitropoliei Clujului**, au loc **lansarea cărții *„Icoanele împărătești ale lui Iacov Zugravul de la Tiocu de Jos. Istorie și restaurare”*** și **expoziția**

cu tema: *„Aspecte ale restaurării icoanelor lui Iacov Zugravul”*; autor: Pr. Conf. univ. dr. Marin Coteţiu;

• 6 iulie 2024, 09 00: Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză; (pentru studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• 8 iulie 2024: Sfânta Liturghie arhierească (oficiată sub protia Conf. univ. dr. PS Benedict Bistriţeanul) şi Cursul Final al „Generaţiei Centenar” de absolvenţi ai Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în paraclisul facultăţii şi în sala „Auditorium Maximum”; t**ransferul „cheii”** către reprezentantul anului al III-lea şi **proclamarea şefului de promoţie**;

• 9 iulie 2024:

o **10 00:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **prezidează şedinţa publică-concurs pentru ocuparea postului de „lector universitar”, poziţia 36, la disciplina „Istoria şi Filosofia Religiilor”**; candidat: Asist. univ. dr. Daniela-Luminiţa Ivanovici;

o **16 00: Agapă frăţească şi întrunire festivă propusă corpului profesoral de Generaţia „Centenar” de absolvenţi;** dezvelirea tablourilor de promoţie 2024 ale specializărilor „Teologie Pastorală”, „Teologie Didactică”, „Teologie Asistenţă Socială” şi „Artă Sacră”;

• 14 iulie 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **slujeşte Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca**; cu acest prilej, rosteşte cuvântul de învăţătură, intitulat: ***„Despre grijile vieţii şi regula uitată a celor două ore. Isihasmul esenţializat”***;

• 20 iulie 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Biserica cu hramul „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul” din cartierul clujean „Valea Fânaţelor”**; rosteşte cuvântul de învăţătură: ***„Sintagma proorocul periculos din inconştientul rural colectiv românesc”***; este însoţit de Duhovnicul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Ierom. Drd. Grigorie Foltiş;

• 21 iulie 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Muntele Rece” din Protopopiatul Turda**; rosteşte cuvântul de învăţătură: ***„Profetul Iezechiel – proorociri în vremuri apocaliptice”***; este însoţit de Duhovnicul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Ierom. Drd. Grigorie Foltiş;

• 22 iulie 2024: Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **prezidează comisia Examenului de admitere la Facultatea de**

Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (sesiunea iulie 2024), specializările „Pastorală", „Didactică" și „Teologie Asistență Socială";

• **22-29 iulie 2024: IEF Conference: „*Blessed are the Peacemakers (Mt. 5: 9): The Struggle within us and Between us*"**; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea;

• **28 iulie 2024**: Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**; rostește cuvântul de învățătură: ***„Demonizare individuală, repercutare comunitară"***;

AUGUST 2024

• **1 – 12 august 2024: Școala Națională de Vară de la Mănăstirea „Buna-Vestire", Ediția a XXV-a,** un parteneriat realizat între Centrul de Creație și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" al Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB, din Cluj și Mănăstirea „Buna Vestire" din Pătrângeni, județul Alba; Coordonator proiect: Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• **1 august 2024 – 30 septembrie 2024**: Expoziția personală de artă a doctoranzilor Cristian Codrea, Lavinia Mihuș și Adrian Prykop, de la Facultatea de Artă și Design a Universității de Vest din Timișoara în galeriile „Ermineia" și „Imago"; coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean, Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu, Prof. univ. dr. abil. Dacian Andoni și Prof. univ. dr. Ioan Augustin Pop;

• **4 august 2024:** Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază slujba Vecerniei și Paraclisul Maicii Domnului la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca** și **rostește cuvântul de învățătură: *„Mama Fraților Macabei – Femeia de granit a vremurilor inter-testamentare, antetip/prefigurare (precursoare) a(l) Maicii Domnului"***;

• **8 august 2024:**

o Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază slujba Sfeștaniei la Centrul de Zi pentru Seniori nr. 1 din Cluj-Napoca**; este însoțit de Ierom. Drd. Iosif Floriștean - Directorul Bibliotecii Facultății de Teologie și de studenții Casian-George Butaș și Sebastian Juravle;

o În biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din municipiul Turda, **Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană susține cateheza: *„Maica Domnului în mărturia Noului Testament"***;

• **9 august 2024:**

o În biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Cluj-Napoca (cartierul Mănăștur), **Arhim. Lect. univ. dr. Simeon Pintea ofici-**

ază slujba Paraclisului Maicii Domnului şi rosteşte un cuvânt de învăţătură;

o **Trece în eternitate Pr. Prof. univ. dr. abil. Dumitru Abrudan**, profesor emerit al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Sibiu; în perioada 1990-1992, acesta a fost cadru didactic asociat în Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; la slujba de înmormântare din 12 august 2024, oficiată în Catedrala Mitropolitană din Sibiu, din partea instituţiei noastre a participat Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;

• 11 august 2024:

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca** şi **rosteşte cuvântul de învăţătură: „*Vindecarea (şi profilaxia îmbolnăvirii) din perspectiva Ortodoxiei*"**;

o **12:30: Expoziţia „Contraofensiva prin artă II",** *Mănăstirea „Buna Vestire" din Pătrângeni (judeţul Alba), un program de promovare a excelenţei, susţinut de Centrul de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca"; mentor: Director Lect. univ. dr. Marius Dan* Ghenescu;

o În biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Câmpulung-Moldovenesc, judeţul Suceava, **Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană susţine conferinţa cu tema: *„Maica Domnului mijlocitoare. Ce ne spune Noul Testament?"***;

• 14 august 2024:

o **În Ajunul praznicului „Adormirii Maicii Domnului"**, Conf. univ. dr. abil. PS Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, **oficiază Sfânta Liturghie pe altarul de vară al Mănăstirii Nicula**; **cu acest prilej rosteşte şi un cuvânt de învăţătură**;

o **În seara din Ajunul praznicului „Adormirii Maicii Domnului"**, Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, împreună cu PS Teofil de Iberia, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei şi Portugaliei, **oficiază la Mănăstirea Nicula slujba Vecerniei Mari unite cu Litia şi slujba „Prohodului Maicii Domnului"**;

o **În seara din Ajunul praznicului „Adormirii Maicii Domnului"**, la Mănăstirea Dobric**, la slujba „Privegherii"** participă Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană şi Pr. Lect. univ. dr. Liviu-Vidican Manci; **cu acest prilej, ambele cadre didactice rostesc un cuvânt de învăţătură**;

• 15 august 2024:

o **Cu prilejul praznicului „Adormirii Maicii Domnului"**, Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, împreună cu PS

Teofil de Iberia, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei şi Portugaliei, **oficiază Sfânta Liturghie pe altarul de vară al Mănăstirii Nicula**; **cuvântul de învăţătură este rostit de Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei**; **răspunsurile la strană au fost oferite de Corul de cameră „Psalmodia Transylvanica”**, dirijat de Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran”;

o **Cu prilejul praznicului „Adormirii Maicii Domnului”**, Conf. univ. dr. abil. PS Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, **oficiază Sfânta Liturghie pe altarul de vară al Mănăstirii Dobric**; **cu acest prilej rosteşte un cuvânt de învăţătură**;

o Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Mănăstirea „Soporu de Câmpie” din Protopopiatul Turda şi rosteşte cuvântul de învăţătură: *„Mesajul Maicii Preacurate către Postmodernitate”*;**

• 22 august 2024: La Muzeului Mitropoliei Clujului are loc lansarea volumului de versuri *„Pescuirea minunată/ La pêche miraculeuse”*; autor: Pr. Vasile Trif (Canada); referenţi: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă, scriitorul Horia Bădescu şi poetul Vasile-George Dâncu;

• 29 august 2024: Cu prilejul sărbătorii „Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul”, Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Directorul Şcolii Doctorale de Teologie „Isidor Todoran”, **slujeşte Sfânta Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca şi rosteşte cuvântul de învăţătură**;

• 29 – 30 august 2024: Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **găzduieşte Examenul pentru obţinerea Gradului didactic II pentru profesorii de Religie**; au participat şi au promovat cadre didactice din judeţele: Cluj, Bistriţa-Năsăud, Maramureş şi Sălaj; membrii comisiei de evaluare: Pr. Lect. univ. dr. Liviu-Vidican Manci, Conf. univ. dr. Vasile Timiş şi Conf. univ. dr. Ramona Răduţ-Taciu;

SEPTEMBRIE 2024

• 2 septembrie 2024, 09 00: În Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă se desfăşoară Proba scrisă a Examenului de Licenţă, sesiunea septembrie 2024;

• 3 septembrie 2024:

o **Proba orală a Examenului de Licenţă şi Disertaţie**;

o **Personalul clerical înscris pentru obţinerea „Gradului I în preoţie” susţine examenul de evaluare a „lucrărilor de grad”;**

• **4 – 23 septembrie 2024: Se desfăşoară examenul de admitere la Nivel Doctorat;** organizator: Şcoala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• **7 septembrie 2024: Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• **8 septembrie 2024:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **oficiază Sfânta Liturghie la Paraclisul Facultăţii de Teologie şi rostește cuvântul de învățătură**: ***„Încă mai e loc „la" Cruce/„sub" cruce/„pe" Cruce. Maica Preacurată şi arhitecturile psiho-afective ale crucificării"***;

• **9 septembrie 2024:**

o Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **prezidează comisia Examenului de admitere la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (sesiunea septembrie 2024)**, specializările „Pastorală", „Didactică" şi „Teologie Asistenţă Socială";

o În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susţinerea publică a tezei de doctorat: *„ Bisericile creştine din Germania nazistă (1933-1945)"***; autor: Pr. Drd. Boia Claudiu-Ionuţ; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan;

• **10 septembrie 2024:** În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susţinerea publică a tezei de doctorat: *„ Răsăriteni şi apuseni la Conciliul de la Konstanz (1414-1418)"***; autor : Drd. Bleahu Gabriel-Nicolae ; coordonator : Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan-Vasile Leb ;

• **12 septembrie 2024 :** În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susţinerea publică a tezei de doctorat: *„Personalitatea duhovnicească a părintelui Vasile Vasilache. Coordonate biografice şi perspective spirituale"***; autor: Pr. Drd. Kovacs Robert-Anton; coordonator: Prof. univ. dr. abil. IPS Andrei Andreicuţ, Arhiepiscop şi Mitropolit;

• **9 – 20 septembrie 2024:** În Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **se desfăşoară cea de a 109 serie de cursuri pastoral-misionare clericale în vederea obţinerii gradelor profesionale (definitiv şi gradul II)**; participă peste 50 de clerici din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului**,** Episcopia Maramureşului şi Sătmarului, Episcopia Sălajului şi Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor;

• **14 septembrie 2024:**

o Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, **oficiază**

Sfânta Liturghie la Mănăstirea Căşiel; **în cadrul slujbei, Domnul Lect. univ. dr. Gabriel-Alexandru Noje, cadru didactic al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, este hirotonit diacon** ;

o Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă **oficiază Sfânta Liturghie la Biserica „Înălțarea Sfintei Cruci" din Cluj-Napoca (cartierul „Plopilor") şi rosteşte un cuvânt de învățătură;**

• **15 septembrie 2024:** Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, **oficiază Sfânta Liturghie la Biserica „Sfântul Arhanghel Mihail" din Cluj-Napoca** ; în cadrul slujbei, Diaconul Lect. univ. dr. **Gabriel-Alexandru Noje, cadru didactic al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, este hirotonit preot pe seama Paraclisului Facultăţii ;**

• **15-18 septembrie 2024:** Conf. univ. dr. abil. PS Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, participă, ca delegat al Bisericii Ortodoxe Române, **la lucrările Comisiei mixte de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Bisericile Vechi Orientale**; acţiunea are loc la **Mănăstirea „Abba Bishoy" din Cairo, Egipt**;

• **16-20 septembrie 2024:** Pr. Conf. univ. dr. abil. Patriciu-Dorin Vlaicu **participă la al XXVI-lea Congres internaţional al Society for the Law of the Eastern Churches**, **desfăşurat la Atena (Mitropolia de Peristeri)**; **tema Congresului: *„The Past, Present and Future of Canon Law. An Evolving Churcg Ministry"***;

• **17 septembrie 2024:** În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susţinerea publică a tezei de doctorat: *„Ambiguitate în atitudinea Sfântului Apostolul Petru faţă de Iisus? - o perspectivă a evangheliştilor"***; autor: Diac. Marţiş Marius-Stelian; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană;

• **17-23 septembrie 2024**: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea, Arhim. Lect. univ. dr. Simion Pintea şi Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi **desfăşoară o mobilitate de predare ERASMUS în Nairobi (Kenya)**;

• **18 septembrie 2024:** Decanul Facultăţii, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **primeşte, la Decanat, 20 de reprezentanţi ai Asociaţiei Feroviarilor Europeni, aflaţi în vizită în municipiul Cluj-Napoca**;

• **19 septembrie 2024:** În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susţinerea publică a tezei de doctorat: „*Relaţia dintre ortodocşi şi romano-catolici la începutul mileniului al III-lea*"**; autor: Drd. Biriş Cosmin-Florin; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan;

• **19-20 septembrie 2024**: Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul Facultăţii, **participă la Simpozionul internaţional:**

Tradiția patristică în actualitate*, ediția a III-a**; în cadrul evenimentului **susține comunicarea: *„Tâlcuiri duhovnicești ale Sfintei Scripturi în opera Sfântului Ioan Gură de Aur”; simpozionul se desfășoară la Iași și este organizat de Centrul de Studii Patristice Sf. Maxim Mărturisitorul" din Iași, în parteneriat cu Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumiru Stăniloae" a Universității „Alexandru Ioan Cuza";

• **20 septembrie 2024: În Aula Facultății, este inaugurată vitrina „trofeelor”**, cuprinzând diplome, plachete, efigii și medalii primite de reprezentanți ai instituției noastre de-a lungul timpului, participanți la diferite evenimente; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriștean;

• **21 septembrie 2024:** Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, **participă la deschiderea oficială a simpozionului *„Lanțul Terapeutic al recuperării în boala alcoolismului”* și a Conferinței Naționale cu participare internațională, dedicată de Alcoolicii Anonimi prietenilor profesioniști**;

• **23-25 septembrie 2024:** Pr. Lect. univ. dr. Liviu-Vidican Manci **participă la Congresul național catehetic „Hristos împărtășit copiilor”,** ediția a XVII-a; **tema evenimentului: *„Tradiție, noutate și actualitate în lucrarea catehetică și activitatea cu tinerii în Biserica Ortodoxă Română”***; lucrările se desfășoară la Centrul social-pastoral „Sfânta Cruce" de la Mănăstirea Caraiman (județul Prahova);

• **25 septembrie 2024:** În cadrul Școlii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Inconștientul în lucrarea pastorală. „Personalitatea spirituală” și obiectivul ontologic al îndumnezeirii”***; autor: Dr. Drd. Drăgeanu *Călin-Marian; coordonator:* Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății;

• **25-29 septembrie 2024: În cadrul Festivalului Internațional de Carte „Transilvania", ediția a X-a, Editura Renașterea lansează cartea: *„Cred, Doamne, și mărturisesc! File de catehism orthodox”***; rostesc alocuțiuni: Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Prof. Univ. dr. Adrian Papahagi și Pr. Conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moș ;

• **25-30 septembrie 2024**: Expoziție de artă a studenților de la secția de grafică a Departamentului de Arte Frumoase și Științe ale Artei din cadrul **Universității din Ioannina**, în galeria „Imago"; coordonator: Prof. univ. dr. Ourania Stathopoulou;

• **26 septembrie 2024**:

o În cadrul Școlii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Nemurirea sufletului în Vechiul Testament în dialog cu culturile învecinate”***;

autor: Drd. Ciucurescu *Călin-Alexandru; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;*

o În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Dinamica pastorală, culturală şi socială a pastorului luteran Johann Konrad Wilhelm Löhe şi a preotului martir Florea Mureşanu în context european multicultural"***; autor: Drd. Pop Daniel-Matei; coordonator: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății;

o În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Sfințenie şi sfințire, dat şi devenire (în lumina Codului sfințeniei Lev 11-27)"***; autor: Drd. Vele Dan; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;

o În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Preotul Augustin Pop (1901-1985), slujitor memorabil al Ortodoxiei transilvane"***; autor: Pr. Drd. Cornea Teodor-Marius; coordonator: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății;

o În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Teologia pustiei". Implicațiile spirituale ale peregrinării poporului ales spre Țara Făgăduinței"***; autor: Negrea Bogdan-Marius; coordonator: Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Pașca-Tușa;

• **27 septembrie 2024:** În cadrul Şcolii doctorale de Teologie Ortodoxă „Isidor Todoran" are loc **susținerea publică a tezei de doctorat: *„Familia creştină - factor de educaţie în context european actual"***; autor: Tăut (căs. Luțai) Iuliana-Anişoara; coordonator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Gordon;

• **30 septembrie 2024:** Începutul **anului universitar 2024-2025**;

o **09 00:** Sf. Liturghie arhierească în Paraclisul Facultății; slujește şi predică Conf. univ. dr. abil. PS Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului ;

o **11 30:** „Te Deum" cu prilejul începutului de an universitar;

o **12 00: Întâlnirea studenților de la Nivel Licență cu tutorii de an;**

o **18 00:** Întâlnirea masteranzilor cu tutorii specializării;

OCTOMBRIE 2024

• **1 octombrie 2024:**

o **18 00: În Aula Mare a Facultății** se desfăşoară **ceremonia de deschidere a noului an universitar; prelegerea inaugurală este**

susţinută de Pr. Lect. univ. dr. Ioan-Tănase Chiș; titlul comunicării: „Despre <<măsura>> și <<nemăsura>> teologică a lumii”; la eveniment participă Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi Preasfinţitul Părinte Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului ;

o **19 30: Ședința Departamentului de Teologie Ortodoxă**;

• **1-30 octombrie 2024: Expoziţie de artă sacră a studenţilor Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” a Universităţii din Bucureşti** în galeriile „Ermineia” şi „Imago”; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Dumitru Sorica;

• **1-30 octombrie 2024:** Expoziţie de artă sacră a studenţilor Facultăţii de Teologie Ortodoxă a **Universităţii din Craiova** în galeriile „Ermineia” şi „Imago”; coordonatori: Conf. univ. dr. Alexandrina Brădescu şi Conf. univ. dr. Mardale Adriana-Gabriela;

• **1 octombrie – 30 noiembrie 2024: Expoziţie cu tema „Timpul Păcii”**, desfăşurată la etajul IV, în Galeria Itinerantă „PunctForte”, sediul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj; coordonator proiect: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

o Vernisajul va avea loc pe data de 2 noiembrie ora 17.00, în cadrul lucrărilor Simpozionului Internaţional organizat la Facultatea de Teologie Ortodoxă în perioada 4 – 5 noiembrie 2024;

o Expun studenţi, masteranzi, doctoranzi, absolvenţi şi invitaţi;

o Decernare Diplomă Onorifică Înaltpreasfinţiei Sale, Andrei Andreicuţ, pentru susţinerea proiectelor Centrului „Luca” desfăşurate la Mănăstirea Buna-Vestire din Pătrângeni, judeţul Alba, în perioada 2006-2010;

• **3-6 octombrie 2024: Simpozionul Internaţional „Niceea I – Before and After”, organizat de Centrul de Studii Patristice şi Literatură Creştină Antică al UBB** (membrii acestuia aparţin tuturor celor patru facultăţi de teologie din cadrul UBB: Facultatea de Teologie Ortodoxă, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Facultatea de Teologie Romano-Catolică, Facultatea de Teologie Reformată); responsabil: Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru; în anul 2025, Biserica va sărbători împlinirea a 1700 de ani de la Sinodul I Ecumenic de la Niceea, din 325; se doreşte prefaţarea acestui an jubiliar prin organizarea simpozionului internaţional omonim: „Niceea I - Înainte şi După”;

o **3 octombrie, 12 00: Prof. univ. dr. emerit Sebastian Brock de la Universitatea Oxford, specialist în Patristică şi literatură creştină siriacă, este distins de UBB cu titlul de Doctor Honoris Causa (DHC)**;

• **3-24 octombrie 2024: Expoziția de grup cu titlul „Expoziție clasă”,** Casa Bernady, Târgu Mureș; proiectul cu titlul „SENTIMENTE@ DEGHENESCO.RO” propus de Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu; această expoziție face parte din programul universitar „DIDACTICA”, demarat în cadrul cursurilor de artă sacră contemporană, nivel master;

• **5 octombrie 2024: S**ăvârșirea **Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenții străini ai Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultății de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• **7 octombrie 2024, 18 00**: **Prof. univ. dr. emerit Sebastian Brock de la Universitatea Oxford, specialist în Patristică și literatură creștină siriacă**, **se întâlnește cu studenții, masteranzii și doctoranzii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**; evenimentul se desfășoară în Aula Mare a instituției; organizatori: Conf. univ. dr. abil. PS Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul Facultății;

• **7-8 octombrie 2024: Întâlnirea anuală a Societății Bibliștilor Ortodocși Români**; **evenimentul este găzduit de Mănăstirea Putna, județul Suceava**; din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca participă: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă, președintele SBOR, Arhid. Conf. univ. dr. Nicolae-Olimpiu Benea, Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Pașca-Tușa și Lect. univ. dr. Ovidiu Neacșu;

• **8 octombrie 2024:**

o **16 00:** Aula Mare a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **găzduiește Consfătuirea anuală a profesorilor de religie din județul Cluj**; la eveniment participă **Înaltpreasfințitul Părinte Andrei**, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului și **Înaltpreasfințitul Părinte Pantelimon**, Mitropolitul Veriei, Naousei și Kampaniei (aflat pentru câteva zile pe teritoriul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, într-o vizită duhovnicească);

o **18 30-19 00: Înaltpreasfințitul Părinte Pantelimon**, Mitropolitul Veriei, Naousei și Kampaniei, vizitează Campusul teologic universitar „Nicolae Ivan”; este însoțit de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, de Arhim. Drd. Grigorie Maja și Ierom. Drd. Iosif Florișteanu;

o **19 00:** Aula Mare a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **găzduiește întâlnirea: „Dependența sau cum ajunge plăcerea să ne fure bucuria”**; invitați: Nicoleta Amariei, Consilier în adicții și coordonator clinic la Programul „Sf. Dimitrie” din cadrul Asociației Filantropice Medical

Creştine „Christiana" Cluj şi Laura Popovici, Consilier familial în adicţii în cadrul Programului „Sf. Dimitrie" din cadrul Asociaţiei Filantropice Medical Creştine „Christiana"; evenimentul este organizat de ASCOR Cluj-Napoca;

• **8 octombrie - 7 Noiembrie 2024:** 100 de ani de Teologie Ortodoxă Universitară la Cluj; expoziţie documentară la Tunelul Timpului de pe Bulevardul Eroilor; responsabil: Lect. univ. dr. (asoc.) Ersilian Paul Roşca;

• **10 octombrie 2024, 19 00:** Muzeul Mitropoliei Clujului găzduieşte **lansarea cărţii**: ***„Părintele Arsenie Papacioc, omul lăuntric. Arhitectura unei prezenţe continue"***; autor: Pr. Lect. univ. dr. Ioan-Tănase Chiș; referenţi: Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscop şi Mitropolit, Pr. Conf. univ. dr. Ioan Bizău şi Protos. Dr. Grigorie Benea;

• **11 octombrie 2024:** Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului, însoţit de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **participă la deschiderea „Zilelor Academice Clujene"** (manifestare ajunsă la cea de-a 37-a ediţie);

• **12 octombrie 2024:** ***Adoremus Dominum***, **noul cor bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**, dirijat de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu, **participă la Festivalul „Noaptea Corurilor"**; evenimentul se desfăşoară în Cluj-Napoca şi este organizat de UBB;

• **14-16 octombrie 2024:** Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj Napoca este gazda **Conferinţei internaţionale *„Metanoia şi Dialogul. Gestionarea conflictelor din şi între biserici" (Metanoia and dialogue: dealing with conflicts within and between churches)***; organizator: Pr. Prof. univ. dr. abil. Cristian Sonea;

• **15 octombrie - 15 noiembrie 2024:**

o **Expoziţie de carte ce îi are drept autori pe trei dintre profesorii vechii Academii Teologice Clujene (Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Pr. Prof. Dr. Ilarion Felea şi Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean)**; expoziţia are loc în Sala de lectură „Bartolomeu Anania" a Bibliotecii Facultăţii de Teologie Ortodoxă; responsabili: Ierom. Drd. Iosif Floriştean, Diana Pop, Angela-Rodica Baciu;

o Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **organizează Campionatul intern de Fotbal – „CUPA CENTENAR"**; responsabili: Ierom. Drd. Iosif Floriştean şi studentul Pop Paul-Florin;

• **16-27 octombrie 2024: Expoziţia „Din ateliere II",** un proiect de promovare a lucrărilor de diplomă, de excepţie, nivel licenţă/master, desfăşurat la **Bastionul Croitorilor** din Cluj-Napoca; vernisajul va avea loc pe data de 16 octombrie 2024 ora 17:00; coordonator: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• **17 octombrie 2024:**

o **10 00: Festivitatea de deschidere a noului an universitar pentru beneficiarii Programului „Universitatea vârstei a 3-A" (U3A)**; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Florișteanu;

o **18 00: Eveniment aniversar: 30 de ani de la înființarea Societății Femeilor Ortodoxe din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului**; momentul este marcat de conferința: ***„Dreptatea dumnezeiască și dreptatea omenească"***, susținută de Dana-Cristina Gîrbovan, Președinte al Curții de Apel Cluj și de Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;

• **18 octombrie 2024:** În orașul Beclean, județul Bistrița-Năsăud, se desfășoară **Conferința internațională: *„Educație, Religie, Familie în societatea românească"*, ediția a IV-a**; organizatori: Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului și Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul UBB (Extensia universitară Năsăud); din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca participă: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății, Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea, Ierom. Drd. Iosif Florișteanu, Directorul Bibliotecii, Prof. Drd. Raul-Flaviu Butaș, precum și alți doctoranzi ai Școlii doctorale „Isidor Todoran";

• **22 octombrie 2024, 20 00: Ecranizarea filmului: „În numele Trandafirului"**; responsabil: Mrd. Nicolae Sztodolnik;

• **25 octombrie 2024, 19 00:** Aula Mare a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **găzduiește întâlnirea: *„Ce pot eu să fac PRO-VIAȚĂ?"***; invitat: Alexandra Nadane, Directorul Centrelor ROUA; organizator: ASCOR Cluj-Napoca;

• **28 octombrie 2024: Apariția și lansarea numărului 5** (ediție nouă) **al revistei studențești „Itinerarii"** (număr omagial, închinat Centenarului Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca); responsabil: Ierom. Drd. Grigorie Foltiș;

• **29 octombrie 2024: Sosirea la Cluj-Napoca** a participanților la cea de-a X-a ediție a Congresului Facultăților de Teologie din Patriarhia Română: Decani, prodecani, directori de departament și directori de școală doctorală;

• **30-31 octombrie 2024:** Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca găzduiește **lucrările celei de a X-a ediții a Congresului Facultăților de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română;** responsabil: Decanul Facultății, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia; acțiunea se desfășoară cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel;

NOIEMBRIE 2024

• **1-2 noiembrie 2024:** Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca găzduiește **lucrările Întrunirii Colegiului Decanilor de la**

Facultăţile de Teologie Ortodoxă din Patriarhia Română; acţiunea se desfăşoară cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel;

• **1-30 noiembrie 2024**:

o **Expoziţie de artă** în cadrul Simpozionului Internaţional al facultăţii (şi ulterior); expun cadrele didactice ale Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca în galeria „Imago"; coordonatori: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean, Conf. univ. dr. Claudia Trif şi Pr. Conf. univ. dr. Marin Coteţiu;

o **Expoziţie personală de artă plastică a Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu de la Facultatea de Artă şi Design a Universităţii de Vest** din Timişoara în galeria „Ermineia"; responsabil: Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean;

• **2 noiembrie 2024: Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• **3 noiembrie 2024:** Sosirea la Cluj-Napoca a participanţilor la **Simpozionul Internaţional *„Păcatul – unica boală de temut." „Voieşti să te faci sănătos?"* (Ioan 5,6), cea de-a 30-a ediţie a tradiţionalului simpozionul clujean anual;**

• **4 noiembrie 2024:** Conducerea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **semnează un contract de colaborare inter-instituţională cu Domnul Prof. univ. dr. René Roux, Rectorul Facultăţii de Teologie Catolică din cadrul Universităţii Elveţiei Italiene**;

• **4-5 noiembrie 2024: Desfăşurarea lucrărilor Simpozionului Internaţional „Păcatul – unica boală de temut." *„Voieşti să te faci sănătos?"* (Ioan 5,6);** în cadrul acestuia va exista o secţiune specială intitulată *Quo Vadis Theologia Orthodoxa? Viitorul teologiei universitare în context postmodern*; responsabil: Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru;

• **5 noiembrie 2024:**

o **La Centrul Social-Educativ „Grigore Pletosu" din Bistriţa are loc Consfătuirea anuală a profesorilor de religie din judeţul Bistriţa-Năsăud**; participă Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului şi PS Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului; Pr. lect. univ. dr. Liviu Vidican-Manci susţine prelegerea: ***„Cateheza parohială şi ora de Religie la un secol de învăţământ teologic clujean"***;

o **Lansarea volumului „Cântările Triodului"** cu participarea Corului de Cameră „Psalmodia Transylvanica"; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu;

o **Concert festiv** cu prilejul finalizării lucrărilor Simpozionului Internațional și a Celei de-a X-a ediții a Congresului facultăților de teologie ortodoxă;

o **Proclamarea solemnă a concluziilor** simpozionului internațional clujean;

• **6-17 noiembrie 2024: Expoziția cu tema „Joaca cu cretele colorate-Ecfraza sau efectivitatea imaginii în medii diferite”,** Muzeul de Artă din Cluj. Vernisajul va avea loc pe data de 6 noiembrie 2024 ora 17:00, în spațiu alternativ; coordonatori: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu și Director Lect. univ. dr. Lavinia Hulea;

• **7-9 noiembrie 2024:** Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană **participă la Conferința internațională: *Dialogul dintre știință, Teologie și filosofie***; organizatori: Arhiepiscopia Timișoarei și Academia Română, filiala Timișoara;

• **8 noiembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției, **slujește Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie la Mănăstirea Legii din Protopopiatul Gherla**; rostește cuvântul de învățătură: ***„Arhanghelii - puteri supranaturale printre oameni”***; este însoțit de Ierom. Drd. Iosif Florișteanu;

• **10 noiembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției, **slujește Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca**; rostește cuvântul de învățătură: ***„Samarineanul și problema sensului vieții”***;

• **12 noiembrie 2024, 20 00:** Ecranizarea filmului **„A Hidden Life” („O viață ascunsă”**); responsabili: Pr. Lect. univ. dr. Ioan-Tănase Chiș și Mrd. Nicolae Sztodolnik;

• **13 noiembrie 2024: Ziua Bibliei**: *„Ziua Bibliei. Tipăriri și diortosiri ale Sfintei Scripturi la Cluj-Napoca”*; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă și Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Pașca-Tușa;

• **16 noiembrie 2024: La Complexul „Wonderland” din localitatea Feleacu, jud. Cluj, se desfășoară Simpozionul: *„Oastea Domnului 101. Un secol de misiune”***; **participă și rostesc câte o alocuțiune** Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului și PS Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului; susțin comunicări: Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană, Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea și Pr. Lect. univ. dr. Gheorghe Șanta ;

• **17 noiembrie 2024:** Pr. Lect. univ. dr. Paul Siladi **slujește Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie la Parohia „Adormirea Maicii Domnului” din Filea de Jos**, județul Cluj; **este însoțit de Corul „Sfântul Sava cel Sfințit” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**;

• **19 noiembrie 2024:** Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş" din Cluj este gazda **evenimentului: *„Învățământul teologic universitar clujean, la centenar";* invitatul special**: Domnul Dr. Mircea-Gheorghe Abrudan, cercetător ştiinţific II la Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române; **moderator**: Drd. Grigore Sâmboan; **organizatori**: Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş", Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, Colegiul Ortodox „Mitropolitul Nicolae Colan", Institutul de Istorie „George Barițiu" al Academiei Române şi Centrul Județean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiționale din Cluj;

• **18-24 noiembrie 2024:** La Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **se desfăşoară *„Săptămâna duhovnicească"* din perioada Postului Naşterii Domnului**;

o **18 noiembrie, 18 00**: **Participare la Slujba Vecerniei de la Catedrala Mitropolitană**; cuvântul de învățătură este rostit de Protos. Irineu Orlande, Duhovnicul Mănăstirii „Martirii Neamului" din Muncelu, jud. Alba;

o **19 noiembrie, 18 00**: **Aparatul didactic şi studenții Facultății participă la evenimentul: *„Învățământul teologic universitar clujean, la centenar"***, desfăşurat la Casa de Cultură a Studenţilor „Dumitru Fărcaş" din Cluj;

o **20 noiembrie, 18 00**: **Participare la Slujba Vecerniei de la Catedrala Mitropolitană**; cuvântul de învățătură este rostit de Pr. Dr. Petru Buran, preot paroh al Bisericii „Sfinții Proroci Moise şi Ilie" din Cluj-Napoca;

o **21 noiembrie, 09 00: Participare la Slujba Utreniei şi la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie de la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultății**; oficiază şi predică: Arhim. Lect. univ. dr. Simion Pintea;

o **21 noiembrie, 18 00: Participare la Slujba Vecerniei de la Catedrala Mitropolitană**; **oficiază şi predică Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei**, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului;

o **23 noiembrie, 18 00**: **Participare la Slujba Vecerniei cu Litie de la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultății**; oficiază Ierom. Drd. Grigorie Foltiş, Duhovnicul instituției;

o **24 noiembrie, 09 00: Participare la Slujba Utreniei şi la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie de la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultății**; oficiază şi predică: Pr. Conf. univ. dr. Grigore-Dinu Moş;

o **24 noiembrie, 18 00**: **Participare la Slujba Vecerniei şi Paraclisul Maicii Domnului de la Catedrala Mitropolitană**; oficiază **Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei**, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului;

• **19-21 noiembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, alături de Ierom. Drd. Grigorie Foltiş şi Ierom. Drd. Iosif Floriştean **efectuează o vizită în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei şi Portugaliei**; **de sărbătoarea „Intrării Maicii Domnului în Biserică", delegaţia clujeană participă la hramul Catedralei din Madrid**; **Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie este prezidată de Preasfinţitul Părinte Timotei, Episcopul Ortodox Român al Episcopiei Ortodoxe a Spaniei şi Portugaliei**; participă şi Preasfinţitul Părinte Teofil de Iberia, Arhiereu-vicar al Episcopiei Ortodoxe a Spaniei şi Portugaliei; **la finalul slujbei, Părintele Decan oferă celor doi ierarhi Medalia omagială „Nicolae Ivan", cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la înfiinţarea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**; **ambii ierarhi sunt absolvenţi ai instituţiei teologice clujene**;

• **21 noiembrie 2024**:

o Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă **participă la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie de la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca**; **cu acest prilej rosteşte şi cuvântul de învăţătură**;

o **La invitaţia Centrului de Studii Patristice şi Literatură Creştină Antică din cadrul UBB**, Prof. dr. Joseph Verheyden, profesor emerit al Universităţii Catolice din Leuven (Belgia), **susţine conferinţa**: ***„Between Fame and Infamy: Epiphanies of Salamis the Heresiologist on <<Perfection and Imperfection>>"***; organizator: Pr. Conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Prodecanul Facultăţii;

o **20 00:** La invitaţia ASCOR Cluj-Napoca, Pr. Conf. univ. dr. Adrian-Aurel Podaru, Prodecanul Facultăţii, în Aula instituţiei, susţine conferinţa cu titlul: ***„Fuga de impostura teologică. Pledoarie pentru Părinţii Bisericii"***;

• **22 noiembrie 2024: Întrunirea Universităţii Seniorilor**, în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriştean – Directorul Bibliotecii;

• **23 noiembrie 2024: În biserica Paraclis-episcopal din Copenhaga**, Pr. Prof. univ. dr. abil. Stelian Tofană **susţine conferinţa cu titlul**: ***„Puterea taumaturgică a cuvântului Mântuitorului Iisus Hristos"***; cu acest prilej, Preasfinţitul Părinte Macarie, Episcopul Ortodox Român al Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord, conferă oaspetelui Ordinul Episcopal „Crucea Nordului";

• **24 noiembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, **slujeşte Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Biserica**

„Soborul Maicii Domnului" din Făget, jud. Cluj; **cu acest prilej rostește și cuvântul de învățătură**;

• **25 noiembrie 2024**: Publicarea în broșură și emisia a cinci **emisiuni video sub egida „Elitele discrete: profesioniștii religiei" și „Seniorii Ortodoxiei recente"** la studioul video-TV al Facultăţii de Teologie Ortodoxă (transmisă online); invitaţi: profesorii emeriţi recent sărbătoriţi; realizator emisiune: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii;

• **26 noiembrie 2024, 20 00: Ecranizarea filmului „*The Man Who Saved the World*"**; responsabil: Mrd. Nicolae Sztodolnik;

• **26 noiembrie 2024 – 10 ianuarie 2025:** Expoziţia Centrului de Creaţie și Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca" având titlul **„Școala Luca-dezbateri teoretice și practice în arta sacră contemporană", desfășurată la Palatul Culturii Bistrița, Casa „cu Lei"**; vernisajul: 26 noiembrie ora 16:00; curatori: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu; iniţiator și coordonator proiect: Vasile Duda, istoric de artă și Mircea Oliv, critic de artă;

• **27-29 noiembrie 2024: Conferința biblică internațională ROOTS** (Romanian Orthodox Old Testament Studies) cu titlul ***„Fața lui Dumnezeu în Vechiului Testament"***; responsabili: Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă și Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa;

• **28 noiembrie 2024:** La invitaţia ASCOR Cluj-Napoca, Pr. Prof. univ. dr. abil. Emil Jurcan de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba-Iulia, susţine în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, conferinţa cu titlul: ***„A te hrăni cu Dumnezeu. Mesaj pentru o lume consumeristă"***;

• **28 - 29 noiembrie 2024:** La Iași are loc Simpozionul național (cu participare internațională): ***Antichitatea și moștenirea ei spirituală***; organizatori: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Academia Română-Filiala Iași și Societatea de Studii Clasice din România, Filiala Iași; **din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca** participă Pr. Prof. univ. dr. abil. Gabriel-Viorel Gârdan;

• **30 noiembrie 2024: De sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei,** Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureşului și Sălajului oficiază Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca; din sobor mai fac parte Preasfinţitul Părinte Timotei, Episcopul Ortodox Român al Episcopiei Ortodoxe a Spaniei și Portugaliei și PS Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului; alături de Părinţii episcopi mai slujesc preoţii din Administraţia Eparhială, preoţii slujitori ai Catedralei Mitropolitane și parte din preoţii profesori

de la Facultatea de Teologie din Cluj-Napoca; după momentul liturgic, la Reședința Mitropolitană are loc recepția oferită cu prilejul zilei onomastice a Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei; din partea Facultății de Teologie participă: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituției și Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul instituției;

DECEMBRIE 2024

• **1 decembrie 2024:** Ierom. Drd. Grigorie Foltiș, Duhovnicul Facultății, **slujește Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie în Parohia Lușca, Protopopiatul Năsăud**; cu acest prilej **rostește și un cuvânt de învățătură**; este însoțit de Grupul psaltic ce activează în cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca;

• **1-30 decembrie 2024**:

o Expoziție personală de artă a Prof. univ. dr. abil. Marcel Muntean în galeria „Ermineia"; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Adriana Lucaciu;

o Expoziție de artă a studenților masteranzi ai **Departamentului de Artă Murală a Universității Naționale de Artă din București**, în galeria „Imago"; coordonator: Lect. univ. dr. Lisandru Neamțu;

• **2-6 decembrie 2024: Prof. univ. dr. Antonio Rigo, Università Ca' Foscari Venezia (**Președinte al Asociației Internaționale de Studii Bizantine, Association Internationale des Études Byzantines – AIEB)**, bizantinolog de renume mondial**, vizitează Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și se întâlnește cu studenții, masteranzii și doctoranzii instituției; responsabil: Lect. univ. dr. Mihail Mitrea;

• **3-6 decembrie 2024: *Zilele Facultății*, organizate cu prilejul hramului Paraclisului Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**; responsabil: Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru;

o **3 decembrie 2024: „Sfântul Nicolae a venit" – ateliere de decorațiuni pentru sărbătorile de Crăciun și împodobirea bradului**; coordonator: Prof. univ. dr. abil. Marcel Munteanu;

▪ **18 00:** În Aula instituției, Pr. Conf. univ. dr. Radu Preda și teologul Kenan Dionisie Wang **susțin conferința: *„Ecclesia domestica vs. Ecclesia publica. Argumente pentru o teologie socială ortodoxă"*;**

o **4 decembrie 2024:**

▪ **17 00:** *În sala 212,* Prof. univ. dr. abil. Marcel Munteanu **susține prelegerea: *„Sfântul Ierarh Nicolae în iconografia creștină"***;

▪ **18 00: În Aula Facultății, Prof. univ. dr. Antonio Rigo, Università Ca' Foscari Venezia (**Președinte al Asociației Internaționale de Studii Bizantine, Association Internationale des Études Byzantines – AIEB)**, bizan-**

tinolog de renume mondial, **susține conferința**: ***„Monastic Prayer in Byzantium (13th-14th Centuries): Texts, Authors and Practices”***;

▪ **20 00:** La invitația ASCOR Cluj-Napoca, Arhid. Lect. univ. dr. Adrian-Sorin Mihalache de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Iași, în Aula Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, **susține conferința cu titlul**: ***„Puterea voinței și nevoințele vieții spirituale. Descoperiri neurofiziologice recente* și observații filocalice despre beneficiile și provocările auto-controlului”**;

o **5 decembrie 2024:**

▪ **17 00:** În Aula Facultății **sunt lansate 3 volume semnate de Conf. univ. dr. abil. Nicolae Turcan, cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**:

• ***„Dincolo de suprafața suportabilă a morții”***

• ***„Prezentul tainic. Studii de fenomenologie și teologie”***

• ***„Filosofia românească pe scurt. De la Maiorescu la Noica”***;

▪ **19 00: În Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae” al Facultății**, slujitorii lăcașului de cult și parte din preoții profesori ai Facultății **oficiază Slujba Vecerniei Mari cu Litie în cinstea Sfântului Ierarh Nicolae, ocrotitorul Paraclisului**; momentul liturgic este prezidat de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu;

• **6 Decembrie 2024:**

o **09 00: Sfânta Liturghie arhierească săvârșită cu prilejul hramului Paraclisului Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, anticipată de Acatistul Sfântului Ierarh Nicolae**; oficiază: PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului responsabili: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultății și Ierom. Drd. Grigorie Foltiș – Duhovnicul Facultății; la finalul momentului sacramental, PS Conf. univ. dr. abil. Benedict Bistrițeanul și Prof. univ. dr. Antonio Rigo (Președinte al Asociației Internaționale de Studii Bizantine, Association Internationale des Études Byzantines – AIEB), primesc din partea conducerii Facultății **Medalia omagială „Nicolae Ivan”, cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la înființarea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**;

o **18 00**: **Program cultural-artistic**, în Aula Facultății, în prezența Înaltpreasfințitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului :

▪ **Alocuțiunea de binecuvântare** a Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Andrei;

▪ **Moment artistic prezentat de Grupul Coral de Fete „Sfântul Sava” al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca** (dirijor: stud. Anisia Mantu);

▪ **Lansarea volumului „*Institutul/Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj. Fonduri de Arhivă I (1924-1938)*”**, apărut sub egida Academiei Române, filiala Cluj-Napoca; prezintă: CŞ II Dr. Attila Carol Varga (cercetător ştiinţific la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române - filiala Cluj);

▪ **Concertul de colinde al Coralei „Eternum” a Conservatorului de Muzică „Gh. Dima” din Cluj-Napoca** (dirijor: Alexandru Grigoriță);

▪ **Decernarea Insignei omagiale „Nicolae Ivan” şi a Diplomei corespunzătoare, cadrelor didactice prezente la festivitate**;

▪ **Protocol la Restaurantul Studenţesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca pentru cadrele didactice şi corişti**;

• **6 decembrie 2024:** Înaltpreasfinţitul Părinte Andrei, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului, Maramureşului şi Sălajului **oficiază Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Mănăstirea Nicula**; de asemenea, **prezidează Slujba de Parastas pentru Arhim. Nicolae Moldovan, Stareţ al Mănăstirii, trecut în eternitate în data de 30 octombrie 2024** ; cu acest prilej se lansează volumul: ***„ In memoriam Arhim. Nicolae Moldovan (1960-2024)”***, coordonat de Arhim. Dr. Dumitru Cobzaru, Exarhul Mănăstirilor din cuprinsul Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului; volumul este prezentat de Pr. Prof. univ. dr. abil. Ioan Chirilă;

• **6 decembrie 2024 – 9 ianuarie 2025: Expoziţia document cu prelegeri – In Memoriam PS Vasile Someşanul** – a Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca”, având titlul **„Sub semnul îngerului – 19 ani de excelenţă didactică academică în slujba formării şi perfecţionării viitorilor artişti”**; în Galeria Itinerantă „PunctForte” şi Atelierul „Luca”, sediul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj, în cadrul săptămânii facultăţii; coordonator proiect: Dir. Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

o Invitaţi de onoare: Arhim. Pr. Prof. univ. dr. Teofil Tia, Dr. Titus Nicoară, Editor Prof. Radu Creţu, Dr. Lia Drăgoi, critic de artă, Ramona Loredana Obrocea, coordonatoare a cursului de Metaniere şi Ioana Roman, rapsod, interpret de folclor şi pricesne;

• **7 decembrie 2024: Săvârşirea Sf. Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur în limba engleză, începând cu ora 9.00** (pentru studenţii străini ai Universităţii „Babeş-Bolyai” Cluj-Napoca) la Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă; oficiant: Pr. Lect. univ. dr. Paul-Bogdan Siladi;

• **8 decembrie 2024:**

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, **slujeşte Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Paraclisul Colegiului Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan” din Cluj-Napoca şi rosteşte un cuvânt de învăţătură**, intitulat: ***„Puterea suferinţei mute”***; în după-amiaza zilei,

oficiază Taina Sfântului Maslu şi rosteşte un cuvânt de învăţătură în biserica din Jimbor, Protopopiatul Beclean;

o **10 00: La Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultăţii, Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie este oficiată de Arhim. Dr. Dumitru Cobzaru, Exarhul Mănăstirilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului**; **la finalul slujbei, Duhovnicul Facultăţii oferă Părintelui Exarh Insigna omagială „Nicolae Ivan" şi Diploma corespunzătoare**;

o Diac. Lect. univ. dr. abil. Stelian Paşca-Tuşa **slujeşte Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie în Parohia „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" din Căşeiu, Protopopiatul Dej**; este însoţit de un grup vocal format din studenţi ai Facultăţii;

o **18 00**: **Corul bărbătesc „Adoremus Dominum"** al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, dirijat de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu, **susţine un recital de colinde în sediul Protopopiatului Huedin**;

• 10 decembrie 2024:

o **17:00: Lansarea volumului de artă contemporană „Vălul sublimului"** al artistului clujean Marius Dan Ghenescu, membru UAPR, cadru didactic universitar al Secţiei de Artă Sacră a Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj; cronici de artă de: Lia Drăgoi, Dan Breaz, Mircea Oliv, desfăşurate la etajul IV, în Atelierul Luca;

o **19 00:** Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, însoţit de Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, **participă la Concertul de colinde vechi „Fă-te, gazdă, vesel, bunu'!", susţinut de Liga Studenţilor din Cluj** la Auditorium Maximum din Cluj-Napoca;

• 10 decembrie 2024, 17:30 – 1 martie 2025: Expoziţia – In Memoriam Bartolomeu Anania – a Centrului de Creaţie şi Cercetare Continuă „Sfântul Evanghelist Luca", **având titlul „D'après Brâncusi",** desfăşurată la etajul IV, în Galeria Itinerantă „PunctForte" şi Atelierul „Luca", sediul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, UBB, Cluj. Vernisajul: 10 decembrie 2024 ora 17:30; coordonator proiect: Director Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu;

• 12 decembrie 2024:

o **09 00: Colocviul de admitere pentru obţinerea Gradul I profesional al personalului clerical**; participă 44 de preoţi Arhiepiscopia Vadului, Feleacului *şi* Clujului, Episcopia Maramureşului *şi* Sătmarului, Episcopia Sălajului şi Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor;

o **20 00**: La invitaţia ASCOR Cluj-Napoca, Arhim. Dr. Andrei Coroian, Vicar administrativ al Episcopiei Devei şi Hunedoarei, în Aula

Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, **susţine conferinţa cu titlul**: ***„Naşterea Cuvântului lui Dumnezeu în pământul inimii bune”***;

o **20 30**: **Ecranizarea filmului „Singur acasă 1”**, în Sala 105; organizator: stud. Pintea Laurenţiu-Bogdan;

• 13 decembrie 2024:

o **10 00: Întrunirea Universităţii Seniorilor, în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă**: pictură, meloterapie, studiu biblic; responsabil: Ierom. Drd. Iosif Floriştean – Directorul Bibliotecii;

o Membrii Corului „Adoremus Dominum” al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **susţin un recital de colinde la Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu” din Cluj-Napoca**;

• 15 decembrie 2024:

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, **oficiază Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie în Parohia „Învierea Domnului” şi „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” - Orăştie IV**, unde preot paroh este Pr. Ilie Rădac; Părintele Decan este însoţit de studentul senator George Gordea;

o Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie Ortodoxă, dirijat de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu, **oferă răspunsurile la Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie de la Parohia Feleacu**; **cu prilejul vizitei, corul susţine şi un concert de colinde**;

o Pr. Lect. univ. dr. Cosmin Cosmuţa **oficiază Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie în Parohia Valea Drăganului din Protopopiatul Huedin**; cu acest prilej rosteşte şi un cuvânt de învăţătură; este însoţit de un grup vocal format din studenţi ai Facultăţii;

• 16 decembrie 2024:

o **Expoziţie de Artă Sacră** desfăşurată la Galeria de Artă „Făclia”; expun cadre didactice şi studenţi de la specializarea Artă Sacră din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; organizator: Lect. univ. dr. Alin Trifa;

o **Ecranizarea filmului „Singur acasă 2”**, în Sala 105; organizator: stud. Pintea Laurenţiu-Bogdan şi stud. Găman Gabriel;

• 17 decembrie 2024:

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul instituţiei, este colindat de către un grup de tineri, membrii ai ASCOR Cluj-Napoca;

o **19 00: Festivalul Universitar Anual de Colinde** susţinut de grupurile vocale ale Facultăţii în Paraclisul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, cu transmisiune „live” de către Radio „Renaşterea” din Cluj-Napoca:

▪ Corul bărbătesc al Facultăţii de Teologie (dirijor: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu);

▪ Grupul vocal tradiţional folcloric al Facultăţii de Teologie (dirijor: stud. Sebastian Gălan);

▪ Grupul vocal psaltic al Facultăţii de Teologie (dirijor: stud. Samuel Maier);

▪ Grupul vocal „Sfântul Sava cel Sfinţit" al Facultăţii de Teologie (dirijor: stud. Anisia Mantu);

▪ Corul mixt „Oremus" (coordonator: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu; dirijori: Drd. Alexandru Plian şi Drd. Andrei Gheorghieş);

▪ Corul bărbătesc „Adoremus Dominum" al Facultăţii de Teologie (dirijor: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu);

La eveniment au participat Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, PS Părinte Benedict Bistriţeanul, Episcop-vicar, Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, Pr. Conf. univ. dr. Adrian Podaru, Prodecanul Facultăţii, cadrele didactice ale instituţiei de învăţământ, numeroşi studenţi şi credincioşi clujeni;

responsabil: Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu;

• 18 decembrie 2024:

o **19 00: Concertul Anual de Colinde** al Corului bărbătesc şi al Corului de Cameră „Psalmodia Transylvanica" ale Facultăţii, la Catedrala Mitropolitană; responsabil: Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu;

o **La biserica unitariană centrală din Cluj-Napoca are loc concertul de colinde dedicat sărbătorii Naşterii Domnului;** din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca **participă Corul bărbătesc „Adoremus Dominum"**, dirijat de Pr. Lect. univ. dr. Daniel Mocanu;

• 19 decembrie 2024:

o **19 00: Corul „Adoremus Dominum"** al Facultăţii de Teologie Ortodoxă **susţine un recital de colinde în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca**;

o **19 30: Corpul profesoral** al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, **însoţit de studenţii, masteranzii şi doctoranzi instituţiei se deplasează la Reşedinţa episcopală pentru a-l colinda pe Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei;**

o **20 00:** La invitaţia ASCOR Cluj-Napoca, Pr. Dr. Laurenţiu-Mihai Herban, în Aula Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, **susţine conferinţa cu titlul**: ***„Prezentul repară trecutul şi cucereşte viitorul – Pr. Arsenie Boca"***;

• 20 decembrie 2024, 17 00: Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază Taina Sfântului Maslu la Biserica „Coroana" din Bistriţa şi susţine conferinţa *„Ingrediente pentru un Crăciun fericit"***; este însoţit de Ierom. Drd. Iosif Floriştean şi de Prof. Drd. Raul-Flaviu Butaş;

• **22 decembrie 2024:**

o Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultăţii**; **rostește cuvântul de învățătură, intitulat: *„7 Paşi spre un Crăciun fericit"***;

o După Programul catehetic susţinut de Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei, preoţii slujitori ai Catedralei Mitropolitane şi credincioşii acesteia se bucură de un recital de colinde oferit de Corul Catedralei Mitropolitane, dirijat de Pr. Prof. univ. dr. abil. Vasile Stanciu şi de Domnul Sergiu Stanciu;

• **27 decembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **oficiază Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultăţii**; **rostește cuvântul de învățătură, intitulat: *„Agonie şi extaz la finalul vieţii Sfântului Arhidiacon Ştefan"***;

• **28 decembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii**, îl primește în audienţă pe Domnul Conf. univ. dr. abil. Adrian Lemeni, Directorul Şcolii Doctorale de Teologie Ortodoxă a Facultăţii de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul" din Bucureşti**;

• **29 decembrie 2024:** Arhim. Prof. univ. dr. abil. Teofil Tia, Decanul Facultăţii, **slujește Sfânta şi Dumnezeiasca Liturghie la Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca şi rostește cuvântul de învățătură, intitulat: *„7 Întrebări iluminatoare la final de an: deconspirarea micului irod din noi"***;

• **31 decembrie 2024:** În ajunul Praznicului „Tăierii împrejur cea după Trup a Domnului" şi a zilei de cinstire a Sfântului Ierarh Vasile cel Mare, PS Conf. univ. dr. abil Benedict Bistriţeanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, **oficiază Slujba Vecerniei Mari unite cu Litia în Paraclisul „Sfântul Ierarh Nicolae" al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca**;

Alți Parteneri:
Consorțiul universităților clujene
Colegiul Ortodox „Mitropolit Nicolae Colan"
Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga"
fundația „Bartolomeu Anania"
Biblioteca Județeană „Octavian Goga"
Universitatea „Ca' Foscari" din Venezia

Casa de Cultură a Studenților din Petroşani
Centrul de Creație și Cercetare Continuă
„Sfântul Evanghelist Luca”
Universitatea de Arte și Design, Cluj-Napoca
Uniunea Artiștilor Plastici din România;
Muzeul de Artă, Cluj
Complexul Muzeal Bistrița
Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca
Centrul de Cultură Urbană-Bastionul Croitorilor, Cluj
Liceul Montessori Cluj, sub egida Fundației Montessori Cluj
Colegiul Național „Gheorghe Șincai”, Cluj
Mănăstirea „Buna-Vestire” din Pătrângeni, județul Alba
Casa de Editură Dochia
Galeria de Artă „Danel”

PRECIZARE

Fiecare autor este răspunzător de conținutul lucrării sale